6
9-e
24

BIBLIOTECA NAZIONALE
VITTORIO EMANUELE
6
8 MG
10

C 9, e, 24

CAMPI ELOQVENTIÆ IN SIMILIBVS, COMPARATIS, EXEMPLIS, LONGE' LATE'QVE patentis,

Auctore MELCHIORE DE LA CERDA, *è Societate* IESV, *& Hiſpali Eloquentiæ Profeſſore Primario,*

VOLVMEN SECVNDVM.

CVM INDICE EORVM QVÆ *in ipſo pertractantur.*

PRODIT NVNC PRIMVM.

BIBLIOTECA N
ROMA
ORIO.EM

LVGDVNI,
Sumptibus Horatij Cardon.

M. DCXIV.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO DOMINO D. ANTONIO

Çapata Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinali,

Melchior de la Cerda, P. F. P.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CÆSAR *ille, Illuſtriſſime Reuerendiſſimeque Cardinalis, qui propter merita ſua in Romanum imperium, Auguſti nomine celebratur, Poëtam porrigentem libellum ita timidè, vt trepidans modò porrigeret, modò retraheret, timiditatis arguit in Procerum ſuorum conſpectu, puerum appellans, qui nummulos Elephanti porrigeret, quos non ſine ſpectatorum admiratione Elephas proboſcide corripiebat, nihil damni id temporis puero faciens. Factum comitate Auguſti terrarum Domini digniſſi-*

mnum; qui ſic ad bene merendum de patria litteratos excitabat, vt omnibus tanta facilitate optatos aditus patefaceret. Feliciſſima profectò tempora, cùm Roma Marones, Horatios, Hortenſios, Cicerones, & aliarum artium peritiſſimos effunderet in Orbis gentium theatra, neque minus litteris, quàm armis floreret. Imperatoriæ dignitatis ſi tuam ſimilem extulero, Cardinalis præcellentiſſime, non adulari certè quidem videbor: quo de, quod olim de Pompeio Magno, omnis memoriæ facillimè Principe, iactari audio, qui cum dignitate Princeps, par benignitate, comitatéque omnibus eſſe videare, cùm in tam altiſſima dignitate poſitus vrbi Romæ, & Orbi terrarum clarus & illuſtris illuceas, nihil quaſi poteſtatis, & maieſtatis inacceſſæ habere videare in pilei galerique fulgentis celſitate ſublimi. Hac Iulius Cæſar confectis bellis ciuilibus conſtituta Republica Romana plebem & nobilitatem ſibi conciliauit; hac virtute Traianus Imperator, bonus ab omnibus appellatus, accuſantibus nonnullis Proceribus, quod Im-

peratoriam

peratoriam maieſtatem abiiceret, cunctis ſe comem benignumque præbens, reſpondiſſe fertur, Talem ſe velle priuatis præbere, quales optaret Reges Imperatoreſque ſibi priuato. Vox Imperatore digniſſima, & in tuam comitatem benignitatemque cadens, Princeps celſiſſime. Quem non Principes nominati facilitatem hanc morum docuiſſe viſi ſunt, ſed qui ad ſe manſuetum & mitem ſpectandum diſcipulos ſuos hortatur Chriſtus Agnus mitiſſimus. Ita quidem ex arce Romana in ſummi Pontificis aula omnibus ad bene de tua comitate ſperandum, quod de Cæſare Dictatore olim in Marcellina celebrauit Orator, quaſi ſignum aliquod ſuſtuliſſe viſus es. Hac excitatus benignitate, præ multis aliis cauſis, præter primum volumen; tuo nomini dicatum, dedico & conſecro præſens Campi Eloquentiæ ſecundum, vt auſpicio tam felici progreſſus fauſtos fortunatoſque euentus in voluminum reliquorum ſerie progreſſuque optatos mihi polliceri non deſinam. Non id nouum cuiquam, qui Horatium Mæcenati di-

uerſa opera dedicantem legerit. Et qui ſemel Duce Principe clariſſimo rem benè ſibi cecidiſſe videt, non alium adit ignotum, quanquam nominis celebritate clarum. Athenas bonarum artium inuentrices Iapyga ventum vnum feliciter & in Græciam flantem optauit & obtinuit Virgilius. Vlyſſes etiam eodem flante ſecundiſſimo vento, procellis omnibus, & fluctibus compreſſis turbulentiſſimis, ſedato, pacatoque mari portum tenuit optatum. Qui potentem aliquem gratia, & opibus florentem Patronum adoptauit in vrbe Roma, hunc idem tenuit in exitum vſque vitæ, neque ad alterius opem, niſi primo è viuis excedente, confugit vnquam. Quid coloniæ, quid prouinciæ, cum in populi Romani ditione fuiſſent, de eadem vrbe ad ſuas res agendas eoſdem Patronos habuerunt retinueruntque conſtantiſsimè? Ipſæ exteræ gentes Metellos, Scipiones, Marcellos propter potentiam, & ſpectatam in adeundo facilitatem, vt adoptarunt, & conſeruarunt ſuarum rerum Patronos claros & ingentes. Quem ergo velim

alium

alium adoptatum, adeptum, & glorioſum nobis, niſi te Cardinalem excellentiſsimum, quibus de in primo dedicato volumine, maximis iuſtiſsimiſque de cauſis? Accipe igitur, Princeps clariſsime, ſecundum volumen, quod maxima demiſsione deuoueo. Quod quoniam, vt primum, Campus Eloquentiæ inſcribitur, quæ Principes, quæ Reges, quæ Romanos olim Imperatores ad ſua faſtigia auguſtiſsima celſiſsimaque euexit, quæ Orbi terrarum plurimas maximaſque vtilitates & acceſsiones innumerabiles attulit; qua ſine artes omnes atque diſciplinæ iactare ſe non poſſunt, neque quid ſplendoris habent, oſtentare celebrioribus Orbis gentium Gymnaſiis: atque in vrbe terrarum domina ſine eadem neque tam pulcherrima & tam inſignia monimenta minimè conſtitiſſent vnquam. Illud tibi Cardinali ſummo celſiſsimoque in communem Chriſtianæ Religionis vtilitatem & amplificationem incumbenti gratum & gratiſſimum opus fore confido.

Facultas Societatis.

MARCVS Del Caſtillo, Prouincialis Societatis Ieſu, in Prouincia Bæthica, poteſtate ad id mihi facta, à Reuerendo admodum Patre Claudio Aquauiua, Præpoſito noſtro Generali; facultatem concedo, vt hæc duo prima volumina Campi Eloquentiæ, quæ reuiſerunt, & approbarunt priùs viri è noſtra Societate graues, & docti, à Patre Melchiore de la Cerda compoſita typis mandētur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, ſigillóque noſtro munitas dedimus Hiſpali; Domi Profeſſorum Societatis Ieſu, die decima octaua menſis Octobris, anno Domini 1612.

MARCVS DEL CASTILLO.

CENSVRA VOLVMINVM
CAMPI ELOQVENTIÆ
Patris Melchioris de la Cerda è Societate Ieſu.

LIBROS, *qui Campi Eloquentiæ inſcribuntur Auctore Melchiore de la Cerda, è Societate Ieſu; à Regio Senatu inſpiciendos commiſſos ad trutinam Ciceronis examinaui: eóſque exiſtimo cum Oratoribus magnam vtilitatem, tum Rhetoribus maximam allaturos. Eſt enim Auctor inuentione varius, vniuerſo dicendi genere copioſus, Græca Libanij eloquentia apprimè inſtructus. Opus verò velut ἀνθολόγιον, aut potius Rhetorum officina. Quamobrem quoniam è re publica fore putaui, & felix fauſtúmque fiet: (quando opus ab omni contra Fidem macula purum eſſe videtur) in communem vtilitatem excudatur. Dat. Compluti Idibus Februarij, à partu Virginis anno decimotertio ſupra mille ſexcentos.*

Magiſter Ildefonſus Sanctius in Academia Complutenſi Doctor Hebraicæ linguæ Primarius.

APPROBATIO.

HÆc Patris Melchioris de la Cerda volumina accuratè inſpeximus, nihilque in eis inuenimus, quod vel fidei integritati, vel morum probitati aduerſetur. Cenſemus prætereа, ea eſſe ſermonis elegantia, ac verborum puritate, vt non mediocre facultatis Oratoriæ Profeſſoribus ſint allatura emolumentum: Conſentiunt enim mirum in modum authori ſuo, qui, vt tota noſtra Bæthica Prouincia experta eſt, ita eſt eloquentiam profeſſus per annos plus quadraginta, vt ſemper admirationem & audientibus excitauerit & abſentibus, tanto cum ſtudentium profectu, vt & noſtra Societas, & reliquę Religioſorum familiæ prçclari eius ingenij, maximique laboris copioſis fructibus feliciter redundarint. Digna itaque arbitramur, quæ typis excuſa in lucem ad communem vtilitatem prodeant. Granatæ in noſtro Collegio Diui Pauli Societatis Ieſu 28. die Octobris anno 1612.

Ioannes Antonius de Leon.

Franciſcus de Caſtro.

Facul

Facultas R.P. Prouincialis Societatis IESV, *in Prouincia Lugdunenſi.*

ANTONIVS SVFFREN Prouincialis Societatis IESV, in Prouincia Lugdunenſi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis Henrico III. 10. Maij 1583. & Henrico IIII. 20. Decembris 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Febr. 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque ſuperiorum permiſſione imprimant: permittit Horatio Cardon Lugdunenſi Bibliopolæ, vt *R. Pat. Melchioris de la Cerda è Societate Ieſu, Volumina Campi Eloquentiæ*, ad ſex primos annos imprimere, ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni die 20. Septembris 1614.

SVFFREN.

APPRO

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DEVILLE, in Sacra Theologia Magiſter, & diuini verbi Prædicator, in ſancti Pauli huiuſce Ciuitatis Canonicus, atque in hac Lugdunenſi Diœceſi, Librorum Cenſor deſignatus: fidem facimus, nos *Volumina Campi Eloquentiæ R. Patris Melchioris de la Cerda, Societatis Ieſu Presbyteri*, perlegiſſe, omniáque in illo iuxta orthodoxam Catholicæ Apoſtolicæ ac Romanæ Eccleſiæ, & ſanctorum Patrum ſanam doctrinam, ſumma cum eruditione & pietate exponi. Lugduni apud ſanctum Paulum 22. Septembris 1614.

I. CLAVDIVS DEVILLE.

R.D.D. Thomæ de Meſchatin la Faye, huius libri imprimendi facultas.

THOMAS DE MESCHATIN LA FAYE, Comes, Canonicus,& Camerarius Eccleſiæ Lugdunenſis, & Vicarius Generalis in Archiepiſcopatu Lugdunenſi: Opus, quod inſcribitur, *Campi Eloquentiæ Volumen I I. R. P. Melchiore de la Cerda, Societatis Ieſu Presbytero authore*, vt in lucem edatur, facultatem concedo. Lugduni 23. Septembris 1614.

MESCHATIN LA FAYE.

VOlumina hæc inſcripta, *Campi Eloquentiæ R. Pat. Melchiore de la Cerda Societatis Ieſu Presbytero authore*, ab HORATIO CARDON Bibliopola Lugdunenſi in lucem dari permittimus: ſimul, ne quis citra factam ei ab ipſo poteſtatem, denuo excudat, interdicimus. Datum Lugduni vigeſimatertia Septembris 1614.

SEVE.

SVMMA PRIVILEGII à Chriſtianiſſimo Galliarum Rege conceſſi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis auctoritate ſancitum eſt, atque patētibus Literis cautum, ne quis in Regno ſuo, aliiſve locis ditioni ſuæ ſubiectis, intra proximos annos decem, à die impreſſionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudenda, vendendáq; quouis modo & ratione conetur volumina, quæ inſcribuntur, *Campi Eloquentiæ, Reuerendo Patre Melchiore de la Cerda, Societatis Ieſu Presbytero auctore*, præter HORATIVM CARDON Bibliopolam Lugdunenſem, aut illos, quibus ipſemet conceſſerit. Prohibitum inſuper eâdem auctoritate Regia omnibus ſuis ſubditis, eadē volumina extra

Regni

Regni ſui limites imprimenda curare, vel quempiam, vbicumque fuerit, ad id agendum impellere, ac inſtigare, ſine conſenſu dicti HORATII CARDON. Idq́; omne ſub confiſcatione voluminum, aliiſque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expreſſis. Datum in Fonte-Bellaqueo, die vigeſima tertia Octobris, anno milleſimo ſexcenteſimo decimo tertio.

De mandato Regis,

Signatum

BRVLART.

PHI

PHilippi III. Hiſpaniarum Regis licentiâ, datâ Madriti vigeſimaſeptima Maij 1613. & ſignatâ; IORGE DE TOVAR, conceſſum eſt *R. P. Melchiori de la Cerda Societatis* IESV, vt ſuum opus quod inſcribitur, *Campus Eloquentiæ*, extraneo Bibliopolæ cui voluerit, tradat manuſcriptum, quod excudatur, atque in lucem emiſſum virtute iſtius Licentiæ in omnibus terris ſuæ poteſtati ſubiectis, liberè diuendatur.

CAMPI

CAMPI ELOQVENTIÆ IN SIMILIBVS, COMPARATIS, Etymologia, exemplis longè, latéque patentis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

VOLVMEN SECVNDVM.

QVOD in primo patentis Eloquentiæ Campi Volumine fecimus, vt præceptiones breues & neceſſarias argumentis excurrentibus in amplificatione præponeremus, id nos operæpretium eſt facere in hoc ſecundo foras exeunte libro. In quibus igitur exultat Rhetoricæ ſcientia, generibus argumentorum, ea nobis nominanda prius, vt eorum ex ordine ſuis in locis tradantur ſolita breuitate præceptiones. Similia primum & diſſimilia ſibi vendicant locum, contraria proximum & Repugnantia, illis proximiora ſunt comparata, in extremam claſſem reiiciuntur exempla & teſtimonia, ita tamen, vt ſedem exemplorum antecedat Etymologia, cuius excurſio, & amplificatio latè patens ex ſimilibus originem ſuam traxit. Deſcriptionis etiam

amplificatæ his ex locis in vltimam ferè libri partem cadentibus præcipua vitæ Chriſti ſpectacula ante oculos ſtatuent, vt ex illis cum Rhetoricæ pietatem imbibant boni Rhetores. Incipiamus igitur præceptiones à ſimilibus.

Quid ſit Similitudo.

SImilitudo eſt, quæ traducit ad rem quampiam aliquid ex re diſpari ſimili. Vel eſt duorum, aut plurium longè diuerſorum in aliqua re ſimilitudo: vt, quemadmodum morbo ac ſenſus ſtupore cibi ſuauitatem, non ſentiunt, ſic libidinoſi & auari veræ laudis guſtum non habent.

Quàm varia ſit.

SImilitudo varia quidem eſt, vel ſimplex illa eſt, vel partes habet. Gloria virtutem, tanquam vmbra hominem ſequitur. Sæpe conſtat duabus partibus, Protaſi, quæ Latine Propoſitio, & Apodoſi, quæ redditio dicitur, vt Phil. 8. in corpore, ſi quid eſt eiuſmodi, quod reliquo corpori noceat, vri ſecaríque patimur, vt membrum aliquod potius, quàm totum corpus intereat, ſic in Reip. corpore, vt totũ ſaluum ſit, quidquid eſt peſtiferum amputatur: hæ partes ita ſtatui poſſunt, vt res illa notat, cur confertur id, de quo loquimur, modo antecedat, modo poſtponatur: ſimilia vinciũtur his particulis: ita, vt, ſic, vt quémadmodum, vt tanquam, ſic. Hoc aduerbio ſimiliter, & aliis huiuſmodi, interdum carent nota.

Vnde ducatur.

PAtet ſimilitudo tam latè, vt nulla res ſit, vnde duci non poſſit; ex factis, vt Annibalem iuueniliter

liter exultantem Q. Fabius Maximus ſua patientia molliebat,ita nos puerilem impudentiam tolerantia noſtra reprimere debemus. Ex dictis, quemadmodum Cæſar dicebat,domum Cæſaris non modo crimine, verumetiam criminis ſuſpicione carere oportere, ita nobis curandum eſt, vt vitam noſtram ab omni culpa, culpæque ſuſpicione remotã eſſe prædicare poſſimus.Ex euentis, ſicut deliciæ campanæ reddiderunt exercitum Annibalis effœminatum,ita mollis hæc vita noſtra vires animi corporiſque debilitat ac frangit.Ex fabulis, vt olim membra cum in ventriculum coniuraſſent, ventrem alere recuſarunt magno ſuo malo, ita maximarum artium Doctores,ſi negent ſuum officium adoleſcentibus,breui ſentient ſe ſuo conſilio perituros.

Quemadmodum efferantur ſimilia.

SImilia poſſunt triplici verborum & ſententiarum varietate diſtingui. Si cõſiderauerimus alia pura,alia plena,alia media dici poſſe.

Puræ ſimilitudines ſunt, quæ nudis verbis, omníque amplificatione detracta proponuntur.Qualis hæc eſt,vt terra cultu, ſic animus noſter diſciplinis melior & vberior euadit. Et, vt igitur in ſeminibus eſt cauſa arborum,& ſtirpium, ſic huius luctuoſiſſimi belli ſemen tu fuiſti.

Plenæ ſunt copioſæ,grandiloquæ, & quaſi ſpiritu quodam poëtico prolatæ. Cuiuſmodi eſt illa pro L. Muræna. Nam vt tempeſtatis certo aliquo cœli ſigno commouentur,ſæpe improuiſo nulla excerta ratione, obſcura aliqua ex cauſa concitantur: ſic in hac comitiorum tempeſtate populari ſæpe intelli-

gas,quo ſigno commota ſit,ſæpe ita obſcura eſt, vt caſu excitata videatur,tum illa pro Archia, ſaxa & ſolitudines voce reſpondent, beſtiæ ſæpe immanes cantu flectuntur atque conſiſtunt, nos inſtituti rebus optimis non Poëtarum voce moueamur.

Mediæ ſunt temperata, vt hæc ex oratione poſt reditum ad Quirites. Sed tanquam bona valetudo iucundior eſt iis, qui è graui morbo recreati ſunt, quam qui nunquam ægro corpore fuerunt: ſic ea omnia deſiderata magis quam aſſiduè percepta delectant: & hæc pro Roſcio Comædo. Quid agis? nónne vt ignis in aqua coniectus continuo reſtinguitur & refrigeratur: ſic referens falſum crimen in puriſſimam vitam collatum ſtatim concidit & extinguitur.

Quemadmodum internoſcātur ſimilia à comparatis dicemus in comparatione.

De diſſimilitudine.

DIſſimilitudo eſt duorum aut plurium in diuerſa qualitate, vt ſi barbarorum eſt in diem viuere, noſtra conſilia ſempiternum tempus ſpectare debent. Hic barbari cum hominibus cultis conferuntur in diuerſa qualitate viuendi.

Triplex eſt diſſimilitudo. Prima communis, qua cum ab aliis,tum à nobis ſæpe diſtamus. Vt ſtare, ſedere,ambulare,regere,diſputare. Altera propria, quæ ducitur ab accidente quod ſeparari non poteſt, vt candor in Cygno, nigror in coruo, & Æthiope: tertia maximè propria,barbare, eſſentialis appellata,quæ addita generi nouam ſpeciem conſtituit, vt rationis particeps. Nam animalis adiuncta procreat homi

hominem.His differunt omnia, quæ inter ſe differre poſſunt,vt orator & citharædus,virtus & voluptas, conſtantia & pertinacia,homo,leo.

Vnde dicatur Diſſimilitudo.

DIſſimilitudo ducitur ex factis, dictis, euentis, fabulis, vt Iunius Brutus occidit filios proditionem molientes, I.Manlius virtutem filij morte mulctauit adictis,Alex. ille Magnus tanti fecit Homerum, vt cum in Sigæo ad Achilis tumulum aſtitiſſet,dixerit;ó fortunate adoleſcens,qui tuæ virtutis Homerum præconem habuiſti. Plato verò illum & omnes Poëtas è Repub. eiiciendos eſſe præcepit. Ab euentis,vt Milo Cratoniata viribus confiſus interiit, iiſdem præditus Hercules multis fuit auxilio: à fabulis,vt formicæ tota æſtate tritici grana in horrea cógerunt, Cicadæ ſemper eodem tempore cantitant, illæ repoſitis alimentis famem hyeme depellunt, hæ coguntur eſurire, & ab illis victum mendicare.

De contrarijs.

AD Diſſimilia referuntur contraria, quæ non poſſunt eidem rei ſimul eadémque ratione conuenire, vt ſapientia, ſtultitia, quorum ſpecies quatuor ſunt, Aduerſa,Priuantia,Relata, Negantia.

Aduerſa ſunt, quæ ſub eodem genere comprehenſa plurimum inter ſe differunt,vt virtus,vitium, ſub habitu animi,candor & nigror ſub colore,amor & odium ſub perturbatione Vitium fugiendum eſt, igitur amplectenda virtus.His Cicero paſſim vtitur, tum ratione pro Roſcio Comædo. Et illa fuit pecuniaimmanis,hæc paruula,illa honeſta, hæc ſordida;

illa iucunda, hæc acerba, illa propria, hęc in cauſa & iudicio collocata. Et paulò poſt, venit ad clauium; quem hominē? leuem? imo grauiſſimum, mobilem? imo conſtantiſſimum, familiarem, imò alieniſſimū, in his te geres vt in ſimilibus tractandis.

Sed animaduerte contraria duplicia eſſe, alia, inter quæ medium nihil eſt: vt Pax & bellum, virtus & vitium, alia quibus medium interpoſitum, vt albo & nigro pallidum, rufum, flauum, rubrum, viride, & aliis coloribus affecta. Priuantia ſunt, quæ priuationem habitúmque rei ſignificant, vt dies, nox: lux, tenebræ; diuitiæ, paupertas: ſobrietas, ebrietas: aſpectus, cæcitas. Vel alteri addita præpoſitione in mortalis, immortalis: dignus, indignus: doctus, indoctus: humanus, inhumanus. Cic. pro Marcell. Doleo, cum Reſpublica immortalis eſſe debeat, eam in vnius mortalis anima conſiſtere.

Relata ſunt, quorum vnum ad alterum refertur, vt Pater, Filius: Dominus, ſeruus: Præceptor, diſcipulus: cliens patronus, miles Imperator, dare, accipere. Hinc Cicero, Diſcipulus ſum Archiæ, ergo iure præceptorem defendo.

Negantia vulgo dicta contradicentia ſunt, quorum vnum ait, alterum negat; vt orator, non orator, docet, non docet.

In Diſſimilia coniicienda ſunt etiam Repugnantia, quæ habent ſpeciem quandam contrariorum, ſed neque certa lege, neque certo numero ſe oſtendunt, qua ratione à contrariis diſſident. Sic enim repugnant hæc amare, nocere, lædere, conſectari, diſplicere, ſunt enim Repugnantia, quæ cum re, cui repugnant, cohærere non poſſe videntur, vt Tiberij

Grachi

Grachi mortem in concionibus deplorare,& ciuem bonum eſſe & Reipub.commodare velle.

De Comparatione.

Comparatio eſt contentio vnius rei,cum altera,

Comparatio eſt duplex,par,aut impar.

Impar eſt duorum aut plurium cum elatione, vel ſubmiſſione collatio. Sunt enim eius duæ partes. Maiora, quæ efferuntur, minora,quæ deprimuntur. Maiora tantum ad refutandum, minora ad confirmandum plurimum valent,vt Hercules duobus reſiſtere non poteſt,ergo nec tu: parentes ſuos nō obſeruat, nec diligit, & obſeruabit ac diliget amicos? Hæc à maioribus ad minora refutanda dicuntur. A minoribus ad confirmanda maiora hæc. Cic.pro L. Man. Maiores veſtri ſæpe mercatoribus ac nauiculatoriis iniurioſius tractatis bella geſſerunt, vos tot ciuium Romanorum millibus, vno nuncio atque vno tempore necatis, quo tandem animo eſſe debetis?

Illud etiam animaduerte,maiora & minora comparari his quatuor Categoriis,ſubſtantia, quantitate,qualitate,& relatiōe:vel vt Cic. loquitur in Topicis, ſpecie, numero, vi, & ad res ipſas affectione. Subſtantia, vt quæ propter ſe expetenda ſunt, præferuntur iis,quæ propter aliud: & naturalia non naturalibus.Quātitate, vt plura bona paucioribus bonis anteponēda ſunt,& diuturna breuioribus. Qualitate, in qua ſpectatur vis & facultas, vt efficiens cauſa grauior, quàm non efficiens, & quæ ſeipſis contenta ſunt,meliora,quàm quæ egent aliis.Relatione, vt quæ ad meliorem finem referuntur, ante-

ferenda ſunt iis,quæ ad alium. Virtus iure anteponitur iis quæ ad valetudinem pertinent.

Par Cóparatio eſt æqualis duorum, aut plurium ſine elatione,vel ſubmiſſione collatio. Quando ego non curo meum, tu ne cures meum. Abhorret à continentia, ergo fugit abſtinentiam.

Quemadmodum Comparata & ſimilia internoſcantur.

COmparata maiorum & minorum facile à ſimilitudine diſtinguuntur elatione & ſubmiſſione,cum ſimilia, nec efferri, nec ſubmitti poſſint. Parium autem & ſimilium cum æqualia ſint,hęc eſt diſtinctio.Nam comparatio eſt, cum duo aut plura in tertio aliquo conferuntur. Si Catoni licuit partes agere Pompeij,ergo & Ciceroni licebit.Commune fuit vtrique agere partes Pompeij. Similitudo eſt, cum ſuum cuique tribuitur: vt quemadmodũ morbo ac ſenſus ſtupore cibi ſuauitatem non ſentiunt, ſic libidinoſi & auari veræ laudis guſtum non habent, vt: iuſque guſtus attenditur, ſed ille cibi, hic laudis perſpicitur.

In ſimilia cadunt exempla de quibus vltimo loco dicentur, quæ in tractatione ſua ſimilium ac diſſimilium rationem ſequentur præceptionibus facultatis oratoriæ.

In hunc quoque conferenda locum videtur, ad ſui exercitationem Etymologia, cum in ſimilitudinis morem,vt oſtendemus,tractanda ſit.

Eſt autem Etymologia,quæ verborum originem inquirit. i. veriloquium, cum ἔτυμό ſit nobis verus, & λόγ@ ſermo. Cic. in Topicis notationem appel-

lat,quaſi verba rerum notæ ſint. Sequutus Ariſtotelem,qui σύμβολον,id eſt notam appellauit. Eſt autem verbi notatio, interpretatio nominis, Dialectica ars diſputandi à διαλέγομαι, Rhetorica à ῥέω. fluo, Theologus, qui de Deo loquitur, hinc Verrem à verrenda Sicilia Cicero appellauit, hic argumentum, ſi conſul eſt, qui conſulit patriæ, Cicero conſul appellandus, qui ex Catilinæ manibus eripuit.

Non eſt adhibenda fides Agricolæ, qui Etymologiam inſitum eſſe locum negauit. Nam etſi nomina naturalia non ſunt, ſed rebus ſignificandis ab hominibus impoſita: tamen cum temerè non fuerint indita, ſed pro natura rerum, fit vt ſimul cum ipſo nomine rei natura explicetur. Quod Ouidius teſtatur hoc verſu,

Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.

Duplex eſt Etymologia voce & ſignificatione, vt Conſul à conſulendo, altera voce non ſignificatione: vt, eſt via ſublimis, cœlo manifeſta ſereno, lactea nomen habet candore notabilis ipſo.

A notatione laudamus & vituperamus, vt laudandum eſſe Senatum Romanum, qui à ſenibus prudentiſſimis appellatus eſt. Vituperandus Bambalio, quod ſatis vel nomen ipſum declarat ab hæſitantia linguæ & ſtupore cordis. Hinc ſuademus & diſſuademus, vt Philopono laborandū eſſe, quod ſtudioſus laboris appelletur. Hinc coniecturam facti explicamus vt mirum non videri factum à Verre furtum, qui ſolitus erat omnia verrere.

Quoniam in exercendis ſimilibus, comparatis & exemplis egemus paſſim adiunctis, & enumera-

tione, & hæc argumenta vel ſimilium & comparatorum, exemplorumque facultate illuſtrantur, vel amplificantur, aut cum ornatu & luce comparationis & ſimilitudinis & exemplorum tunc & illuſtratur, præceptiones Adiunctorum & Enumerationis præponendas cenſerem, niſi in primo volumine Campi Eloquentiæ, quò adire poteris, pro noſtri inſtituti ratione tradidiſſem.

EXERCITATIO SIMILIVM.

Prima ratio amplificandi breuis eſt, per ſolam ſimilitudinis propoſitionem de homine negotijs obruto.

SIc equidem vites, quamuis primùm diligẽter ſatæ; ſi poſtea cultura earum negligatur, cum partibus ſuis quàm optime ſe habere non poterunt, ſi herbis, & ſpinis ſegetum cuicunq; generi pernicioſis obruantur.

Secunda ratio amplificandi ſimilium propoſitione, & aſſumptione.

VT hyemali tempore propter aſperitatem, & glaciem horrida tellus videtur & deformis; neque arborum bonitas internoſci poteſt, quoniam omnes foliis, & fructuum vbertate carent: at ineũte verè arbores bonæ veſtitæ folijs ac floſculis, & fructibus onuſtæ facilè diiudicantur, & quid inter fructuoſas, & ſteriles interſit ſua bonitate mortalium oculis obiiciunt. Sic equidem in hoc ſæculo, quod hyemis non eſt diſſimile, probi & improbi

permixti

permixti confuſique verſantur, & virtutum & ornamentorum illuſtrium pretium & æſtimatio, ornatus & ſplendor latet & occultatur in tenebris ad illam vſq; ſempiterni veris pulchritudinem & venuſtatem eximiam cum inuolucris & tegumentis vitiorum detractis, à bonis, & ſanctitate præſtantibus, ſcelerati ac nefarij homines diſiuncti deiicientur in obſcuras & caliginoſas Inferorum ſedes.

Tertia ratio amplificandi cum adhibetur ſimilitudo ad probandum, nulla adhibita aſſumptione, neque concluſione.

SEd quid rem tam claram rationibus & teſtimoniis amplius confirmare ſtudeo? Quid plura affero de bonorum virtutibus egregijs, extrema die iudicij in theatro frequentiſſimo celeberrimoque omnis generis, virorum, ac mulierum, in conuentu tanto ſocietatis infinitæ bonorum, & improborum, debitis præmiis, & honoribus à Chriſti Ieſu liberaliſſimè magnificentiſſiméque cumulandi. Id fiet equidem & in oculis, & in ore cunctorum, eo tempore poſt terrarum deflagrationem, & viuorum ex hoc ſæculo diſceſſum cunctorum, vt in ameniſſimo florentiſſimoque æſtatis tempore arbores quæcunque bonæ ſunt, & fertiles, venuſtatē ſuam & vbertatem, & fructuum multitudinem præſtantiamque copioſè nimis, & abundanter oſtendunt.

Quarta ratio amplificandi conſtat contentione ſiue collatione, qua dilatari ſimilia poſſunt, & adjunctis & exemplis augentur in laudem B. Ignatij Martyris.

VT ignis accenſus & inflammatus hanc vim habet à natura inſitum, vt illuſtret eas terræ

partes

partes ſuæ lucis claritate, quarum fulgore collucent, & illuſtrantur, ecquæ iacebant in tenebris atra quadam caligine circunfuſa, pateant oculis expoſita mortalium: ſi tamen locis aliquot admoueatur ignis ille, populetur & abſumat omnia quæcunque peruaſerit, neque veſtigium priſtinæ pulchritudinis relinquatur vllum: ſic equidem B. Ignatius Chriſti Ieſu igne clariſſimè collucenti flagrans, lucem afferebat eximiam & illuſtrem generi mortalium vniuerſo, patientiæ, fortitudinis, conſtantiæ, amoris in animorum ſalutem maximi, & in Dei ſempiterni decus & gloriam immortalem caritatis accenſæ: quarum virtutum ſplendore tantopere fulgebat illuſtratus: vt non ſolùm ipſe ſuis virtutibus ſplenderet, & illuſtraret Chriſtianæ Religionis diuerſa maximeque diſiuncta loca ex inimicorum mentibus tenebras disijceret, & idolorum cultum, & religionem extingueret. Quacunque autem contendebat, vbicunque nomen Pontificis audiebatur, excitabantur, & inflammabantur omnes ad veram amplectendam colendamque Fidem. Ita quidem non immeritò dicebatur ignis Ignatius errores abſumens & animos veritatis radijs latè collucentibus illuſtrans. Ignis luce ſua ſplendere facit quæcunque terrarum loca, in quibus accenſis colluceat ſplendeſcatque, Ignatius virtutum ſuarum claritate, diuerſas gentium, & Eccleſiæ præſertim Antiochenæ ſedes illuſtrat. Ignis tenebris obducta loca denſiſſimis flammarum ſplendenti lumine ſtatuit ante oculos aſpicienda. Ignatius hoſtium Fidei mentes caligine tenebrarum obſcuratas Chriſti luce ſplendidiſſima, veram Religionem & verum

Deum

Deum intueri facit præferens facem veritatis accenſam. Ignis quaſcunque res flammis ardentibus peruadit, eas conficit & abſumit, Ignatius igne cæleſti, quo micabat & ſplendebat, fallaces & commentitias noſtrorum hoſtium turres fraudulentis erroribus excitatis ad nihilum redigebat: ignis quo magis ac magis materiam admoueas, magis ac magis inualeſcens, ac vires ſumens maximas incendia maiora excitat, & flammas ſpargit circumquaque & tollit in ſublime, Ignatius quo magis ab aduerſariis vexabatur & grauioribus cruciabatur ſuppliciis maiores ſuæ virtutis flammas excitabat: ſi ignis iſte ſublatus in ſublime ſe ſe diffundere videatur & ſpargere latiſſimè flammarum in omnes partes volitantium ardores longo quidem interuallo cernentur, Ignatius propinquiores valdéque diſtantes locorum partes, vltimos etiam terrarũ angulos flammis ardentibus illuſtrabit: denique ignis notas ſui ipſius & veſtigia ad temporis diuturnitatẽ impreſſa relinquit, Ignatius ignis illius, cuius ardore viſcera flagrabant mirum in modum ſigna reliquit expreſſa ad ſæculorum omnium memoriam ſempiternam. Atque eo magis illuſtria ſigna fuerunt ignis hujuſce relicta quo magis ab hoc quem aſpicimus, Ignatij inflammatus ignis differebat: qui cæleſtis erat ac diuinus Deum immortalem attingens, diuini ſpiritus ardore excitatus Chriſtum Ieſum in ipſius animi viſceribus ac medullis infixum & inhærentem habens. Quod declarauit euentus ac periculum tanta inuictiſſimi martyris laude factum, qui cum paſſim & ſingulis momentis Ieſum ſuis ſermonibus vſurparet, cum Ieſum ſemper in ore

ore haberet, ac Ieſum loqueretur ſemper, & Ieſu nomen diuinum cum tanta animi ſuauitate cæleſti repeteret,& iteraret,cum nihil aliud vnquam proferens,Ieſum in corde inſidẽtem & impreſſum habere ſe conſtantiſſime confirmaret, vbi diſſectum medium corpus,& viſcera patefacta fuerunt,patuit profecto veritas, & illuſtrata fuit, ſermonis de Chriſti Ieſu nomine toties à ſe,tam frequenter:imo ſemper vſurpato. Quod vt legimus, litteris inſculptum & impreſſum,diuino ſplendore micans viſum fuit,atque perſpectum.Hic erat ille ignis Agni mitiſſimi, cuius fulgore collucebant, & illuſtrabantur cœli palatia celſiſſima nulla alterius ignis magis micantia luce ſplendenti.Hic erat ignis ille,quo ſocij & comites Chriſti Ieſu poſt tanti Domini aſcenſum in cæli ſedes altiſſimas illuſtrati per totum terrarum Orbem Fidei Chriſtianæ radios tam immenſa claritatis magnitudine diffuderunt.Hic denique ignis ille, cuius ardore flagrantes Martyres inuictiſſimo primis naſcentis Eccleſiæ tẽporibus tyrannorum flammas, & rogos accenſos aduerſariorum ingenti ſtupore ſuperarunt. Quantum ergo claritatis ſplendore ignis diuini collucens Ignatius ſibi & vniuerſę Reipub.Chriſtianæ attulerit iterum atque iterum conſideremus, ſi tanta luce circunfundi mentes noſtras animoſque deſideramus.

Quinta ratio amplificandi, cùm intercedit ſola contentio ad amplificandum.

VTvitis humilis ſerpens multiplici lapſu & erratice cum adminiculis fulcitur ſuſtentaturq;, aut ad vlmum adhæret egregios & præſtantes fructus

ctus ſuos ferre videbitur maturos & opportunos: ſic equidem diuites, cum diuitiis abundent, & omnibus bonorum copiis affluant, non ad inopum & egentum miſerias ſubleuandas applicuerint ſeſe, illorum precibus Beatorum immortalitate digniſſimos fructus ferent, nec iacebunt terræ ſordibus ac cœno demerſi. Vitis vt fructus ferat ad adminicula neceſſe eſt, vt ad culmum adhæreat. Diues rebus ſæculi diſtentus, inopum egeſtati ſubueniat, vt egentum precibus adiutus ſupera & cæleſtia auidiſſimè petat. Vitis adhærens ad adminicula ſuſtinet ſeſe, & vuas fert, non ſolùm abundantes, ſed vinum maximè neceſſarium ad vſus & vtilitates humanæ vitæ, diues ſi locupletari magis, & augere diuitias, quas habeat, concupierit, egentibus ſtipem corrogantibus opem ferat. Vitis creſcit in mirandam altitudinem vlmi fulta præſidio, diues cumulabitur, & augebitur magis ac magis in dies diuini numinis liberalitate, qui munificus & liberalis fuerit in calamitoſos & egentes homines. Vt videas diues, qui tantis opibus abundas, quãtum momenti ſitum ſit in inopum egeſtate ſubleuanda.

Sexta ratio amplificandi ex Similium conglobatione.

CVr ergo in Dei gratiam non redis, ne fædus, ac deformis, horribilis & execrandus, Deo, hominibuſque infeſtus videaris. Vt enim noctem propter caliginem, & tenebras, vt monſtrum aliquod propter deformitatem ſuam, vt ſerpentem propter terrificum aſpectum, vt venenum, propter grauitatem damni, vt peſtilentia infectos propter contagionem,

gionem,vt poſtremò dæmonem propter fœditatem & diritatem ſuam inſidias paſſim facientem, & interitum nobis machinantem fugimus, & teipſum omnes boni fugient,& oculis videre non poterunt.

Septima ratio amplificandi cum Anthitetis & Comparatione.

AN verò nõ delectemur magnopere ingenij tui monimentis,hęc illuſtri gloria,quam litterarũ varia multiplicique cognitione patriæ tuæ comparaſti. Arbores bonæ,hortis & ſolo,in quo ſatæ ſunt, laudem eximiam afferunt,ingenij acumine præcellentis viri patriæ ſuæ decus & ornamentum inſigne: illud ſolum præcipuè commendatur, in quo poma ferunt arbores,& fructus præſtantiſſimos, illa celebratur inſignis vrbs, quæ viros tui ſimiles & litteratos & doctos admodum protulit. Illi tandem horti in magno pretio & æſtimatione ſunt, qui varijs fructibus abundare videntur ad delicias, & ad hominum victum quotidianum, illi patria magni quoque æſtimatur & habetur,quæ claros & omni litterarum laude cumulatos viros ad ſuſtentandam conſeruandamque Rempub. profert. Atque eò magis,quòd arbores illæ ad oris ſuauitatem, & ad corporis conſeruationem fructus conferunt, patria viros doctiſſimos litteratiſſimos ad Rerum publicarum conſtitutionem obſeruationemque moderatores idoneos tribuit: arbores cum fructibus ſuis corporibus alendis inſeruierunt,amplius nihil emolumenti afferre poſſunt, ſapientes nouis in dies incrementis mortalium animos cumulant & adaugent? Quid? fructus harum ſæpe arborum non omnibus

nibus æque hominibus proſunt, multis ſæpe nocent, & perturbant humores corporis præclarè conſtitutos, litterati cùm magis ad ſalutem incubuerint, plura rebus publicis afferunt emolumenta, vitiisque detractis virtutem dominationem & principatum ampliſſimum tenere faciunt.

Octaua ratio amplificandi, cum res ipſa proponitur, deinde rei propoſitæ ratio redditur, poſtea ſubjicitur confirmatio, vel certè exornatio per ſimilitudinem, ſimilitudini aſſumptæ additur aſſumptio ſiue redditio, ad quam aliquid aliud adiungi ſolet.

INter alia multa, quæ Baſilius ille magnus de virtutibus & abſoluta ſanctitate ſcripta, poſteritati reliquit, ad ſacras Religioſorum familias ex Chriſti Ieſu conſiliis & ſanctiſſima diſciplina gubernandas, illud imprimis Præfectorum cuiuſcunque ordinis memoriæ commendatum eſſe voluit, quod ad ſpiritum ſpectat, ſine quo, quemadmodum neque ſine lucerna nocturno tempore domum luſtrari minimè poſſe contendebat. Similitudo profectò tanti Patris virtute, illius litteris & conſilio, honorificentiſſimo Magni cognomento, & alumnorum optimo perfectiſſimoque parente digniſſima. Videbat enim quemadmodum ſine lucerna nemo obire poſſet cubicula aliquot, neque partes ædium ſine offenſione, aut metu periculóque paſſim prolabendi, ſic in viam virtutis, & iter ſanctitatis abſolutæ, niſi ſpiritu ſanctorum Patrum, & Chriſti Ieſu ductum & excitatum inire, neque perſequi poſſe, paſſim autem illum miſerrimè lapſurum, & multas grauéſque animorum offenſiones, & læthales commiſſis in Deum immortalem flagitiis & ſceleribus grauiſſimis ſuſcepturum eſſe. Quin ille concentus

& harmonia Religionis, ille ornatus & ſplendor, tanta Patrum ſanctiſſimorum exempla à maioribus accepta niſi poſterum incitatione, quæ maiorum ſpiritum præſe ferebant, in tenebris & caligine iacere. An verò hæc congruere poſſe quiſquam ſana mente præditus confirmabit? vt niſi quis ſpiritum ducat vitam cum hominibus agat, inter illos verſetur, & actiones viuentis ſuſcipiat, quì ſimul atque ſpiritum extremum edidit, efflans animam, diem tandem ſuum obiit, vt nauis ingreſſa mare, portum nunquam appellet, quam ſcientiſſimus gubernator non moderatus fuerit, ſed tempeſtates ſubibit turbulentiſſimas, & fluctibus iactata demergetur in profundum cum oneribus omnibus, & mercibus maximis quibus in Indiam onerata duce ſcientiſſimo Gubernatore perueniret. Sic equidem cætus ſacrarum familiarum niſi duce & principe ſpiritu diuino conſilia Chriſti Ieſu ſequi nequeunt, neque véris & ſolidis virtutibus præditi in cæleſtem Indiam peruenire. Sed paſſim facient naufragia maxima, opprimentur dæmonis inſidiis, & fluctibus mundi ſceleſtiſſimi obruerentur. Caro autem bellum ſemper faciens, ſuis illecebris & lenocinijs ſuperabit, atque conficiet. Quid enim Mundus niſi honores & iactationem ſæculi inaniſſimam obiicit, ſpiritus Dei contemptionem & deſpicientiam rerum humanarum? quid dæmon niſi laqueos intendit, inſidias parat, dies noctesque animum acriter ac vehementer oppugnans, ſpiritus dęmoni ſeipſum opponit, præſcriptiones ordinis, conſilia Patrum ſanctiſſimorum, facta maiorum egregia, & ſanctitatis abſolutionem oſtendit? quid caro niſi illecebras voluptatum, molliciem & teneritudinem, atque omnes titillationes ad integritatem, eripiendam toto corpore perfundere conatur?

tur? ſpiritus Dei illas virginum palmas illas virentes, quæ perpetuo florere non deſinant, virginitatis coronas, ſimilitudinem quandam & expreſſam Diuinarum mentium effigiem ante oculos ſtatuit,& in mentibus inſigniter admodum imprimet. Hunc Dei ſpiritum B. Dominicus præſe tulit ſplendore ſuæ virtutis tot annos ante generi mortalium prænunciatum, iam inde ab illo tempore, cum mater catulum inflammatam facem in ore ferētem ſe gerere dicebat in vtero. Cum ſtella eximio & illuſtri fulgore collucenti frons illius pueri adhuc, & in cunis vagientis lucem circunſtantibus cæleſtem afferre videbatur. Hoc ſpiritu tanquam facibus inflammati ardentibus illius alumni ſuis concionibus,vitæ præclariſſimis exemplis, omni virtutum ſplendore clariſſimo totum terrarum orbe illuſtrarunt. Hoc eodem ſpiritu ductus Beatiſſimus Ignatius Fundator noſtræ ſocietatis inſignis tantam ſæpe,& fronte, & oculis, ac vultu lucem præferebat, vt Dei cæleſtem ſpiritum præferre videretur, atque cum aliis temporibus, cum illo præcipuè cum Barcinone, cum Pariſijs, cum in vrbe Roma ſæpe viſum eſt eximiæ claritatis radiis caput & ora vultuſque collucere. Quæ cum clara, cum illuſtria ſint, tum illa multò clariora & illuſtriora lumina claritatis, quæ Alexander Petronius medendi ſcientiſſimus Æſculapius oculis ſuis videre viſus iacens in lecto, & graui periculoſoque morbo affectus. Cuius cubiculum cum ſanctiſſimus Ignatius ingrederetur obſcurum omnino,feneſtris & foribus concluſis ſtatim in ſanctiſſimi Beatiſſimique Patriarchæ ingreſſu viſum eſt eximia claritate circunfundi, quam clariſſimè ſplendere, & media die lucem clariorem diffundere. Sed quid mirum lux in illius ore vultuque cæleſtis ac diuina ſplen-

deret,qui lumen Patris Æterni,& imaginem tanti numinis Filium Ieſum Principem ſuæ Religionis imitandum, ſequendumque ſuis alumnis filiiſque propoſuiſſet. Id quod declarauit nomen Ignatij,ignem inflammatum,& faces diuinæ claritatis ardentes ſpirās, & diffundens toto orbe collucentes. Quid dicam de alijs ſacrarum noſtræ Religionis Familiarum Ducibus & Anteſignanis clariſſimis,eodem ſuis in prę̨ſcriptionibus, inſcio præſtanti inſtituto, in norma ſeuerioréque diſciplina diuina claritate micantibus.Sic equidem populus Solymorum mediis in tenebris noctis obſcuriſſimæ iter perſequebatur ſuum, vt præeuntem columnam & tenebras illuſtrantem ſua claritate ſuſpiceret gens in deliciis habita ſummo præpotentique Deo.Quòd Reges Magi itinera confecerunt non longâ ſolum ſed periculoſa via, quòd primùm in vrbem Solymorum, deinde in porticum peruenerunt, ſidus nouo ſplendore perſpectum, cauſa fuit & dux itineris tanta alacritate ſuſpenſi confectique. Quare qui ſocietatem aliquam,qui cælum, qui familiam bene moratam, & præclarè conſtitutam habere voluerit,principem actionum ſuarum præbeat ſpiritum Diuinum, ſi à veritate nunquam voluerit aberrare:quo præſente omnia ex Chriſtianæ diſciplinæ auctoritate, & diuini numinis ſanctiſſima voluntate procedent. Quam enim cauſam afferet aliquis perturbatæ domus, deprauatæ familiæ, filiorum omnibus vitijs inquinatorum, ludorum omnis generis, maximè aleæ,pictorum foliorum,perditæ & euerſæ gentis omnino, niſi boni ſpiritus abſentiam, flagitia Patris, & vitam omnibus flagitiis contaminatam. Quòd multi à ſacra Religione defecerint & Lutheri ſectam amplexi fuerint in Anglia, in Germania, in aliis prouinciis labe hæreſeos
infe

infectis, bonorum inopia magiſtrorum,qui ſunt ſpiritus & vita, rectè preclaréque agendi, initium, ſæpe mali attulit iſtiuſmodi occaſionemque deſerendæ Religionis. Quorum ſalutaribus præceptis multi continerētur in officio, & non iuiſſent tanta cum calamitate animorū perditū ſe ſe. Neque enim deficiēte Phonaſco cōcentus & harmoniæ Duce cantores perſequi poſſent dulcedinē ac ſuauitatē mirificè ſemperq; concinentem, qui acutas,medias & graues voces mirificè congruere facit ex omni parte ſingulas modulationes, pro debita proportione ſuauiter ac cōncinnè præſcribendo moderandoque. Quare ſingulis in rebus, quid ſpiritus præſtet, & quantum lucis afferat,diligenter conſideremus, ſi nolumus rebus demandatis tenebras & obſcuram noctem offundere.

PRæter rationes amplificationis ex ſimilibus allatas, ordine ſuo præcipuas aliquot ex Cicerone petitas afferemus,quibus officia continentur ſimilitudinis varia, ſuis argumentis locupletata & ſchematibus illuſtrata clariſſimis.

Similia ex accommodatione.

ETenim ſi Deus optimus ac maximus ſępe ventis vehementioribus, aut immoderatis tempeſtatibus,aut nimio calore,aut intolerabili frigore,aut morbis vi victis, & latius graſſante peſtilentia fruges perdidit, vrbes deleuit. Quorum nihil odio hominum, ſed diuino conſilio facit; vt ſcelera puniat, & ad officium reuocet malis adductos mortales. Atque eá commoda, quibus vtimur; lucem,qua fruimur.ſpiritum, quem ducimus,à Deo nobis dari & impertiri vi-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

demus: quid non intelligimus parentes, à quibus geniti ſuimus, & in hanc lucem ſuſcepti, diuinorum conſiliorum rationem fuiſſe conſequutos? cum nos inſtituendos regendoſque habuerint, cum tot commodis & emolumentis quotidie auxerint, & quidquid habuerint bonorum & honoris id nobis tribuerint, & poſt mortem libentiſſimè liberaliſſiméque reliquerint, ſi nos aliquando vt officium faciamus, & ad meliorem frugem redeamus reprehendendos puniendoſque curauerint. Niſi hoc mirum eſt, vt quod vim diuinam facere videmus, id mentem parentum noſtrorum humanam perſequi noluerimus.

Secundum genus Similitudinis ad rationem reddendam, cum particulis.

NAm quemadmodum turpe eſt, petere quod non debetur, ſic improbum eſt negare, quòd debeas. Æqua enim ratio eſt vtriúſq; vt & petere, quod non debeatur, ſit inſignis impudentiæ, & alterum nolle ſoluere in hominem inſigniter impudentem cadit.

Tertium genus ad cauſam quærendam per contentionem ſed primum ſimilia præeunt.

SEd quemadmodum auxerit rem familiarem videamus: emit agrum temporibus ijs, cum iacerent pretia prædiorum, qui ager neq; villam habuit, neque ex vlla parte fuit cultus, quaſi ager quidam deſertus, atq; derelictus longo interuallo, quod bella in locis, in quibus ea geruntur, diuturna eſſe ſolent atq; calamitoſa. Nunc multo pluris eſt, quam tunc fuit, atque ex illius fructibus annuis creuit adeo res ſua familiaris, vt ſit in hoc ſtatu atq; fortuna homo qua contentus viuit: tunc erat ager cultus ſine tecto, nunc eſt cultiſſi-

mus

mus cum optima villa,tunc nulla vinea, nulla olivueta, nunc vittum & olearum multi ordines ; tunc pauculæ arbores ſatæ,nunc omnis generis arborum multitudo maxima,tunc illum paucis quidem nummis Dominus mercatus eſt,nunc maximo pretio propter vtilitates ſuas non vendet:tunc propter calamitates temporum nullæ delectationes nullæ amenitatis agri , nunc propter fertilitatem annuam & culturam , voluptates & iucunditates maximæ percipientur : deniq; tunc, qui nullas in cultus vtilitates,nunc cultus,& aliis hortis & præſidiis vicinis auctus ſatis eſt, & ad alendam & ad locuplentandam honoratiſſimam familiam.

Quartum genus Similitudinis ex ſimili cum diſſimilibus ad laudem.B.Dominici.

CVm puer eſſet B.Dominicus , arbitror ſex annos nondum natus humi iacere malebat,quàm in lecto molliter ſtrato,quàm in ſinu complexuque parentis aut nutricis acquieſcere. Itane verò puer delicatus, in tineris annis , in infantia , cui parentes ad ſomnum capiendum in lectis molliſſimis, omnes domeſtici,nutrices præſertim inuitarent , & vna mater obſecraret, & toto corpore lacrymis , & ploratu plurimo molliciem huiuſmodi reſpueret. Et non cum Ioannes, ſummo honore decorandum oſtendant.ſic ſe comparet ad omnes vitæ annos ſanctiſſimè degendos , vt omnem teneritudinem & mollitudinem carnis amandauerit, non laudem non omni ratione commendandum putem?Quid qui in ea ætate iam cernitur,vt annos multò plures nactus ſit, roboris & virium tantum habeat, quantum neceſſe ſit ad vim hanc & magnitudinem laboris perferendam. Enim verò perferendi non ſunt: qui corroborata iam ætate; magnis viribus vtroque

crure porrecto, corpore ſæpius volutato, tanquam ſues noctes, & magnam dierum partem iacent in lecto, cum maxima corporis pernicie, atque adeo animi exitio peſteque teterrima, excitante venere motus animi obſcænos, & cogitationes impuras. At quam rem faciunt, atque adeo ſcelus committunt, vt neque in manibus, neque in auribus, neque in ſenſibus cæteris, neque in vlla bona cogitatione ſuſcipienda quonis puncto temporis homines ſe Chriſtianos præbeāt. Ita multum in tempus dormiunt, vt agendam rem nullam habere videantur. Ita arte vt Endymionis ſomnum capere videantur, ita præterea ſtertentes, vt omnes perſentiant.

Quintum genus in vituperatione cum enumeratione, exemplis, præoccupatione.

ETenim quæro, ſi quis proditor Principe arcis occiſo, cuſtode necato, aperta arce, traditis clauibus, milites qui erant in arce tradidiſſet, vtrum is clemens & miſericors, an inhumanus & crudeliſſimus haberetur, qui in hunc proditorem non animaduertiſſet? mihi verò ferreus & crudelis, qui non ſupplicium à legibus ſtatutum, & exemplum debitum, vt ad proditorem pœna, ad cæteros metus perueniret ſumendum curaret. Atque his cæteris ad quoduis ſimile proditionis ſcelus committendum ianuam patefeciſſet in poſterum. Quò enim ſe non proripiet audacia ſcelerum impunitate propoſita? ſic nos corpori huic, huic fœtidæ ac putridæ carni, quæ nos ipſos, quæ gratia Dei immortalis, quæ gloria cœlorum, quæ præmiis Beatorum ſpoliare vult, quæ id egit, quantum in ſe fuit, vt ſuis blandiſſimis voluptatibus & lenociniis nos à Deo ſepararet aliquando & traderet in virtutem inferorum Princi

Principi nequiſſimo, omnibus modis, ſuccenſere debebimus, etſi vehementiſſimi in illam fuerimus, cælitum ſimiles habebimur: ſin remiſſiores eſſe voluerimus extremæ nobis dementiæ in animarum noſtrarum perniciem infamia ſubeunda eſt, niſi verò cuipiam B. Franciſcus vir ſanctiſſimus Chriſti Ieſu imitator crudelior per omne vitæ tempus viſus fuerit, cum corporis, cum ſuæ carnis auiditatem ita domandam coërcendámque curauerit, vt illam tanquam iumentum, & animal oneribus perferendis emptum, paleis & ordeo ad ſummum paſcendum omni ſeueritaté tractauerit. Atque alij clariſſimi Chriſti milites ſic ſe geſſerunt, vt tanquam hoſtem omnium teterrimum carnem ſuam vinculis & ferro conſtringentes perſequuti fuerint, ne quid de ſumma comparatæ cæleſtis gratiæ minueretur, caro ad animi fundamenta euertenda ſenſus omnes accerſit, titillationes concitat, voluptates euocat, delicias appetit, attribuit nos trucidandos dæmoni, animóſque noſtros præcipitandos in ſedes inferorum, per omnem ſæculorum æternitatem inflammandos, dilaniandos excarnificandóſque legionibus Dæmonis immaniſſimi. Vereamini cenſeo ne in hoc hoſte omnium nequiſſimo deterrimóque nimium ſeuerè ſtatuiſſe videamini, cum multo magis ſit verendum, ne remiſſione pœnæ crudeles magis in animum, quam ne ſeueritate animaduerſionis nimis vehementes in acerbiſſimum hoſtem fuiſſe videamur.

Sextum genus ex ſimilitudine, oppoſitis & comparatione, ad laudem.

ADamas tanta firmitate dicitur & ſtabilitate præditus eſſe, vt robur illius ei vim maximam

nullis malleorum ictibus, nulla contentione virium non ipſius omnia vaſtantis ac depopulantis ignis flammis ardentibus quiſquam ſuperare poſſit, tantum autem abeſt, vt virtus Adamantis admiranda frangatur ac debilitetur, vt ipſe contra vim omnem & grauitatem adhibitam ad infringendum & labefactandum robur inuictum, duritiem quamcumque frangens ac debilitans incredibili virtute contendat, nec vnquam molliri valeat aut lenıri niſi hircino ſanguine ſuperatus. Sic equidem B. Damaſus diuina virtute præditus, adamantis admodum ſimilis, nullis vnquam aduerſæ fortunæ flatibus, nullis temporum iniurijs,neq; procellis concitatis, nullis denique periculis vitæ ſuæ dies ac noctes imminentibus de ſtatu ſuo dimoueri potuit. Adamas maxima virtute, valdéque commemoranda celebratur, Damaſus incredibili & inuicto robore commendatus prædicatur: Adamas fungi non poteſt,neq; debilitari virium quacunq; magnitudine memorabili, Damaſus nullis inimicorum telis acerrimis traiectus neque transfixus fuit vnquam: Adamas vim omnem & contentionem malleorum frangit ac labefactat, Damaſus inimicorum impetus ac furores repreſſit, & debilitauit: Adamas vnius dumtaxat hircini ſanguinis naturam ſuperiorem agnoſcit, Damaſus Chriſti Ieſu ſanguini, quidquid potuit,quod fuit maximum ac memorabile, tribuit atq; concedit,illius ad tantas dimicationes capitis pro Religione ſubeundas inuictis viribus prodijt in mediã inimicorum aciem,cum eiſdem grauiſſimas quæſtiones habuit, certamina vitæ periculoſiſſima lætus & alacer adijt, ac deniq; victorias reportauit,& inſignia victoriarum clariſſima. Atque in hoc Adamante ſuperior Damaſus. Adamas enim res mu-

tas,

tas,&anima carentes mollit,Damaſus virtutum principio viſam & habitam hominibus difficilem & horridam, oſtendit facilem & expeditam. Quod ſi ferrum & gladium ſua virtute mollem reddit ac lenem, cum Damaſus feritatem tyrãnorum diram & immanem ad Chriſti voluntatẽ flectat & intorqueat: quantum inter vnam & alteram duriciem interſit,nemo ſanę mentis ignorat. Cum tygribus ac leonibus immaniſsimis, & belluis omni diritate tetrioribus teterrimi Chriſtianæ gẽtis inimici ſua feritate præſtiterint. Atque ille ſanguis hircinus comparatus ad Chriſti ſanguinem, cuius virtute munitus Damaſus tot res præclarè gerebat, & mortem ante oculos verſantem ſæpe contemnebat, atq; adeo iugulum ipſe pro Religione crudelitati carnificum dedit, & alios eiuſdem virtutis viribus armatos libenter dare coëgit, quid habet laudis & prædicationis? Non immerito quidem Damaſo Adamantis nomen inditum.

Septimum genus amplificandi, ex ſimili per deſcriptionem accommodatione.

EX ſimilitudinis amplificandæ ærario multiplici varióque, datur libera facultas & copioſa ornandi diuerſa ſacrorum annalium loca, quæ ſimilibus potiſſimum continentur, quorum nonnulla afferemus exempla.

Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium.

COmprehende mentis oculis auem aliquam,pulchram ac venuſtam, pennarum varietate diſtinctam, in ſolitudine lætam atque alacrem, vagam ac ſolutam, & in camporum planicie modo confidentem,

& harmonia Religionis, ille ornatus & ſplendor, tanta Patrum ſanctiſſimorum exempla à maioribus accepta niſi poſterum incitatione, quæ maiorum ſpiritum præſe ferebant, in tenebris & caligine iacere. An verò hæc congruere poſſe quiſquam ſana mente præditus confirmabit? vt niſi quis ſpiritum ducat vitam cum hominibus agat, inter illos verſetur, & actiones viuentis ſuſcipiat, qui ſimul atque ſpiritum extremum edidit, efflans animam, diem tandem ſuum obiit, vt nauis ingreſſa mare, portum nunquam appellet, quam ſcientiſſimus gubernator non moderatus fuerit, ſed tempeſtates ſubibit turbulentiſſimas, & fluctibus iactata demergetur in profundum cum oneribus omnibus, & mercibus maximis quibus in Indiam onerata duce ſcientiſſimo Gubernatore perueniret. Sic equidem cætus ſacrarum familiarum niſi duce & principe ſpiritu diuino conſilia Chriſti Ieſu ſequi nequeunt, neque veris & ſolidis virtutibus præditi in cæleſtem Indiam peruenire. Sed paſſim facient naufragia maxima, opprimentur dæmonis inſidiis, & fluctibus mundi ſceleſtiſſimi obruerentur. Caro autem bellum ſemper faciens, ſuis illecebris & lenocinijs ſuperabit, atque conficiet. Quid enim Mundus niſi honores & iactationem ſæculi inaniſſimam obiicit, ſpiritus Dei contemptionem & deſpicientiam rerum humanarum? quid dæmon niſi laqueos intendit, inſidias parat, dies noctéſque animum acriter ac vehementer oppugnans, ſpiritus dæmoni ſeipſum opponit, præſcriptiones ordinis, conſilia Patrum ſanctiſſimorum, facta maiorum egregia, & ſanctitatis abſolutionem oſtendit? quid caro niſi illecebras voluptatum, molliciem & teneritudinem, atque omnes titillationes ad integritatem, eripiendam toto corpore perfundere conatur?

tur? ſpiritus Dei illas virginum palmas illas virentes, quæ perpetuo florere non deſinant, virginitatis coronas, ſimilitudinem quandam & expreſſam Diuinarum mentium effigiem ante oculos ſtatuit,& in mentibus inſigniter admodum imprimet. Hunc Dei ſpiritum B. Dominicus præſe tulit ſplendore ſuæ virtutis tot annos ante generi mortalium prænunciatum, iam inde ab illo tempore, cum mater catulum inflammatam facem in ore ferētem ſe gerere dicebat in vtero. Cum ſtella eximio & illuſtri fulgore collucenti frons illius pueri adhuc, & in cunis vagientis lucem circunſtantibus cæleſtem afferre videbatur. Hoc ſpiritu tanquam facibus inflammati ardentibus illius alumni ſuis concionibus,vitæ præclariſſimis exemplis, omni virtutum ſplendore clariſſimo totum terrarum orbe illuſtrarunt. Hoc eodem ſpiritu ductus Beatiſſimus Ignatius Fundator noſtræ ſocietatis inſignis tantam ſæpe,& fronte, & oculis, ac vultu lucem præferebat, vt Dei cæleſtem ſpiritum præferre videretur, atque cum aliis temporibus, cum illo præcipuè cum Barcinone, cum Pariſijs, cum in vrbe Roma ſæpe viſum eſt eximiæ claritatis radiis caput & ora vultuſque collucere. Quæ cum clara, cum illuſtria ſint, tum illa multò clariora & illuſtriora lumina claritatis, quæ Alexander Petronius medendi ſcientiſſimus Æſculapius oculis ſuis videre viſus iacens in lecto, & graui periculoſoque morbo affectus. Cuius cubiculum cum ſanctiſſimus Ignatius ingrederetur obſcurum omnino,feneſtris & foribus concluſis ſtatim in ſanctiſſimi Beatiſſimique Patriarchæ ingreſſu viſum eſt eximia claritate circunfundi, quam clariſſimè ſplendere, & media die lucem clariorem diffundere. Sed quid mirum lux in illius ore vultuque cæleſtis ac diuina ſplen-

deret,qui lumen Patris Æterni,& imaginem tanti numinis Filium Ieſum Principem ſuæ Religionis imitandum, ſequendumque ſuis alumnis filiiſque propoſuiſſet. Id quod declaranit nomen Ignatij,ignem inflammatum,& faces diuinæ claritatis ardentes ſpirãs, & diffundens toto orbe collucentes. Quid dicam de alijs ſacrarum noſtræ Religionis Familiarum Ducibus & Anteſignanis clariſſimis,eodem ſuis in pręſcriptionibus, inſcio præſtanti inſtituto, in norma ſeuerioréque diſciplina diuina claritate micantibus.Sic equidem populus Solymorum mediis in tenebris noctis obſcuriſſimæ iter perſequebatur ſuum, vt præeuntem columnam & tenebras illuſtrantem ſua claritate ſuſpiceret gens in deliciis habita ſummo præpotentique Deo.Quòd Reges Magi itinera confecerunt non longá ſolum ſed periculoſa via, quòd primùm in vrbem Solymorum, deinde in porticum peruenerunt, ſidus nouo ſplendore perſpectum, cauſa fuit & dux itineris tanta alacritate ſuſpenſi confectique. Quare qui ſocietatem aliquam,qui cælum, qui familiam bene moratam, & præclarè conſtitutam habere voluerit,principem actionum ſuarum præbeat ſpiritum Diuinum, ſi à veritate nunquam voluerit aberrare:quo præſente omnia ex Chriſtianæ diſciplinæ auctoritate, & diuini numinis ſanctiſſima voluntate procedent. Quam enim cauſam afferet aliquis perturbatæ domus, deprauatæ familiæ, filiorum omnibus vitijs inquinatorum, ludorum omnis generis, maximè aleæ,pictorum foliorum,perditæ & euerſæ gentis omnino, niſi boni ſpiritus abſentiam, flagitia Patris, & vitam omnibus flagitiis contaminatam. Quòd multi à ſacra Religione defecerint & Lutheri ſectam amplexi fuerint in Anglia, in Germania, in aliis prouinciis labe hæreſeos
infe

infectis, bonorum inopia magiſtrorum, qui ſunt ſpiritus & vita, rectè preclaréque agendi, initium, ſæpe mali attulit iſtiuſmodi occaſionemque deſerendæ Religionis. Quorum ſalutaribus præceptis multi continerẽtur in officio, & non iuiſſent tanta cum calamitate animorũ perditũ ſe ſe. Neque enim deficiẽte Phonaſco cõcentus & harmoniæ Duce cantores perſequi poſſent dulcedinẽ ac ſuauitatẽ mirificè ſemperq; concinentem, qui acutas, medias & graues voces mirificè congruere facit ex omni parte ſingulas modulationes, pro debita proportione ſuauiter ac concinnè præſcribendo moderandoque. Quare ſingulis in rebus, quid ſpiritus præſtet, & quantum lucis afferat, diligenter conſideremus, ſi nolumus rebus demandatis tenebras & obſcuram noctem offundere.

PRæter rationes amplificationis ex ſimilibus allatas, ordine ſuo præcipuas aliquot ex Cicerone petitas afferemus, quibus officia continentur ſimilitudinis varia, ſuis argumentis locupletata & ſchematibus illuſtrata clariſſimis.

Similia ex accommodatione.

ETenim ſi Deus optimus ac maximus ſępe ventis vehementioribus, aut immoderatis tempeſtatibus, aut nimio calore, aut intolerabili frigore, aut morbis vi victis, & latius graſſante peſtilentia fruges perdidit, vrbes deleuit. Quorum nihil odio hominum, ſed diuino conſilio facit; vt ſcelera puniat, & ad officium reuocet malis adductos mortales. Atque ea commoda, quibus vtimur; lucem, qua fruimur, ſpiritum, quem ducimus, à Deo nobis dari & impertiri vi-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

demus: quid non intelligimus parentes, à quibus geniti fuimus, & in hanc lucem ſuſcepti, diuinorum conſiliorum rationem fuiſſe conſequutos? cum nos inſtituendos regendoſque habuerint, cum tot commodis & emolumentis quotidie auxerint, & quidquid habuerint bonorum & honoris id nobis tribuerint, & poſt mortem libentiſſimè liberaliſſiméque reliquerint, ſi nos aliquando vt officium faciamus, & ad meliorem frugem redeamus reprehendendos puniendoſque curauerint. Niſi hoc mirum eſt, vt quod vim diuinam facere videmus, id mentem parentum noſtrorum humanam perſequi noluerimus.

Secundum genus Similitudinis ad rationem reddendam, cum particulis.

NAm quemadmodum turpe eſt, petere quod non debetur, ſic improbum eſt negare, quòd debeas. Æqua enim ratio eſt vtriúſq; vt & petere, quod non debeatur, ſit inſignis impudentiæ, & alterum nolle ſoluere in hominem inſigniter impudentem cadit.

Tertium genus ad cauſam quærendam per contentionem ſed primum ſimilia præeunt.

SEd quemadmodum auxerit rem familiarem videamus: emit agrum temporibus ijs, cum iacerent pretia prædiorum, qui ager neq; villam habuit, neque ex vlla parte fuit cultus, quaſi ager quidam deſertus, atq; derelictus longo interuallo, quod bella in locis, in quibus ea geruntur, diuturna eſſe ſolent atq; calamitoſa. Nunc multo pluris eſt, quam tunc fuit, atque ex illius fructibus annuis creuit adeo res ſua familiaris, vt ſit in hoc ſtatu atq; fortuna homo qua contentus viuit: tunc erat ager cultus ſine tecto, nunc eſt cultiſſimus

mus cum optima villa,tunc nulla vinea, nulla oliueta, nunc vittum & olearum multi ordines: tunc paucułæ arbores ſatæ,nunc omnis generis arborum multitudo maxima,tunc illum paucis quidem nummis Dominus mercatus eſt,nunc maximo pretio propter vtilitates ſuas non vendet:tunc propter calamitates temporum nullæ delectationes nullæ amenitatis agri, nunc propter fertilitatem annuam & culturam, voluptates & iucunditates maximæ percipientur: deniq; tunc, qui nullas in cultus vtilitates,nunc cultus,& aliis hortis & præſidiis vicinis auctus ſatis eſt, & ad alendam & ad locuplentandam honoratiſſimam familiam.

Quartum genus Similitudinis ex ſimili cum diſſimilibus ad laudem. B. Dominici.

CVm puer eſſet B.Dominicus, arbitror ſex annos nondum natus humi iacere malebat, quàm in lecto molliter ſtrato,quàm in ſinu complexuque parentis aut nutricis acquieſcere. Itane verò puer delicatus, in tineris annis, in infantia, cui parentes ad ſomnum capiendum in lectis molliſſimis, omnes domeſtici,nutrices præſertim inuitarent, & vna mater obſecraret, & toto corpore lacrymis, & ploratu plurimo mollitiem huiuſmodi reſpueret. Et non cum Ioannes, ſummo honore decorandum oſtendant.ſic ſe comparet ad omnes vitæ annos ſanctiſſimè degendos, vt omnem teneritudinem & mollitudinem carnis amandauerit, non laudem non omni ratione commendandum putem?Quid qui in ea ætate iam cernitur,vt annos multò plures nactus ſit, roboris & virium tantum habeat, quantum neceſſe ſit ad vim hanc & magnitudinem laboris perferendam. Enim verò perferendi non ſunt: qui corroborata iam ætate; magnis viribus vtroque

crure porrecto, corpore ſæpius volutato, tanquam ſues noctes, & magnam dierum partem iacent in lecto, cum maxima corporis pernicie, atque adeo animi exitio peſteque teterrima, excitante venere motus animi obſcænos, & cogitationes impuras. At quam rem faciunt, atque adeo ſcelus committunt, vt neque in manibus, neque in auribus, neque in ſenſibus cæteris, neque in vlla bona cogitatione ſuſcipienda quouis puncto temporis homines ſe Chriſtianos præbeāt. Ita multum in tempus dormiunt, vt agendam rem nullam habere videantur. Ita arte vt Endymionis ſomnum capere videantur, ita præterea ſtertentes, vt omnes perſentiant.

Quintum genus in vituperatione cum enumeratione, exemplis, praoccupatione.

ETenim quæro, ſi quis proditor Principe arcis occiſo, cuſtode necato, aperta arce, traditis clauibus, milites qui erant in arce tradidiſſet, vtrum is clemens & miſericors, an inhumanus & crudeliſſimus haberetur, qui in hunc proditorem non animaduertiſſet? mihi verò ferreus & crudelis, qui non ſupplicium à legibus ſtatutum, & exemplum debitum, vt ad proditorem pœna, ad cæteros metus perueniret ſumendum curaret. Atque his cæteris ad quoduis ſimile proditionis ſcelus committendum ianuam pateſeciſſet in poſterum. Quò enim ſe non proripiet audacia ſcelerum impunitate propoſita? ſic nos corpori huic, huic fœtidæ ac putridæ carni, quæ nos ipſos, quæ gratia Dei immortalis, quæ gloria cœlorum, quæ præmiis Beatorum ſpoliare vult, quæ id egit, quantum in ſe fuit, vt ſuis blandiſſimis voluptatibus & lenociniis nos à Deo ſepararet aliquando & traderet in virtutem inferorum

Princi

Principi nequiſſimo, omnibus modis, ſuccenſere debebimus, etſi vehementiſſimi in illam fuerimus, cælitum ſimiles habebimur: ſin remiſſiores eſſe voluerimus extremæ nobis dementiæ in animarum noſtrarum perniciem infamia ſubeunda eſt, niſi verò cuipiam B. Franciſcus vir ſanctiſſimus Chriſti Ieſu imitator crudelior per omne vitæ tempus viſus fuerit, cum corporis, cum ſuæ carnis auiditatem ita domandam coërcendámque curauerit, vt illam tanquam iumentum, & animal oneribus perferendis emptum, paleis & ordeo ad ſummum paſcendum omni ſeueritaté tractauerit. Atque alij clariſſimi Chriſti milites ſic ſe geſſerunt, vt tanquam hoſtem omnium teterrimum carnem ſuam vinculis & ferro conſtringentes perſequuti fuerint, ne quid de ſumma comparatæ cæleſtis gratiæ minueretur, caro ad animi fundamenta euertenda ſenſus omnes accerſit, titillationes concitat, voluptates euocat, delicias appetit, attribuit nos trucidandos dæmoni, animóſque noſtros præcipitandos in ſedes inferorum, per omnem ſæculorum æternitatem inflammandos, dilaniandos excarnificandóſque legionibus Dæmonis immaniſſimi. Vereamini cenſeo ne in hoc hoſte omnium nequiſſimo deterrimóque nimium ſeuerè ſtatuiſſe videamini, cum multo magis ſit verendum, ne remiſſione pœnæ crudeles magis in animum, quam ne ſeueritate animaduerſionis nimis vehementes in acerbiſſimum hoſtem fuiſſe videamur.

Sextum genus ex ſimilitudine, oppoſitis & comparatione, ad laudem.

ADamas tanta firmitate dicitur & ſtabilitate præditus eſſe, vt robur illius ei vim maximam

nullis malleorum ictibus, nulla contentione virium non ipſius omnia vaſtantis ac depopulantis ignis flammis ardentibus quiſquam ſuperare poſſit, tantum autem abeſt, vt virtus Adamantis admiranda frangatur ac debilitetur, vt ipſe contra vim omnem & grauitatem adhibitam ad infringendum & labefactandum robur inuictum, duritiem quamcumque frangens ac debilitans incredibili virtute contendat, nec vnquam molliri valeat aut leniri niſi hircino ſanguine ſuperatus. Sic equidem B. Damaſus diuina virtute præditus, adamantis admodum ſimilis, nullis vnquam aduerſæ fortunæ flatibus, nullis temporum iniurijs,neq; procellis concitatis, nullis denique periculis vitæ ſuæ dies ac noctes imminentibus de ſtatu ſuo dimoueri potuit. Adamas maxima virtute, valdéque commemoranda celebratur, Damaſus incredibili & inuicto robore commendatus prædicatur: Adamas fungi non poteſt,neq; debilitari virium quacunq; magnitudine memorabili, Damaſus nullis inimicorum telis acerrimis traiectus neque transfixus fuit vnquam: Adamas vim omnem & contentionem malleorum frangit ac labefactat, Damaſus inimicorum impetus ac furores repreſſit, & debilitauit: Adamas vnius dumtaxat hircini ſanguinis naturam ſuperiorem agnoſcit, Damaſus Chriſti Ieſu ſanguini, quidquid potuit,quod fuit maximum ac memorabile, tribuit atq; concedit,illius ad tantas dimicationes capitis pro Religione ſubeundas inuictis viribus prodijt in mediá inimicorum aciem,cum eiſdem grauiſſimas quæſtiones habuit, certamina vitæ periculoſiſſima lætus & alacer adijt, ac deniq; victorias reportauit,& inſignia victoriarum clariſſima. Atque in hoc Adamante ſuperior Damaſus. Adamas enim res mu-

tas,

tas,&anima carentes mollit,Damaſus virtutum principio viſam & habitam hominibus difficilem & horridam, oſtendit facilem & expeditam. Quod ſi ferrum & gladium ſua virtute mollem reddit ac lenem, cum Damaſus feritatem tyrãnorum diram & immanem ad Chriſti voluntatẽ flectat & intorqueat: quantum inter vnam & alteram duriciem interſit,nemo ſanę mentis ignorat. Cum tygribus ac leonibus immanıſsimis, & belluis omni diritate tetrioribus teterrimi Chriſtianæ gẽtis inimici ſua feritate præſtiterint. Atque ille ſanguis hircinus comparatus ad Chriſti ſanguinem, cuius virtute munitus Damaſus tot res præclarè gerebat, & mortem ante oculos verſantem ſæpe contemnebat, atq; adeo iugulum ipſe pro Religione crudelitati carnificum dedit, & alios eiuſdem virtutis viribus armatos libenter dare coëgit, quid habet laudis & prædicationis? Non immerito quidem Damaſo Adamantis nomen inditum.

Septimum genus amplificandi, ex ſimili per deſcriptionem accommodatione.

EX ſimilitudinis amplificandæ ærario multiplici varióque, datur libera facultas & copioſa ornandi diuerſa ſacrorum annalium loca, quæ ſimilibus potiſſimum continentur, quorum nonnulla afferemus exempla.

Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium.

COmprehende mentis oculis auem aliquam,pulchram ac venuſtam, pennarum varietate diſtinctam, in ſolitudine lætam atque alacrem, vagam ac ſolutam, & in camporum planicie modo confidentem,

tem, ſalientémque interdum, aut in arbores inuolantem, inſidentémque in ramis, huc & illuc oculos conuertentem paſſim, mouentem caput ſuum lepidiſſimum, & proſpectantem læte ac iucunde, & quatientem pennas, corpuſculúmque interdum, & collo promiſſo ſublatóve, edentem cantus iucundiſſimos. Quos ad tempus exiguum intermittat, repetit poſtea, perſequitúrque concentu & harmonia mirabili: donec paſſis alis ſublatíſque volatus ſuſcipit in aërem ſublimis, vel demiſſos in terram vſque. Quam percurrit, & quaſi luſtrat, quæritans eſcam, & roſtro eruens, & ore, quoniam tempus æſtiuum eſt, grana colligens. Illa neſcia inſidiarũ, ignara laquei, quẽ auceps tendit, hac illacque vagatur, & ſolata errat, capiẽda proculdubio, ſi in laqueos, ſi in retia aucupis inciderit. Sed quia vel cum paratos laqueos proſpicere, vel quia cum iam parum abeſſet, quin in inſidias incideret, effugit declinauítque laqueos, volatus celeres incitatóſque ſuſcipiens, non manus effugiens aucupis, ſe ſaluam & incolumen conſeruauit? quæ in caueam aliter includeretur, aut obtorto collo conficeretur. Similis eſt proculdubio ratio hominis, cui dies noctéſque ſingulis horis atque momentis dæmon improbus inſidias parat, & omnibus modis atque rationibus capere vellet, & in ſuam ſeruitutem adducere ab immortalis Dei gratia diſiunctum abſtractúmque, modo deliciis & illecebris, carnis blanditiis & lenociniis voluptatum turpiſſimarum, modo gaudiis, & voluptatibus falſis, modo diuitiis & opibus huiuſce ſæculi perituris, modo honoribus obiectis & dignitatibus, ad quas homines per flammas, per vitæ pericula feruntur, capti cæca cupiditate dominandi. Homo verò vbi effugiſſe manus dæmonis, & intẽtos laqueos declinaſſe vidit,

cum

cum particeps rationis ſit, fugiet profectò quaſcumque occaſiones, ne in foueam incidat, & obruatur, & ſtudioſus diuinæ gratiæ conſeruandæ, ne illam effundat, auxilio diuini numinis, quaſi pennis ſublatis, alio ſe recipiet, neq; domum ingredietur ludi, nòn habebit ſocietatem cum improbis, non inibit gratiam cum libidinoſis, poſtremo aucupabitur omne tempus & cautione prouiſionéq; diligentiſsima conatus & inſidias nequiſſimi hoſtis eludet. Paſſer enim cum effugit retia aucupis, illuc non reuertetur vnquam, homo nuncium remittit in perpetuum locis periculoſis, & animi commodo infeſtis: paſſer nec punctum temporis immoratur, quin ſaluti ſuæ conſulat, homo puncto temporis animum periculis omnibus liberat: paſſer pennas effert in ſublime, homo mentem & cogitationem ad omne ſalutis præſidium opportune cōparandum excitabit: auis euolat longiſsimè, & in aëra effert ſe ſe, homo ad cęlorum gloriam, ad Beatorum præmia animum eriget, & efferet ſtatim: deniq; auis ab eo tempore non illius loci recordatur ſolùm, ſed loca perſcrutatur omnia, naturæ ſolùm inſtinctu ducta, in quibus poſſunt inſidiæ ſibi periculáque parari: homo operam omnem adhibebit ad laqueos omnes inimici omni loco omnique tempore diligenter ſtudioſéque declinandos. Atque eo magis, quod particeps eſt rationis & humanitatis ſenſu præditus, & ijs omnibus armis munitus, quibus niſi volens, nunquam in hoſtis teterrimi manus incidet. Quid quod pluris habenda ſit animi, quàm corporis ſalus & incolumitas. Agitur enim animi proculdubio ſalus, aguntur immortalia cæli bona: agitur fœlicitas, & dignitas nunquam ammittenda, ſi in Dei immortalis gratia homo ex hac vita diſceſſerit. Hanc diligentiam

tiam

tiam vates diuinus adhibebat, qui ſciens inſidiarum dæmonis optabat pennas ſibi columbæ dari, quibus elatus in ſublime fugeret hominum celebritatem & concurſum, & euolaret in ſolitudinem, vbi dies noctesque diuinæ contemplationi vacaret, ſuperas domus luſtraret aſsidua cogitatione gaudia repeteret & voluptates Beatorum ſolidas liber ab aulæ regiæ negotiis ſolutis curis omnibus, quas Regia ſedes, & intoleranda imperiorum moles Regibus & Principibus afferre ſolet. Idem ómnes adhibent ſtudium & contentionem cultores religionis abſoluti, & numeris omnibus ſanctitatis expleti, quos volare Iſaias inquit nubium inſtar & in ſuperorum efferri palatia, vt ab his terræ ſordibus animos abſtrahant, flatu ſpiritus diuini ducantur, & animis euecti in cœlum aſcendãt, cœleſtium ornamentorum ſplendore colluceant & diuinam referant ſimilitudinem & imaginem clariſſimam. Quæ Deus immortalis iubeat & velit, quæ conſulat, & optet ſumus; vt homines animorum ſingulari propenſione virtutem complectantur, & lacrymarum ſuarum multitudine veniam deprecentur ſcelerum, quæ obliti ſui creatoris in diuinam majeſtatem ſuſcipiunt. Deniq; vt virtutum ſuarum exemplo, & actionum ſanctitate maximarum vberes ac fæcundas reddant quaſcunq; ſedes & oras, in quibus principes perfectionis tam conſum̃atæ vigeant, & inſeruientes diuino ſemper numini cum mortalibus verſantur. Ecce enim nubes quocunq; flatus eas ventorum incitata celeritate propulerat celeriter aduolabunt, ſi remiſſior & lenis fuerit, lenitatem & ſuauitatem flantis auræ ſequentur. Chriſti milites nihil præter voluntatem Dei, præter mandata ſua quęrunt, nec agunt, nec vehementius, nec lenius commouentur

nubes

nubes ad Dei voluntátem flante vento idoneo aquas in ſola terrarum ad terræ fæcunditatem,fertilitatémq; mittunt concionatores ſanctiſſimi cæleſtes aquas diuini verbi ad irrigandos & vberes fæcundóſq; reddendos mortalium animos è publicis celebrioribúſq; ſuggeſtis effundunt: nubes volatu celeri velocíq; ad modum aëris ſpatia longiſſima breuiſſimo temporis momento præteruolant, viri ſanctitate præſtantes, quæ loca non obeunt,quæ oppida, quas ciuitates non luſtrant,quos gentium ac nationum diſiunctiſſimarum fines vltimos non penetrant, vt ad diuini numinis cultum religionémq; expertes noſtræ Fidei traducant:miles qua ſæpe videntur forma, quam nitida & illuſtri,viri religiones celebritate clari, quo candore, quo gratiæ decore, quo ſplendore diuinorum ornamentorum inſignes cernuntur? nubes deniq; cum radiis ſolis fulgentibus veſtiuntur,& ex omni amiciuntur parte, quem auri ſplendorem claritate ſolis illuſtriorem diffundunt ex omni parte, viri virtutis præſtantia celebrati,diuini numinis gratia illuſtrati ſempiternæ iuſtitiæ ſolem,Deum ipſum immortalem ſuæ ſanctitatis ſplendore referunt & ante mortalium oculos conſtituunt. Quorùm aſpectu componere ſe homines ad virtutis ſtudium,corrigere morbos deprauatos,& exemplo tantæ claritatis æterni numinis ſanctitatem in viris ſanctiſſimis agnoſcere,& modis omnibus imitari conantur.

Secunda exercitatio ad ſimilitudinem ſuperioris ex deſcriptione, & accommodatione per alteram deſcriptionem, cum diſſimilibus & exemplis.

Errauí ſicut ouis, quæ periјt.

OVis vagatur & errat, ab ouili diſiuncta ſegregatáq; ſuo, per nemora, per campos, per montes, per valles altiſſimas, per loca frondibus ac virgultis interclusa, difficultatibus ac periculis pleniſſima ſui ipſius inſcia, neſcia gregis, neſcia reliquarum ouium, & errans & vagans huc illucq; circumſpectat, conſiſtitq; nonnunquam ballans, ſi quam ſui generis ſociam, ſi paſtorem proſpiciat & ballatu plurimo ſe deſertam ac ſolam in ſolitudine vaſta queritur: lupus autem procul proſpectam inuadit inhiante ore, & diſcerpens ac dilanians deuorat faucibus apertiſſimis. Quid igitur homo faciet, qui peccatum capitale committens, perfidiæ ſcelere contaminatus, à Domino creatoréq; ſuo defecit, qui vias iniquitatis & nequitiæ multos dies ambulauit, & tanquam ouis vagans & errans faucibus mortis inferorum tenebris iam pridem addictus ab illo puncto temporis, quo à diuini numinis majeſtate turpiter ac nefariè deſciuit, cruciatus & flammas inferorum commeruit in perpetuum? non periiſſe iam diu, non mortem obiiſſe teterrimam, non mirum videri debet illum in noctis ſempiternæ ſedes, luctus ac mæroris pleniſſimas & flagrantes ardore flammarum æterno deiectum vi non defuiſſe? in tantis præſertim dæmonis inimicitiis, in tanta ſanguinis mortalium hauriendi cupiditate maxima, in ruina miſerabili, in ærumnæ mortiferæ luctuoſo calamitoſoq; caſu. Ouis ab ouili diſceſsit, homo à creatore ſuo: ouis reliquit

gregem

gregem ſui generis, homo Deum ad cuius ſimilitudinem & imaginem creatus eſt: ouis in dumeta ſentéſque horrificos incidit, homo in foueas & perrupta peccatorum præcipitia: ouis ſine paſtore, ſine cuſtode lupo rum ori ac faucibus præda derelicta eſt, homo Chriſti Ieſu gratia deſtitutus dæmonis execrandæ crudelitati expoſitus: ouis ore ac dentibus lupi diſcerpta periit miſerabiliter, homo rabie hoſtis crudeliſſimi, principis inferorum excarnificatus, quas plagas, quæ vulnera lætalia ſæpiſſime in animo accepit: ouis per ſyluas, per montes vagans & errans ballare non deſinit, ſi paſtoris ſybilum audit; quo reuocetur, & in gregem amiſſum retrahatur, homo quid aliud debet facere, niſi gemere, niſi lamentari, niſi collacrymare dies noctéſque, niſi deplorare calamitatem ſuam, execrari perfidiam, deteſtari ſcelus, lugere ruinam ex tam alto cæleſtis gratiæ gradu per ſcelus & nequitiam amiſſæ, conſtanter polliceri promitteréq; diuino numini mores alios, & aliam in poſterum vitæ rationem, denique non modo libenter & vltro fateri delicta ſua, verum etiam precari veniam & boni paſtoris Chriſti Ieſu de cruce pendentis, & peccatorum in ſuam amicitiam reuocare cupientis, & in vulnus lateris ſanctiſſimi patens & apertum accerſentis ſybilum expectare: vt ignoſcat, ignoſcat inquam, & in amicitiam ſuam lugentem ac deportantem flagitia ſceleráque commiſſa recipiat. Sic bonus ille paterfamilias filium perditum ac profligatum poſt exhauſtum patrimonium, poſt diſſipatam hæreditatem ſuam, & in turpes & in nefarias libidines effuſam, & libidinum ac turpiſſimarum voluptatum pœnitentem & in patrios redeuntem lares, ac patris opem & miſericordiam depoſcentem, ſordidatum & ſqualentem non excepit ſolùm, & rece-

pit in amicitiam ſuam,ſed obuiam eidem prodiens,& amplexus & oſculatus, veſte candida pellucentíque induit, & conuiuium concelebrauit magnificentiſſimum,totá familia geſtiente gaudiis omnibus ac lætitiis,atque adeo muſicæ concentu ſuauitatéque iucundiſſima tota domo perſonante.Sic bonus paſtor, mitis & manſuetus Ieſus, vagas & errantes oues ſingulis momentis ad peccatorum veniam, & ad reditum in ſuam gratiam inuitat. Qui qua eſt infinita manſuetudine, qua miſericordiæ magnitudine præditus non vult peccatoris peſtem & interitum vltimum, ſed vt ad ſe redeat,& veniam peccatorum efflagitet.Id latro bonus palam oſtendit,qui quamuis nefarius& infamis & humani ſanguinis effuſi crudelitate perſitus, tamen veniam petens vna duntaxat regni cæleſtis mentione facta,vna obſecratione ſupplici, vt ſui ipſius nec meminiſſe vellet Chriſtus Ieſus cum regni cæleſtis ſolium celſiſſimum, non modo veniam conſequutus eſt, ſed illo die ex ore Chriſti Ieſu audiuit cæleſtis aulæ regnum immortale conſequuturum eſſe, & quidem ſine dubitatione. Quod eo magis ſperare debet homo, quibuſcunque peccatis & ſceleribus inquinatus, quo paſtoris nomine magis dignus eſt Chriſtus Ieſus, qui in montis Caluariæ verticem ac ſumma iuga conſcendit, vt ſparſas & diſſipatas vagas & errantes oues ab ouili ſuo, compellaret ſybilo ſuæ benignitatis,& vt ex ore ac faucibus Leonis rugientis,& animorum perniciem ſitientis eriperet poſt tot iniurias, poſt virgas,poſt ſpineam coroneam, poſt crucem ſuis humeris comportatam ſpiritum extremum exhalauit in ligno crucis ſanctiſſimè pendens, inter duos interiectos latrones.

Tertium

Tertium exemplum ex eadem ratione amplificandi.

Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.

CVm quis negotij conficiundi cauſa locum aliquem petiturus eſt, non modo feſtinatione ſumma properando accelerandóque magnis itineribus diurnis, & aliquando nocturnis contendere conſueuit, ſed mutatus ad celeritatem equis, currendo quanta velocitate poteſt, & tantos faciendo proceſſus, vt non currere ſed auolare videatur. Sic equidem viri omni ſanctitate cumulati cunctorum vitæ ſuæ dierum viam ita pergunt, nec conſiſtendo minimum, neque à contento ſemel curſu, ſemper regia non ſolùm & directa mandatorum Dei immortalis, ſed Chriſti Ieſu conſiliorum ſemitis anguſtiſſimis: vt ſuperatis difficultatibus, fractis & compreſſis carnis perturbationibus alacres & erecti, aſſiduo conſtantíque curſu progreſsiones maximas faciant. Tantus autem curſus eſt illis in itinere perfectionis abſolutæ, ſic euolant & feruntur in cœlum, vt ab humanis abſtracti curſus in cæleſtem aulam dirigentes admirabili celeritate currant. Dant operam homines, vt iter arripiant cum celeritate, viri optimi ſumma etiam velocitate contendēt. Illi currunt, vt eo quo contendunt, celerius perueniant, hi curſus maximos ſuſcipiunt, vt in perfectionis viam velocius progrediantur: illi ſic currunt, vt ſi opus fuerit, per depoſitos equos properent, & accelerent, hi ſi curſus currunt velociſsimos, vt ſingulis momentis, accuratis & ex Chriſti Ieſu diſciplina ad curſus virtutis incitandos ſuſceptis, optimarum actionum exercitationibus vtantur: illi ſic currunt, vt aduolare videan-

tur, curſu maiore multo velocitate facto, ſi eo vſque volant, & tam altiſsime, vt altius euolare non poſſint, pennis diuini ſpiritus in cœlum ſublati, & cum Beatorum agminibus nunquam non cogitatione verſantes. Is erat profecto Dauid, qui quanquam regni negotiis grauiſsimis diſtentus in medio concurſu conflictúque ſuarum occupationum nunquam immortalis Dei cogitationem ex animo deponebat, media autem nocte ſurgebat & ſomnum intermittens diuinæ maieſtati laudes ſumma cum religione tribuerat. Tanti autem habebat præcepta diuini numinis, & illius placita ſanctiſsima, vt auro gemmíſque pretioſiſsimis proponeret. Ab illo verò tempore cum B. Ermenegildus Læandri ſalutaribus monitis & adhortationibus ad hæreſeos paternæ prauitate traductus fuit ad noſtram Religionem, quanta cum alacritate verum Religionis iter ſuſcepit? in retinenda Religione non minus enixus fuit, quam in vita conſeruanda elaborare & eniti ſolent homines vitæ cupidiſsimi, ac multo quidem vehementius tanta veritatis luce perſpecta, tot ac tantis Beatorum præmiis cognitis. An ille quidquam amplius facere potuit, cum in medias acies pro Chriſtiana Religione ſe ipſum coniecit? cùm Filium Principem & hæredem regnorum, cum Ingundim vxorem cariſſimam, ſplendidiſſimámque fœminam, Regum Galliæ ſtirpe procreatam, obſides Ducibus Italorum dedit? cùm ſe paſſus eſt in cuſtodiam coniici, in carcerem anguſtum & caliginoſum detrudi, vinculis omnibus acerrimis, pondere premi catenarum grauiſſimo? cum denique iugulum crudeliſſimi carnificis offerre ſecuri non dubitauit, regno, vitáque quæ duo generi mortalium cariſſima ſunt, ſpreta magnanimitérque contenta. Quid ille ſanctiſſimus, Beatiſſimúſque

que Galliarum Rex Ludouicus fecit, fidei Chriſtianæ cultor eximius:quanta fuit integritate & innocentia, qui nulla per omnem vitæ ſuæ curſum mortiferi criminis labe ſuum animum infecit? quam Religionis ſtudioſus extitit,qui colere,tuerique fidem ſic ſtuduit, vt ætate ſua feliciſſima Galli diuinum cultum mirè propagatum amplificatúmque viderint? qua demiſſione?qua abſtinentia?qua pietate? qua denique patiētia fuit,&caritate ſingulari?qui inediam corporis multos dies ferebat omni vitæ decurſu, non ſolùm ſolennibus matris Eccleſiæ ieiuniis cōtentus? cum ipſe Xenodochia quāuis in regia dignitate collocatus obire,& iacentes in lectis pauperes ægrotantes inuiſere, conſolari,omni humanitate complecti ſolere?cùm Aſſertoris Ieſu Chriſti exemplo ſuccenſus, abiecto ornatu regio atque cultu, maieſtate auguſtiſſima celſiſſimáque venerando, regali ſolio & inſignibus regiis relictis,ſuæ celſitatis altiſsimæ prorſus oblitus,ad pauperum pedes abiecerit ſe ſe,& eos regiis manibus attrectauerit, & abluerit, atque adeo ſumma demiſsione fuerit & oculis collacrymantibus oſculatus? cum denique propagandæ Religionis cupiditate flagrans exercitus omni copiarum genere abundantes, rebus omnibus ornatos & inſtructos in hoſtes fidei Chriſtianæ teterrimos eduxerit; cúmque in illorum oculis & ore caſtra poſuiſſet,& prælium committere, ſigna acriter & vehementer conferre vellet in ipſa prælij ineundi cogitatione,graui peſtilentia de medio ſublatus exceſſerit?ſed Reges omittamus alios, omittamus exempla noſtra Religionis Heroum,& Regis celſiſsimi curſum è cœlorum ſedibus in hæc infima terrarũ ſola inſtar Gygantis fortiſsimi valentiſsimíque contemplemur è cœlo vi Virginis vterum, ex Mariæ viſ-

ceribus in præſepe,è præſepi in Ægyptum, ex his & aliis terrarum & prouinciarum locis pro generis humani ſalute peragratis in crucem,curſum quanta cum celeritate cucurriſſe videbimus?Hæc equidem exempla ſanctiſſima & nos magis incendere debent, & ad virtutis iter magis inflammare, quanto in clarioribus & cum dignitate florentibus viris,& in ipſo ſanctitatis & Religionis auctore Chriſto Ieſu eminere & eluere cernimus. An verò patiemur homines huiuſce ſæculi pro rebus fluxis ac perituris, pro mercatura exercenda,pro quæſtu faciendo,non adeo ſæpe magno tot itinera facere,tam longa tam difficilia, tam multis periculis expoſita,maria tranſmittere plurima,& aliquando minime ad nauigandum idonea tempeſtate, pro gloria Beatorum, pro regno immortalitatis obtinendo,tantopere otio ac deſidia langueſcere, tãquam tardas pecudes, & ventri ſemper obedientes? ſic in his facultatibus ſæculi comparandi tantam homines diligentiam adhibebunt,& iidem in cælorum diuitiis deſides ac negligentes erunt? gloriam huiuſce ſæculi ardentibus animis ſitient? gloriam cæleſtis aulæ nõ omni ſtudio comparandam curabunt? honores eiuſdem ſæculi tanto cum animorum periculo contendent? nulla contentione corporis nec animi ad beatorum dignitates aſpirabunt? Quod humanum quod caducum eſt,terra mariq́ue queretur?quod cæleſte, quod æternum eſt,repudiabitur abiicieturq;?Deniq; ad fecem & ſordes tam alacres & læti feremur ad decus & ad gloriam cæleſtem ſic erimus abiecti, iacebimúſque proſtrati more ritúque rationis expertium, & Chriſtiana Religione carentium?Quæ eſt iſta tanta mortaliũ deſidia?qui languor,quæ tanta ſuorum animorũ obliuio. Accurrebant viri ſanctiſſimi virtutis cursũ tanta cum alacri

alacritate, quod præſidiis maximis muniti, quod omnibus diuinis adiumentis excitati, ſtare quidem, neque ſedere potuiſſent otioſi? ardebant illi flagrantibus accenſi amoris æterni facibus, ſubſidiis cæleſtibus tanquam calcaribus & ſtimulis admotis progreſſiones faciebant mirabiles, vt Aquilæ Regiæ & excelſæ ſublimi admodum volatu ex hominum oculis abducunt ſeſe, homines verò negotiis huiuſce ſæculi, curis & occupationibus diſtenti, occaſionibus plurimis, & foueis, in quas paſsim incidunt hac imbecillitate carnis, atque adeo tot hoſtium immaniſſimorum multitudine deprimuntur in profundum. O cæcam hominum amentiam! & furorem & inſaniam intolerandam. Qua ſi illi viri tanta ſanctitate cumulati, natura veſtra, veſtra hominum conditione non fuerint, & rebus omnibus, quibus vos implicari veſtros animos miſerrimè dicitis, non illi bellum fecerint grauiſsimum & aſsiduum. Vos etiam ſi idem feciſſetis, non de tot ac tantis inimicis capitalibus prædas maximas facturos eſſe ſperaretis. Idem, idem inquam Deus eſt præpotens, & inuictiſsimus, qui profecto, ſi vos compareretis veſtros animos ad ſuorum munerum largitatem, eoſdem cumulatè ſatis magnificéque locupletaſſet: & quod Dauid de ſe ipſo, vos de vobis omnibus lætè nimis ac iucundè prædicaretis. Cucurriſſe igitur, dicit Dauid viam mandatorum diuinorum incredibili concitatáque celeriter: quando precor? cùm Deus optimus Maximus animum illius conſolabatur, cùm ſuauitate iucunditatéque ſua demulcebat, cùm afficiebat muneribus ac donis cæleſtibus, cum ſic reficiebat & recreabat abundantia diuinæ gratiæ,

ſic incitabat & inflammabat facibus amoris æterni flagrãtibus, cum ſic donis, munera muneribus cumulabat, & augebat, vt alacritate mirabili non iter ſed curſus inaudita celeritate, gaudiis omnibus ac lætitiis exultans ac triumphans facere videretur. Vſque eò, vt nullis neque moleſtiis, neque angoribus, nullis caſibus neque ærumnis, nullis temporum procellis, neque fortitudine viciſſitudine deficeret, neque frangeretur, neque debilitaretur animo. Amabo non eorum omnium bonorum participes fieri vos poteritis? non abundare omnibus his copiis & opibus ſanctorum? non ſic affluere redundaréque tanta multitudine magnitudinéque voluptatum, iucunditatúmque veriſſimarum, ſi eſſetis illi vos omnes, qui debetis eſſe, ſi Deo immortali egregiè fideles, ſi crebro per confeſſionem animos elueretis, ſi ſacro vos, cæleſtíque pane octauo quoque die reficeretis, ſi ſeruandæ legis diuinæ tanta vobis cura fuiſſet & ſtudium, vt non modo capitale peccatum odio habuiſſetis maximo ſed leuiorum culpam quancumque. Si nihil niſi ex voluntate Diuini numinis appeteretis, ſi meditationi, ſi contemplationi rerum diuinarum tempus impertientes veſtras ad Domini voluntatem, & ſanctorum facta præclariſſima veſtras actiones conformaretis; quod Dauid ſanctiſsimus, id vos ſine dubitatione conſequeremini.

DISSI

DISSIMILIVM EXERCITATIO TRACTATVR EISDEM modis, quibus ſimilium vſus.

Amplificationes Diſsimilium ex Cicerone petitæ. Primum genus ex contentione Diſsimilium ad vituperationem & laudem.

HIc fuit humili genere natus, ille claris ortus parentibus, ille inops & ègens rerum, hic locuples & copioſus: ille obſcurus & humilis, hic clarus & illuſtris: ille nullo nomine, nullis litteris, hic celebritate famę cōſpicuus, omnibus litteris atque ſtudiis inſtructus; ille deformitate oris, & corporis prauitate, hic dignitate oris, & omnibus corporis lineamētis politus & ornatus: ille horridus & incultus, barbarus & agreſtis, hic omni cultu & immanitate politiſſimus, ad ſpeciem & elegantiā aulicorum. Denique cum ille ſordidus, hic honeſtus, ille flagitijs omnibus contaminatus, hic omnibus virtutum donis ac muneribus inſtructus. Vt ſi hominem deterrimum quiſquam fictis, conquiſitiſque vitiis deformatum vellet inducere, ſi idem virum maximis, & clariſſimis virtutibus præditum, in illo turpitudinis, in hoc virtutis exemplum apparet.

Secundum genus cum paria paribus referuntur ad vituperationem.

EX hac enim parte pudor pugnat, illinc petulantia: hinc pudicitia, illinc libido: hinc diligentia, illinc

deſidia; hic pietas, illinc impietas: hinc Religio, illinc hæreſis:hinc Fides, illinc fraudes:hinc temperantia,illinc ebrietas. Denique demiſſio, liberalitas patientia,virtutes omnes certant,cum arrogantia,auaritia, iracundia, cum vitiis omnibus: poſtremò bona mens, cum deprauato iudicio, prudentia cum amentia, bona denique ſpes cum omnium rerum deſperatione confligit. In huiuſmodi certamine ac prælio nonne etiam ſi hominum ſtudia deficerent, Deus ipſe immortalis coget à præclariſſimis virtutibus tot & tanta vitia,à bona & Chriſtiana cauſa prauam ac perditam ſuperari.

Tertium genus cum Crebra crebris opponuntur ad laudem.

ATque ego ſic exiſtimo in hac contentione, in hoc appetendæ catedræ certamine academiæ potius, quàm mei ipſius,ſcholaſticorum,quàm noſtræ vtilitatis, honoris publici,quàm priuati, officij debiti, quàm patriæ, iuſtitiæ, quàm vllius offenſionis à me verba eſſe facienda.

Quartum genus ad conciliandum ex numeroſa Diſsimilium circumſcriptione cum Enthymematis.

SEd pro Religionis Chriſtianæ dignitate atque gloria, quoniam bellum contra Anglos ſuſceptum eſt, videte quem Hiſpanis animum retinendum putetis. Carolus Imperator ſæpe exteris gentibus obſidione preſſis, occurrendum non dubitauit, nos tot incommodis & damnis acceptis, quo tandem animo eſſe debemus? Babaroja,quod longè ab Hiſpanis prædabatur, tunc Carolus Imperator totius Africæ propugnan

pugnaculum, quoad cæpit oppugnare vehemẽtiſſimè non deſtitit, vos Draquen prædonem inultum eſſe relinquetis? qui multas equidem Hiſpanorum inſulas, & vrbem Luſitaniæ florentiſſimam Vliſipponem tentauit inuadere? Carolus externas gentes & nihil ad regnum noſtrum ſpectantes ab hoſtibus obſeſſas & oppreſſas obſidionis periculo liberauit, vos veſtras fortunas, merces & claſſes negligetis? prædas procul ab Hiſpaniæ ſedibus factas bello. Carolus Imperator perſequutus fuit, vos tot inſularum & vnius maximè obſidionem, & impetum audaciſſimum inultum relinquetis? Videte ne vt Carolo pulcherrimum fuit tantam nobis rei bellicæ gloriam reliquiſſe, ſic nobis turpiſſimum ſit, quod à tanto Imperatore propoſitum fuerit Hiſpanienſis gloriæ defendendæ exemplum minimè petiiſſe.

Quintum genus ad reprehenſionem.

IAm hoc prope iniquiſſimè comparatum eſt: quod in corpore ornando, vt quiſque eſt locupletiſſimus, ita veſtes ſumptuoſæ pretioſæque nimium quæruntur: in animi cultu vt quiſque potentiſſimus eſt, ita negligentiſſimus, ſordidiſſimuſque videtur. Niſi fortè hæc cauſa eſt, quod corporis ornandi multum periculi eſt, animi verò ſummum & maximum diſcrimen, ſcilicet homo corpus veſtitu contrahit, demittit ſpiritum, nulla intumeſcit arrogantia, non obeſt animo, multò paratior eſt ad obtemperandum.

Sextum genus ex Diſſimilibus duntaxat, cum gemina repetitione ad iracundiæ affectus.

ARma defert Vliſſes, qui eloquentia præcipuas florebat, adimuntur Aiaci, qui fortitudinis laudem

dem ex contentione deportauit. Arma defert Vliſſes, qui Aiace Telamonio fortitudine fuerat inferior. Adimuntur Aiaci, qui ſecundus fuerat ab Achille Græcorum fortiſſimo; arma defert Vliſſes, qui non modo maiorem in bello gloriam non comparauerat, ſed neque æqualem, adimuntur Ajaci, ſine quo Græci ſæpe ſuperati fuiſſent. Arma defert Vliſſes, qui conſilium attulit in caſtra Græcorum, adimuntur Aiaci, qui res præclaras geſſeret, & ſtrages maximas ediderat inimicorum: arma defert Vliſſes, qui propter eloquentiam legationes obierat, & dicendo vtilitates aliquas præbuerat, adimuntur Ajaci, qui propter fortitudinem dux inuictiſſimus pugnis & præliis acerrimis vires fregerat atque cōtuderat Troianorum: denique arma defert Vliſſes, qui neque gladio, neque armis vnquam vſurus eſſet in hoſtes, adimuntur Ajaci, qui ſic ea detuliſſet, ſuperſtes in Græciam reuerſus hoſtilia æternaque bella confeciſſet omnino.

Septimum genus ad debacchandum, enumeratione, natura, legibus, officiis hominis.

TE nunc, nobilis Antoni, te inquam lectiſſimum & ornatiſſimum adoleſcentem appello, abs te officium tuum debitum generi & virtuti requiro & efflagito. Cur in Sebaſtianum, qui laudem honoremque familię veſtræ detrahere conatus eſt, non inueheris? cur genus tuum defendendum non arbitraris? cur alij illius partes ſuſcipiunt? cur onus tuum ſuſtinent? cùm leges ſæculi iubeant, vt partes generis ita ſui quiſque defendat, vt illud nec minima quidem iniuria affici permittat? In iſtum non vlciſceris? qui violabit magna ex parte nobilitatē generis Guſmaniorum, & & tot probris & contumeliis parentem tuum affecit.

Quis

Quiſnam igitur per Deum immortalem tuebitur patris tui memoriam mortui? quis laudem atque decus conſeruauit virtutis, ſi tu eam relinquis atque deſeris neque ſolùm ſpoliatam honore ſuo patiere, ſed etiam ſpoliatorem auctoremque multum relinquamus? adſunt homines ſerui tui, parētis ſemper egregiè fideles adminiſtri, certiorem te faciunt nobilem Diegum parentem, maximis rebus geſtis nobilitatem maiorum ſuorum conſeruaſſe, atque apud cæteras nationes & inimicas Hiſpaniarum memoriam ſui nominis reliquiſſe, hanc aduerſarium tuum familiam multis nomini ſuo contumeliis, & iniuriis impoſitis delendam extinguendamque curauiſſe. Orant te atque obſecrāt vt parenti tuo honorem, generi tuo laudem gloriamque reſtituas, vt quam claritatem parentum tuorum maiores amplificauerunt, eam ab inimicis tuis violatam, per te redditam ac reſtitutam videant. Quid aut his reſpondere honeſtè potes, aut illis facere, vt à te & officium ac pietatem patri debitam implorent? adſunt & implorant, potes tuis opibus paternæ laudis amplitudinem Antoni tueri, potes præſidio tuorum plurimo, potes robore ac virtute, potes alijs multis rationibus. Omnia in te ſunt, quæ aut fortuna hominibus, aut natura largitur? non præripio fructus officij tui? non alienam laudem aliis appetendam defero. Non eſt pudoris fratris tui, minoris natu, nobili Antonio, natu maximo, florentiſſimo adoleſcente, viuo & incolumi, ſed præcipuum propugnatorem patris dedecorati vltoremque profiteri, ſi ſuſcipiunt paternæ laudis patrocinium, fratrem adiutorem non ſolùm adeſſe paternæ defenſioni oportebit, ſed etiā omnes prædicare conciues, nobilis Antonij eiuſmodi eſſe virtutem, vt patris honos, ab eo qui tenet

mortui locum, filio maiore natu defendatur. Sin aliquid te impediet, ſin hoc, quod abs te poſtulo, minus ad pietatem filij pertinere arbitrabere, non frater minor ſolùm: ſed etiam aliquis Patri amicus ſuccedet vicarius tuo muneri, ſuſcipiet partes, quas tuas eſſe videbat: ne cineris patris tui, ne tanta virtus conqueratur patriam ſuam hominibus de Republica bene meritis, & defenſoribus acerrimis ingratè non adfuiſſe, illorumque honorem ſui ſimilibus defendendum minimè demandaſſe. Fuerit apud alios fortitudo decorata Ducum, ornati fuerint Imperatores monimentis & triumphis glorioſis, in æterna fuerint gloria defenſores Rerumpub. (neque enim hominibus de ſua familia ſolùm, ſed vniuerſæ ciuitati commendati videbantur) & non erit aliqua conciuis pars virilis, quod fiet eius ciuitatis, quam pater tuus ſua gloria claram illuſtremque reliquit? præcipuè quod in his artibus boni ciues pro ſua parte verſantur, cuſtodia, defenſione ciuitatis, odio improborum, quæ cognatio ſtudiorum, & artium propemodum non minus eſt coniuncta, quàm iſta, qua cognati delectantur generis & nominis, repeto abs te Sebaſtiane nomen nobilis Diege: repeto gloriam & virtutem iſtius inuicti Ducis honos eidem reſtituatur per vos principes virtutis, clariſſimoſque viros, patriæ Reique publicæ ſtudioſos. Hæc abs te non ſanguine coniuncti non nobilis Antonius, non inquam non nobilis Antonius, filius illius maximus natu poſtulat, ſed qui laudem gloriamque defenſorum patriæ tuendam conſeruandamq; ſuſceperunt. Non vereor ne hoc officium meum in Antonio non probem, qui cum res maximas geſſerit, monimẽtáque ſuarum rerum maximè conſeruare velit, atque in hoc elaboret, profecto volet, hæc non ſolùm ſuis poſteris

poſteris,verum etiam omnibus viris fortibus, & bonis ciuibus defendenda nobis Diegi ornamenta non eripienda improbis tradere: non vereor ne tibi parem Antoni iudicium hoc diſpliceat, cuius ampliſſimum in hac potentiſſima ciuitate clariſſimumq; trophæum eſt, quam plurimos detractores alienæ laudis & virtutis maximè inimicos conſtantiam & virtutem tuam exhorruiſſe. Et quidem amiſſione bonorum ita moueor,vt ea repetenda non cenſerem, in honoris verò iactura, in ſpoliatione ornamentorum, in communi laude & gloria violata ſic boni viri affici ſolent, vt nihil ſibi indignius ferendum videatur. Sebaſtianus ignauus ac timidus fortitudinem nobilis Diegi, tam plenam animi,plenam virium, plenam trophæorum verbis imminuet: Sebaſtianus infirmus & imbecillis nobilis Diegi res præclarè geſtas,militibus commeatu,locorum opportunitati,ſociis atq; comitibus attribuit. Atque hoc ſolùm dixit, quas maculas nomini inuſtas acceperim,pudet me dicere: nec iam præ iracundia loqui poſſum,non peto,vt vlciſcaris, deferendo Sebaſtianum in iudicium: nolo in ſingulare certamen prouoces,nolo percutias,occidas,quidquam mali inferas: ſed vt pro patria reſpondeas, quis ille fuerit,qualis ac quantus oſtendas,denique vt planè loquar mendacij coarguas Sebaſtianum & in dictum quamuis non poſſit eſſe,quod dixerit.illum tamen penituiſſe verborum,quæ fecerit,intueantur omnes, & dicere noluiſſe, dixiſſéque iracundia elatum omnes intelligant, & ſi fieri poſſit, quod ſalua conſcientia fiat,ex illius ore conciues audiant.

Octauum

Octauum genus ex Diſsimili, cum frequentatione Diſsimilium per interrogationem vrgentem & præoccupationem cum Ironia ad Diſsimilitudinem oſtendendam.

VIde inter ingenium tuum, & indolem Ioannis quantum interſit. Ioannes cum temporibus vacationum, vt in patriam diſcedat, vt menſes duos cum parentibus ſit, parentum litteris euocetur, vt quod prælegendi tempus intermittitur, id vigiliis & laboribus compenſet, orat multum & obſecrat, liceat ſibi per illos in vrbe, vbi eſt academia, manere, ne ſaltem à libris abſtrahatur, tu cum ver iniiſſe vides, cogitas de Aprili Martium conſequente, vt in illius exitum, quod tempus eſt, curriculo præſtitutum, non expectatis vacationibus in patriam proficiſcaris, & magnum te feciſſe facinus arbitraris, ſi Aprilem exeuntem expectaueris, cum multo ante abieris, quam quiſquam de academia, quàm qui proximi ſunt patriis ſedibus, quàm qui iuſtum ac legitimum curriculi tempus expectant, quod inopiæ res familiaris, amplius dies aliquot commorari non poſſunt. An tibi curriculi, an progreſſionum ratio habenda fuit progreſſus communis reliqui temporis prælectiones, aſſiduitas & frequentatio negligenda fuit, cum ita conſtitutam academiam videas vt ſcholaſtici non minus prælectiones frequentent, ne minimum etiam præceptores de contentione prælegendi remiſerint, tu profectus es in patriam, manſit in academia Ioannes, nec ſolum æſtatem in vacationis vſq; tempus, ſed totos quadraginta dies, qui dantur vacationum tu ſtudioſior, quàm Ioannes? tu progreſſionum & ſcientiæ cupidior? tu magis prouectus in eadem facultate? tibi ſacerdotia deferentur

rentur abſolutis ſtudiis. Ioannes priuatos intra parietes delitеſcet ſemper,maximos tu honores conſequeris, te depoſcent & efflagitabunt cætus Eccleſiarum nominis ac famæ celebritate commoti, Ioannis nulla mentio fiet, iacentis in obſcuro ſemper tenebrarum loco. Quæro ſi ipſe excogitare velis quemadmodum minimum proficeres,ne diſceſſum illum & abitum in patriam tam immaturum, tam alienum amore relinquentium academias, cogitaſſes. Ille quidem tum ſe ſcholaſticum minime fore putauit,ſi ſententiam ſuam vlla in re, & in hac præſertim profectione mutaſſet, qui ab academia, quòd nemo bonus, niſi neceſſitate coactus, niſi aduerſa valetudine compulſus poſt conditas academias fecit,diſceſſiſſet. Quin & negligentes,& parum de ſua vtilitate cogitantes ſimulant cauſam aliquam propterquam proficiſcantur,atque adeo affingunt,propterquam proficiſci videantur, ne cupiditate patrij ſoli,& parentum viſendorum abiiſſe videantur tot diebus antè. Quin hoc ferè omnes conſilio veniunt in academiam,hac offirmata mente,nonnunquam vt in patriam reuertantur,niſi quinquennio iuriſperitiæ confecto. Et tu te comparas ad Ioannem, qui idem fecit,qui quinquennium & eo amplius mãſit,qui proculdio,ſi veniam hanc dediſſent parentes, & tempus relegendi in academia poſuiſſet, ſcilicet inter parentum blandicias, inter fratrum colloquia, inter amicorum ſermones, inter viarum & vicorum, omnium luſtrationes diſcuntur bonæ litteræ, non in academiis,non in gymnaſiis,non cum Doctoribus & Magiſtris huiuſce facultatis,non vigiliis, non laboribus ſuſceptis,ſic mihi videntur affecti ſcholaſtici illi, qui ab academiis diſcedunt, & à frequentatione prælectionum,vt eæ terræ ſolent,quæ cultæ dies aliquot,

cum virere niteréque cæpiſſent,ſubita calamitate vaſtatæ fuerunt, antequam fructus videre potuiſſemus: qui verò ſe litteris abdiderunt,nullo intermiſſo impetu contentionéque ſtudiorum,vt agricolæ, qui in ſegetibus maturum, qui in arcis tritum, qui in horreis aſportatum frumentum & conditum viderunt, vide igitur,ſi inique facis dum te cum Ioanne comparas.

Nonum genus Diſſimilium,ex Præmunitione,cum Enumeratione,deſcriptione de academia, poſt catharrum.

NOn profecto mali augendi cauſa, dicam, lector optime,ſed quem accepi ipſe oculis animóſque ſenſum,hunc verè apud vos, & vt potero planiſſime exponam,nam cum menſe vno poſt in vrbem rediiſſem,ſic mihi affecta viſa fuerunt ſtudia,ac ciuitates ſolent, in quibus grauis ac vehemens fuerit peſtilentia, quas claſſes, officináſque litterarias cum florentiſſimas frequentiſſimáſque vidiſſem, has ita derelictas nunc ac deſertas videbam, vt gymnaſia ipſa, præceptores ipſos deſiderare ac lugere viderentur. Prima claſſis,ſecunda tertia,atq; quarta humanitatis ita relictæ erant ex magna parte, vt non ſolum nobilium ſcholaſticorum,ſed etiam mediocrum & infimorum multitudinem quæreremus. Rhetoricæ verò gymnaſium, quod ſolebat eſſe completum, & quòd princeps eſt,lycæum ſacræ Theologiæ,cuius antea ſpecies hæc erat, vt cùm aliarum ſubſelia vacaſſent, huius ſemper completa viderentur, ſic erat deforme atque horridum, vt in infinita Auditorum multitudine numerum perexiguum quæreremus: labefactarat enim vehementer claſſes caritas ſuperioris anni, & inopia rei frumentariæ, morbi catharri funditus euerterant.

Et ego hiſce meis oculis videre claſſes,& obire gymnaſia potero,tam longè alia,atque antea fuerunt.Ego in tanta orbitate,in tanto & tam acerbo caſu, cum in ſcholaſticorum numero, & in præceptorum bonitate ſtudia conſiſtant,euerſis funditus ſcholis,relictis gymnaſiis,orbatis præceptoribus ſuggeſtis,cum in academia tam florente,tam referta non modo formam academiæ, ſed neque ſpem quidem vllam priſtini ſtatus reliquam catharrus feciſſe videatur,aliquod ſimulachrum ſtudiorum putabò videre,cum videam tacere bonas litteras, ſilere præceptores, ipſas ſcientias ſqualere,omnia denique in luctu & in ſordibus eſſe.

Decimum genus ab hiſtoria,cum Diſſimilibus.

TVrpe iam accepimus ex Romanorum annalibus ea cupiditate, vt cum vidiſſet armillas in Gallorum ſiniſtras,vt hiſtoriæ narrant,ex auro pretioſiſſimo pulchritudine & æſtimatione armillarum incenſa,arcem,cui pater præfectus erat,proderet inimicis: ſimilis eſt auarorum cupiditas,hoc etiam acrior,atq; inſanior,quod illa cupiebat,id quod viderat,neque ſe loco commouebat,nec putabat promiſſa hoſtes non præſtituros eſſe,& tamen nunquam id illos facturos eſſe, in mentem venit,vt pro arce prodita, vitam adimerent, Auarorum libidines non ſolùm oculis,ſed etiam auribus excitantur atque conquirere pecunias terra mariq; non deſinunt,& in hoc ſtudio & ſolicitudine congerendarum opum non ſolum vitam,ſed gratiam diuini numinis effundunt Nec etiam parentes ſolùm, ſed etiam Deum immortalem amittunt. Reclamitat ipſa conſcientia propter argenti & auri cupiditatem inimicos fieri diuinæ maieſtatis,& à patria cæleſti ex-

torres fieri ſtrepitus in animo terrificos, pulſari præcordia vehementer, & accuſari palam inſaniam ab immortali Deo, item ab Angelo cuſtode, neque videre, quid ageret de animo, quo progrederetur, rem ſordidam eſſe atq; turpem, inſanire homines, perire animum auaritia, niſi cauiſſet. Quid humana cùm diuinis, quid terreſtria cum cæleſtibus, quid fluxa ac cito peritura, cum æternis & immortalibus diuitiis, quid poſtremò caduca, ſordida, & abiecta, cum veris ac ſolidis, ſplendidis & ampliſſimis haberent honoris & dignitatis? Illi referti pecuniis & amplius ſe referendi cupidiſſimi, non audire pulſus vocéſque conſcientiæ videbantur: tantum iam cupiditate prouecti, vt nihil eſſet, quo furor auarorum, vel paululum timore reprimeretur.

Vndecimum genus in Epicureos ex diſſimilibus & effectis cum præoccupatione antecedenti.

O Diſtis, Epicurei, Stoicorum vobis aduerſantium ſcholas, irridetis eorum præcepta, contemnitis frugalitatem, voluptates corporis appetitis, & has veſtris in ſcholis extollitis, temperantiam & caſtitatem depreſſam extinctámque cupitis, corpus & ventrem adamatis: ita credo profecto, quod niſi corpori conſulatis vitam ipſam amittetis, & veſtrum homicidæ nolitis eſſe, quam ſeruandam cuſtodiendámque leges & iura diuina atque humana proclamant. At nihil ſaluti mortalium magis aduerſarium, & infeſtum poteſt eſſe, quàm ventris ingluuies, quàm corporis voluptates: ſi cui homini veſtra domus patet, libidinoſis & heluonibus, atq; compotoribus præcipuè, hunc ianitores, hunc cubicularij norunt, hunc famuli, hunc ſerui,

ſerui,domeſticíque omnes alloquuntur: hæc cum venit extra ordinem excipitur, hic ſolus introducitur, cæteri ſæpe frugaliſſimi homines excluduntur. Ex quo intelligi poteſt,eos vobis eſſe cariſſimos, qui ita vixerunt,vt Veneri Bacchóque indulgeant.Quid?hoc cuiquam prudenti, honeſtóque laudandum putatis eſſe vos ita viuere in intemperantia veſtra, vt prorſus nihil retinere velitis, vt valetudinem, vt dignitatem hominis vitæque ipſius curriculum, atque cælorum immortalitatem veſtra nihil interſit curare, ventrémque ipſum cibis omnibus vndíque congeſtis intemperantet redundantem tetram popinam, exhalare ipſius Bacchi menſis cubicula veſtra, menſáſque poculis & eſcis extrui: præſertim cum vos temperare vos ipſos, & modum tenere potuiſſet. Ventrem eſſe atque libidinem, quæ duo portenta veſtris in ædibus regnent, ventrem & libidinem monſtra ſpurciſſima, quæ caſtitati temperantiæq; bellum indicat, vt plura corporibus & animis veſtris,quam inimicus alius capitalis,vos ipſi damna feciſſe videamini, plures ſtrages, quàm ipſa peſtilentia manibus veſtris pluſquam homicidas ſanguinarios edidiſſe,& ipſi libidinoſi erũt ob hanc cauſam vobis cariores,vt vos auidiſſimè veſtram ad libidinem veſtris cupiditatibus inſeruiatis.

Duodecimum ex differentibus, cum Repugnantibus.

VErum alia ratio tum Ioannis fuit,alia nunc Antoni tua eſt. Ille,cum à præceptore premeretur,quodcúnque diceret,honeſtius diceret,ſi quod arguebatur feciſſe fateretur: te verò illud idem, quod tum reprehenſum, & vituperatum eſt, reſpondiſſe non demiror: quî enim credibile erat os & vultum

iratum ei non Antonius oſtenderet, qui læſiſſet fratrem,& quod ille maxime querebatur, & inimici explodebant,& eiiciebant,iniuria quidem.

Decimum tertium genus ex diſsimili per interrogationem.

QVis tum diceret hunc mentem mutaturum eſſe? quis nunc audet negare?quis tunc poſſet arguere ſub Ildefonſo aliquem tentatum fuiſſe ad maleficium?quis hoc tempore inficiari poteſt? cui tunc liceret nominare Ildefonſum reum factum eſſe, tum denique cum aliquot condiſcipulos abſtraxiſſet ab audiendis prælectionibus infamem in domum pertraxiſſet, decipiens fallensq; quaſi honeſtam in partem aliquam,& quo boni conueniſſent aliquando? mutatum iam eſſe Ildefonſum, & in alium cõuerſum adoleſcentem,& in aperta quod olim dixiſſet nemo,perditum prorſus infamia verſari.

Decimum quartum genus ad conſequutionem ſpectans,gradatim aſcendens ſimilium & diſsimilium & pugnantium conflictione in petitione Catedræ,ſchemata ſunt, Interrogatio, Repetitio, Anthiteſis,& Incrementum.

SIn repulſam patiar, & quod candidati metuere ſolent nobis eueniant, vt nulla ſuffragatoribus merita noſtra videantur,quid agendũ eſt? qui locus adeũdus eſt? cuius auxilium implorãdũ eſt?quæ deniq; querela,qui mæror dignus inueniri calamitate tãta poteſt? miſerum eſt nõ obtinere catedrã,miſerius litteratum, acerbum eſt ab aliquo ſuperari, acerbius ab inferiore & humiliore,calamitoſum præmijs excludi litterariis, calamitoſius cum magna litterarũ cognitione, ærumnoſum debitos honores non adipiſci,ærumnoſius poſt

tot

tot labores & vigilias, indignum matri academię glorioſum alumnum adimi, indignius ab iis, qui veri ſunt tantæ parentis alumni, filiique præſtantes nuncupantur, luctuoſum hominem inopem, & nihil bonorum habentem ad ſe alendum, luctuoſius & inopem & nobilem, & litteratum, & ſuo ſuorumque fratrum in litterarum curriculo conſumpto patrimonio horribili meritis ſuis in adipiſcendæ cathedræ ſpem erectum, luctuoſius & meritis & opinione vulgi, & voce cunctorum catedram domi conditam & prope exploratam habentem.

Decimum quintum genus ex Diſsimilibus per repetitionem cum frequentatione.

NOn boni adoleſcentes diſtantiam locorum, non exilium diuturnum patriæ, non fratrum abſentiam non parentum indulgentiam communem, non orbitatem eorum, quæ ſibi fuerant in patrio ſolo cariſſima, quibus alij mærere conflictarique ſolent, conqueruntur, ſed incommoditatem loci, importunitatem multorum, valetudinem aduerſam, aquam hyemalem, æſtiuos calores, inopiam librorum, condiſcipulorum languorem, ſeditiones improborum, morbos & peſtilentiam, vacationes ſtudiorum datas cæteraſque offenſiones, & impedimenta, quibus plurimum de litteraria contentione remittere diligentes etiam auditores videmus; ægrè ferunt atque deplorant. Atque hic dolor tantus eſt, vt eo ſæpe, mæroreque contabeſcant.

DE REPVGNANTIBVS ET CONTRARIIS

QVoniam repugnantia & contraria ſimilem cum diſſimilibus habent amplificandi rationem, nonnulla primum repugnantium genera ad amplificationem ſpectantia proponam, deinde contrariorum, ac tandem accedemus ad comparatorum & exemplorum, in quibus ſimilis eſt forma dilatandæ. omnes autem rationes amplificandi petentur ex Cicerone.

Primum genus amplificandi ex repugnantibus ad veritatem oſtendendam.

VIde quantum diſtet argumentatio tua à reipſa atque veritate, quod conſuetudine iſtius gymnaſij facimus, id quaſi nouum reprehendis, quod beneuolentia ſit id odio factum criminaris, quod iuuenum excitandorum cauſa, id ad perdendum delendumque gymnaſium ſpectare, quod honoris gratia præceptor diſcipulis concedit, id cum vtilitatis ſuæ cauſa feciſſe dicis, quod ad progreſſiones litterarias, id ad illarum perniciem referri confirmas. Neque hæc tu non intelligis, ſed vſque eo, quod arguas non habes, vt non modo tibi contra nos dicendum putes, verum etiam contra morem, contráque conſuetudinem gymnaſij, contra opiniones, mentémque omnium.

Secundum amplificandi ex repugnantibus in laudem B. Ignatij Confeſſoris.

QVa in re hoſtes fidei ridiculi eſſe viſi ſunt & ſtulti, qui Ignatium ignem videbant, & non illorum mentes

mentes aduſturum eſſe, eundem ignem ferre dicebāt, & non illum per ſe per ſuos in hominum mentibus accenſurum eſſe, eundem ignem & clarum, & non tenebras ignarorum, & deceptorum fraude & fallaciis Lutheri diſcuſſurum ex eorum animis. Eundem denique ad illuſtrandas terrarum partes, ignorantiæ tenebris circunfuſas veniſſe, & non radiis eadem loca, quæ ille, quæ ſui Ieſuitæ perluſtraſſent cœli clariſſimis radiis illuſtraturos eſſe.

Tertium genus amplificandi ex repugnantibus, cum enumeratione, & repetitione & interrogatione in Beati Ignatij Confeſſoris laudem.

NOnne cum è patria diſceſſiſſet ſua B. Ignatius, cum ſuorum conſuetudinem & conuictum reliquiſſet, cum ſeruos, cum equum reliquiſſet, cum pauperis & pannoſi veſtes induiſſet, elegantium & equitum pretioſis veſtibus exuens corpus, & inopum more hoſtiatim corrogare cæpiſſet, nónne repugnat & abeſt ab iis rerum humanarum cupiditas, & ſæculo huic inaniſſimo inſeruiendi, quod nemo negabit, animus?

Quartum genus amplificandi à repugnantibus in eiuſdem B. Patriarchæ Ignatij laudem cum præoccupatione.

DIcet aliquis cū B Petrus Ignatio Beatiſſimo Patriarchæ, ac Fundatori Sociorum Ieſu viſus fuerit: cum virgo ſanctiſſima eidem ſe viſendam ſpectandámque præbuerit in clariſſima luce, hæ duæ viſiones pulcherrimæ iucundiſſimæque, pleniſſimæ lucis & ſplendoris diuini, quonam alio ſpectarent, niſi ad militem tantum & Ducem, à ſæculi militia, ad Chriſti

Ieſu cæleſtia ſtipendia traducendum, atque ad illud vſque decus conſequendum, vt Dux eſſet, & Patriarcha cæleſtis Sociorum Filij Ieſu, qui in orbis terræ ſedes vltimas ſignũ Chriſtianæ Religionis inferret fortis &inuictus?& ſpoliis,& manubiis, quas ſibi tot bellorum victor effeciſſet, exultans ac triumphans in cæleſtis Regni regiones celſiſſimas, glorioſus ac magnificè triumphans ingrederetur.

Quintum genus amplificandi ex repugnantibus per ſubiectionem in Beatiſſimi Ignatij Fundatoris Societatis Ieſu laudem.

SEd quis neget, niſi ſtultus, & à diuinis rebus abhorrens tuam Ignati Beatiſſime ſapientiam diuinitus acceptam? cum in ipſius traductionis tuæ cunabulis nullis litteris præditus, nondum Grammaticæ rudimentis, primoribus, (quod dicitur) labiis deguſtatis, & librum exercitationum ſpiritualium compoſueris rerum diuinarum, & altiſſimorum Dei myſteriorum pleniſſimum? Cum alterum, quod homines ſtupentiũ, & attonitorum ſimiles reddit, de reconditis & abſtruſis ſanctiſsimæ Triados arcanis, à communi hominum intelligentia remotiſsimis excultum & ornatum, qui in hunc vſque diem Romæ, pro miraculo ac prodigio cæleſti ſeruatur inter alia tua beneficiorum ab immortali Deo acceptorum monimenta diligenter religioſéq; aſſeruatur, litteris mandaueris. Cùm idem nullis in academiis verſatus, ſacrarum literarum ignarus, diuinæ cæleſtiſque Theologiæ prorſus expers in priuatis ſermonibus de Deo agens & in plateis, & vicis celebrioribus ſacco craſſo viliſque indutus res altiſſimas, & cœli recondita myſteria, plenus animi, plenus ſcientiæ diuinæ, plenúſque Dei ſempiterni multi-

tudini circunfuſæ, & ad verba audienda confluenti, magno animorum ſenſu ſemper enunciaueris. Id negat nemo, & omnes ingenuæ fatentur diuinitus tibi datam, & impertitam fuiſſe rerum diuinarum ſcientiam atque cognitionem immenſam.

Sextum genus amplificandi à repugnantibus in ſanctiſſimi Confeſſoris B. Patriarchæ Ignatij laudem per conglobationem cum articulis, & adiunctione.

INgredi in mare Ignatium, & nullo ſecum in nauiculam illato cibo, non horrere nauiculam vetuſtam, rimas penè agentem & plenum fidei, plenum ſpiritus diuini nauigare? vehi ventis feliciter aſpirantibus, & flatu ſecundiore præ aliis magnis nauibus onerariis, prouehi, portum tenere optatum & ſaluum & incolumen appellere Hieroſolymam diuinis conſolationibus, ſolidis ac veris animi voluptatibus perfrui, tanta Religione perfruentem Chriſti Ieſu veſtigiis ſacrata loca inuiſere, Chriſtum eundem præeuntem eidem Ignatio videri cum audiat, cum legat aliquis, non ad magna munera, non ad eam, cui præfectus fuit, ducis Sociorum Ieſu excellentiam delectum tantùm & tam ingentem Patriarcham, niſi amens fuerit, vela veritate auerſus, verè conſtantérque confirmabit.

Septimum genus amplificandi à repugnantibus in Beatiſſimi Patriarchæ Ignatij laudem per adhortationem.

SIgna diuinæ virtutis intuere, qua ſine hac duo accidere non poſſe video, vt Beatiſſimus Ignatius octo dies & noctes continuas cibo potúque abſtinuerit, & ſaluus & incolumis manſerit. Vt ille etiam verum

rum totidem dies & noctes ab vno in alterum vſque Sabbatum, abſtractus ab humanis rebus, ſenſibus correptus ad ſupera, in rerum diuinarum contemplatione ante virginis ſimulachrum, vt viuum multi non putarent, viſus fuerit, idémque viſus quaſi à ſomno ſuauiſſimo excitari, & nomen Ieſu dulciſsimum, & melle ſibi dulci ſuauius vſurpare cæleſti ac diuina lætitia voluptate perfuſus.

De Contrarijs.

REpugnantibus proxima ſunt contraria, quorum ſequentes tradentur amplificandi rationes. Atque hæc contrario non ſummo iure, ſed latius, vt contrariorum ſpeciem præferunt, à me exercentur.

Genus primum ex Contrariis ſolis conglobatis.

POteſtis igitur ſuperbos demiſſis, auaros liberalibus, libidinoſos caſtis, iracundos patientibus, ebrios ſobrjis, edaces temperantibus, deſides diligentibus, iniquos æquis, improbiſſimos & ſceleratiſſimos, optimis & innocentiſſimis anteponere.

Secundum genus cum paria paribus conferuntur.

CVr te non barbarum, non ſeuerum, non hoſtem, non calamitatem litterarum diçam? neque tam ſeruus aliquis dominorum, quàm tu otij, neque tam fugitiuus à Domino, quàm tu à laboribus ſtudiorum, neque tam barbari lingua & natione illi, quàm tu non latino ſolùm, ſed vllo ſermone litterario, neque tam hoſtis quiſquam Domino, quàm tu politioribus muſis. Neque vlla tanta poteſt interuenire calamitas, quę ſic fruges ac ſata deleat, quàm languor, atque deſidia tuum

tuum perdidit ingenium & voluntatem ad litteras. Quæ igitur tibi ſunt inimicitiæ cum litteris, quibus indignitate ſeruos barbaros inſcitia, fugitiuos laborum fuga, hoſtes odio, calamitates pernicie ſuperare videaris.

Tertium genus per præteritionem & Repetitionem.

NAm vt omittamus de multorum caſu cogitando recordari, vno mentis aſpectu complecti poteſtis eos, qui cum B. Thoma Canthuarienſi: cum Pontifice tanto libertatem Eccleſiæ oppugnatam defenderint, & contra nefariam tyrannidem ſuſtinuerint, mæſtos, ſordidatos, exules & extorres à patria, & bonis omnibus euerſos, de fama, de honore, de tranquillitate, de reductione contendentes: eos autē, qui Romanam ſedem violarint, oppugnarint, vexarint, & in Angliæ partibus penè euerterint, non ſolùm alacres lætoſque volitare, ſed etiam improbos & proditores bonis atque fortiſſimis defenſoribus captis periculum intendere, ſe quoque apud reginam extollere. In quo cum omnia ſint indigna, tum illud eſt valde deplorandum, quod iā nō per latrones ſeipſos, non per inſidiatores, & flagitijs omnibus perditos, ſed per ſpeciem læſæ Maieſtatis, & regni proditi Catholicorum multitudinem perdendam conficiendāque curant: & quos inſidiis, quos ferro, manu, coniuratione, aliis modis delere non potuerunt, eos hac ſpecie & ſimulatione proditionis, & falſo teſtimonio per ſummum dedecus & infamiam vita priuare non dubitarunt.

Quartum genus ad Complexionem.

REſtet igitur, vt hoc efficiatur, vter potius præmiis ornari debeat, is qui cum locuples eſſet facultates

cultates & patrimonium ſuum in litteris abſumpſit, an qui cum nullas haberet diuitias, litteris eas ſe acquiſiturum eſſe ſperat? is qui cauſa ſtudiorum factus fuerit egentiſſimus, an qui ſemper egens fuerat? is qui ardens cupiditate ſciendi ſe ſuaque bona conſumpſit, an qui ſuam perſonam, cum bonorum nihil haberet, contulit in litteras? is qui ſemper ita vixerit, vt cum bonis valetudinem amiſerit, an qui in eadem fortuna permanens bona vtatur valetudine. Is qui ſi litteris ad gradum aliquem dignitatis non aſcendet, ſeipſos ſuoſque fratres in perpetuum afflixit, an is qui propter litterarum ſtudiorũq; rationẽ obſcuram, familiã ex tenebris in lucem vocauit? Vtrum, Auditores, id quod ad dignitatem omnium ſententia maximè pertinebit, qui ſe litteris dederit. Quod ſi non nanciſceretur, patriam, & maiores relicturus eſſet, an qui vt maioribus ſuis lucem afferret litteris operam nauauit: qui ſi quemadmodum iacuerunt, adhuc iacerent in poſterum, in hominum obliuione, atque ſilentio, nullum illi damnum feciſſent. Poſtremò vtrum ille qui cum patrimonium haberet tantum & copioſum, vnde ſe famulos equos, & domum honorificentiſſimè aleret, ad litterarum ſtudium animum, mentemque conuenit, an qui ætatem ſuam in litteris egerunt, vt illarum præmiis emergerent ex mendicitate, in qua ipſi ſemper parentes ſui fuerant. Is in quo plurimæ litteræ reconditæ & exquiſitæ fuerunt, an ille in quo paucæ fuerint, atque illæ vulgares communeſque. Denique ille qui ſi literarum itinere non contendiſſet, equeſtri ſtudio & ante militari maiorum gloriam conſequeretur, an qui litterarum viam non ingreſſus, in ſordibus parentum ſuorum iacuiſſet. Hæc meus competitor tot & tanta ſi nactus eſſet in ſua perſona, quamdiu dice-

ret,

ret, cauſam ſuam confirmans? quo ſe modo iactaret? tempus profecto illum citius, quam oratio deficeret. Etenim ſingulis in rebus eiuſmodi materies eſt, vt dies ſingulos poſſet conſumere, neque ego non poſſem: ſed modum habiturus eſt apud ſapientes de ſuis rebus, & virtute verba faciens.

Quintum genus ad concludendum, cum Enumeratione.

QVare ſi iſthinc turpitudo, iſtinc audacia, iſtinc impudentia, iſtinc pecuniæ, iſtinc deniq; omnis fraus & peruerſitas ſpectatur, hinc ſumma caſtitas, hinc timor, hinc pudor, hinc inopia, hinc deniq; ſumma virtus & integritas: mutate, Auditores, veritate patefacta, atque errore ſublato mentes ſententiáſque veſtras: atque eo patiamini tranſire iſtius ſceleris ſuſpicionem, vbi cætera maleficia conſiſtunt: ab eo omnem amouere ſuſpicionem, quem omni culpa carere videtis.

Sextum genus ex contrariis cum Comparatione.

PAter occidit filiam Barbaram, conferte parẽtem cum filia, parentis infidelitatem cum fidelitate Barbaræ, huius parentis accuſationem, cum filiæ confeſſione, pertinatiam patris, cum conſtantia filiæ, parentis crudelitatem, cum filiæ manſuetudine ac patiẽtia, gladium parentis diſtrictum, cum oblato à filia iugulo, parentis libidinem, filiæ mortis inferendæ, auiditatem filiæ pro Religione decumbẽdi, à parente odio habita in religionem, à filia acceptam, ſummáque religione cultam, mortem patris infelicem, & diſceſſum Barbaræ felicem atque glorioſum. At iam illa omitto,

quæ

quæ diſperſè à me aliquot in locis dicta ſunt,gladium parentis, qui in omni ſæculorum memoria purus à filiorum cæde ſeruatus eſt,cum crudelitate vnius hominis,filiæ ſanctiſſimæ ſanguine imbutum fuiſſe, locum profundendi ſanguinis, qui vix piorum hominum oculis videri poteſt,ab hoc appetitum,& calcatum fuiſſe filiæ vnius iugulandi cauſa. Mitto manus allatas filiæ, gladium in iugulum infixum, vitam in conſpectu mortalium ablatam,officium carnificis tributum, quæ in nulla vnquam barbarie cõmiſſa ſunt, neque crudelitate,neque profundendi ſanguinis conſuetudine, neque communi inſita bellorum feritate, neque ſuſcipiẽdi maleficij cogitatione,mitto inquam hæc omnia, quæ in hoc maleficium conuenire videmus.

Septimum exemplum,cum paria paribus conferuntur cum exemplis.

HAs literas, qui ſumma contentione percipere voluerint,cuiuſcunq; ſint ordinis, verè ſcholaſtici ſunt; quoniam præcipue labore ſummo, tanta munera ſuſtinent. Huic ſcholaſticorum generi fateor, vt ante dixi, magnos eſſe experiundos & ſubeundos labores: ſed ſibi omnis ratio eſt cum virtute non cum vitio,cum vigiliis,non cum ſomno; cum labore, non cum deſidia; cum honeſtate, non cum turpitudine; cum dignitate,non cum indignitate;cum honore, non cum ignominia. Cum iis loquimur, qui ſe patriæ, qui mortalibus,qui laudi,qui gloriæ,non qui corpori, qui ſibi,qui delectationibus, qui luſtrationibus natos arbitrantur. Nam ſi qui voluptatibus ducuntur,& ſe vitiorum illecebris,& cupiditatum lenociniis dediderunt,miſſas faciant litteras,nec attingant rem litterariam,

riam, patiantur ſtudioſos adoleſcentes, laborum patientes, ad ſtudia rapi incredibili voluptate, qui bonam famam litterarum, & litteris præditi honores conſequi volunt, & ſeruire hac ratione mortalibus. His ſudandum eſt magnopere, tantis commodis totos dies laborandum, vigiliæ ſuſcipiendæ, cum vitiis, cum otio, cum reliquis hoſtibus acerrimè confligendum. Hæc accepimus de litteratiſſimorum conſiliis & factis, hæc legimus, hæc hauſimus, neque eos in laude poſitos videmus, qui non incubuerunt modis omnibus ad ſtudia, vt qui deſidia & multo tempore languere voluerunt, atque diligentes, induſtrios, vigilantes & conſtantes in litteris aſſiduo labore vidimus fuiſſe, hos catedras deferre, præfecturas obtinere, honores gerere, rerum potiri, & orbem terrarum ſuis humeris, tanquam Athlantem cœlum ſuſtinere viderunt mortales. Ac nequis ob difficultatem literarum percipiendarum, & laborem neceſſarium viam hanc pertimeſcat, proponat ſibi lumina cuiuſcunque facultatis ac diſciplinæ, Ciceronem Principem Eloquentiæ, Hipocratem, Galenum, corypheos medicinæ Paulos, Sulpicios, Papinianos, & reliquos Iuriſconſultos, Beatum Thomam decus & lumen ſacræ Theologiæ. Iam arbitror, etſi à ſuſcipiendis laboribus abhorreat aliquis fama ac celebritate tãtorum Principum ſeipſum ad bonarum artium & diſciplinarum ſtudium excitabit.

Octauum genus amplificandi ex contrariis cum minore.

CVius igitur culpa putanda eſt? Præceptoris minime, niſi ſummum ius iniuſtitia, niſi honos, ignominia putanda eſt. Cuius igitur, tenera ſcholaſti-

ci , eius ipſius , qui de præceptore quæritur. Qui ſi adductus ſtudio aliquo minus idoneum ſcholaſticum præmio affeciſſet, qui etiam ſi bonum ſcholaſticum, ſed non ita meritum,ſi denique aliquid, quod non cõtra ac liceret , factum diceretur , ſed contra atque oporteret, tamen eſſet omnis eiuſmodi mali reprehẽſio à diſcipulo repudianda. Nunc verò quid dicitur? quid ait diſcipulus feciſſe præceptorem, quod ei facere non licuerit? quod grauius eſt,quàm ſi id factum ab eo diceret , quod non oportuiſſet. Hic ego non coner agere, non eſſe fas dubitare, quin quod præceptorem iudicaſſe conſtet, id non ſolùm decuiſſe,ſed etiam debuiſſe fateatur. Quid enim abeſt præceptori , quod ſi adeſſet, iure hoc tribui & concedi deberemus? vſusne dicendi, qui adoleſcentiæ tempus ferè primum principium habuit prælectionum atque munerum , & officiorum præceptoris maximorum. Cuius plerique coætanei minùs ſæpe magiſtros audierunt, quam hic illorum munera prouinciamque ſuſtinuit , qui tot habuit orationes, quot ferè fecit,& tot ferè typis excuſſit propter elegantiam ſuam, & vnum in illis Ciceronem luculenter expreſſum ; quot ferè compoſuit, qui tot conſequutus eſt Rhetoricæ laudes, quot ſunt officia, parteſque dicendi: An ingenium, cum etiam ipſa ſuarum orationum ex intimo Rhetorices artificio inuento petita, rerumque ad artem ſpectantium multitudo varietaſque in publicum prolata quotidie maximo & acerrimo præditum ingenij acumine teſtetur. In quo vno ſic viua Ciceronis imago, & expreſſa videntur lumina,vt omnium iudicio tantum , quantum poteſt Cicero, minus quam orator tam eximius nunquam obtinuerit. An diſpoſitio? an eloqutio?an venuſtas agendi ? an vocis ſplendor ? an memoria , quæ

cuſtos

cuſtos eſt & theſaurus eloquentiæ? an facilitas ſermonis, & ex tempore incitata celeritas in præceptore vnquã repoſita eſt? Quem Complutenſis academia, quẽ gymnaſium Rhetoricæ, quem theatri amplitudo, quem reliquæ academiæ his ornamentis neque præſtantiorem, neque illuſtriorem viderunt? Quid dicam de lectione auctorum, de cognitione venuſtatis, de notitia noſtrorum annalium, quæ tanta eſt in illo, quanta in omnibus, quos hiſtoriæ ſcientes commendamus & prædicamus, cum multæ aliæ academiæ ſuam Rhetoricæ catedram cum annui ſtipendij amplificatione non petenti ſæpe, quemadmodum ſcitis, non accerſendo ſolùm per litteras, ſed ſummopere rogando concederent, huius de facto, ideſt de præmio potius alteri, quàm tibi delato, ita queri, vt id agatur, licueritne decernere, quod decreuit, an verò non licuerit, ſi concedam, turpe quidem & indignum planè videbitur.

Nonum genus ex contrariis exemplis cum Deſcriptione.

CÆnobium quoddam eſt, ſatis longo à ciuitate interuallo diſiunctum, quo pauci ſolent accedere propter loci diſtantiam, hyeme, propter aſperitatem temporis, æſtu, propter ſolis ardores. Quod tanta religione ſemper fuit, vt non modo præſtitutis & notis temporibus, ſed neque in aliis propter partitionem horarum quotidianam nullam dici partẽ alumni tantę familiæ vacui aut labore ſoluti poſſint eſſe. Iſtuc ſe receperat ad ius ciuile recolendum noſter licentiatus, in quo tanta contentione corporis, & animi inhærebat dies noctesque Iuriſconſultorum, & Pontificum annalibus verſandis repetendiſque vt cum ſucceſiuas

horas ſibi ſumant aliqui ſectatores huiuſce facultatis, & ad valetudinem ſuſtentandam, ad ſe reficiendos ex maximis laboribus, vigiliiſque ſtudiorum, has ille nec tribuendas vnquam corpori ſuo decreuerit. Cum verò multi iiſdem in ædibus religioſorum aliquos de familia ſacra ſolent amicos acquirere, quibus cum quod datur ab ſtudiis vacuum tempus, cum eis colloquentes libentius conſumere conſueuerint: hic nec dandum iſtud valetudini, nec communi conſuetudini iudicauit. Quod aliquando ſuauitate ſermonis, & parta familiaritate, ſtudia detrimenti quidquam accipiant, dum producuntur ſermones, aut ex eo, quod commemoratum eſt, maneant reliquiæ, quæ mentem à cogitationibus litterarijs auertant. Nemo illum vnquam cum alio colloquentem, nemo deambulantem, cum aliquo milite religioſo, nemo niſi rei diuinæ audiendæ cauſa, cui nullo die deerat, extra cubiculi parietes vidit vnquam. Habent alij delectationes aliquas hortorum, aduentus amicorum aut hoſpitum, aut alias iucunditates ad leuandos labores in litterarum ſtudiis poſitos. Hæc omnia licentiatus noſter, quod ſemper impedimenta duxerit, & offenſiones ad rem litterariam, adimenda ſibi tollendaque non dubitauit. Proh Deum immortalem. Quem ego commendo? cuius labores effero? de quo vos ſententiam per ſuffragia laboribus, ſtudiis ſuis digniſſimam tuliſtis. Dicent litteræ ſibi licentiati delatæ de comprobatione honorificentiſſima cunctorum conſenſu Doctorum. Dicent honores, qui iam illum manere videntur merito: prædictum à me nihil iſtum loci in relegendo iure ciuili hoc toto triennio reliquiſſe, vt in cubiculum ſuum amici ingredi potuiſſent, vbi religioſis vix dabatur ingrediendi facultas, vt nihil ab illo prætermiſſum fuerit,

rit, vt tam illuſtrem de ſua ſapientia per vos iudicium fieri mereretur.

De comparationis amplificationibus.

COmparata eiſdem ferè modis tractantur, quibus ſimilia & exempla. Primum vna duntaxat periodo, per ſolam comparatorum propoſitionem.

Exemplum primi generis.

ATque ego ita me comparem, cùm tantum & tam graue malum, præ omnium, quæ inferri poſſent, grauitate maximum, machinari videam aduerſarios: Cum aliter meipſum vlciſci nequeam & vitam meam inter tot, & tanta inimicorum tela verſari videam, vt arma capiam ad metuendum, ſalua ſemper lege diuina, qui machinam nullam commoueri velim.

Secundum genus, ex comparatorum propoſitione, & aſſumptione.

ET id Traſibulo datum fuit, vt propter tyrannidem depulſam, pręmiis debitis & honoribus ab Athenienſibus afficeretur, & Ciceroni, qui tela iugulis omnium intenta de manibus coniuratorum extorſit, & faces ad vrbis exitium, & ad totius Italiæ vaſtitatem, & ad imperij interitum accenſas protulit & extinxit, non dabitur vt depulſoris & extinctoris nefariæ conſpirationis præmia deferat, & honores patriæ defenſoribus conſtitutos?

Tertium genus ex comparatione ad amplificationem adhibita & ſubintellecta aſſumptione.

SEd cum in gradu celſiori collocatus fuerim, debeo equidem, ſi is eſſe voluero, qui eſſe debeo, ſic meæ vitæ rationes inſtituere deinceps, & ad meliorem frugem me recipere, vt noua meæ vitæ mutatione nouos mores, & nouam vitam inſtituant, qui magiſtratus minores gerunt, & aſſequuti ſunt gradum aliquem in Repub. & virtute ſibi, iure ac legibus mecum agendum eſſe putent in poſterum.

Quartum genus cum Comparatio proponatur, & conferantur ſingula ſimilibus, & paria, aut maiora & diſsimilia oſtendantur.

De ſacra Synaxi.

SVperat equidem, & longiſſimo interuallo, ſuperat multitudinem magnitudinémque beneficiorum, quæ à Deo optimo ac maximo in hominũ genus collata ſunt, quamquam magna ſint, excelſa, ſublimia, & admirabilia, non ſunt tamen ad ſacram ſynaxim vllá quidem ex parte comparanda. Nam quocũque te animo & cogitatione conuerteris, ſiue elegantiſſimam hanc totius mundi fabricam, pulchritudinem cœli, ſummámque venuſtatem, ætheris ardorem, circunfuſam aëris regionem, terræ ſitum & circumſcriptionem, maris immenſitatem, & quæ ſingulis partibus continentur, multitudine innumerabilia, magnitudine ſublimia, diuerſitate lõgè differentia, partim ad vſum, partim ad delicias hominum creata ſunt rerum genera: hæc enim omnia quid habent laudis ad ſacræ menſæ decus & gloriã cæleſtem? inquam Deus ipſe ſummus

mus opifex & architectus cœlorum, & eorum, quæ creata ſunt, auctor & creator potentiſſimus, ſeipſum generi mortalium panis & vini tegumentis contentum liberaliſſimè magnificentiſſiméque largitur. Cœlum iſtud à terra tanto interuallo diſtans, diu ſolis claritate conſpicuum, noctu ſyderum innumerabilium varietate diſtinctum hominum cauſa Deus creauit, quanto clarius virtutum luminibus clariſſimis, quàm cœlum ipſum Deus idem immortalis animum, domicilium ſuæ majeſtatis ornat & pulchrius reddit ac clarius ſolis ſplendore. Terra fert fructus vberes ac præſtantes & multitudine varietatéque multum diſſimiles ad homines alendos ſuſtentandóſque. Qui victus ad corporis & ad ſanguinis Chriſti Ieſu cæleſtem eſcam comparari poteſt. Fert terra res varias & multiplices corporibus alendis neceſſarias; at eſca hæc ſalutaris, quanquam corpori proſit admodum, & bonæ valetudini conſeruandæ, & viribus confirmandis, at præcipuè ſpectat ad animum alendum cæleſti cibo, & ad conſeruandum fortem & inuictum, & ad ornamenta virtutum augenda, & dotes cœlorum exquiſitas, & ad illam Beatorum gloriam, ad honores & dignitates immortales aulæ comparandas. Quid ætheris habet regio niſi paruum & clariſſime collucentem ignem? quid aër niſi ſalutarem auram, flatum, quo ducimus hunc vitalem ſpiritum, & viuimus ſalui & incolumes? quãto purior & clarior ignis è ſacra ſynaxi profectus non conſummens, ſed inflammans ardoris immẽſitate mortalium animos. Atque viuere quidem non poſſumus tuto, neque partem vllam veræ quietis, & ſolidæ tranquillitatis capere immortali Deo, hoſtiæ ſanctiſſimæ tegumentis contento carentes. Quin omnia, quæ in quibuſcunque beneficiis ab im-

mortali Deo acceptis inſunt & continentur, admirabili modo in Euchariſtia ſacra ineſſe videbuntur, nullum autem abeſſe. Quod vates diuinus cæleſti ſpiritu afflatus prędixiſſe viſus eſt, omniumbeneficiorum memoriam, & quaſi ſummam quandam, & monimentum diuinorum, iſtud cæleſte ſacramentum nuncupās. Atque cœlum iſtud quoties nubibus obductum? quoties deceſſu ſolis contracta terra? quoties noctis tenebris obſcurata? Aër verò peſtilens & flatu teterrimo infectus quantum generi animantium vniuerſo exitium & peſtem vltimam affert? res verò quoties in magna ſterilitate fructuum& inopia deſunt ad victum communem & neceſſarium, vt fame ſæpe conficiantur homines & paſtu deficiente brutorum interitus conſequatur? Non immerito menſæ regalis nomine & honore afficitur, quæ cibis apparatiſſimis & exquiſitiſſimis refertiſſima extruitur, & apparatur; neque diſcumbunt alij, niſi Magnates & Principes regnorum in auro, in gemmis, in cultu pretioſiſſimo fulgentes, regia liberalitate digni, & apparatu tanto magnificentiáque regali. Non immerito manna illud Hebræorum ſpecies eſt, & adumbratio cæleſtis huiuſce ſacramenti, cuius robòre populus ille in deliciis habitus per vaſtam ac deſertam ſolitudinem progrediens alebatur, ſuauitatis magnitudine recreabatur mirum in modum, manna tum guſtum cuiuſcumque cibi ad veſcentis voluntatem in magna multiplicíque deguſtantium diuerſitate videbatur afferre. At ex ſacra Euchariſtia cunctarum virtutum, & ornamentorum diuinorum magnitudinem & multitudinem, deliciarum cæleſtium ſuauitates & iucūditates maximas, qui huic ſacræ menſæ diſcubuerint, abundè ſatis & copioſè percipiet, ſi ad conuiuium hoc tam ſplendidè & magnificè

gnificè ornatum, vt par eſt, & diuini numinis maieſtatem decet, homo diligenter ſtudioſéque comparatus acceſſerit.

Quintum genus ex comparatorum conglobatione, ſed conuerſione per implorationem cum ſimilitudine, tum pollicitatione ornatum, & illuſtratum.

CVm me Deus Optimus, ac Maximus tanto beneficio affecerit, vt ſui corporis ſanctiſſimi paſtu cæleſti refecerit, & recreauerit, quid agam homuncio nullius pretij, neque eſtimationis tāta liberalitate magnificentiáque ad regiam hanc cæleſtémque menſam acceptus? Non agam gratias immortales, & memor tanti beneficij maieſtatem illius Domini ſummis laudibus efferam? Non me demittam & abiiciam ad Domini celſitatem ſupremā, ſtudioſius deinde, religioſiúſque colendam? ſi beneficia pro magnitudine compenſanda ſunt, & par ſemper gratia referenda eſt, cum facultates opéſque ſuppetunt, ſi terra fertilis arata cultáque diligenter, aquis irrogata cæleſtibus duplicato fœnore fructus temporibus ſuis profert plures & vberiores, ſi arca veteris teſtamenti, tanto populi plauſu & lætitia omnes generis hominum geſtientium, præeunte Dauide, ſaltantéque depoſita regia auctoritate, cantibus mirificè concinnentibus tanto ſtudio, religionéque vehebatur, ſi Virgini ingredienti domum Zachariæ merito obuiam occurrit Eliſabeth, & beneficij magnitudinem laudibus eximiis extollit, & ſe prorſus tanta indignam liberalitate recognoſcit, atque prædicat, ſi cum vulgaribus affecti ſumus beneficiis modos omnes & rationes referendæ gratiæ quęrimus, etſi iniuriam minimam graue ducimus malum, & im-

pietatis crimen execrandum,quibus laudibus,hoc beneficium cæleſte proſequemur? quas iuſtas ac debitas pro tanta magnificentia, cæleſtique largitate gratias agemus?qua religione,qua demiſſione? cum omnium beneficiorum, quæ dici commemorarique poſſint, maximum ac præſtantiſſimum acceperimus?An communem naturæ legem agendæ referẽdæque ſuo tempore gratiæ in hominum animis inhærentem obliuiſcemur? An naturam hominum in ferinam diritatem conuerſi, ferarum diritate tetriores crudelitate & impie tanti beneficij immemores exuemus? An agros fertiles ac fœcundos aratri vomere perſtrictos, & vt ita loquar,grauiſſime exulceratos conciſóſq; referendæ gratiæ dono ac munere ſuperiores eſſe patiemur. Quantum dignitate ſua,& donorũ pręſtantia multitudinéque Chriſtus Ieſus arcam veteris teſtamẽti ſuperat? in referendis beneficiis acceptis ab homine, tam diligentes & liberales erimus, in diuinis Chriſti Ieſu in genus hominum meritis virtute cæleſti ſacræ ſynaxeos extantibus grata memoriq; mente complectendis officio noſtro deeſſe non verecundabimur?vos cæleſtes ſpiritus, diuinæ ſupernæque mentes,tot Beatorum agmina,vos Confeſſores ſanctiſſimi, vos caſtiſſimæ Virgines,vos Patriarcharum cætus præcellentiſſimi, vos inuictiſſimi Martyres, vos inſignes Eccleſiæ Doctores, vos cætus omnes & ordines aulæ cæleſtis, & inter illos vos præcipuè ſocij ac comites Chriſti Ieſu,tuq; B.Ioannes, præco aſſertoris Ieſu, tu tandem Regina cœlorum, quæcunque adeo ſupra infráque lunam creata ſunt, mecum tantam & tam incredibilem Dei liberalitatem, tam inuſitatam inauditámque benignitatem, tam cæleſtem denique ac diuinam largitatem ſummis laudibus, & præconibus cæleſtibus

effer

efferte: ſi vos enim ad tantam muneris magnitudinem, ad tanti Domini celſitatem prædicandam ſufficere quidem non poteſtis. Neque quiſquam mortalium partem aliquam Domini meritorum minimam pro dignitate ſua conſequi poterit, neq; adumbrare etiam ſine intermiſſione celebrando. Quid ego faciam, quid præſtare potero tanti Domini maieſtate dignum. Lauderis Deus optime ac maxime, ſis in honore maximo in gloria tua cæleſti: omnium cæli terræque incolarum linguis ac ſermonibus prædiceris. Neque modus tuis diuinis laudibus ſtatuatur vnquã in omnium ſæculorum memoriam ſempiternam. Tu te mi Deus optimè ac maximè, tu te mihi Chriſte Ieſu, te mihi tu Agne mitiſſime mãſuetiſſimeq; trades, & tuo corpore cæleſti reficies, tua maieſtate, quã neque telluris, neq; cœli immẽſitate cõplexúque ſuo capere poſſunt, inuiſes locupletabíſq;. Qui ſum ego? qui ſum inquam ad te comparatus? puluis equidem & cinis, ex limo & argilla factus, parentum noſtrorum aſperſus labe in hanc lucem editus, & ſceleribus in tuã poſtea maieſtatem per omne vitæ curriculum nefariæ ſuſceptis contaminatus. Tu verò Deus ipſe, Filius Patris Æterni, ſplendor & imago paternæ virtutis, ipſa virtus & ſanctimonia ſumma, Dominus ac creator meus, opifex & Architectus Mundi huiuſce elegantiſſimæ fabricæ, qui niſi me tuis meritis ex inferorum faucibus eripuiſſes, niſi in tuam accepiſſes gratiam cęleſtem ac diuinam, nequiſſimorum ſpirituum, & dæmonis teterrimi crudelitati deditus, ac præda iam pridem inferorum iuſtas ac debitas pœnas ſubire meritus eſſem. Qua potero deinceps remuneratione, qua viciſſitudine, quanquam longè pro tuis meritis diuinis ac cæleſtibus in æquali ſtudiorum officiorúmq; meo-

rum

rum omnem operam & diligentiam ad inſeruiendum Diuinæ tuæ Majeſtati polliceor ac defero, meas omnes res, meas actiones ad volũtatem nutúmq; meum trado,commitóque. Et quoniam tuo diuino Numini nullam mactare victimam gratiorem, neq; magis acceptam homo poteſt, quàm ſi ſeipſum hoſtiam tibi obſequentem,obtemperantémq; præbeat, me totũm tibi Creatori meo, Aſſertori conſeruatoríq; meo dedo libens ac deuoueo.Tu mea vulnera, meas ægritudines,perturbationéſque animi, quidquid mihi deeſt ad rectè ſanctéq; viuendum oculis impietatis.& infinitæ miſericordiæ benignus ac miſericors intueberis, vt adhibita vulneribus ac morbis meis medicina, ex hac ſacra ſynaxi fructus Beatorum immortalitate dignos feram.

Sextum genus ex Aſſumptione Comparationis.

REcordari igitur debemus morte Chriſti Ieſu ſic vniuerſitatem hanc, res inanimes ac mutas obſtupefactas facti crudeliſſimi indignitatem exhorruiſſe,vt velum templi ſciſum fuerit,& ſaxa duricie quãquam incredibili,colliſa, fracta, ſolem (vt alia omittam) è terris exceſiſſe, defectione poſt homines natos inſolita, tenebris, & nocte profunda, orbi terrarum offuſa. Et nos homines,cum peccatis ac ſceleribus noſtris Chriſto toties mortem afferamus, cum in crucem quotidie tollamus, non animos ferreos, & lapidibus duriores,facinoris atrocitáte perſpecta molliemus?

Septimum

Septimum genus, ſi prius deſcribantur illa res, quæ conferendæ ſunt, deinde conferantur, & pares, aut minores, aut maiores oſtendantur: denique anteponatur id, cuius cauſa laboramus, hic ſimilitudines, exempla, diſſimilia, acclamationes, ſententiæ interſeri poſſunt.

COntemplor animo, Patres, noctem, quæ ſimul atque obſcuritate ſua tenebras orbi terrarum effudit, horrida videtur ac deformis, nubibus præſertim aliquoties obducta, neque ſtellarum vlla, quæ noctem illuſtrare ſolent, & cœli faciem multiplici varietate diſtinguere, minima apparente. Omnia iacent in tenebris, neque vlla rerum forma videri poteſt, latet omnis ornatus & ſplendor, craſſa circumfuſus caligine. Te ipſum ad noctem compara peccator, qui horrore deformitatéque tanta cerneris, immortalis Dei gratia priuatus, vt noctis obſcuritatum referas, diuinorum ornamentorum, quibus diei alacritate, & ſplendore ſolis fulgebàs illuſtrior, amiſſa veteri pulchritudine. Nox ſecum obſcuritatem affert, peccatum caliginem, & tenebras etiam obſcuriſſimas: nox diei claritatem ſuis tenebris de medio tollit, peccatum Dei gratia mortalium animos ſpoliat: nox facit, vt rerum colores nitidi ac venuſti oculis hominum videri nequeant, peccatum cultum & ornatum animorum, atq; adeo ſplendorem virtutum maximarum, quaſi tenebrarum caligine denſiſſima obſcurat & delet. Atque hoc magis deformis eſt animus, donis ac muneribus diuinæ gratiæ ſpoliatus, vt ſi peccato capitali conſtrictum, ſcelerum fœditate deformatum videndum ſpectandúmque Deus immortalis animum peccatoris oſtendiſſet, ſeipſum intueri peccator non poſſet; quicúnque autem videret, aſpectu terrifico exanima

animatus humi mortuus concideret, niſi dono ac munere diuino ſuſtineretur. Hæ ſunt illæ tenebræ montis Ethnæ, quæ erumpentes denſiſſimæ, & fumum eructantes, vomentéſque finitimas regiones obſcurabant, hæ tenebræ Ægyptiorum, quibus homines in media diei claritate circunfuſi plagas & vulnera ab immortali Deo illata ſtragem & interitum ſuorum videre non poterant: ſic autem cæci & amentes fuerunt, vt ſuis ſceleribus mortem ſibi reductis in ſuum locum diuini numinis poteſtate fluctibus conſciuerint. Quis ille cæcus eſt, quem oculorum luce priuatum Chriſtus optimus ac maximus immenſæ ſuæ virtutis magnitudine illuſtrauit, niſi miſer homo lethali crimine confectus, qui mentis oculis captus eſt, & animi ſui deformitatem intueri non poteſt, niſi Domini benignitate ſtatus hominis infeliciſſimi diuina miſerentis? Cum Philiſtæi Sanſonem cæperunt, nónne præcipuè oculos eruere ſtuduerunt? quos vbi eruerũt, non tanquam animal rationis expers aliquod vinculis obſtrinxerunt? non in piſtrinum coniecerunt? & molendi grauitatem & onus perferre ſimilem iumenti coëgerunt? Non denique multis oppreſſerunt malis? infinitis affecerunt probris, & omnibus iniuriis onerarunt. Præclarè ſatis has menti tenebras offuſas Naas Amonitarum Rex adumbrauit, qui habitatoribus tabes Galaad à ſe in maximum vitæ diſcrimen adductis, & pacem deprecantibus, ſe pacem cum illis facturum eſſe reſpondit, cum omnium eorum oculos dextros eruiſſent prius. Duobus mentis oculis vnuſquíſque noſtrum præditus eſt, dextro, quo ſupera cœleſtiáque contemplatur, & ſiniſtro, quo ſe abiicit ac deprimit ad rerum humanarum fecem, & ſordes execrandas. Quid agit dæmon, gratia Dei ſpoliato hominis

minis animo ſcelere capitali? quo ſpectat in peccati nequitiam & prauitatem illum inducens & trahens niſi, vt mentis cæleſti claritate priuet, ne pulchritudinem virtutis, ne præmia beatorum, ne immortalitatem cæleſtis aulæ, ne finem poſtremo, in quem natus eſt, & à creatore ſuo formatus, cæcus & amens intueatur? vt deformitatem vitiorum, illorum ſordes ac labem, & huiuſce ſæculi inanes & perituros honores confectetur, quibus captus in ſedes inferorum præceps deturbetur? tanta eſt caligo mentis, tantæ tenebræ, támque profundæ, vt homo paſſim offendat, ruat miſerandum in modum cæcitate mentis, quæ plus mentis, quæ plus obeſt, quàm occulorum: illa ſi quidem corpori, hæc animo damna facit, & importat innumerabilia mala. Quare abſtineat à peccatis, qui in tanto furore, & cæcitate mentis eſſe nolluerit.

De aliis modis amplificandi à Comparatis, ex Cicerone potiſſimum petitis.

EXempla ad Ciceronis imitationem libet ad comparationem illuſtrandam nonnulla proferre, quibus quæ prædita ſunt, magis pateant, & illuſtrentur.

Primum genus ex propoſitione, ratione per comparationem cum repetitione, dubitatione.

LAudantur oratores ſingulares atq; ſummi, quod obſcura illuſtrare dilucidè, quod horrida & inculta expolire ornatè, quod arida & ieiuna amplificare copiosè, quod minima augere ſummopere valeant: nimirum non arte ſua ſolùm aliis Oratoribus, ſed etiã exercitatione præſtant. Nemo enim iſtorum quos ita dixiſſe videtis, ita procedit in medium, vt & perſonis laudem & honorem tribuiſſe ſuis dicendi luminibus

non

non videatur. Nemo ita audit, vt cum aliquis iſtorum dicit, non plura dixiſſe, quam dixerit exiſtimetur. Nemo tandem iſtorum opinione ſua & exiſtimatione plus laudis rebus humanis, quam illæ re ipſa, quem commendandum ſuſceperit, habeat, non conciliaſſe dicitur. Nunc verò quod faciam ego, cuius oratio ſimiliter in vulgus exire & emanare non poteſt? Theologiæ ne cognitionem facultatum aliarum, & artium clariſſimarum laudibus tegam? At hominem Theologum, concionatorem egregium eſſe, præcipuam ſibi vendicat partem in oratione. An omiſſa aliarum artium ſcientia veſtros animos & Theologiæ cognitionem tantæ diſciplinæ laude traducam? at liberalium artium, & philoſophiæ partes omittam, iniuriam feciſſe nolens. An cum ornamenta humanitatis, & politioris litteraturæ ſuppetant, aliarum Philoſophiæ, & Theologiæ præmiis obruemus, & cum hæc nitorem & ſplendorem cunctis artibus & diſciplinis præſtantioribus afferant, cur ſilentio prætercam: in hoc homine, atque in eiuſmodi ornamentorum multitudine ad ornandam amplificandámque laudem, quod facerēt omnes ſummi, ſingularéſque oratores, faciam tantum opinor, cum hanc orationem haberent, ne tot ornamentorum multitudine obruti ſuam exiſtimationem amitterent. Veniam ad orationem producendam dilatandámque depoſcerent, vt copia ad huiuſmodi laudum præſtantiam ornatúque venirent, neque comitterent, vt ſi breues eſſent in dicendo, magnam partem imminuiſſe laudis, vela orationis contrahentes exiſtimarentur. Quod igitur illi fecerunt, id ſi nos feciſſe videritis, veniam nobis dandam per vos fuiſſe cenſemus, vt ſi non, quam vellemus, quam res ipſe per

per ſe mereatur at ſaltem, quam potuerimus oratione laudem afferamus.

Secundum genus per Interrogationem cum Repetitione & illuſtratur ratione,& concluditur altera comparatione Minorum.

Ecquis homo eſt non modo ciuitate noſtra,verum in oppidulo agreſti, aut tam expers humanitatis, aut etiam tam barbarus & immanis?Eçquis tam auarus eſt,qui pauperum Ieſu Chriſti pecunia,aut fruſtulo panis non adiuuet?& cum trementem frigore viderit ſi non illum operiat,non tecto atque lecto inuitet?Ecquis erit, qui pauperi corroganti non aliquid eroget miſericors,quæ miſericordia non egenti ſolum tribuitur,ſed primum Ieſu Chriſto, cuius cauſa miſericordiam impertimur,deinde cōmuni humanitati,iure fraternæ agnationis,quæ niſi grauis & ſancta fuerit apud Chriſtianos homines,& apud diuites pręcipuè, à quo benignitas coletur atq; miſericordia?Diuites Chriſtiani pauperē egentē non ſubleuarunt,pauperē dico leue eſt,pauperē Ieſu Chriſti ſi nō ſubleuarūt, miſericordiā denegarunt nō homini,ſed Ieſu Chriſto.Nā diuiti datæ fuerunt pecuniæ plurimæ quibus ſi pauper illud adierit, non dimittat inanem:homini diuiti & amico patebit domus tua locupletiſſima & ampliſſima, omnibus bonis refertiſſima,& præcludentur fores in perſona Ieſu Chriſti tuam opem imploranti. Enim verò meritus eſſes aditu prohiberi cælorum: niſi te Deus oculis ſuæ benignitatis aſpexiſſet.

Tertium genus ex Enumeratione per Comparationem.

QVę in Cn.Pōpejo potuit homine nato ad militādi ſingularem quandam ſcientiā;ſi prouinciā hāc

ſuſcepiſſet, maior eſſe fortitudo, induſtria, conſilium, felicitas, quam fuit in Caio Cæſare, qui tantum potuit impertire rei militari temporis quantum ipſe ab ineunte adoleſcentia ad vrbem Romam capiundam aſpirans à continuis nunquam bellis, neque prœliis conquieuit. Quo mihi difficilior eſt dicendi ratio propoſita.

Quartum genus ad laudem ex Comparatione per Enumerationem ſubiectione illuſtratam.

ETenim ſi nobilis Ioannes ab Auſtria multos annos poſt fuiſſet is Imperator, à quo poſt vrbẽ Granatam defenſum, & illius oppida finitima deſperatis in rebus auxilium allatum omnes meminiſſent. Cuius pugna naualis cùm clariſſima victoria de Turcarum nefaria gente reportata, non terra mariaque peragraſſet, cuius egregia facinora in Flandria teſtes non eſſent, magnam Regnorum potentiſſimorum partem Imperatoris fortitudine repreſſam fuiſſe, quem Populus Romanus ſingulari acclamatione non excepiſſet, ſi nunc apud vos, id quod is facere poſſet orator ſumma laude celebraret, quis non admiraretur? omnes profectò: mors enim cum extinxiſſet inuidiam, illius res geſtas ſempiterni nominis gloria adauxiſſet. Cuius igitur laudata virtus honori magnum locũ tribueret, huius recordatio noſtris animis repetita non omni admiratione afficietur?

Quintum genus ex Contentione cum Comparatione.

AGe nunc Doctoris litterati ſcientiam, cum alterius cognitione conferre. Semper ille ante Doctiſſimus habitus eſt & dictus, iſte non adeo doctus. Ille

Ille in magna gloria & exiſtimatione, iſte nunquam magna opinione;ille collegis omnibus obtentis, cum litteratis verſatus maximè iſte cum multa collegia contendiſſet, obtinuit nullum: ille primas tulit in renunciationibus, iſte in poſtremos ferè reiectus: ille vnam & alteram catédram moderatus fuerat,iſte neq; in præceptoris alicuius locum ſuffectus, ſemel ſaltem aliquando. Cur igitur ille victus eſt? quia non ſemper doctus à doctiſſimo,nunquam doctiſſimus ab inferiore ſuperatur. Quia quanquam ſapientia præripiebat inferiori palmam, tamen infeliciter ſibi res euenerat. Adde potentiam hominis gratiam, amicitiam, allegationes, pecunias atque alia eiuſmodi, quibus ſæpe exultantem triumphantemque iuſtitiam euerterunt, & perculerunt inſeriores. Adde fiduciam & ſpem noſtri Doctoris, qui cum meritis penè conditam haberé catedram ſe domi putauiſſet, nihil de ſucceſſu magnopere ſolicitus, dum aduerſarij illum fidẽtem iuſtitiæ meritiſque ſuis, & nihil curantem inferiorem viderunt, hæſit in his malis, quæ ſibi ſolent aſciſcere, operam magnam adhibentes ad eam rem, qua de re contentio inter aliquo s eſſe ſolet.

Sextum genus ex Comparatione cum Diſtributione.

SOleo ſæpe ante oculos, idque libenter crebris vſurpare ſermonibus omnes noſtrorum Confeſſorum, omnes Virginum integerrimarum, ſapientiſſimorumque Doctorum, omnes Martyrum,& Apoſtolorum clariſſimorũ reliquique generis & ordinis ſanctorum, virtutes eximias, res præclarè geſtas, cum Virginis Marię virtutibus:nec ornamentorũ magnitudine, neque numero virtutũ,neque diuerſitate infinita

neque vllo genere immunitatum,neque donorum cæleſtium vlla ex parte poſſe cõferri,neque propinquiorem Ieſu Chriſto, neque altiorem locum cuiuſquam dignitate potuiſſe obtineri,quam tu Matris non dicam Chriſti Ieſu celſitate ſolùm,ſed tuis meritis & dotibus infinitis conſequuta eſt. Quæ quidem ego niſi ita magna eſſe fatear, vt ea minimè, cuiuſquam non dicam humani oratoris facultas, ſed neque diuini ſpiritus mens aut cogitatio capere poſſit,amens ſim.

Septimum genus per præoccupationem cum teſtimoniis & interrogationis lumine.

AT hæc homo barbarus & impolitus non videbat. Quis copioſior illo? quis ornatior? quis in arte benedicendi præſtantior? Quanquam hoc loco Ildefonſum non tam ornatu & copia,quàm Dialecticæ, Philoſophiæ, & ſacræ Theologiæ cognitione commendandum puto. Nota eſt Complutenſibus Ildefonſi noſtri oratio, nota copia, notus ornatus. Cui porro, qui modo Complutenſe theatrum frequentauit,illius orationes deſertæ & elegantes, & bonis artibus inſtructas non fuerunt auditæ.

Octauum genus per Interruptionem.

AT ego tanquam cum veterano ſcholaſtico mihi ſermo eſſet non cum tyrone, & recentiore, de Rhetorica multa dicens, de adoleſcente nihil dixi. Itaque hodie perficiam, vt intelligat,quantum ſibi ad veteranorum laudem adipiſcendam deſit.

Nonum genus per Incrementum.

SEd hæc, quæ ſunt maioris eloquentiæ, omittamus, loquamur potius de notiſſimo genere leui-

tatis

tatis. Tu iſto ore importuniſſimo, his oculis flagrantibus, hoc pectore flammas igneque ſpirante tantum virus iracundiæ concipere potuiſti in illo certamine, vt ea tibi turpe non fuerit in tanti ordinis conſpectu euomere intemperanter. O rem non modo viſu fœdã, ſed etiam auditu, ſi inter famulos parentis tui in tuis rixis & ſimultatibus quotidianis hoc tibi accidiſſet, quis non turpe duceret. In cætu verò tot & tam ampliſſimorum Rhetorum, munus maximi Decurionis obiens, princeps Decurianorum, cui vultum iratum oſtendere turpe eſſet, is flagrans ore intemperatiſſimo faces ardentes iactante ordinem vniuerſum & totam Academiam offenderis. Sed hoc tu fateris eſſe in tuo more quotidianaque conſuetudine, veniamus ad grauiora.

Decimum genus cum exclamatione.

AT idem gymnaſium, & aulam Rhetoricæ? O audaciam immanem. Tu ingredi in illud gymnaſium auſus es? tu Rhetoricæ limina honorificentiſſima intrare? tu illius aulæ diſertis & bonis adoleſcentibus os importuniſſimum oſtendere? quem locum nunquam aliquis violare auſus eſt, nemo ſine honore nominare. Hac te in claſſe vel paululùm immotari nõ pudet? in qua quamuis nihil ſapiens, tamen propter ſuorum alumnorum probitatem & labores in oratoria facultate maximos, propter ordinis Rhetorum gloriam, & decus illuſtre, nihil tibi fatuo ac Barbaro poteſt eſſe iucundum.

Vndecimum genus per translationes cum Correctione ex Enumeratione, crebris articulis incitatum.

QVæ Charybdis tam vorax. Charybdin dico, quæ ſi fuit animal, vnum fuit, Oceanus certè quidem

vix videtur, tot res, tam amplas diuitias & tam multis & opimis reditibus auctas & ſtabilitas, tam citò abſorbere potuiſſe. Nihil erat omnis generis bonorum, quibus homines abundare ſolent locupletes & copioſæ, nihil argenti, nihil auri, nihil veſtium pulcherrimarum, nihil lautorum admodum & abundantium Principum ſupellectilis, nihil vini, nihil frumenti, nihil redituum maximorum, & omnis copiæ diuerſitatisque fructuum, quod non nequiſſimis hominibus pateret. Omnia effusè & intemperanter heluonibus impuriſſimis & compos oribus donabantur, alia profligata mulieres, alia lenones nequiſſimi rapiebāt, domus erat referta aleatoribus, plena ebriorum, totos dies potabatur, atque id locis pluribus, ſuggerebantur etiam ſæpe de foliorum pictorum lucro pecuniæ, omnibus in cubiculis prandia, cænaſque concelebrari videretis. Quam ob rem deſinite mirari, bona iſtius tam breuiter eſſe conſumpta; non modo vnius patrimonium, quamuis amplum, vt illud fuit, ſed ditionem dynaſtarum maximorum quancunque tanta intemperantia deuorare potuiſſet.

Duodecimum genus à præteritione inſtitutum, cum exclamatione ac dilemmate ſimili illuſtratum, & Enumeratione cum Conuerſione.

SEd nihil de aliis tibi, certè confitēdum eſt, cauſam turbulentiſſimæ gymnaſij tempeſtatis in perſona tua contitiſſe. O miſerum te, ſi intelligis, miſeriorem ſi non intelligis, hoc ſolis ominibus iactari, tota academia diffundi, huius rei nec in minimorum circulis mentionem non faciendam eſſe. Rethores ex claſſe expulſus, cum his principem gymnaſij, qui ordinis ampliſſimi Rethoricæ decus ac columen fuit, omnes

nes veteranos, qui per frequentiam & aſſiduitatem ſuam, Rhetorum dignitatem & amplitudinem retinere potuiſſent, Decuriones, Cenſores ſacrorum, delatores Latini ſermonis, omnes magiſtratus tantum iuuentutis florem, omnem poëtarum & oratorum cætum, vnóque verbo Rempub. hanc litterariam expulſam atque exterminatam ſuis ſedibus, vt tibi parem ſcelere nullæ ſcholæ viderint nec tulerint vnquam. Vt igitur in ſeminibus cauſa eſt arborũ & ſtirpium, ſic huius luctuoſiſſimi caſus, & euerſionis miſerrimæ ſemen tu fuiſti, dolemus decurias? omnes Rhetoricæ florentiſſimę perturbatas? eas perturbauit Ildefonſus, deſideratis clariſſimos Rhetores? eos quoque eripuit Ildefonſus. Auctoritas Rhetorum ordinis afflicta eſt? eam afflixit Ildefonſus. Omnia denique quæ poſtea vidiſtis (quid autem mali non vidiſtis) ſi rectè ratiocinabimur, vni accepta referemus Ildefonſo. Vt auſter mare pacatum ac tranquillum, ſic iſte ſedatam & quietam Rhetoricæ claſſem cauſa peſtis & exitij tanti perturbauit.

Decimum tertium ex pari cum comparatione maiorum ad amplificationem.

SEd vt hoc omiſſo, ad ſtudiorum, atque artium contentionem reuertamur, quî poteſt dubitari, quin ad hominum commoditates multo afferat vtilitatis iuris ciuilis gloria, quam ars facultáſque medendi? vigilat Medicus, vt humanis corporibus medeatur, Iuriſperitus, vt eorum ſalutem, & vitam tueatur: Medicus, vt quo intendit, medicamenta conferat, Iuriſconſultus, vt quos defendit, capitis periculo ac diſcrimine liberet; Medicum humani corporis cõſtitutio, Iuriſperitum eiuſdem ſalus & incolumitas ſolicitum habet:

Medicus morborum fraudes & fallacias præcidit, Iuriſperitus hominum inſidias & maleficia reſecat: Medicus cauet ne ſui ægroti moriantur, Iuriſperitus, ne capitis accerſiti in idem diſcrimen adducantur: Medicus tenet & ſcit, vt vena ſcindenda ſit, noxij humores depellendi, Iuriſperitus, vt improborum colluuio exhauriatur, & improborum ſentina ciuitates purgentur: Medicus exercitatus, in peſtilentia, in aliis peſtiferis morbis propulſandis, Iuriſperitus in venenis omnibus, & tabe flagitiorum abſumenda verſatur. Ac nimirum (dicendum eſt enim, quod planum eſt omnibus) Iuriſperitia præſtat medicina, hæc fortunas conſeruat, honores parit, gloriam comparat, hominem collocat in altiſſimo dignitatis gradu, maleficia punit, mores bonos retinet, & omnia iure æquabili conſtituit, pacem facit, ſimultates ac diſcordias de medio tollit, gignit concordiam, & Rempub. ſtantem facit ac florentem: fruſtra foris arma, fruſtra reliquæ ſunt artes, quæ ſine Iuriſprudentiæ præſidio ſilebunt, & vna ſuſpicione ſeditionis increpante proculdubio conticeſcent.

Decimum quartum ex minore per communicationem & commorationem, adde ſubiectionem.

SI de præliis ageretur, vir optime, ſi in paruula re captionis aliquid verere, non ſtatim ad Iuriſperitum, ad tuorum aduocatorum aliquem, qui conſuluntur, concurriſſes? cum inſtitutio filiorum, & maximi natu ageretur, cum hos bene inſtructos, & ornatos bonis moribus, atque virtutibus relinqui oporteret, hoc tempore, quod tibi datum eſt, illorum informandæ pueritiæ, non modo bonum aliquem & eruditum hominem, ſed neque ipſe quidem te conſuluiſti, ne ipſe

ipſe quidem ad te retuliſti, ne hæc quidem tecum loquutus es. Hoc tempus eſt filiorum mihi conceſſum inſtituendorum, & ſunt id ætatis iam, in qua ad præceptorem deducendi ſunt, & ſunt multi, ſed diſſimili vita, moribus atque litteris, quid agam non cogito. Si me Hercule, hæc tecum duo verba feciſſes, quid agam, inieciſſet tibi (quæ ſua bonitas eſt) mentem faciendi, quod facto opus eſſet, aut ad aliquem, qui conſulere potuiſſet adeundi: tu te ad hoc collegiſſes, non in eam turpitudinem veniſſes, vt hoc tibi eſſet apud probos viros confitendum, quo tempore cogitationem iſtiuſmodi ſuſcipiendam non curaui, eodem filiis per te licuiſſe facere quod collibitum eſſet, atque ob eam cauſam tui ipſius fortunas funditus euertendi poteſtatem factam fuiſſe vides. Ego te pro te nunc conſulo, poſt tempus conſulendi in aliena re, quod tu in tua re, cum tempus erat, conſulere oblitus es. Quæro à vobis, equites clariſſimi, qui bonorum habetis equorum equilia pleniſſima, equi mihi ſunt aliquot emendi, in quibus filij mei, ego etiam ipſe equitem, venditio nunc de duobus equis recens intercedit, neque ſum illorum valde peritus agnoſcendorum, tantundem pretij, quantum à venditore poſtuletur, dabo, & ego eidem nullo arbitrio interpoſito, fidem habeam, vt me inſcientem equorum, & pretij fallat? An cum Hiſpali tot equites ſint, qui præſtantiam equorum, & vitia valeant agnoſcere, hos non ad venditionem adhibeam? quid eſt, quod hanc tandem de re vobis poſſit videri? profecto ſi rectè veſtram conſuetudinem atque prudentiam cognoui, non multum me fallit, ſi conſulamini, quid ſitis reſponſuri. Primum per me ſpectari equos, deinde ſi de pretio agere voluerim, peritos adhiberi, quærere boni ſint ne equi,

quanti denique paciſcar, reſpondere vos quidem neceſſarium eſt. Atque hæc quæ prædixerim, omnia ante fieri oportere, quam ad equos aliquo certo pretio addicendos peruenire pergam. Quid ad hæc Parens multorum filiorum? probabis quidem hæc omnia, qui bonitatem & excellentiam equorũ, ad luſtrationem, ad curſum deſiderabis, & ſpeciem & elegãtiam equitum præſtantiſſimorum ſemper requiſiueris. Quid tibi eſſe debet cum bona diligentia bonis moribus ac præceptis filiorum imbuendorum, iam hac comparatione cognoſces, & quæ in te deſiderentur officia boni parentis, vt quemadmodum illi claris natalibus orti, eodem pacto bene ſanctéque fient educandi.

Decimum quintum genus ex comparatione accommodatione cum adiunctis illuſtrata.

DE filio, qui parentem violauiſſe dicatur, loquimur, ratio ab aduerſario reddita non eſt. Quam ob cauſam pietatem filius læſerit. Quod in minimis noxis, & in his leuioribus peccatis, quod magis crebra, & iam prope quotidiana ſunt, maximè, & primum quæritur, quæ cauſa maleficij fuerit: id nos in patre violato quæri contendimus oportere, in quo ſcelere etiam cum multæ cauſæ conueniſſe vnum in locum, atque inter ſe congruere videntur, neque leui coniectura res penditur, neque teſtis incertus auditur, neque inimici fraudibus aut mendaciis res iudicatur. Cùm multa antea commiſſa maleficia tum vita filij perditiſſima, tum ſingularis audacia oſtendatur, neceſſe eſt, neque audacia ſolùm, ſed ſummus furor atque amentia. Hæc cum ſint omnia, tum extent oportet expreſſa ſceleris veſtigia, vbi, qua ratione, per quos, quo tẽpore maleficium ſit admiſſum. Quæ niſi multa & manifeſta

nifeſta ſint, profecto res tanta, tam ſceleſta, tam atrox, tam nefaria credi non poteſt.

Decimum ſextum genus ex minore ad laudem.

QVæremus etiam, quid iſte ſummus Marchio in ſuis amicis, in cognatis, in propinquis omnibus fecerit: qualis in patria, in familia ſua cohoneſtanda fuerit, qui in peregrinis & alienigenis tam liberalis & munificus reperiatur, dubitamus quis iſte in optimorum & honeſtiſſimorum patrocinio fuerit, qui de nullo non genere hominum bene meritus prædicetur. Expectemus quid dicant, de liberalitate ſua, qui cum homine ſunt aſſiduè verſati, cum ad exteras gentes fama virtutum illius hominis, & celebritas benignitatis peruenerit. Poſtulemus teſtes impertitæ miſericordiæ pauperibus, cum domus illius egentiſſimorum inanis nunquam aſpiciatur, horum venientiũ, & aliorum exeuntium. Mutuemur laudes aliquas deprom-ptas ex recordatione liberalium & beneficiorũ, cum paginas & folia poſſemus implere verborum, quæ faciunt inopes & egentes, innuptæ & viduæ ſubleuatæ ſuis in miſeriis iſtius hominis admiranda liberalitate? Producam vnum aut alterum modum bene merendi? cum quot ſint liberalium & munificorum munimenta, totis opibus ſuis & pecuniis ſtatuerit monimenta Xenodochiorum, Sacellorum & Collegiorum ad pauperum inopiam egeſtatémque ſubleuandam, non in vno duntaxat oppido, ſed in multis & celebrioribus Hiſpaniarum ciuitatibus. Quis vnquam in hac vrbe Xenodochium, quod ſanguinis dicitur, & ſacella vidit magnificentiſſima, quin liberalitatis, quin munificentiæ, quin miſericordię teſtis eſſet? Quis ex D. Hieronymi ſacro cænobio venit, aut per portam Macharenam

nam ruſticatum iuit, aut itineris faciundi gratia illac tranſiit, quin in his in vno quoque gradu de Marchionum de Iariſa liberalitate tanta commoneretur.

Decimumſeptimum genus ex contentione minorum teſtimonijs illuſtrata.

ETenim ſi illud eſt tam præclarum, quod mihi omnium præclariſſimum, maximéque laudabile videtur ob inopiam aliquorum ſubleuandam pecunias impendere, ſumptus facere magnificos, atque liberales, quanto illud præclarius, laudabilius & illuſtrius eum, qui ob Religionem defendendam in hoſtium manus inciderit, captionem redimere, vt ne vitam pro Religione defendenda deſint, qui velint & ſtudeant profundere. Præclarum eſt inopi ſubuenire? quanto magis ab hoſtibus capto? quanto præclarius huic in ſordibus & ſqualore iacenti? Pauperem cum vidiſſes opem depoſcentē tuam, valuit apud te plus is, qui multorum miſericordiam, ibi, vbi eſt, implorare poteſt quàm is, qui ſi auxilio tuo ſeruitute non liberetur, ſeruitutem per multos annos ſeruiet miſerrimam? cum verò fidem, Religionem ipſam, illius, ab hoſtium vinculis liberati fortitudine tueri poſſis, & ad eandem defendendam tutandámque innumerabiles excitare, duas res præclariſſimas non animaduertes, & allatam captiuo miſericordiam, & præſidia per te comparanda Religionis? Quem mihi tu diuitem, quem copioſum, quem vnquam potentem hominem, & bene nummatum audiuimus aut cognouimus, qui cum in hoſtium vinculis fortè audierit hominem, & in inopia & egeſtate alterum eſſe, & ſic miſericordiam imperciturus, non huic homini liberando pecuniam attribuat? non certum numerum præfiniat? non ſeipſum, ſi ſenſum

habet

habet humanitatis, profundat, & exinaniat?ordo Mercenariorum Virginis Mariæ, quibus hominibus ab hoſtibus redimendis, ille dono de munere præcipuo Pontificum Romanorum inſtitutus eſt, huic liberationi dicet grandem à petentibus fuiſſe pecuniam datam. Iurati dicent Patres huic captiuorum muneri redimendorum præpoſiti, vim & multitudinem incredibilem pecuniarum in Africam, in partes alias diſiunctiſſimas ad captiuos hoſtium ſeruitute liberandos accepiſſe. Dicent redempti omnes, dicent quæ gratulationum pro gratiis agendis decretarunt, ciuitates plurimæ potentiſſimæque Hiſpaniarum pompam, & redemptorum in albis veſtibus agmina longiſſima ſpectarunt. Dicent etiam teſtamenta ab initio generis Chriſtiani facta locupletiſſimorum, qui cum aliis miſericordiæ monimentis, tum his pietatis pulcerrimis operibus pecunias maximas & reditus legauerunt.

Vigeſimum octauum genus ex Minori.

QVod ſi nomen Cn. Pompeij, ſi fama illius, ſi illa ſibi comparata gloria Imperatoris, ſi res auditæ, ſi præſens aſpectus tantum valuit ad gentes omnes & nationes in Populi Romani ditionem poteſtatémque redigendam, valeat apud populum auctoritas magis Imperatoris, valeat præſentia tanti viri, valeant res geſtæ, valeant triumphi deportati, & inſpectantibus Romanis hominibus acti, valeant imperia cæteris Imperatoribus præteritis ad vnum Cn. Pompeium ſumma cum acclamatione delati.

Vigeſimum nonum ex Maiore cum Adiunctis, cum præoccupatione.

NVnc verò quid faciemus? quid de tanto viro prædicabimus? deſunt laudes & ornamenta, quæ paginas

paginas noſtræ orationis expleant?at hominem habemus doctiſſimorum ſapientiſſimum,omnibus ſapientiæ numeris expletum. Expectabitis cunabula ſuæ pueritiæ & ineuntis ætatis primordia: at puer modeſtior,præſtantior, magis bonus inter pueros, & inter adoleſcentes magis quietus proferri non poteſt. At mores ætatis adultæ ? quis illo caſtior ? quis ſanctior? quis omni virtute laudabilior? At hæc vi,minis, ſuppliciis præceptorum,& parentum ſuorum ſibi comparauit?quis ab infantia ad bonas litteras propenſior? ad ipſam virtutem paratior, & promptior videbatur? ſic equidem affectus ad ſtudia litterarum & honeſtatis erat,vt magis nemo.

Trigeſimum genus ex Maiori.

SEntentia ſit eiuſmodi tua, tuum iſtud iactetur iudicium de genere Adoleſcentum ad bona litteras diligendo, vt locupletes litteras colant, vtilius eſſe Reipub.quam pauperes,miſerum&infeſtum Reipub. ex artibus infimis traduci ad academiàs, à parentum viuendi ratione ad libros, & ſtudia bonarum artium, ab humilitate ſuà ad litterarum dignitatem atq; præſtantiam. Cum omnibus ſæculis,& maiorum noſtrorum memoria,in populis & ciuitàtibus Hiſpaniæ,Luſitaniæ,Galliæ,Italiæ cunctarum gentium atq; nationum,de pauperum & gentum hominum infima fortuna,qui voluerint in bonas diſciplinas tradere ſeſe,ij nunquam excluſi fuerunt,imò vt collibitum fuerit admiſſi: ſemper ex his maior fuerat pars auditorum & eorum multitudine ſubſellia gymnaſiorum completa. Vtrùm eſt æquius inopem litteris operam nauare, an diuitem adoleſcentem?inopem humili fortunà an locupletem integra atque florenti?eum, qui vnde ſe alat,

alat,non habet,an eum qui ſuis ſe pecuniis poteſt ſuſtentare? Qui laboribus dediti non ſunt, quo in numero multi copioſi homines ſunt, quid facient cum hyems fuerit,cùm æſtas ſumma, quæ tempora contraria ſunt litterariis laboribus, & contentioni corporum in literas neceſſariæ? Relinquent academias, intermittent ſtudia,otio ſe dedent, & languore prorſus hebeſcent. Reuertentur in patrias ſedes, vbi delicias & vitam otioſam conſectentur: verum eſto,reperiatur aliquis diues laboris non inſolens frequens, & aſſiduus,qui cum tantum dederint ſtudiis omni tempore,quantum omnes debere dixerint, nunquam ab ſtudio litterarum vacent, & contra vim omnem grauitatémque contendat: laudo virum hunc, & litterarum ſtudiis idoneum duco,ſed expecto numerum aliquem,expecto multitudinem,expecto concurſum & frequentiam academiarum ſolitam, quæ cum conſtet ex hominum genere, quos tu repudias, ne ſpolies Academiam,ne litterarias officinas ſuis filiis & alumnis orbare velis.

Trigeſimum primum genus ex Deſcriptione Præoccupatione.

COmplutenſis Academia,inter Hiſpanienſes celeberrima,afluens hominibus eruditis, imo totius eruditionis parens huius hominis ſcientiam reiiceret? At cuius hominis?doctiſſimi ſapientiſſimi: qui tamē cū Doctoribus eſſet, doctiſſimis antecellere dicebatur. Ita ne verò Ioannem Antonium aliarum Academiarum decus, Eloquentiæ, Dialecticæ, ſacræ Theologiæ pelagus immenſum, quo loquente, tunc cum conſeſſus Doctorum hominum conuenerat,omnes tacebant,hunc ex officinis litterariis Complutenſes

ſes eiicerent,alium verò reciperent, quo doctiores in Academia tunc cùm iſte ſe Complutenſibus offerat, catedram non obtinendam curarint. Verùm hoc tempore plurimum inuidia poterit, neque doctores qui florent in Complutenſibus gymnaſiis, hunc adiuuandum extollendumque cenſent,ne forte cum catedram obtinuerit,de eiſdem in publicis diſputationibus,in magno conuentu atque frequentia frequenter triumphet. In hunc omnium tela coniicientur, huic clam & apertè omnes detrahent, quos ſuffragaturos vident ſcholaſticos,hos conuenient, & abducent ab homine litterato per iſtos,quem volebant, & cui viſum fuerat,eidem ſuffragia lata,dicentur, & homini ablata doctiſſimo? Nihil horum dici poteſt, qui ab eiſdem doctioribus appetitus fuerit, & vt academiæ ſuæ maximo fiet ornamento ſæpe per litteras euocatus. Quæ fuit igitur inuidiæ flamma, ne catedræ honorem conſequeretur, qui domi quaſi conditam & exploratam omni iudicio habere dicebatur? neſcio aliud,hoc vnum ſcio,reflante fortuna,ſæpe de ſpe dejectum, qui certam ſpem habebat.

Trigeſimum ſecundùm genus ex varijs modis Comparationis.

FAcinus eſt attingere Chriſtum Ieſum, ſcelus probris & contumeliis vexare, ſacrilegium tot in illum ſuppliciorum genera ſtatuiſſe,quid dicam in crucem tollere? verbo ſatis digno, tum nefaria res appellari nullo modo poteſt. Non his omnibus ſacrilega Iudæorum multitudo contenta, crucifigatur, clamabat,& in vertice montis Caluariæ tollatur in crucem. Non verò hoc locò mediocrem aliquem, non vnum hominem neſcio quem vobis ignotum, ſed

com

communem libertatis dignitatíſque recuperatorem in ignominioſum iſtum & tam acerbum mortis cruciatum, in crucem egiſtis, iam verò videre eſt Iudæorum nequitiam, die celebriore, die feſto ſolenniq́; tam ſacris ſtatíſque feriis, quibus multitudo, omnes conuenirent, ad ſpectaculum lugubre ſatis ác funeſtum iſtiuſmodi ſcelus patrandum decreuerunt, & alios duos latrones ſceleratiſſimos à lateribus crucifigendos ad maiorem ignominiam, infamiámque inurendam, & in loco præcelſo, & edito, vnde cunctorum oculis conſpici poſſet pœnas noſtris ſceleribus ac flagitiis debitas luens. Quod enim in Iudeæ ſolo vniuerſo, in Regni Solymorum principe ciuitate iugum magis excelſum, magis eminens potuit deligi, monimentum crudelitatis Iudæorum? ſi hæc non ad homines Chriſtianos, non ad cultores noſtræ Religionis, non ad eos, qui Chriſti dignitatem & celſitatem cognoſcerent, ſi non apud homines humanitate cultos, & communi elegantia politos, ſed apud bárbaros & agreſtes, apud feros & immanes, aut etiam vt longius progrediar, ſi in aliqua deſertiſſima ſolitudine ad ſaxa & ad ſcopulos conqueri & deplorare vellem, tamen omnia muta atque inanima, tam indigna facti atrocitate commouerentur. Nunc verò cum loquar apud cætum Chriſtianorum, pietate, Religionéque florentem, ſui Aſſertoris & beneficiorum eiuſdem Domini valde memorem, quomodo conqueri, & de tot aç tantis ſuppliciorum acerbitatibus deplorare debeo, ſanè in hominis paulo præſtantioris, & claritate maiorum illuſtrioris iugulatione lacrymas tenere non poſſumus, & rectè ac merito illuſtrium virorum, & aliquando ſecunda fortuna florentium miſeriis commouemur. Quid nunc in ſanguine. Aſſertoris noſtri

facere debemus? quid in morte tam ignominioſa pro ſceleribus humani generis oppetita? nam Ieſu Chriſti, noſtra quoque cauſa eſt, quod in cruce ſalutis omnium, & dignitatis antiquæ recuperandæ, hominumq; ſempiterno Patri reconciliandorum rationem habuit. Omnes hoc loco Chriſtiani, & qui adſunt, & qui vbicúnque ſunt, affici vehementer debent. Crux hæc noſtram pietatem deſiderat, noſtrum ſenſum implorat, noſtras lacrymas requirit,

Trigeſimum tertium genus ex Comparatione ad exaggerandum.

QVem enim vnquam condiſcipuli ſcholaſticum, niſi hunc cæteris poſthabitis, magis quam ſuam omni tempore admirati ſunt? Ad hoc vno ſcholaſtico, præceptores decreuerunt, vt qui magiſtratus in gymnaſio tenerent, qui decuriones, Præfectíque eſſent, honorem, decus tuerentur. In huius orationibus poſt conditam Academiam factum eſt, vt ex cunctis ordinibus, auditores, qui rem oratoriam auctam vellent, ſemper conuenirent. Quem claſſis Grammaticæ magis requiſiuit? quem magis Rhetoricæ gymnaſia decorarunt? quem æque ipſi conuentus audierunt, omnia dictione ſua ornata, nitida, illuſtria, plena dignitatis & honoris fuerunt? Qui dies fuit ad dicendum de ſanctorum laudibus præſtitutus, in quo non expectata fuerit oratio Rhetoris iſtius ſumma cum venuſtate dicentis. Nam quid ego illa de Rhetore tanto præmia reportata commemorem, vel quæ in templo maximo delata ſunt? Cum ille adoleſcens bis in anno poſt, cum iam ad Dialecticam audiendam tranſiiſſet, Rhetoricæ ordo illius orationem requirebat, theatra lugebant, locus quilibet publicus, æquè atq; magnum

oratorem deſiderabat,omnia ſuo diſceſſu deſerta,horrida,muta,plena luctus & mæroris videbantur?

Trigeſimum quartum ex Maiore per Conglobationem.

Reliquum eſt,vt Antonium falſum dixiſſe deMarcello & Scipione contendamus:quod ſi fecit,qua imprudentia fuit? Eum ne vituperauerit, quem Iuratus toties laudauerit?eum refutauerit,cuius vitam priuatim & publicè ab omnibus laudari viderat,cui ipſe omnes ſuæ vitæ rationes commiſſerat, hunc de vita, de moribus cælare vellet?quem ſemper conſuluit minimis in rebus, hunc in neceſſariis & maximis non adiret?à quo tot beneficia ſe, & patrem ſuum viderat accepiſſe,in hunc tam ingratus exiſteret. Cuius non probabunt hunc aduerſarij os,vel vultum læſiſſe,eundem omnibus modo contumeliis oneraſſet?quem habebat parentis loco, hunc tam inhumaniter, & impudenter violaſſet?qui ſemper virginali pudicitia fuerat,in illorum ore conſpectúque, mortalium tantam haberet oculorum,& ſermonis impudentiam? Quem modeſtum & moderatum nouerunt omnes, nunc ſibi perſuadebunt, bene & nauiter impudentem fuiſſe, qui nihil habebat, niſi quod liberaliter non impertiretur,nec habiturum ſe eſſe ſperat,niſi quod ab huius liberalitate proficiſcatur, hoc aget,vt ſe totum euertat ac perdat, & domo eiectus vagam & inopem vitam agat? non hoc credibile cuiquam facies niſi homini ſtulto,aut temerario.

Trigeſimum quintum genus ex Minori ad concludendum

VIx me Hercule,hoc eum ſuis æqualibus,non ſuo præceptori,principi vitæ ſuæ, & bonorum auctori conſiliorum dicturum ſe fuiſſe putarem.

Trigeſimum ſextum ex Maiori etiam ad concludendum per Ironiam.

NIſi fortè nihil æquum eſt, præceptorem de eorum audacia dicere, quorum ſcelera nullis ſuppliciis, neque exemplis quotidie ſumptis reprimi coercerique poſſunt.

Trigeſimum ſeptimum genus ex Minori ſimiliter ad concludendum.

ID igitur quiſquã ſummum oratorem ignoraſſe dicere audebit, quod mediocres Rhetores, quod nullo vſu, nullo ſtudio Rhetoricæ præditi, quod ſcholaſtici denique ſcire profiteantur.

Trigeſimum octauum genus in laude B. Thomæ Cantuarienſis, per obteſtationem, & acclamationem ſecunda comparatorum conglobatione concluſum.

QVæ enim res vnquam proh ſanctè Deus, non modo in illa vrbe, ſed in toto Angliæ regno eſt geſta clarior? quæ glorioſior? quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ? in defenſorum Eccleſiæ ſocietatem, tanquam in equum Troianum cum Principe B. Thoma boni omnes includi exoptarent. Agebat gratias B. Thomas, quoquo animo Rex impius perſequeretur: tanta enim res erat, vt inuidiam illam pro Apoſtolica ſede tuenda, quam in illum aduerſarij concitare contendebant, cum ſumma laude non compararet. Quid enim beatius illo, quem aduerſarij expulſum à ſe prædicabant & relegatum? qui locus fuit, aut tam deſertus, aut tam inhumanis, qui Pontificem, quo accederet, non affari atque appetere videretur? Qui homines tam agreſtes, qui, cum illum

aſpice

aſpicerent,non colendum obſeruandúmque putarẽt? Quæ verò tam immemor poſteritas,quæ tam ingratæ litteræ reperientur , quæ D. Thomæ ſanctitatem non immortalitatis gloria proſequentur.

Trigeſimum nonum genus ex contentione parium comparatorum conglobatione concluſum.

QVis vnquam inimicior , quàm ſuperbis Franciſcus,æque atque libidinis,vt iracundiæ,vt omnibus vitiis animi ſtatum deformantibus. Verba ſemper humiliter atque demiſſe de ſeipſo faciebat , cogitationes demiſſionis ſemper ſuſcipiebat in eius ore vultuque,nihil non modeſtum & ex Chriſti diſciplina videretis,fratres ſuos appellabat multo inferiores, verbis factis & cogitationibus laudem & honorem Deo ſemper immortali tribuebat.

Quadrageſimum genus ex Comparatione Fine,& conceſſionis iniquitate exornatum.

QVis autem fuit tam inſigniter impudens , vt auderet in oculis & in ore verſari parentum , quos tot ſceleribus,& flagitiorum parente impietate grauiter violauerat ,ac non illorum ora vultúſque ſubire metueret,ne à domeſticis ſaltem,& à fratribus oculis & animis cerneretur infeſtiſſimis : ſed hoc proprium illius,qui effrænata audacia proiectus , & inſigni notatus impudentia , liber ac ſolutus , vt metueret neminem.

VSVS ET EXERCITATIO EXEMPLORVM ET teſtimoniorum.

EXEMPLA eiſdem modis tractantur, quibus ſimilia comparatáque: ac primum genus amplificandi vſurpationem exẽpli cum propoſitione continet.

Primum genus amplificandi ex propoſitione cum exempli vſurpatione breuiore.

VÆ illis, qui Nabuchodonoſor ſuperbia, & improborum ſpirituum inſolentia, atque adeo Luciferi ſpiritu ſuperbiſſimo efferunt ſeſe.

Secundum genus amplificandi conſtat ex exempli propoſitione, & aſſumptione.

SIcut Sodoma, & Gomorrha, & finitimæ ciuitates aduerſa præpoſteráque libidine vtentes, iram in ſe diuini numinis prouocarunt: ita quidem qui nefarios carnis appetitus & effrænatas cupiditates coërcere non ſtuduerint, ſi ad ſe non redierint, & execrandæ libidinis eoſdem nõ pœnituerit, iram immortalis Dei, grauiſſimáque profecto ſupplicia, tandem aliquando ſubibunt.

Tertium genus cùm adhibetur exemplum ad probandum, nulla ſubiecta aſſumptione, neque concluſione.

DAuid Rex erat Solymorum, & in regia ſede collocatus, curis & negotiis difficillimis implicatus, quibus Principes clariſſimos, & Reges terrarum poten

tentiſſimos implicari diſtinerique neceſſarium eſt. Et quanquam tanti regni gubernacula tractaret, diuinæ meditationi tempora non ſolùm præſtituebat, ſed ſepties in genua procumbens humiliter ac demiſſe Deo immortali preces adhibebat, & quod affert admirationis occaſionem, & in noſtrorum Principum mores deprauatos inuehendi materiam, media nocte ſomnum intermittebat, diuini numinis honorandi, & debitis laudibus celebrandi cauſa de lecto ſurgens.

Quartum genus cum antecedit contentio ſiue collatio, quæ dilatari & amplificari poſſunt, idq́ fit cum exempla ſunt imparia, aut diſſimilia. Collatio ſumitur ex rerum, perſonarum, temporum, cæterarúmque attributionum varietate, quæ augeri poteſt verborum, ſchematum floribus, quæ vim habent aut eleuandi, aut attollendi. Atque etiam ſi pro ratione cauſæ oſtendatur, id quod dicitur eſſe ſimile, diſſimile contrarium per maius aut minus, vt ſi conferas exemplum Publicani orantis, & Phariſæi, Centurionis fidem, cum Hebræorum infidelitate.

Exemplum de fide Regum Magorum.

ATque ſi rectè fidem trium Regum Magorum clariſſimam, & perfidiam Hebræorum execrandam conſiderare voluerimus, nihil tantorum Regum facto præclarius, nihil Hebræorum perfidia ſceleratius inueniemus. Vix enim Reges obſeruarunt ſtellulam, cum reliquerunt imperiorum ſuorum gubernacula, & iter ingreſſi fuerunt arduum, & difficile per ignota loca, periculoſáque multis difficultatibus affecta, expoſita inſidiis inimicorum, referta latronibus, & graſſatoribus nequiſſimis, & eo tempore, quod magis à faciundis itineribus alienum erat, hyemis ſcilicet aſ-

peritate ſumma, tum cum omni gelu conglaciant & frigore conficiuntur homines,atque ipſa animalia ſuis latibulis, aues nidulis ad frigus depellendum cõtinent ſeſe. Adde vim aquarum multis in partibus, niuibus cooperta loca,difficilem tranſitum, torrentes, & fluuios redundantes,& effundentes ſeſe, atque nullo duce monſtrante viam,præeunte duntaxat ſtellula. Proſequebantur iter adeuntes paſſim pericula grauia, ſuperantéſque difficultates plurimas, incerti prorſus itineris, quod facerent, quemadmodum pergere deberent,quo deflecterent.Cùm verò in illa ſede,quæ proxima iam Hieroſolymis erat, & in illius prope ciuitatis conſpectu eſſent,non illam è conſpectu amiſerunt? non quocunque ſe conuertebant, aſpiciendæ ſtellulæ ablata facultas? Non adeunt id temporis recta ad Regem?non liberè ingrediuntur in aulam,non ſpectantibus & audientibus Hieroſolymæ Principibus percontantur ex Herode de Rege Iudæorum nato?Quod vbi Herodes audiuit,commoueri animus illius,vehementérque perturbari viſus eſt, neque angorem ſimulare poteſt: qua tamen ſimulatione potuit reſpondere Regibus non deſinit, ſe hanc rem quæſiturum de peritiſſimis legis Doctoribus.Reuerterétur poſtea,atq; omnia,quæ percontantur, ſimul atque Doctores explicauerint, ſe redditurum. Denique properat dimittere Reges,cogere peritos legis, exponere aduentum Regum alienigenarum, & procul à ſuis finibus venientium,tantis difficultatibus, & periculis plurimis, tam graui difficilíque tempore aditis, Regis duntaxat Iudæorum dubito cultu religionéque adorandi. Illi reſpondent protinus, quod certum erat & teſtatum oraculis diuinis ac prædictionibus vatum ſuorum: id ſcilicet tempus eſſe, quod præſens erat natalis diei Meſiæ

ſiæ generi Iudæorum promiſſi. Quid dimiſſi Reges agent?quo ſe conuertent, quem alium percontabuntur?quam viam inibunt?quid conſilij capient?vt cogitata perficiant? O diuinam conſiliorum rationem. O ſummam diuini numinis prouidentiam, apparere ſtellam iterum vident Reges, & præire fulgentem eximia claritate, videre Solymi, mirari ſecum intuentes in tanta diei claritate ſole loca illuſtrante ſua, nouum & nunquam perſpectum ſydus illucens. Reges verò iter perſequi properant, vſque eo quoad in porticu conſtitit ſtellula. Cogitate ingredi Reges gaudentes lætantéſque porticum humilem & contemptū, ad pueri Ieſu pedes abiicere ſeſe, diuinis honoribus proſequi, & religione Dei immortalis afficere. Denique diuerſis itineribus, vt præmoniti fuerunt, deludentes Regem, gaudio exultantes in patrias ſedes reuertuntur. Nihil de Ioſephi gaudio, nihil de Virginis lætitia, nihil de vtriuſque voluptate ſingulari dicam, percontabor ex Regibus, quæ hæc tanta etiam cæleſtis ac diuina fides, vt in puero diuinam ineſſe naturam & Regiam ſimul celſitatem aſpiciatis? porticus hæc non aula videtur Regia, ac multo minus præfert ſedem Regis cœli, terræque potentiſſimi, ſed ſtabulum brutorum animantium. Non periſtromata cernuntur aureo intexta filo, ſed araneorum elaboratæ opera telæ tenuiſſimæ, non Aulicorum multitudo frequénſque celebritas, ſed vnus duntaxat Ioſephus & Maria, parentes pueri. Non puer ſplendore Regis in ſolio, ſed indumentis & faſciis deuinctus, non tonabat, aut fulgurabat, ſed plorabat & vagiebat infans, non in aureo lecto molliſſime ſtrato, ſed in præſepi duro admodum & aſperrimo, non denique inter Principes aulæ clariſſimos, cum maieſtate ſumma, ſed inter duo interiectus

animalia admiranda cum demiſſione. Atque nihil horum à religione, cultúque diuini numinis infanti præſtando Reges auocare potuit. Diſſimillima quidem eſt Hebræorum ratio pleniſſima ſceleris atque perfidiæ. Qui cum in Iudæa ſedem ac domicilium ſuum haberent, ſic informati eſſent, & imbuti præſcriptionibus antiquæ legis, vt Meſſiam expectarent, aſſertorem generis hominum, & tempus accepiſſent illud eſſe præſens & optatum. Atque cum alienigenarum aduentu Regum, cum noui ſyderis aſpectu, cum legis peritorum reſponſis, cùm Baptiſtæ monitis & concionibus, cùm Chriſti præſentia, ſermonibus tanti Domini cæleſtibus, miraculis infinitis excitarentur & confirmarentur ad cultum & honorem Meſſiæ tribuendum, ſic duro ac ferreo pectore fuerunt, vt ab illo prorſus alienati prorſus ab illius abhorrerent honore. Itaque non modo non curarunt Ieſum colendum ſuſpiciendúmque, ſed neque legem illius ſanctiſſimam debita religione venerandam, ſed eiiciendum exterminandúmq; ex finibus humanæ naturæ putabant: quod ad illorum cupiditates domandas, effrænatáſq; libidines comprimendas, ad demiſſionem, ad patientiam, ad conſummatæ ſanctitatis abſolutionem viam rectam ac directam, carnis effrænatis indomitíſque cupiditatibus aduerſam & infeſtam oſtenderet. Progreſſa fuit igitur eo Hebræorũ cæca & præceps temeritas, vt palam iam, & in circulis ſuis de Chriſti Ieſu exitio ac pernicie conſilium inirent, neque deſtiterunt, quoad comprehenſum flagris diſcerpſerunt, dilaceratum virgis ac dilaniatum ſpinatum aculeis diriſſimis transfixerunt, transfixum, attrita nimium contemptiſſimáque purpura per ſummum dedecus induerunt, inter duos latrones interiectum ſummo cum probro

ac

ac dedecore, tanquam perturbatorem vrbium ac populorum, ſeditioſum ac turbulentum hominem in crucem egerunt. Quid dicam amplius? conferte modo Regum ſanctitatem cum Hebræorum prauitate, Regum fidem ſanctiſſimam cum Hebræorum perfidia ſceleratiſſima, honores à Regibus tantæ maieſtati delatos cum Hebræorum probris & iniuriis Domino eidem aſſertori impudenter & audacter illatis. Denique comparate iter Regum, labores ſuſceptos, adita pericula, cum Hebræorum ingratis animis, cum labe tanta ac peſte mortalium, etiam non homines, ſed belluas, neque belluas duntaxat, ſed poſt orbem conditum monſtra portentáq; diriſſima in figura hominum latentia recognoſcetis. Quemadmodũ Reges ex longiſſimis terrarum partibus adoratum puerũ & infantem Ieſum venerunt, Hebræi ſuis in ſedibus natum, & in hanc lucem ſpreuerũt. Reges gubernacula ſuorum imperiorum abiecerunt, Hebræi diuinas vtilitates & commoda accepturi, Ieſu beneficia repudiarunt. Reges hyemalis temporis iniurias, niues atque pruinas ſuperarũt, Hebræi nullum iter facturi, non fines egreſſuri ſedibus ſuis, atque adeo intra vrbis mænia cum illis poſtea verſantem repudiarunt, Reges vnius duntaxat ſyderis aſpectu deducti fuerunt, Hebræi tot vatum diuinorum prædictionibus, tot reſponſis & oraculis fidem habere noluerunt. Denique Reges iacentem inter pecudes, & plorantem vagientémque diuinis honoribus affecerunt, Hebræi ſæpius aſpectum, & ſanctitatis laude celebratum, tot miraculorum multitudine præcellentem, & diuinitatis tot ſigna cæleſtia, paſſim edentem non modo non coluerant, ſed ferro & inſidiis vitam & ſanguinem appetierunt, ne-

que

que deſtiterunt quoad ſuſtulerũt in crucem, tanta fuit illorum rabies, tanta & tam ferina crudelitas.

Quintum genus per inductionem, & enumerationem, cum plura exempla conglobantur.

QVantum diſpliceat diuinæ Majeſtati libidinoſus, intelliget facile, quicũque ſacrarum recordatus fuerit monimenta litterarum. Dauid captus amore Bethſabeæ vxoris Vriæ, non ſolùm adulterij, ſed homicidij labe inquinatus, populũ ingenti prope internecione confecit. Amon filius Dauidis ſupplicio parentis nõ edoctus, propter illatum ſorori vitium, mortem ſibi libidinis impuritate conſciuit. Abſalon concubina patris intemperanter abuſus, non diu lucem vitę iucundiſſimam aſpexit. Cùm Salomon in mulierum amorem cæcus ac præceps ferretur, ad idolorum cultum abiecit ſeſe temerarius & amens. Sodoma & Gomorrha finitimæq; ciuitates propter libidinis faces ardentes flammarum ardore conflagrarunt, quin illas ingentes aquarũ alluuiones, quæ inſtar montium craſſiſſimorum aquis exiſtentibus quadraginta dies ac totidem noctes horrendo fragore ſine intermiſſiõne pro labentes terrarum omnium ſola oppleuerunt, obrueróntque, paucis exceptis, vniuerſi generis animantium interitu miſerando execranda libido præcipites egit in terrarum ſola. Mitto aliorum libidines, exemplis ſuppliciiſq; teſtatas grauiſſimis.

Sextum genus cum Aſſumptione exempli contrarij.

REcordari quidem debemus Abraham Patris cunctarum gentium maximi, labores & difficultates maximas, afflictationem, vexationémque plurimam, & æquo ac patienti animo toleratas malorum acerbitates: quibus amicitiam Dei non collegit ſolùm ſed

conſeruauit, & auxit maximam ac memorabilem. Ita quidem Iſaac, ita Iacob, ſic Moiſes & omnes egregiæ fideles amici & ſingulares diuinæ maieſtatis adminiſtri laboribus ſuſceptis, periculiſque plurimis aditis grati ac periucūdi Deo fuerunt. Qui verò ſuccubuerunt oneri, nec contentionem & conſtantiam in laboribus retinuerunt, hi deſerti quidem, & adeò derelicti ex bonorum numero deleti, & obliuione ſempiterna obruti fuerunt, ignominiam & ſupplicium ſempiternum propter hanc abiectionem animi, debilitationémque ſubeuntes. Ergo nos magno animo, & erecto ſimus ad iniurias omnes libenter patienterque in poſterum pro Chriſti Religione tolerandas.

Septimum genus tractari poteſt, ſi priùs perſona aut gens, aut natio, aut auctor exempli laudetur; ſed laudatio debet eſſe breuis, & ad id, quod agitur, appoſita; deinde introducendum exemplum, idq; cum aliquo eloquentiæ ſplendore, verborum ornatu grauitateq;, poſtea ad rē accommodandum, idq; ea ratione, vt rectè explicetur, quâ in re par vel impar videatur. Ad hæc adhibēda amplificatio per comparationem, hic interſeri poſſunt ſententiæ, ſiue Epiphonemata, ſiue acclamationes, quæ mirificè orationem exornabunt, denique peroratione concluditur.

Exemplum paupertatis B. Franciſci,

CVm B. Franciſcus Princeps & Anteſignanus ſacræ Minorum familiæ, multa præclaraque perfectionis abſolutæ ſuis omnibus alumnis & filiis iter Religionis difficile & arduum ingreſſuris, & qua ille volebat ſua celeritate contentioneque facturis, quæ peterent, & imitarentur, exempla relinqueret, tum illud paupertatis mirandum & ſingulare, iniens ſuæ

traductionis curſum propoſuit, cum inſpectante Pontifice, veſtibus ſe ſuis exuit, & patrimonio libentiſſimè abdicauit. Quod ſcio vos, de paupertatis materia quidquam audire cupientes lætis animis excepturos eſſe. Diuus igitur Franciſcus initio traductionis ſuæ, cũ ferueret flagraretque maximę Chriſti Ieſu virtutis imitandæ ſumma cupiditate, multa faciebat, quæ patri tantæ virtutis ignaro, & ſæculi rebus ac negotiis implicato maximè infeſta fuerunt. Atque cum Franciſcus pecuniis pauperum inopiam & egeſtatem ſubleuaret, id pater ægre ferebat, quippe qui putaret diuitias ante mercatoria, & ob eam cauſam induſtria ſua, multo labore partas, à filio diſſipari & effundi. Cùm Franciſcum ergo ad ſuam ſententiam adducere non poſſet, neque à propoſito traductionis initæ reuocare, poſt multas rationes, quibus filium ab inſtituto ſuo abducendum auocandumque fruſtra tentauerat, poſt obiurgationes acerbas, poſt carcerem, poſt vincula filium ad Ciuitatis Pontificẽ deduxit, vt bonis, quæ ſibi hæreditario iure obueniebant, abdicaret ſe ſe. Quod Franciſcus libenti ac læto quidem animo fecit, & in oculis, in ore Pontificis, veſtibus ſeipſum exuit, confirmans ab illo tempore, verius & conſtantius ſe Deum Immortalem, nomine & honore Patris affecturum eſſe. Quem vbi Pontifex nudum & ſpoliatum veſtibus aſpexit, tenere lacrymas inſpectante patre ferreo non potuit. Accedere ſtatim videres Pontificem ad Franciſcum, ſuo pallio tegere, multa cum lacrymis ac ſenſu maximo dicere, medium amplecti, conſtringere brachiis arctiſſime, nec dimittere, niſi tectùm, & opertum veſte, quam famulos afferre feſtinanter iuſſerat. Hæc eo ſpectant, vt alumnis familiæ Franciſcanorum paupertatem maximè colendam

dam ſtudioſeque complectẽdam curarent. Vnde profecto in ſacrum tantæ Religionis ordinem cooptati traductionis principia dare viſi ſunt, rerum humanarum atque diuitiarum præcipuè copiis omnibus nuntium remittentes: vt præſenti exemplo B. Franciſci moneantur de veſte ſtatim mutanda, tantum abeſt, vt quidquam rerum, quibus in ſæculo fruebantur in ædem religioni ſacram inferendam ſecum tyrones putent. Atque patrimonium amplum & copioſum, quod à parentibus accepturi eſſent, valere ſtatim iubeant, valere diuitias, & opes omnes, quibus copioſi ac bene nummati, rebus omnibus affluentes abundare videntur, ita tamen ſibi perſuadeant, Religioſorum more præſcriptionibuſque vitam in poſterum agendam eſſe, vt ab omni rerum cupiditate nudati ſpoliatique in ſumma ſemper inopia mendicitateq; ſint, eos cibum, veſtitum, & quæ ſibi opus fuerint, ad corpus alendum ſuſtentandumque mendiciſſimorum vſitata conſuetudine corrogare debere. Et præſens exemplum, ſi verè conſiderare voluerimus, altius in animis inhærebit, cum B. Franciſcus diuino ſpiritu afflatus, primæ inſtitutæ vitæ cunabulis, in ipſius ineuntis traductionis ſuę primordiis, in tantas paupertatis anguſtias adducere ſeipſum voluerit, & illud ad imitandum ſuis alumnis exemplum proponere: quod laudarent omnes, quod valdè mirarentur, quo maius nullum ſtatuere poſſe videretur decurſu temporis. Cùm eo paupertatis progreſſus fuiſſet, vt quod in iſtius virtutis abſolutione ſummum eſſet, & præſtari poſſet, cæleſti ac diuino afflatu feciſſe videretur. Quod ſi B. Franciſcus veſtem à populi pompa longè remotam, & mortis memoriam colore cinericio ſtatuentem ante ſuorum alumnorum oculos delegit, ſi diuitiis, & pecuniis omnibus, atque

hære

hæreditatis expectatione vacuos & ſolutos filios eſſe voluit. Si denique ſuos hic agere inter mortales, vt viccatim & hoſtiatim victum corrogarent, & præter Deum & opes cæleſtes nihil expectarēt in vita. Quidquid proprium paupertatis, & ad tantæ virtutis abſolutionem ſpectat, id totum, & ſumma cum præſtantia facto præſenti pulcerrimo cōtinetur. Atque id eo majore laude celebrandum quo magis ſingulare factum fuit, & à cuiuſcunque Religionis parente, quoad longiſſimè poſſumus memoria repetere ſacrarum monimenta familiarum, & parentum cunabula prima recordari nunquam ante illud tempus ſine dubitatione factum. B. Dominicus parens fuit & auctor Concionatorum Ordinis, & cætus ita religioſorum coegit & ad perfectæ vitæ ſeueriſſimam diſciplinam adduxit, quanquam non tanta cum paupertatis abſolutione rebus huiuſce ſæculi ſeſe abdicauerit. Princeps ac Patriarcha ſociorum Ieſu noſter Beatiſſimus Pater Ignatius, mutauit veſtes huiuſce ſæculi nondum inſtituto Religionis ordine cum contemptiſſimo ſordidatoque cuiuſdam mendici veſtitu; patrio ſolo, laribus paternis egreſſus, & id feciſſe conſtat ſanctiſſimum Ignatium poſt Franciſci factum pulcherrimum & planè diuinum exemplar. Quare quod hiſce paupertatis anguſtiis vrgeri ſuos voluerit. Quod idem Franciſcus regulam tam arctam, & tanta paupertatis religione conſtringentem alumnos delegerit, quod ille virtutē hanc, & delicias, & ſuauitatem ſuam, quod decus & honorem religionis, quod matrem appellandam, & tanquam matrem diligēdam ſtatuerit, quod in tanto pretio & æſtimatione habendam milites illius ordinis principiis iſtius facti præſtantiſſimi glorioſis, progreſſiones tantas, & paupertatis abſolutionem admirandam

dã referent acceptam, ſed quid præſens cum aliorum Heroum maximorum exemplis confero? Cum illud quantam habent laudem teſtari Chriſtus voluerit in ipſis vagientis infantiæ cunabulis, qui noſtrum omnium ſimilis hac in re, id eſt nudus exierit in hanc vitam: virgo ſanctiſſima, nudum, bellum, & aureum infantem manu ſua confectis indumentis coopertum, & faſciis deuinctum conſtrictumque inter pecudes anhelantes in præſepio collocauerit. Cum idem Chriſtus Ieſus ſublatus in crucem, nudatus & ſpoliatus veſtibus inter duos interjectus latrones animam exhalauerit: reprehendens ac damnans celebritate facti præſtantiſſimi quoſcunque diuitum ac potentiſſimorum hominum lectos molliſſimè ſtratos. Quod factum Franciſcum etiam imitatum fuiſſe ſcitote, cum humi iacens terram duram & aſperam ad extremum ſpiritum edendum molliſſimo lecto delegerit, nimirum principiis exitus victæ congruebant; atque vt in introitu & decurſu, ſic in exitu Franciſcum Chriſtus Ieſus actionum ſuarum imitatorem magnum & præcellentem habuit. Ita quidem non immerito clauem Religionis, ærarium diuitiarum cæleſtium, præſidium, ac propugnaculum contra teterrimos dæmonis incurſus, magiſtri nobiles, doctoreſque perfectæ Religionis paupertatem appellarunt. Qui ſunt virtutis tantæ ſtudioſi, qui diuitiarum cæleſtium appetentes, ipſi præcipuè ſacrarum alumni familiarum factum hoc B. Franciſci præſtantiſſimum imitandum ante oculos proponant: vt quibus ille gradibus ad tantam vitæ ſanctiſſimæ præſtantiam aſcendit, ipſi bonorum paupertatis principes facti cumulo multarum maximarumque virtutum ſanctimoniam adaugeant.

Ex ſuperioribus conſtat, exempla, ſimilitudineſque

aliquando tractati propoſitione,aſſumptione, concluſione,aliquando ſimpliciter breuiterque vna periodo, aliquando pluribus, modo comparatione, modo conglobatione, denique aliorum exemplorum expoſitione cum teſtimoniis & peroratione breui, accipe alia iam genera amplificandorum ad orationis ornatum exemplorum.

Octauum genus ex Antecedentibus.

VT Pharao quondam cum equitatu ſuo mare rubrum tranſire properans, in medio curſu cum ſuis equitibus inſolenter multa iactantibus ingentem Iudæorum ſtragem, ac mortem clamoribus magnis minitantibus obrutus fuit aquis, quæ inſtar muri conſtiterant,& Iſraëlitis tranſitum præbuerant in ſuum locum mira celeritate redeuntibus; ſic olim tyranni vim omnem ſuam, & furentes impetus, quibus tædis furiarum ardentibus agitati in Chriſti Martyres inuictiſſimos inuaſerunt, diuini numinis prouidentia, & multis etiam miraculis confeſtim editis,fractos ac repreſſos viderunt: ac dum Martyres ſuppliciorum inauditis acerbitatibus conficere ſtuduerunt, ipſi conſtantia Martyrum victi ſuperatique ceciderunt. Et ſæpe quidem, malis in ſuum exitium peſtemque conuerſis pœnas ſuæ crudelitatis iuſtas ac debitas perſoluentes.

Nonum genus ex Conſequentibus.

MIramur profectò, quoties legimus, & audimus Cn. Pompejum tribus glorioſiſſimis triumphis clarum & inſignum ab Ptolomæo Rege per ſummum ſcelus & perfidiam proditum atque deſertum, atque hunc omnis memoriæ facillime Principem Imperatorum,

peratorum obtrũcatum in Alexandrino littore iacentem,ſordidatum multo puluere,ac ſuo ſanguine fœdatum,ſpoliatum veteri gloria victoriarum,& trophæorum honore glorioſo,tot honorum & imperiorũ,quæ per omne ſuæ vitæ tempus geſſerat inſignibus ac fœlicitate carentem. Quem qui aſpexiſſet, lacrymas tenere non poſſet,recordans antiquam& ſecundamCn. Pompeij fortunam,tantum decus & ampliſſimam dominationem in orbe terrarum principe ciuitate conſequutam, & hac tragico calamitoſóque fine terminatam. Sic equidem multi quondam Romæ mirati fuerunt ſecundiſſimas C. Cæſaris togæ militiæq; progreſſiones,& honores eiuſdem habitos, & geſtas Populi Rom.dignitates,imperia ſumma,pręclaras victorias,triumphos inſignes, trophæa monimentáque rerum præclarè geſtarum locis ſtatuta celebrioribus ad nominis memoriam ſempiternam, ac denique orbis terræ vniuerſi imperium Pompeio Imperatore cunctíſque Regibus & Imperatoribus bello deuictis obtentum, eodem etiam modo cum mortem illius miſerrimam audirent multi, recordatíque eſſent conſequuta nominis & honoris ornamenta magnificentiſſima, lacrymas profunderent.Multi,qui viderent in curia iacentem, multis vulneribus confectum, & ſanguine multo manantem Cæſarem ſpectaculo miſero luctuoſóque commouerentur, non pauci etiam eſſent qui lacrymarentur.

Decimum genus ex adiunctis.

SCientiſſimus & experientiſſimus nauis gubernator,ita nauigare ſolet, vt manu clauum teneat, & dirigat curſum nauigationis ſuæ, atque in pupi ſedens ſcindat fluctus maris vaſtiſſimi, & obſeruans motus

aſtrorum, flatus ventorum, ſignáque omnia, quibus tempeſtas aut tranquillitas prædicitur, inſulas, portus, locáque omnia feliciter præteruectus nauim in tuto collocat. Simillima eſt ſanctorum ratio, qui gubernacula virtutis tenentes, neque à vero vnquam ſanctitatis curſu deflectentes, mare immenſum & profundum huiuſce vitæ nauigant, & quidem obſeruantes ſemper & ſpeculantes motus carnis, procellas dæmonis, & turbines huiuſce ſæculi, quos clauo virtutis fugientes, nulla naufragia faciunt, & flatu diuini ſpiritus Carybdes, Scyllas, & ſcopulos præteruehuntur ſine vlla animorum offenſione portum Beatorum feliciſſimum ſecunda nauigatione tenentes.

De alijs rationibus amplificandi ab exemplis, & teſtimonijs, quæ remotorum argumentorum nomine continentur.

Genus primum ab exemplis per teſtimonia.

VLiſſes Græcorum rem adiuuiſſe, inimicorum inſidias exploraſſe, cœpiſſe Trojam, victorias, quæ ſine opera ſua deletæ ciuitatis, & flammis extinctæ comparari non poterant, ſe reportaſſe confirmat, teſtantur Græci vniuerſi, fortitudinem, & eloquentiam, quam habebant, ſpectat iam, & diu cognitam commendant principes milites omnes, ſummi, medij & infimi, auxilium, ſi meum expetiuerunt, me defenſorem ſuarum rerum, me ſpeculatorem ſuum, me legatum cauſarum prope perditarum, me indicem Achillis, auctorem Iphigenia è ſinu matris & complexu abſtrahenda eſſe voluerunt, ſunt teſtes viri fortiſſimi noſtri exercitus, & Magnates aulæ, & conſilij Agamemnonis, quos omnes à me nominari non eſt neceſſe.

ceſſe. Aliquos eorum, qui adſunt appellabo, quos ſi mentirer,teſtes eſſe impudentiæ meę minimè vellem: Scit is qui eſt in conſilio Diomedis: ſcit is, quem ſuperſtitem adeſſe gaudeo, frater Aiacis Telamonij ſit Teucer ſagittandi peritiſſimus, ſcit Menelaus frater Imperatoris Agamemnonis, qui duo conſilio & fortitudine Vliſſis maximè nitebantur, quod ad virtutem vim rationis adiunctam eſſe videbant. Hi ſciunt non modo à me opem latam fuiſſe rebus Græcorum, ſed ita ſemper & ita vehementer eſſe latam, vt aut re infecta in patriam fuiſſent Græci reuerſuri, aut ſi quod cernunt effectum dari voluiſſent auxilium Vliſſis implorandum. Sed quid ego his teſtibus vtor? quaſi res dubia aut obſcura ſit. Adſunt homines ex tota Græcia fortiſſimi, qui præſentes teſtantur atque confirmant ſuo nutu geſtúque idem ſignificare videntur, vt in armis deferendis cunctorum iudiciũ nulla in rę ab Vliſſis oratione diſcrepet. Omnium ordinum atque Ducum fortiſſimorum dicta teſtimoniáque conuenient. Excipio aliquos & hos Ajacis ſtudioſos. Omnium autem maximum ſit Agammemnon qui huic nobilitati principium, & vniuerſæ Græcorum multitudini præeſt;quo quoties Vliſſis deſiderauit opem, ſemper præſto adfuit,quoties opem poſtulauit, nunquam non Vliſſem tuliſſe teſtabitur.

Secundum genus ab auctoritate maiorum.

OPtimi Religionis noſtræ Pontifices temporibus periculoſiſſimis hoc ſibi ampliſſimum pulcherrimúmque duxerunt,à contaminatis & labe hæreſeos infectis partibus, quæ in Lutheri aut Caluini ſectam tranſierunt peſtem omnem auertere, eorúmque nefarias opiniones confutare,Diuum Thomam Cantua-

rienſem, illum ſanctum Pontificem, fortiſſimum & inuictiſsimum Martyrem cum Regibus Angliæ graues contentiones habuiſſe accepimus, propter Romani Pontificis, qui ab illis cum Petri auctoritate ſpernebatur, defenſionem. Similiter ſcimus ſanctiſſimum Damaſum hoſtibus fidei propter Eccleſiæ Romanæ dignitatem animum oſtendiſſe maximum. Neque enim animos hominum nefariorum & à religione deficientium quidquam magis perfregit, & labefactauit, quàm hæc bonorum Pontificum aſsiduitas, atque permanens in defendenda religione conſtantia. Hos timebant nequiſsimi hoſtes, hos exhorrebant, hos ferro, vi, inſidiis aut palam delendos extinguendóſque curabant per audaces, & imprudentes in cædibus exercitatos, per Reges & moderatores ſuos, hæreſeos iam labe aſperſos, ſed à defendenda Religione conſeruandáque noſtros Principes non pericula, non mortes auocabant: tum cum Athanaſius inſidiis omnibus ad mortem appetitus in ſepulchris deliteſcens occultiſsimis & exul & extorris à regno, terra maríque ad necem depoſcebatur: tum cum Leander Pontifex genere, litteris, virtute, ſanctimonia, rebus geſtis ampliſſimis, poſtea quam Ermenegildum Principem ad fidem traduxit, exilio mulctatus eſt: vnde litteras ad fidei Chriſtianæ cultores mittere non deſiſtebat: Iure tum florebat Chriſtianorum Pontificum nomen; iure decus Pontificiæ dignitatis his deferebatur, iure virtus & conſtantia horum Eccleſiæ Præfectorum & amplitudo Regibus, & Imperatoribus improbis terribilis videbatur.

Tertium genus ex variis teſtimoniis.

AN iſte in locum aliquem aſcendiſſet niſi de vobis tot & tam præclara teſtimonia habuiſſet? Quo maiore etiam ſi fieri poteſt, apud vos in honorę eſſe debet, quàm eſt apud alios homines & peregrinos. Cum litteris, iudicio, virtute, ex exiſtimatione omnes noſtros homines excitauerit, & vos illorum ſimiles, quælibet ciuitas idem exiſtimauerit. Cui homini per Deum immortalem, Patres grauiſſimi, fauete magis, & opitulamini, oro obſecroque. Videtis tempus opportuniſſimum vobis hoc diuinitus datum legationis eſſe, vt ſapientia, honeſtate, iudicio, & exiſtimatione veſtrum ordinem cumuletis. Nulla maior virtus, nullæ meliores litteræ, nullum denique accuratius exiſtimatur eſſe ingenium; Itaque à populo vniuerſo cognoſcitur, laudatur, grauibus honorificiſque extollitur preconiis; neque enim vllam aliam ob cauſam populus hos de hoc homine ſermones illuſtres tanto ſtudio ſpargit in vulgus, quàm vt honorem hūc à vobis à verbo accipere videatur. Neque hoc ab equitibus, & flore nobilitatis, à veſtris parentibus, propinquis atque cognatis, viris ſplendidiſſimis & ornatiſſimis tantopere contenderetur, niſi in decernendi huiuſmodi legatione, iſtius ciuitatis exiſtimationi ab equitum flore factum ſatis voluiſſent, & apud exteras nationes ſuam auctoritatem retinere. Ipſe denique Prætor, qui præſens eſt, neque me vllo modo mentiri patietur, cum primum rem hanc ad veſtrum ordinem detulit, vbi id quod maximè ſpectabatur oſtendit, ſe ſuffragium huic homini laturum eſſe, factus eſt in eo ſtrepitus & grata veſtrum omnium admur muratio. Idem in eadem oratione cum dixiſſet

graues & illuſtres homines requiri, litteratos atque ſapientes, & exiſtimatione, & opinione apud tantam tamque florentem ciuitatem claros, his ornamentis hunc eſſe præditum, qui veſtro honori prouidere & conſulere vellet, tum non ſtrepitu, ſed maximo clamore veſtram demittendo legato nobili Ioanne ſignificauiſtis voluntatem. Nunc autem homines in ſpeculis ſunt, obſeruant, quemadmodum ſe vnuſquiſque veſtrum gerat in ſuffragiis ferendis, & in legato decernendo, vident adhuc poſt multa ſæcula ad huiuſmodi negotia nullum à vobis non eſſe delectum ſatis idoneum, quod tametſi condemnant, non tamen magnopere, quod admirentur habent. Quæ enim eſt admiratio, ibi iuſtitiam ſeruare, vbi, quid faciendum ſit, leges ipſæ iuraque decernunt. Hæc eſt legatio in qua vel in legato populus vniuerſus de vobis iudicabit. In hoc homine ſtatuetur, poſſitne alijs competitoribus propinquis atque gratioſis contendētibus homo litteratiſſimus ornatiſſimuſque omnium decerni. Deinde erit huiuſmodi legatus, in quo homine nihil ſit præter ſummam Iuriſprudentiam maximamque virtutem, vt ſi delectus fuerit, nulla alia vox, niſi ea, quę ſit honorificentiſſima mitti poſsit: non gratia, non cognitione, non aliis rationibus, non denique minima ambitione illum honorem conſequutum eum fuiſſe. In quo ſic cauſam litterati ago; eiuſmodi de illo res, ita notas, ita teſtatas, ita magnas, ita manifeſtas profero, vt nemo à vobis, vt alium deligatis, per ſummum ius valeat contendere. Habeo cunctorum etiam ſcholaſticorum carmina plura compoſita, titulos in parietibus inciſſos, quibus omnium veſtrum ſuffragia contendere atque conſequi poſſit. Conſtat enim inter omnes etiam adoleſcentes nullum hac ſapientia, hoc

ſplen

ſplendore atque dignitate legatum mittendum fuiſſe. Quamobrem primum à Deo immortali(quod ſperare mihi videor) hoc idem ſenatores peto, vt in hac legatione nemo alius præter hunc,qui iam pridem omnium opinione delectus eſt, decernatur; deinde ſi mittatur, hoc vobis, hoc populo Hiſpalenſi, ſenatores, confirmo, vitam proculdubio ſibi prius, quàm ſtudium, fidem, diligentiam, ad legationem veſtram obeundam defuturum. Quem vos ſapientiæ, litteris, iudicio, auctoritati, exiſtimationi, ſplendori & ornamentis huiuſce viri honorem tributuros eſſe confido: hunc vt cæteri tribuant, tu Prætor primus omnium ſuffragaturus, latione ſuffragij tui præeunte prouidere potes. Omnes ſuſcipite cauſam ciuitatis, ſuſcipite cauſam Reipub. integritatis, fidei, iuſtitiæ, ſuſcipite cauſam veſtri ſenatus; vt is huic probatus videatur eſſe. Cogitate, qui ſitis, quo loco ſit is, quid dare populo Hiſpalenſi, quid reddere maioribus veſtris debeatis, facite, vobis maiorum gloriæ veniat in mentem: quorum auctoritate, atque virtute, optimus iudiciis faciundis, viris idoneis deligendis, integerrimis præſtantiſſimiſque hominibus mittendis nunquam aberrabitis. Circunſtant ſummæ auctoritates, quæ obliuiſci vos laudis domeſticæ non ſinent, quæ dies nocteſque commoneant illuſtriſſimos vobis, patres, maximores ſenatores, integerrimos moderatores fuiſſe. Quare ſi ſapientiam maiorum veſtrorum in conſtituenda republica, præclareque gerenda recordati fueritis, ſi eorum etiam prudentiam ad proſpiciendas Reipub. partes, quæ ſeruari debent per vos incolumes & integra, ſi fortiſſimorum conſtantiam, vt nequis vos de vera & certa poſſit ſententia dimouere. Intelligetis ſenatores, integerrimo atque honeſtiſſimo, gra-

uiſſimo & ſplendidiſſimo, prudentiſſimo & litteratiſſimo doctori legationem ei dandam eſſe: qui cum eam ſuſceperit ad animi veſtri ſententiam, & ad Reipub. Chriſtianæ vtilitatem perficiat.

Quartum genus amplificandi, ex locis remotis à teſtibus.

HVnc hominem in noſtra academia qualem ac quantum habuerimus, credet alumnis collegij trilinquis iſte conſeſſus auditorum frequentiſſimus: qui ad vos producti teſtes, ipſis audientibus ab iſto elegantes & deſertas orationes, quæ Ciceronis eloquentiam ſaperent, habitas eſſe in ſuo collegio dicent; credent omnes ordines, & cætus iſtius academiæ, huic auguſtiſſimo frequentiſſimoque orbis gentium theatro: quo vocibus tanti oratoris perſonante multos laudatos fuiſſe cōſtat. Audietur à corona Complutenſium auditorum ſtudioſiſſima præceptor eloquentiæ Primarius, vir eloquentibus Ildefonſus Matamorus. Qui diſcipulum ſuum, abſentem ab academia, cum eum Burgis amplius ſexcentis nummis aureis ciues præceptorem haberent, Rhetoricenque interpretantem audirent, pro academiæ præcipuo quodam honore dixit hunc in ſcholas fuiſſe reuocandum. Probabit fidem & auctoritatem ſuam laurea Doctoris afficiendi, qui cum omnibus numeris abſolutos oratores ad lauream decorandam haberent, hunc præcipuè appetiuerunt, & efflagitauerunt omnes. Horum ego teſtimonium, cum commendem eloquentiam huiuſce hominis de loco ſuperiore, non producam, ne aut iſtum vis vlla vel temporum iniuria de ſpe obtinendæ catedræ deiiciat.

Quintum

Quintum genus amplificandi ab exemplis in fine vſurpandum, poſt alia argumentorum genera illuſtratum Prateritione.

QVid ego de Romulo loquar, qui bellicis rebus imperium Populi Romani conſtituere cœpit? Quid de cæteris Regibus, qui vrbem ornatiſſimam bella gerentes, Romam facere non deſtiterunt? Quid de Scipionibus Africanis, & Aſiatico qui Carthaginem & Aſiam Populo Romano pepererunt? quid de Pompeio, qui tres egit triumphos de tribus orbis terrarum partibus vi Martis & fortitudine ſubactis. Quid de Camillo, qui Gallos occupatos in auro appendendo partim fugauit, partim extinxit, patria pauciſſimis exercitus diſſipati reliquiis miſera ſeruitute liberata. Quid de cæteris Romanis Imperatoribus, qui prouincias pulcerrimas atque ornatiſſimas, pleniſſimas rerum omnium cœperunt, omnéſque gentes ſub Imperium Populi Romani ditionémque ſubiunxerunt? quorum fortitudinis inuictæ trophæis ac monimentis vrbem Romam, templa Deorum, omnes Italiæ partes, & ſola terrarum vniuerſa cum exornata fuiſſe maiorum annalibus acceperimus, nihil eſt, quod de laude bellica dubitemus. Niſi verò hæc cuiquam nimis antiqua, & iam obſoleta videantur: ita enim æquabiliter omnes Romani erant huiuſmodi, vt hæc laus eximiæ virtutis, & ſpectatæ fortitudinis & ſolùm Romanorum, & temporum illorum eſſe videantur. Alexander magnus Imperator inuictiſſimus, maximis rebus geſtis, animis veſtris adſit de re bellica fidem apud vos habiturus. Quod ſi hæc non placent noſtrorum militum Hiſpanorum, exempla recentiora profero rerum in Flandria, in India vtraque, in cæteris terrarum

locis, in mari quocúnque propinquo diſſiunctóque. Illi militarem virtutem ſuis egregiis facinoribus oſtēdant atque teſtentur.

Sextum genus amplificandi ab exemplis per enumerationem, cum adhortatiõne & præoccupatione.

PRopugnatores Religionis,qui eſſe conſtituerunt, permanent illi ſemper,ſi boni ſunt & fortes,atque omnia Fidei Chriſtianæ cauſa perferunt? Qui debent eſſe tales, qualis Sebaſtianus Martyr inuictiſſimus fuit,qui à primis temporibus vſque ad extrema præfectis omnibus tyrannorum reſtitit. Quem nulla vnquam vis,nullæ minæ, nulli terrores labefecerunt,& qualis D.Laurentius Diſcipulus Sixti Pontificis, qui cum Pontifici tanto ſe miniſtrum diligentem & aſſiduum præbuiſſet,cúmque præceptorem ſuũ ad mortem contendentem comitaretur,cúmque mortem illius quam maxima voce,vt omnes audirent, efflagitaſſet,triduo poſt Martyris lauream flammarum ardore ſuperato fuit adeptus. Atque ſanctorum exempla,quorum eſt infinita copia dignæ Chriſtianæ Religionis amplitudine relinquam,neve plures eorum, quos poterant,nominem. Ex quibus Stephanus Prothomartyr fuit,quem neque corporis comprehenſio, neque veſtium ſpoliatio,neque lapidum incredibiliter crepitantium,grando,neque vis inimicorum inflammata,potuit minimum de ſuo curſu,ſtudio,atque ſententia dimouere. Hos imitamini, Auditores,per Ducem Chriſtum Ieſum, qui dignitatem, qui gloriam, qui præmia Beatorum quæritis. Hæc ampla ſunt,hæc diuina,hæc immortalia. Hæc claritate cæleſti illuſtrãtur,hæc cum ſæculorum omnium æternitate coniunguntur.

guntur. Eſt labor? non nego, pericula magna? fatear, multæ tempeſtates?mors ipſa impendet bonis omnibus?veriſſimè dictum eſt. Sed quæ præclariora ſunt,& æterna,carius conſtare debent.

Septimum genus amplificandi ab Exemplis ex Enumeratione, Praoccupatione, Hypotipoſi & Prateritione in Fine.

VIdetis igitur bonitatem, virtutémque religioſorum diui Dominici,quorum eſt inſtitutum ſpargere ſemen diuini verbi. Qui maximè ſuggeſta templorum occupant,atque frequentant, hi ſemper ad animorum ſalutem incumbunt. Franciſcani idem officiunt,faciunt vno prope tempore, ad ſtabiliendam ſuſtinendámque Fidem. Auguſtiniani in eodem munere & officio verſantur,eadem munia frequenter aſſiduéque præſtando. Ego de commilitonibus ſocietatis Ieſu loquar, quorum tam proprium eſt religioſorum, vt miſeris & calamitoſis temporibus, omnia Lutheranis perturbare conantibus ad ſalutem animorum procurandam, Iulio Pontifice Romano,hoc nomine Tertio, Religionem comprobante, fuerint ad Eccleſiæ defenſionem ingreſſi, duce & Anteſignano Fundatore ſuo Beatiſſimo Ignatio Confeſſore Patriarcháque clariſſimo. Quanto autem breui tempore noſtrorum Religioſorum numerus,quanta multitudo ad primorum Patrum paucitatem aggregauerit ſeſe, quibus in locis, quàm diſtantibus ſedes habuerit ſocietas Ieſu,niſi omnibus fuiſſet notiſſimum, datus erat locus dicendi: ſed quia notiora ſunt omnibus, qui iſta legerint,quàm mihi,qui dicere potuiſſem,eo quidem libentius relinquo. Atque ego iſtud non vereor, ne quid milites Mercenarij,ne quid alũni ſanctiſſimę

Triados

Triados Religionis, & cæterarum familiarum religioſi filii in ſalutem animorum non contuliſſe videãtur. Nam præterquam quod ijdem faciant, quod à me nominati ſacrarum familiarum nati faciunt, verùm omnino ſuis inſtitutis captiuorum ab hoſtibus redimendorum, & alterius generis forma ab adiuuandis animis recedere non videntur: cum ipſa ſeruitute homines multi ſæpe malis oppreſſi, cum nulla ſit ſpes recuperandæ libertatis, fidem deſerant: cui malo fratres huiuſmodi obuiam euntes, quis neget animorum ſaluti hac etiam ratione ſuam operam nauare. Quin etiam illi, qui Carthuſiani dicuntur, cùm à ſæculi celebritate remotiſſimi, diuinæ contemplationi vacent, hoc idem facere dicuntur: cùm in ope diuini numinis imploranda, tantum ſit ad virtutis exercitationis ponderis atque momenti. Ego ſi cui dubium eſſet, quod dico, hæc dicerem. Videte mortales quantam & quam maximam diligentiam adhibeant omnes illi, qui ſolitudinem etiam quærũt pro veſtris animis ex dæmonis ſeruitute liberandis, cùm Carthuſianorum, cum aliorum, qui ſolitarii ſunt, & in agris vitam agunt, ſanctiſſimæ & antiquiſſimæ familiæ, quæ ſuis inſtitutis, & præſcriptionibus tam ab vrbibus, & populis diſiunctæ, vt non ſolùm hominum celebritatem, ſed etiam in ipſis hominibus priuatis aſpectum ipſum oculóſque fugiant, ea ſuis in precibus & obſecratione quotidiana nunquam omittere viſi fuerint, quæ gloriæ cœlorum pariendæ, facere plurimum videntur, vt Deum ipſum orare, obſecrare dies noctéſque pergant, veſtros animos, veſtróſque progreſſus reſpiciant. Recitarem præſcriptiones cuiuſcumque generis Religioſorum: laudarem in hoc alicuius inſtitutum præcipuè, id quod veriſſimè poſſem: commemo

memoratem multitudinem, & diuerſitatem aliarum ſacrarum Chriſti Ieſu familiarum: eas omnes, aut actionibus ſuis inſeruientes veſtris animis, aut minus ad id impetrandum ſupplices ad Deum tendentes, cum conuenire videremini, quam illæ ferant, & auxilium præſtent plane perſpiceretis.

Octauum genus ab exemplis cum Enumeratione, tum repetitione ornatum, tum ſimilitudine terminatum.

POſſumus Chriſti Ieſu in ſuos milites beneficia præclariſſima multis argumentis comprobare: poſſumus teſtimonis præſentiæ ſuæ, atque numinis obiecti viris ſanctiſſimis in ſomnis, familiaritatis cum eiſdem in diuinarum rerum contemplatione verſantibus intime, aſpectus ſui de vita decedẽtibus exhilarantis reficientiſque mirifice, teſtimonio vocis de cælorum ſedibus Paulo ad perſequendos comprehendendóſque Chriſtianos currenti & aduolanti miſſæ comprobare poſſumus teſtimonio eiuſdem Domini loquentis de cruce cum diuo Franciſco, & iubentis fulcire labantem ac prope cadentem Eccleſiam ſuſtinere: ſed iſtud quid beneficiis, quid amoris in alumnum ſuum in genua procumbentem, & eidem Domino preces adhibentem cum ſeraphin de cælo delapſus pedibus ac manibus, atque ipſi lateri vulnera ſanctiſſima diuinitus impreſſerit. Quod dari certius potuit Ieſu Chriſti in famulum amoris & beneficentiæ teſtimonium; Chriſtus ipſe Ieſus Chriſtus, Dominus ac Princeps aulæ cæleſtis, Filius Patris Æterni, effigies & imago Patris eiuſdem viua ſatis, & expreſſa, quemadmodum in cera ſignum homines imprimunt, ſui ipſius voluit in Franciſco ſimulachrum expreſ-

ſum

ſum relinquere ad ſæculorum omnium æternitatem.

Genus nonum ab exemplis cum cauſis & Contentione repetitis in fine aliis etiam exemplis.

ATque nunquam Populus Romanus Imperii diuturnitatem perferendam putauit. Exacti fuerunt Reges, quod cum faſcibus & apparitoribus ornati, cum regia poteſtate & imperio ſummo crudelitatem ex onere & gentem Romanam affligtare poſſet in perpetuum. Dictatoris niſi in ſex menſibus veſtigium nullum Romani eſſe voluerunt, quod per illud tempus ſilentibus cunctis magiſtratibus, & ipſis tribunis mutis & elinguibus, atque adeò conſulis poteſtate debili & infirma, ſpeciem videbatur habere Regiæ dignitatis. In prouincias mittebantur qui ſuccederent, Prætores & Imperatores creati, quod ſuperiores dignitates Regiam & dictatoriam, inde cum armis & multo milite ferrum & crudelitatem in patriam parantes, allectis militum animis, affectare poſſe viderentur. Vide quantum interualli ſit interiectũ inter Romanorum vetera conſilia, & inter vnius Antonij factum fœdiſſimum, illi Regiam dignitatem, primum decus imperiis, primum lumen Reipub. lucem & ſplendorem antiquitatis, imaginem & inſtitutum parentum, Regibus exactis, & annuo conſulatu conſtituto ſuſtulerunt in perpetuum, Antonius in conſpectu Populi Rom. publicis lupenalium anniuerſariis, feriis in ſella ſedentem cum Imperatoria dignitate Iulium Cæſarem adit, ſupplex & ad pedes abiectus, ſeruientis ſimilis, diadema capiti imponit cum plangore populi. Neque hoc quidem didicit illa funeſta die,

die, cum venditum atque mancipatum tribunatum ſuum ſenatorum conſiliis oppoſuit, cum mutata veſte clam & magnis itineribus ad Cæſarem aduolauit, cum ipſe etiam id temporis, cum vna cum Caio Curione ſpem ſalutis in fuga rapida, incitataque poſuit. Quid idem S. P. Q. R. volunt, cum tribunos plebis, cum potentiſſimos homines non alia ratione de medio ſuſtulit, quàm priſtinæ libertatis retinendæ cauſa.

Decimum genus à teſtimoniis ad confirmationem cum repetitione, & praeoccupatione & ſimilibus illuſtrata.

QVid horum negari poteſt? adſunt ſodales Virginis Annunciatæ, ſummo ſtudio, litteris, & virtute præditi, qui ſe non opinari, ſed ſcire, non audiuiſſe, ſed vidiſſe, non interfuiſſe, ſed egiſſe dicunt. Adſunt aſſiſtentes duo, qui huiuſce Præfecti creandi cauſa eo animo & mente perſtiterunt, qui hunc ſodalitio præpoſitum vniuerſo fuiſſe confirmant. Hic tu tabulas deſideras ſodalitatis, quas ſingulis in renunciationibus, creatis Magiſtratibus principe delecto, proferri ſcimus omnes. Et facilè quidem eſt ad ea, quæ dicimus, tabulas dare, quas nos habere non negamus, & eum hominum ita memoria confirmare, vt litterarum etiam auctoritatem proferamus. Et quanquam habeamus ampliſſimorum teſtium fidem, integerrimorum ſodalium teſtimonium, quod maximè facit ad laudem inſtitutam, tabulas tamen, quas omnes plurimum valere ſcimus, non omittere conſtituimus.

Vndecimum genus à teſtimoniis ad eiuſdem Confirmationis officium.

VIdes ex hoc eſſe numero, quem Vliſſes in exercitum deduxerit fortiſſimum hominem, Achil-

lem, & illis temporibus murum & propugnaculum Græcorum ex hoc Ajacem,& Teucrum,inuictiſſimos homines,& principes rerum gerendarum perficiendarumque. Qui ſi tales ac tanta laude cumulati non fuiſſent,nunquam in illorum fortitudinem oculos ſuos Agamemnon Menelauſque conieciſſent. Et hoc denique dicimus Diomedē fortitudine prę‍ſtantem,& ex Græcis ducibus fortiſſimum, Vliſſe ſapientiſſimo comitatum,qui non minus in acie fortiter verſari ſolitus eſt,quàm in explorandis hoſtibus & eorum inſidijs, quibus circunuenti ſæpe Græci concidiſſent, niſi fortitudo Diomedis cum Vliſſis conſilio coniuncta opem maximam & præſidium attuliſſet.

Duodecimum genus ab exemplis ad illuſtrandum.

QVàm multos egregios artifices orationis Reſpub. Romana habuiſſe dicitur, atque ij tamen cum ſummi ſingulareſque fuerint, O fortunatam, te inquit Romam, me conſide M. Tullius, quæ tuæ Reipub. me conſulem ſortita fueris;& verè.Nam niſi Ciceronis eloquentia extitiſſet, illa nox vna, quæ tenebras terris offuderat,nomen etiam Imperij Romani deleuiſſet. Quid ſuus ille magnus, qui cum fortitudine fortunam adæquauit. Nonne Ciceronem Conſulem,extinctorem cõiurationis Catilinariæ in reuerſione ſua poſt tertiam orbis terrarum partem ſuperatam magna laude cohoneſtauit? Et ipſi Ciues Romani ſummi, medij & infimi, conſeruatione patriæ commorati tanquam memores acceptæ vitæ fauſta ac clamoribus Ciceroni ſæpe plauſerunt. Itaque credo ſi Cicero tantam eloquentiam conſequutus non fuiſſet, vt patriam conſeruaret,perficere non poſſet,vt Roma cum Craſſos & Antonios tantopere honorauerit, credo hunc

do hunc principem eloquentiæ non omnibus ſemper laudibus & honoribus affeciſſet. Quem populus in concione ſæpe patriæ parentem appellaſſet, & hunc Catoni honorem decernenti ſępius plaudere perſtitiſſet. Quid à Catone, grauiſſimo homine, Senatore maximo, neque per ſe neque per alios honorem impetraſſet Cicero? qui præſertim vſque eo de ſuis rebus præclarè geſtis dixerit, vt populum ad ornandum Ciceronem decorãdumque commouerit. Neque eſt hoc diſſimulandum, quod taceri non poteſt, ſed præ nobis ferendum, ſummam Ciceroni auctoritatem tribuiſſe Senatum, & optimum quemque maximè illius ornandi cohoneſtandique cupiditate flagraſſe, illi denique, qui patrio fato miſerrimo hoſtes Ciceroni ſæpe fuerunt, auctoritate Patrum, ſtudio populi, conſenſione omnis generis, ordinis, & ætatum decretos honores Ciceroni tribuerunt.

Decimum tertium genus à teſtimoniis cum Interrogatione.

TAm eram rudis & ignarus, tam experſsacrarum litteraru, nihil ex concionibus acceperam? nihil ex veterum & noſtrorum hominum annalibus erueram? nihil ipſe cogitando conferendoque fueram aſſequutus? Neſciebam vitæ breuem eſſe curſum, gloriæ cæleſtis æternum? Cum eſſet omnibus definita mors, optandum eſſe, vt orta, quæ non multum duratura eſſet, Deo potius donata, quàm reſeruata ad tam exiguum curriculum videretur? Neſçiebam inter Martyres plurimos hanc contentionem & ſtudium fuiſſe pro Religione moriendi, vt aliis alij cuperent anteuertere, & præire modis omnibus, alij cum ſe indignos putauiſſent, qui hoc tanto dono ac munere per Deum im-

mortalem afficerentur precatos fuiſſe vehementiſſime, ne eorum diuina maieſtas indignitatem intueri vellet, ſed eos oculis benignitatis & miſericordiæ pleniſſimis aſpicere? denique cum omnia veri cultores noſtræ Religionis ad cœlorum gloriam, & ad Criſti Ieſu decus immortale retuliſſent, nec ſine eo quidquam expetendum eſſe mortalibus in vita conſtituiſſent, mortem, quam etiam milites quōdam in acie, & homines etiam noſtri fortiter pro ſuo Rege profudiſſe videntur; ego Doctor Theologus, natus iam tot annos, & in rebus Fidei concionator antiquiſſimus, non appeterem? præſertim cum eius eſſem generis & gentis, ex qua Chriſtiana Religio delata fuerat in vltimas oras regioneſque terrarum, eamque retentam atque conſeruatam ab initio ſuſceptę Religionis ſemper integerrimè ſanctiſſiméque coluerit? Ex qua Beatus ille Laurentius propter animi magnitudinem Hiſpanus cognomento nuncupatus, decus & gloria Martyrum, poſt aliquot annos patria fortitudine præditus in vrbe Roma Sixtum pręceptorem ſuum ſequutus in ſupplicij vſque locum, pro Religione Chriſtiana ſe deuouere cupiens, tamen à præceptore prædictum certamen, id eſt, crates accenſas flammaſque ardentes fortiter ſubiit, conſtanterque tolerauit. Ex qua innumerabiles alij Martyres partim Romanæ ſedis defendendæ, partim Fidei Chriſtianæ tuendæ cauſa mortem in variis terrarum partibus, fortiſſimis & conſtantiſsimis animis oppetierunt. In qua Hiſpania ipſe meminiſſem tyrannus multos in pueros, in virgines, in adoleſcentes, in viros atque ſenes, in omne genus hominum ſuam inauditam & execrandam crudelitatem adhibuiſſe, atque ipſam in terram abhinc non multos menſes oſſa reperta fuiſſe, reliquiaſque ſanctorum,

ctorum, atque hanc noſtram viderem nationem cognomento Catholiquos Reges obtinuiſſe, de hiſque iure quidem optimo præ cæteris gentibus gloriatam eſſe. Hæc ego & multa alia cogitans, cum me ad fortiſſimorum & verè Chriſtianorum hominum noſtri generis, atque patriæ decus confirmaſſem, non poteram ad mortem ſubeundam pro Chriſto Ieſu ſumma ſemper alacritate non animum confirmare.

Decimum quartum genus à teſtimoniis cum ſimili exemplo, per has particulas, primum, deinde, inde.

MEmineram, Auditores, noſtrum Ciceronē ſummum oratorem, atque iiſdem, quibus humiles, parentibus natum, ad Rempub. capeſſendam aſpirantem, exeunte nondum adoleſcentia, cum prope vigeſimum annum nactus eſſet, primò cauſam ſuſcepiſſe Roſcianam, deinde ad deſperationem ſummam adegiſſe Chryſogonum, inde perorata cauſa cum victoriam conſequutus eſſet, ad inuidiam declinandam de ciuitate deceſsiſſe. Atque illum eloquentiam ſuam, ne immatura concideret, ad ſalutem Reipub. & ſtatum imperij conſeruandum reſeruaſſe. Ego qui (quemadmodum multi in Anglia Elyſabetha regnāte, fame, ſiti, bonis fama, capite periclitabantur) commodo non multo viuebam, quique ob eam cauſam de patria nonnullos annos deceſſeram, vt eidem poſtea in cauſa Fidei prodiſſem, nonne ſi vitam meam cum ſanguine profudiſſem, patriæ profuiſſem meæ, in quo quidem nunc me redeunte, viuet mecum ſimul exemplum Fidei Chriſtianæ, Religioniſque conſeruandæ.

Decimum quintum ab exemplis cum minoribus ad exhortationem.

QVod ſi apud Romanos olim tantopere à Chriſtianorum diſciplina diſiunctos,non deerant,qui Rempub. contra tyrannorum crudelitatem defenderent,cum omnes , qui ita facerent,indigniſſimas calamitates ſubirent , ſi Ciceronem illum parentem patriæ non deterruit à Repub. defendenda , nec Scipionis exilium, qui illud imperium tanto ſui capitis periculo ſeruauerat , nec Camilli ſimilis calamitas, qui vnus in exilio tandiu fuit,quamdiu virum fortiſſimum eadem ad ſui defenſionem patriæ reuocauit, ſi ſummi etiam Athenienſis Reipub.viri , & inter illos Themiſtocles conſeruatæ patriæ,Ariſtides,vnus antiquorum iuſtiſſimus; ſi denique Milciades non minori laude celebratus pro patria nullas calamitates adeundáſque recuſarit. Quid nos Chriſtiani facere debemus? primum ea gente nati,vnde orta fuit virtus , & honeſtatis amplitudo , tum in tanta gloria inſiſtentes, quæ ſæculorum omnium immortalitatem reſpicit, deinde ad eam gloriam perfruendam vocati, quæ tanta eſt dignitate , vt eam hominem abiicere , nihil aliud ſit, quàm bonorum omnium cumulo , & diuini numinis aſpectu velle carere in perpetuum , & in omnes ſæculorum æternitates in flammas ardentes , in omnes cruciatus , & exquiſita ſe tormentorum ſupplicia dare. Homines Chriſtiani , qui pro Religione capita oppoſuerunt,in tanta hodie gloria ſunt,non in Hiſpania ſolùm,ſed apud omnes gentes,vt eos, qui gloriam iſtorum , aut virtutis laudem ſequuti non fuerunt nemo nominet : imitantium verò laudem omnes grata recordatione proſequantur. Quis mortalium ſanctiſ-

ſimis

ſimis hominibus pluris fuit robore, conſilio, honeſtate, religione, virtute, factis admirandis, qui omnes pro fide Chriſti defendenda cum hoſtibus corporis deterrimis, & inimicis Religionis Chriſtianæ capitalibus per omne vitæ ſuæ tempus tanto periculo ac diſcrimine decertarunt. Imitemur Laurentios, Sebaſtianos, Vincentios, Stephanos, & Martyres, & reliquos innumerabiles, qui cauſam Religionis tantopere defenderunt. Repetamus præſentis vitæ voluptates, in ſæculorum immortalitatem intueamur, id eſſe appetendum putemus, quod erit ſanctiſſimum, cogitemus denique vitam eſſe breuem, & planè perituram, gloriæ cæleſtis curſum æternum & immortalem.

Decimum ſextum amplificationis genus ad hortationem cum exemplorum collatione ex minore & enumeratione.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

QVare Patres incumbite ad bellum iſtud graue & periculoſum, circumſpicite omnia mala, quæ impendent, niſi prouidetis, non hoſtis Fidenates, qui debilis & infirmus fuit: non Campanus, qui primis temporibus naſcentis Reipubl. toties aperto Marte vobiſcum contendit: non denique Gallorum exercitus, qui ſi timeri ſolitus eſt, à Romanis tamen primo fracto impetu ſuis viribus, nihil erat, quod metueretur deinceps. Sed imminet Annibal Carthaginenſis, qui ad vrbem oppugnandum, ad capiendam, delendámque Rempub. ad Imperij ſedem & domicilium in vrbem Carthaginem, ſi poſſet transferendum, iam inde à pueritia iureiurando conſtrictus venit. Verſantur in Italia exercitus & copiæ ſuæ caſtra collocantur, in oculis & conſpectu Romanorum,

Saguntum ſociam & amicam populi Romani ciuitatem, expugnauit, traiecit Alpes, ſollicitauit multas Italiæ partes, multos concitauit, multa contra noſtros homines fecit prælia ſecundiſſima, Capuam cœpit, inde poſt refectos & recreatos milites in vrbem noſtram ſe venturum eſſe minitatus eſt. Id conſilij cœpit, vt Roma capta nemo nec ad deplorandum quidem populi Romani nomen, neque ad lamentandam tanti Imperij calamitatem relinquatur. Hæc omnia Romani exploratores detulerunt, captiui confeſſi ſunt; vos multis iam calamitatibus acceptis metuiſtis: primùm, quod in Italia regnat, atque dominatur, neque quiſquam eſt, qui illius furore reſiſtat, deinde quod nos in lacu Thraſimeno ſtragis in Romanis editæ adhuc deplorandi finem non fecimus. Deinde quod nos mœnibus ipſis, atque adeo intra mœnia ciuitatis compulit: tum quòd cum exultãtem, atque furentem neque Fabius Maximus compreſſit, non eiecit ex Italia, non repulit Carthaginem: maximéque quia noſtras ille vires tantorum internecione militum, tot præliorũ exitu ſecundiſſimorum, perdidit atque profligauit in multum tempus. Denique quia ab vrbe, Capua dominari iam incipit, & potiri rerum: omnes autem nationes ſcientia tantorum malorum in nos arma capient, atque labefactabunt. Quare in tanta deſperatione rerum vna dignitatis recuperandæ, & à tantis calamitatibus reſpirandi ratio videbitur, ſi ad obſidendam Carthaginem mittatur Scipio, & qua præditus eſt fortitudine, premens eam obſidione vehementi Annibalem ad patriæ defenſionem reuocet.

Decimum

Decimum ſeptimum genus per expolitionem facta collatione exemplorum, & varietate verborum ornatum.

SIc Dauid ille clarus, cuius demiſſione, atque virtute Goliam Gygas immaniſſimus graui lapidis ictu ad pedes paſtoris vnius reſupinus iacere viſus eſt. Ornetur eximia laude B. Michaël, qui Luciferum, & illius ſectatores nequiſſimos tribus duntaxat verbis ad inferorum ſedes deturbauit præcipites. Habeatur miles Chriſti ſingularis Franciſcus, qui demiſſionis admiranda virtute humilis cognomentum inter alia ſuarum laudum ornamenta reportauit, ſit in æterna gloria integerrima Virgo Maria, quæ demiſſione cæleſti ſe Dei immortalis ancillam profeſſa, Filium Patris Æterni in aluo ſanctiſſima incluſum nulla ſuæ integritatis labecula, de cœlorum ſedibus ad naturam humanam, mira ſibi Societate copulandam attraxit. Anteponatur omnibus Chriſtus Ieſus, qui Patri æterno meritis omnibus, & ornamentis cæleſtibus æqualis, vt nos ex dæmonis ſeruitute liberaret, naturæ humanæ ſocietatem in vtero Virginis inire non grauatus eſt. Erit profecto inter demiſſionis Principes aliquid loci gloriæ bonorum & ſanctorum hominum; qui ſe demittere & abiicere voluerint, in tantorum Heroum & præcipuè Virginis, & Chriſti Ieſu veſtigiis inhærentes.

Decimum octauum genus ab exemplis ex maiori ad indignitatem rei oſtendendam.

SEd quod ego nondum ſtatuebam mihi eſſe dicendum, vos tamen id poteſtis animis veſtris cogitare. Vnum hoc certè videor mihi veriſſime fuiſſe dicere,

tum cum haberet orbis terræ diuerſis temporibus, & diuerſis in locis Syllas, Marios, Cinnas, homines non ſolùm vitiis multíſque ſceleribus, verum etiam magnitudine crudelitatis efferatos: at cum erant Diomedes, Dioniſij, Siculi, Phalarides, Agrigentini, & Nerones, non minore crudelitate nobilitati, quorum immanitatem diritatémque in alieno ſuóque ſanguine, maternóque corpore accepiſtis, tamen huiuſcemodi tormentorum genera viſa nunquam fuerunt, nec audita quidem, quæ in corpore B. Laurentij, aliorúmque Chriſti Martyrum exercita fuerunt.

Decimum nonum amplificandi genus ab exemplis cum collatione & conſequentibus.

MEmoria teneo Ioannem quendam Scholaſticum, cùm eſſem in quartanorum claſſe, quod ab alio condiſcipulo, accepta iniuria multos dies, neque verbum vllum feciſſet, inimico intuens animo, à præceptore pertinaciæ fuiſſe reprehenſum. Neque iniuria, qui exemplar fortitudinis, formam patientiæ, regulam conſtantiæ vna præſenti iniuria, ſilentio obſcuraſſet. Quanto eſt Antonius Ioannes in accepta iniuria maiore ſupplicio dignus, ſiquidem ille cum iniuriam nullo malo indicaſſet proloqui duntaxat verbum nolle viſus eſt, ne geminandi occaſionem alteri daret. Hic cum verbo laceſſitus eſſet, non modo parem gratiam verbo referre viſus eſt, ſed ſeipſum ſua manu vltus fuit in ſe vlciſcendo mali quicquam velle inimico facere, Antonius inuentus eſt, qui pro vno malo duplex referre contenderit. Cùm hanc eius grauitatem, audaciámque vidiſſet moderator ſuæ claſſis, omnéſque condiſcipuli propter violati ſcholaſtici malum grauiter offenſi fuiſſent, & iam illum, qui multorum ſæpius

ſæpius patientiam tentauerat, magiſter perferendum amplius non iudicaret, accerſito animaduerſore, præſentibus aliis condiſcipulis Antonium rogauit, eſſet illius facti reus, qui cum ſe eſſe reſpondiſſet, comprehendi adoleſcentem iubet, & in equuleum impoſitum debito ſupplicio affici.

Vigeſimum genus amplificandi ab exemplis cum comparatione, per dubitationem & contentionem.

QVondam apud Cęſarem Dictatorem maximum, locus & facultas data eſt Ciceroni, de Q. Ligario reo dicendi: non quo Cæſar Ligarium abſoluendum aut cauſam dubium eſſe putaret: ſed quod dicente Cicerone precibus amicorum aures non occuluiſſe ſuas, neque ipſi ſuæ priſtinæ dignitati reſtitiſſe videretur. Quid conferam? conferamne Cæſarem cum Sylla? an bonitatem vnius cum alterius ſæuitia? an verò tempus cum tempore? Cæſar natura ſuâ clemens fuit, manſuetus, benignus, miſericors; Sylla crudelis impius, immanis, ferus: in Cæſare ad veniam dandam, & ad reos abſoluendos propenſio mirifica viſa eſt; in Sylla ad damnandos etiam innocentes, & bonis omnibus, & vita priuandos ingenium atque natura: tempora Cæſariana, tranquilla, pacata: Syllana verò turbulenta, & omnibus concitata tempeſtatibus.

Vigeſimum primum genus amplificandi, ab exemplis cum diſſimili.

COnſueuerunt non multi præceptores, ſi ab omnibus eſſet Scholaſticis flagitium admiſſum, arbitrio in principes animaduertere, vt & metus videlicet

cet ad omnes, pœna ad auctores perueniret. Quod idem facere in maleficiis, & in iudicio ciuium pœna conſtituta legum,quî conuenit?nam Scholaſticus, qui ſcelus architectatus non eſt,non grauem adeo culpam contraxit. Poteſt idem poſtea facilius adoleſcens eſſe bonus, & alieno malo ſapere, etſi omnes, vel nimium multi ſupplicium ſubiiſſent, in præceptorem conſpiraſſent omnes, & perferre pœnam nollent, & vt minimum abirent, vacuum & inane relinquendo gymnaſium, ipſumque præceptorem,ſolum & deſertum in ſumma ſolitudine. Hoc Magiſtratus facient in pœnis irrogandis, cum illi poteſtatem in legem non habeant ad augendam mitigandámque pœnam? neque verò tam multi ſint,qui delinquant ciues, vt non multis partibus maior relinquatur numerus in ciuitate,vt qui in eadem culpa ſint, hos eadem pœna affici oporteat.

Vigeſimum ſecundum amplificandi genus à teſtimonijs ſuperiorum ſimilibus.

RHetor quid tibi cum Grammatico, quid cum alterius ordinis adoleſcentulo? cur aut tam familiaris huic fuiſti, vt Grammaticum aſciſceres? aut tuis tam inimicus vt Rhetores proderes, non Rhetorem aliquem habebas?non fratrem, non patruelem, non vicinum,non condiſcipulum, qui te vellet, qui amaret?non denique te Rhetoris claſſem frequentare memineras, omnium clariſſimi & maximi quidem ornamenti, omniúmque facilè principis, qui ſimul ac te cum Grammaticis coniunctum viderit;omnes propè Rhetores indignitate,diſcrimine, humilitate dedecorari diceret, qui ex ſuperiore humaniorum litterarum claſſe in Rhetorum ordinem clariſſimum aſcriptus cum

cum fuiſſet, de tanto conſeſſu non dedecorando debebas agere. Cur tibi Grãmaticus tam coniunctus fuit? affinis tui ipſius, vel cognatus? nihil horum. Quid igitur fuit niſi deſidia quædam & temporis amittendi nefaria libido? non ſi te Rhetorum ordo clariſſimus non commouebat; fratris tui diſſimilis quidem ratio æmulum fraternæ virtutis in Rhetorum familiaritate eſſe admonebat? non tot adoleſcentes optimi, Rhetores præſtantiſſimi, qui claſſem complexi ſuam ab ſtudio Rhetoricæ augendo curſúque contento dimoueri non poterant. Quid otiaris, quid circulos lætúſque conſectaris negligentium? quid Grammaticum, & inferioris ordinis alumnum comitaris.

Vigeſimum tertium amplificandi genus à teſtimoniis concludendum cum præteritione & Interrogatione.

Atque vt aliquando de rebus ab iſtô duce præclare geſtis, laudatiſque, & de iudiciis à viris præſtantibus factis dicere deſiſtamus, & quoniam virtutes iſtius bellicæ in ſingulis bellorum generibus infinitæ ſunt, nos modum aliquem & finem orationi noſtræ laudationíque faciamus: pauca ex militaribus præmiis, & honoribus ſumemus. Audiſtis ob fortitudinem ſuam laudem ab Imperatore maximam, & omnes qui militibus dari poſſent, honores conſequutum fuiſſe, teſtantibus litteris ſuorum commilitonum; quæ ad patrem, ad amicos, ad conciues freqpenter de laude tanti viri tam celeriter commeabant, vt alias aliæ conſequerentur, & vnis perlectis aliæ non ſemel in manus noſtrorum hominum venirent. Accepiſtis Lucium Syllam properantem in Italiam vt ſubſidio Pópejo eſſet ab hoſtibus circunuento, deſcendentem ex

equo complexum fuiſſe,& Imperatoris nomine affeciſſe id temporis Pompeium adoleſcentem, qui honos poſt conditam Romam adoleſcenti contigerat antea nemini? Legiſtis militum teſtimonia in Africa Pompeium eundem cognomento & honore maximi afficientium: ſcitis Aſiaticos, & hiſce regionibus finitimos, omnes prӕterea nationes bello cum Romam gente decertantes pro laude Pompeij dixiſſe hunc omnium maximè Romanorum Imperatorem metuiſſe: de quibus teſtimoniis, quid ego plura dicam, cum litterarum monimentis commendata ſint? quid porro amplificem, cum nulla teſtimoniis huiuſmodi paria poſſint eſſe lumina dicendi? An hoc dubitabit quiſquam omnium, quin is imperatoriam laudem & gloriam meruerit, cui ſenatus, Populúſque Romanus tres glorioſos ex tribus maximis terrarum partibus triumphos cunctis plaudentibus agendos decreuerit. Quod prӕterea genus gloriӕ militaris non obtinuit? ecquӕ res apud Romanam ciuitatem expetetur? aut honos aliquis fuit? aut poteſtas, aut procuratio, quin eam rem ad fortitudinem, felicitatémque Pompeij Senatores detulerint? commendata ſunt genera bellorum, quӕ per Senatum demandata Pompeio fuerunt, procurationes rei frumentariӕ, adminiſtrationes vrbanę, quorum omnium tanta fuit multitudo, quantam cuiuſcúnque exoptare dementis eſſet Imperatoris.

Vigeſimum quartum amplificandi genus ab Exemplis cum Enumeratione per ſubiectionem & Repetitionem duplicem in exitu oſtentantem ſeſe.

SEd expectant ij, qui audiunt exempla ex vetere memoria, plena dignitatis, plena antiquitatis. Hӕc

plurimum ſolent, & auctoritatis habere ad probandum,& iucunditatis ad audiendum. Fabios mihi & Catones Vticenſes commemorabis,& illos feciſſe idē dices, vt honores habuerint Populi Romani maximos. Quamuis res non placet, tamen ipſa veritas facit,vt hoc negare nequeas,quorum illi oblatos triumphos non repudiarunt,Catones nullam ſtatuam in celebriore ciuitatis loco ſtatui ſibi permiſerunt.An cum hos non poteris proferre, proferes Romanos alios, Pompeios atque Cæſares,qui de principatu terrarum, armis interſe certarunt?qui cum omnes honores geſſiſſent, vel plauſus minui ſibi datos fecerunt, vel ob eandem cauſam,quod plus nimio appetentes honoris fuiſſent, exitus habuerunt calamitoſos & exitiales. Magna eſt verè ſapientium auctoritas, & tanta, vt etiam delicti ſuſpicionem tegere potuiſſent. Non habebis nec ex his quidem hominibus, qui vnquā fuerunt,ſi verè ſapientes habiti ſunt,vllum auctorem dignitatum ambiendarum. Quo me igitur, aut ad quæ exempla reuocabis?aut illis Philoſophis antiquiſſimis, qui tum honoribus carere voluerunt, quorum & meliores mores erant, & hominum exiſtimatio Græcorum habebatur, & præcepta legebantur ſeueriſſima, ad noſtrorum hominum licentiam & libidinem me abduces?in quos grauiter debachari putabunt omnes oportere,ab his inanitatis tuæ, & elationis exempla quæres?non fugio, neque noſtri ſæculi mores probatos,& ſpectatos,& ex quibus, quos ſapientium paucitas probat, non quos Imperatorum libido ſequitur, amplectamur. Non eruam igitur ex Annalium monimentis exempla plura, ſed viros ſanctiſſimos, Franciſcos,Dominicos,Hieronymos,Auguſtinos proferam, qui tanta virtute fuerunt, tanta ſanctimonia

præditi,

præditi,vt in ipſo ſanctiſſimorum, & clariſſimorum Confeſſorum, ac Doctorum, quos Eccleſia ſuſcipit, numero reponantur: in his exempla contemnendorum habemus honorum, & ea ſingularia. Itane verò D. Franciſcus diuitias aſpernatus eſt, & cùm mercatorum artem exercere potuiſſet, & iſta ratione pecuniam innumerabilem facere non ſtatuit ſibi conuenirė,quod non Chriſtum hoc modo nudum & ſpoliatum veſtibus,pendentem de cruce ſequeretur,ſed paterno ſe patrimonio,amplo ſatis & copioſo ſe abdicauit, & tu pecuniis & diuitiis ſæculi inhiante auaritia, imminebis? D. Dominicus noluit Canonicus eſſe,noluit honores ætatis decurſu deferendos. Idem reliqui Chriſti milites fecerunt. Et quod nemo niſi ſectator ſæculi fecerit, id te aliorum exemplo feciſſe contendes: ſed in iſtis viris non quæram exemplum, hoc ipſo tempore Religioſorum omnium vtar exemplis. ſacrarum Chriſtianæ Religionis familiarum milites ſanctiſſimi vos appello, quorum innumerabiles cum in honoribus maximis eſſetis, & intelligeretis quàm in lubrico difficilique loco verſaremini, quemadmodum vos de ſedibus, celſiſſimis ex inferiorum regiones dare potuiſſetis, quod Apoſtoli fecerunt, & in Chriſti Ieſu ſocietatem conuocati, vno verbo, in tanti Domini diſciplinam ſe traderent,id vos feceſtis, incredibili magnanimitate ac robore præditi, non ex Chriſti ſed ex concionatorum ore audito verbo, magno ſenſu,ac motu animorum maximo, luce de cælo veſtris mentibus allata,inſtinctu diuini numinis aflati. Sed quid ego familias ſacras appello,quorum inſtitutum obedientiæ,caſtitatis,&paupertatis mœnibus,& ſepimentis vallatum eſt?Cum in ipſo introitu vitę vagientem,& iacentem in præſepio cælorum opificem

videa

videamus. Cum eundem per tres & triginta continuos annos, vitam inopem, & ab humanis rebus dereli-ctum agentem, concionantem, & cohortantem ad deſpicientiam, & contemtionem rerum humanarum videamus. Et qui ſe tanto dedere Domino, qui vitam ſuam & inſtitutum proſequi voluerint, hos humeris ſuis crucem ſuam deportare iubeat: ſi nõ aliud exemplum ſpernendarum haberemus diuitiarum, niſi auctoris vitæ tanta rerum inopia extremum æterno Patri ſpiritum exhalantis, id ſatis eſſet ad inanitatem & conditionem rerum humanarum agnoſcendam. Valeat igitur apud vos lectus ille Crucis anguſtiſſimus, valeat derelictio ſuorum diſcipulorum, ſolo Ioanne Euangeliſta, Virgine Maria ad extremam Crucem permanente. Valeat corpus exutum ſpoliatúmque veſtibus. Valeant anguſtiæ deformitáſque corporis ex omni parte ſauciati. Quid ad inopiam addi poteſt ſponte delectam, extremis in anguſtiis acetum felle permixtum ad ſitim explendam à ſceleratiſſima Iudæorum gente fuiſſe porrectum? Fuit iſtud ſcelus Iudæorum, & feritas immaniſſima, & quod omnes facile videbunt, omnis generis rerum, quæ innocentiſſimo Agno leuamentum afferre poſſunt, manifeſta ſpoliatio. Quæ vel ſola mortalium animos eò debuiſſet adducere, quò Chriſtianę Religionis abſoluta perfectio nos vocat, vt iubeamus valere diuitias, honores valere, valere, quæ ſunt infra lunam, quæ finibus terræ continentur, & ad diuina, & cæli ſedibus altiſſimis contenta animorum aciem intendere.

Vigeſimum quintum Amplificandi genus ex pluribus Exemplis, cum Repetitione.

IDeone Cicero pater eloquentiæ dictus & habitus eſt, & vt ſpecimen eloquentiæ proponitur Rheto-

ricæ ſtudioſis ? Ideone Virgilius exemplar formandi poëſeos? Anneus Lucanus,Horatius Flaccus,cæteríq; Poëtæ prælegunturnt , à bonis præceptoribus enarrantur ſuis auditoribus , vt vos omiſſo veterum exemplari, & vt planè dicam,perennibus,& inexhauſtis ligatę ſolutęque orationis fontibus paludes & cænoſos lacus hauriatis.

Vigeſimum ſextum genus amplificandi,à contrarÿs exemplis.

MAgnum eſt in lenitate permanere,niſi cauſa aliqua requirat ſeueritatem huiuſcemodi. Scipio ille fuit,quem quotidie tanta lenitate naturæ fuiſſe accepimus,vt omnes humaniſſimè benigniſſiméq; alloqueretur,quem non pœnitebat quotidie,imo delectabat maximè id facere.Quem laudauerunt veteres , vt amicitiam alicuius iniret, & gratiam , quod faciebat, colligeret,antequam rediret domum ſuam.Quis Caio Cæſare comior?quis iucundior?Eodem ex numero fuit ille , quanquam Imperator , & conſtitutus in ſumma dignitate. Poſſum in Cn. Pompeio,in Seruio Sulpicio hanc laudare comitatem : ſed à diſciplina Chriſti introducam aliquos , exiſtimesne ipſo Franciſco , ipſo Dominico benigniorem , comiorem , manſuetiorem fuiſſe ad omnem rationem benignitatis comitatíſque quenquam ? De quorum præſtanti virtute cum verè ſanctéque dixerimus Chriſtianum nos proponere,vides exemplum ad imitandum. Qui ſic ſe ad benignitatem Chriſti Ieſu imitandam conuerterunt , vt illorum nomine poſſimus dicere,tolle ex Chriſtiano homine veteris nomen Catonis , tolle ſupercillium , & nubeculam frontis , remoue faſtidium , & intolerandam ſocietatem, & induc facilitatem comitatémque

natu

naturæ. Cum laudemus in homine Chriſtiano auctoritatem grauitatémque ſummam. Intelliges ex Religionis Chriſtianæ moribus, ac ſanctitate compoſita ad modeſtiam ad virtutem, ad hilaritatem ſanctam.

Vigeſimum ſeptimum genus Amplificandi ex duobus exemplis contrariis, & teſtimonio.

HOmines improbos, & de maieſtate Dei parum cogitantes, ſcimus ſolitos eſſe dicere, idcirco ſe multa ſæpe ſcelera non commiſiſſe, quod aſpectum, & oculos hominum non ſemper fugere poſſint: vt ſi quid aliquando, quod factu turpe ſit, & auditu, ab illis eſſet dictum aut factum, eorum oculos & ora cernere verecundarentur: perinde quaſi quid à nobis dictum, aut actum ſit, id cum oculos hominum vitauerimus, fugere poſſit præſentiam diuini numinis, vbicúnque locorum deliquerimus, in aliquo receſſu remotiſſimo in deſerta ſolitudine, in tenebroſo caliginosóque loco. Ego verò in omnibus meis factis libentius cum bonorum, tum ſanctiſſimorum, & perfectiſſimorum hominum virtutem ſequar: qui cum quidquā faciunt, cogitant, aut loquuntur, Deum ante oculos ſtatuunt ſibi ſemper, in cuius ore vultúque verſari ſi ſemper vident, & pro certo habent, id quod vates diuinus litteris mandauit, vt id homines memoria comprehendant, & Dei recordatione ad diuinæ legis cultum ſanctimoniámque colendam erigantur. Quod & militem quendam Chriſti Ieſu perfectum mulieri profligatæ reſpondiſſe non ignoramus, quo vno verbo perditam mulierem continuit ac repreſſit totam inſanæ libidinis ardore deflagrantem.

quis eſſet, qui ad laudem aſpiraret capitis periculo propoſito: Cùm videret ad ſimilem Cn. Pompeij laudem aditum ſibi præcluſum eſſe? Atque ſi lex eſt vlla,ſi Reſpub. toto terrarum orbe, quæ facta fortiſſimorum hominum,etiam tenui fortuna præditorum digniſſimis præmiis compenſet, certè leges ſunt, & Reſpub. Romana. Fuit enim hæc Reſpub. à primordiis ſuis,non illuſtris & clara ſtatim nobilitate maiorum,ſed facta,aucta,& conſeruata,Domina gentium Ducum fortitudine ſuorum. Quam dominationem, non generi ſed fortitudini,non diuitiis,ſed virtuti,non ſtemmatibus, ſed rebus egregiè geſtis illuſtrandam decorandámque decreuerunt.

Vigeſimum nonum amplificandi genus ab Exemplis ad Confirmationem ſpectans,anthiteſi ornatum.

AC multi,& noſtra, & Athenienſium Romanorúmque memoria fuerunt ſummi Imperatores, & benè de patria meriti,quorum cum adoleſcentia in ſtipendiis traducta non fuiſſet,res pręclarè geſta,exercitu demandato extiterunt: ex quibus neminem neceſſe eſt nominare. Vos ipſi vobiſcum recordamini Cn.Pompeium,cuius adoleſcentia, non ſtipendiis,ſed victoriis illuſtris extitit. Quod ſi alios nominare vellem, multi à me ſummi atque ornatiſſimi Imperatores prædicarentur: quorum cum partim adoleſcentia domi, partim in negotiis publicis occupata, partim firmata iam ætas, & in foro,& in magiſtratibus conſumpta eſſet,illi tamen magno armorum vſu laudem Imperatoriam obtinuerunt. Ex quorum numero Ciceronem proferre potuiſſemus,quæ in Cilicia exercitus duxit,res maximas geſsit,appellatus fuit Impera-

tor,cum miles antea non fuiſſet, ſed orator, Romæ ſemper,& in foro verſatus. Quid quod poſt Pharſalicum præmium ſumma totius belli, ſi voluiſſet ad illum cunctorum principum incredibili conſenſione deferebatur.

Quoniam in confirmationem ac refutationem potiſſimum noſter adhuc labor ſpectauit, figuræ quamuis eas non prætermiſimus, non ſunt omittendæ, præter alia, quæ animaduertere debet à nobis allata dicendi lumina Rhetoricæ ſtudioſus alumnus, quæ ex ordine ſuo ſequuntur ad exemplorum exercitationem, inſignia dicendi.

Primum Exemplum per Præteritionem cum Repetitione ornatum.

QVid ego nunc condiſcipulorum ſuorum teſtimonia producam, qui ingenium Marcelli, quotquot omnibus litterariis concertationibus interfuerunt viri ingenioſi, tametſi adoleſcentis, tamen omnium Scholaſticorum primi præſtantiſſimique commendarunt; Quid ſodales iſtius Ioannem Ildefonſum, & Antonium Franciſcum Scholaſticos probatiſſimos & ornatiſſimos afferam? Quid aliorum comitum ac ſociorum ſermones honorificos, proferam, quorum omnium teſtimoniis multa de noſtri Marcelli ingenio pro familiaritate, quæ ſibi cum eo fuiſſet priuatim & publicè ab hinc tot annos cognouiſtis omnes? Quid præceptores nominem, qui concertationes & publicas & priuatas Gymnaſij, pro ſuo ſummo ingenio toties eidem detulerunt, & teſtimoniis ſuis melius hæc prædicauerunt, quam quiſquam narrare potuiſſet, quid dicam exornare. Noua cuiquam noſtrũ hæc ſunt, & inopinata: nónne primum hoc ingenii acumen,

men, has Marcelli laudes aures noſtræ acceperunt, nihil non de præſtantia ingenij, nihil non de ſtudio, de diligentia, aſſiduitate, progreſſionibus audiuimus, & iam pridem ab eo tempore, quo in academiam venit, multa de Marcelli laudibus fama diſſeminauit.

Secundum exempli genus tractandi per præteritionem cum frequentatione.

QVid quod is adoleſcens, & ſemel ab ſcholis eiectus? non dico hoc tempore, id quod neſcio an dici oporteat, illum foliorum pictorum fuiſſe conuictum. Non recito teſtimonia adoleſcentum nobiliſſimorum, quæ in Ioannem dicta ſunt ab iis, qui huius claſſis, cum imperio ac dignitate Conſules & Præfecti nobis omnibus præfuerunt: quorum teſtimoniis planum equidem factum eſt, maximè eius opera, cum præceptor abeſſet, in gymnaſio ſeditionis dicta ſunt de peragratione viarum, quas me pudet nominare, quas ille cum audiſſet, quanquam erat natura impudens, tamen demiſit illico vultum, & oculos. Omitto hæc & alia per multa, quæ per omne anni tempus in hunc dicta ſunt. Hoc dico magnam ſemper fuiſſe magiſtratibus, & principibus gymnaſij, honeſtiſſimis & præſtantiſſimis adoleſcentibus controuerſiam, cum hoc ſcholaſtico, quem omnes accuſant, quem nemo videre poteſt, quem exploſum & eiectum iam pridem cupiunt omnes, quotquot ſunt condiſcipuli. Dicunt idem, quod ego dico, clam multos per illum abſtractos ab ſtudiis, detentos in platea, & illectos in ſuas fraudes. Irridetur hæc iſtius diſſimulatio, & perſona adoleſcentis boni ſuſcepta, ſicut in titulis inciſis, quæ ſunt ad Virginis Annunciate, quos ideo inſcripſit, & incidit palam, vt tegerit ſua vitia ſpecie Reli-

gionis in virginem. Nunc exagitantur eiuſdem fraudes,& fallaciæ, tota iſtius adoleſcentia in huiuſmodi ratione verſatur, aperitur ingenium,& natura,ex tegumentis & inuolucris euoluitur, facta & mores illius in medium proferuntur.Itaque nihil ab illo factum, neque dictum probatur bonis, & virtutis amantibus, & princeps &architectus totius ſimulationis habetur.

Tertium exemplum amplificandi ab exemplis per Præteritionem.

QVa de te ſi vnum factum ex omni delecta iuuentute protulero, plura non afferam;non enim mihi exemplum magni pręſtantiſque adoleſcentis Petri Auguſtini prætereundum videtur. Qui cum eſſet nobilis, & in alumnorum eloquentiæ bonorum numero habitus, in medium prodiens, clara voce, vt omnis concio audire poſſet, dixit, ſe ſcire reum nihil eiuſmodi eorum, quæ inquirebantur, feciſſe: ſi quis contradicere vellet, dicturum ſe pro reo teſtimonium: deinde nemo repertus eſt,qui cõtra eum teſtimonio ſuo veniret.Itaque non culpa ſolùm,ſed ſuſpicione vnius boni adoleſcentis voce liberatus eſt, vide quid virtus faciat.

Quartum genus amplificandi ab exemplis ex more maiorum per Præteritionem.

HIc ego iam illud quod notiſſimum ſit, nec attingo quidem, Auditores, non eſſe hanc à nobis à maioribus relictam conſuetudinem, vt adoleſcentes diſcumbant in honoratiore loco, cum ſenes inuitentur ad conuiuium omnibus profectò legibus adoleſtibus ſemper imberbibus ſenes, & canis oppletos & capillatio eſſe præpoſitos non ignoramus. Itaque hãc diſcumbendi, & contemnendæ ſenectutis ſordidiſſimam

mam & fœdiſſimam nouitatem ſemper reprehendiſſe maiores noſtros alienam ab omni humanitate gentis, alienam à dignitate communi, atque ipſa indigniſſimam præſtantia nobilitatis accepimus.

Quintum genus amplificandi ab exemplis à more eodem, cum Minore per Præteritionem, adiuncta Repetitione & Interrogatione.

MVlti obuiam prodierunt Archiepiſcopo in vrbem ingredienti. Quid autem habet admirationis tali ac tanto principi aduenienti, Paſtori ſuo obuiam procedere omnes generis, ordinis, & ætatis hominis? quod niſi eſſet factum, magis mirandum videretur? Quid ſi etiam illud addam, quod in more poſitum eſt in aliorum multo inferiorum aduentu rogatos eſſe multos, num non criminoſum atque vituperandum, qua in ciuitate rogati equitum nonnullorum aduentum ciues magno cum honore exceptum, obuiam ire ſoleant, in ea non ſe ſe effundere, omnes ordines, ad paſtorem ſuum excipiendum in tanti præſertim Principis dignitate venientes. Quid ergo miremur omnes equites occurriſſe, quorum ex flore Princeps iſte fuit? Quid ſenatores Hiſpalenſes? Quid Tribunos plebis? quid ſi illa officioſiſſima, quæ neminem ſui generis patitur non honeſtè in vrbem introire, Cruciferorum cuiuſque ordinis equitum & Comitum & Marchionum vniuerſa nobilitas potentiſſimorum, ſi denique ipſi Duces cum bene magno grege ſuorum obuiam venerunt. Mitto conuentum Eccleſiæ, Portionarios, Canonicos, & eos, qui dignitates habent in Eccleſia, quos de officio ſuo exire obuiam neceſſarium erat. Mitto multos etiam alios equites alienige-

nas, qui ad introitum expectandum venerunt. Hoc dicam concurſum in iſto officio nullius ordinis, neque generis, neq; fortunæ non modo dignitatis iſtius Principis, ſed neque voluntati quidem defuiſſe.

Sextum genus amplificandi per Inductionem ab exemplis, cum Repetitione & Præteritione.

NOn placet Dialectica Iuliano, non placet etiam Hæreticis. At placuit veteribus, vt eos primum nominem ex ſæculorum omnium memoria, qui annos ante multos vixerunt. Placuit Iſocrati, cuius ſemper apud Philoſophos valebat auctoritas. Placuit duobus Philoſophiæ luminibus Ariſtoteli, & Platoni, Senoni, Diogeni, Ariſtippo, Crati, qui ſemper magna ſcientia præditi celebrantur. Placuit idem, quod Philoſophis, magnis Imperatoribus Pompeio, Cæſari, qui multas artes adoleſcentes, tum Dialecticam ad exquiſitas rationes inueſtigandas didicerunt. Maximè verò Philippus Rex Macedonum probauit, qui vt primum Alexandrum natum aſpexit, ſibi de felicitate gratulatus eſt ſua, quod filius præceptorem Ariſtotelem habiturus eſſet; ſed quid veteres Philoſophos, & præceptores commemoro, conditoribus academiarum placuit, vt nullus annus eſſet, quin liberalium artium curriculum iniretur, & qui Medicinam præcipuè vel ſacram Theologiam percipere vellent, hi niſi Dialecticæ, Philoſophiæque curſu confecto Medicinæ, cæleſtiſque Theologiæ ſtudia non inſtituerent. Sed quenquam his teſtimoniis, quæ dici, nihil eſſe poteſt locupletius, veniamus ad inſignia Dialecticæ, quæ non minores habet in academiis honoris, quàm cæteræ facultates atque diſciplinæ; ſi quidem

Bacha

Bachalaureos, Licentiatos, Magiſtros, ſuis & proprijs inſignibus ornatos Dialectica profert. Atque illi ipſi Iuriſconſulti nunquam olim ſine Dialectica Ius Ciuile inchoarunt. Nunquam etiam magnus aliquis orator habitus fuit, nec erit vlla vnquam ætate, niſi fuerit præditus hac diſputatrice indagatriceque veri Dialectica. Atque viderunt aliqui in publicis Iuriſprudentiæ cōtentionibus, vna ratiocinatione propoſita, ſine dialectica conticuiſſe propugnatorem Iuriſperitiæ. Sed quid mirum Hæretici conſectantur errores, falſas opiniones, fraudes, & fallacias, quibus liberari nolunt homines, in quas auctores hæreſeos tantam multitudinem addnxerunt. Quo cum ſpectet Dialectica veri diſputatrix ſimilis illis Mahumetes, qui ſectam ſuam in diſputationem venire prohibuit, de ſuis erroribus conſtare nolunt, quos rationibus huc & illuc rem trahens Dialectica ſuſtuliſſet.

Septimum genus amplificandi per Præteritionem ex Diſsimilibus.

SCilicet huic ego ſuaſi, vt ſtudium iniret litterarum: Etenim ſi voluntas abeſſet huic homini, & à litteraria ille prorſus eſſet alienus, hunc equidem pater excitaret, & auus, quorum vterque litterarum itinere contendit. His igitur parentibus ortus, ab alienis potius, quàm à ſuis exemplum peteret, & militiæ ſe potius dederet, quàm ſtudiis. Quid? idem adoleſcens ea familia natus, quæ non modo honores academiarum conſequuta fuerat, ſed magiſtratus regnorum & ſedes ampliſſimas me auctorem credo deſiderauit: qui etiam ſine hiſce exemplis clariſſimis academiam in ſua patria habebat, vt ſine ſumptibus, & carens patrio ſolo, quod nunquam relinquendum conſtituerant, litteris

operam

operam nauaret? hunc eundem non patris voluntas clariſſimi, non imperium eiuſdem, non legatorum acceſſio, ſi viam parentum ſequi voluiſſet, ad rem litterariam, ſed mea perſuaſio excitauit. An huic adoleſcenti perſuaſi, cui fratres militari ſtudio arrepto ne ſuadere quidem potuerunt; quo etiam maiorem ei familia gratiam debet, qui parentis voluntatem & imperium pluris habuit, quàm fratrum expectationes & ſpes à principibus allatas. An ille me auctorem ſequutus, quem ego magis facturum eſſe putarem, quem feciſſe admirarer, non admirarer autem ob eam cauſam, quod patris ſcripta cùm teneret, & ab eadem relicta cum accepiſſent Doctores academiæ, hunc ad Iuriſperitiam hortabantur, quod memores paternæ ſcientiæ magnam academiæ, & ſtudioſis Iuriſperitiæ vtilitates allaturum ſe fuiſſe putarét. Quid patruos dicam, Antonium? an Martinum, & horum qui cátedrā tenebant, auctoritate cenſetis non excitatum potius, quàm perſuaſu meo. Longum eſt perſequi alios principes, huic adoleſcenti, quos ſcimus fuiſſe litterariæ rei ſuaſores, idque academiæ noſtræ glorióſum, fuiſſe tam multos iſtius vtilitatis amantes, ipſis verò, qui academiæ prouidebant, glorioſius.

Octauum genus cum his particulis, quid, nonne? & articulis & interrogationibus.

QVid cum Chriſtus paſſus fuerit, Chriſtianis exiſtimatis ſtatuendum, & faciendum eſſe? quid veri Fidei cultores? nonne hoc exemplo omnes ſibi ſubeundos labores, omnes perferundas dolorum acerbitates decreuerunt? quid Martyres Chriſti Ieſu fortiſſimi, nonne, omni modo ad caput & iugulum dedendum, & ad vitam cum ſanguine profundendam contende

tenderunt? Quid denique ſpeciatim Sebaſtiani? Quid Laurentij? quid Stephani? nonne ſagittas, flammas, & lapides incredibili fortitudine & alacritate pertulerunt. Iſta eſt equidem cæleſtis ac diuina Chriſti Ieſu virtus, iſti fructus vberrimi ſuę paſſionis, qua nos excitati corpus iſtud in ſummos cruciatus dari, & in quaſcunque non dubitamus tempeſtates coniicere, videmus fortitudinem eſſe Chriſtianorum, conſtantiam tanti generis ac ſanguinis, noſtros homines meritis & cruciatibus, Chriſti Ieſu omnia fortiter audere, & conſtanter perficere, nihil eſſe quamuis periculis omnibus circunuentum, quod non adeant & ſuperent ſine dubitatione, omnes equuleos, flammas, cruces, crates, laminas, vim omnem, multitudinem, acerbitatemque tormentorum.

Nonum genus ab exemplis per Apoſtrophen, ex teſtimoniis ad amplificandum.

MAximas audio tibi C. Cæſar in ſenatu gratias actas eſſe proiacente Repub. manſuetudine & ſapientia ad veterem ſtatum excitata, tu etiam Cicero Cæſari eaſdem egiſti gratias, cum deprecante ſenatu vniuerſo, maximeque C. Marcello ciue ſplendidiſſimo, Senatore grauiſſimo fratris reductionem, patriæ cariſſimæ Reique publicæ vniuerſæ, libens & gaudens reddidiſti? An tuam obliuiſci poſſumus Pompeij gratulationem, cum ex Aſia reuertens pro beneficiis in Rempub. collatis orationem plenam laudis & gratulationis audiiſti? non eſt, non eſt equidem optimi hominis acceptorum memoriam beneficiorum nullo vnquam tempore deponere.

Decimum

Decimum genus amplificandi ab exemplis & teſtimonijs per ſubiectionem.

QVos optimos Rhetores, quos peritiſsimos huiuſce facultatis, quos exquiſitos & ſingulares in omnibus ornamentis & laudibus oratoriis fuiſſe putabimus? eos profectò, qui Ciceronem imitati fuerint. Etenim ſi in omni arte ac facultate conſtituerunt omnes illos eius facultatis laude florere, qui principes potiſſimum viros, & auctores artis imitati fuerunt, quis de noſtra opinione dubitabit? Etenim ſi Papiniani, ſi Sulpitij, ſi Sceuolæ de iūre conſulebantur homines iuriſperitiſſimi, & legum auctores. Poſſumus vobis probare auctorem huius ſententiæ, & lumen Philoſophiæ, quem ad hæc vſque tempora ducem liberalium artium, & Philoſophiæ præceptorem ſequuntur omnes eximij de quacunque academia præceptores Ariſtotelem. Queritis aliquem grauiorem, præſtantiorem, illuſtriorem doctrina ſacra, cæleſtique diſciplina, veteribus ignota, de cœlo delapſa Theologia: omnes academiæ Theologorum dabunt Beatum Doctorem Thomam propter admirabilitatem doctrinæ ſuæ Angelicum ab omnibus appellatum, quem omnes colunt, omnes ſumma conſenſione ſequuntur, & certum ac tenendum omnes Theologi confirmant.

Ex ſuperioribus exemplis conſtat, & ex varijs à nobis amplificandi rationibus allatis in confirmatione, refutatione, & in omni amplificatione quantopere regnent teſtimonia. Atque ab exemplis petere potuit eloquentiæ ſtudioſus alia ſchemata, quibus omnia decorantur, nunc exempla in exordijs & perorationibus ſubijciantur. Ex quibus

quibus conſtat dominatus horum argumentorum vbique locorum ampliſſimè magnificentiſſiméque patens.

Epilogus ab exemplis.

COnſeruate igitur, Reipub. Patres, ciuem bonarum artium, parentem patriæ, conſeruatorem Reipub. Promitto hoc vobis, & Reipub. ſpondeo, ſi modo quid apud vos memoria conſulatus noſtri valeat, nunquam illum niſi veſtris commodis proſpectum fore. Quod cum fretus Conſulatu geſto promitto, tum quod obſidibus coniurationis extinctæ datis vltro deuouerat ſeſe. Neque enim poteſt, qui Conſul teſtimonium Reipub. conſeruatæ honorificẽtiſſimum acceperit, & in Conſulatu faces ardentes à patria remouerit, non ipſe conſularis homo priſtinæ virtutis memor priſtinum in Rempub. animum virtutémque retinere. Habet à M. Tullio Reſpub. multos magiſtratus geſtos, vel obſides animi ſui, vel pignora voluntatis. Quare oro, obteſtórque vos Iudices, vt qua in ciuitate multis accuſationibus multi non magnopere de Repub. bene meriti, retenti fuerunt, quos vos ipſi, quos ciues, quia de veſtra gente, qui à vobis, cum eiſdem mænibus contenti fuerunt, quia Rempub. quia tecta, quia Lares, quia amicitiam, quia cõſuetudinem retinuerunt, in ciuitate conſeruandos decreuiſtis, in ea ciuitate ne patiamini illum oppreſſum inimicorum inuidia, iactatum viciſſitudine fortunæ, depreſſum inclinatione temporum, parentem patriæ veſtrum præſidium ac propugnaculum Ciceronem ex ciuitate in exilium proficiſci. Qui cum Ciceronis in patriam beneficia plurima propoſueritis, conſtituite vobis ante oculos huius etiam miſeri vxorem & filiam, quæ diſceſſu parentis in luctu ſemper & ſqualore iacebunt,

tum

tor,cum miles antea non fuiſſet, ſed orator, Romæ ſemper,& in foro verſatus. Quid quod poſt Pharſalicum præmium ſumma totius belli, ſi voluiſſet ad illum cunctorum principum incredibili conſenſione deferebatur.

Quoniam in confirmationem ac refutationem potiſſimum noſter adhuc labor ſpectauit, figuræ quamuis eas non prætermiſimus, non ſunt omittendæ, præter alia, quæ animaduertere debet à nobis allata dicendi lumina Rhetoricæ ſtudioſus alumnus, quæ ex ordine ſuo ſequuntur ad exemplorum exercitationem, inſignia dicendi.

Primum Exemplum per Præteritionem cum Repetitione ornatum.

QVid ego nunc condiſcipulorum ſuorum teſtimonia producam, qui ingenium Marcelli, quotquot omnibus litterariis concertationibus interfuerunt viri ingenioſi, tametſi adoleſcentis, tamen omnium Scholaſticorum primi præſtantiſſimique commendarint; Quid ſodales iſtius Ioannem Ildefonſum, & Antonium Franciſcum Scholaſticos probatiſſimos & ornatiſſimos afferam? Quid aliorum comitum ac ſociorum ſermones honorificos, proferam, quorum omnium teſtimoniis multa de noſtri Marcelli ingenio pro familiaritate, quæ ſibi cum eo fuiſſet priuatim & publicè ab hinc tot annos cognouiſtis omnes? Quid præceptores nominem, qui concertationes & publicas & priuatas Gymnaſij pro ſuo ſummo ingenio toties eidem detulerunt, & teſtimoniis ſuis melius hæc prædicauerunt, quam quiſquam narrare potuiſſet, quid dicam exornare. Noua cuiquam noſtrũ hæc ſunt, & inopinata? nónne primum hoc ingenii acumen,

men, has Marcelli laudes aures noſtræ acceperunt, nihil non de præſtantia ingenij,nihil non de ſtudio,de diligentia,aſſiduitate, progreſſionibus audiuimus, & iam pridem ab eo tempore,quo in academiam venit, multa de Marcelli laudibus fama diſſeminauit.

Secundum exempli genus tractandi per præteritionem cum frequentatione.

QVid quod is adoleſcens,& ſemel ab ſcholis eiectus? non dico hoc tempore, id quod neſcio an dici oporteat, illum foliorum pictorum fuiſſe conuictum. Non recito teſtimonia adoleſcentum nobiliſſimorum,quæ in Ioannem dicta ſunt ab iis, qui huius claſſis,cum imperio ac dignitate Conſules & Præfecti nobis omnibus præfuerunt: quorum teſtimoniis planum equidem factum eſt,maximè eius opera,cum præceptor abeſſet, in gymnaſio ſeditionis dicta ſunt de peragratione viarum, quas me pudet nominare, quas ille cum audiſſet, quanquam erat natura impudens,tamen demiſit illico vultum, & oculos. Omitto hæc & alia per multa, quæ per omne anni tempus in hunc dicta ſunt. Hoc dico magnam ſemper fuiſſe magiſtratibus,& principibus gymnaſij, honeſtiſſimis & præſtantiſſimis adoleſcentibus controuerſiam, cum hoc ſcholaſtico,quem omnes accuſant, quem nemo videre poteſt, quem exploſum & eiectum iam pridem cupiunt omnes, quotquot ſunt condiſcipuli. Dicunt idem,quod ego dico,clam multos per illum abſtractos ab ſtudiis, detentos in platea, & illectos in ſuas fraudes. Irridetur hæc iſtius diſſimulatio, & perſona adoleſcentis boni ſuſcepta,ſicut in titulis inciſis, quæ ſunt ad Virginis Annunciate, quos ideo inſcripſit,& incidit palam,vt tegerit ſua vitia ſpecie Reli-

gionis in virginem. Nunc exagitantur eiuſdem fraudes,& fallaciæ, tota iſtius adoleſcentia in huiuſmodi ratione verſatur, aperitur ingenium,& natura,ex tegumentis & inuolucris euoluitur, facta & mores illius in medium proferuntur.Itaque nihil ab illo factum, neque dictum probatur bonis, & virtutis amantibus, & princeps &architectus totius ſimulationis habetur.

Tertium exemplum amplificandi ab exemplis per Præteritionem.

QVa de te ſi vnum factum ex omni delecta iuuentute protulero, plura non afferam;non enim mihi exemplum magni prꝑſtantiſque adoleſcentis Petri Auguſtini prætereundum videtur. Qui cum eſſet nobilis, & in alumnorum eloquentiæ bonorum numero habitus, in medium prodiens, clara voce, vt omnis concio audire poſſet, dixit, ſe ſcire reum nihil eiuſmodi eorum, quæ inquirebantur, feciſſę: ſi quis contradicere vellet, dicturum ſe pro reo teſtimonium: deinde nemo repertus eſt,qui cõtra eum teſtimonio ſuo veniret.Itaque non culpa ſolùm,ſed ſuſpicione vnius boni adoleſcentis voce liberatus eſt, vide quid virtus faciat.

Quartum genus amplificandi ab exemplis ex more maiorum per Præteritionem.

HIc ego iam illud quod notiſſimum ſit, nec attingo quidem, Auditores, non eſſe hanc à nobis à maioribus relictam conſuetudinem, vt adoleſcentes diſcumbant in honoratiore loco, cum ſenes inuitentur ad conuiuium omnibus profectò legibus adoleſtibus ſemper imberbibus ſenes, & canis oppletos & capillatio eſſe præpoſitos non ignoramus. Itaque hāc diſcumbendi, & contemnendæ ſenectutis ſordidiſſimam

mam

mam & fœdiſſimam nouitatem ſemper reprehendiſſe maiores noſtros alienam ab omni humanitate gentis, alienam à dignitate communi, atque ipſa indigniſſimam præſtantia nobilitatis accepimus.

Quintum genus amplificandi ab exemplis à more eodem, cum Minore per Præteritionem, adiuncta Repetitione & Interrogatione.

MVlti obuiam prodierunt Archiepiſcopo in vrbem ingredienti. Quid autem habet admirationis tali ac tanto principi aduenienti, Paſtori ſuo obuiam procedere omnes generis, ordinis, & ætatis hominis? quod niſi eſſet factum, magis mirandum videretur? Quid ſi etiam illud addam, quod in more poſitum eſt in aliorum multo inferiorum aduentu rogatos eſſe multos, num non criminoſum atque vituperandum, qua in ciuitate rogati equitum nonnullorum aduentum ciues magno cum honore exceptum, obuiam ire ſoleant, in ea non ſe ſe effundere, omnes ordines, ad paſtorem ſuum excipiendum in tanti præſertim Principis dignitate venientes. Quid ergo miremur omnes equites occurriſſe, quorum ex flore Princeps iſte fuit? Quid ſenatores Hiſpalenſes? Quid Tribunos plebis? quid ſi illā officioſiſſima, quæ neminem ſui generis patitur non honeſtè in vrbem introire, Cruciferorum cuiuſque ordinis equitum & Comitum & Marchionum vniuerſa nobilitas potentiſſimorum, ſi denique ipſi Duces cum bene magno grege ſuorum obuiam venerunt. Mitto conuentum Eccleſiæ, Portionarios, Canonicos, & eos, qui dignitates habent in Eccleſia, quos de officio ſuo exire obuiam neceſſarium erat. Mitto multos etiam alios equites alienige-

nas, qui ad introitum expectandum venerunt. Hoc dicam concurſum in iſto officio nullius ordinis, neque generis, neq; fortunæ non modo dignitatis iſtius Principis, ſed neque voluntati quidem defuiſſe.

Sextum genus amplificandi per Inductionem ab exemplis, cum Repetitione & Præteritione.

NOn placet Dialectica Iuliano, non placet etiam Hæreticis. At placuit veteribus, vt eos primum nominem ex ſæculorum omnium memoria, qui annos ante multos vixerunt. Placuit Iſocrati, cuius ſemper apud Philoſophos valebat auctoritas. Placuit duobus Philoſophiæ luminibus Ariſtoteli, & Platoni, Senoni, Diogeni, Ariſtippo, Crati, qui ſemper magna ſcientia præditi celebrantur. Placuit idem, quod Philoſophis, magnis Imperatoribus Pompeio, Cæſari, qui multas artes adoleſcentes, tum Dialecticam ad exquiſitas rationes inueſtigandas didicerunt. Maximè verò Philippus Rex Macedonum probauit, qui vt primum Alexandrum natum aſpexit, ſibi de felicitate gratulatus eſt ſua, quod filius præceptorem Ariſtotelem habiturus eſſet; ſed quid veteres Philoſophos, & præceptores commemoro, conditoribus academiarum placuit, vt nullus annus eſſet, quin liberalium artium curriculum iniretur, & qui Medicinam præcipuè vel ſacram Theologiam percipere vellent, hi niſi Dialecticæ, Philoſophiæque curſu confecto Medicinæ, cæleſtiſque Theologiæ ſtudia non inſtituerent. Sed quanquam his teſtimoniis, quæ dici, nihil eſſe poteſt locupletius, veniamus ad inſignia Dialecticæ, quæ non minores habet in academiis honoris, quàm cæteræ facultates atque diſciplinæ; ſi quidem

Bacha

Bachalaureos, Licentiatos, Magiſtros, ſuis & proprijs inſignibus ornatos Dialectica profert. Atque illi ipſi Iuriſconſulti nunquam olim ſine Dialectica Ius Ciuile inchoarunt. Nunquam etiam magnus aliquis orator habitus fuit, nec erit vlla vnquam ætate, niſi fuerit præditus hac diſputatrice indagatriceque veri Dialectica. Atque viderunt aliqui in publicis Iuriſprudentiæ cõtentionibus, vna ratiocinatione propoſita, ſine dialectica conticuiſſe propugnatorem Iuriſperitiæ. Sed quid mirum Hæretici conſectantur errores, falſas opiniones, fraudes, & fallacias, quibus liberari nolunt homines, in quas auctores hæreſeos tantam multitudinem adduxerunt. Quo cum ſpectet Dialectica veri diſputatrix ſimilis illis Mahumetes, qui ſectam ſuam in diſputationem venire prohibuit, de ſuis erroribus conſtare nolunt, quos rationibus huc & illuc rem trahens Dialectica ſuſtuliſſet.

Septimum genus amplificandi per Prateritionem ex Diſsimilibus.

SCilicet huic ego ſuaſi, vt ſtudium iniret litterarum: Etenim ſi voluntas abeſſet huic homini, & à litteraria ille prorſus eſſet alienus, hunc equidem pater excitaret, & auus, quorum vterque litterarum itinere contendit. His igitur parentibus ortus, ab alienis potius, quàm à ſuis exemplum peteret, & militiæ ſe potius dederet, quàm ſtudiis. Quid? idem adoleſcens ea familia natus, quæ non modo honores academiarum conſequuta fuerat, ſed magiſtratus regnorum & ſedes ampliſſimas me auctorem credo deſiderauit: qui etiam ſine hiſce exemplis clariſſimis academiam in ſua patria habebat, vt ſine ſumptibus, & carens patrio ſolo, quod nunquam relinquendum conſtituerant, litteris

operam

operam nauaret? hunc eundem non patris voluntas clariſſimi, non imperium eiuſdem,non legatorum acceſſio,ſi viam parentum ſequi voluiſſet,ad rem litterariam, ſed mea perſuaſio excitauit. An huic adoleſcenti perſuaſi, cui fratres militari ſtudio arrepto ne ſuadere quidem potuerunt; quo etiam maiorem ei familia gratiam debet, qui parentis voluntatem & imperium pluris habuit, quàm fratrum expectationes & ſpes à principibus allatas. An ille me auctorem ſequutus, quem ego magis facturum eſſe putarem, quem feciſſe admirarer, non admirarer autem ob eam cauſam,quod patris ſcripta cùm teneret, & ab eadem relicta cum accepiſſent Doctores academiæ,hunc ad Iuriſperitiam hortabantur, quod memores paternæ ſcientiæ magnam academiæ, & ſtudioſis Iuriſperitiæ vtilitates allaturum ſe fuiſſe putarét. Quid patruos dicam, Antonium?an Martinum,& horum qui cátedrã tenebant,auctoritate cenſetis non excitatum potius, quàm perſuaſu meo. Longum eſt perſequi alios principes, huic adoleſcenti, quos ſcimus fuiſſe litterariæ rei ſuaſores, idque academiæ noſtræ glorióſum, fuiſſe tam multos iſtius vtilitatis amantes, ipſis verò, qui academiæ prouidebant,glorioſius.

Octauum genus cum his particulis,quid, nonne? & articulis & interrogationibus.

QVid cum Chriſtus paſſus fuerit, Chriſtianis exiſtimatis ſtatuendum,&faciendum eſſe?quid veri Fidei cultores? nonne hoc exemplo omnes ſibi ſubeundos labores, omnes perferundas dolorum acerbitates decreuerunt?quid Martyres Chriſti Ieſu fortiſſimi, nonne omni modo ad caput & iugulum dedendum,& ad vitam cum ſanguine profundendam contende

tenderunt? Quid denique ſpeciatim Sebaſtiani? Quid Laurentij? quid Stephani? nonne ſagittas, flammas, & lapides incredibili fortitudine & alacritate pertulerunt. Iſta eſt equidem cæleſtis ac diuina Chriſti Ieſu virtus, iſti fructus vberrimi ſuę paſsionis, qua nos excitati corpus iſtud in ſummos cruciatus dari, & in quaſcunque non dubitamus tempeſtates coniicere, videmus fortitudinem eſſe Chriſtianorum, conſtantiam tanti generis ac ſanguinis, noſtros homines meritis & cruciatibus, Chriſti Ieſu omnia fortiter audere, & conſtanter perficere, nihil eſſe quamuis periculis omnibus circunuentum, quod non adeant & ſuperent ſine dubitatione, omnes equuleos, flammas, cruces, crates, laminas, vim omnem, multitudinem, acerbitatemque tormentorum.

Nonum genus ab exemplis per Apoſtrophen, ex teſtimoniis ad amplificandum.

MAximas audio tibi C. Cæſar in ſenatu gratias actas eſſe proiacente Repub. manſuetudine & ſapientia ad veterem ſtatum excitata, tu etiam Cicero Cæſari eaſdem egiſti gratias, cum deprecante ſenatu vniuerſo, maximeque C. Marcello ciue ſplendidiſſimo, Senatore grauiſſimo fratris reductionem, patriæ cariſſimæ Reique publicæ vniuerſæ, libens & gaudens reddidiſti? An tuam obliuiſci poſſumus Pompeij gratulationem, cum ex Aſia reuertens pro beneficiis in Rempub. collatis orationem plenam laudis & gratulationis audiiſti? non eſt, non eſt equidem optimi hominis acceptorum memoriam beneficiorum nullo vnquam tempore deponere.

Decimum genus amplificandi ab exemplis & teſtimonijs per ſubiectionem.

QVos optimos Rhetores, quos peritiſsimos huiuſce facultatis, quos exquiſitos & ſingulares in omnibus ornamentis & laudibus oratoriis fuiſſe putabimus? eos profecto, qui Ciceronem imitati fuerint. Etenim ſi in omni arte ac facultate conſtituerunt omnes illos eius facultatis laude florere, qui principes potiſſimum viros, & auctores artis imitati fuerunt, quis de noſtra opinione dubitabit? Etenim ſi Papiniani, ſi Sulpitij, ſi Sceuolæ de iure conſulebantur homines iuriſperitiſſimi, & legum auctores. Poſſumus vobis probare auctorem huius ſententiæ, & lumen Philoſophiæ, quem ad hæc vſque tempora ducem liberalium artium, & Philoſophiæ præceptorem ſequuntur omnes eximij de quacunque academia præceptores Ariſtotelem. Queritis aliquem grauiorem, præſtantiorem, illuſtriorem doctrina ſacra, cæleſtique diſciplina, veteribus ignota, de cœlo delapſa Theologia: omnes academiæ Theologorum dabunt Beatum Doctorem Thomam propter admirabilitatem doctrinæ ſuæ, Angelicum ab omnibus appellatum, quem omnes colunt, omnes ſumma conſenſione ſequuntur, & certum ac tenendum omnes Theologi confirmant.

Ex ſuperioribus exemplis conſtat, & ex varijs à nobis amplificandi rationibus allatis in confirmatione, refutatione, & in omni amplificatione quantopere regnent teſtimonia. Atque ab exemplis petere potuit eloquentiæ ſtudioſus alia ſchemata, quibus omnia decorantur, nunc exempla in exordijs & perorationibus ſubijciantur. Ex

quibus conſtat dominatus horum argumentorum vbique locorum ampliſſimè magnificentiſſiméque patens.

Epilogus ab exemplis.

COnſeruate igitur, Reipub. Patres, ciuem bonarum artium, parentem patriæ, conſeruatorem Reipub. Promitto hoc vobis, & Reipub. ſpondeo, ſi modo quid apud vos memoria conſulatus noſtri valeat, nunquam illum niſi veſtris commodis proſpectum fore. Quod cum fretus Conſulatu geſto promitto, tum quod obſidibus coniurationis extinctæ datis vltro deuouerat ſeſe. Neque enim poteſt, qui Conſul teſtimonium Reipub. conſeruatæ honorificētiſſimum acceperit, & in Conſulatu faces ardentes à patria remouerit, non ipſe conſularis homo priſtinæ virtutis memor priſtinum in Rempub. animum virtutémque retinere. Habet à M. Tullio Reſpub. multos magiſtratus geſtos, vel obſides animi ſui, vel pignora voluntatis. Quare oro, obteſtórque vos Iudices, vt qua in ciuitate multis accuſationibus multi non magnopere de Repub. bene meriti, retenti fuerunt, quos vos ipſi, quos ciues, quia de veſtra gente, qui à vobis, cum eiſdem mœnibus contenti fuerunt, quia Rempub. quia tecta, quia Lares, quia amicitiam, quia cōſuetudinem retinuerunt, in ciuitate conſeruandos decreuiſtis, in ea ciuitate ne patiamini illum oppreſſum inimicorum inuidia, iactatum viciſſitudine fortunæ, depreſſum inclinatione temporum, parentem patriæ veſtrum præſidium ac propugnaculum Ciceronem ex ciuitate in exilium proficiſci. Qui cum Ciceronis in patriam beneficia plurima propoſueritis, conſtituite vobis ante oculos huius etiam miſeri vxorem & filiam, quæ diſceſſu parentis in luctu ſemper & ſqualore iacebunt,

tum

tum vnius filij luctum & ſordes, qui parente profectò in exilium, eiſdem quibus mater & ſoror lachrymis atque luctu conficientur. Nolite, Patres, aut hos parentis exilio conflictatos ludibrio inimicorum, & iniuriis, & tempeſtatibus expoſitos relinquere, quibus oppreſſi, iactati, vexatíque aut vitam miſerrimam viuant, aut maturiùs mortem oppetant, quàm obire debuiſſent, nulla alia de cauſa, quàm eximia parentis, qui vos, qui liberos, qui Rempub. atque hoc domicilium clariſſimi pulcherrimíque imperij conſeruauit virtute, laboribus, vigiliis, periculo ac diſcrimine vitæ. Conſeruate Reipub. parentem, parenti Rempub. ne multi tam prauo exemplo docti, quod vobis turpe videbitur à defendenda Repub. deterreãtur. Id ciues omnes, id filij veſtri, id tot ſordidati & lugentes Reipublicæ orant, id poſtremo patria communis omnium veſtrum parens obſecrát, quæ ſi non obtinuerit, quo imploratum opem adeamus prorſus ignoro.

Secundum exemplum perorationis ex teſtimonijs repetitione.

SEd me repentè, auditores, de fortiſſimorum & clariſſimorum Martyrum virtute, & gloria dicentem, & plura etiam dicere parentem, Chriſti Ieſu, & eorum qui illum comitati ſunt, memoria, in ipſo orationis curſu repreſſit. Video enim B. Ioannem Euangeliſtam diſcipulum Chriſti Ieſu, Apoſtolum tanti Domini, eidem omnium cariſſimum dilectúmque admodum in ſummo mœrore iacentem, lacrymas præ ſpectaculi acerbitate plurimas profundentem, Virgo Virginum, florem integritatis; decus & gloriam Virginum, ianuam gloriæ cœlorum, parentem aſſertoris Ieſu ad

extre

extremam crucem, ſuſpicientem filium, & in oculis & animo totam intentam, præ lacrymarum flumine, præ doloris acerbiſſimo ſenſu, & infinita magnitudine, cruciatam, conflictatámque vehementiſſimè. Video Chriſtum Ieſum vindicem noſtræ libertatis, recuperatorem ſalutis noſtræ, extinctorem audacię quotidianæ dæmonis, repreſſorem cædis infinitæ, euerſorem ſedis inferorum deterrimæ, præſidium proſtratæ ac perditæ hominum naturæ, Filium Patris Æterni, ſplendorem & imaginem tantæ Majeſtatis, ſine colore, ſine forma, exanguem atque mortuum; de cruce pendentem, quatuor transfixum horribili diritate clauorum. Video ab vtroque latere in crucem duos ſublatos latrones, vnum deludentem, & irridentem Chriſtum Ieſum, alterum ſolis repentina defectione ſtupefactum virtutum, quæ in cruce ſpectanda, miracula Chriſtus Ieſus edebat, prædicantem & increpantem & accuſantem impietatis conſortem facinorum, & veniam à Chriſto Ieſu peccatorum cum ſummo dolore petentem. Atque hæ B. Ioannis & Virginis Mariæ lacrymæ profuſæ ſunt præ Chriſti Ieſu amore, mors Chriſti Ieſu oppetita fuit propter peccatorem vnum te. Quia te Chriſtus Patri æterno reconciliauit, quia maculam ex Adami perfidia contractam eluit, quia patefecit ſedes paradiſi, quia denique hominem in priſtinam libertatem dignitatémq; reſtituit. Quod tandem eſt in Chriſto Ieſu ſcelus, quid tantopere deliquit illo die, cùm crucem, cùm mortem, cùm tantam ignominiam ſubiit. Ac ſi ſceleſtum eſt amare hominem, pertulit pœnarum ſatis, cùm à cunabulis ſuis nullas non malorum perpeſſus eſt acerbitates, cùm octaua luce à natalitiis ſuis profudit ſanguinem, cum tot fecit itinera, Galilæam, Samariam, Iudæam pedi-

bus peragrauit, cùm poſt comprehenſionem ſuam, contumelias, iniuriáſque omnes indigniſſimas, poſt virgarum diritatem, poſt caput horrificis ſentibus redimitum in crucem fuit actus, pertulit crudelitatem inimicorum, ſcelus perfidorum, fraudem inuidorum, mortem deterrimorum, ſi hoc non eſt ſatis, quod hæc omnia in recuperanda ſalute noſtra perpeſſus eſt: quid valere poſſit ad molliendum flectendúmque peccatoris animum aſſequi non poſſum. An homo apud ſe eſſe poteſt in memoriam cruciatibus Chriſti Ieſu, & ſanctiſſima morte redacta, & vllum ſuſcipere capitale ſcelus? neque vnquam viri boni, qui ſuis lacrymis, qui ſuo ſenſu & dolore, qua ſunt ſanctitate, declarant, ſui vix compotes videbantur eſſe pię ſpectaculo præſentis acerbitatis diritatéque maxima. Neque mortem quotieſcunque recordantur (frequenter autem recolunt) ingemiſcere deſinunt, atque peſtem omnem peccatorum execrari deteſtabilem. Chriſtus Ieſus omni tempore de cruce ſybilo boni paſtoris euocat, & ad meliorem ſanámque mentem recuperandam, ſi in viam redire voluerint, quàm maxima voce compellit. Per lacrymas B. Ioannis, per ſenſum ac dolorem Virginis, per clauos vtriuſque manus, per vulnus ſanctiſſimo lateri factum teli diritate contorti, per mortē, per crucem ſuam ſanctiſſimam à furore, & mentis inſania reſipiſce peccator.

Tertium genus perorandi ab exemplis.

NVnc te Chriſte Ieſu manſuetiſſime, cuius Iſabella Regina Angliæ, corpus ſanctiſſimum, de ſacris altaribus auferendum tollendúmque iuſſit, atque ſacraria eiuſdem hoſtiæ ſanctiſſimæ regalia planè, digna maieſtate tua cæleſti, ex auro ſplendenti facta deſtruxit,

ſtruxit,& abſtulit,tibíque calices gemmatos & aureos ad hanc eandem victimã dicatos, per nefarium ſcelus de templis omnibus diripuit,cuiuſque ſanctiſſima & pulcherrima ſimulachra nefariè demolita fuit, pedibus calcanda ſacrilegis imperauit,cuius ſacramenta negat,& ritus & ceremonias Eccleſiæ tuæ contemnit, ſeipſam præficit rebus Angliæ ſacris Ducem ac Principem venerandam ſuſcipiendámque téque Regina Cœlorum ,Mater Chriſti Ieſu,Virgo integerrima , cuius fana plurima nõ Londini ſolùm,vbi Iſabella habitat, ſed omnibus in populis , vrbibúſque Angliæ vniuerſæ ſanctiſſima & antiquiſſima ſimili audacia , omnibus donis ornamentíſque nudauit. Itaque Prínceps Apoſtolorum Petre,quem hęc Regina deterrima clariſſimis & religioſiſſimis in templis expilauit,& ex illis cum auri grande pondus , tum omnia præter tectum & parietes abſtulit. Quæ ſtabularia fecit ſanctiſsima religioſiſsimáque tua templa ſuorum cerdonum,heluonum,& compotorum,tuam poteſtatẽ , & eorum qui tibi ſucceſſerunt,auctoritatem contemnẽs. Teque Diue Ioannes Baptiſta , & Euangeliſta,quibus (vt ſacrarum Virginum ſtudium & pietas ferebat) omnibus diuitiis refertiſsimas ædes conſecratas, omni latrocinio atque rapina ſpoliauit. Etiam vos Patroni, Patronæque ſingulorum populorum , & vrbium totius Angliæ , quorum dies feſtos ſacros ſolennéſque & honores ademit anniuerſarios , quos in altaribus oppidani collocauerunt, & ſuis in ſedibus & finibus cuſtodes & præſides conſueuerant habere. Vos Apoſtoli ſanctiſſimi , quorum imagines & nocte & in obſcuritate,& accenſis facibus,& media die in oculis hominum inſtructa & comparata manu conuellere ex ſuis ſedibus , & eiicere non verecundata fuit. Vos

Clare, Agnetes, quarum ſacras Virgines, veſtris auguſtiſsimis & religioſiſſimis in cœnobiis ſui ſpurciſsimi & intemperantiſsimi ſatellites violarunt, vt nunc ſacræ cœnobiorum & veſtigia violatæ religionis maneant, monimenta verò cultus diuini, & cuſtodiæ virginalis ornamenta non extent; voſque omnium ordinum, cœtuúmque diuinorum cohortes, legionéſque ſanctorum, quorum & templis quæſtum ſibi & prædam maximam Regina improbiſsima comparauit, omnéſque Martyres, Doctores clariſsimi. Te Michael Archangele, quem patronum, atque defenſorem generis Chriſtiani, ſicut facultates & vires hominum ferunt colimus, atque veneramur, omnes appello & imploro. Adeſte, ſuccurrite, fauete Angliæ, reſpicite veſtras res, & Deum immortalem precamini auertat ab illis regionibus peſtem Iſabellam atque perniciem Religionis. Vos omnes ſancti, ſanctæque omnes, quæ ſedes incolitis & domicilium Cœlorum, voſque maximè, qui huic Prouinciæ præſidebatis, imploro atque obteſtor; quorum cum diuitias & Altaria, cum ſimulachra nulla faceret reliqua, tum cultum omnem ademit religionis, veſtræ ſanctitati, maieſtatique Dei immortalis honorem ritu cærimoniiſque Chriſtianorum impertitum, ſic à poſſeſsione regni capta, ab introitu initi Anglicani regni, memor Patris Enriquij, ſimilis deterrimæ matris Annæ Bolonæ, cum templis, cum religione cum ſacris ipſis, cum Matre Eccleſia iſta tanta peſtis & furia Iſabella, nefario quodam furore bellum ſacrilegum ſemper impiúmque habuit, & geſsit crudeliſsimè.

De exordijs componendis ab exemplis.

QVod deſiderare poterat eloquentiæ ſtudioſus, damus hoc tempore, componendorum ſcilicet ex teſtimoniis exordiorum exempla. Duo autem ſubiiciemus alterum in aduentu Regis Philippi: alterum in Virginis laudem.

Quod erat à nobis aptandum maximè P.G.&quod vnum ad magnificentiam Complutenſis academia,& ad amplitudinem orbis gentium tantæ Reipub. litterariæ diuulgandum maximè pertinebat, id non ſorte aliqua temeraria, quæ rebus ſæpe popularibus dominari ſolet, ſed planè diuinitùs datum atque oblatum vobis inopinato regiæ maieſtatis in gymnaſia noſtra aduentu videtis. Illuxit enim dies clariſſimus academiæ, vobiſque honorificentiſſimus, qui nòn modo Compluti,ſed apud omnes gentes cunctorum ſermone celebretur,potentiſſimum Philippum,hoc nomine tertium Hiſpaniarum Regem, academiam noſtram inuiſiſſe. Nunc in ipſis gymnaſiis Rhetoricæ, aliorúmque ordinum, cum ſint parati, qui prælectionibus & orationibus hanc liberalitatem munificẽtiámque Regis potentiſſimi celebrare conẽtur:Rex in veſtra gymnaſia ingreſſus, vnius Chriſtianæ Religionis Princeps inclytus eſt pietate, atque virtute, omnium ſemper prædicatione digniſſimus,multitudine magnitudinéque,rebus præclarè geſtis, diuitiis,maieſtate,& omnium, qui ſunt toto terrarum orbe auguſtiſsimus atque celſiſsimus:Huic ego celſitati gratiis agendis de voluntate & de auctoritate cunctorum ordinum,quoniam primus veſtræ academiæ orator acceſſi: non id mihi negotij datum eſt, vt præriperem mihi gloriam huius officij, ſed vt Rhetoricæ commune munus obi-

rem.Obtinuit enim eloquentia Regem, in quo ſpargere flores omnes, & inſignia Rhetoricæ plurima, aperire fontes omnes & flumina dicendi, atque tandem, mare immenſum & profundum effundere poſſet in Regem terrarum potentiſſimum, terrorem hoſtium noſtrorum maximum, propugnaculum ſacræ Fidei, murum atque anchoram Romanæ ſedis. De quo ſi copioſè, atque ornatè dixero exiſtimatio & auctoritas ea, quæ in academiæ ſtudiis eſſe debet, remanebit, ſin iſtius Regis immenſæ laudes & infinitæ vim omnem, & vbertatem orationis obruerint: ego tamē iſtud aſſequar, vt vires mihi potius, quàm aut diligentia vobis referendæ gratiæ aut voluntas defuiſſe videatur. Equidem vt de me confitear, Rex potentiſſime, cum multæ à me orationes in gymnaſiis, & in theatris academiarum ampliſſimis refertiſsimiſque habitæ fuerint, & ad Principes terrarum, & ad ipſum parentem tuum Regem celſiſsimum, Principum & Magnatum ſuorum nobilitate plaudente, quas partim præceptoris officio, partim aliqua nominis & eloquentiæ opinione habere conatus fuerim: nunquam tamen neque tantum timorem illi mihi iniicere viſi fuerunt, neque ego tantopere pertimeſcere viſus fui, vt nunc in ipſo tuo conſpectu. Neque tantum me mouet expectatio orationis meæ, cui ſcio, quàm impar ſim, quanquam tot annorum vſu & exercitatione præditus, quantum maieſtatis tuæ ſplendor oculorum & mentis aciem perſtringit. Qui quanquam hac tanta comitate, benignitatéque nobiſcum intra parietes huiuſce gymnaſij ſedendo animos facere videaris: tamen gratias acturi timere quidem ſine ſummo timore nequiſſemus, in terrarum penè omnium, & noſtræ Religionis lumen clariſsimum & ſplendidiſsimum

intuen

intuentes: ſed quod ſemel ſuſceptum eſt, quoniam aliqua ex parte tueri ac perferri debeo, dabo operam pro imbecillitate ingenij noſtri, vt ſi non beneficij in nos collati magnitudinémque, tamen mirificam noſtrorum alumnorum & Doctorum omnium ſapientiſſimorum, in referenda gratia voluntatem cognitam teſtatámque relinquam.

Alterum Exordium in eiſdem teſtimoniis, à fama in Virginis in hanc lucem editæ laudem.

NEminem veſtrum ignorare arbitror, hanc per hoſce dies celebritatem Virginis Mariæ in hominum ore, linguíſque noſtrorum alumnorum fuiſſe, & inter alios ſermones præceptorem ſacræ Theologiæ Primarium profeſſorem in hunc locum ad dicendum ſurrecturum eſſe, & de Virginis Mariæ ſummis & admirandis laudibus concionatorum. Qui ſermones non idcirco ſolùm increbuerunt, quod iſte Doctor egregius conſtituerat atque deliberauerat concionem habere, verùm etiam, quod nemo quenquam tam diſertum, tam eloquentem, tam in dicendo exercitatum fuiſſe arbitrabatur, qui tantis Virginis Mariæ laudibus communi hominum expectationi, melius, quàm ille pro ſua ſumma & incredibili eloquentia ſatisfacere poſſe videretur. Eſt ille Doctor, qui fuit ſemper, vt ad ſeruiendum huic academiæ promptiſſimus ſit, ad ornandam cohoneſtandámque Virginem multorum elaborata dierum oratione paratiſſimus. Et quidem præſto eſſet, ſurgeret, concionem haberet, neque hoc quidem onus reieciſſet, tot ante dies per veſtrum ordinem ſuis humeris impoſitum, niſi grauiſſimo morbo, & aſſidua febri laborans, cùm multos dies in le-

ćto iacuerit, huius loci celebritatem contingere non potuerit. In quo quanti vos fecerit, ex hoc intelligetis,qui dies aliquot ante cum iam morbo tentari videretur, ne concio relinqueretur, qua fuit in academiam obſeruantia ſingulari,mihi præſentem demandauit orationem. In quo quanquam ego nulla ex parte cum Doctore veſtro eloquentiſſimo ſapientiſſimóque comparer, & honoris, & exiſtimationis periculum apertiſſimum ſubeam,tamen patior,& non moleſtè fero me obſeruantiæ, vos veſtræ ſingularis virginem Religionis,nulla intermiſſione conciones,neq; feriarum dilatione celebrandarum facta fructum eſſe laturos. Nam ſi Doctor ampliſſimus, ſtatim atque morbo tentatus eſt, id feciſſet, quod ſe facturum acceperat,vt mihi defferret partes ſuas, minus aliquanto,quàm nunc mihi verendum eſt,periculi proponeretur. Quòd ego in hac concione magis commentanda comparandáque plus temporis potuiſſem: in ea verò laus non tenuis planè, atque obſcura patris eſſet,propterea quod vbi plus ſpatij datur ad cogitandum,gratius aliquid,& elaboratius in Auditorum aſpectum proferretur: ſed quoniam vbi maiora pericula ſunt,id temporis ſuccurrit ſummus præpotẽs Deus pro gloria ſua in maius ſe periculum & diſcrimen efferentibus,facilè ſpero fore, vt quidquid orationi defuerit copiæ & ornatus,id vos humanitate veſtra cõpenſetis:vt nihil de exiſtimatione ſua deperdat orator, quem ad dicendum ſurrexiſſe cernitis, veſtrum omnium, maximéque Virginis Mariæ ſtudio obſeruantiáque ductum: dicam ergo de Virgine ſanctiſſima, hodierna die tanto generis humani boni ſpectata; & edita, ſi me,quod cœpiſtis facere beneuolis & attentis animis exceperitis.

Locus

Locus communis Eloquentiæ ab Exemplis.

NE tu contemptor eloquentiæ eſſes ridiculus, ſi illis temporibus Romanorum, & Athenienſium natus eſſes, cum oratores deligebantur, qui magiſtratus gererent. Etenim qui laborare Rhetoricæ dicendæ percipiendíque cauſa, nó commodum putes, profecto illum Ciceronem, quem eloquentia ſua per omnes honorum gradus ad Conſulatum aſcendentem, qui Romani fuerunt, viderunt hominem ineptum, & inutilem putares. At ſanè terrarum Domini Romani longè aliter & de Cicerone, & de cæteris eloquentibus viris exiſtimabunt. Itaque ex minima tenuiſſimáque Remp. maximam & florentiſſimam oratoria facũltate, reque militari poſteris reliquerunt. Atque regnum armis partum eloquentes conſilio, & orationis facultate moderabantur. Cauſis agendis ad rem, cuiq; familiarem reſtituendam tempus inſumebant & ſcelera mulctabant, & maleficia commiſſa. quibus rebus, & virtutibus laudandis, & immortalibus de patria bene meritorum officiis tantum imperium, & populi Romani nomen conſeruarunt. Neque hæc eò ſolùm exempla Romanorum profero, quò deſint Athenienſium, & aliarum Rerum publicarum, ad ea quibus dequærimus, ſed vt intelligas, cum apud Romanos, Principes terrarum eloquentes viri, diſertíque homines, qui omni tempore ad Reipub. gubernacula ſedere ſolebant, propter vtilitates & honores in eloquentia quóque comparanda tantum operæ, temporíſque conſumerent. Hiſtoriæ inſcium eſſe hominum, qui Rhetoricę facultatem parum fructuoſam dixerit: cum Romani huic facultati percipiendæ præcipuam operam nauauerint: præſertim cum nihil ſit, quod quiſ-

quam ad alias facultates comparandas, aut ad id, quod in Iuriſperitia, in arte medendi, in ſacra Theologia fuerint alumni conſequuti, in lucem proferendum, aut vtilius, aut reuera præclarius facere poſſint.

Locus communis de Iuſiurando ab exemplis & minoribus, locupletatum effectorum grauitate.

IN priuatis rebus ſi quis verbo per iocum etiam, famam alicuius violauerit, quem attigiſſe voluit in circulis, non offendiſſe tamen, is iniuriam facit homini, de quo præſentes inducunt in animum ea, quæ iocans alter dixerit: quanquam non malitioſius honoris detrahendi cauſa dixiſſe millies poſtea iuret. Itáque ſæpè vnius, aut alterius verbi cauſa maximæ vetuſtiſſimæq; amicitiæ, in grauiſſimas inimicitias conuerſæ fuerunt. Qui iuſiurandum falſum teterrimum & valde execrandum iurauerit in aliquem reum innocentem, quanto grauius peccatum in Dei maieſtatem ſuſcepiſſe videbitur. Periurij conſtitutum eſt iudicium, non minus turpe, quàm furti, propterea quod quibus in rebus homines in iudicio teſtes adhibentur, in eorum teſtimoniis fortuna, ſalus, & honos rei poſitus eſt. Quod qui nō religioſè dicat, ſed peierauerit, is oppugnat omnium commune præſidium, & quantum in ſe eſt, tollit è iudiciis veritatem, atque Fidei Religionem, quam maiores in iuſiurando poſitam eſſe voluerunt. Quod qui non coluerit, cum rei commodis officio ſimulato officiat, tum ſæpe vitam & honorem eripit, atque ſuam ipſe lædit exiſtimationem, & dignitatem, ſi quam habebat, vt ſe reddat infamem in perpetuum, ſi de periurio inter homines aliqua ſuſpicione

con

conſtet. Atque illud omnium eſt grauiſſimum, quod quam offendat, cuius maieſtatem violet, non animaduertat. Contemnit enim & aſpernatur Deum Immortalem, quem falsò iuſiurando teſtatur ad confirmandum periurium, cum qui ſumma veritas eſt, audacter adhibet & impudenter, apud quem id valet, quod iuſtum eſt, quod verum & ex optimis moribus & diſciplina ſanctiſſima. Itane eſt, minimis in rebus, qui mẽdacium dixerit, quamuis magnum & impudens non fuerit, quoniam tamen amicum fefellit, improbus habetur, nec verum ei credere ſolemus, in his quæ firmantur iuſiurando inter ipſos homines immortali Deo interpoſito religio ipſa iusiurandi, & metus Dei immortalis non apud homines valere debet. Nullum vinculum ad aſtringendam fidem iureiurando veteres arctius eſſe voluerunt, cum Deos ſuos, idola turpiſsima, lapides mutos, aut ſimulachra ex argento, atque auro paraſſent, nos celſitatem ſummi præpotentíſque Domini, nomen & maieſtatem veri ac metuendi Dei pro nihilo haberi patiemur, & impiorum hominum ore linguíſque ſacrilegis violari? Quod vitium Romani in ſuis hominibus ſpecie ac ſimulatione cultus non tulerũt, id nos in moribus noſtris & diſciplina Chriſtiana non exhorrebimus? Quid eſt aliud falſum iuſiurandum dare, niſi velle tollere è vita veritatem, tollere Dei cultum & venerationem, tollere Religionem, & ſanctimoniam, tollere metum ex Auguſtiſſima & infinita ſupremi Domini celſitate mentibus hominum iniectum. Quàm multa ſunt, quæ ſi decus hominum & famam violent, perferri non poſſunt, & quibus iniuriæ factæ ſunt, ſe pecuniam grandem amiſſuros, ſe capitis periculum adituros eſſe, & homines, Deumq́ue teſtantur, vt ſe vlciſcantur, qui

tan

tantum dedecus ſuſceperunt, hominem, iudices, quibus iuramentum dant, fallere, reos identidem damnare, eiſdem inſidiosè bona, famam eripere, iuramenti religionem afficere non dubitarunt, qua hi homines tandem pœna plectentur? aut quo iudicio damnabuntur?

Locus communis ab auctoritate, exemplis comparatione de ſtudio litterarum.

SIc equidem apud omnes gentes conſtitutum fuerit, condiſcipulum æmulo ſuo fratris loco eſſe oportere, nullam neque iuſtiorem, neque magis inter adoleſcentes colendam cauſam amicitiæ poſſe reperiri, quàm coniunctionem litterarum, quàm morum, quàm vitæ, quàm communem eiuſdem muneris ſocietatem. Quamobrem ſi velles eum relinquere non curantia alicuius rei, vel obliuione, quod fragilitas ſecum fert hominis, imbecillitaſque communis, cùm is tibi fratris numero fuiſſet, id ſine reprehenſione facere non poſſes: cùm verè, neque iniuriam acceperis, neque vlla quidem in re illi tibi defuerit, coluerit autem piè ſanctéque amicitiam, repetens, & conferens tecum rem litterariam aſſiduè, fatearis neceſſe eſt, te eidem condiſcipulo plurimum debere, qui tuorum ſtudiorum rationes in hunc modum adiuuerit. Etenim curſus litterarius ad hanc rem vellet, vt elaborandum ſit condiſcipulis in bonorum ęmulorum amicitia, officiiſque comparandis. Neque ſanè cuiquam venire poteſt in mentem dubitatio, qui condiſcipulus fuiſſet, quin ab altero adiuuaretur. Ita Ciceroni in C. Hortentium tãta amicitię colendę cauſa ſemper fuit, fuit etiã quondã omnibus condiſcipulis propter ingenij acumen, & progreſſus eloquentiæ maximos incredibiles Ciceronis adoleſcentis quanquam obſcuris

nati

nati parentibus, omni ſemper officio complectendi Medicum, atque diligentia, noſtra verò ætate, qui ſtudiorum ſimilitudine coniuncti fuerunt, & ſe multos poſt annos, cum vident ſtudiorum huiuſmodi repetita neceſſitudine nihil libentius faciunt, neque ſtudioſius, quàm vt ad agendas res horum amicorum, & ad vtilitates, quas potuerint eiſdem præbendis ſectatos animo & voluntate conuertant. Atque id faciũt recordati ſtudia priſtina mores cõgreſſum, & conſuetudinẽ præceptores habitos, rationem contuberni academiam, & gymnaſia, quibus alti ſunt & educati. Adde repetitiones prælectionum, communicatas inter ſe, collataſque difficultates, concertationes priuatas & publicas, argumenta polita refutataque, laudem ingenij parem reportatam ex decurſu progreſſionibuſque ſtudiorum, cui ſum contentum ad lauream diſciplinæ laboribus propoſitã, & ſcopum ad eundem gradum, & ad honores Reipub. conſequendos conſenſionem & conſpirationem mirificam & æquabilitatem, propè fraternam cunctis in actionibus, & ſuſceptis litterarum, & ſtudiorum rationibus. Quæ quidem ad omne munus & officium pietatis colendum, quantam vim & neceſſitudinem habent. At ne deficere putes ſanctorum exempla, poſſem equidem afferre quàm plurima, ſed Baſilios, & Gregorios recordare condiſcipulos. Tu recordare curſum iſtorum Eccleſiæ luminum maximorum in ſtudiis per tot annos contentum. Recordare morum ſimilitudinem, virtutum maximarum exemplar, progreſſiones egregias & memorabiles, tantam virtutis ſapientiæque, magnitudinem & Doctorum Eccleſiæ gradum celſiſſimum conſequutum veriſſima, quæ prædiximus, valdeque teſtata videbis.

Locus

Locus communis de perſidia Iudæ, ex variis exemplis & aliis conſtans argumentis.

DIſcipulus factus es Ieſu Chriſti, Iuda teterrime, obtigit tibi tanta dignitas, vt in tanti Domini ſocietate eſſes, vt eum honorẽ conſequereris. Commota fuit tempeſtas in præceptorem, in qua nihil ſum dicturus, quid facere debueris: vnum hoc dico in eiuſmodi ſorte ac dignitate ſtatuere te debuiſſe, vt malles millies occumbere, quàm præceptoris mortem depaciſci. Ieſus tui miſereatur, cuius vitæ diſcipulum videbat inſidiari ſceleſtiſſimum omni fraude atque perfidia. Quamobrem omnibus te benignitatis tractabit modis rationibuſque mirificis, ne diutius lectorem teneam pecunia conſtituta, num rata tibi fuit, abiiſti ſtatim in proditionis præfinitum locum, veniſti citiſſimè in Præceptoris conſpectum ad tantum præpotentem. que Dominum comprehẽdendum ſceleſta impiorum manu ſtipatus; ſimulatque à te præceptor viſus eſt (cognoſcite diſcipuli principium Domini ſui prodendi, cohortique Iudæorum ſacrilegæ tradendi) oſculo ſigno dato comprehenſionis ſeruus Dominum, diſcipulus præceptorem, parentem, Auctorem tuum, vindicem humanæ libertatis prodidiſti. Video quid conſequutum ſit verbo amici per Ieſum Chriſtum facto nihil commoueris, ſperas tibi auram poſſe aliquam afflari in hoc crimine proditionis relictioniſque eorum, quibus Ieſu Chriſti nomen odio fuit, quibus iſtam proditionem relictionemque Filij Dei vides fore expetitam. Quos te poſt comprehenſum Chriſtum deſerere cũctos vides, atque te de peccato traditi præceptoris inſontis confitentem non audiunt, procul eiiciunt & amandant, cum iubent teipſum videre, quid

mali

mali feceris, qui culpa omni liberum, inſontem Agnum tradideris. Itaque relinquũt ſolum cum tuis paruulis nummis. Tu verò, quo tendis? quo ſcimus, vt te laqueo deſperans de miſericordia Domini ſuſpendas. Hoc eſt veteri præceptorem? Hoc modo aut Iacobus, aut Ioannes, aut quiſquam diſcipulorum id temporis præceptorem eſt veritus? Quid hoc eſt, quæ imprudentia? quæ audacia? quod exemplum in hominum millibus ſui præceptoris prodendi ſimile fuit vnquam auditus? Illi triginta nummis quos depactus es, qui tibi traditi fuerunt, quos numeratos accepiſti, non oſtenderunt palam auaritiæ magnitudinis, non proditionis crimen execrabile in oculis mortalium & ore ſtatuerunt perfidiæ fraudem & machinas fallaciſſimas. Quod ſi illinc locuples & theſauris refertiſſimus exceſſiſſes, tamen iſta derelictio, nefaria proditio in tantam perfidiæ nequitiam proderet? triginta nummis Dominum & Creatorem & Regem Cælorum adducere morti quantam habet peruerſitatem? carius iumenta veneunt in mercatu. Equidem ſi perfidiæ labe perturbare omnia, & permiſcere rationes humanas peſſimus quiſque velit, totam vitam periculoſam infeſtamque reddet, ſi nullam Religionem infidelitas habebit, nullum reſpectum minoris ad maiores natu, nullam optatam & expeditam ſecuritatem boni, omnium, & communis inimicus, qui fuit hoſtis ſuorum, ſocietatem relinquit. Nemo vnquam inter proditores ſecurus erit. Ille ipſe Cn. Domitius, cui Regum maieſtas honoratiſſima eſſe debuit, Bitulum Aruernorum Regem ſpecie colloquij comiter inuitatum comprehendit Romamque vinculis omnibus conſtrictum deferendum imperauit, vt apud eos, quorum exercitum, & prouinciam habebat, capitis, ſi Senatus

natus

natus cenſeret, periculum ſubiret. Quin Iſabella deterrima Angliæ Regina, proditorum Fidei genere natam, Auiam ſuam Reginam Scocienſem,& hæredem Angliæ legitimam per ſummam ſimulationem in Regnum accerſiit,& Regia fide data,minimè Reginæ ſereniſſimæ nocendi,poſt annos plurimos,poſt carcerem & iniurias maximas per ſcelus & perfidiam execrandam capite à ceruicibus abſciſſo prodidit. Commune eſt hoc malum, communis metus, commune periculum.Nullæ ſunt occultiores inſidiæ, quàm hæ; quæ latent in ſimulatione officij, aut in aliquo neceſſitudinis nomine. Eum,qui palam eſt aduerſarius, facilè cauendo vitare poteras: hoc verò occultum,inteſtinum ac domeſticum malum non modo exiſtit, verùm etiam opprimit,antequam perſpicere atque explorare potueris. Itane verò Iudas, Auditores, præceptorem, domi tuæ Regem, Iſabella Reginam repentè prodant, atque morti tradant acerbiſſimæ?O perfidiam execrandam, ô portenta iure quidem infra terras, & ad inferos amandata:non poſſunt priuatorum & minimè tanta dignitate florentium, fortunæ,vita,honos in maximo periculo non verſati,inter ipſos,inter multitudinem maximam aliquo ſæpè proditore verſante: Cùm ipſi Reges ab aliis Regibus,Ieſus Chriſtus à diſcipulo proditus fuerit atque derelictus. Non poteſt ea natura quæ tantum facinus commiſerit,hoc vno ſcelere eſſe contenta,neceſſe quidem eſſe videtur, cum plura & maiora molliri,in ſimili ſemper,aliáque execranda nimis audacia, perfidiáque verſari. Idem iſte teter execranduſq; Iudas non proditioni ſcelus aliud & crimen adiunxit,vt deſperaret poſtea de diuina miſericordia, collum laqueo inſerens, & ille ſe laqueo ſuſpendens? Illa Iſabella non eadem in Chriſtianos innu

innumerabiles, quæ in Chriſtianam Mariam fuit? Quid perfidioſis hominibus faciatis, aut ad quam ſpem tam perfidioſa, tam importuna animalia reſeruemus? quæ in omne genus hominum, in Regiam maieſtatem, in Dei ipſius celſitatem, in numinis diuini potentiam tam infeſta fuerint atque contraria. Nolite quæſo breuitate orationis meæ potius, quàm rerum ipſarum magnitudine perfidiæ crimen ponderare. Mihi enim neceſſariò properādū fuit, vt ad alias, quę mihi conſtitutæ ſunt, exercitationes peruenirem. Etenim qui perfidioſus eſt, hunc multis ſceleribus implicitum eſſe neceſſarium erit, hunc eundem impudentem, hūc audacem, hunc crudelem & impium, hunc furem, hunc raptorem, hunc prædonem rerum humanarum & diuinarum hoſtem ſacrorum Religioniſque, hunc denique ex omni ſcelerum colluuione factum fuiſſe.

Locus communis de Prætore.

PErtinet hoc ad ſummam Reipub. & ad exiſtimationem Prætoris, ſalutemque oppidanorum, vt ſi innocentes exiſtimari volumus, non ſolùm Prætores ſeipſos optimos, ſed etiam ſuos adminiſtros præſtare debeant; primum omnium opera danda eſt, vt ij Prætores ſint, qui ſuæ famæ exiſtimationique conſulant. Deinde ſi in hominibus miſſos faciant, ſemper ita Rempub. gerant, vt rationem reddendam ſibi arbitrentur. Quod eſt proprium ipſimorum Magiſtratuum, & ſumma ſanctimonia præditorum. Bene quidem & ille magiſtratus eſt probandus, qui ſine periculo exiſtimationis, & ſine Reipub. detrimento gerendus eſt: quod in illo ſalus, & dignitas Reipub. agatur. Dum ab Africano vetus quidam aſſectator ex numero amicorum non impetraret, vt ſe Præfectum in

Africam duceret, & id ferret moleſtè, noli, inquit, mirari, ſi tu à me hoc non impetras. Ego iam abeo, cui meam exiſtimationem caram fore arbitror, peto vt mecum Præfectus proficiſcatur, & adhuc impetrare non potui. Atque illa fuit cauſa Scipioni ſe vltro legatum offerendi fratri in Aſiam profecturo: quod inde cum honore fratrem reuertere cupiebat, quo cum aliqua exiſtimatione proficiſcebatur: & fratris rebus, & honori videbat fratre chariſſimo melius conſulturum eſſe neminem. Etenim re vera multis magis eſt petendum ab hominibus, & iuſtitiæ ſitientibus, ſi nomen, & exiſtimationem nollumus amittere, vt illi nos adiuuente in adminiſtratione Reipub. quam hoc illi in beneficij deferendum: qui tunc, cum ciuitatem & Rempub. acceperũt, ſi boni non ſunt, ſed exulcerata conſcientia, in ciuitatibus, in oppida ciuitatis ditioni ſubiecta, quaſi in prædam inuitari videntur. Itaque cum aliis adminiſtris, ac per eos prædantur impudenter, cum ſibi quæſtus conſtituerunt magnos, & priuatim cognoſcere: tum infinitum genus inueniunt ad pecuniam innumerabilem corripiendam, ad exinaniendas domos, ad exhauriendos loculos, ad homines omni argento & auro ſpoliandos, ad depopulandam vaſtandamque per omne tempus, quo Magiſtratum ipſi geſſerint ciuitatem.

Locus communis in laudem virtutis, cum exclamatione, & exemplis, & Acclamatione.

O Conſuetudo virtutis colendæ, quantam vim habes in ſanctiſſimis, & integerrimis hominibus, cum vſus viguit bene viuendi, & exercitatio in ſuis animis inueterauit. Vidimus hos ab improbis hominibus malè tractari, verbis & factis violari, neque ſe mi

ſe minimum commouere. Vidimus etiam dignitates eiſdem deferri maximas, & honores ampliſſimos, & minoris gradus omnes honorum celſiſſimos ducere, quam ea quæ pedibus trahunt. Vidimus eoſdem contemni antiquiſſimis hominibus priuatim & publicè, & appetere magis iniurias quaſcumque, contumeliaſque grauiſſimas, quàm officiorum omnium cumulum & multitudinem ingentem. Ita radices egit altiſſimas in illorum animis virtus conſuetudine bene viuendi, vt quæ Dei ſunt & animos ad Deum dirigunt, ac deducunt, ſolùm appetant, cogitent, & agant; in eam ſæpe conſuetudinem & perfectionis abſolutæ gradum perueniſſe quotidiana exercitatione videntur, vt non ſolùm eas voluptates, quas ſæculi ſectatores appetunt, reſpuant, ſed vt nec minimum animos illorum pertentet appetitio corporibus, quamuis in terra, animis tamen in cœlo verſantibus.

Locus communis de conſuetudine peccandi in vnius hominis exemplo.

O Conſuetudo peccandi quantam habes vim in improbis & audacibus, cum occaſio data fuit, cum pœna abfuit, & licentia conſequuta fuit. Iſte in hoc genere furandi nunc equidem nunc primum fuiſſe creditur, ſed ab ipſa prope adoleſcentia, ſcimus paruulum à matre abſtuliſſe res precioſas, & gemmas, & annulos, & monilia, & emblemata furatum, domo paterna profugiſſe. Audiuimus adoleſcentem in carcerem aliquoties fuiſſe coniectum quod vinearum, & hortorum, ad vuas, ad fructus furandos ſæpimenta tranſilierit, fugientem in manibus vinitorum & colonorum, ne comprehenderetur, ſæpe reliquiſſe pallium, iſta omnia furta furis rapaciſſimi vindicata non

fuerunt, ſuperiorum temporum tenebris & caligine. At poſtquam illius flagitia ſeſe effuderunt aliquot annos, cum iam virili ætate eſſet, & vxorem, & filios, & domum haberet, veterem conſuetudinem à paruulo inſitam, aliquoties intermiſſam occaſione oblata reuocauit. Ita ſerpit illud inſitum à natura malum conſuetudine peccandi libera, finem vt audacia ſtatuere ſibi non videatur. Tenetur igitur aliquando, & in furto cùm maximo, tum manifeſto tenetur: atque in eum ſe laqueum viſus eſt indidiſſe, non ſolùm vt eas pœnas, quas proximè nefarius homo turpis, infamiſque meruiſſet, ſolueret, ſed vt illarum infamia redundaret ad filiorum dedecus ignominiamque perpetuam.

Ab Etymologia.

AD ſimilium exercitationes conferuntur, quæ ab Etymologia petuntur, eiſdem enim modis, vt licet ex ordine cognoſcere, amplificatis excurrere magnificè videbitur Etymologia.

Primum genus amplificandi ab Etymologia ex ipſius nominis ſolùm notatione, in laudem B. Ignatij Confeſſoris.

SI nomina non fruſtrà videntur impoſita, re præſertim poſtea, & felici ſuo euentu comprobata, qua laude afficiendus eris Patriarcha ſanctiſſime? qui Ignatius dictus non immeritò, igne cæleſti, atque diuino collucens, Orbi terrarum vniuerſo ſic mirandum in modum illucere viſus fueris, vt igne inextincto faces diuinæ Religionis vbicunque fueris, magis accenderis, vbi extinctas repeteriſti, accenderis per te,

per

per tuos alumnos Chriſti Ieſu veri ſempiternique ignis illato flagrante lumine.

Secundum genus ab Etymologia cum alterius nominis notatione, in eiuſdem Beatiſſimi Patriarchæ laudem.

SI B. Chryſoſtomus nomine ſuo aureum eloquentiæ flumen præferens (id enim ſignificat Chryſoſtomus) eos perennes & inexhauſtos fontes effudit, ſiue ſcribens, ſiue enuncians diuinum verbum, quibus tantas Matri Eccleſiæ vtilitates peperit, & aurum Chriſtianæ Fidei illuſtrem ſuum ſplendorem ad animorum ſalutem, diffudit. Es tu in æterna gloria, Beatiſſime Ignati, qui confeſſor Eccleſiæ ſanctiſſimus, ignem nomine prælatum latere paſſus non es, ſed præſagitionis diuinæ cõprobator maximus ignoſcere viſus es per omne vitæ tuæ tempus ignis diuini lucem diffudens ad opem proximis afferendam, & ad illorum illuſtrandos animos, atque illo potiſſimùm tempore igneſcentem admodum vidimus ignem hunc, cùm in Beatorum cætum illuſtrem Pauli ſanctiſſimi, hoc nomine Quinti Pontificis Romani, vicarij Chriſti Ieſu auctoritate, afflatuque diuino cooptatus illuces & lucebis in omnem ſæculorum memoriam ſempiternam.

Tertium genus amplificandi ab Ethymologia vocabuli; in eiuſdem S. Confeſſoris laudem, ex multorum laude ab eadem notatione petita.

SI Petri nomen, fidem firmam & ſtabilem præſetulit, ſi Laurentius ſuo nomine viſus eſt gerere lauros virentes & glorioſos, ſi Andreas nominatus illi-

co, virum ſe cœleſtem atque diuinum oſtendit, ſi Paulus celebritate eiuſdem nominis, ſe tubam ingentem Domini, buccinatoremque diuinum, toto terrarum Orbe mirando clangore perſonantem, atque adeo fulmina iacientem, quæcunque loca peruaſerit oraſque terrarum præfert præbetque mortalibus, qua laude, qua oratione commendabimus B. Ignatium Patriarcham Eccleſiæ inclytum: ab igne dictum, quo totam Eccleſiam à ſolis orientis partibus, in Occidenteſque ſedes vltimas illuſtrare viſus eſt? Vt in ſanctiſſimis viris, à nobis in medium prolatis, & in aliis maximis Eccleſiæ Principibus de induſtria præteritis, nominis eximia illuſtriſque laus in Beatiſſimo Ignatio Societatis Ieſu auctore celſiſſimo ſpectantur tot radiis virtutum ſuarum Eccleſiæ nunquam non illucentibus.

Quartum genus Amplificandi ab Etymologia vocabuli cum contentione, in eiuſdem Patriarchæ laudem.

QVæ in nomine tuo inſunt, faces ignis ardentes reconditæ & abſtruſæ, pateant & oſtendantur, generi mortalium Princeps Eccleſiæ clariſsime, nam ſi nomen augurium eſt virtutis in animo inſidentis. Quæ latere non poteſt diu, quin emergat, & foras proiiciat ſeſe, quæ in tuo nomine præſagitio, quàm clara & illuſtris, quanto Solis ſplendore clarior. Ignis excuſſus è ſilice ſcintillas eiicit foras, Ignatius eas longè latéque ſplendentes emiſit, ab hoſtibus virtutis vexatus ſæpe ac ſæpius. Scintillæ huiuſmodi in fomitem deorſum verſus decidunt, ad fomitem incendendum, Ignatius ſurſum verſus in cœlum ſuos fulgores diffudit, & illuſtratas magnas Eccleſiæ partes noua clarita-

tis

tis luce clariores & illuſtriores reddidit, ignis ſæpe extinctus flammam amiſit, neque lucem afferre potuit, Ignatius ignis fuit inextinctus, & à traductionis ſuæ tempore tanta diuini numinis luce ſplenduit, vt illius flamma cæleſtis ac diuina magis ac magis creuerit, & illuxerit in omne tempus: deniq; vt alia omittam, ignis iſte, quo vtimur, purus purgat, & emicat in tenebris, quæ circum circáque fuerint, ea ſua luce complens, & oculis proponit ſpectanda mortalium. At Ignatius non ſolùm diuinæ gratiæ ſplendore animum ſuum, ſed innumerabilium mentes illuſtrauit, quas facibus diuinis nefarias opiniones, quas ſuorum alumnorum luminibus hæreſeos, quas idololatriæ tenebras cimmerias diſpulit & diſiecit illuſtriſſimus. Omnia fuerunt eiuſmodi, quæ nominis inſignem gloriam ſatis inſigniter oſtenderunt.

Quintum genus amplificandi ab etymologia ex eadem notatione cum exemplis & acclamatione in eiuſdem Beatiſſimi Patriarchæ laudem.

VEre Ignatius dictus, qui igne tuo tantum ignem, cæleſtem atque diuinum, Chriſtum Ieſum, qui ignis eſt clariſſimus in orbem terrarum, in Mexicanam, in Peruanam Indiam, in Iapponios, in Synas, in cæteras quaſcumque orbis terræ partes, tanta tui nominis laude & tuæ Religionis celebritate glorioſus inuexiſti: teſtis eſt nouum regnum Mexicanum, quo igne cæleſti micantem Ieſum inuexiſti. Teſtes Peruani, quorum nullæ partes oræque terrarum, quas tanti ignis collucenti claritate non illuſtraueris, tot Idolorum ex illis gentibus depulſis monſtris deterrimis, teſtes ipſi Xaponij; qui quanquam ſuorum addicti ſu-

perſtitionibus Bonzorum (ſic enim ſuos Religioſos appellant) tamen tanti ignis lucem acceperunt repudiata maiorum fallaciſſima Religione. Teſtes ipſi ſinarum ſinus vltimi, regnáque ex omni parte præcluſa, quo cùm alienigenarum pateat aditus nemini, tantùm tamen ignem tuorum doctrina inferre paſſi fuerunt, & quò non duces, non milites, non naues vllæ, non claſſes aditum habuerunt, ignis Ignatij Beatiſſimi diuinæ faces Ieſu ſplendore conſpicuæ illuſtréſque penetrarunt: teſtes denique loca omnia, ſola terrarum vniuerſa, quorum intimos receſſus remotiſſimóſque angulos facibus Ignatij illuſtrata Ieſu Chriſti vexilla latéque rutilantia ſuas in arces altiſſimas ſuſtulerunt, atque adeò explicuerunt, vt crucis ſanctiſſimæ gloriam Chriſti Ieſu nomen cœleſte cultu ſuo, præcipuáque Religione, humiliter demiſſéque ſuſpexerint, tanta fuit Ignatij claritas, tantus ſplendor ſuorum illatis facibus alumnorum gentibus cunctis ac nationibus cæleſtis ac diuinus illucens.

Sextum genus amplificandi ab Etymologia ſola, cùm comparatione, in eiuſdem Patriarchæ laudem.

IGnis es, Ignati Beatiſſime, id quod nomen declarat ab igne ductum tractúmque clariſſimo, quo fulgens non in terrarum ſolùm infimis ſedibus illuſtraſti Inſulas & habitatores omnes, ſed altius euectus ſuperas in Regiones, penetraſti æthera purum & illuſtrem ad modum, & tanti ignis facibus diuinis conſpicuus in cœli domicilia ſublimis intuliſti teipſum: vbi heros cœleſtis aulæ præcellentiſſimus luces & lucebis inter tot lumina ſanctorum clariſſima ignis tui faces claras & illuſtres totis illis immortalis Dei regnis florentiſſimis

ſimis longè latéque diffundens. Atque tanto clarior,& illuſtrior igne noſtro lucebis, quanto ſyderum minimorum luce Sol princeps aſtrorum clariſſimus, clariorem & fulgentiorem claritatē emittit. Quin quemadmodum Sol iſte cunctorum aſtrorum ſplendorem occultat, ſimulátque exortus eſt, nullam illucere ſinens ſtellam, non ipſum luciferum, non facem nocturnam, Lunam clariſſimam: ſic equidem ignis iſte claritate Ignatij, in omne tempus lucem habitura perpetuam, offunditur & obſcuratur adeo, vt nullum ignis iſtius veſtigium videri poſſit, illucente fulgentéque, Ignatio Patriarcha clariſſimo.

Vltimum genus amplificandi ab Etymologia ex ſuperioribus conſtans amplificationibus, in Beatiſſimi Ignatij Confeſſoris laudem.

SEd quam lucem tuum nomen afferat Heros Eccleſiæ clariſſime, videmus omnes & vident, qui te ab igne cæleſti dictum laudant commendántque magnificentiſſime, vt nō immerito, ſed iure tuo optimo maximóque nomen afferas, lucis claritatiſque pleniſſimum. Quæ enim non teſtatur vitæ tuæ pars à traductione miranda lucis tuæ radios ſiue virtutes clariſſimas. & inter illas demiſſionem, patientiam, caritatem proferat, ſiue fructus oſtentet vberes, ſiue conflictus dum tribus humani generis hoſtibus acerrima contentione pugnatos, & victorias, & inſignia victoriarum oſtendat, ſiue lucem allatam cunctis gentibus atque nationibus ignis iſtius diuinæ claritate proferat in publicum, ſiue opus diuinæ virtutis magnificentiſſimum, monimentum Religionis illuſtriſsimæ conſtitutum ad immortalis Dei gloriam ſempiternam vi-

ſendum ſpectandúmque proponat. Omnia hæc plena lucis, plena claritatis ſpectantur, & ſpectabuntur in perpetuum. Vt enim columnam igneam Deus immortalis generi Solymorum in deliciis maximis habito præeuntem præpoſuit, quæ nocturnis in tenebris lucem afferret clariſsimam ſuis iter facientibus per vaſtam ac deſertam ſolitudinem, & diu oppoſitu obiectúque ſuo à Solis moleſtiis, & ardoribus flagrantibus tueretur atque defenderet. Et ipſe Deus ſummus præpotens Ignatium Heroëm cæleſtem, Anteſignanum Societatis Ieſu clariſsimũ & illuſtriſsimũ, ignes diuini facibus flagrantem illuſtribus conſpicuiſque, mirandum in modum generi dedit mortalium vniuerſo, ad tenebras ignorantiæ ex eorũ mentibus diſiiciendas, & ad lucem fidei, virtutis, ſanctitatis, perfectionis abſolutæ, ex Chriſto Ieſu exemplari viuóque Patris æterni lumine acceptam, in omni terrarum Regna ingenti diuinóque ſplendore diffundendam: in quam aſpicientes, mortales, eámque lucem accipientes cæleſtem ab incurſionibus hoſtium humani generis capitalium aſsiduis defenderentur, & collucente tanto lumine circumfuſi, in quã nati fuerunt patriam cæleſtem, agni lumine lucentem fulgentiſsimo clari illuſtréſque conſcenderent. Teſtis fuit imprimis traductio tanti Principis à ſæculi tenebris ad Chriſti lucem eximiam, qua ſic ab eo tempore lucere viſus eſt facibus diuinæ claritatis accenſus, vt in illius ore, oculiſque niteret cæleſtis atque diuina claritas, ſæpe ac ſæpius animaduerſa. Teſtis fuit cubiculum illud viri clariſsimi, quod feneſtris ac foribus ex omni parte concluſis, obſcurum & caliginoſum, ingrediente Patre hoc ſanctiſsimo hominis iſtius in tecto iacentis inuiſendi cauſa, immenſa claritate continuo compleri viſum

ſum eſt. Teſtis eſt matrona ſplendidiſsima, quæ Ignatium in habitum ac formam peregrini, in templi gradibus, inter infimam multitudinem conſidentem diuino ſplendore fulgentē conſpiciens, admirata primum ſuam in domum vocauit, hoſpitio excepit liberaliſsimo, & ab illo tempore ſumtus & impenſas in ſtudiorum curſum perſequendū miſericors ac liberalis impertita fuit. Teſtes fuerunt, & domeſtici multi, & externi & alienigenæ, qui eundem diuerſis temporibus ac lucis diuinæ magnitudine lucentem fulgentémque non exigua ſæpe admiratione conſpexerunt. Teſtis poſtremo ipſe Pater & Anteſignanus cœleſtis, qui poſt diſceſſum è vita, & in illam Dei immortalis aulam glorioſam aſcenſum, ſtatim multis viſus fuit in clariſſima cœleſtique Beatorum claritate collucens. Teſtes denique ſuæ laudis inuidi, vt omittam vitam ſanctiſſimam, miraculáque ſtupenda, (non enim in oratione, ſed in exercitatione verſor) qui quanto maiore contentione, modis omnibus ignem hunc extinguere conati fuerunt, ventis omnibus aduerſis perflantibus nunquam extingui potuit, nec extinguetur vnquam diuinis radiis inſignis atque conſpicuus. Atque hoc clarior, auditores, igne fuit Beatiſſimus Confeſſor Ignatius, quod ignis vel minimo flatu viſus eſt extingui protinus & fumigante deinde lucerna. At Ignatius, nullis turbinibus, neque cæcis procellis, nullis turbulentiſſimis tempeſtatibus concitatis, non dicam extingui, ſed neque minimam accipere viſus eſt offenſionem, quin in mediis hiſce fluctibus, magis ac magis ſublatis atque intumeſcentibus clariorem de ſe ſemper & illuſtriorem lucem ſplendorémque diffudit. Quamobrem iure quidem optimo Ignatium appella

pellatum, & dicimus, & prædicamus omnes veræ virtutis amantes, & æterni Beatorum luminis appetentes.

PRÆEXERCITATIONES AD SIMILIA REVOCATÆ.

PRæexercitationes ferè omnes, quæ ſunt veluti fundamentum artis Rhetoricæ, ex ſimilibus comparatis, exemplis, teſtimoniis, & contrariis cum ſimilium tractatione coniunctis petũtur. Quamobrem deeſſe viderer muneri argumentorum iſtiuſmodi tractandorum, ſi relinquerem intactas aliquot magis præcipuas præexercitationes. Primum à fabula incipiamus.

DE FABVLA.

Præceptiones Fabulæ.

Fabula eſt rerum, quæ falſæ ſunt, narratio.

DIlatatur fabula exordio, laudem auctoris breuiter continentė. Præfabulari id eſt fabulæ expoſitione facto, quod adiunctis, & ſermocinatione oſtenditur, collatione eiuſdem rei cum altera, epilogo breuiter complectente illud, quod ex totius exercitationis proceſſu volumus effici.

Fabula Paridis. Exordium.

HOratius Princeps Lyricorum, præclara ingenij ſui monimenta poſteritati commendauit, non ad poëſim ſolùm ſumma cum abſolutione exprimendã,

ſed

ſed ad hominum & præcipuè adoleſcentum animos: qui cùm ſe corroboraſſent, & viri inter viros eſſent Reipub. Gubernacula accepturi erāt ſalutaribus conſiliis, & bonis moribus imbuendos. Quicunque multitudinem & varietatem carminum Lyricorū, in quibus poëtis cuiuſcunque ætatis ac memoriæ præſtitit, qui ſermonū & epiſtolarum duo præſtantiſſima operá perlegerit, inueniet profectò ſic cum amicis, ſi cum Heroibus maximis, cum Principibus Reipub. cum ipſis Diis, quorum fabulas lepidè acutéque carminibus proſequutus fuit, colloquutum fuiſſe: vt ad mores, ad virtutem, ad Rempub. ingenij, quod in illo maximum fuit & acerrimum, vim omnem contulerit. Itaque pater nonnulla, nihil vnquam, neque verum, neque credibile, neque fictum & commentitium tractauit, niſi Reipub. vtilitatem amplificationémque contendens. Id quod in homine experte fidei Chriſtianæ, & erroribus ac ſuperſtitionibus Idolorum conſtrictò magni fuit faciendum: & ob eam rationem magis, quàm alij veteres quicunque Poëtæ, detractis nonnullis, & ad legendum, & ad imitandum iuuentuti præponi iure quidem optimo debuit Horatius. Illius mentem, & fructus, cùm ex aliis lector ſuæ vtilitatis appetens ſpectare potuerit, tum ex fabulis, in quibus mores hominum & quotidianam vitæ imaginem expreſſam breuiter aſpiciet: atque ex illis Paridis præcipuè, nemini quidem in poëtis verſato incognita, ſedulus, & diligens æſtimabit.

Præfabulatio.

QVæ proculdubio eo ſpectat, vt turpem voluptatem, & execrandam libidinis impuritatem, omni ſtudio diligentiaque fugiamus: qua nullam neque ditiorem,

riorem, neque magis capitalem peſtem, neque magis infeſtam & pernicioſam animis adoleſcentum & ad euertendas delendaſque funditus Reſpublicas magis exitialem ad regnorum maximorum exitiũ & interitum totam rapido præcipitique impetu mentem inueniemus.

Factum.

PAris igitur adoleſcens in Græciam nauigans, Micænas quæ ciuitas fuit opulentiſſima & ſedes ac domicilium Agamemnonis, ventis tandem fœliciter aſpirantibus appulit, quem cum filium Regis Priami, & totius Aſiæ ſummi præpotentíſque Domini ſciret eſſe Menelaus. Quod & forma illius liberalis, os Regia ſtirpe digniſſimum, membrorum & lineamentorum omnium mira conformatio, maximus lepos ac ſuauitas ſermonis, comitatus multorum aulæ Regiæ Hæroum mirifica vrbanitas & elegantia facilè præ ſe ferebat, hoſpicio magnificentiſſimo domi ſuæ excepit. Accidit vt ab vrbe abeſſe Menelaum, dies aliquot neceſſe fuerit. Abſente Menelao Paris adoleſcens, & in libidinem effuſus, flagrare cœpit Helenæ amore deteſtando: cuius pulchritudine captus (erat, erat ſpectata mirandáque venuſtate prædita) totus ardebat, peribátque miſer. Qui igitur oculos ad illam adiecerat, libidinis execrandæ protinus ad rapiendam, ſecúmque Troiam viro abſente deferendam animum adiecit. Quid (inquit) faciam, totus ardeo, flagroq; totus, poſtquam Helenam accepi, & niſi meum animum expleuero, apud me nunquam eſſe potero. An verò ego Paris Filius Priami ſim, filius Regis Aſiæ potẽtiſſimi, & idem Regia & excelſa ſtirpe procreatus, & non ita me comparem, vt Helenam vxorem ducam, Regia

etiam

etiam ſanguinis & nobilitatis ſtirpe procreatam, & adeo pulchram, adeo venuſtam, vt nihil ſuprà, florem ipſarum mulierum & ſpeculum & exemplar pulchritudinis. Ne vos diutiùs morer, omnibus verborum blanditiis, & illecebris voluptatum, pollicitationibus magnis Helenam in ſuum amorem pellexit. Itaque abſente Menelao, nihil tale neque cogitante, neque ſuſpicante de filio Regis, quem tali, ac tam excelſo ſanguine natum eſſe ſciebat, vt nihil Regum claritate, neque tanta celſitate generis indignum cogitaret, tantum abeſt, vt id faceret, quod fecit, & turpiter patrauit, fidem hoſpitij violauit, libidiníſque macula turpiſſima, rapiens & abducens Helenam affecit. Reuerſus poſtea Menelaus, & arreptam vxorem videns, quid putatis illum facturum eſſe, quidq; fudiſſe querelarum? frendere ac fremere Menelaus, totus iracundia flagrare, ſibi ipſi vim, quaſi afferre, iniicere manus veſtibus, inuolare ſuis propriis manibus in barbam, atque illam furenter arripere, & teſtari ſeipſum, ſuorum nobilitatem maiorum, cœlum Deóſque omnes, & crebro ictu ferire terram, minari mortem Paridi, interitum Priamo, & vrbi Troiæ, Regnis & imperiis Aſiæ vaſtitatem & exitium vltimum, niſi reddiderit, & reſtituerit Helenam. Accuſare Paridem perfidiæ, accuſare violati hoſpitij, ſæpe perfidum & proditorem dicere, ſanguine Regum indigniſſimum, denique cum fratre Agamemnone agere, concitare Principes Græciæ, & Agamemnonem præcipuè, vt ornata inſtructáque claſſe in Aſiam proficiſcātur. Vt ſciat Paris, vt ſciat Priamus, ſciant Principes totius Aſiæ, quibus Paris iniuriam fecerit, quos viros Ducéſque Græciæ fortiſſimos laceſſierit. Menelaus facilè rem impetrauit ab Agamemnone, & à reliquis Regni

Princi

Principibus,qui partim ſui honoris appetentes, partim iniuriæ magnitudine commoti poſt delectus habitos, & claſſem omnibus rebus ornatam & inſtructam ſecundis ventis, in Aſiam venerunt. Qui cùm fruſtra repetiiſſent Helenam, obſidione premere vrbem Trojam per decennium non deſtiterunt: donec multis leuioribus præliis factis, vulneratis & occiſis vtriúſque partis Ducibus fortiſſimis,poſt tãtam temporis longitudinem,poſt decennij moleſtias & clades mutuo acceptas,Troia fallaciis,fraudibus Sinonis capta fuit,& ſolo adæquata, partim flammarum ardore conflagrauit,innumerabiléſque occiſi fuerunt, & inter illos multi Principes Trojani,Priamus Rex potentiſſimus,vltima iam ſenectute confectus, in ipſo Apollinis templo,fruſtra loci religionem, & Deorum opem implorans crudeliſſimè fuit interfectus. Multi relictis patriis ſedibus, profugi & extorres in aliena Regna ſe receperunt; nunquam amplius ſolium patrium aſpecturi. Multi, multæ virgines, & fœminæ lectiſſimæ,ipſa regina Hecuba, tot vrbibus,tot prouinciis,tot Regnis quondam florentiſſimis potentiſſima in ſeruitutem miſeram adducta. Vrbis tandem opulentiſsimæ,vt Principis tot Prouinciarum, veſtigium nullum ferè relictum fuit in poſterum.

Comparatio.

QVanto præclariùs fuit Æneæ factum, & ad poſteritatis memoriam glorioſiùs,qui præbens aures nuncio Mercurij,ſtatim Iouis mandata exequutus fuiſſe dicitur: atque nulla mora interpoſita exceſſiſſe Chartagine,maria multa alia,quæ reſtabant, nauigaſſe,& proſpero ventorum flatu,tandem aduerſante Iunone, & ad claſſem ſubmergendam obruendámque

opes Acherontis excitante, quo nauigationem inſtituerat in Italiam perueniſſe. Cùm Italiæ fines attigiſſet, ſibi, ſuíſque requiem & ſedes comparauit nominis immortali gloria. A Rege námque Latino liberaliter exceptus, quamuis poſt aliquot bella confecta, ducens in matrimonium filiam Regis, Lauinium condidit, vrbem inclytam & opulentam decurſu temporum, quam ab vxoris nomine, gratus & memor hoſpitij appellauit. Inde filius Iulius Aſcanius ædificauit Albam; vnde Reges Albani, vnde etiam Reges Romani, tot Principes & Cæſares inuictiſſimi, qui terrarum orbis Imperio potiti, ſummi præpotentéſque omnium gentium ac nationum Domini fuerũt. Quorum nomen barbaræ gentes metuerunt, omne genus hominum coluit, & affecit honoris & gloriæ ornamentis ſempiternis. Neque vllæ vnquam tam rudes & impolitæ nationes, tanta humanitate & elegantia præditæ, quæ nomen illorum non immortalitatis præconio proſequerentur.

Contraria.

ATque vt Paris nomen ſuum æternis dedecoris & ignominiæ maculis aſperſit, qui à tanta támque conteſtata Regum clariſſimorum virtute degenerauerit. Neque quiſquam vnquam nominauit, quin execraretur, & ex ſua vellet, tanquam dirum & fatale monſtrum memoria delere: ſic Æneas nomen ſuum clarius & illuſtrius rerum præclare geſtarum gloria reddidit. Quis autem legit Maronem, qui non Æneam omni ſæculorum memoria digniſſimum iudicauerit. Paris ſceleribus parenti Priamo mortem, Regnis occaſum attulit, Æneas factis egregiis, & immortalibus principium dedit Romanorum Imperio, & eorum

virorum famam tanti Ducis poſteri extremis præcipuè Reipub. Romanæ temporibus magis propagarunt, & nomen, & imperium vltimis terrarum finibus terminarunt.

Epilogus.

QVis igitur non videt libidinem fugiendam eſſe tamquam peſtem animorum capitalem, & ex Dei immortalis præſcriptionibus ſanctiſſimis, ómnes noſtræ vitæ actiones dirigendas, & ad cæleſtis aulæ gloriam conferendas eſſe. Ne quam ſibi peſtem Paris aſciuit,& inuexit vltimam, nos animis noſtris temerè ac furenter comparemus: ſed obtemperantes Deo, diuinaq; illius placita ſequentes cum ab aliis flagitiis, tum etiam à libidine abſtineamus. Nunquam autem ad appetendas mulieres oculos coniiciamus, ſi volumus,quemadmodum Æneas in Italiam appulit, nos in ſedes ac beatorum domicilia conſcendere.

CHRIA.

Chria eſt commemoratio breuis perſonæ alicuius, vel facti, vel dicti, vel vtriúſque ſimul.

EST autem Chria triplex, quæ verbis conſtat, vt Plato dixit,virtutis Ramos ex ſudoribus, laboribúſque naſci. Actiua, quæ factum ſolum recenſet, vt Pythagoras interrogatus, quanta eſſet hominùm vita,cum per exiguum tempus ſe conſpiciendum præbuiſſet, è conſpectu ſtatim ſe ſubduxit humanæ vitæ breuitatem, ex illo breuiſſimi temporis ſpatio ſignificans.

Mixta,quæ oratione pariter,& actione conſtat: vt cum Diogenes adoleſcentem laſciuientem vidiſſet,illius pedagogum bachulo percuſſit:quid,inquiens, talia

lia puerum doces?

Chria dilatatur exordio,expoſitione, ratione, contrario,ſimili,exemplo,teſtimonio, peroratione.

Exordium auctoris laudem continet.

Expoſitio declarat, quid verbo,aut dicto ſignificetur.

Cauſa,rationem aut dicti,vel vtriuſque reddit.

Contrarium docet,quid mali ex contrario ſequeretur, aut quid boni,ſi res ita fiat.

Similitudo,exēpla, teſtimonia,ad confirmationem afferuntur.

Epilogus breuiter capita ſuperiora complectitur, aliquamque ad id,quod propoſitum eſt, aut ad hortationem, ſi honeſtum, aut turpe ſit, deteſtationem continet.

Chria actiua de Lacedæmonum conſuetudine ante puerorum oculos ſtatuentium.

INter alias orbis terræ gētes ac nationes clariſſimas, quæ Republicas benè moratas,præclaréque conſtitutas habuerunt, tanta nominis celebritate Lacedæmon viguiſſe fertur, vt vulgò ſermonibus hominum, & publicis litteris ac monimentis hominum ſeuera Lacedæmon appellaretur, ſuorum hominum ſpectatam nobilitatémque virtutem. Lycurgus enim eas leges tulit,cæteríque legiſlatores, quibus togæ militiæque ad omnem temperantiam,& morum honeſtatem, iam inde à pueris Lacedæmones formabantur, ſic autem viri,mulieréſque agebant,vt peccandi ſublatas de medio haberent occaſiones.Quamobrem mulieribus, quibus liberior viuendi, quod ad corporis cultum ſpectat,licentia dari poſſe videbatur, ſic facultas prædicebatur omninò,vt neque rutilare capillos, neque os

fuco pingere,neque auro pretioſiſque veſtibus corpus ornare, neque vllo ſimulationis artificio præferre ſpeciem aliquam pulchritudinis ad fallendam capiendámque iuuentutem poſſent. Viri autem ſic in omni laboris & corporis contentione exercebantur,vt nunquam otioſam vitam, & refertam voluptatibus agerent:ſed ad militares labores,ad hyemis,niues, & glaciem,ad Solis ardores, & æſtus, calores grauiſſimos fortiter perferendos, ab ipſis incunabulis ſeſe aſſuefacerent. Quæ cùm ex aliis legibus latis ad Rerumpub. conſtitutionem prudenter ſatis, tum ex illa vetuſtiſſima cõſuetudine iam inde à primis iſtius imperij temporibus conſtanter ſeruata,facilè cognoſcemus. Cùm enim filij ſic alerentur, vt nunquam cibo complerent ſeſe, vt eſurirent ſemper, nec è menſa ſurgerent vnquam ſaturi;tum ſeruos quoſdam ebrios, vino multo, quod prandentes hauſerant ante illorum oculos parentes ſtatuebant.

Expoſitio.

QVo facto parentes optimi, veréque filiorũ ſuorum amantes filios admonitos eſſe volebant, vt cùm in cibis, tum præcipuè in potu mirificè abſtinentes eſſent.Quod vt melius præſtarent & auidius, ſeruos iſtiuſmodi vino obrutos ſpectandos reſpiciendóſque proponebant: vt à nimia potus intemperantia, ſeruorum perſpecta deformitate facilè deterrerentur.

Ratio.

NAm ſi bona indole eſſent, & honoris appetentes ac digni proborum beneuolentia & charitate eſſe vellent: horrerent ſtatim aſpectu deformitatis nefarium & execrandum ebrietatis portentum. Nam

quid

quid ebriis fœdius? quid temulentorum fœditate deformius? quorum oculi diducuntur, genæ flagrant, labia tument, nec lingua, nec pes, nec manus officium ſuum facere poſſunt: ſic grauitate corporis, & in tolerando pondere laborant, vt ſe commouere nequeant, iudicio ſæpe, & ſenſibus ſpoliati, tanquam ſtipites & trunci iacent, vino obruti, donec crapulam dormiant & exhalent.

A contrario.

COntra verò, qui modicis potationibus eſt affectus, & modum ac moderationem in bibendo tenet, vt temperatus fuerit, ita benè conſtitutus erit corpore, & ad ſuſcipiendas omnes actiones mirificè affecto. Neque dignitatem oris, cōpoſitionem membrorum, & omnem totius corporis conſtitutionem præclaram amittet, quæ perturbari ſolet intemperatiſſimis perpotationibus: ſed erit mira venuſtate oculorum ſuauitate coloris, dignitate oris, viribus integris, & valenti corpore, ſedata mente, pacato animo, iudicio denique integro; vt omnibus corporis & animi muneribus præclarè fungatur.

Similitudo.

VT enim ſimul atque furor hominem inuaſit, ille omni iudicio ſpoliatus, res agit pleniſſimas inconſideratiſſimæ ac dementiſſimæ temeritatis: ſic ebrius, quaſi mente captus, non delectu aliquo, aut iudicio duci poteſt, ſed impetu ſemper ac præcipiti furore, quem qui vident, vt inſanum & furioſum fugiūt, ne impetus faciat violentos ac furentes: qui de mentis ſtatu deiectus motus habet turbulentos & concitatos & omni ratione vacuos.

Exempla.

AN verò exempla deeſſe poſſunt, cum Poëtarum fabulis talis Bachus deſcribatur: qui pleniſſimus vino, ſertis redimitus, carnibus ab vtraque parte frontis prominentibus, flagrantibus oculis, accenſo vultu, fiſtulam ore admoueat, & bacillo crebro vehementérque tympanum pulſet, iacens humi, diductis cruribus, totus vecors, & amens. Quod ſi à fabulis tranſeamus ad veterũ annales, quod dedecus & ignominiam ſubire coguntur, Byzantij, qui procliues, atq; propenſi ita ferebantur ad bibendum, vt relinquerent ſuas domos, peregrinis locarent, tranſmigrarent in cauponas, vt ſe vino magis complerent, & obruerent. Quamobrem ea in ſe, in ſuos admiſerunt, quæ nec honeſtè dici poſſunt. Ebrietate vinóque diffluentes delectabantur, tybiarum ſono, clangorem buccinæ, tubarúmque fremitus ſuſtinebant: territi ſtatim illi, diſſipati, diuerſiq; fugiebant, quaſi æſtro quodam perciti, & cædis furiarum ardentibus agitati. Quot verò ex ſacris litteris viri petentur, qui ſine modo bibentes perpotationibus immoderatis mortem ſibi conſciuerunt? quis non accepit ex Machabæorum libris ebrium ac temulentum factum fuiſſe Simonem ſenem, & filium eiuſdem, quod ſimul atque intellexit Ptolomæus, arma cœpit ſtatim, & cum militibus in palatium, in quo conuiuium maximum lectis magnificentiſſimè ſtratis celebrabatur, tumultuoſiſſimè inuaſit, & ille & milites cædendi faciunt initium & ſtragem in illum, in filios, in pueros irruentes horribilem nulla miſericordia alacres & exultantes edunt? quis etiam tam ignarus erit ſacrarum litterarum, qui non legerit aut audierit aliquando, Holofernis Aſſyriorum

riorum Ducis feritatem maximam, & eiuſdem exercitus innumerabili multitudine militum abundantes? cum is ſe vino obruiſſet in conuiuio, & iaceret in lecto, nimia ebrietate ſepultus, non gladium eiuſdem Iudith fortiſſima virago arripuit, & diuino robore munita beſtiam immanem turpiſſima morte confecit. Cuius capite proſpecto Aſyrij ſoluere ſtatim obſidionem, mouere caſtra & mulieris vnius magnanimitate perterriti, terga vertere turpiſſimè cœperunt.

Teſtimonia.

NOn immeritò profecto, ebrietatem multi mortem appellauerunt: qua ſic homines orbati ſenſibus manent, ita ſine mente, ſine iudicio ſunt, vt illos inter mortuos numerare valeamus. Quid quod ſine corde dicuntur eſſe, & hac ignominiæ labe ab Oſea vate notantur & meritò, qui vecordes ſunt, & ab ipſo ſæpe Athamante dementiores.

Epilogus.

QVi voluerit igitur ſana mente, integro iudicio, viribus firmis, præſtantia hominis præcedentiſſima valere, fugiat ebrietatem, execretur perpotationes, & ita præfinito bibat, vt ſemper corpore ſit & animo præclarè conſtituto ad omnes ſuſpiciendas actiones: ne videatur omnem exuiſſe humanitatem, & in pecudem intemperantiſſimam turpiter degeneraſſe. Hoc lectorem factum lacedæmonum, damna ebrietatis, ſimilia, & tot exempla ac teſtimonia ſatis præclarè docuerunt.

Sententia.

SEntentia eſt, quæ quid ſit, aut quid eſſe debeat in vita breuiter oſtendit.

Sententia dilatatur, eiſdem capitibus, quibus Chria.
Sententia differt à Chria: illa enim nunquam in actione conſiſtit, & ſine auctore ſæpè effertur.

Tractatio ſententiæ.

Qui ſe exaltat, humiliabitur.

Exordium.

ASſertor humani generis Chriſtus Ieſus ab æterno Patre miſſus in hæc terrarum ſola fuit, non ſolùm ad homines ex Dæmonis miſera ſeruitute in priſtinam libertatem vindicandos, ſed etiam ad viam cæleſtis aulæ, ſua cæleſti doctrina, & actionibus vitæ ſanctiſſimis demonſtrandam, quam aſpiraremus & mirabili celéritate feſtinaremus, præceptis, & conſiliis tanti Domini diligenter obſequentes, ſed hęc ſunt Perfectorum, & ſumma ſanctitatis laude florentium: illa cuiuſcunque generis hominum ſtudio diligentiaque ſeruabuntur: ſi Beatorum gloriæ immortalis participes eſſe voluerint. Hinc demiſſionis, patientiæ, religionis ſtudioſi, valdeque appetentes multi fuerunt, multi rebus huiuſce ſæculi nuntium omninò remiſerunt, vt Chriſti Ieſu ſanctitatis abſolutæ, ſi non exprimere ſuis ſaltem moribus, & vitæ actionibus adumbrare conarentur. Quam viam quo faciliùs anguſtis conſiliorum ſemitis vtentes arduam atque altam conficiant, ipſe Chriſtus Ieſus faciliorem patefecit & illuſtriorem, cum exemplo ſuo mirabili, tum ſermonibus multis de virtutibus ad viam hanc perfectæ ſanctitatis hominem deducentibus, præclariſſimè diuinituſque factis, inter quos poſt laudem demiſſioni tributam ſuperbos deprimendos oſtendit, ea quæ ſequitur ſententia. *Qui ſe exaltat humiliabitur.*

Expoſitio.

Expoſitio.

QVibus verbis Vindex noſtræ libertatis ſignificare voluit, ſuperbos & inſolentes, qui ſe ſe inſolenter extulerint, & alios præ ſeipſis contempſerit, ſibi ſemper principatum vindicantes, propter inanem iactationem & inſolentiam gradu ſuo dignitatis altiſſimo deiiciendos eſſe.

Ratio.

ET merito quidem optimo, ſibi quiſque iſtud in animum inducere poteſt. Quibus enim hominibus non fuerit infeſtum & odioſum genus ſuperborum? Quippe quod elatu, arrogans, nobis, cœlitibus, & ipſi Deo immortali bellum facere videntur. Videre autem eſt illorum ſuperbum inceſſum, cum faſtidio & arrogantia, difficiles ad illos aditus, & penè occluſos, vultum & frontem immotam, grauitatem tuentem, fingentem horridam ſeueritatem, iactationem illam brachiorum, nutus & ſignificationes, vt Reges agere videantur, & Principes in celſiſſima honoris ſede collocatos. Præ ſe contemnunt quoſcunque alios, & cum ſuperbia colloquentes ſumunt ſpiritus pleniſſimos elationis & arrogantiæ. Neque his duntaxat illorum ſuperbia finibus continet ſeſe: ſed eo progreditur amentiæ, vt mentiti Regiam dignitatem, exerceant crudelitatem & intolerandam ſuperbiam cum perferre nequeat ſummus, præpotenſque Deus, nec perferenda quidem ſit, tandem eos iuſtis ac debitis ſuppliciis afficit.

A Contrario.

QVæ verò demiſſionis viam contendunt, & humiliter ſe gerunt in homines, non pares dumtaxat,

ſed in infimos etiam, & nullo ſplendore claros, ij efferuntur & tolluntur de laudibus ſupra reliquos homines, atque adeo poſt mortem euehuntur in cœlorum ſedes altiſſimas. Quorum videre eſt modeſtiam ſummam, demiſſionem in verbis, in actionibus ſuis, in omni ſtatu motuque corporis, ab omni non ſolùm inani iactatione, & inſolentia prorſus alienam: ſed cum ſanctorum noſtræ Religionis virtutibus, cum conſummata Chriſti Ieſu ſanctitate mirificè congruétem. Hos Deus optimus ac maximus, vt prædixi, effert & ex minimis maximos facit, & euehit in honores & dignitates altiſſimas: ſemper enim illi demittũt, & abiiciunt ſeſe, & infra alios poni gaudent magnopere: tantum abeſt, vt præripere cuiquam honorem velint. Qui cùm ſe laudari, & prædicari ſermonibus hominum audiunt, afficiuntur pudore, rubore ſtatim ſpargi genæ videntur, deiiciunt oculos præ virginali verecundia, contrahunt humeros, audiunt inuiti & ab omni rumore abhorrentes, quidquid de illis laudabile & honorificum non prædicatur ſolùm, ſed ſi ſignificetur, ſi poſſunt ſermoné auertunt, & in aliquem ex præſentibus, vel abſentibus laudes conferunt, atque transferunt protinus, libenter atque lætè. Denique cedunt ſemper loco, & omnium ſe ducunt infimos, altiſſimis celebrandæ demiſſionis radicibus actis.

A ſimili.

VT fulmen natura ſua fertur in ſublime, & fulgure ac tonitru terrifico decidit in turres excelſas, in arces Regias, in montes altiſſimos, in celſiora quæque ædificia: Ita quidem prouidentiæ diuini numinis, cædes, ſtrages, innumerabilia mala in ſuperbos illata recordari poterimus, & videbimus, & audiemus omni tem

ni tempore. Quique cum ſummo imperio dominatum habebant ampliſſimum ex altiſſimo ſedis honore cum ignominia maxima, bonis omnibus euerſi, & vita ſæpe ſpoliati ceciderunt.

Ab exemplis.

QVid enim aliud gygantes præſeferre voluerunt niſi ſuperbiam & elationem intolerandam, qui ſua illa corporum mole, vaſtitateque horribili, ſuis illis viribus valdè formidandis mentes montibus impoſuerunt, vt Iouem, cæteroſque Deos de cœlo pręcipitarent (qui ſuæ temeritatis, & arrogantiæ pœnas dederunt) deiectis montibus ictu fulminis conflagrãtes. Quæ ſi veteres errorum laqueis implicati confixerunt, quid nos cultores Chriſtianæ Religionis dicemus, Luciferi ruinam in memoriam redigentes? nonne ille, qui bellum immortali Deo facere fuit auſus, datus eſt ex altiſſimis cæli ſedibus in ſempiternã inferorum caliginem? vbi ex pulcherrimo fœdiſſimus, ex potentiſſimo infimus; ex amiciſſimo Dei immortalis inimiciſſimus extitit, perennis tanti Domini, & omnis generis hominum perpetuus & capitalis hoſtis, qui dies noctesque inſidiari cuicunque probo magnoque Chriſtiano Religionis cultori non deſinit, & omnes technas, & machinas adhibet, vt in obſcuras inferiorum regiones deiiciat.

A Teſtimoniis.

QVare non immeritò ſacri Doctores caput vitiorum omnium, & fontem flagitiorum ſuperbiam appellarunt: cùm ab illa tanquam in ſeminario malorum omnium ſcelera quæcunque flagitiáque proficiſcentur. Omnes autẽ qui noluerint peccatorũ ſordibus

bus contaminari, & gloria fœlicitateque beatorum ſempiterna frui, in omnibus vitæ ſuæ actionibus, verbis etiam & cogitationibus Chriſti Ieſu imitatores demiſſionem colant & omni ratione complectantur.

Epilogus.

QVæ cum ita ſint, quid eſt, quod dubitare debeamus de ſuperbiæ deformitate, de tantis portentis diritate, crudelitateque deteſtabili, ſi tot rationibus, ſi veterum fabulis & hiſtoriis, ſi ruina Luciferi, atque teſtimoniis ſanctorum, & de Chriſti Ieſu potiſſimùm, tam tetram & immanem belluam modis omnibus fugiendam eſſe cernimus. Quemadmodum nulla certior ad cœlorum aulam via demiſſionis, ita quidem nulla apertior ad animorum interitum, & ad inferorum tenebras, elationis atque ſuperbiæ.

Æthopæia.

ÆThopæia eſt imitatio vitæ ac morum alienorum, quæ ſcilicet ſubiectæ perſonæ mores vel affectus exprimuntur.

Eſt autem triplex Æthopæia, àut notæ perſonæ, ſed vita functæ, & tunc Idolopeia vocatur: aut perſona fingitur & oratio & tunc Proſopæia appellatur: quæ tamé tria imitationum genera multi hoc Aethopæiæ nomine complectuntur. Et quamuis Aethopæia in dictis verſatur & factis, prior quidem pars huc maximè ſpectat. Altera ad deſcriptionem, diuerſum progymnaſma, referenda eſt: de qua præcipuè in libro Demonſtrationis à nobis actum eſt.

Diuiditur autem ea, de qua agimus in paſſiuam, quæ perſonæ affectus, & animi nutus exprimit, vt qualia verba faceret Hecuba ſubiecta Troja: in moralem,

lem,quæ mores ſolùm depingit,vt quid diceret ruſticus,cum primum nauim videret:in mixtam,quæ mores pariter &affectum exprimit,vt qua ratione Achilles vteretur occiſo Patroclo, cum pugnare decreuiſſet. Conſilium ad mores pertinet, affectus ex occiſo amico excitantur. Huius exercitationis vſus eo ſpectat,vt omnium perſonarum affectus imitemur,aptas cuíque ſententias,ac verba tribuentes, quæ vel iram, vel timorem,vel prudentiam,vel temeritatem,vel lætitiam ac cæteros animi affectus & motus exprimunt.

In Æthopæia tria tempora ſpectantur, præſens, præteritum,futurum. In præſenti recenſentur, quæ adſunt, quæq; propoſita ſunt, quæq; affectus noſtri ſunt cauſa,ſiue læta,ſiue triſtia illa ſunt. In præterito, hæc cum ſuperioribus conferuntur vel latis,vel triſtibus, vel noſtris,vel alienis:in futuro adducuntur conſilia, aut remedia, quibus malis præſentibus ſubuenire valeamus.

Quæ verba faceret Philippus tertius hoc nomine Chriſtianorum Rex cùm primum Regni clauum accepiſſet.

A præſenti.

QVis me potentior,quis opulentior Philippo hoc nomine III. Hiſpaniarum Rege, celebrari poteſt,ex omnibus totius Orbis terrarumRegibus potētiſſimis opulentiſſimíſque? Quem Deus optimus ac maximus dono ac munere ſingulari, tot & tantorum Regnorum & Imperiorum gubernaculis in tam tenera ætate, atque adeo in iuuentutis flore præfecit? Cum

Cùm cogitare incipio mecum tacitus populos, vrbes, & prouincias finitimas tam longè latéque perpetua ditione continuatas, quæ tam propè coniunctæ cohæreſcunt, quaſi inter ſe, & alias aliæ conſequentes continuantur. Cùm enim regna in ſedibus alienis, tam latè longéque diſtantibus poſita, & extremis propè terrarum ſedibus terminata, tam multo vaſtiſſimóque mari, quod nauigandum eſt priùs, vt ad illa mei homines perueniant interiecto remotiſſima tacita cogitatione complector, obruor multitudine magnitudinéque diuinorum in me beneficiorum tanta largitate collatorum. Quid enim homo amplius hiſce corporis compagibus contentus, dum ſuperſtes eſt ad Regiæ dignitatis gloriam & decus illuſtre deſiderare poſſit? cùm ſim ego beneficentia liberalitatéque tanti Domini Rex vtriúſque Caſtellæ veteris & nouæ, cum Rex etiam Bethicæ, cum Aragoniæ, cum Valentiæ, cum totius Luſitaniæ, cum Italiæ remotiſſimis ſedibus Regnum Neapolitanum, Mediolanenſe, Siculum & Sardoū, & alias his Regnis adiunctas Prouincias, quibus quondam ſinguli Reges cum imperio & maieſtate Regali præſidebant, obtineam? Quid ſi ſpectem vtrámque Indiam, Mexicanam & Peruanam, & Patris nomine vocata Philippina Regna, quæq; his propinquiora quotidie patefiunt Regna locupletiſſima, & noſtrorum opera ſolertiáque Hiſpanorum inveſtigantur & reperiuntur, nouas terrarum orbis partes opulentiſſimas, argento, auro, gemmis & omnibus diuitiis abundantes. Omitto Luſitaniæ ditionem ampliſſimam noſtris Imperiis adiunctam, Luſitanorum Indiam locupletiſſimam. Prætereo Flandriam noſtram antea, modo traditam Archiduci. Principi cum Infante præcellentiſſima ſorore mea ad dotem amplam

Rega

Regalémque ſoluendam, ſileo Prouincias, quas ex Flandriæ ſedibus & ditionis ampliſſimo dominatu, Hiſpaniarum adhuc imperio parere ſciunt homines. Omnes illæ prouinciæ clariſſimæ latiſſimæq; ſunt, & noſtri generis & familiæ Auſtriadum antiquiſſimæ patrimonium concelebratum. Ex his omnibus ſedibus, quæ quot prouinciæ numerabantur antea, tot erunt Regna florentiſſima, iam in noſtrum imperium ditionémque redacta, quæ vectigalia, quæ tributa nobis penduntur, quæ pergrandes ac penè innumerabiles exiguntur pecuniæ? quantum argenti, quantum auri, quantum gemmarum, quantum omnis generis? diuitiarum ex Indiarum Regnis inuehitur in Hiſpaniam? omnibus profectò bonorum copiis, in gremio, quod aiunt luxuriantis fortunæ poſitus abundo: quem in finem, ad quos vſus in me ſummus ille terræ cælíque opifex & architectus Deus tam munificus ac liberalis.

A Præterito.

RECordor præteritum tempus, & ab illis quidem annis præcipuè, cum Princeps eram, & dicebar tot Populorum, tot Vrbium, tot Prouinciarum, tot Regnorum opulentiſsimorum, quæ à me breuiter commemorata ſunt. Atque in illa ſemper cogitatione verſabar, vt quidquid Deus optimus ac maximus vellet, quidquid vſui maximo Reipub. Chriſtianæ eſſet, quidquid ad Fidei ſanctiſſimæ amplificationem, ad meorum incrementa Regnorum ad parentum mihi Hiſpanorum vtilitatem ſpectaret: id ſolùm cogitarem, vellem & appeterem. Ad eam me rem profectò pater meus Philippus, Hiſpaniarum Rex hoc nomine II. (quem honoris cauſa nomino) bonis non ſolùm

litteris, humanioribus ſcilicet ac Græcis, noſtrorum & veterum annalium ſcientia,dato doctiſſimo ſapientiſſimóque præceptore,quem omnes ſciunt, Archiepiſcopo Toletano,& ſedis Romanæ Cardinali digniſſimo,Garcia Loaiſa,imbuit & inſtruxit, ſed ſanctiſſimis moribus,& virtutibus præſtantiſſimis informauit & excoluit, per omne teneræ ætatis tempus. Atque idem me ad parentis mei, ad Caroli Aui inuictiſſimi, Romanorum Imperatoris ſimilitudinem, præpoſitis exemplis,omni laude digniſſimis,quaſi effigiem alteram & imaginem clariſſimam viuis conabatur exprimere coloribus. Ego nihil magis cupere, nihil magis in memoriam redigere,nihil frequentiùs ſermonibus meis vſurpare, neque in colloquiis familiaribus cum præceptore meo, cum pædagogo, cum principibus aulæ meæ magis repetere ſolebam, quàm id quod eſſet principis amplitudine, præcelsáque Regis maieſtate digniſſimum. Videbar ſæpè ſomniare Prouincias,quanquam mutas res,& inanimas mecum colloquentes, & meam operam meum auxilium ad ſuam conſeruationem & amplificationem implorantes. Videbar videre hoſtes Religionis in Hiſpaniam concitatos, & claſſibus ornatis & inſtructis in meas velle Prouincias inuadere. Videbar denique Religionem ipſam aliquando mœſtam,atra veſte indutam, lugentem & deplorantem inſolentiam prauitatémque hæreſeos ſectatorum, ſæpè etiam lætam & hilarem, in albenti pretiosáque veſte,animiſque fulgentibus diſtincta,læta mihi multa de ſua amplificatione, de ſuo incremento narrare,me poſtremo facibus ardentibus, ad mea Regna, ad meam matrem defendendam ad depellendam hæreſim, ad fidem amplificandam,meis egregiis facinoribus excitare, ſtatuere ante mentis oculos,

oculos,tot diuitias,tantam vim & copiam argenti auríque Hiſpaniarum, omnem poſtremò potentiam Regnorum meorum, ad gloriam nominis immortalem,&ad illam beatorum immortalitatem omni contentione ſemper adhibita comparandam.

A futuro.

QVid ſim acturus in poſterum,optimè ſcio,quemadmodum tantis ab immortali Deo beneficiis acceptis reſpondere debeam:quámque ſim præſtiturus operam,vt Philippo parente meo, vt maioribus meis,tot Ducibus fortiſsimis,& Imperatoribus clariſſimis digniſsimus eſſe videar,conſtitui, iam deliberaui:neque me quiſquam à propoſito, ſuſceptáque ſententia dimouebit. Non ab hac cauſa labores & difficultates, non paſſim obiecta pericula deterrebunt. Conſtitutum ac deliberatum animo habeo, mori priùs,& millies ſi opus fuerit,mortẽ oppetere, quàm in minima re,officio meo, dignitatíque deeſſe. Inſiſtens ergo veſtigiis parentis mei in Hiſpaniarum,cæterorúmque Regnorum quibuſcúnque Populis & Vrbibus & Prouinciis litteratos præficiam, maximéque Doctos homines, moribus & vita integerrima præditos fouebo litteras,aliámque præmiis & honoribus ſingulos in dies maximis. Vitia & Hiſpania,& ex meis Regnis libidines,furta,rapinas,homicidia exterminabo. Neque præſcindendas ſolùm occaſiones, ſed fibras malorum omnium extrahendas euellendáſque curabo penitùs: ſic colam ſumma religione Fidem, ſanctitatémque Chriſtianam vt in illius cultu religionéque ſuis ritibus ac cærimoniis ſeruanda diligenter elaborem. Nihil vnquam aggrediar, neque tentabo faciundum, quod non ex pietate Chriſtiana,

ex Dei voluntate,ex noſtræ Fidei legibus, & præſcriptionibus ſanctiſſimis eſſe cognoſcam, quòd non diuinæ maieſtati præcibus aſſiduis commendem,& ſanctiſsimis Chriſti cultoribus,omnibus ſacrarum familiarum alumnis, non ſanctè religioséque commendandum curem. Huiuſce rei cauſa non adhiberi ſolùm preces,ſed priuatim ac publice rei diuinæ ſacrificia fieri, ſupplicationes decerni, vſitato apparatu, pompa,ſplendore,& quod caput eſt,ſumma religione ſingulis in oppidis ac ciuitatibus iubebo. Quòd verò ad Rempub. adminiſtrandam ſpectat, delectus haberi exercitus cogi omni copiarum genere abundantes, claſſes maximas inſtrui,& ornari,in hoſtes Fidei præcipuè,méque ipſum in acies inimicorum medias iniiciam,memor Caroli Imperatoris Aui mei. Quæ à Deo optimo ac maximo mihi tanta liberalitate donata ſunt ad fidem augendam amplificandámque conferam: & ab hoc,ab hoc inquam tempore incipiam: ſi mortem oppetam,quid mihi iucundius?quid glorioſius? quid ad animi fructum, ad gloriam beatorum immortalem comparandam melius eſſe poterit, quā pro Chriſti religione, pro tanti Domini gloria propaganda, meorum Populorum, Vrbium, Prouinciarum opes,Regnorum meorum potentiam omnem,me denique ipſum in mortis periculum apertum & in extremum diſcrimen fortiter inferre? mortem oppetere glorioſam, dignam nomine, & honore Regis Catholici celſiſſimo,dignam denique progenie illa ſtirpeque Regis inuictiſſimi, & clariſſimi Martyris Ermenegildi: cuius ſi vel ſolum exemplum mihi imitandum propoſuero, qui filium Principem, qui Reginam vxorem, qui Regnum, qui ſeipſum totum immortali Deo libens ac lætus deuouit, claritati verè Regiæ,

& Gothorum, vnde procreatus ſum, generi fortiſſimo celſiſſimoque reſpondiſſe videbor.

Altera Æthopœia.

Quæ verba faceret adoleſcens in ſacram aliquam virorum Religioſorum ſacram familiam coaptatus.

A præſenti.

QVid me lætiùs, quid iucundiùs eſſe poteſt? cùm tantum ab immortali Deo beneficium acceperim, vt me in Beati Franciſci ſanctiſſimum ordinem cooptatum aſpiciam? atque ex illorum numero ſint glorioſi Franciſci alumnorum, qui tantis parentis præſcriptionibus inſtitutus, Chriſti Ieſu conſilia ſequi debeam, & rigidam diſciplinam tenere? quæ voluptas eſt animi, iucundiſſimaque lætitia, ſic omnes ſuæ vitæ actiones, tantæ diſciplinæ ſanctionibus, & inſtituto dirigere quenquam in Dei cultum, religionemque ſanctiſſimam, vt nihil agat, niſi ſanctè, niſi ſeuerè, niſi ex Dei optimi ac maximi voluntate? Atque certum illi ſemper fiet, dummodo præſcriptionibus adhæſerit B. Franciſci, & ab inſtituti ſui itinere non diſceſſerit, rectam viam, & maximè peragratam à ſanctiſſimis & abſoluta ſanctitate viris contendere. Cùm me video in Dei optimi ac maximi gratia poſitum, & illius virtutum maximarum, & ſanctiſſimorum conſiliorum amantem: cùm tot dies, & noctes nihil agere, niſi quod collibitum eſt & maximè gratum Chriſto Ieſu, & in omnibus vitæ actionibus me ipſum frangere, animum vincere, motus perturbatos & à ratione vacuos cohibere, ſuſcipere exercitationes demiſ-

ſionis,& omnia mandata exequi,quæ à Prǫfectis iſtius ordinis habuerim, pietatis, miſericordiæ, caritatis, & reliquarum religioſæ vitæ virtutum, afficior voluptate maxima. Quid cùm me remiſiſſe nuncium ſæculo, cùm declinaſſe laqueos,& retia dæmonis,cùm diuitiis & parentum patrimonio abdicaſſe, veſtitus & cultus corporis pretioſos, omnem ſplendorem & iactationem ſæculi abieciſſe recordor? Quid? cùm video me nihil agere, nihil curare, niſi quod proprium Religionis ſit,& Deo duntaxat gratum, & periucundum? Quid cùm video me inopiæ & Patris Franciſci mendicitatis extremæ auiditate flagrare, aſpera craſſaque veſte corpus indui, & cilicium carni adhærens debere gerere, & re ipſa gerere. Quid cùm video me in omni contentione ac deſpicientia rerum humanarum ponere fœlicitatem meam, inædia,vigilijs, caſtigatione corporis,motus carnis comprimere,diuinæ meditationi tribuere ſtatas & præfinitas horas? cùm video me pſallere, cum laudes æternæ maieſtati perſoluere, ac tribus me breui paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ votis cupidum eſſe conſtringendi? Quid poſtremò, cum aſpicio hæc omnia eo ſpectare potiſſimùm, vt cœleſtem gloriam, vt aſpectum diuini numinis conſequar, huiuſce vitæ muneribus defunctus, quam lætitiam & ſolidam animi voluptatem capio? Vix apud me ſum præ gaudio propter hoc tantum tamq́ue mirandum à Chriſto Ieſu beneficium in me adoleſcentem tanta benignitate collatum.

A Præterito.

QVis antea miſer & infœlix eram? quantis in tenebris iacebam? quantis in malis verſabar? quibus expoſitus periculis? quàm mei ipſius inſcius? & oblitus

oblitus omnino Creatoris mei,& illius gloriæ ſempiternæ, ad quam aſpirare debebam, & omni ſtudio alacritateque properare? Væ mihi ſi perſeueraſſem in ſententia,ſi progrederer viam laxam & patentem Dæmonis, tantis laqueis implicitam, & plenam inſidiarum, tantis peccatis & ſceleribus infeſtam, tot illecebris carnis & perituris voluptatibus confertam, ducentem planè ad animorum exitium, & peſtem vltimam, accerſentem & attrahentem inimicitias Dei ſempiterni capitales, pœnas & cruciatus inferorum in omnem ſæculorum æternitatem permanſuram:ſiccine in omni vitiorum genus, præcipiti ſemper impetu, ſine fræno ferrer, vt cultu corporis, nobilitate generis, affluentia bonorum efferrer, vt omnes carnis nefarias voluptates, & effrænatas impuritatum omnium libidines conſectarer? vt ſemper de honore, de inani gloria, de gradu celſiore, de fortunis amplificandis cogitarem & agerem? vt dicerem mendacia, vt darem iuſiuranda ſæpe falſa? vt vix octo & decem annos natus, nihil niſi cum iuſiurando loquerer,iurarem impiè ac nefariè, diuos omnes,& principes Apoſtolorum Petrum & Paulum, & virginem parentem Chriſti Ieſu, & ipſum Chriſtum Ieſum, ac Deum ipſum verum & immortalem ore impudenti,ſacrilega lingua,& periurij labe contaminata ſæpè ac paſsim teſtans, cunctorum cum offenſione ac terrore præſentium. Commune enim illud erat me equitare cum omni iactatione, & ſingulis prope diebus cum mutati veſtitus oſtentatione,colludere cum paribus, cum infimis ſæpe, & infamibus viris, & ludere talis, pictis foliis, multas amittere peçunias, & in vnum non ſemel ludum cōferre, quidquid haberem pecuniarum, augere ſponſionem,& cum lucro multo, & cuncto-

rum colluſorum pecuniis auctus diſcederem, aut ſpoliatus & inanis omnino. A quibus ego mulieribus cohibui oculorum aſpectum, nullo diſcrimine nuptarum & innuptarum appetentiſsimus? omnes verborum impuritates, ſingulis horis ac momentis turpiter & nefariè flagitia committebam, qui non audirem ſacrum ſæpe, nec niſi ſemel anno iam expleto, excitati à mortuis, Domini feriis expiare conſcientiam meminetam, nullam de Deo, de virtute, de cœli gloria ſempiterna cogitationem ſuſcipiebam: & in mediis meis voluptatibus & ſceleribus mentem mihi dedit Deus, & ingrediendi in Franciſci ſacram Religionem cogitationem iniecit, atque adeo vehemẽter animum afficiens, vt non deſtiterim, quoad tantum beneficium conſequutus.

A Futuro.

QVid aliud faciam in poſterum, quid coner potiſsimum, niſi me totum dedere animo & voluntate in Dei cultum ſanctiſſimamque Religionem, niſi ad huius rei duntaxat ſtudium ſic incumbere, vt nihil niſi ex grauiſſima ſeueriſſimaque Franciſci diſciplina agam? Vt me illius vitæ, morum integerrimorum, abſolutæ perfectæque ſanctitatis æmulum, & imitatorem præbeam ad extremum vſque vitæ ſpiritum? Has delicias, has veras & ſolidas voluptates hauriam: cum cilicio, cum inedia, cum omni corporis afflictatione, cum carnis compreſſionibus me oblectem? Quòd ſi fecero, quæ gaudia beatorum? quæ lætitia immortalis? qui honores? quæ dignitates nullo vnquam æuo perituræ me poſt animi ex hoc corpore diſceſſum manent? Quàm fœliciter dies in rerum diuinarũ meditatione, in diuinis laudibus concinnendis,

in omni

in omni virtutis & ſanctitatis exercitatione, in laborum cunctorum tolerantia, in demiſsione, caritate aſsiduè, diligentérque colenda poſitas, in affligenda carne, in excruciando corpore, in perturbationibus domandis, in coërcenda appetitione quacunque, modos & rationes ex Beati Franciſci Ordine petitas, affectus cœleſti ac diuina corporis & animi voluptate recordabor? tandem ex his corporis compagibus excedens cum omnibus gaudiis & lætitiis Beatorum eximiis redundans, tum immortali ſemper gloriæ ſplendore circũfuſus, meis infulis & inſignibus Ordinis iſtius, in quem fui cooptatus, ſanctiſsimæ Triados aſpectu in omnem ſæculorum memoriam perfruar in cœleſtes ac diuinas Beatorum ſedes cœtúſque receptus.

Narratio.

NOn ſolùm ſuperiores exercitationes ad ſimilitudinem aut exempla referri poſſunt, ſed narratio alicuius rei, aut facti, vel caſus grauiſſimi, nuntij vel lætiſſimi: ſi ad perſonas referamus eam quidquam teſtantes, horum euentu, quæ narrauerint. Neque in hoc genere ſolùm narratio ſimilitudinis partem attinget, ſed etiam illo modo, qui communis eſt, rei ſimilitudine nonnulla declarandæ, vt quid ſit rei, melius perſpici cognoſcíque poſſit adhibita ſimilitudine.

Præcepta narrationis ad rem facientia inſtitúmque præſens.

NArratio facti pertinet ad exempla perſonarum, quæ quidquam rei geſſerunt, illa ſumitur ex circunſtantiis perſonarum, rei, loci, cauſæ, modi, temporis, & auxilij, quæ meliùs & clariùs ſimilibus bre-

uiſſimis oſtenduntur : circunſtantiæ illæ hoc carmine continentur,

Quis quid, vbi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Mors Cæſaris ad tyrannorum exitiales exitus exponendos.

TEſtis equidem poteſt eſſe tyrannorum crudelitatis mors allata Cæſari Dictatori: ille enim die obſcura nimis & caliginoſa, vt noctem veluti quandam Deus vrbi Romæ videretur offudiſſe, prodigiis aliquot ante dies obſeruatis, & factum vltimum portendentibus Idibus Martij, miſerabiliter occubuit. Cùm principes Romani tyrannidem illius ferre non poſſent, ſedentem illum Regia Majeſtate, in Curia, in Senatus habendi Auguſtiſſimo celſiſſimóque loco foris Antonio manente, & nonnullis, qui remorarentur eundem, & cuſtodes corporis armatos ſuis ſermonibus, artibus & technis, frequentiſſimo ſenatu, è ſubſelliis paulatim ſurgentes ad Cęſarem acceſſerunt, & ſimulatione officij circumſiſtentes, vt ſuppliciter, rem oraturi, ſeſe ad Principis alicuius pedes abiicere ſolent, in genua procumbentes, rem orare cœperunt, quam illum non conceſſurum eſſe certò ſciebant: venire vnus, deinde alius, conſequi item tertius, denique reliqui, atque omnes vrgere, inſtare, vt poſtulata concederet, in ſententia manere Cæſar: ſurgere primus omnium Cymber Tullus, & vt irati cernuntur, accenſo vultu, ad audendum paratiſſimus, qui primas ſibi partes in illo glorioſiſſimo facinore depopoſcit, & quidem vt ad audendum, ſic ad inuadendum proiectus, cædere primum cœpit, deinde Caſſius, poſt reliqui, & inter illos maximè Brutus, ſimilis parentum ac maiorum, quaſi Princeps & Anteſignanus. Quibus obſiſtere

ſtere non deſiſtit Cæſar, tanquam Dux inuictiſſimus, incredibili robore ac magnitudine animi, donec ab omnibus ex omni parte, patente planè conſpiratione, ſe vidit pugionibus diſtrictis, & oculorum aciem fulgore ſuo perſtringentibus appeti: facere id temporis viſus eſt, quod fortiſſimi viri, cum cadunt facerent, vt honeſtè caderet; ad talos vſque togam demiſit: denique duobus & viginti pugionibus confoditur ille, qui terrarum Dominus erat potentiſſimus, & totus cruore manans humi cecidit, & ad Cn. Pompeij ſtatuam miſerandum in modum procumbens, id temporis magna perturbatio, multi diſſoniq́ue clamores audiuntur in Curia: fugiunt occiſores partim in ædes finitimos, vt ſeſe oppilatis foribus defenderent, partim in Capitolium, tanquam in arcem tutiſſimam, vnde niſi datis ab Antonio obſidibus non deſcenderunt.

De loco communi.

SI narratio facti, propter ſimilitudines inſertas, ad ſimilia iure conferetur, multo meliùs locus communis in ſimilitudinem venire poteſt. Qui ſic progreditur augens amplificánſque rem, vt partes ſuas & officia nequeat niſi ope ſimilium, comparatorum, exemplorum, quibus cum teſtimonia in ſententiis poſita cohærent, & copulantur, vt nihil locus communis efficere poſſe videatur. Quod ex nominatis argumentis non proficiſcatur. Atque is locus communis eſt præſens, qui hac argumentorum amplificatione triumphat, non ille, quo de ſuperioribus.

Præceptiones loci communis.

VT à nobis dicta clarius pateant & illuſtrentur, tradendæ ſunt pręceptiones ad huiuſce commu-

nis loci genus ſpectantes.

Locus communis eſt, quo bona, aut mala, quæ alicui rei inſunt, augentur.

Dicitur locus communis, quod in omnes, qui eius rei, de qua agitur participes ſunt, conueniant: vt ſi in ſacrilegum, in hæreticum, in adulterum dicas: eadem oratio in omnes ſacrilegos, hæreticos, adulteros cadit. Eadem ratione, ſi beneficium aut fortitudinem extollas, omnis ea laus omnibus beneficiis, aut fortibus conueniet.

Habet locus communis commodiſſimam ſedem poſt Confirmationis argumenta: vt Cicero cùm laudaret Archiam Poëtam per argumenta locum communem poëſeos tractauit, & in Roſciana, parricidij.

Conficietur locus communis, exordio, contrario, expoſitione, amplificatoria, comparatione, ſententia, digreſſione coniecturali, miſericordiæ excluſione, legitimo, iuſto, vtili, poſſibili honeſto, euentu. Nos locum communem hæreſeos dilatemus, vt ad hanc formam, qui voluerit, reliquos pertractare poſſit.

Locus communis in hæreticos.

Exordium.

QVanquam omnes illi homines, qui nefariis ſceleribus cooperti Deum optimum ac maximum violant, omni vituperatione digniſſimi ſunt; quod à Creatore ſuo turpiter deficiant, & ingrati & immemores beneficiorum acceptorum in Dæmonis ſeruitutem miſeram & intolerandam adducentur: nulli tamen maioribus de cauſis vituperationem omnem & reprehenſionem ſubire debent, atque illi, qui hæreſeos ſectatores à Christiana fide defecerunt.

A con

A contrario.

QVòd quis non facile intelliget, cùm fundamentum ipſum Chriſtianæ Religionis, fidem ſanctiſsimam, cultores egregiè fideles niti debent, & illius inſignibus gloriari, impiè ac nefariè deſerant. Fides enim aditus eſt illuſtris ad reliquas Chriſtianæ ſanctitatis virtutes, ſine qua nullus homo radices agere poteſt in veris ac ſolidis virtutibus, nullum ad cœlorum gloriam aditum nullum ad cœlorum gloriam ius habere poterit. Quemadmodum enim in ædium aliquarum peryſtilia, & ad ſuperiora cubicula, conclauia, palatiáque multo auro & ebore facta perluſtranda, niſi per ianuam aditu patefacto nunquam aliquis ingreditur: ſic fide priuatis ſectatoribus hæreſeos aditis ad gratiam diuinam, cœliq́ue domicilia ſemper occluduntur.

Ab expoſitione amplificatoria.

QVis enim obſecro bellum vnquam Domino ſuo inferens & eiuſdem Regnum, multis diuitiis florentiſsimum ſuorum fidelitate ſtabilitum vaſtare volens ac depopulari, aditum ad illud habere poterit? cui nuncium remiſiſſe viſus eſt, nefariè prodens Regis ſui majeſtatem, & foras perfidia ſibi ac nefaria proditione palatij præcludens? niſi bellum facere deſtiterit, & abiectis armis, non ſolùm depoſitis pacem depoſcat, in gratiam rediens, & execrans, & execrans ac deteſtans perfidiam & impietatem ſuam.

A comparatione.

ATque homicidis, aut parricidis longè hoſtes fidei anteponendi ſunt ſcelere ac prauitate ſua: illi

illi enim quanquam nefariis ſe flagitiis contaminant, dum homines alios diuitiis, aut vita ſpoliant. Et filij parentes ſuos, à quibus geniti fuerunt & ſuſcepti in hanc lucem vita crudeliſsimè priuant, tamen ſæpè aut inopia, vel laceſsiti faciunt, quos poſtea eos feciſſe, pœnitet,& ad ſe redeunt, & ſceleris admiſsi veniam petunt, & ſe Creatori ſuo poſt cædem factam, per ſacram confeſsionem reconciliant: & ſi facultates aut pecunias habent, ſati-faciunt, quantum in ſe eſt, occiſis hominibus, filios illorum, aut vxorem ſuis ſumptibus alendo. At hæreſeos ſectatores, qui non hominibus ſolùm priuatim, ſed generatim vniuerſæ Reipub. nocent, atque ipſis cœlitibus, Virgini ſanctiſsimę, Deo immortali bellum omni ſcelere & odio imbutum inferunt, quanto ſceleratiores ſunt? cùm in ſcelere præſertim perſtent, & animos non ſolùm multorum ſpeciatim à Religione conentur abducere, ſed totam Christianam Religionem & ſanctiſsimum diuini numinis cultum funditùs extinguere.

A Sententia.

QVod ſi ſacri Doctores, Hæreticos belluas immanes appellant, & eò ſcripta Patrum ſanctorum ſpectant, vt ex humanæ vitæ ſocietate, infra mortuos amandandos contendant: quippe qui tantam hominum generi perniciem & peſtem important: ſi harpyas, ſi hydram, ſi lernæam, ſi peſtes ac furias humani generis dicunt: cur non eorum prauitatem & nequitiam ſatis apertam & teſtatam habebimus.

A digreſſione Coniecturali.

HOmines alij cum peccarunt, eos aut beneficiis in patriam collatis, aut litterarum varia multiplicique

plicíque cognitione, aut maiorum nobilitate, aut fortitudine rebúſque præclarè geſtis; vel tandem illorum dolore, demiſſione, lacrymiſque commoti venia dignos putabimus: quippe qui nec ſcelus iſtud admiſſuri ſint in poſterum, & illos iã peccaſſe pœniteat. At verò qui omnibus flagitiis contaminati, hæreſeos maculis fœdati, nullum non ſcelus & crimen in priuatos, in Rempub. in cœlites, in Deum immortalem moliti fuerunt, & moliuntur; qui non modo non dolent ſe reos fuiſſe tantæ prauitatis, ſed exercitibus omni copiarum genere abundantibus Regna occuparunt, & ex ſedibus ſuis cultores Chriſtianæ Religionis eiecerunt, vnà cum illis fidem ipſam ſanctiſſimam ex eiſdem locis omni peruerſitate depellentes; quo malo, qua peſte digni ſunt. Quòd ſi aliqui cultores fidei noſtræ eam retinuerunt, ij pauci ſunt, & occulti, in tenebris & ſqualore iacentes, Sacramentis omnibus & præſidiis Eccleſiæ Catholicæ in poſterum deſtituendi, niſi exules & extorres, quòd cum lacrymis Anglicani multi faciunt, volentes animis ſuis conſulere, in aliena regna Fidei Chriſtianæ ditioni ſubiecta ſe receperunt.

A miſericordia excluſione.

QVare dum in hac prauitate iſti homines nefarij perſeuerauerint, quis eorum miſerebitur, qui hæreſim colant, Fidem Chriſti execrentur, & virtutes veræ Religionis oderint, dæmonem auctorem nequitiæ aſciuerint, fontem perennis gratiæ Deum ſempiternum deſeruerint, qui veritatem odio capitali perſequantur, mendacium omni contentione pertinaciáque defendant. Qui libidinem ſuam & voluptates, ſequantur, leges Fidei Catholicæ præſcriptionéſque

dete

deteſtantur. Atque cum nequitiæ, cum libidinibus, cum furori, cum ſuperbiæ, cum furtis, cum rapinis deſerta Religione fores aperuerint, virtutem, caſtitatem, demiſſionem, abſtinentiam, caritatem, virtutes omnes ex animis per ſummam perfidiam eiecerint, quid his furiis & nefariis Religionis veræ extinctoribus facias?

A Legitimo.

QVæ leges in hos latæ? quæ decreta ſeueriſſima ſunt facta? in quanta ignominia apud Hiſpanos præſertim noſtros verſantur comprehenſi in hoc maleficio? hæreſeos accuſati, conuictíque non damnantur, vt aut publicè pœnam ſubeant aliquam pro grauitate magnitudinéque perfidiæ, aut amictum infamem gerant, aut ſi magiſtri fuerint, vt auctores nouæ alicuius, aut denuo excitatæ hæreſeos flammis addicántur. Et ſi pertinaces obduruerint, & in hæreſi perſtiterint, non illam abiurantes, viui comburuntur: quippe qui tanta pertinacia vitam amittere voluerũt.

A Iuſto.

QVa lege nihil eſſe poteſt, cum iuſtitiæ & æquitatis munere magis copulatum: Cùm enim de pertinacia tanta nulla ſperanda ſit mutatio ſententiæ, & in tantam Reipub. Religioniſque perniciem redundauerit perfidia nequiſſimorum hæreſeos ſectatorum, quid magis conſentaneum legibus, quàm eis, qui ſuæ vitæ & animi miſereri nolint, nullam miſericordiam impertiri. Et quia pertinaciter perſeuerauerint, iam inde ab illo tempore, quas perpeſſuri ſint in perpetuum, ſubeant pœnas flammarum ardentium, in ignes coniecti, Quæſitorum ſacræ Fidei ſeueritate flagrantes.

Ab vtili.

Ab Vtili.

NEque vacat profectò vtilitate magna ſupplicium in hos nequiſſimos homines ſtatum: cùm improbi pœnarum metu,ab hæreſi deterreantur,& tantum perfidiæ ſcelus, in homines, & in Deum admiſſum, exquiſitas pœnas, & flammarum ardores iure depoſcat: qui ſua defectione, ſua poſtea pertinacia tantum in Chriſtiana Religione facibus hęreſeos ſubiectis,& ſuppeditatis paſſim incendium concitarunt: quo illi,quo tot gentes,quo tot regna igne iſtiuſmodi deflagrarunt, & ex aliqua parte deflagraſſet Hiſpania Cacalla nequiſſimo in vrbe Valliſoletana, Caſtellæ veteris principe præcellentiſſima,& in Bethica noſtra Ægidio, Conſtantinóque duobus furiis ac peſtibus noſtræ Fidei in vrbe Hiſpali, Hiſpaniarum Regina potentiſſima eundem ignem excitantibus, niſi Quæſitores hæreticæ prauitatis vigilarent ad Reipub. Chriſtianæ commodum,& tantam,támque pernicioſam peſtem ſua vigilantia,ſtudio,poteſtatéque de medio ſuſtuliſſent.

A Poſſibili.

NEque eſt profectò,quod ab extirpanda hæreſeos execranda peſte deterreamur, & propoſitis aliquot difficultatibus & laboribus abducamur. Nam primùm in florentiſſimis Hiſpaniarum regnis factu facillimum, æquiſſimo ſanctiſſimóque Cenſoriæ dignitatis conſilio poteſtatem & auctoritatem noſtrorum Regum viribus ſummam valdéque formidādam habente. Altera pars,quæ plus habet difficultatis, & aliorum gubernacula regnorum continet,armis,armis inquam & claſſibus labefactanda ſemper erit, quod

tanta religione,ſumptibus maximis Reges Hiſpaniarum ſemper ad hûc præſtiterunt, quo ſunt ornati Regum Catholicorum nomine,& in hoſtes noſtræ Fidei teterrimo ſemper odio concitati.

Ab honeſto.

CVm autem agatur honos Chriſtianæ Religionis, gloria cœlitum agatur, agatur dignitas Virginis ſanctiſſimæ, agatur denique Chriſti Ieſu, & ſanctiſſimæ Triados decus immortale:quid magis honeſtatis, & virtutis appetentes commouere debebit vnquam, quàm ipſius aulæ cæleſtis Heroes clariſſimi, & ipſa Regina Cælorum,atque Deus idem Immortalis, qui ab his belluis immaniſſimis gloria & honore ſuo in his infimis terrarum ſedibus ſpoliantur, & illorum telis audacter iactis ac retortis impiè nimis ac nefariè paſſim appetantur.

Ab Euentu.

QVare ſi nos egregios Chriſtianæ Fidei cultores, ſi diuini honoris ſtudioſos præbere voluerimus, & proximorum vtilitatem, Religionis conſeruationem,& amplificationem appetierimus,& ad ſanctorum, & ad Dei gloriam tuendam propagandámque tot præſertim præſidiis muniti incredibiliter incumbere debemus,nec ceſſare modis omnibus, quos adhibere potuerimus,vt tantam malorum peſtem, tetram & execrandam hæreſim ex finibus non modo noſtris,ſed ex alienis ſedibus eiicientes in regiones inferorum ſempiternas amandemus.

THESIS.

PErcurre,ſtudioſè lector, capita loci cõmunis omnia,& nullum quidem inuenies, quod extra ſimilitudi

militudinem, comparata,exempla,& teſtimonia vagetur. Id propterea dixi,vt in theſim ingredientes,non admireris illius loca,quæ ab honeſto, vtili, facili neceſſario petuntur,ad noſtra, de quibus agimus, argumenta referri: Nam cum his locis admiſcenda ſint exempla ſimilitudinis, teſtimonia ſiue humana, ſiue diuina,comparationes,non immeritò theſis inſtituenda videbitur,& in hunc locum conferetur.

Eſt autem Theſis, quam Cic. propoſitum vocat, quæſtio, qua aliquid generatim quæritur. Differt ab Hipoteſi,quam Latini cauſam,ſeu controuerſiam vocant,quod illa nullis circunſtantiis circunſcribatur, vt an expetenda ſit eloquentia. Hæc verò certis perſonis,locis, temporibus includitur,vt an partitiones Ciceronis Hiſpali,hyeme,& verè dicendæ ſint.

Atque theſis duo genera ſunt vnum cognitionis: cuius finis eſt ſcientia,vt an Solis magnitudine longo interuallo terra ſuperetur. Alterum actionis,quod refertur ad efficiendum aliquid,vt quibus officiis amicitia, colenda ſit.

Differt autem theſis à loco communi, quòd locus communis eſt conuictæ,& manifeſtæ rei exaggeratio: poſitio dubiæ rei quæſtio :locus communis aſſumitur ad augendam, & amplificandam cauſam:theſis ad explicandam & probandam:locus communis quaſi certa re interponitur.Theſis diſputatur & diſſeritur. Denique ille affectuum proprius eſt, theſis conſiderationis.

Tractatur autem Theſis exordio,honeſto,vtili, neceſſario, quibus locis admiſcenda ſunt exempla, ſimilitudines,teſtimonia,ſiue humana, ſiue diuina. Atque ſi quod erit,quod obiici poſſit, refutandum ante Epilogum per præoccupationem & ſolutionem.

THESIS.

An Dialectica diſcenda ſit?

IN Dialecticam concitari inimicos aliquot ægrè fero, P. G. neque profectò ferre poſſum iactari nonnullorum ſermonibus imperitorum, & ab omni ratione abhorrentium Dialecticæ ludos non aperiendos eſſe,& quod Dialecticæ datur tempus,id aliis facultatibus & diſciplinis dari poſſe cum honeſtius, tum vtilius. Ecquod enim ſtudium Dialecticâ honeſtius eſſe videbitur; quæ mentem acuit & ad indagandum & inueniendum acre reddit & intelligens iudicium: Cùm Deus optimus ac maximus hominem corpore & animo conſtantem ad ſui numinis ſimilitudinem formauerit, rationis & intelligentiæ participem, fecit:vt hac in re cum diuinis mentibus, quaſi agnatione coniunctus, veri inueſtigandi patefaciendíque ſtudio delectaretur, & ſpirituum cœleſtium inſtar mente ſupera conſequeretur: & vnde tanta cœlorum in omni tempore conſtantia, tam incitata rapidáque celeritate. Quemadmodum curſus alij ſyderum rati eſſent & immutabiles, alij ad certum tempus velociùs, aut tardius mouerentur, & aut antecederent aut conſequerentur,aut eiſdem ſpatiis & interuallis ſuos motus efficerent, & ſine minima ſemper perturbatione, ratiocinando Dialecticæ ope perciperet. Quid magis etiam honeſtum, & hominis excellentia dignum, quàm rationibus ab hac etiam arte petitis, virtutis dignitatem & hominis celſitatem, noſtrámque conditionem aſſequi, quę ad virtutem aſpirare & Deum ſumma religione colere debeamus. Quòd ſi nihil agere niſi ratione regium & excelſum fuit ſemper

habi

habitum. Quid clariùs & illuſtriùs, quàm duce Dialectica, vti mentis intelligentia, non accuratè ſolùm & acutè, ſed concinnè & eleganter, quocunque cum homine agas, ſiue polito & aulico, ſiue docto & ſapiente, ſiue vaſto & agreſti, ſiue rudi & imperito noſtrum iudicium & conſilium exquirente. Magnum hoc, crede, habebit honeſtatem & dignitatem: quod ſi non hac dignitate prædita fuiſſet Dialectica, non tanti Philippus Ariſtotelem habuiſſet exquiſitum de tota Græcia præceptorem, neque illum ad filium Alexandrum inſtituendum imbuendúmque bonis litteris, tanta cum mercede, prærogatiuis & immunitatibus datis delegiſſet. Non idem Alexander cùm eloquentiam, tum Dialecticam tam diligenter ſtudioſéque didiciſſet. Neque idem ſanè Imperator domitis tot gentibus ac nationibus tantum Ariſtoteli magiſtro ſuo tribuiſſet, niſi fructus vberes ac præſtantes contra fallacias fraudéſque ſuorum inimicorum ex Dialectica perceptos agnouiſſet. Quem niſi auctorem tam honeſtæ diſciplinæ vidiſſent etiam ſacri Doctores, vidiſſet mater Eccleſia nunquam abhinc tot annos Ariſtotelem Dialecticæ præceptorem conſeruandum retinendúmque permiſiſſet. Ita Plato Philoſophorum princeps, ita Stoici quondam artium peritiſſimi, ita Beatus Auguſtinus ad illorum iudicium ſententiam ſuam adiungens, artibus aliis Dialecticam præponendam meritò iudicauit. De cuius ſententia quoniam conſtare iam inter omnes video vtilitates Dialecticæ breuiter aſpiciamus. Vt enim nec vinea, & horti cultiſſimi ferarum immanitate ſine ſepimento, neque vrbes ſine muris ab hoſtium incurſionibus ſeruari poſſunt, nec vllæ quidem artes per ſeipſas ſingulæ defendi poterunt niſi ope ac munere Dialecticæ. Nam cùm in ve-

ritate potiſsimùm inueſtiganda, & in falſo diſcernendo diiudicandóque poſita ſit Dialecticæ opera, officio ſuo ac munere fungentur: illa enim imprimis vnumquemque ſuis præceptis ad decertandum cum aduerſario inſtruit & armat. Rhetor enim cùm aut ſuadere debeat,aut diſſuadere: cùm in foro quondam verſans aut accuſaret,aut defenderet, cùm apud populum cõcionaretur, aut in ſenatu de rebus maximis ageret:niſi rem vniuerſam diſtribueret in partes, latentem explicaret definiendo, ambigua diſtingueret, quæ quibus ſint conſequentia regula veri ac falſi conſideraret, & educeret ex locis argumenta, aduerſariorum interrogaret callidè argumentationibus, quo nollet adduceret, & ſæpè conuinceret inſcientiæ,inconſtantiæ,reddens mutum & elinguem,& diſſolueret captioſas ſæpè argumentationis acuti & ingenioſi eiuſdem aduerſarij: & quòd erat ab eodem ſæpè apprehenſum ex manibus eiuſdem detorqueret, quæ omnia ſunt officia propria ac peculiaria Dialecticæ,putare non poterat ſine Dialectica oratoris officio præclarè fungi poſſe? Non loquar ego, loquatur Cicero, qui beneficio Dialecticæ, quidquid in eloquentia conſequutus fuit, quod certè maximum fuit, ſe conſequutum fuiſſe fatetur. Qui non ex Rhetorum officinis, ſed ex academiæ ſpatiis talis ac tantus euaſerit orator. Atque idem quotidie cum Diodoro exercebatur in hac arte facultatéque diſſerendi. Demoſthenes etiam Græcorum Oratorum Princeps diſcipulus fuit Platonis,& eidem diligentiam, aſſiduámque operam nauauit. Pericles, qui tonare ac fulgurare ferebatur, & totam Græciam permiſcere diſcendo, Anaxagoræ fuit auditor. Atque vt quod aut ad eloquentiam ſpectat,abſoluam: Cùm in hoc ſolùm ex Cenonis ſententia Rhetoricam à Diale

Dialectica differre ſciamus, vt hæc ſtrictior, illa fuſior, hæc palmæ in pugnum compreſſæ, illa eidem palmæ digitis ſuis exporrectæ patentíque comparetur, à Dialectica quidem iuuatur ars oratoria. Quid de Iuriſperitia dicemus, quæ nunquam in tot volumina ſuis primis temporibus diuiſa, ad artem poſtea facultatémque redacta fuiſſet, niſi Dialecticæ præſidio iuuaretur: Cùm enim quæſtio iuris quæcumque, aut verborum proprietate, aut æqui contentione, aut voluntatis coniectura contineatur, cui dubium eſſe poterit, quin Dialectica totum hoc ferè diſſidium, & lites omnes dirimat, & ad concordiam reducat in dubitationem vocata, tractáque argumentis quæſtione, & poſtea, quod ſequendum ſit, ratiocinatione præclarè conſtituto iure. Non dicam aliquid de Iuriſconſultis aliis, certum eſt & teſtatum omnibus Sceuolam illum, nominis celebritate clarum propter Dialecticæ cognitionem, omnibus ſuæ facultatis principibus hac iuris ciuilis ſcientia præſtitiſſe. Quòd ſi Iuriſperitia tantum à Dialectica iuuatur, vt ea per artem hanc conſtituatur in ſtatu ſuo, & eadem ſuos Iuriſperitos in gradu dignitatis celſiſſimo conſtituat, quid eſt, quod de Medicina dubitemus, cùm ad illam percipiendam accedere nemo poſſit, niſi Dialecticæ peritus. Id quod ab initio fundatæ cuiuſcunque academiæ conſtanter obſeruatur: vna reſtat, Patres, ſacra Theologia, quæ in illa concertationis parte, quæ plus habet difficultatis, plus etiam ſubtilitatis, nihil profert in medium, neque conſtituit ſine Dialecticæ probatione, & ad ſuas firmandas ſtabiliendáſque ſententias, & ad fidei noſtræ veritatem dignitatémque corroborandam eiuſdem Dialecticæ lacertis viribúſque conuertat. Cùm verò Apoſtoli ſanctiſſimi, cum Doctor Gentium Paulus,

cùm ipſe Princeps & auctor veritatis Chriſtus Ieſus, Dialecticæ arma cœperit,& tractauerit tãta cum præſtantia,cùm Doctores Eccleſiæ his veſtigiis inſiſtẽtes, non ad inanem iactationem, & futilem oſtẽtationem, ſed ad veritatis lucem ſpargendam diſſeminandámq; eadem vſi fuerint diſputandi facultate per omnem ſę-culorum memoriam, cur illius fructus & vtilitates ad ſacræ Theologiæ diſciplinam adiunctas non agnoſcemus? Hinc ſacrarum litterarum difficilia loca, hinc decreta conſiliorum ſanctiſſima,hinc quæſtiones omnes & dogmata noſtrę Religionis magnum pondus & auctoritatem acceperunt. Neque quiſquam eſt,qui ſacræ Theologiæ curſum inire poſſit,neque ad eiuſdem ſanctiſsimæ diſciplinæ, niſi Dialecticæ curriculo confecto,aſpirare. Adi academias omnes, vbi gymnaſia Chriſtianorum,luſtra officinas litterarias,& quæcumque tabernacula ſtudiorum,in quibus ſit aditus ad ſacram Theologiam, Dialecticis inſtituti omnes tranſeunt ad hanc cœleſtem diuinámque diſciplinam. Atque ſi maximatum diſciplinarum nulla eſt ſine Dialectica,quæcumque cognitio,minimè profecto mirabimur, ſi artes inferiores ingenuæ liberaleſque huiuſce Dialecticæ facultate maximè contineantur, & ſuum officium cumulatè faciant. Quamobrem non immeritò artem artium & ſcientiam ſcientiarum multi Dialecticam appellarunt. Quicumque ille ſit, qui in ſua facultate verſetur, Dialectico ſe ſubiiciat, & operam præſtet, à quo præſidia petet adiumentaque ſuæ artis benè tractandæ neceſſaria. Quando enim via pateret, & modus teneretur quidquam efficiẽdi, niſi ſua quiſque prius munera diſtingueret,internoſceret,in ſuum finem conferret,& peruenire contenderet, duce Dialectica properaret,feſtinarétque? cùm autem hoſtes fi-

dei

dei ad ſuos errores & nefarias opiniones perſuadendas, Dialecticâ nefaria abutantur in animorum exitiũ, & in Eccleſiæ perniciem maximam, nos ſi veri tantæ Matris filij, ſi fideles Chriſtianæ Religionis cultores eſſe cupimus, ad omnis generis hominum incolumitatem, ad Eccleſiæ conſeruationem & amplificationem, ad coarguendos errores, veritatéque diſciplinæ tollendos non inſtruemur diligenter egregiéque ornabimur Dialecticâ? illi adibunt ſuas academias, vt dialecticam præfinitis temporibus diſcant, nos in noſtris academiis non erimus, Dialecticæque magno labore vacabimus? Illi vt peruertant ſenſus, & doctrinam noſtrorum Patrum polluant, in eis laborabunt & deſudabunt, nos vt Doctorum ſacrorum diſciplinam, & à Chriſti Ieſu, ab Apoſtolis accepta dogmata ſanctiſſima tueamur, nos eoſdem labores ſuſcipiemus? illi vt animos hominum Chriſti ſanguine, cruciatibúſque acerbiſſimis emptos inficiant, ad Dialecticæ ſtudium incumbent, nos vt has labes & maculas ex Chriſtianorum animis doleamus, huic facultati ſtrenuam operam non nauabimus? illi vt ad multitudinem imperitam, & inſciam iuuentutem in errores inducant, Sophiſmata ſua iactabunt, nos vt tantis erroribus genus quodcumque mortalium liberemus, non Dialecticæ armis vtemur? vlli, vt occaſum & interitum Eccleſiæ moliantur, Dialecticæ præſidiis munitos ſe prodire ad diſputandum clamitabunt, nos vt eandem Matrẽ ſanctiſſimam ſaluum & incolumen conſeruemus, non illius artis acerrima tela torquebimus, & fortiter veritatis partes agentes, non etiam atque etiam retorquebimus? nihil eſt difficile & arduum, nihil in vllo genere rerum tam reconditum & obſtruſum, nihil in vlla arte tam magnum & excelſum, nihil in quacum-

que diſciplina tam ab omni mortalium cognitione abhorrens, quod non diſſerendi facultate inueſtigari queat & pateſieri Nihil eſt quod eius beneficio tractandum non ſit,& diſcutiendum, ſi veritatis viam tenere volumus, & ex hoſtibus inſignia ſemper reportare victoriarum: à Dialectica omnes artes, ab eadem arte omnes diſciplinæ ſuam vim accipiunt,& opportunè diffundunt & conferunt ad ſuorum numerũ præclaras functiones ſuſcipiendas: cum Dialectica ſtabimus, ſine vlla turpiter concidemus & ignominioſè, cum illa erimus ſalui ſemper & incolumus, ſine Dialectica deducemur confeſtim ad interitum & occaſum vltimum: Dialectica inuicta virtute muniemur, ſine illa frangemur & conficiemur, eneruati quidem & exãgues. Cœlum iſtud quod aſpicitis, eam afficientiam habet & vim præſtantiſſimam, vt ex illius vi & conuerſione motúque conſtantiſſimo conſtent omnia, & illius beneficio ſingulari, quæcumque ſunt infra Lunam contineantur. Quod profectò ſi conſiſteret, & à recta moderatione deficeret, ſi vis illius cœleſtis in hęc terrarũm ſola non ĩnflueret, animantia rationis expertia, & homines mentis intelligentia præditi multum detrimenti caperent, ſtrages & internecio conſequeretur omnis generis animantium, non ea venuſtas pulchritudóque rerum tanta varietate diſtincta niteret, horrida mœreret & ſqualida agrorum facies ad tempus intermiſſo vel ablato prorſus motu cõuerſioneque cœleſti, & illius efficacitate mirabili, ſic tantæ opes, atque diuitiæ, ſic tot arcana diſſimilia inter ſe indéque diſtantia quod habere poſſunt vtilitatis, ſi abſit manus Dialecticæ, quæ diffundere nouit tantam multitudinem & diuerſitatem artium & ſcientiarum, quæ tot gladiis & telis vtiliter & opportunè ex

cuius

cuius facultatis doctrinæque præſcriptionibus vtitur ad homines defendendos, & ad inimicorum ſtragem & carnificinam edendam. Quamobrem omnes non vtilem ſolùm, ſed neceſſariam videant recognoſcantque ad quæcunque rerum & mediocrium & maximarum genera pertractanda Dialecticam, quod hoſtes fidei pro comperto ſemper habuerunt, & tam cognitum id & exploratum ſectatores Mahumetes, qui nullam diſputationem, nullum veritatis certamen, quod neceſſariò ineundum erat, tela iaciente vibranteque Dialectica, ſubire voluerunt. Atque ille teterrimus Iulianus, peſtis & turbo Chriſtianæ Reipublicæ cùm litterarum ſtudia, præcipuè diſceptatricem Dialecticam ex Chriſtianorum ſedibus tollendam dedendamque temerariis & atrociſſimis edictis curauit, litteris, & Dialecticæ nominatim, cuicunque generi Chriſtianorum, pœnis ſtatutis, & pecuniarum, & vitæ grauiſſimis interdicens. Sequuti hoſtes fuerunt crudelitatem Philiſtæorum in Solymorum gentem exercitam, quos fabrilem artem exercere, arma etiam habere, tractare gladios, vti telis fulgentibus, aut reliquis bellicis inſtrumentis prohibuerunt: quibus cùm carerent, imbecilles eſſent & infirmi, neque quidquam virium ad nocendum haberent. Quapropter multum debemus maioribus noſtris, multum profectò, & plus equidem, quàm explicari poſſit: valdè etiam grati, neceſſe eſt Patribus ſanctiſſimis conemur eſſe, multum ipſos academiarum conditores celebremus & extollamus in cœlum: qui cùm aliarum artium & diſciplinarum ſtudia, artem maximè diſſerendi nouis quotannis curriculis inſtaurent, præceptores exquiſitis augent præmiis, magnificentiſſimis ornant, & illu-

ſtrant ſtipendiis,vt facilem & patentem viam ad alias artes & diſciplinam per Dialecticam, quaſi per ianuã, adoleſcentes habeant. At quo modo, qua ratione hæc ars traditur? vt à primis cunabulis diſcatur, iactis ad illius intelligentiam fundamentis: deinde præceptores curſum faciant, & proceſſus mirabiles ad curriculi vſque exitum expletam ac perfectam, ſuis omnibus traditam partibus relinquendo facultatem. Quæ verò ſtatis temporibus diſputationes habentur? quanta cum concertatione, quámque vehementi ingeniorum contentione? quæ dant Adoleſcentes documenta cognitiones triennij totius decurſu conſequutæ? quemadmodum de præſtantiore gradu impetrando cum magna nominis celebritate contendunt. Atque vt ipſa ars Dialecticæ habeat plurimum delectationis, tres excogitati fuerunt à maioribus ornandæ decorandæque facultatis cauſa, Bachalaurei, Licentiati, Magiſtrique gradus illuſtres & honorifici. In qua etiam arte quantum ineſt iucunditatis, cùm Dialecticus laudatur ab omnibus, cùm acumen in obiiciendo, celeritas in reſpondendo, in argumentando acrimonia celebratur: cùm laudant omnes, cùm plaudunt, cùm ad exitum magis argumentum perduci non poſſe, qui de ea re iudicium facere poſſunt, non adulantes confirmant. Cùm verò primus locus conceditur, cùm commendatur in accipienda laurea, cùm deferuntur inſignia, cùm accipiuntur tympanorum ſono, tybiarúmque iucunda modulatione, & ipſis prope totius ampliſſimi theatri parietibus quaſi geſtientibus, quid lætius? quid iucundius ſpectaculum corporis & mentis oculis proponi poteſt? Quæ cùm ita ſint, quid eſt, quod mihi opponas aduerſariè Dialecticam multo ante repertam fuiſſe, quàm illam, quam Plato, quam

Ariſto

Ariſtoteles, quam alij Philoſophi tradiderunt. Atque primis illis temporibus naſcentis Mundi, cùm rudes & impoliti, totius humanitatis expertes more ferarum in ſyluis agebant eoſdem arte diſputandi vſos fuiſſe. Nam & contendebant inter ſe, & ſuas afferebant rationes, & depellebant allatas ab aduerſariis: ſed hæc ſi fuit, fuit equidem duce natura naſcens illa, non adulta, neque ſuis abſoluta dotibus: quoad Ariſtoteles artem ad ſummam laudis amplitudinem perduxit. Et planè quomodo fuerunt artes reliquæ, primò obſeruatæ, deinde ſuis eximiis abſolutæ laudibus. Nihil enim in principio ſtatim fuit abſolutum, ſimulatque inuentum in natura rerum omnium, ſed ſuis progreſſionibus creuit, & ad extremum ſuam obtinuit abſolutionem. Ita quidem per pauca ante Ariſtotelem, eáque imperfecta præcepta Dialecticæ extiterunt Archica Tarentino prædicamentorum præceptore florente priùs, & conſequutis temporibus Gorgio Leōtio, Protagora, Prodigo & Sophiſtis aliis de diſputandi præſtantia gloriantibus. Quorum importunitatem exagitauit Plato, & Ariſtoteles refutauit diſſerendi arte & acumine perficiens, & abſoluens tantopere Dialecticam vt cuiuſcunque memoriæ ſuffragiis & conſenſione mortalium præceptor communis & maximè ſingularis fuerit habitus & dictus in hodiernum vſque diem. Addunt etiam nonnulli Dialecticam horridam & ſqualidam eſſe, incomptam & impolitam nullo cultu & elegantia, vt planè barbari videantur illi, & ab omni politiore candore ornatuque procul abhorrentes, qui tot frondibus ac virgultis, ſpinis & tribulis horrentem attem didicerint. Itaque conſtat multos illius deformitatem, ſqualoremque terrificum perhorreſcentes, fugiſſe Dialecticam, tanquam, monſtrum

ſtrum horrificum & immane. Sed hi profectò nihil videntur humanitatis habere, qui floſculis delectantur,& aſpectu pulchritudinis allicerentur, ignari prorſus rerum & finis,in quem tam fructuoſa facultas confertur: cùm ex duobus itineribus illud omittendum non ſit, quod quamuis arduum ac difficile fuerit,multis periculis infeſtum, exitus tamen habet iucundos & amœnos,& omnibus delitiis, & voluptatibus redundantes. Contra alterum relinquendum & violis ac floribus ſtratum, amœnitatibus & viriditatibus diſtinctum, ſed horrifico & exitiali fine tormentorum. An verò ſepulchrum totum candore mirabili, & auri fulgore ſplendens deligam, cum intus lacertis, muribus, vermiculis, & aliis animalculis, & cadauerum intolerãdo odore perferri nequeat,arcã ex ligno rudi & impolito relinquam, totam auro,argento, gemmis pretioſiſſimis refertiſſimam. Faceſſe ſtulte & ignare rerum omnium, & ſpecta Dialecticæ finem,& auidius eam ſities,& tantæ ſemper artis edicendæ ſitim inſatiabilem explere deſiderabis. Quid magis horrificum videbatur, & magis fugiendum ſtatim, ad oculorum aſpectum, quàm Virga Moiſis terrifici ſerpentis ſpeciem & ſimilitudinem præferens? At cape extremam, apprehende manu & vtilitates mirificas nunquam ſatis pro dignitate celebrari poſſe reperies. Illa ſtragem attulit generi Ægyptiorum terrificam, aquam continuo conuertit in ſanguinem,gentem Hebræorum ex intolerabili ſeruitute liberauit: Eadem patefecit aditum per mare rubrum, & obruit ducem, & Regem ſuperbiſſimum Pharaonem cum omni peditatu equitatuque ſcelus & crudelitatem anhelantem: Eadem aquarum vim & multitudinem incredibilem ex dura & aſpera petra ad Solymorum ſitim explendam & ſatiandam

tiandam in vaſta deſertaque ſolitudine, copioſè nimis & abundanter expreſſit. Quid deinde ? quo progrediuntur inimici huiuſce facultatis ? Quotusquiſque modo reperietur, inquiunt, qui ſine Dialecticæ ope ſuis vtatur rationibus, ſua inueniat argumenta, opponat ſubtiliter, & quod velit efficere concludat ad animi voluntatem ? Non inficior, ſed illud magnopere contendo, multò præſtantiùs, multò perfectiùs, quæ voluerint, illos expedituros eſſe, ſi facerent ex arte potiùs, quàm ex longa obſeruatione, vel ingenij quadam ſingulari acrimonia. Quòd quoniam faciunt ingenij vim, non artis præcepta ſequuti, video illos errare ſæpiùs, & caſum ſequutos, ſæpè ſibilis & cachinnatione multornm ſilere cogi cum magno ſuo probro & dedecore. Quamobrem ſi Dialectica tantum honeſtatis & vtilitatis habet, ſi non caret iucunda voluptate, ſi neceſſitatem affert omnium artium & diſciplinarum alumnis, ediſcendarum præceptionum, quæ modum, rationemque demonſtrant; viam patefaciunt ad rerum cognitionem tractationemque cunctarum, ſine qua quæcunque artes diſciplinæque mutæ inermeſque videbuntur: cunctas aſpicite facultates, & quid à Dialectica acceperint, recognoſcentes profitenteſque. Sic enim omnes loquuntur: quoniam quæ in nobis diſperſa ac diſſipata quondam fuerunt, vt in Muſicis, & numeri, & voces, & modi: in Geometria lineamenta, formæ, interualla, magnitudines. In Aſtrologia cœli conuerſio, ortus, obitus, motusque ſyderum: in Grammaticis poëtarum pertractatio, hiſtoriarum cognitio, verborum interpretatio, pronunciandi quidem ſonus: in ipſa denique ratione dicendi inuentio, diſpoſitio, ornatus, memoria, actio, omnia ignota quidem omnibus & diffuſa latè videbantur. Te

autem

autem adhibita ô Dialectica præcellens & excelſa facultas, res tantas, tam multiplices tamque varias, diſſolutas omnes conuulſaſque conglutinaſti, & ratione quadam tam mirabili, tamque ex omni parte congruenti contrinxiſti: agimus gratias tibi maximas, noſtram ducem, cunctarúmque rerum principem prædicabimus, & feremus in perpetuum. Quid Medicina, quid Iuriſperitia, quæ in tanto honore habitæ ſunt ſemperque fuerunt Dialectica adiutrice effectriceque maximè, ſe valere plurimum apud mortales apertè perſpicueque teſtantur? Reſtat vna ſacra Theologia, quæ quanquam Regina cunctarum artium, & diſciplinarum, eadem tamen cum vtatur adminiſtra ſuarum diuitiarum & ornamentorum Dialectica: eam à latere ſemper ſuo conſidere vult, & per illam omnia ſua conſilia arcanaque expediri proferrique, in orbis gentium lucem clariſſimam. Dialecticam igitur cunctarum præſidium, vitam & ornamentum artium, & diſciplinarum maximarum amplectamur, huic nos dedamus, & deuoueamus omnes, ſi more doctiſſimorum hominum, ſi cum conſilio, ſi cum ratione, ſi ex optima facultate, ex artium & diſciplinarum præſcriptionibus, ſi ex veritate poſtremo omnia facere voluerimus, & ab ſcopo, quem ſequi debemus veritatis, nunquam aberrantes.

An Aſtrologia diſcenda ſit.

Ex locis Theſeos.

NEſcio quo bono rerum humanarum factum eſſe dicam, Auditores optimi, vt Aſtrologos habuerimus hiſce temporibus nonnullos in ciuitate, quorum prædictionibus multis malis ac præcipuè peſtilentiæ

lentiæ obuiam ire conati fuimus, dum menſes aliquot ante, futuram eſſe prædixere peſtilentiam. Atque illorum reſponſa euentibus comprobata fuerunt, quam dum diſcendam eſſe contendo, præcipuas aliquas rationes accipite. Quid enim magis honeſtum eſſe poteſt, quàm vt hominum ingenia ea facultate potiſſimùm imbuantur, quæ ab ipſo cælo, & aëre ſuas cauſas & rationes petit, in ſublimi cæleſtique regione verſans, humi, vt ſcitis omnes, minimè ſerpens, nec terrarum ſordibus inquinata. Quæ quo magis in ſublimi loco verſatur magis nitida & illuſtris, cœleſti ſemper claritate fulgebit. Nam immeritò inuentum illius partim Regibus ſapientiſſimis, partim ſapientiæ nomine celebratis hominibus tributum fuit ſemper, & adiudicatum. Quod vt facilius intelligatis, quæ de Athlante Mauritaniæ Rege tradita ſunt ſimilia fabularum eſſe ſcitote: Quem tam alta corporis ſtatura, & membrorum omnium mole, latè rebus firmiſſimis eſſe veteres mentiebantur, vt ſuis humeris ſuſtinere diceretur. Ideo enim hæc ficta fuiſſe mediocriter litterarum peritus intelliget: quod ille Aſtrologiæ inuentor fuiſſe perhiberetur, & terreſtrium regionum anguſtias admirari deſinens, definitos ſyderum curſus, & ordinatas conuerſiones ad numerum cadentes, quibus caſtra mouentur, mente perſcrutari ſtuduerit. Nicepſus Rex Ægyptiorum fuit, & is iuſtitiæ laude clarus, & ob hanc virtutem iuſtiſſimus Imperator appellatus. Qui Aſtrorum curſus cælique conuerſiones mirificè tenebat, atque ex noſtris Hiſpanis Regibus, vt aliarum gentium principes omittam, & Cæſares præcipuè orbis terrarum victores, Rex Ildefonſus decimum, cœlum inueniſſe fertur, Aſtrologiæ ſcientiſſimus, præque aliis orbis terrarum clariſſimis Regi-

bus huic arti deditiſſimus. Quod ſi altius rem hanc & originem Aſtrologiæ repetere voluerimus, Ægyptii primi fuerunt, aut Babylonij, qui curam omnem in ſyderum intelligentia poſuerunt: à quibus in Græciam Aſtrologia conceſſit, à Græciæ ſedibus in Arabiam, inde in Hiſpaniam illis temporibus iam bonarum artium ſtudiis & doctiſſimorum hominum ingeniis florentem, iam Alfonſo, quem ſupra nominauimus, regnante, & doctiſſimorum virorum conatus ſtudiáque fouente peruenit: vnde peruagata eſt cunctos populos, & vrbes, Hiſpaniæ. Hinc defluxit, & propagata fuit, per reliquas, quæ nomen Aſtrologiæ non acceperant, gentes atque nationes: & in tanto honore & gloria eſſe cœpit, vt aliquando & Athenienſium, & Romanorum ætate florentiſſima, nullus eſſet vlla facultate, aut ſcientiarum laude cohoneſtatus, nullus neque generis nobilitate clarus, neque gloria militari præſtans, neque vllis Reipub. honoribus inſignis, qui non Aſtrologiæ ſcientiam & cognitionem habendam curaret: vt his tot, tantíſque clariſſimorum hominum, & Regum, & Imperatorum potentiſſimorum teſtimoniis ad ſummam dignitatem euecta floruerit Aſtrologia. Sed cùm illa perſcrutetur naturas difficiles & inuolutas, rerum abſtruſarum, & à communi hominum intelligentia remotiſſimarum: qui ſtatus ſit totius Mundi, atque naturæ, quæ magnitudo, & immenſitas cœlorum, quæ ſpecies, quę pulchritudo & efficientia, quanto impetu, & quàm admirabili celeritate, moueri, vertíque conſueſcant: qui ortus & occaſus ſyderum, quæ tanta varietas & pulchritudo Lunæ, qui ſplendor & ardor Solis, qui princeps eſt reliquorum hominum, qui tantus ordo & tanta in omni æternitate conſtantia, quantum afferet vtilitatis?

Quid

Quid cum oſtendat, quid ſignificent illuſtres & perlucidæ ſtellæ? quid obſcuræ & caliginoſæ demonſtrent? quid traiectiones ſtellarum, quid viſæ faces, quid ſtellæ, quas Græci Cometas, noſtri crinitas appellant, ſoleant portendere? Cur ſtellæ aliquæ notarum figurarum ſimilitudine nomina inuenerint? Cur quædam belluarum, vt capra, vt leo; aliȩ rerum inanimaturum, vt Argos, vt corona: aliæ veterum idolorum, vt Mercurius, & Saturnus nomina tractauerint? quàm variæ ſint, & longè inter ſe diſſidentes affectiones cuiuſcúnque ſtellæ, cur ſumma Saturni refrigeret, media Martis incendat, his interiecta Iouis illuſtret, ac temperet? ipſe Sol mundum ſua larga luce compleat, & ab eo Luna illuminata grauiditates afferat, partus, maturitatéſque gignendi? Quid cùm tradat etiam Aſtrologia, omnes ſtellæ, quibus temporibus ſua ſpatia conficiant? & qua ratione ab ortu in occaſum vſque commeent, & quæ ratio tantæ diſſimilitudinis vt aliæ minoribus ſpatiis ſuum luſtrent orbem, quam plurimæ tardius curſum abſoluant? quæ defectio Solis & Lunæ? vt Luna incidens in vmbram terræ interiectu interpoſitúque terræ repentè deficiat, & Luna ſimiliter ſubiecta & oppoſita Soli obſcuret lumen illius, & propè obruat? Quando fulgura & tonitrua, quando nimbi & tempeſtates cæteræ, motus terræ, tumultus bellorum, fames & peſtilentia, & aliæ diræ, funeſtæque calamitates ſint euenturæ mortalibus, auguratur? quæ quemadmodum euentibus comprobantur, vt alia teſtimonia deſinam, ea quidem, quæ obliuiſci non poſſumus, propter magnitudinem ſuam afferamus. Recordamini terrificum illum cometem, qui ab hinc ſex annos & triginta viſus fuit in cælo, & in Africam ſpectabat, qui tot ab Aſtrologis prædictas claſſes

attulit, & ſubitam Regni Luſitaniæ mutationem, & interitum trium Regum, maximè Sebaſtiani tanta ſpe & ſpectatione præditi adoleſcentis. Recordamini eiſdem propè temporibus, terræ motum factum, & adeò terrificum, vt omnibus ferè in locis, eodem die atque hora loca omnia celebria deſertáque contremuerint; terra multis in locis deſederit, labes factæ fuerint innumerabiles, parietes non pauci diſiuncti plurimas rimas egerint, aut ædificia vitia fecerint, & corruerint tecta, atque ipſi contremuerint vi terræ motus montes altiſſimi. Tremere id temporis homines, pauere, & exanimari, fugere multi in ſolitudinem diuerſi diſſipatíque tectorum & ædificiorum omnium ruinam, & totius vrbis occaſum metuentes. Quid dicemus de peſtilentia, quæ totam ferè Hiſpaniam tanta cum ſtrage omnis generis, ordinis, & ætatis virorum, ac mulierum edita miſerrimè per biénium afflictauit? Quod erat optandum maximè, & quod vnum ad flammam peſtilentiæ, communémque ardorem extinguendum pertinebat, id Aſtrologiæ dono ac munere prouiſum fuiſſe, proſpectúmque ſummo Reipub. tempore obliuiſci non poſſumus. Tunc excitati Medici fuerunt, vt remedia depellendæ peſtilentiæ maximè ſalutaria cõpararentur in tempore: vt boni Medici medendíque ſcientiæ principes libros mitterent in publicum, ad illum, quem in fixura fuiſſet crudelius peſtilentia reprimendorum obtundendúmque mucronem. Tunc illæ ciuitates, quæ proximæ fuerant peſtilentia laborantibus cuſtodias omni diligentia feſtinarunt ponere, vt ex oppidis peſtilentia infectis, venientibus aditu commercióque omni interdiceretur: tunc maximè excitati fuerunt concionatores Diuini verbi, vt ex publicis ſuggeſtis omnibus in templis ad ſcelerum peſtem,

ad

ad peccatorum ſentinam per confeſſionem ex animis eiiciendam pellendámque foras omni ſtudio contentionéque populum adhortarentur. Tum denique factum eſt, vt mutatio repentina vitæ deprauatæ, & inſtitutio melioris, vitiis procùl amandatis, cum ſacramentorum & confeſſionis ſacræ frequentatione, celebraretur. Quæ profectò omnia tanto animorum bono facta ſunt, & quidem clades funeſtas per peſtilentiam futuram inuehendos in æſtatem proximam prędicente reiicienteque Aſtrologia. Quibus de cauſis maximæ Aſtrologis, agendæ, habendæque eſſent gratiæ ab omni mortalium genere, quos ſi inopinantes, & nihil tale de peſtilentia cogitantes malum tantum oppreſſiſſet, quanto funerum maximorum & plurimorum cumulo redundaſſet Hiſpania. O ſingularem Aſtrologiæ vim! ô præclaras & ſingulares artis vtilitates! ô valde prædicandam ad Orbis terræ gentium conſeruationem Aſtrologiam! Habent Aſtrologi, habent illi cauſas, eáſque proprias naturæ, quæ ſolent eſſe plerúnque. Mentiar tamen, ſi non dicam, non neceſſariò ſemper conſiſtere, ſed immortalis Dei prouidentia eueniſſe, aut abeſſe non rarò. Quæ autem ſolent eſſe, illæ quidem mandatæ ſunt litteris monimẽtíſque Aſtrologorum, & ab eiſdem aliarum aliæ calamitatum prænuncia: ſic præcipuæ quædam maximæque notæ peſtilentiæ, quæ in vrbium, in quas inuadit hæc teterrima lues, ſtragem funeſta calamitate concurrunt, & ab Aſtrologis, vt opportunè caueant omnes ciues, & incolumitati ſuæ conſulant, multo antequam eueniſſe videantur, denunciatæ. Nam cum fames anteceſſiſſet, & caritas & inopia rerum omniũ, cùm præterea cometæ viſi fuiſſent, cùm ſtellæ obſcuræ & caliginoſæ, & faces horribiles Hiſpalim ſpecta-

re viſæ eſſent. Cùm Autumno præterito cælum ipsū flammas ſpirare viſum eſſet:cùm aër craſſus & concretus circumfudiſſet terram &, cœlum nubium obſcura caligine circumfuſum ad pluendum videretur affectum,neque vi ventorum, niſi guttæ ardore quaſi flammarum conflagrantes expreſſæ decidere viderentur in terram. Prænunciarunt,Auditores,Aſtrologi,vt remedia ſalutaria compararetis in tempore,& prouideretis ſaluti, quæ tantum periculum & diſcrimen aditura fuiſſet. Teſtata loquor, Patres, ſæpè multos ante dies lucem hāc peſtilētiæ metuimus. Multi exierunt in vulgus ſalutaribus remediis refertiſſimi libri Medicorum cognitis Aſtrologorum de peſtilentia, nobis,& huic vrbi,&vniuerſæ propè Hiſpaniæ imminenti prædictionibus. Quòd ſi non alios nobis fructus,niſi peſtilentiæ veriſſimè conſtantiſſiméque prædictæ conſtitiſſent,ij ſatis eſſent,ad Aſtrologię laudes, & vtilitates plurimas & maximas, & ad humani generis vniuerſi ſalutem incolumitatémque ſpectantes agnoſcendas: ſed video quoſdam tacitè ſecum dicere,Cyprianos,Ambróſios, Gregorios, Auguſtinos, & alios Eccleſiæ ſacros Doctores in Aſtrologos, tanquam in eos, qui furere nunquam & inſanire deſinant,vehementer inuehi. Idem Martinus, qui ex Pōtificibus ſui nominis in Pontificatus ſedem primus aſcendit, in Aſtrologos feciſſe prohibetur. Gregorium etiam natū minorem,Alexandrum tertium huiuſce nominis diris execrationibus deuouentes Aſtrologiam, & moribus & diſciplina Fidei Chriſtianæ ſuſtuliſſe clamant,& non deſinunt iidem homines vociferari,iidem Aſtrologorum inimici Aſtrologiam inſectari pergunt decreto Concilii Toletani, tanquam plenam ſuperſtitionum,errorum laquæis implicitam,

ſacro

ſacrorum Patrum auctoritate & religione iam pridem fuiſſe damnatam. Iidem clamant, non placuit Imperatoribus Conſtantino & Theodoſio Aſtrologia, qui matris Eccleſiæ imperio fauebant. Non placuit Valentiniano, qui in eadem fide ac poteſtate Romanæ Eccleſiæ erat. Non placet Gratiano defenſori maximo Chriſtianæ Religionis, qui cum multa tuendæ defendendæque eiuſdem Religionis cauſa decreta fecerit, tum illud præclarum, quo grauiſſima ſupplicia in Aſtrologiæ ſectatores ſtatuere non dubitauit. Atq; ab his ſingularibus viris ab eo ad Romanos, quibus cur Aſtrologi ridiculi viſi ſunt? cur etiam ludibrio & contemtui habiti? Cur illi odio maximo fuerunt? cur toties vexati & omnibus iniuriis onerati? cur rebus omnibus ornatiſſimus Marcus Varro omnem opinionum inanitatem, tanquam futilem & commentitiam, omnem leuitatem, omnem malitiam ab Aſtrologia profluxiſſe teſtatur? Nolunt afferre quaſi ſatiati faſtidio leges Tyberii, Vitellij, Diocletiani, ſpectantes ad eiiciendam ex vrbe, & longè ab Italiæ finibus arcendam Aſtrologiam. Non tamen ceſſant nos ſtultitiæ & temeritatis arguere, & maculam vectigalis impoſiti Aſtrologis Alexandriæ, quod ab ſtultitia, cenminon nuncupatum eſt, aſſidua commemoratione iactare. Quibus adiungo ego ad maiorem vim & robur ſuæ dictionis Zoroaſtem, Pharaonem, Cæſares Deiotaros, Pompeios & alios addictos hiſce ſuperſtitionibus miſeros & exitiales exitus habuiſſe: ſed quid hæc cum bonis Aſtrologis? An quiſquam putat intereſſe bonorum, ſi ſcelerati aliqui Aſtrologia abuſi fuerint. Viderint, qui hæc nobis obiiciunt, vt exprobrant tanquam communem peſtem, & perniciem Rerum publicarum Aſtrologiam, ne illi ipſi, qui ab eiſdem no-

minati ſunt,à quibus Aſtrologos contemtos putant, loquantur de nefariis & improbis Aſtrologis, qui per ſcelus & nequitiam ſummam Aſtrologia abutuntur, qui tranſiliunt limites naturæ,qui ſi ſe ſuis finibus cō-tinerent,& ſimiles Icari non altiùs euolarent, quàm præſcriptionibus artis datum eſt, nunquam excíſis pennis in miſeriarum pelagus infinitum incidiſſent. Quæ eſt igitur Aſtrologiæ diſciplina? quî nam hæc diſciplina ſuos alumnos inſtituit? docet ea tradítque conſtanter, quæ placent clariſſimis, doctiſſimíſque, quos inimici nominauerunt. Quæ placent ſanctis Eccleſiæ Doctoribus,& cum doctrina D. Thomæ, cui cæteris Theologi aſſentiuntur, mirificè congruunt. Illa enim probatur omnibus Aſtrologia,in qua cauſas neceſſarii conſequantur effectus,quas cernere eſt in defectionibus Solis & Lunæ: Illa etiam non improbatur, in qua cum cauſa accedit,id,cuius eſt cauſa, efficit,ſed non neceſſariò,neque omni tempore, quod quia neque neceſſario, & non ſemper euenire conſtat, non tanquam certum & minimè dubium,ſed vt coniecturam capiens ex ſignis cæleſtibus ſuo iudicio, & non ſemper,contigiſſe vidit, Aſtrologus reſponſa dabit, omnia ſemper affirmans,ex diuina poteſtate pendere, & in illius manu omnia poſita eſſe, cuius nutu ac ditione cæleſtia, terreſtriáque geruntur atque gubernantur. Quamobrem in his,quæ hominem libero arbitrio priuant,tollunt aſſenſiones humanas,& voluntatem fatali neceſſitate deuinciunt, & conſtrictam vinculis in ſeruitutem adducunt,nihil eſſe loci, neque facultatis Aſtrologiæ, Aſtrologi boni concedunt,concedit ipſa facultas Aſtrologiæ. Atque frequens Aſtrologorum ſchola improbat hanc diuinationem, quæ priuat hominem liberæ voluntatis imperio & peculiaris

liaris arbitrij gubernaculis: quibus deſtitutum ita cupiditatum temerè ſe efferentium libini addicunt, & deuouent, vt affinem neceſſariò faciant pœnis inferorum ſempiternis: ſi quid prædixerit huiuſmodi, quod extremum eſt, fallax, mendax, contraria naturæ, aduerſaria Chriſtianæ legi, infecta hominibus eſt, & immortali Deo, ita nefariè diuinas Aſtrologia. Quaſi malè abutuntur Aſtrologi, nonnulli iiſque improbi, non eſt id vitium artis, ſed hominis: neque ob hanc cauſam Aſtrologiam amplecti litterarum ſtudioſos iniquum eſt. Relinquantur enim ob hanc cauſam omnes artes, & imprimis humaniores. Quot enim Grammatici inſcientes ſacræ Theologiæ litteras diuinas audacter & impudenter explicare aggreſſi in errores multos inciderunt. Relinquatur Poëſis, quot Poëtæ verſus obſcænos, & impuritatum pleniſſimos fecerunt, nefarias libidinum voluptates, & cupidinis motus turpiſſimos poëſi molli laſciuáque perſequentes; quibus in adoleſcentum pectoribus veneris impuræ lenocinia, carníſque illecebras, tanquam venenũ, animos interimens, infuderunt? Relinquatur ars bene dicendi, moderatrix quondam Regnorum, & lumen artium diſciplinarúmque clariſſimũ: Quot enim oratores improbi ſeditiones in Rebus publicis, & turbulentis motus excitauerunt? quot leges vtilitati publicæ pernicioſas tulerunt? quot patriam adduxerunt in maximum periculum, & extremum penè diſcrimen? quot poſtremò vim adhibuerunt, contentionémque dicendi ad commouenda bella ciuilia, ad iniurias vindicandas publicè, & priuatim illatas. Atque in illis ipſis cauſis forenſibus, iudiciiſque publicis, in quibus ſemper floruerunt Oratores, ſempérque dominati ſunt, quoties oppreſſerunt reos innocentes?

quoties ex periculis eripuerunt nocentes & ſceleratos?quoties denique cauſas obtinuerunt iniquas, iudicum animis artificio dictionis elaboratæ fucatæq; tenebras,& caliginem offundentes?Relinquatur etiam, ſi placet,ars Muſicæ in templis ad ſacrificia rei diuinę, ad Diuorum & Dei immortalis cultum,ſanctiſſimámque Religionem ſemper ad hunc vſque diem adhibita, qua mentes hominum ad Beatorum gloriam excitantur, & dum diuinis precibus interſunt homines, Muſicæ ſuauitate ſic afficiuntur, & perfunduntur, vt animis in cœlo verſari videantur, & ſanctorum incredibili atque cœleſtis iucunditatis voluptate perfrui. Quoniam nonnulli ſint Muſici, qui laſciuos cantus, molles etiam in canendo flexiones, & falſas voculas adhibeant. Illud equidem Muſicæ genus ars muſicæ colendum præcipit, quod optimis verbis,& præclaris rebus, & certa atque ſeuera cantus lege & ratione conficitur. Omittamus perſequi reliquas ſcientias,& diſciplinas, etſi ſuperiora artium ſtudia propter paucorum prauitatem omittenda non ſunt, cur Aſtrologiam,ſi hac arte diuinante quidam abutantur, contra leges omnes atque rationes omittemus. Illam illam Aſtrologiam,quam ſcelerati introduxerunt,quámque cum pertinacia confirmauerũt poſſe prænoſcere conſtantiſſimè ex ſyderum obſeruatione futuros rerum euentus: qui vitam & actiones humanas attingunt, aut ea, quæ poſita ſunt, in hominis libera voluntate, abiiciendam explodendámque ex hominum vſu conſtat. Atque huius diuinationis ſtudioſi plerique ab ipſa fide ſanctiſſima turpiter deſciuerunt.Iidem ſacrarum litterarum monimenta,diuinam, morúmque diſciplinam bonorum, omnémque Theologiæ cognitionem, & ſapientiam cœleſtem,quãtum in ipſis fuit,

ſcele

ſceleratâ iſtiuſmodi prædictione non peruerterunt ſolùm, ſed etiam penitùs de medio ſuſtulerunt. Qui enim hanc ita diuinantem Aſtrologiam ſibi perſuaſerunt, animum imprimis immortalitate carentem faciunt, adimunt homini liberum arbitrium, propriámque voluntatem: negant etiam diuini numinis prouidentiâ mundum hunc conſtitutum fuiſſe, gubernaríque, omniáque quæ geruntur, non illius geri ſempiterna ſapientia: qua cuncta ſic conſtituit, ſic prouidet, vt omnia ſanctiſſima prouidentiſſiméque conſtituerit. Quid quod miracula diuina virtute edita ad cœleſtes aulas hæc diuinans Aſtrologia reuocat? licentiam effundendi ſe in obſcœnas & impuras libidines homini flagitioſè tribuit? leges ac præcepta diuina procul amandat, & à colendis obſeruandíſque præſcriptionibus huiuſmodi auocat hominem, & in illorum contemptum & deſpicientiam nefariè inducit, ſcelerum inuolucra tegumentáque peccatorum inuehit, & humanas diuináſque leges crudelitatis impia macula aſpergit, & inquinat? Natales hominum dies ad omnem impietatem & flagitiorum labem ſæpè confert, & propenſiones animorum fatali neceſſitate deuincit, conſtringítque? vt in hominis voluntate minimè poſitum fuiſſe videatur reprimere motus rationi contrarios, & libidinem legi humanę diuinæ que reſiſtẽtem, & aduerſantem ipſe miſerandum in modum nolens & inuitus in ſempiternæ noctis caliginem ruere debeat neceſſariò. Hanc diuinationem ex hominum vita, veteres noſtríque homines tollendam delendámque decreuerunt, & omnibus dedecoris & ignominiæ maculis aſpergendam non ſolùm, ſed à Reipub. honoribus prohibendam, & onere graui tributorum obeundam. Noſtrum verò, qua vtimur, Aſtrologiam, ne-

ceſſitates vim non afferentem, & ex Dei ſempiterni prouidentia pendentem, leges omnes ac iura non probant ſolùm, ſed vt dignitatis & vtilitatis pleniſſimam colendam, amplectendámque cenſent. Quamobrem non Aſtrologia cum Dialectica contendat, quæ iacit fundamenta, & operit viam ad reliquas artes ac diſciplinas. Non certet cum poëſi quæ numerorum anguſtiis aſtricta, concinnitate tanta nunquam erit, neque ſuauitate tanta, vt ad delectationem, quæ ex rerum cœleſtium cognitione percipitur, comparari poſſit. Non congrediatur cum facultate dicendi, quæ quamuis ad cuiuſcũque generis materiam pertineat, & latiſſimè diffundatur, non tamen ſemper in rerum celſiſſimarum amplitudine verſabitur, ſæpiùs quidem in quæſtionibus ancipiti marte diſtractis in iudicio. Anteponatur ſine contentione Geometriæ, Arithmeticæque duabus maximis, & clariſſimis facultatibus: nam ſi Arithmetica numeros, Geometria lineamenta, formas, interualla, magnitudines reſpicit, Aſtrologia candorem & ſplendorem cœli, & aſtrorum pulchritudinem, & ſtellarum motus diuerſos, diſſimiléſque, & euentus varios, & multiplices, qua ratione prædiximus, oſtendit, ſi Arithmetica valet plurimum, vt rerum ſuarum conſideratione animũ à ſenſibus auocemus, & à conſuetudine corporis abducamus, vt ordinem & pulchritudinem earum rerum, quæ nullam in omni æternitate mutationem ſubeunt, intueamur: non Aſtrologia nos docebit abſtrahere quoque mentem à rebus infimis, vt ipſam cœli conuerſionem eadem ſemper ſtabilitate per omne tempus definitam ad noſtras actiones ſuſcipiendas, & ad omne virtutis genus ſumma religione colendum amplectamur? ſi quod numeris aſtringitur, per ſe quidem aptum eſt, &

venu

venuſtum, & omnium ad ſe oculos & voluntates allicit, quod eſt cœleſti ſplendore clarum & illuſtre, non ſenſus omnes, & animos ad ſe rapiet ſplendoris immenſi magnitudine, & aſſuefacit animum à cogitatione rerum terreſtrium abducere, quæ inanem habent fulgoris imaginem, & ſæpè ſordium & ſqualoris pleniſſimam, præ cœleſtium claritate, præ Dei immortalis lumine clariſſimo? ſed iam Geometriam cum Aſtrologia conferamus. Si Geometria docet agros rectè diuidere, caſtra locare, vrbes ædificâre, arces munire, iudicia conſtituere; Aſtrologia non in agrorum fertilitate, aut ſterilitate, non in bellorum caſibus exitu ſecundo vel aduerſo terminatis, non in amplificandis populis, & vrbibus augendis, non in conſeruandis arcibus, iudiciiſquè recta moderatione exercendis verſatur? At Geometria, quemadmodum Arithmetica ſenſus ad rationem & modum, quo ſingulæ res terminantur traducit, vt res cœleſtes atque diuinas intueamur, & indiſſolubilem illam ſocietatem? quâ cuncta copulata ſunt, & cœlum per media cum hæc infima terra optima ratione deuinctum eſt, atque côhæret; Aſtrologia modo atque ordine, quo cœleſtes orbes vertuntur conſtantiſſimè & Sol curſum quotidie ſecum facit ab ortu in occaſum vſque notiſſima ſemper celeritate, nos cum ſyderibus, cum Sole noſtris in actionibus mira ſemper conſenſione perpetuáque ſtabilitate deuinciendis, & amore mirabili conglutinandis congruere conſtanter æquabilitérq; docebit: ſed ne ſingulatim multa perſequar, quod genus erit virtutis, quod cœli contemplatione ſine præcipuo Aſtrologorum non adipiſci valeamus. Si tantum igitur Aſtrologia dignitatis habet, ſi tot Heroum, & Principum clariſſimorum ſplendore illuſtratur, ſi tot referta
com

commoditatibus & emolumẽtis maximis, ſi diuinans Aſtrologia ſuorum alumnorum cõſenſione exploditur ex academiis,& ex hominum vita, quia rebus humanis & diuinis pernicioſa fuit ſemper,ſi nulla ars,neque facultas ex nominatis cum Aſtrologia tot titulis & inſignibus ornata contendit, ſi cum Arithmetica, cum Geometria decertans euadit ſuperior: hanc ad animorum & Reipub. vtilitatem ſummorum hominum gloria dignam iudicemus, complectamur, & ad humanæ dignitatis ornatum & illuſtrem præſtantiam magis ac magis decorandam cohoneſtandámq; conſtituamus.

THESIS.

An Philoſophia diſcenda ſit?

NEmini profectò dubium eſſe video, quod proponitur,ſed quonam id propoſitum eſſe vident omnes ingenij acuendi cauſa, quod in dubium vocari viſum eſt, de Philoſophia diſcenda, dicam breuiter, quoad inſtitutum præſens ſpectat,tot præſertim oculis auditorum in me coniectis, & ad orationem percipiendam tanta beneuolentia animis cunctorum erectis. Nam quis obſecro tam parum rationis particeps eſſe videbitur,qui non intelligat,quod antiquitate cæteris artibus, & facultatibus præſtat philoſophandi genus, id cæterarum rerum humanarum ſtudio longè preferendum eſſe. Cùm præſertim Regibus primis naſcentis ſæculi temporibus nihil tanto vnquam ſtudio curæque fuerit, quaſi Regiæ maieſtatis proprium, quàm Philoſophiæ operam nauare: Quæ ſic poſtea creuit, Athenienſium memoria florente fœliciſſima, Macedonumque Imperij amplificatis opibus,vt Principes

cipes multi Athenienſes Philoſophiam magis, quàm eloquentiam diſcendam curauerint. Qua ſic ab Ariſtotele fuit inſtructus, ille gentium nationumque cunctarum victor Alexander, vt pœnituerit Imperatorem inuictiſſimum Ariſtotelis Philoſophiæ publicatæ, & emiſſæ in orbis gentium lucem clariſſimam, peruagantis iam terrarum ſola, regnorumque alieniſſimorum ſedes diſiunctiſſimas: & non alia profectò de cauſa, quàm quod ipſe illius præcellentiſſimæ ſcientiæ peritus eſſe duntaxat optaret. Quòd ſi cognitione Philoſophiæ pars illa excolitur animi, qua propius ad Deum optimum, maximum accedimus rerum maximarum ſcientia, virtutumque præclariſſimarum ornatu, quod hominis præſtantia dignius exiſtimari poteſt Philoſophiæ ſtudio? Cùm autem philoſophandi ratio ſit duplex, vna de vita, & de moribus agens, altera de naturæ myſteriis & arcanis occultis, quis eſt tam mollis & voluptarius, aut pecudis & hominis differentiam nō aſſequatur Philoſophiæ vtriuſque beneficio. Illa ſenſu res iudicat, hæc animo & ratione intelligit, illa duntaxat præſentia ſentit, hæc & præterita reminiſcitur, & futura cum præſentibus copulat: illa in terram prona, tanquam ad paſtum ſolùm facta videtur, hæc hominem ad cœli contemplationem erigit, quaſi ad agnoſcendam & ſpectandam, eam, quam cum diuinis mentibus habet, propinquam cognationem. Quorum igitur Philoſophorum præceptis à brutis animantibus tantopere diſſidere viuendi ratione cogimur, eorum vtilitates mirabiles percipiendas non conſtituemus? Cùm præſertim ex tribus bonorum generibus, corporis diuitiarum & animi, primùm illud in corporis elegantia, membrorumque omnium conformatione poſitum ad virtutem confer-

re moneamur exemplo Socratis, qui diſcipulos ad ſe deductos, vel ſpontè venientes, ſpeculum intueri iubebat: vt cum oris dignitatem, & datam humanæ formæ præſtantiam aſpicerent animi ſpeciem & pulchritudinem eius ſimilem, multoque elegantiorem reddere conarentur. Sin autem deformitatem oris, labeſque corporis turpes aliquas cernerent, erigerent, confirmaréntque ſe ſe quantum in illis eſſet, vt maculas omnes virtutum ornamentis tegerent, & occultarent. De diuitiis & facultatibus, quemadmodum multi æſtimauerint, vel ex eo intelligetis, quod illi ipſi aurum, argentum, & opes à maioribus iure hæreditario acceptas magnanimiter repudiauerunt, vt vitam ſuam in omni rerum humanarum contemptione ac deſpicientia collocarét. Honoribus autem multi nuncium remiſerunt, vt priuatam & vmbratilem, & à ſæculi gloria procùl remotam vitam agerent, & his honoribus non modo virtutes, ſed etiam litterarum otium & Philoſophiæ ſtudia pręponerent. Illorum verò Philoſophorũm, quanta fuerũt in genus humanum merita, qui in ſola virtute, reliquis bonorum generibus contemptis atque repudiatis hominis fœlicitatem poſuerunt, ducentes pecudes intemperantiſſimas eos, qui corporis voluptatibus tanquam expertes rationis, qui commodis & emolumentis, diuitiis & honoribus omnia metirentur. Dies me deficeret, ſi rerum, quas propoſui vellem exempla proferre, quibus boni præſtantéſque Philoſophi hominem ad diuerſarum virtutum functionem excitare ſtuduerunt, ne fortunæ viciſſitudine labefactaretur, nec deiiceret animum aduerſis, neque minus efferret ſecundis rebus, ſed æquabilem & conſtantem armaret, contra omnem caſum & incertos humanæ conditionis euentus, vt veri & falſi

cogni

cognitione mentem in errorem & ſuperſtitionem labi non ſineret: atque omnem inanitatem circumcidens animi motus regeret, ſedaret perturbationes, ab ægritudine & motu, inuicto ſeipſum robore & virtute liberaret, & conformatione, moderationéque temperantiæ libidinem refrænaret voluptatis, ipſumque rationi appetitum obedientem, morigerumque præberet, partes omnes ad tuendum conſeruandumque naturę ſtatum mira concordia conſpirationéque componens. Quis enim dicendo conſequi poſſit, miſerias & ærumnas, in quas inciderat animus, ſi à Philoſophiæ præceptionibus abhorrens modo formidinum ſpecie plurima perterritus, modo tormentorum doloribus excruciatus, interdum facibus inflammatus cupiditatum, ſæpè exagitatus libidinum motu turbulentiſſimo: vt nunquam reſpirare, nunquam requieſcere videretur. Quibus cùm Philoſophiæ pharmacis, & ſalutaribus præſcriptionibus Plato, cùm Xenocrates, cùm Socrates, cùm alij boni præſtanteſque Philoſophi obuiam ire conarẽtur, & prodeſſe ſanè plurimum, quod vtiliùs Philoſophia, morum vitæ magiſtra eſſe poteſt? Quare ſi ſalutem animorum, ſi multas alias corporis, & bonorum vtilitates Philoſophia mortalibus affert, non etiam incitabimur huiuſce ſcientiæ percipiendæ maxima facilitate, quam in duo genera potiſſimùm diuiſam morũ & naturæ cernimus. Quam non iam perceptu difficilem, vagam & errantem, & nullis terminis ac finibus circunſcriptam, quemadmodum primis ſuis cunabulis, cùm eam Socrates, qui de vita & moribus maximè omnium optiméque diſputauit, fertur de cœlo ad terram deuocaſſe, ſed Ariſtotelis ingenio exquiſitoque acumine, certo ordine & ratione concluſim videmus. Quam noſtris temporibus

bus nouis in dies monimentis exeuntibus & manantibus in vulgus auctam etiam intuemur: mirificè amplificatam, & gradibus honorificentiſſimis, & Magiſtrorum inſignibus delatis, in ipſis academiis tanto plauſu, tantáque acclamatione cohoneſtatam. Quod ſi his rebus facilè non pateret, & non eſſet expeditum iter, tamen nomen ſapientiæ propter præſtātiam ſuam Philoſophiæ delatum admirabiles ſui amores in noſtris animis excitatura fuiſſet. Non enim Medici, non Iuriſperiti, non reliquarum artium & ſcientiarum profeſſores nomen iſtud, ſed Philoſophi dicti appellatique amatores ſapientiæ detulerunt, quæ ſcientia, quo meliorem in methodum rationemque redacta cernitur, eò magis faciles nos & promptos, alacres magis & lætos reddere debet ad ſui muneris excelsū & illuſtre ſtudium. Quam non modo vtilem, ſed neceſſariam aſpicite. Nam ſine Philoſophię cognitione nunquam equidem Medicus præclarè verſabitur in ſua facultate, non etiam Iuriſperitus, cuius leges & ſanctiones, niſi mores & vitam hominum reſpicerent, philoſophiæ præceptis imbuendam informandamque, non ad conſtituendas, ſed ad euertendas penitùs Reſpublicas pertinerent: neque leges illæ, non iura dicerentur, ſed peſtes ac procella Reipub cū æquum, & ius, niſi Philoſophiæ placitis ſtabilitum definitumque conſtare non poſſit. Quòd igitur Rempub. benè conſtitutam, quod præclare gubernatam, quod ſeditionibus liberam, quod tranquillam & paccatam videmus, quod nouis in dies incrementis amplificatam, fructus ij ſunt & monimenta Philoſophiæ. Da mihi igitur ciuitatem aliquam fluxis moribus ac collapſa diſciplina, vitijs multis contaminatam, auaritiæ ſordibus inquinatam ſeditionibus turbulentis concitatam,

tam,iactatam inuidiæ fluctibus, libidinum facibus flagrantem , ciuéſque omnes otio languóreque hebeſcentes:in qua nulla ratio,nulla honeſtatis ſpecies,nulla virtutum ſimulachra videantur : quid hac ciuitate tetrius ? Quid pernicioſius eſſe poteſt ? Hanc tu non vrbem,ſed furum latronúmque receptaculum, perfugium homicidarum,& ſycariorum,& Aſylum omni ſcelere ac nequitia perditorum dices. His profectò malis careret , & legibus gubernaretur optimis , & creſceret in dies virtutum cunctarum adaucta cumulo ciuitas hæc,ſi Philoſophiæ placita ſequerentur incolæ & habitatores omnes. Et Medicus inimicus veræ ſanctæque Philoſophiæ, ſit inimicus illius præſcriptionum Iuriſperitus, quot ille paſſim homicidia faciet, quas ſtrages edet ſpecie ac ſimulatione medicinæ? Iuriſperitus quantam perniciem rebus publicis afferet, à Philoſophiæ ſalutaribus monitis, & præſcriptionibus alienus ? ſed tam mirificam ex Philoſophia cape voluptatem,quàm illa iucunda,quàm grata ſuis alumnis erit ; ſiue naturæ myſteria perſcrutetur,ſiue mores & virtutes oſtendat ? quantam afferet voluptatem oſtendens ſpeciem candoremque cœli, conuerſionem eiuſdem rapidam & incitatam , noctium dierumque viciſſitudines, commutationes temporum quadripartitas ad frugum maturitatem, & ad temperationem corporum aptas , curſus Solis, Lunæ accretionem ac diminutionem , vtriuſque defectiones , ſtellarum diſpares motus , conſtantiámque æquabilem in curſu conſeruatam , grauiditates Lunæ, maturitates & partus. In quarum rerum conſideratione,quis tam expers rationis erit, qui non gaudeat ſuæ ætatis omne curriculum conficere ? Quantum etiam delectat , animos pulchritudinem virtutis contemplari , actiones illius

varias tanta moderatione definitas, concentum omnem,& harmoniam morum vitæ integerrimorum, & finem, in quem ſpectat abſolutionis adipiſcendæ, gloriæque comparandæ Beatorum immortalis. Dum ille Philoſophus virtutem admirabiles ſui amores in hominibus mentibus excitare dixit, dum alius eam in ſolio precelſo collocatam, & claritatis eximio circunfuſam, ſplendoréque, ſublatis oculis ſuſpicientem cælum, & pedibus calcantem proterentemque mortem oſtendit, quid iucundiùs, quid ſuauiùs, & ad corporis, & ad animi veram ac ſolidam voluptatem? Afferrem ſexcenta iſtiuſmodi exempla, niſi orationis terminos tranſilire vererer. Sed ecce, neſcio quis in Philoſophia parum verſatus, & ſuæ facultatis amans, plus me Philoſophiæ, quam ab aliis tributum fuerit, tribuiſſe contendet. Quod in poëſi iſtiuſmodi exempla reperiantur, quòd præceptis ſalutaribus, & ad vitam ſpectantibus abundet, quod Poëtarum libri pleni ſint virtutum factis egregijs ac ſingularibus, quòd fortitudinis, quòd laboris, quòd modeſtiæ, quòd temperantiæ, quòd reliquarum virtutum trophæis immortalibus referti legantur. O cæcam hominis temeritatem! ô deridendam planè dementiam! Poetas obiicis Philoſophis, Poëtas inquam, quorum plurimi plus mali, & turpitudinis, quàm bonitatis habent & honeſtatis. Sed eſto, fuerint omnes honeſtatis amantes, omnes virtutis colentes, egregiiſque Philoſophiæ muneribus perfuncti fuerint; ſed vnde iſtud, quidquid eſt, delibatum & hauſtum, niſi ex Philoſophiæ fontibus, quæ mater eſt omnium benefactorum, benéque dictorum. A qua ad vitiorum peccatorumque nefarias labes tollendas ſalutaris eſt petenda medicina?, quæ radicem omnium malorum ſtirpitus ſe extracturam

ram

ram eſſe pollicetur? Quæ virtutis indagatrix, quæ vitæ rectè regendæ dux eſt, expultrix vitiorum: ſine qua non homines ſolùm, ſed hominum vita nulla ducenda eſt. Quæ vrbes peperit, diſſipatos homines in vitæ ſocietatem conuocauit, quæ eoſdem inter ſe primò domiciliis, deinde coniugiis, tum litterarum & vocum communione coniunxit: Quæ inuentrix eſt legum, magiſtra morum & diſciplinarum: Quæ vitæ tranquillitatem largita eſt hominibus & terrorem mortis ſuſtulit. Quæ poëſeos, quæ eloquentiæ, quæ iuris, quæ cunctarum artium procreatrix quædam, & quaſi parens eſt. & ob hanc cauſam, ſi non alias haberet præcipuas laudes, appetenda, perdiſcendáque fuiſſet. Quis Abrahamum illum, quis Iſaachum, quis Iacob, tria ſacratum litterarum lumina non recordatur? Quis Abrahami obedientiam, & voluntatem morigeram, & obſequentem prorſus immortali Deo non meminit? quis Iſaccum ſcientiæ puteos fodientem, profunda quæque & abdita penitùs perſcrutantem non accepit? quis poſtremò Iacob, in rerum diuinarum contemplatione, quod & ipſum nomen indicat, verſantem non audiuit, atque illius ſcalas ab infima terra in ſummum ſupremúmque cœleſtis aulæ domicilium ſublatas non millies ex ſacris concionibus, aut ex diuinis annalibus accepiſſe teſtabitur. At partem Philoſophiæ, vitam moreſque hominum componentem, conſtituentémque ſuis præceptis & monitis ſalutaribus, Abrahamus naturæ myſteria, ab hominum intelligentia procul remota Iſaacus; voluptates verò ſolidas ac iucundas animorum ex contemplatione perceptas Iacob oſtendit. Fabula eſt, Auditores, quam narrabo, ſed in fabulis hominum mores, & quotidianam imaginem vitæ luculen-

ter expreſſam omnes intelligitis. Cerberum illum abſtractum Herculis opera ex obſcuris Inferorum ſedibus accepimus, illumque tricipitem, ad hæc terrarum ſola perductum. Quorſum hæc ? vt ab Heroe præcellentiſſimo patefactum, & è tenebris in lucem erectam fuiſſe, quæ in obſcuro loco Cymmeriæ quaſi circumfuſa caligine deliteſcebat, triplicem philoſophiam ſciamus, rationi, moribus, naturæque ſeruientem. Hercules enim præter domita tot horrifica monſtra, confectáque robore ac magnitudine animi ſui, ſi Homero credendum eſt, in Iunonem ſagittas emiſit, telum triſulcum magna brachiorum cõtentione contorſit in Plutonem, grauem & luculentam plagam infligens. Quæ quò ſpectant, niſi vt tripartitam Philoſophiæ materiam ſpectemus ? Cuius illud imprimis officium eſt, vt nullus locus ſit, neque abditus & retruſus, quo non peruenerit, & penetrauerit Philoſophia : ſi quidem receſſus terrarum vltimos perſcrutatur, & rationibus ſuis, & argumentis, fallacias & fraudes, in abdito terrarum loco latentes eruit, & veritatis lucem patefacit, id quod eſt plutonem, id eſt Dæmonem inferorum principem, iactis, & intortis argumentorum telis impetere, mille plagis ac vulneribus conficere. Cùm verò tot monſtra domuerit, & proſtrauerit feritatem belluarum, & diritatem immanem conſciderit, quarum gentium feram & belluinam naturam coërcuit & à ferina immanitate ad humanitatem ciuilitatemque traduxit, præceptis informans, & præceptis imbuens ſalutaribus ? At in Iunonẽ fecit impetum, Reginam aggreſſa fuit Dearum, ſuperauit, & plagis benè lethalibus cõfecit? Nimirum ſupera altitudine ſua conſequitur, & quidquid fabulis confictum eſt ab humanis mentibus amouet, & quod

planè

planè cæleſte ſit,& rationi conſentaneum conſectatur Philoſophia, & hominũ generi quid fugiendũ ſit,quid ſequendum oſtendit. At ab eo, quod ſupra oſtendit, diſcedere viſus fui, & bipartitam Philoſophiam iam mei ipſius inſcius tripartitam oſtendere? minimè quidem, ſed cùm illius duæ ſint partes præcipuæ, in quibus adhuc ſe noſtra iactauit oratio: in tertiam propriam Dialecticæ, quæ pars eſt Philoſophiæ, & eidem adiudicari poteſt, incidentes, ab inſtituta tractataque à nobis partitione reddere non dicemur. Quamobrem in Philoſophiam, tanta dignitate, tot commodis & vtilitatibus, iucunditate multa,ſuauitatéque redundantem incumbite adoleſcentes:his magis noſtris temporibus, quàm antiquis facilis aditus & illuſtris ad illius cognitionem patet: nullum in illam aduerſarij telum iacient, quod non facilè perfringatur. Plenam dignitatis, plenam honoris, ſcientiam aggredie-mini,& quod veſtra maximè intereſt,ſiue ad medendi facultatem,ſiue ad ſacram Theologiam inſtituendam perdiſcendamq; plurimum ſine dubitatione faciẽtem.

COMPARATIO.

COmparatio eſt contentio vnius rei cum altera. Vel eſt oratio ex collatione aliquid diſquirens, quo id, quod comparatur, aut maius extollat, aut oſtendat æquale.

Cadunt in comparationem omnia, quæ laudari poſſe, aut vituperari diximus; cadunt enim in eam perſonæ, res, dicta, aut facta. Tractatur comparatio ex locis vituperationis & laudis:conſtat autem prooemio, patria, maioribus, educatione, rebus geſtis, Epilogo.

Annibalis, Publÿq́; Scipionis comparatio.

Proœmium.

GAudent homines magnopere virtutes clariſſimorum Ducum, & rei militaris ſumma laude præcellentium audire, quod eorum fortitudo, magnitudóque animi, ad res fortiter geſtas adiuncta felicitas, magnos ſpiritus in aliorum animis ad patriam defendendam tutãdámque ſolet ingenerare. Id quod Athenienſes declararunt, vitæ muneribus Imperatores functos Oratoris voce commendantes. Romani etiam reportatis victoriis eoſdem in magno hominum conuentu ac frequentia honorificis laudibus affecerunt. Ex quibus Scipionem cum Annibale Carthaginenſium Duce fortiſſimo comparandum veſtrorum animorum tanta támque ſingulari benignitate delegi.

A patria.

PAtria nati ſunt nõ eadem, ſed de qua poterit vterque iure optimo gloriari. Nam Annibal Carthagine natus fuit, vrbe quondam opulentiſſima, belliсoſiſſimáque & Africani regni Principe: ex qua tot Duces, & Imperatores fortiſſimi orti fuerunt; qui cum vrbe Roma de terrarum Imperio per multos annos dubia ſæpè, & ancipiti marte decertarunt. Cuius cùm fundamenta vrbis iacerẽtur, caput equi repertum fuit, inſigne belli notiſſimum, & populi Carthaginenſium ferocitatem prædicens, Scipio natus fuit Romæ, quæ caput Italiæ, Domina terrarum, tot Duces, tot Imperatores rerum præclarè geſtarum gloria inſignes, qui fortitudinẽ ſua Romanum Imperium extremis orbis terræ finibus terminarunt, protuliſſe dicta eſt: cuius etiam

etiam dum prima ponerentur, fundamenta, hominis caput inuentum, vrbis futuram prænunciare viſum eſt claritatem fortunatiſſimam, omniúmque gentium ac nationum Ducum ſuorum fortitudine ſubiectarum imperium potentiſſimúmque dominatum.

BIBLIOTECA N.LE ROMA VITTORIO EMANUELE

A maioribus.

NAtus vterque in patria clariſsima, regníque potentiſsimi, principe parentes iactare potuit, clara excelſáque ſtirpe procreatos. Annibal enim parentem ſortitus fuit, multis præclaris facinoribus inſignem, & præliis contra Romanos acriter vehementérque commiſsis celebratum. Scipio parentem ſuum, & in hoc ſine dubitatione parem: quod bella multa geſsit, & prælia grauiſsima contra Carthaginenſes acerrima contentione commiſit: ac præcipuè ſigna contulit in Italia ad fluuium Trebiam. In vtraque familia viri acquieuerunt & rebus bellicis clari, & Reipub. muneribus maximis perfuncti. Qui quales ac quanti fuerint, quanta nominis gloria floruerint, quas geſſerint dignitates, & honores, nihil opus eſt, commemoremus: cùm omnes Carthagine, Romæque Principes non haberentur ſolùm, ſed omnium linguis ac ſermonibus prædicarentur. Quorum teſtimonia in hodiernum vſque diem permanſerunt publicis litteris conſignata ad vtriuſque familiæ gloriam ſempiternam.

Ab educatione.

HIs maioribus procreati, cura ſanè ſtudióque maximo educati fuerunt, & litteris Græcis ac Latinis non mediocriter eruditi: ſed præcipuè ad rei bellicæ ſtudium & arma capienda inſtructi diligentiſsimè. Ac ne huiuſce loci explendi cauſa, quod de educatio-

ne prædixi, à me tentatum fuiſſe putetis, non illis ſolùm artibus informati fuerunt ambo, quibus puerilis ætas imbui ſolet, vt Latinè ſolùm, aut Græcè agere didiciſſent, quæ duæ linguæ quondam florebant, maximéque dominabantur in orbe terrarum: ſed aliis artibus & diſciplinis, quæ ad regimen & clauum Reipub. tenendum neceſſariæ videbantur. Quamobrem cùm litterarum, tum doctiſsimorum hominum amantes mirum in modum fuerunt: vt enim Annibal Soſillo Lacedæmone familiariter vſus fuit; Scipio, Ennium ſummo amore proſequutus. Quapropter in ſepulchro Scipionum putatur is eſſe conſtitutus è marmore. Itaque vterque & litterarum ſciens, & ad rei bellicæ ſtudium artibus neceſſariis præclarè inſtructus fuiſſe perhibetur.

A rebus præclarè geſtis.

SEd iam vtriuſque rei præclarè geſtas, & nomen inſigne conſideremus; vterque enim ab adoleſcentia rei militaris operam nauauit, & ad Imperatoris laudem nouis in dies progreſſionibus aſpirauit. Adoleſcens Annibal expugnata vrbe Sagunto, ab Africani regni finibus in Italiam venire non exhorruit, ingentes peditum & equitum copias ſecum ducere, potentiſsimam Rempub. quam maiores non mediocriter formidauerant, bello laceſſere, multis exercitibus ad internecionem deletis, multis Conſulibus, & Imperatoribus occiſis, in ore, conſpectúque Romanorum caſtra ponere, non procul à mœnibus, & portis eiuſdem vrbis, externos Reges, longinquáſque nationes ad inferendas Romanis arma cōcitare. Scipio quatuor potentiſsimos Duces, quatuórque exercitus omni copiarum genere abundantes fudit fugauítque, capto deuictoq;

uictoque magni nominis, & admirandæ virtutis Hiſpaniarum vno Rege potentiſsimo. Deinde quis eſt, qui non legerit Annibalem à Scipione collatis ſignis profligatum fuiſſe, coactúmque deſerta patria ſua, vrbe Carthagine ad auxilia petenda, ad gentes alias & externos Reges ſupplicem confugere. Quod ſi Annibal gloriari potuit tot ſe ciuium Romanorum & equitum & Senatorum ſanguinem profudiſſe: non impunè tantas & tam funeſtas clades edidiſſe Pœnum Scipio gloriari poterit. Atque id fecit Scipio, quod Imperatorum Romanorum contigit nemini, nō ipſi Fabio, quem obſtitiſſe audaciſsimis Annibalis conatibus, & illius furibundam mentem fregiſſe conſilio prudentiáque magnum ſatis & amplum Romani duxerunt. Annibal in Italiam, & per medias Alpes exercitum in vrbem vſque propè Romam traiecit: Scipio in Africam copias ſuas traduxit, Fabio, multíſque aliis obſiſtentibus, & non vrbem ſolùm oppugnauit, ſed cœpit Annibale fugato, & vectigalem ac tributariam populo Romano fecit: vnde non inferior Annibale, ſed fortior propè viſus eſt, & ſuperior Africanus. Quid enim patem dicam, quem tot victoriis de Annibale fortiter & glorioſè reportatis, tot vrbis Carthaginis trophęis, ſtatutis immortalibus, & illuſtri eximio Africani cognomento decoratum, omnium gentium monimenta commendarunt. Quod ſi ſemper æqualitatem ſeruatam eſſe dixeris, quod iniquitate loci, militum ignauia, & caſu nonnullo victoriæ conſtent; magni etiam Duces, neſcio quibus de cauſis cùm inferioribus ſæpe Ducibus confligentes victorias amiſerunt: non tecum magnopere pugnabo, dum fortitudine, rerúmque gloria præclarè geſtarum, vtrumq; valde clarum & inſignem fuiſſe mihi omnes, qui de rebus bel-

licis quidquam legerint,vel audierint ſine contentione concedant.

Epilogus.

SEd nolo pluribus exercitationem dilatare, dummodo veritatis auidi, rerúmque bellicarum cupidi,tantam vtriúſque Ducis fortitudinem, tantam animi magnitudinem,tam fœlices & ſecundos euentus, tantam poſtremo nominis gloriam egregiis facinoribus comparatam imitentur: & quibus gradibus honorem,ſibi tam immortalem pepererint,animo cogitationéque complectentes, minimè deſiſtant, quoad ſummi, & ſingularis Imperatoris formam & imaginem factis præclariſſimis exprimendam perficiendámque curent.

Altera Comparatio B.Chriſoſtomi & Beati Ambroſij.

Proœmium.

QVanquam ſanctorum merita, tantæ ſint laudis & gloriæ, vt eorum de laudibus cùm agamus nihil opus ſit conferre virtutes vnius,cum alterius ſui ordinis florentiſſimi ſingularibus ornamentis,quod illi, quem conſequuti fuerunt gloriæ gradum in aula cæleſti,eò ſint contenti, neque inuideant aliorum altiori loco: ſed gaudeant mirandum in modum cuiuſcúnque cælitis dignitate clariſſima: tamen cùm non de præponendis cælitibus agamus ſed diſſimilitudine, & propè nonnullorum æquabilitate demonſtranda, non abs re fortaſſe videbitur per contentionem laudem alicuius cum alterius virtute conferendo,dicendi

faculta

facultatem oſtendere : ſic multi clariſſimi viri maiorum veſtigiis inſiſtendo gradum prope parem conſequuti fuiſſe videbuntur in Repub. & nos ſi non ad parem, ad aliquam tamen virtutis vmbram conſectandam incitabimur. Quod cùm in aliis maximè in duobus ſanctiſſimis, ſapientiſſimíſque Eccleſiæ doctoribus, Ambroſio, Chryſoſtomóque videamus.

A Patria.

QVorum patrium ſolùm quanquam non idẽ fuit, & diſtantibus terræ partibus ſitum, Chryſoſtomus enim Antiochiæ, Ambroſius in Gallia natus fuiſſe perhibetur : tamen eorum laudibus vtráque patria magnam eſt gloriam conſequuta. Et quanquam laus Antiochiæ latè pateat, quæ celebris quondam vrbs & copioſa erat, atque eruditiſſimis hominibus, liberaliſſimiſque ſtudiis afluens : tamen Ambroſii patriam cogitemus vrbem fuiſſe clariſſimam, & propè totius Galliæ principem opulentiſſimam. Cùm in ea ſedem habuerint & domicilium præfecti moderatoréſque illius prouinciæ ad quam regendam gubernandámque miſſus fuit Ambroſius clariſſimus tanti Doctoris pater & ornatiſſimus. Quam non vbertate rerum, poſitione loci, temperatione cæli, multitudine nobilitatéque ciuium & omnibus opportunitatibus & commoditatibus vrbium maximarum expetendis celebrem fuiſſe Præfectorum dignitas & amplitudo declarabit.

A maioribus.

SI B. Chryſoſtomus nobili genere natus fuiſ, & vetuſtiſſimis maiorum imaginibus inſignis, ſi clarus parentibus locupletiſſimis, & multum gratia, & auctoritate

auctoritate valentibus apud Reges & Imperatores huiuſce ſæculi, vt declarant honores & dignitates, quibus cum tanta ſui nominis gloria functi fuerunt, non inferior fuit nobilitate generis, claritate maiorum Ambroſius, qui clariſſima poſſet proauorum ſtemmata iactare, tum auctoritatem & gratiam eorundem apud principes & Heroas terrarum potentiſſimos. Quam maiores iidem diuitiis & opibus ad ſumptus non modò neceſſarios, ſed etiam liberales faciendos abundè ſatis & liberaliter affluentes tuebantur, & multò clariorem & illuſtriorem honorum & dignitatum Reipub. maximarum ſplendore reddebant; vt inter principes ciuitatis facilè ſuam dignitatem eximiam, & inſignem nominis amplitudinem teſtarentur. Ad vtriúſque enim parentis potentiam, & illuſtrem ſplendorem, tanquam ad Aſylum vnicum, & præſidium rerum ſuarum, in opes, & à potentioribus vexati confugiebant. Neque domus illorum venientium & negotiantium, & ſemper omnibus propè horis, ſæpè temporibus alieniſſimis ad illos adeuntium vacabat, ſemper fores patebant, & cum nemini præcluderetur aditus, magno concurſu frequentiaque, infimorum, mediocrum, & ſummorum hominum celebrabatur. Itaque ſi nobilitatem maiorum vtriúſque perſpicias in eodem honore, & pari gloria vterque Chryſoſtomus & Ambroſius eſſe videbitur.

Ab Educatione.

HAc maiorum illuſtri ſtirpe præſtantes, pari ſtudio fuerunt & diligentia ſemper educati, bonis litteris in ipſa pueritia, quæ ad omnem humanitatem informari ſolet, imbuti ſtudiis humanioribus, litteris latinis & Græcis, liberalium artium, & Philoſophiæ ſcientia

ſcientia. Adde iuris vtriúſque non exiguam cognitionem,& ſacræ Theologiæ, quam ad extremum didicerunt,laudem ampliſſimam. Quæ ſtudiorum & ornamenta ſingularia,ſi ſpectare ſigillatim voluerimus, magnam nobis admirandi materiam afferent: & tantam vtriúſque Principis rectè,præclaréque inſtituendi curam fuiſſe reperiemus, quantam ſpem egregiam in hominum animis excitare potuit educatio. Ad quod officium diligentius faciundum & accuratius, parentes vtriúſque excitabantur & inflammabantur vtriúſque adoleſcentis indole mirifica ad res litterarias, & ad honeſtatis ſtudium ſingulari propenſione

A rectè factis.

QVi progrediente ætate,quemadmodum ſui ſpecimen maximum dederint, quis non videt, ſi ſingulas artes & diſciplinas, quibus doctiſſimis ſui temporis hominibus præſtiterunt,contemplemur. An verò B. Ambroſii eloquentiæ fœliciſſimum augurium contrariò fuit euentu comprobatum? in cuius pueri labellis apum examen viſum fuit conſidere,quod ſuauis & melle dulcior, quæ ex illius ore adulta poſtea ætate flueret, prædicabatur oratio. Non ſimilem orationis dulcedinem,& omni ſuauitate affluentem, & Chryſoſtomi ore manaturam ætate progrediente,nomen illius, quod aureum os dicitur, polliceri nobis potuit? Eadem ſuæ facundię documenta dedit vterque, cum cauſas,quod illis temporibus proprium erat oratorum, forenſes ageret. Et ambo bonorum patrocinium ſuſcipientes à veritate iuſtitiáque ſtarent, magnis eloquentiæ viribus exultantes & triumphantes in iudiciis. Cùm autem iidem Eccleſiæ ſtatum amplectèrentur,& à laicorum ſocietate ad Eccleſiæ dignitatem

tatem aſcenderent, qui vtriuſque labores? quod ſtudium & diligentia? quæ morum integritas? quæ vigiliæ, quæ ſanctitatis edita paſſim exempla? Non Ambroſium & Chryſoſtomum thiara Pontificum, non Pontificiis inſignibus ornatos, non in honorificentiſſimo ſede collocatos, non ſedulam operam animorum ſaluti nauantes? non defendendæ libertatis Eccleſiæ & eiuſdem dignitatis ſtudio acriter vehementérque laborantes cernere videmini? A vitiis improbos auocare, fœditatem flagitiorum oſtendere, ad virtutem ardenter adhortari, omnium Cleri Eccleſiæque ſtatum præclarè componere, & bonis moribus ac virtutibus oues paſcere, & ad gloriam cæli immortalem ad Deum optimum, ac maximum mentem mortaliũ excitare conabantur. Hoc etiam munere ſumma cum laude fungentes ſe, diuini numinis ſeueros & egregios cultores præbebant: qui neque principum, & Imperatorum, neque Imperatricis animos ſuperbos & inſolentes formidarent. Non Ambroſius prohibet Theodoſium Imperatorem aditu Eccleſiæ, propter cædem & ſtragem Theſſalonicæ editam? non eidem Imperatori obſiſtenti ſumma cum grauitate reſtitit? non illius futiles refutauit rationes, & ad factam cædem defendendam argumenta propoſita? non denique vſque eo deduxit Imperatorem, vt ſe demitteret, vt poſceret veniam delicti, vt pœnam ſtatutum ſumma voluntate ſuſciperet, & perferret in Principum ſuorum & totius populi luce clariſſima. Non minore fuit Chryſoſtomus robore ac magnitudine animi in Eudoxiam imperatricem, contra leges inſultantem ac bacchantem temerè in alienis bonis, auctoritate ſua reprimere & coërcere ſtuduit, eandem exitium & peſtem maximam ſibi mollientem non timuit, acerbioris re

ris reprehenſionis aculeos, vt ad reſtituenda prædia Calliopę adduceretur, infigere perſeuerauerit in finem vſque. Cùm ludi committerentur, & paſſim ſpectacula præberentur ad argenteam Eudoxæ ſtatuam, an Chryſoſtomus tacuit, an animum deſtitit oſtendere? Miſſus Chryſoſtomus in exilium inimicorum furori cedere voluit, & è ſede pontificia deturbatus multas pro veritate exhauſit malorum acerbitates. Ambroſius in exilium libenter ire non recuſaret, forti & magno quidẽ eſſet animo, neque ſuccumberet vnquam fortunæ, qui tot abſolutæ ſanctitatis diuitias congeſſerat, ſi imperator non pareret mandatis, & pœnam non ſubiret impoſitam. Vterque etiam quæ ingenii monimenta poſteritati reliquit? quibus commodis & beneficiis auxit Eccleſiam, quibus fruitur hodierna die, & perfruetur in omnem ſæculorum memoriam? quæ tanti habita fuerunt, vt propter illorum fructus vberrimos & ſanctitatem ſuã in Eccleſiæ Doctorum ordinem celſiſſimum fuerint euecti. Reſtat mors vtriúſque quæ, vitæ integerrimæ ſanctiſſimæque conſentaneã eundem exitum fœlicem habuit: & in cæleſtis aulæ domicilia plaudenti Beatorum ſenatu fuit acceptus. Cuius gloriæ immortalis dedit ampliſſima teſtimonia mater Eccleſia diuino ſpiritu afflata, quæ vtrúmque non ſanctorum ſolùm, ſed Doctorum Eccleſiæ clariſſimorum honore colit ac veneratur.

Epilogus.

QVamobrem ſi ab ineunte pueritia, in extremum vſque vitæ ſpiritum, patria, generis nobilitate, ſtudiis, moribus, vitæ ſanctitate, honorum dignitate tantopere coniunguntur, digni ſunt profectò, qui pari ornamentorum prædicatione celebrentur, & ad imi-

tandum

tandum tanquam duo paria litterarum & virtutis exempla generi Chriſtianorum exercitatione præſenti proponantur.

Comparatio Complutenſis Academiæ cum Salmaticenſi.

Prœmium.

INcurrerem in ingrati animi labem P.G. ſi de Complutenſi, Salmaticenſique academia, parentibus olim honoratiſſimis, mihique propter indulgentiam jam pridem ſpectatam amantiſſimis, non aliquid litteris mandarem. Vt ſi non parem gratiam referrem, gratam ſaltem animi voluntatem declararem pro meritis vtriúſque magnis in nos cæteróſque ſuos alumnos extantibus: Illa enim me puerum & Rhetoricæ nauantem operam litteris Latinis & Græcis, altera iuris vtriúſque peritia iuuenem, & altiùs aſcendentem ſuo ſinu gremióque complectens inſtruxit. Quod ſi in agendis gratiis, commemorandíſque eorum, qui de nobis benè meriti ſunt beneficiis gratiſſimo ſermone vti ſemper debemus, cùm deſint opes, & facultates, quibus ſatisfacere grati, memoréſque valeamus, in parentes ſaltem gratiores eſſe debebimus, & magis alacres, & erecti ad illorum memoriam poſteritati commendandam excitari? cùm præſertim hæc facultas, quæcúnque in nobis extiterit, ſuorum Doctorum hortatu preceptíſque ad omnem humanitatem informata fuerit, & altioribus iuris Pontificii & Cæſarei diſciplinis inſtructa. Quod ſi quis in hoc ſtatu, hac Religioſi viri diſciplina leges & iura parum nobis prodeſſe arbitrabitur, ad hanc, quam profitemur artis Rhetoricæ facultatem exercendam, vehementer errat:

rat. Quod ad Ciceronis orationes integrè perfectéque auditoribus explanandas multum: Pontificum & Iuriſconſultorum ſanctiones valent. Neque in Cicerone explicando verſari poteſt cum laude neſcius iudiciorum, quæ quondam Iuriſconſultorum noſtrorum officio fungentes, exercebant oratores, Quod ſi non ſie fructibus, ex vtroque iure perciperentur, tamen ad excipiendas confeſſiones, ad quæſtiones conſcientiæ ſoluendas explicandáſque incidentium paſſim difficultatum laqueos, quantum vtilitatis afferant acturis conſiliorum reſponſa, nemo ſanæ mentis ignorabit.

A conditore.

CVm autem academiæ primum commendari ſoleant, quemadmodũ vrbes à conditoribus: Complutenſem & Salmanticenſem reddunt celebrem & illuſtrem conditores: qui quanquam diſſimili ſtatu & fortuna fuerunt, tamen vterque ſui nominis gloria vtramque academiam commendare potuit immortalitati. Complutenſem enim Academiam Franciſcus Ximenius Archiepiſcopus Toletanus, & Cardinalis ampliſſimus magnis ſumptibus condidit. Ad cuius dignitatem illuſtrandam niſi Romani Pontificis decus illuſtre, nullum deſiderari poterat ornamentum illuſtrius. Ad hanc enim proximè dignitatem auguſtiſſimam celſiſſimámque Cardinalis honore præcellentiſſimo vir præditus accedebat. Salmanticenſem condiderunt Reges Hiſpani, primum Palentiæ, quæ vrbs bonis litteris percipiendis, & à vitiis & illecebris, quibus capi iuuentus plerumque ſolet, procul aliena erat: deinde progrediente tempore Salmaticam poſteri tranſtulerunt. Et quamquam Reges & claritate

nominis,& celſitate Regiæ poteſtatis, & gaza & opibus ſuperbiſſimis reliquis Principibus huiuſce ſæculi præſtent, atque ſua auctoritate magnopere fulciant ſtatuta monimenta liberalitatis ad poſteritatis memoriam ſempiternam,quod Reges harũ ſolent eſſe Mæcenates & patroni Academiarum:tamen cum Regum quoque Hiſpaniæ potentiſſimorum, & maximorũ ſapientiæ Mæcenatum patrocinio & auctoritate fulciatur Complutenſis Academia: non parum illa videbitur auctoritatis apud omnes ſibi gentes conciliaſſe. Quid quod Cardinalis iſte clariſsimus eadem Regiæ dignitatis gloria viguit in Hiſpania Proregis nomen & honorem excelſum Regibus illa tempeſtate abſentibus adeptus:ſed quanquam in hoc honore & ſede potentiſsima non eſſet collocatus,quidquid potentiæ ab illo,quod Regia dignitate fuiſſet inferius, aberat,ſuis maximis,clariſsimiſque ſupplere potuiſſet ornamentis.Quem enim Pontificem in Hiſpania,quem Cardinalem tanta ſanctitatis magnitudine fuiſſe præditum aut audiuimus,aut legimus vnquam? qui tanto Religionis ſtudio flagrauit, & veræ perfectionis ſanctorum adipiſcenda inſatiabili cupiditate: vt cum ad purpuram & galerum prouectus fuiſſet, viliſsime tamen ſacco, & craſſo vteretur cucullo, cum mollibus vti potuiſſet culcitris, & pluma tenuiſsima, refertiſſimis, & conchyliatis ad majeſtatem purpurati Patris oſtentandam, periſtromatis lectũ molliſsime ſtratum ornare,palmitum faſciculis corpus affligebat,vexabátque nocturnis temporibus: & in illis ſuauius iucundiúſque, carnem reprimens ac coërcens,ſomnum capiebat, quàm in tenuiſsima molliſsimáque ſyndone, cum more multorum Principum opulentiſsimorũ & Cardinalium præcellentiſsimorum epulis exquiſitis,

&

& acerrima conditionum varietate apparatiſsimis menſas extruere potuiſſet, ſemper modicis eſus, & vulgaribus, parco ac tenui victu contentus veſcebatur. Quanto paupertatis ſtudio flagrauit, qui gregem famulorum præeuntium & conſequentium numeroſum aſpernabatur, quibus vtuntur Principes ad iactationem & magnificentiam ſuæ dignitatis? tot ordines & gradus officiis diſsimilibus fungentium ſeruorum, & operas ſibi principibus, à cubiculo, à ſecretis, à poculis, à manibus præſtantium repudiauit, qui ſtructores, prægustatoréſque & ratiocinatores, & ſatellitum aſtantium, & comitantium veræ paupertatis conſectandæ amore contempſit. Quos autem ſumptus in his rebus inaniſsimis facturus erat, in opera diuini obſequij, ſummæque ſanctitatis contulit. Ita quidem ab illo plurima ſacrarum Virginum, & Religioſorum Patrum extructa cœnobia, & reditibus ampliſsimis locupletata fuerunt. Multæ Virgines in matrimoniũ collocatæ, multæ altæ ſuſtentatæque liberaliſsimè, omnis generis hominum inopia laborantium ſubleuatæ miſeriæ, denique bonarum artium & diſciplinarum officina, toto orbe terrarum celebrata Complutenſis academia magnis ſumptibus ædificata fuit. At ne quis falsò exiſtimet ad ſacrarum familiarum cœtus dumtaxat, & ad aras & ad ſacrificia Religionis principem hunc diuino beneficio Reipub. Chriſtianæ datum fuiſſe: quis Proregis munere & dignitate celſiſſima functum fuiſſe Cardinalem Ximenium accepit, qui non legerit, eundem Hiſpaniarum gubernacula tractaſſe? Quis non audiuit etiam, eundem temporibus illis grauiſsimis omnia pacaſſe, conſtituiſſéque regna gubernandi nunquam ante illum diem arte perſpecta mirabili? An fortaſſe putamus Madauram

arcem munitiſſimam in Africæ littoribus & confinio iacentem capiendam eſſe, niſi tanti principis ſolertia, ſanctitatéque? quo robore ac magnitudine animi? quo conſilio? qua virtute viſus fuit? in Maurorum conſpectum veniens, cùm primum adortus fuit arcem, deinde cœpit ſecundiſſima fortuna, partim, fuſis, fugatíſque millibus infinitis Barbarorum, qui ad defendendam arcem confluxerant, partim cæſis, partim in ditionem acceptis. Quod ſi non iſte tantus támque Præcellens Princeps Regia conditoris majeſtate vigebat, viguit in Regis locum Hiſpaniarum ſuffectus, & vt Salmanticenſis Academia, iactabit Complutenſis etiam in Cardinali Regios titulos, & inſignia, auguſtiſſimam celſiſſimámque majeſtatem, atque hanc, quod præcipuum eſt omnibus virtutis, & ſanctitatis ornamentis condecoratam, vt minimè Salmaticenſi tot humanorum & diuinorum ſui conditoris luminum fulgore collucens cedere debeat Complutenſis Academia.

Ab obſeruata temporis & loci opportunitate.

QVibus autem locis ambæ conditæ fuerunt Academiæ? vna Compluti, quod oppidum eſt Caſtellæ nouæ, altera Salmanticę, quæ ciuitas eſt veteris: vt in vtroque Regno duæ eſſent bonarum artium & diſciplinarum officinæ domiciliáque clariſſima. Ad quæ ex omnibus populis, & vrbibus confluerent adoleſcentes boni litteris ac diſciplinis imbuendi: nec ab ſtudiis auocarentur aliqui longinquitate locorum, quíque tenui fortuna præditi magnos ſumptus facere non poſſent. Vtrumque oppidum ſi non celebritate ſua notum eſſet, & commendatum ſatis, academiæ tamen amplitudine ſua præſtanti nomen ad extremos

mos terrarum fines detuliſſet. Vtrumque etiam & ſitu loci, & temperie cœli, & ruſticationum amœnitate, & vbertate, & in magna ſemper vilitate pretij, abundat iis omnibus, quæ ad hominum victum ſunt neceſſariæ: ſic autem vtrumque commoditates habet, & opportunitates maximas ad rem litterariam percipiendam alacritérque colendam: vt nullis redundet deliciis & lenociniis, quibus capi poteſt iuuentus & à labore ad otium, ab honeſtate ad turpitudinem, à virtutibus ad vitia facilè abſtraheretur. Vtraque autem Academia eò potiſſimùm tempore condita fuit, cum hoſtes fidei in Rempubl. Chriſtianam inſultare videbantur, & errores ſuos per omnes gentes ac nationes ſpargere ac diſſeminare latiſſimè. Cùm indigebat mater Eccleſia litteratorum auxiliis, & Doctorum hominum ſubſidiis ad dignitatem ſuam defendendam, & ad hoſtium tela acerrima contentione perfringenda. Cum noua quotidie monſtra naſci viderentur, & in magno timore boni Chriſtiani eſſent, prodituros, & ex latebris ſuis erùpturos eſſe plures, niſi qui eorum audaciæ reſiſterent, & tuerentur veritatem, Doctores eſſent ſapientiſſimi, omnibus diuinæ ſapientiæ laudibus inſtructi. Ita factum eſt, vt ex duabus Academiis tanquam in colonias miſſi fuerint per omne tempus, ab initio, & fundamentis ſuis iactis in omnia terrarum regna veritatis acerrimi defenſores, & depulſores hæreſeos teterrimæ ad matris Eccleſiæ tuendam, ornandámque dignitatem.

Ab Artium & Diſciplinarum ſtudiis.

QVæ autem litterarum ſtudia? quæ artium ac bonarum ſcientiarum genera? quæ deniq́ue doctrinarum, & diſciplinarum maximarum faſtigia deſiderabuntur, quæ Compluti, quæ Salmanticæ litterarum ſtudioſi diſcere, & acuratè percipere non valeant Adoleſcentes? An Philoſophiæ, an Medicinæ, an Iuris vtriuſque Pontificij, Cæſareique? an poſtremò ſacræ cæleſtiſque Theologiæ? His in academiis omnes artes diſciplinæq́ue tractantur, vt ſuis in gymnaſiis, ſuis ſtatutis horis, auditorum maximo numero, incredibiliq́ue multitudine confluente. Vnde tanquam ex equo Troiano, magni Dialectici, Oratores abſoluti, Philoſophi præſtantes, Medici inſignes, ſingulares Iuriſconſulti, & Theólogi conſummati ad ornandam augendamque Rempub. Chriſtianam prodierunt. Qui enim locus? quæ ora? qui angulus? quæ Regum conſilia? quæ noſtræ Religionis Eccleſiæ? quæ Præfecturæ? quæ Pontificum ſedes celſiſſimæ? Doctoribus Complutenſibus, aut Salmanticenſibus vacuæ vnquam fuerunt? ſi Apollonius viueret, ſi Archytas Tarentinus, ſi Plato, ſi Pythagoras, ſi reliqui Philoſophi præſtantiſſimi in ſæcula tantarum academiarum feliciſſima incidiſſent: tæderet eos profectò ſuarum academiarum, tæderet eorum, in quibus anteà acquieſcebant, muſæorum, præ Complutenſis præ Salmaticenſis, præ vtriuſque academiæ ſumma præſtantiſſimáque dignitate.

A Collegiis.

AVgent Academiarum gloriam collegia plurima, in quæ alumni ſingularium artium, & diſciplinarum

narum cooptantur. Dicatum enim eſt Compluti ſingulis artibus & diſciplinis ſuum Collegium præſtans & inſigne, ſuis redditibus fundatum, & præclarè conſtitutum ad eos alendos adoleſcentes, qui rei familiaris anguſtiis oppreſſi, niſi conditorum liberalitate alerentur patriis ſedibus ſe continerent in inopia & egeſtate ſua: neque quam ingeniorum vim & acumen ab immortali Deo acceperant, in Reipub. commodum vtilitatémque conferrent. Et quanquam numero collegiorum Complutenſi præſtet, Salmaticenſis, academia, tamen non eſt mirandum, quod non Conditores academiæ, ſed diuerſarum Eccleſiarum Pontifices ad hæc Collegia fundanda ſuos animos appulerũt. Neque verò tam æquabiliter conuenire poſſunt, & congruere tam mirificè, vt in aliquo rerum genere non vna ſuperetur ab altera propter plurimorũ Principum ſtudia & opes ad augendam amplificandámque Salmanticenſem academiam collata. Quanquam, neſcio quomodo iam ad æquandam magnificentiam Complutenſis academia videtur aſpirare multis iam diuerſorum Principum Collegiis adiũctis ad veterum, plurimorumque in dies rationem, augendam expectatione & ſpe, non fruſtra, vt res ipſæ dare ſe Complutenſibus viſæ ſunt, iniecta. Quòd verò ad academiam conſtituendam ſpectat, ſimillimæ propè ſunt, & vt videmus, nomine, réque congruunt, ac mirifica agnatione continentur.

Obiectio.

AT locupletior & opulentior eſt Salmaticenſis Academia, redditibus magis aucta, magiſque amplificata? non nego, ſed cum ea terrarum loca ſumptus maiores depoſcant, quod accedit, & additur

ad præceptorum ſtipendia, ſpectatis ſumptibus & auctoritate; quam Doctores ſuſtinent, non habet magnum pondus & momentum ad Complutenſis academiæ minimam imminutionem. Cùm præſertim Compluti vilius emantur res, & non eo famulorum, & puerorum comitatu multo, Doctores prodeant in publicum propter loci mores vſitatos. Adde ferè omnes Doctores ſacræ Theologiæ,cum catedram conſequuti ſunt, ita cæteris antiquitate præſtare, vt iniuſti, eſt Paſtoris Martyrum clariſſimorum ſacerdotiis obtentis Eccleſiam aditum habeant. Quod igitur ex catedra minus ſtipendij ſoluitur, id ex ſacerdotii reditibus accreſcit: vt prope pares pecuniarum numero genus Doctorum vtrumque cenſeatur. Quid quod plures cuiuſcunque artis ac diſciplinæ Compluti lauream accipiunt, inde maius lucrum, vberior quæſtus accedit.

Altera Obiectio.

AT etiam Iuris Cæſarei facultate ſcientiáque excellunt Salmanticenſes,à cuius catedris fundandis abhorruit ſemper Cardinalis Ximenius. Non id negamus,ſi cunabula prima Vagiẽtis academię Complutenſis memoria repetamus: cum decretis & ſanctionibus eam prælegi facultatem,& explicari fundator ipſe prohibuerit à litibus procùl,& iurgiis alienus, & animorum ſaluti duntaxat, & Religionis amplificationi ſtudens:ſed iuris vtriúſque ſunt Compluti iam Præceptores inſignes, & vtrumque ſtudium Salmanticam minimè contendentes,adoleſcentes conſequentur,& tenebunt optimè propter catedrarum acceſſionem factam,& ſtipendia ſatis optima legum interpretibus & maximis præceptoribus conſtituta.

Compa

Comparatio.

QVare taceant Athenæ illæ bonarum artium inuentrices : taceat Alexandrina academia : tacet illa vetus Italia plena quondam bonarum artium & litterarum, quorum propter ſtudiorum frequentiam celebritatémque magnæ Græciæ nomine cohoneſtata florebat. Taceant ferè omnes orbis terrarum academiæ, vbicunque fundatæ fuerint ac conditæ. Quæ cum his duabus orbis gentium florentiſſimis litterarum emporiis, neque de Doctorum præſtantia, neque de varia multipliciq; litterarũ ſcientia, neque de recta iuuentutis inſtitutione, neque de ingeniorum acumine, neque de concurſu frequentiaque alumnorum, neque de fructibus Chriſtianæ Religioni allatis, neque de nominis immortalis gloria, vllo, vnquam tempore, in contentionem dimicationémque deſcendent.

Comparatio demiſſionis cum Patientia.

NOn eſt in animo ſic de patientia, demiſſionéque, duabus maximis virtutibus dicere, vt vnam alteri præponam : quod virtutes omnes, cæleſtes ſunt atque diuinæ, & ita copulatæ, & inter ſe connexæ, vt aliarum aliæ participes ſint: ſed ita in hac duarum virtutum laude verſabor, vt quanta ſint ſimilitudine coniunctæ, videamus vnius & alterius ornamenta breuiſſimè conferentes. Nam ſi auctorem habet vtráque virtus, & principium ſuæ dignitatis Deum optimum ac maximum, qui Filium ſuum præceptorem & magiſtrum virtutum maximarum in hæc terrarum ſola miſit, quid vtráque virtute cæleſtius ? quid illuſtrius, quæ ſuam ab immortali Deo traxit originem & pri-

mordia diuina. Si Philoſophiam de cœlo vocatam à Socrate, quod olim ſibi perſuaſerunt homines rudes, & ignati totius humanitatis, tanto in pretio & æſtimatione tanquam diſciplinam ad hominum vitam rectè conſtituendam plurimum valentem habuerũt antiqui; quibus laudibus afficiemus? quibus honoribus proſequemur? qua tandem religione virtutem vtramque ducem & Principem perfectionis adipiſcendæ à Deo diuinitùs hominum generi demonſtratam complectemur? Ceciderat Lucifer ille ex altiſſimo dignitatis gradu in obſcuram ſempiternæ noctis regionem, temeritatis & inſolentiæ ſuperbiſſimo timore elatus, dum honores diuinos, & cultum & Religionem numini ſempiterno debitam ſibi audacter pręripiebat & impudenter, & ad omnem iactationem & oſtentationem genus hominum incitabat arrogans & nefarius. Idem nequiſſimus ſpiritus dux diſcordiarum, & ſeditionum omnium, omnibus iracundiæ facibus inflammabat, hominum animos, & ardentioribus magis furoribus ad bella ſuſcipienda, & ad ſtrages & ruinas miſerabiles edendas, ad iniurias omnes grauiter vlciſcendas cæcos ac præcipites ruere faciebat, in animorum exitium ac peſtem vltimam. Miſſus fuit è cœlorum ſedibus Filius Patris æterni: qui demiſſionem mortales cunctos doceret ac patientiam, duplicem viam rectam & expeditam ad cœleſtis aulæ patriam æternam ducentem. Qui vnam ab altera pendere, ſummus cæleſtíſque Magiſter demonſtrauit & vinculo ſocietatis mirabili deuinctam conſtrictámque: cum per omne ſuæ vitæ curriculum vna ſemperque exercuerit, & in ſuis ſanctiſſimis actionibus ſimul collucentes oſtenderit, vt nunquam diſiunctæ ſeparatæque viderentur, ambæ autem ſpectaculum ſemper ſuæ magni

tudinis & præſtantiæ præbentes mirificum & inſigne mortalibus. Vna equidem è patria cœleſti prolatæ diuina claritate ſplenduerunt, ſplendebúntque ſemper, & vt nihil humanum ac terreſtre appetamus, ſed diuinum ac cæleſte demonſtrabunt,& vt omnes fortunæ viciſſitudines, & tragicos exitus fortiter & conſtanter toleremus: in quarum rerum vtroque genere ineſt demiſſio ac patientia. Quoniam patria,& auctore, qui Deus eſt immortalis conueniunt, quò nos deducent vtriuſque res præclarè geſtæ, operæ pretium eſt animaduertamus. Ac nobis veniat in mentem, non horum, quos cernimus orbium cœleſtium tanto fulgore collucentium, non ipſius infimi Lunæ globi, ſplendidiſſimíque Solis cunctorum aſtrorum ſplendorem ſua immenſa claritate totos dies obſcurantis, ſed illius Empyrei illius Beatorum domicilij, & ſedis ſanctiſſimæ Triados aulæ celſiſſimæ. Quæ cum auro ſtrata ſit puriſſimo, & ex auro ſplendidiſſimo mœnibus auri fulgore collucentibus circumdata;tum portæ ſingulæ ex ſingulis margaritis fulgentiſſimis factæ. Atque illa ſplendet Agni mortalis luce colluſtrata: vbi nulla noctis obſcuritas, nullæ tenebræ, nulla caligo interuenire poteſt,perpetua ſemper temperatione viget,& vere amœniſſimo iucũdiſſimóque: floret ac nitet,& auræ ſuauiſſimè flantis mirifica lenitate recreatur. A qua procûl membrorum omnis generis nõ lues ſolũ,ſed tentationes abſunt:nec mali quidquã eſſe poteſt. Quid famem,quid peſtilentiã,quid occaſus & interitus nominem?nullius cuiuſq; mali minima ſpecies nec adũbratio metuetur vnquã. Quamobrẽ nulla mœroris eſt,nulla perturbationis cauſa,quę ſtudiis ſemper & immenſis ſempiterníſq; lætitiis Beati ciues perfunduntur,nullius rei indigentes,redundantes autem omnibus

nibus veris ac ſolidis bonorum cæleſtium generibus in Dei ſempiterni oculis & ore conquieſcunt tanti numinis maieſtate,incredibili ac diuina lætitiæ voluptate perfruentes: iis ſunt honoribus ornati, qui verè honorum nominibus digni ſunt. Atque hæc gaudia capient,hos honores obtinebunt in omnem ſæculorum æternitatem. Quod de patria ſuperborum & iracundorum hominum dici nulla ratione poteſt cum malis omnibus, & æternis ſuppliciorum generibus omnes improbi,in tenebris ſemper iacentes & conflictentur & conflictabuntur in perpetuum. Quod ſi patriam ſuam hoc ſæculum,dum ſuperſtites ſunt,homines ærumnoſi ducunt: quid indignius hominis præſtantiâ, quam animos ad cæli gloriam immortalem natos abiicere turpiter ac proſternere ritu pecudum intemperatiſſimarum ad res duntaxat præſentes, fluxas & citò perituras. Vide igitur qui demiſſionis amans, qui patientiæ ſtudioſus eſſe velis, quid interſit inter harum virtutum,& vitiorum virtuti aduerſariorum patriam. Iam verò cum de auctore demiſſionis & patientiæ,id eſt de Deo optimo maximo, de præceptore totius abſolutionis Chriſto Ieſu conſtet,quoad harum virtutum dignitatem illuſtrandam clariùs eſſe poteſt? ſi tamen magnitudinem demiſſionis,ſi patientiæ præſtantiam attentè conſiderare voluerint,quid humilitate,quid patientia ſublimius reperiretur? Equidem cum ſeſe demittentem hominem, & patienter iniurias tolerantem videat,inſciis veritatis,hanc nimis fracto anguſto animo putat eſſe,qui ſe non vlciſcatur per iniurias vindicet,non ſpiritus inſolentes, & inimicorum feritati, parem feritatem non opponat. Quaſi verò quidquam paruum, aut humile ſit ducendum, ſi ad alterius exiguitatem & humilitatem

tem comparatam ſit,& cum collem editum & excelſum videmus ad montes altiſſimos, & cæli propè ipſius æmulos ſpectantem non humilem ac demiſſum agnoſcamus. Cùm igitur omne id quod magnum dicitur, è magnitudinis cõtentione petendum ſit, quis dubitabit demiſſionis appetentes, qui ad cæleſtem & immortalem gloriam properant multò clariorem dignitatem & illuſtriorem conſequutos fuiſſe, quàm illos, qui leuem & inanem ſæculi vmbram & imaginem conſectari deſinant & cælitum ſplendorem, & illuſtre decus appetere nolint, & ad illud omnes corporis & animi neruos intendere exempla ſibi in omni genere rerum proponentes illuſtria. Qui inſolentes & ſuperbi ſunt, neſciunt oculos ex infimis rebus attolere, & ad Beatorum amplos & excelſos gradus animorum aſpectum referre, tanquam ruſticani quidam & agreſtes, qui in oppidulo humili & obſcuro nati iſtorum facile principes locorum inſoleſcunt. Qui vbi primum Hiſpalim, aut in aliam ciuitatem ampliſſimam & ornatiſſimam veniunt, & in his oppidis florentiſſimis virorum ſplendorem, & ciuium diuitias, & multorum Principum magnificentiam vident, ſeipſos temeritatis & inſaniæ protinùs arguunt: qui nec cùm mediocri dignitate præditis hominibus ſe comparandos eſſe cernunt, & intolerandos illos ſpiritus, quos inſolentia temeraria extulerant, deponunt, & abiiciunt ſine cunctatione. Quòd quidem in omni genere rerum cernere licet. Etenim quis eſt Philoſophus paulò ſanior, qui ſe, cum Platonem, aut Ariſtotelem, conſiderauerit, non protinùs abiiciat? Quem Imperatorem rerum præclarè geſtarum gloriam inſignem non deterrebit, aut ad Alexandri fortitudinem in orbe terrarum capiundo feliciter adiuncta fortuna? aut cuius

Regis

Regis imperium,cum longè latéque ad vltimos terræ fines Romanorum ſpectante ditione potentiſſima cōferre quiſquam audebit? idem vt per omnia pares ſint generatim & ſpeciatim,demiſſio, patientiáque virtutes clariſſimæ,de patientiæ laude dictum putate. Cuius alumnos neque multitudo magnitudóque tormētorum, neque diuturnitas carceris, neque ſqualor & ſordes,neque fames & ſitis, neque bonorum ſpoliatio,neque cunctorum tyrannorum exquiſita ſupplicia ab officij laude clariſſima auocare potuerunt. Nam cum altiora mentis oculos complectantur, & illos clarior & illuſtrior honoris pulchritudo maneat,cruciatus omnes tyrannorum perferētes,nihil ſua in carcerem coniici,in ſqualore ac ſordibus iacere, corpori catenas iniici,in equuleo torqueri, candentes laminas admoueri,capitis damnari,raptari ad equorum caudas alligatos,& vitam incendio,cruce,& omni crudelitate tormentorum adimi. Cùm nihil ſit honorificentius,neque illuſtrius,quàm omnes pro Religione,pro Chriſti Ieſu gloria ſubire ſuppliciorum acerbitates:ſi corpus deformetur, & excrucietur variis tormentorum generibus,in altero cæleſtis vitæ ſæculo pulchritudine immortalitatis decorabitur, & vita multis ſæculorum finibus terminādā ſuccedet Beatorum Principum ſemper fœlicitate,ſemper cælitum ſempiterna gloria,& honoribus etiam nunquam perituris cumulanda:ſunt enim patientes,quemadmodum demiſſionis alumni,magna Dei cognitione præditi,altiùs illorum animi extolluntur,& contempnentes ſui corporis,vitæ,capitis ad ſummam beatorum dignitatem,& ad Martyrum gloriam, & ſplendorem comparantes ſeſe, quas perferunt, ſuppliciorum etiam inauditos cruciatus? facibus flagrantes ardentibus incredibiliter efferun

efferuntur, neque conquieſcere poſſunt tantæ dignitatis, tantóque ſuperioris cupiditate ſuccenſi. Et quidem quemadmodum Magnates huiuſce ſæculi ſuis inſignibus aurei velleris reliqui generis mortalibus excellunt, ita tanto interuallo præeunt patientiæ, demiſſioníſque ornamentis affecti cælites, adeſt ſuis honoribus & dignitatibus ampliſſimis illuſtrati, quãcúnque non humanæ fortunæ ſolùm, ſed iſtius, quem aſpicimus, ſolis aſtrorum principis claritatem obſcurant. Quid enim intereſt inter Ermenegildum quondam Regem, & modo Martyrem inuictiſſimum? quid inter reliquos cuiuſcúnque dignitatis humanæ ſplendore claros, & inter illos minimos aulæ cæleſtis Heroas, patientia luminibus fulgentes? Nullius eſt tantum flumen ingenij, nulla tanta orationis ſcribendiq; vis, quæ non dicam ornare minimam tantæ dignitatis partem, ſed neque adũbrare vlla ratione poſſit. Quòd ſi ex ſanctorum ſplendore dignitas vtriúſque virtutis agnoſcitur, quæ & quanta ſunt Diuorum, patientiæ, demiſſionéque æquabiliter prędítorum exempla? quis vnquam ex flore Beatorum, non vtriúſque virtutis immortali laude viguit? quis meritis vtriúſque laudis illuſtribus non redundauit? laudas patientiam B. Franciſci in corporis pœnis perferendis acerbiſſimis, in cõflictanda carne, in domandis cupiditatibus, in faciendis itineribus æſtate, hyeméque pedibus, in condonandis denique iniuriis, & tolerandis animi incredibili voluptate. Recordare precor eiuſdem quóque ſanctiſſimi viri demiſſionem, à qua cognomenti conſequutus fuit inſigne propter altas, quas in tanta virtute radices egerat. Recordare mirificam ſpeciem clariſſimæ ſedis, ſocij ſui animo diuinitùs obiectam. Qui mentis oculis cernere viſus eſt ſubſelium cæleſti claritate

ritate circumfuſum,& in altiſſimo cæleſtis aulæ loco collocatum ſupra plurimos diuinorum ſpirituum gradus clariſſimos, & admiratus ſplendorem & claritatem aſpecti ſubſelii magis mirari viſus fuit,& cæleſti voluptate perfundi, ſimul atque accepit Franciſco, tantum támque ſublime ſubſidium propter illius admirandam diuinámque demiſsionem comparatum.Id temporis adit ad Franciſcum ſocius percontari incipit parentem de opinione,quam de ſe haberet,& nihil de viſione præſenti loquitur, nec minimum ſignificat cuius rei potiſsimùm cauſa veniſſet:ſed tanquam parentem rogare audet. Cui cum Franciſcus reſpondiſſet, & ſumma fuiſſet reſponſi, vt nihil Franciſco ſubmiſsius eſſe, nihil ad illius demiſsionem addi poſſe videretur. Nam cùm infrà omnes homines, infrà latrones graſſatoréſque viarum,infrà homicidas,infra quodcúnque ſceleratorũ hominum genus ſe poſuiſſet,& omnium ſe peſſimum dicens & confirmans, conſtituiſſet comes,reſponſo ſanctiſsimi Patris obſtupuit,& cum obiiceret fore, vt iſtud credibile fieret nemini, addidit verus ſui ipſius contemptor Franciſcus cauſam,quo fidem faceret,veri ſciendi cupidiſſimo. Quia ſi in ſupra nominatos homines, quæ in me innumerabilia conſtant, Dei beneficia conſtitiſſent, magis illi profectò grati, magis ſine dubitatione memores Beneficiorum fuiſſent acceptorum.Effertis etiã demiſſionem ſanctiſsimi Regis Ludouici in Xenodochiis inuiſendis,& in pauperum abluendis pedibus, in curandis tractandíſque vtráque Regia manu vulneribus,&ad inopiam,& ſqualorem,ad pedorem horridorum hominum pedes abiicientis ſeſe, & aureum diadema,purpuram fulgentem, Regiam maieſtatem proſternentis: complectimini quóque mentibus pa-
tien

tientiam illam, qua tot fecit itinera, tot maria tranſmiſit, tot loca peragrauit terrarum, tantam militum ſuorum immunitionem, tantam peſtilentia crudeliſſimè graſſante ſtragem editam, & reliquas calamitates, & clades acceptas, ac mortem ſuam tam æquo ac verè Regio animo pertulit. Commemorarem aliorum exempla multorum Chriſti Ieſu militum, qui qua patientia fuerunt, eadem demiſſionis eximia præſtantique laude viguerunt. Sed vos ex Chriſto Ieſu fonte perenni & inexhauſto, vt aliarum virtutum omnium, & demiſſionis & patientiæ exempla maxima ſtupendaque petetis; qui in ipſo ortu, adituque vitæ ſuæ tantopere demiſit ſe ad humilem porticum & ad pecudum duarum præſepe Dominus terræ, cœlique potentiſſimus. Atque eodem tempore, quantam rerum inopiam, quas hyemales pruinas, niues, & cæteras iniurias perpetitur. Octaua poſtea lux eſt à natalitiis, & vſque eò ſe demiſit, vt non hominis, ſed infimi ſerui peccatoriſque cum ſumma virtus eſſet, & abſoluta ſanctimonia, fortunam ſuſcipere non recuſauerit, circumciſionis ſigno & ſtygmate in carne ſua ſanctiſſima ſeruilem in morem impreſſo. At in hoc demiſſionis facto pulcherrimo, quæ dat manſuetudinis inuictæ diuinæque patientiæ documenta? non caro ſanctiſſima reſcinditur gladio ſacerdotis? non altè acie gladii carnem penetrante diſcindinteque ſignum imprimitur? non ſanguine multo abſciſſæ corporis partes profluunt? non puer Ieſus dolorem accipit grauiſſimum? non perfert cruciatus acerbiſſimos. Quid dicam de illa eiuſdem Domini demiſſione, patientiáque mirabili? cùm tollitur in crucem in vrbe maxima celeberrimáque, tanto concurſu virorum ac mulierum, & inter duos interiectus latrones, & nudus & ſpolia-

tus veſtibus,& probris,& conuiciis afficitur,vexatur, & laceratur, pendens ex arbore, lignóque ſublato. An patientię laus non eminet, cùm in crucem tollitur,& manus pedeſque traiiciũtur diritate clauorum? cùm membra corporis diſrumpuntur, dilanianturque adhibita vi, tenſiſque tanta inimicorum contentione brachiis. Cùm fel aceto permixtum omnium rerum Creatori bibendum tãta crudelitate porrigitur? Quid illius doloris, cùm idem Dominus Matrem Ioanni, Ioannem matri commendauit,cùm matrem relictam, & diſcipulos deſertos ac diſſipatos recordatur? & inimicorum iniquitate latẽtes & abditos in latebris? gradus eoſdem, & pares profectò hæ duæ clariſſimæ virtutes facere viſæ ſunt, & cum auctore & præceptore Chriſto Ieſu, cum patria cœleſti, cum exemplis illuſtribus & honorificis dignitatem ſuam eadem propè æquabilitate demonſtrare. Quod ſi paribus res ſuas vtilitatibus & emolumentis metiamur,quanta eædem virtutes æquabilitate ferantur nemo dubitabit: nam imprimis in ſuæ naturæ conditionem intuentes ambo, patientiæ, demiſſioniſque ſtudioſi, clariorem & illuſtriorem eam efficere conantur. Abiicere ſe non deſiſtit demiſſionis amans,& patientiæ cupidus offerre ſe ipſum in apertum quodcunque periculum: cum demittens ſe ſe nouerit naturam ſuam ex limo & argilla factam, & in cinerem redigendam citiùs, aut ſeriùs patefacere ſibi modis omnibus ſtudet viam,vt cælitum dignitatem,& immortalem conſequatur.In qua etiam cogitatione verſatur patientiæ cupidus: videt enim exiguum eſſe vitæ curriculum, & breuibus terminis circunſcriptum: iſtud autem, quidquid reliquum eſt vitæ,innumeris telis fortunæ expoſitum, vt nihil ſit hominis natura imbecillius, quæ vitio ipſo

fragilior

fragilior, cùm magis valere viſa eſt, è medio mille caſibus, & paruis ſæpè offenſionibus aufertur. Quid ni ergo agam, inquit ille, de vita diuturniore, æquandáque cum immortalitate ſæculorum omnium, paucis ſæpe toleratis cruciatibus, & in rebus aduerſis retento robore ac magnitudine animi. Cùm præſertim tam bene ad huc ſpetata Beatorum immortalitate mecum agatur, qui liberer ex malis plurimis & miſeriis iſtius vitæ, qui ex fortunæ acerbitatibus infinitis eripiar, & in beatorum felices, & ęternis bonis & gaudiis redundantes ſedes æternas immigrem. Quid me efferam, clamat humilis, cum homo cum vento ipſo, cum fumo, inaniſſima huiuſce ſęculi gloria conferatur? Quid honores & dignitates appetam breui perituras, paſſimque ruinis grauiſſimis expoſitas? Ille me delectant honores, illæque cœleſtis aulæ immortalibus ornamentis illuſtratæ dignitates ſempiternæ. Patientiæ Chriſtianæ rigidus ac ſeuerus cultor in eundem nodum quoſcunque honorum gradus, Principes & Reges huiuſce ſæculi pollicentur ac deferunt, aſpernatur & abiicit, veriſſimorum & ſolidorum Dei immortalis honorum infinita cupiditate flagrans. Quemadmodum igitur ille veſtitus ſericos, cultum corporis pretioſum, ampliſſimas ædes. palatia ebore & auro obducta, gregem famulorum præeuntium & ſequentium, titulos omnes, & inſignia honoris humani, pro celſioribus honorum gradibus contemnit, & incredibili animi magnitudine repudiat. Ita patientiæ laude commendatus, dum offeruntur ei voluptates, & iucunditates huiuſce ſæculi, ſtudia ſummorum Principum, & gratia Regum clariſſimorum ſalus & incolumitas cum diuitiis & opibus, cum acceſſione fortunæ, & amplificatione ſtatus florentiſſimi. Omnia hæc ala-

critate ſumma deſpicit, & corpus in medias flammas, in gladios diſtrictos, & in ſecurim intentam, in omnes tyrannorum cruciatus obiicit & opponit: & nihil ſibi iucundius videri poteſt, quàm morte ſua repræſentari ſibi dignitatem Eccleſiæ, gloriam & decus immortale Chriſti Ieſu? Sed quid non agent? quid non contendent demiſſione patientiæque præſtanti pręcellentes viri? qui iis virtutibus cumularunt & auxerunt maximas diuinæ virtutis opes, & theſauros abſolutæ ſanctitatis infinitos: neſcio enim quomodo Deus ipſe, de cœlorum ſedibus altiſſimis benignioribus amoris & indulgentiæ paternæ oculis vtrumque genus hominum tolerantium omnia, ſeque ſtudioſè demittentium aſpicit, vt eiſdem ſemper adeſſe, eorundem animos locupletare, cum eiſdem oblectare ſe ſe, & tanquam in cœleſtium deliciarum viridariis iucundiſſimis verſari, floreſque & ſuauitates innumerabilium ornamentorum adamare, tantam vim & magnitudinem odoris diuini percipere, & eam præſentia ſui numinis nouis in dies, & maioribus incrementis cumulare non deſiſtat; ſi non aliud attulero, niſi virginis exemplum Mariæ, eo contenti precor eſtote. Neque enim plura datur nobis afferendi facultas propter temporis anguſtias, & immenſum rerum pelagus, quo obrueremur, niſi de induſtria præciderentur, quo properantis orationis curſum ſua multitudine retardarent. Nam quæ ex omni cœlitum flore, omni genere virtutum virgine Maria præſtantior? in quam potiſsimum Deus immortalis ab infinita ſæculorum omnium æternitate ad Filij ſedem & tabernaculum deligendum oculos conieci. Quam virginem integerrimam Filij matrem, parentem generis humani, præſidium & anchoram noſtrarum rerum, ianuam gloriæ cœleſtis appellamus,

& prædicamus, pro ſuis maximis & ſingularibus meritis, ſummo ſtudio,ac religione tantæ Beatorum Reginæ flagrantes. At virginem hanc ad tantæ ſanctitatis laudem, ad tantam Matris Dei ſempiterni gloriam oſtendendam, non demiſsionis præcipuè laude mirandam, præ cæteris ex infinita muliebris cætus ſuauitate virginibus delegit? At hanc eandem, quemadmodum omni patientiæ ſtudio exercitam,quo animi robore, ac magnitudine mirifica præditum, quibus laudibus & ornamentis tolerandæ cumulatam, ab illo potiſsimùm tempore,cùm gladium ſuppliciorum, & cruciatuum cunctorum Symeon ſanctiſſimę Virgini prædixit,accepimus & legimus. Gloria Beatis Martyribus & demiſſionis honore præſtantibus,& gradus ampliſſimi inter alias Heroas & magnates cœleſtes præcipui & ſingulares præſtituti declarant vtriuſque virtutis & ęqualem dignitatis ſedem,& decus immortale conſequutum. Conſiderate,quo euecti fuerint,ad quem locum cœli ſublimem aſcenderint, quod faſtigium & ſublime culmē obtinuerint,qui à nobis commemorati ſunt oratione præſenti ſancti, ſanctæque omnes.Et cum B.Franciſci ſedem altiſſimam cum Regis ſanctiſſimi Ludouici gloriam excelſam,cùm aliorū patientia & demiſſione florentium gradus celſiſsimos cogitaueritis.Cùm virginē Mariam,cœlorum Reginā & Imperatricem diuinorum ſpirituum,cùm Chriſtum Ieſum propinquum ſolio ſanctiſsimæ Triados, & in illis ſedibus,diuiniſq; domiciliis ſupra ſanctorū omniū cœtus demiſsionis & patientiæ ſuæ inſignia longè latéque collucentia, & harum virtutum titulis & ſtemmatibus decoratum,eundem Filium Patris Æterni cōtemplati fueritis vtriuſque,mihi credite,virtutis ſtudio inſatiabil ique cupiditate flagrabitis, & quæ à nobis

prædicta ſunt, de tantarum virtutum æquabilitate planè fraterna in animo condenda potiſsimùm & præclaris actionibus comparanda conſtituetis: vt quibus patientiæ demiſsiones laudibus ornati cœleſtes Heroes ſedem ſunt dignitatis ampliſsimum conſequuti, eandem vos æmuli & imitatores egregij omni ſtudio, labore, vigilantia, aſsiduitatéque conſequamini. Quod vt obtineatis, quemadmodum optimus quiſque niti ac contendere debeat, præter laudes harum virtutum, quæ ad auctorem præcipuè, & ad patriam cœleſtem, & ad vtilitates maximas, & commoda vera ac ſolida, & ad incrementa plurima, progreſsionéſque palam in diuinæ ſanctitatis via aſpectas, ad beatorum honores, & ad gloriam immortalem, tot ſanctorum illuſtribus exemplis contentam pertinent. Oblectate vos etiam, paſcite ſenſus & animos veſtros ſanctiſsimæ crucis trophæis monimentíſque cœleſtibus, quæ ſunt tantarum virtutum ſtemmata celſiſsima: & cùm in Eccleſiæ celebriore parte, in templis, in aris, non modo in parietibus noſtræ ſalutis trophæa, crucis ſcilicet monimenta videritis, & ex ipſa cruce pendentem Chriſtum Ieſum, ſummo ſtudio ac religione à Chriſti cultoribus ſuſpici ſuppliciter ac venerari. Cum eiuſdem inſignibus diademate Regum & thiaras Pontificum Romanorum ornari: cùm ſalutem, cùm vitam noſtram, cùm gloriam, cùm honorem & decus Chriſtianorum crucem ipſam dici, & prædicari aſpexeritis & audieritis, altius mentis oculos tollite, & luſtrate ſedes omnes, luſtrate cœtus & ordines Beatorum, & ad Reginæ vſque cœlorum filiíque cunctis aulæ cœleſtis ordinibus magnificentiſsimè glorioſiſsiméque præſidentium, vtrumque inſigne ſolium penetrate celeritate mentis incredibili, & quoties

ties

ties militantis & triumphantis Eccleſiæ ſedes honorificentiſsimas peragraueritis, toties vobis patientiæ demiſsioníſque trophæa non poterunt non occurrere monimentáque glorioſiſsima, vt illorum præſidiis, quaſi pennis duabus elati in cœleſtem Beatorum ſedem læti, & exultantes euehamini.

Pugna Dauidis cum Goliath.

NVlla res eſt, quæ maiorem vim habeat ad hominum vitam rectè conſtituendam, ad eandem ab otio, vitiíſque omnibus ad laboris & vera laudis ſtudium traducendam, quàm clariſſimorum hominũ, & eximia virtute præditorum exempla pulcherrima. Eſt enim exemplum viua quædam, & expreſſa rectè factorum imago, & ſimulachrum illuſtre cunctis ad laudem aſpirantibus propoſitum ſemper ad imitandum, quo optimus quiſque magis inflammatur, & ſui ſæpè prorſus immemor præſtantia tantæ magnitudinis ad virtutis actiones præclarè ſuſcipiendas excitatur. Quod ſi ſtatuas fortiſſimorum Ducum, in celebrioribus olim & altioribus locis ſtatutas eſſe veteres magni ad Reipub. amplificationem intereſſe putauerunt, & illos potiſſimùm, qui de patria benemeriti fuerunt, viuos ſæpiſſimè, ſæpius mortuos propter preclaram ſui nominis memoriã poſteris relictam commendabant: cur ſanctiſſimorum Heroum, & illorum potiſſimùm, qui confectis huiuſce militiæ ſtipendiis in beatam illam cœleſtémque patriam aſcenderunt in laudibus debitis ad recordationem illorum excitandam imitandámque factorum gloriam illuſtri teſtatáque virtute celebratam iuuentuti proponemus. Comprehendite animis, Auditores, factum Dauidis, victo-

riámque de Goliath immani, truculentóque Gygante reportatam. Ille ſuperbiſſimus & inſolentiſſimus Goliath præter cæteros exercitus ſui milites audaces & inſolentes tanta temeritate & furore mentis præceps ferre viſus eſt in optimum quémque potentiſſimúmque generis Iudæorum militem ac Ducem, vt nullo diſcrimine fortiſſimum ad præliandum audacter prouocauerit & inſolenter. Jlle erat corporis ſtatura magna, alto corpore lateribus vaſtiſſimis, mole planè gygantis horribili, cùm gladio accinctus, tum haſta fulgenti mucrone cædem & internecionem omnibus munitans, lorica fortiſſima & latiſſima, & cæteris omnibus armis munitus & inſtructus, toto ore ſpumas agens, ex oculis, ex vultu flammas ſpirans, ex imo pectore crudelitatem & feritatem anhelans ad præliandum audaciſſimum fortiſſimúmque laceſſabat Iudæorum. Illi, qui beſtiam tam tetram, tam horribilem, tam immanam non aſpexerant vnquam, tremere, nec audere ad dimicandum prodire, fugere omnes, ac recuſare certamen, & in ignominia & infamia verſari, qui tantæ belluæ, qui ſe opponeret, & conatus & impetus ſuſtineret, ſi minus audaciam ferocitatémque non frangeret, reperiebant neminem. Quid ageret Saul, qui ſummam imperij tenebat, qui Regni Iudæorum gubernacula tractabat, tantam inferri ignominiam ſui generis hominibus, & populo Dei ſempiterni tantis in deliciis habito, tantis honoribus affecto, tantis victoriis, & victoriarum clariſſimarum inſignibus præcellenti, tantum probrum & dedecus inuri pateretur? ô ſummam Dei immortalis laudem! ô mirandam diuinorum conſiliorum rationem! Quem minus putares, & parum ad arma tractanda idoneum diceres, prorſus rei militaris inſcientem, qui neque ar-
ma

ma indueret, neque gladio ſe accinxerat, neque militum campos, neque acies inſtructas viderat, qui ruri ſemper egerat, & paſcendis ouibus occupatus ad ſingulare certamen, dimicationémque iucundam, præter ſpem hominum & opinionem vltro offert ſeſe, ac deuouet ad Regis voluntatem, vt prouinciam ſibi demandet & deferat. Addit paratum ſe eſſe, in medium campum prodire, & cum teterrima bellua aperto marte confligere, & quidem non gladio, non telis non armis aliis militaribus, ſed funda, lapide baculóque eſſe decertaturum ſeſe, & ſuperaturum ſine dubitatione contemptorem generis ſui, & honoris diuini pollicetur: cernite igitur & oculos in medium campum coniicite, & Goliath, illis lateribus, *illa* magnitudine corporis, illa mole membrorum omnium, illa poſtremo ſuperbia ferocitatéque ſua contemnentem Dauidem, & gloriantem in viribus in fortitudine ſua, & coniicientem probra multa in Dauidem, qui auſus fuiſſet periculoſi certamini partes ſuſcipere corpore exiguo præditum, & contemnendum ad aſpectũ oculorum cùm belluam Goliath aſpexeritis, aſpicite Dauidem etiam parua corporis ſtatura præditum ſine armis, ſine gladio, ſine telo procedentem in medium, nihil de ſe iactantem, Dei immortalis viribus nitentem non ſuis, & victoriam ſperantem diuini numinis cœleſti virtute fretum. Oculi omnium in vtrumque coniecti erant, & pugnæ dubium euentum expectabant. Primùm Goliath irridere Dauidem, aduerſari non pauci milites quaſi puerum & nihil ad Goliath comparandum, ſimul aſpernari: Iudæi rem omnem immortali Deo commendare, & ex illius diuino robore exitum fœliciſſimum ſperare. Quid plura? ſumma cunctorum exſpectatione concurritur, & vix Go-

liath ictum intendit,cum inanis excidit conatus,planè puncto temporis apparuerunt inanes riſus, inanis iactatio & oſtentatio ſuperbiſſima, inanes motus corporis, inanes ſpes, & cogitationes, inanes poſtremo voces,quas effundebat: cum ſtatim Dauid, vix lapidem iacere viſus eſt in Dei immortalis nomine, cum ſaucius turpiſsimo lætho cecidit reſupinus, horrendo armorum ſtrepentium ſono, prodigioſa illa ſui corporis gygantei mole,multum ſpatij terræ occupans. Accedere continuo Dauid incredibili animi magnitudine præditus, arrepto gygantis gladio caput à ceruicibus abſcindere, Iudæi conclamare victoriam, adoriri fortiter aduerſarios. Quid Philiſtæi? continuo terga vertere, inſequi celeritatē magna fugientes inimicos, ſparſos iam,& diſſipatos,confuſos & perturbatos vehementer, & ſpem ſalutis in incitata fuga ponentes, partim vulnerare, & à lateribus & à fronte cædere innumerabilem multitudinem, & ſtragem infinitam edere,necare denique ferè omnes,præter illos,qui potuerunt euadere pedum incitata celeritate. Conferte nunc vaſtitatem gygantis Goliath, cum exiguitate corporis Dauid, ferocitatem gygantis, cum manſuetudine paſtoris,elationem illius, cum iſtius demiſſione,illius iactationem,cum iſtius in diuino numine collocata ſpe,gladium Gygantis,cum funda Dauidis, haſtam cum baculo, arma denique cum lapidibus, galeam cum pileo ſecmentato,loricam cum pelle caprina,incitantis gygantis animum, cum pacato ſedatóque Dauidis, impetum Goliath, cum Dauidis animo, illum victum,Dauidem victorem, exercitum Iudæorum inſectantem copias Phyliſtinorum, illorum fugam,cædem, & ſtrages plurimas, cum addito Iudæis animo, cum perſeuerantia perſequendi copias Phili-

ſtinorum,

ſtinorum,cum ſpoliis, & victoria reportata, denique cauſam aduerſariorum victam, alteram integram ac florentem, & Dei numen & præſentiam oſtentantem. Quod factum glorioſius reperiri potuit ad immortalis Dei gloriam prædicandam? in quo cum ageretur gloria tanti Domini, quam hoſtes imminuere conabantur & infringere. Cùm ageretur decus illuſtre majeſtatis eiuſdem Dei ſempiterni, quod ſuperbiſsimi homines abiicere nitebantur & delere, per gygàntem immaniſsimum inſolentiſsimúmque, cum denique dignitas ageretur tantæ celſitatis, multis antea victoriarum trophæis, immortalitate ſæculorum omnium teſtata, quam ex hominum animis, ac memoria tollendam, & obliuione ſempiterna obruendam hoſtes iiſdem curabant, ſic Deus, illam Deus ipſe auxit & amplicauit, & poſteritati commendandam vnius Dauidis facto pulcherrimo tradidit, vt non buccinarum clangore, non tympanorum ſono, non vtriuſque exercitus collatis ſignis, non viribus Martis infeſtis, ſed vnius hominis manu, vnius paſtoris virtute, vnius inermis lapide proiecto percuſſerit, oppreſſerit, & cæſum proſtrauerit reſupinũ in terram, factum eſt iſtud præſtantiſſimum, pleniſſimum gloria, pleniſsimum diuinæ Majeſtatis honore, & & illius ſimile cum mulieris vnius virtute fugauit copias, Aſſyriorum innumerabiles & obſidione acri, vehementíque ciuitatem in extremas anguſtias adductam liberauit occiſo priùs ſuperbiſſimo teterrimóque Holoferne Duce. Non equidem Deo optimo ac maximo opus eſt exercitibus omni copiarum genere abundantibus, non eget ille peditibus non equitibus multis, non apparatu magno, militaribúſque inſtrumentis ad debellandas capiendáſque ſibi inimicas & inſe

infeſtas gentes. Quemadmodum ſchachidos colluſor ſcientiſſimus vno pedite multorum ſtragem edit militum & campum ſibi patefecit ad Reginam conſtituendam, & includendum opprimendúmque aduerſariæ factionis Regem, & quacúmque illum deducit perruptione facta,in ſedem altiorem impellit,illos de ſuis ſedibus depellens,alios fugans & rapiens,& quacúmque tranſmittit,in multorum funeribus exultantem ac triumphantem in eum vſque locum altiſſimũ perduxit,ac prouexit glorioſè,vt pòſt ſtragem editam, & exercitam carnificinam de Rege victoriam glorioſam reportet: ſic equidem Deus immortalis non ferri viribus, non vtriuſque exercitus acerrimo congreſſus, ſed vnius hominis, vel potiùs pueri, in bello nunquam verſati, vnius paſtoris in caulis, & in camporum apertis æquoribus vagantis, & paſcentis ouium ſibi commiſſarum gregem, inermis prorſus, lapidis iactu,ſempiterni numinis ope victoriam & inſignia reportauit victoriæ præclariſſima. O gloriam æternæ maieſtatis celſiſſimam! ô decus omni laude prædicationéque celebrandum! ô vim ac poteſtatem Dei immortalis robore ac virtute planè celeberrimam. Quid aliud agimus? quid aliud contendimus inſcij,& ignari veræ ſolidæque gloriæ, niſi Dei diuinum, & immortalem honorem? quocum actiones noſtras,mentes& animos contulerimus,cum magis deſtituti videamur,maioribus auxiliis, & opibus muniti ſemper eſſe videbimur.Iſtius Dei gloriam ſpectans Moyſes,hanc appetens,& contendens,quod ſigna Ægyptiorum ſedibus admiranda, ſempiterna recordatione digniſſima fortis & inuictus edidit? Quod per mare immenſum & formidandum fluctibus ex vtráque parte muri inſtar conſiſtentibus, ad tranſmit

tranſmittendam gentem ſuam iter patefecit: quanti roboris ac diuinæ virtutis fuit? Michael ille cæleſtis, prauitate Luciferi concitato tumultu, & orto bello grauiſſimo teterrimóque nefariorum ſpirituum conſpiratione ſcelerata acies hoſtium inſtructas honorem ſibi arrogantium, & immortali Deo inſolenter eripientium profligauit,& ad inferorum ſedes deturbauit,deiiciens vna ſceleratiſſimum eorum ducem luciferum & tanti ſceleris conſortes nequiſſimos vnius duntaxat Dei immortalis nomen implorans,Appetiit gloriam diuinam Lucifer,ea ſpoliatus fuit,quam conſequutus fuerat liberalitate tanti Domini. Pulcher erat,& admiranda pulchritudinis magnitudine,poſtea deformis factus, & omnium, quæ fuerunt in poſterum fœdiſsimus in ſumma gloria futurus erat,ſi creatori ſuo paruiſſet, dedecoris & ignominiæ maculis omnibus inuſtus ſempiternam ſubiit. Deinde turpitudinem: æternis gaudiis perfrueretur, ſi in fide Domini permanſiſſet, ab auctore deficiens in luctu & ſqualore perpetuo iacebit. Princeps eſſet innumerabilium diuinarum Mentium, dux deinceps & auctor totius ſceleris & impietatis à ruina fuit ſempérque erit. In gaudiis & lætitiis immortalibus futurus erat, poſtea ſuppliciis & flammarum ardoribus nunquam excruciari deſinent amiciſſimus extitit diuinæ maieſtatis,capitalis ab illo tempore poſt nequitię defectioniſque ſuæ prauitatem factus fuit inimicus.Quid amplius? diſcordias, inimicitias, bella vnquam habere deſinet cum hominum genere,honoris diuini ſtudioſorum.Cuius ſi vis ſpeciem & ſimilitudinem aliquam expreſſam habere,intuere mentis oculis Goliath imaginem Luciferi, & Dauidem Michaëlis effigiem & ſimulachrum inſigne cum gygante teterrimo pugnãtem.

tem. Illum intùere virorum inopiam ſuperbiſſimè exprobantem, hunc ſolummodo Deum colentem ac metuentem:illum laceſſentem fortiſſimum quémque de ſe multa temerè & inſolenter iactantem,hunc pro populo Dei,& pro tanti Domini honore pugnare deſiderantem; illum armis fulgentibus munitum, prodeuntem in medium, hunc inermem omnino, illum cum Galea,hunc cum pileo ſecmentato,illum munitum Lorica fortiſſima,hunc paſtoritia amiſtum pelle; illum accinctum gladio,hunc neque gladium,nec vlla quidem arma gerentem: illum cum acerrimo fulgentíque telo,hunc cum baculo paſtorum vſitato, illum armis omnibus,hunc cum lapide duro & aſpero; vtrúmque poſtea paratum ad dimicandum,ſed illum cum probro multo ac dedecore cadentem,hunc cum ſumma gloria & honore caput à gygantis ceruicibus abſcindentem intuere,fugam aduerſariorum,impetus Iudæorum victoriam,lætitiam,plauſum, & acclamationem. Quid hoc glorioſius ad immortalis Dei honorem ſempiternum, & ad Dauidis decus maximum accidere potuiſſet vnquam? ſed videamus iam facti pulcherrimi plurimas vtilitates, plurimos à populo Iudæorum fructus perceptos: liberati imprimis fuerunt illorum timore, quo perculſi fuerant animi omnis generis Solymorum. Atque ipſe Saul, qui in magno metu fuit,qua ſolicitudine,quibus curis ex anxietatibus liberatus? Iam verò cum à ſe tantam turpitudinis labem omnes repuliſſent. Cum Goliath inania verba cecidiſſent,cùm ſuperbiſsimi Gygantis ſpiritus fracti compreſſique fuiſſent impetus furentes, quis ſe tanto robore diuini præſidii, munitæ genti niſi temerarius prorſus ac furens eſſet,auderet opponere. Mitto hic hoſtibus ablata ſpolia,detractas veſtes, direpta

caſtra,gladios , tela , cæteráque arma & inſtrumenta militaria capta. Relinquo cibaria , commeatum omnem,quem in caſtris hoſtes,reliquerant, pecunias,diuitias,argentum,aurum,res alias magni pretii & æſtimationis , quas ſecum comportare homines ſolent: Omitto denique quidquid ex victis victores adipiſci conſueuerunt beneficio fortunæ , & prædas omnes, quibus locupletati exultantes ac triumphantes reuertuntur in ciuitates. Vos cogitate ſi magni ſalutem habetis,ſi magni ducitis parentum & ciuium incolumitatem,ſi filiorum vitam,ſi bona,fortunas,tecta , templáque conſeruata:quantis periculis liberati eſtis,quibus gladiis hoſtilibus,qua crudelitate, furoréq; ſuperbiſſimorum hoſtium,qui in vos irruerent , & iugularent ad vnum:& quod Iudæi fecerunt , ſaltem feciſſent ſine dubitatione , vt huc illucque iactantes gladios Iudæos omnes fugientes partim vulnerarent, partim cederent,& cadauerum cumulo cædendorum terram operirent. Inde in vrbes defenſoribus carentes propter ſtragem factam inuadentes parcerent filiis veſtris,parcerent vxoribus , abſtinerent manus à parentibus?non imbuerent gladios occurrentiū cruore virorum ac mulierum , qui mulierum eiulatus?qui ploratus?qui poſtremò ſanguinis vbique per vias, per plateas , domibus ipſis,& intra palatia , cubiculáque omnia latiſſimè manantes flumina ? ædes , templa, loca omnia diriperentur,& in veſtris bonis auariſſimè rapaciſſiméque milites exultantes ſecum omnia exportarent in ſuas patrias ſedes. Quid cum polluerent templa,cum res ſacras contaminarent , cùm auro diuitiiſque omnibus locupletati veſtras ædes & ſacras, templa partim euerterent,ac diruerent, & aliquot in ſeruitutem adducerent, vitam acturi ſemper miſeram

& ærum

& ærumnoſam. Iudæi, Iudæi inquam facto Dauidis peſtem horum malorum omnium in hoſtes conuerterunt,& quam perniciem ſuis rebus,vitæ, tectis, & templo machinabantur in exilium ſuum recidiſſe cognouimus. Cedant,Auditores,Romani Dauidi fortiſſimo,qui quanquam multas victorias ſingularium virorum fortitudine conſequuti fuerunt, tamen neque magnitudine rei præclarè geſtæ, neque multitudine commodorum,neque gloria nominis comparati, neque finis in Deũ immortalem relati celebritate, cum præſenti Dauidis egregio facinore conferri debebunt. Cædat factum Torquati clariſſimi fortiſſimíque viri, qui Galliam laceſſentem inſolenter ad dimicationem ſua virtute ſuperauit.Cedat factum Horatij Coclitis, ex vltima ponti parte phalanges aduerſariorum plurimas ſua fortitudine ſuſtinentis, & refellentis vehementiſſimè donec à tergo ſuorum opera Romanorum pons euerteretur,diruerétúrque,& ipſe de ponte flumen in altiſſimum ſeſe deiiciens,quanquam armorum pondere preſſus,nando euaderet in ſuos: Cedat denique, vt alia omittamus veterum monimentis conſignata, factum M. Horatij fortiſſimi ciuis, qui duobus occiſis Curiatiis,ipſe ſolus tribus obſtitit fratribus,& qua ſcitis calliditate ſimilis fugientis, & ad propinquiorem inſequentem conuerſus, vnum quẽque ſuperans deſperatam à Romanis victoriam, ex hoſtium manibus eripuit. Omnibus iſtud Dauidis factum glorioſum & immortalitate digniſſimum tenebras & noctem obſcuriſſimam offudit. Vt enim cætera prætereamus,vel hoc quis non videt, reliqua facta armorum in præſtantiam ſuam obtinuiſſe, iſtud nullis,vt prædiximus,armorum nec telorum fulgentium, nec diſtrictorum gladiorum robore præſtitum

fuiſſe.

fuiſſe. Qua de cauſa clariùs,& hoc ſolùm nomine vel commendandum ſæculorum omnium memoriç ſempiternæ. Quod ſi non has vtilitates commemorare potuiſſemus, communes omnis generis Solymorum, ſed proprias Dauidis,&ad illum potiſſimùm ſpectantes,dignum eſſet factum iſtud procul dubio cunctarum gentium ac nationum prædicatione commemoranda. An ille ſeipſum non conſeruauit incolumem? non occidit Gygantem hoſtem importunum infeſtiſſimúmque?non vitam ex illius gladio diſtricto, populóque imminenti eripuit, non hoſti mortem attulit exercitu vtroque ſpectante?non Regem cura ſolicitudinéque liberauit Saulem, & ad benè de diuina miſericordia ſperandum cuiuſcumque ordinis mortalibus quaſi ſignum in ſublime capite Gygantis elato, ſuſtuliſſe viſus fuit?non deſperare de victoria coëgit ſtatim innumerabiles aduerſariæ partis milites ac duces, & in fugam ſeſe coniicere relictis caſtris& occiſis eorum multis millibus?non vxorem Michol filiam Regis duxit vxorem ſui præſtantiſſimi facti robore ac magnitudine comparatam? non poſtremo immortalem ſibi nominis gloriam comparauit nullo vnquam poſterorum ætate delendam. Ab hoc etiam pulcherrimo facto virtutes planè Regiæ,Regia dignitas,&ſedes Regis adipiſcenda celſiſſima prædici viſa fuit, & Dauidi merito quidem ſuo deferri. Quem paucis poſt ſæculis gentes Solymorum in Regis Solymorum altiſſima ſede collocatum aſpexerunt,& ſummo honore ac veneratione fuerunt proſequuti?Quid ſplendoris, quid honoris,quantum gloriæ florere viſum fuit in Dauide ab illo tempore,cum proſtrauit in terram, confecítque Gygantem Goliath. Plus equidem quàm cùm paſtor in ſolitudine, per campos & nemora,per valles & per

ſyluas paſcebat ouium ſuarum gregem & ad paſcua & ad aquas hyeme & æſtate diligens & aſſiduus agebat. Conſiderate,quæſo,Dauidem paſtorem, & Regem diuerſis temporibus:& cum ex hoc facto primordia ducta fuerunt honoris dignitatiſque celſiſſimæ, altius equidem exitum pugnæ feliciſſimum prædicabitis. Erat ille paſtor vitam agens in agro,nemora,valles & campos peragrabat, totas hyemes niues & pruinas,& cæteras tempeſtates perferebat? æſtus verò tempore grauiſſimo Solis ardores & caloris moleſtias,humi iacebat, & ſæpè ſtans, magnam noctium hyemalium,& ſæpè turbulentiſſimarum partem bacculo nitens tranſigeret. Tum cum maximè veſtitus erat, pileum ſecmentatum in capite gerebat, pellem caprinam in corpore, perones in pedibus, & cum manticulis à fronte & à tergo pendentibus ad victum quotidianum: quem ſi ex paſtorum communibus eſcis æſtimare debemus, panem & durum admodum, qui ſatis eſſet ad infringendos dentes, & allia, panis condimentum, coniicere debebimus. *His deliciis*, his ſuauitatibus abundaret in paſtoris vita agreſti, ferináque. Cùm verò ab agro, ad aciem;ab ouium cuſtodia, ad rem militarem dono ac munere diuino fuit vocatus, quæ iecisse putatis fundamenta vitæ in reliquum tempus lautioris elegantioríſque degendæ,Regiæ etiam & excelſæ dignitatis,ad quam aſpirauit, & progreſſu temporis euectus fuit?Quem in ſolio celſiſſimo ſedentem, ſummo cum imperio, maieſtatéque maxima, Magnatum & Principum aulæ ſuæ clariſſimorum ſplendore illuſtratum,imperantem tanta cum dominatione,tot populis & vrbibus & prouinciis Solymorum ditioni ſubiectis, fulgẽtem diademate gemmis illuminato ſplendidiſſimis, & cum ſceptro cæteríſque

riſque Imperij potentiſſimi inſignibus decoratum contemplamini. Adite aulæ Regiæ reliquum apparatum & ſplendorem, ædium maximarum elegantiam & magnificentiam eſcas accuratione maxima apparatiſſimas & valde ſtructas, tot adminiſtrorum diuerſis fungentium in aula Regia officiis, multitudinem, & florem, ritus & cæremonias Aulicorum, cultum & honorem omnem tanta cum demiſsione Regiæ maieſtati tributum. Quibus cum omnibus honoraretur Dauid & ab huiuſce victoriæ ſecunda fortuna fundamenta iacta fuerunt, & explorata magnitudinis & tantæ celſitatis auguria planè apparuerint, nihil eſt profecto, quod de huiuſce glorioſiſsimi commodis dubitemus. Sed ad vtilitatis, ad Regiæ dignitatis partes eximias & glorioſas, lętitiam cunctorum gaudium & voluptatem Regis Saulis adiungite. Mihi equidem illam conſideranti occurrunt victoriarum maximarum effuſa gaudia lætitiæque geſtientes. Videor enim audire, occiſo Goliath, & humi iacente gygante truculentiſsimo cunctorum clamores Solymorum ſublatos in cœlum. Quæ vociferationes! qui clamores militum, quæ lætitiæ, dum ſe vident ex hoſtium manibus ereptos? Quemadmodum Dauid, deductus fuit ad Regem Saulem, ſpoliis gygantis ornatus, & capite in haſta inhærente elatáque in ſublime, recta & excelſa, vt cunctorum oculis aſpiceretur Solymorum? Quanta voluptate præirent multi, conſequerentur alij? qui comitatus, omnium ſplendore decoratus Principum, & Heroum Iudeæ potentiſsimorum? quibus tybiarum cantibus? quo concentu, & harmonia? qua vocum mirificè concinnentium ſuauitate? quæ laudes? qui honores tributi? quæ conuiuia apparatiſsima, magnificentiſsimáque? qui dies poſtremò feſti

conſequuti? ſpecies ſanè videretur & imago dierum, qui ſolenni pompa & agmine perpetuo, & à porta præcipua in capitolium vſque. Cùm triumphum glorioſum Romani Imperatores agerent, toto ſeſe ad ſpectaculum S. P. Q. R. effundente, celebrabantur. Atque ſi mentis oculis Solymi intuerentur, cuius illa victoria ſpectaculi ſpecies eſſet, & adumbratio, ſi Deus optimus, ac maximus mentis oculos aperuiſſet ad agnoſcendam inuolucris & tegumentis occiſi Gygantis à Dauide veritatem contentam, quibus gaudiis afficerentur? quibus lætitiis geſtirent? vix apud ſe eſſent tanti boni magnitudine perſpecta. Goliath enim dæmonem teterrimum vincendum ab Aſſertore Ieſu. Dauid ipſum Meſſiam vindicem humanæ libertatis Chriſtum Ieſum, in hominis forma atque figura latentem, victoria libertatem generis hominum, ſalutem cunctorum, dignitatem in priſtinum ſtatum Meſſiæ inuicta virtute vindicandam prædicebat: quo nihil, neque ad Dei immortalis gloriam, neque ad humani generis ſalutem, neque ad orbis terræ lætitiam & voluptatem incredibilem videri poterat appoſitius. Chriſtus enim Ieſus in humili porticu atque contempta, ruinoſa ac malè materiata ſedem ſibi delegit & domicilium, nullis armis, neque copiarum pedeſtrium, neque equeſtrium fragore, ſed lacrymis, frigore, & egeſtate rerum extrema, & tolerantia ſumma, cum perenni humani generis hoſte prælium acerrimè committens, victoriam glorioſam ac cœleſtem inuicta virtute reportauit. Puer erat Dauid, puer Ieſus ipſe: Dauid inermis prodiit in campum, ſine armis, etiam ſine gladio Ieſus nullo apparatu militari, nullis telis deſcendit ad dimicandum: Dauid funda & lapide duntaxat cum Gygante congreſſus eſt, Ieſus lacry

lacrymis, indigentia rerum, & cœleſti tolerantia cum dæmone nequiſſimo conflixit: Goliath cecidit humi reſupinus, importunus gygas dæmon hoſtis humani generis infeſtiſſimus cecidit mille plagis ac vulneribus conciſſus: vita Iudæorum, ſalus & dignitas reſtituta fuit virtute Dauidis, incolumitas generis hominum, vetus florens, & ſecunda fortuna reddita fuit & vindicata in veterem ſtatum à cœleſti ac diuino robore Chriſti Ieſu: victoria Dauidis, magnis laudibus, gaudiis & lætitiis omnibus, cunctorum ordinum, & Principum plauſu mirifico celebrata, victoria celebritate Natalitiorum deportata ſuauiſſimis diuinarum mentium cantibus, aduentu paſtorum, & Regum ex diſiunctiſſimis terrarum partibus in Bethleennicam vſque porticum venientium decorata fuit magnificentiſsiméque cohoneſtata. Quamobrem ferreus eſt ille, & omni diritate tetrior, qui gloriam huiuſce ſæculi fallacem, honores fluxos & perituros, non immortali diuinæ majeſtatis gloriæ, ornamentíſque ſempiternis dignitatum cœleſtium poſthabendos curauerit. Quem enim ſuperbum, & inſolentem demiſsio Dauidis, quem cultus & honos tributus immortali Deo? quem in Deo poſitæ ſpes, defixæq; cogitationes, quem adeptæ victoriæ gloria, qué immortalitatis adepta fama, quæ cœlorum ſedes ęternæ, domiciliáq; iſtius facti pulcherrimi magnitudine adumbrata cõmouere non potuerunt? latere ne quenquam parum etiam ſacrarum litterarum peritum Dauidis factum inſigne præcellenſque potuit? Quid ille egerit, quemadmodum gygantem inuaſerit, & proſtrauerit reſupinum in terram, & caput à ceruicibus abſciderit, propter gloriæ præſtantiam in Deum immortalem redundantem ignorare nemo poteſt. O

ſuperbiam deteſtabilem ! ô nefandam hominum elationem & arrogantiam. Homines hoc audiunt, hoc intelligunt, & agnoſcunt gygantis exitium & necem ignominioſam, fugam ſuorum turpem,cum ſtrage & interitu tanto Phyliſtinorum & ſpiritus ſibi ſumere, animos efferre,& caput extollere ſuperbi, & arrogantes audebunt? An verò Balthaſarem in conuiuio vaſa Domini nefario ſcelere polluentem perſpecta repente manus metum iniicit,& mortem quæ protinus cõſequuta fuit, cùm totius Regni iactura prædixerit, & tot de ſuperbis hominibus ſumpta ſupplicia non ab elatione deterrebunt homines,& in officio ſuo continebunt? Nam illa nimis antiqua & omnibus explorata non debetis obliuiſci, quod Adamum honoris diuini appetitus & inſolentia de Paradiſi ſedibus deturbauit in terram hanc, vaſtam & veſtitam vepribus, atque dumetis, fuit Deo,optimo,maximo cum ſuperbis & inſolentibus bellum ſemper aſſiduum & grauiſſimum. Habet in illos diſtrictum ſemper gladium, intenta iugulis eorundem tela diuina iuſtitia,quæ non patitur illorum mucronem hebeſcere,ſtrages in omni ætate memoriaque faciens maximas. Quod ſi nos demiſſionis finibus non tenuerimus, ſi non demiſerimus abiecerimuſque libentiſſimè ad omne ſubmiſſionis officium,ſi ſanctorum,ſi Chriſti Ieſu veſtigia non ſequuti fuerimus,infra hominum aliorum pedes nos ponendos, nihilque de nobis loquendo neque æſtimando niſi humiliter, atque demiſſe, ex quibuſcunque locis altioribus, in Regia etiam,& imperatoria dignitate in miſerias & ærumnas maximas præcipites deiiciemus. Vt fumus ſumma appetit, vt fulmen ſupera petit, ſic morbi, miſeriæ, ærumnæ, calamitates homines arrogantes & elatos homines, vno agmine,impetuq́ue

petuque incitatæ furenti aggredientur, diſſipabunt,& conficient. Vos igitur, qui verum honorem, qui ſolidam gloriam, qui dignitates nunquam interituras, qui beatorum gradus celſiſſimos optatis, qui proſperos in hoc ſæculo veſtrarum rerum euentus; & poſt illius vitæ curriculum, deuicto humani generis aduerſario immortale decus appetitis, ad Dei gloriam augendam & amplificandam veſtras cogitationes, curas, actioneſque conferte: vt quemadmodum Dauid gygante confecto, ſpoliis magnificentiſſimis ornatus ad Regem Saulem toto plaudente populo deductus fuit, vos etiam ſuperato dæmone teterrimo omnibus gratiæ cœleſtis ornamentis decorati victoriarum trophæa in cœleſtis aulæ palatiis celſiſſimis glorioſa, & nullo vnquam æuo interitura conſtituatis.

Vtra ſit præſtantior Poëſis, an Rhetorica, in declamatorio genere, & ad comparationem re latatæ orationes duæ.

Declamatio Poeſeos.

SI Poeſis Rhetorem, quo cùm de facultatis dignitate decertat, controuerſia, quæ venit in iudicium, noſtræ præſtantiæ capitalẽ hoſtẽ, ſortitura fuiſſet iudicẽ: & non te oratoriæ Poëticæque principẽ clariſſimũ, Iudex integerrime, nunquam in hunc campum arenamque deſcendiſſet, cum Rhetore dubio & ancipiti marte conflictura. Sed quoniam noui tuum in Poëſeos cognitionem amorem, & propenſam voluntatem, & de arte benedicendi non in animo tuo tantopere inſidentem opinionem, atque Rhetor iſte ſibi perſuadet,

qua poëmatis ſtudioſos alumnos, reliquarumque vt magis mirer illius faſtidium &. inſolentiam, facultatum & diſciplinarum maximarum peritiſsimos ſemper contempſit, inaniſsima leuitate iactationeque ſuę facultatis elatus: non verebor apud te meam agere, ſæpe iam actam & obtentam cauſam cum poëtarum illuſtri fama ac nominis glorioſa celebritate: neque rem agam fuco, non pigmentis vllis, quæ fugit & reſpuit ſimplex & aperta veritas. Illius aduerſarius vtatur, quibus nixus, nihil vnquam verum ac ſyncerum, niſi fallax & fraudulentum in iudicium adduxit. Quis enim non penitus cognitam & exploratam habuit poëſim, quam à Diis inuentam, & rebus iuuandis datam accepimus, & quotidiana didicimus experientia; in quibus duæ facultatum partes præcipuæ poſitæ ſunt, dignitas, & vtilitas. Quod ſi addam iucunditatem, qua cum artes caruerunt, ab illis percipiendis hominum genus quodcumque deterrebunt, non vetum dixiſſe quidem videbor. Atque ſi ſplendor tum maximè cernitur, cum Heroas & Principes inuentionis afferamus: cui dubium eſſe poterit Apollinem principem & auctorem fuiſſe Poëſeos? muſas etiam, quæ Deę habitæ fuerunt, Poëtarum animos ad poëma faciendum elegans & concinum excitaſſe, quæ in Parnaſi monte ſedem & domicilium habuerunt. Atque hic qui de Helycone iactata fuerunt veterum annalibus, & de fonte ad iſtius montis radices aquis profluente mirifica ſuauitate redundantibus, & quibus ſumebant animos, & ſpiritus ad Poëſim, viri ſingulares recordamini quæſo. Quæ ſi Rhetor conſiderare vellet, cum re militari coęquatam poëſim aſpiceret, equo cuius ictu fons repentè erupit bellorum aptiſſimo ſimulachro mente comprehenſo. At originem & initia

Rheto

Rhetoricæ ſi quæras,non modò Deos non afferes,ſed incertis auctoribus, parentibus ignotis nata fuiſſe videbitur: atque ab hominum ipſorum ſermone barbaro & inculto primordia duxiſſe.Quam tanti habuerunt,qui poſtea conſequuti ſunt docti ſapienteſque viri:vt cum ab initio propè naſcentis mundi omnia carminibus conſignata viderint, omnes artes atque ſcientias, & veterem Græcorum Philoſophiam, quæ inter illos ſua ferebatur Theologia, verſibus poſteritati mandauerint. Ita quidem Zoroaſtes & Orphæus fecerunt. Orphæus inquam ille ſuos labores ad poſteros oratione ligata transfudit,qui carminum, quæ canebat,& muſices ſuauitate Eurydicem vxorem ab inferis excitaſſe, ſyluas & montes commouiſſe, fluuiorum retardaſſe curſum, & belluas efferas & immanes ad manſuetudinem traduxiſſe dictus eſt. Huius ſimili ſtudio flagrarunt Linus & Tamiras, qui eiuſdem poëſeos ſcriptis ſua nomina immortalitati commendarunt.Neque obliuiſci poſſum Paleſatum & Creophilum Samium,qui naturæ res abditas & retruſas poëtico ſermone conſcripſit,& id,de quo multi quondam dubitàrunt, mundus ſemper ne fuerit, nullo profectus ortu, an ortus,an ab aliquo opifice & architecto conditus, ſeminator & educator omnium, quæ natura & cultura hominum ſeruntur, quando quidem cernebatur,& tangebatur,&erat vndique corporatus.Ad hos adiungo Zenonem, cuius poëſim Plato meminit, qui de eadem re, eodem poëſeos genere ſcribens, nomen ſuum nobilitauit. Quis ignorat quanto in honore fuerint olim matheſes?nihil profectò Mathematicis illuſtrius, qui magna in obſcuritate,& recondita in arte & multiplici,ſubtilique verſantur. At ij verſus quæſierunt ad artem ſuam nobilitandam. Teſtantur iſtud

Arati monimenta,cũ Iulius ille Cæſar, vnum ex ſuis operibus manu propria deſcribens, magnum honorem tribuit,& multo maiorem B. Paulus eundem in actorum monimentis afferens. Ex Aſtrologis etiam Dorothæus Sinodius memoratur,qui ornatiſſimis optimiſque verſibus de cœlo, ſtelliſque ſcripſit: cuius factum imitandum duxit Manilius tanquam pulcherrimum & ampliſſimum ad honorem obtinendum immortalem. Artem quoque medẽdi nobilitarunt alumni ſuis verſibus optimis & numeroſis huiuſce facultatis medicamenta tradentes.Prætereo multos,noti ſunt Seruilij,Heliodori,quorum memoriam Princeps Medicorum Gallenus clariorem reddidit & illuſtriorem ſua commendatione.Neque ſanè ſilentio prætereundi ſunt Nicoandri, & Andromaræ hi ſcriptores Græci, qui profectò niſi ad medicinam verſibus adiungendam laudem putauiſſent, nunquam ad poëſim de rebus Medicinæ tractantes, quam in omnem ſæculorum æternitatem diffundere voluerunt,ſuum animum appuliſſent. Quid dicam de Iuriſperitis? quid de conditoribus legum?Solon ille ſoluta vel ligata oratione leges conſcripſit? Draco cuius leges quanquam abrogatæ plurimæ,deletæque fuerunt à Solone,nõ illas tamẽ carminis numeris aſtrinxit?idem de Scythis,quanquam feris,& immanibus,quos Anacharſis legibus ad aliquam humanitatem traduxit, & de Cretenſium moribus ac diſciplina,idem poſtremò de reliquis gentibus ac nationibus totius orbis terrarum ſcriptum accepimus: quæ omnes verſibus conſignatas ſuas leges, ac iura tenuerunt. Atque noſtrorum Hiſpanorum gens ſolertia & induſtria mirabili præſtant, & in hoc cum omnibus totius orbis rebus publicis mirificè congruens, libros antiquitatis admodum veneran-

randæ

randæ plurimos, & inter illos leges poetica facultate ſcriptas habuiſſe fertur locupletiſſimo doctiſſimóque ſui temporis teſte Strabone. Multa de ſybillis accepimus, ſed oracula præcipuè verſibus cõſcripta celebramus. Ipſi etiam Imperatores honorificum eſſe ducebant hanc præcipuè facultatem poeſeos percipere. Et ſepulchra carminibus ornabantur ad poſteritatis memoriam ſempiternam: teſtis eſt imperator Adrianus, qui Pompeii ſepulchrum, vetuſtate temporis exciſſum, & propè dirutum, non inſtaurauit ſolùm, ſed ornauit à ſe ipſo Imperatore verſu facto. Teſtes reliqui principes totius Græciæ, qui milites artis magis periti fuerunt, quàm de poëtica. Cùm conuiuium aliquod faciundum erat, cùm prandium dandum apparatiſſimum, cùm cænæ concelebrandæ conuiuarum maxima nobilitate, ſplendoréque diſcumbentium, carmina iucundiſſimè ſuauiſſiméque concinebantur. Agebant Imperatores domitis bellicoſiſſimis gentibus triumphos immortali memoria digniſſimos, carminibus viæ publicæ plateæque, quacúmque pompa triumphi procedebat, & Capitolio, cùm ad Iouis templum peruentum erat, verſuum modulatione teſtudines & loca omnia perſonabant. Nullus agebatur dies lætitiæ, nulla natalitia dabantur, nulla ſacrificia fiebant, nulli tribuebantur diis honores, qui non carminibus feſtiuis & concinnis cohoneſtarentur: ſed dices vetera nimis hæc fuiſſe, & ex hominum memoria deleta iam pridem. Age iam ſis ad veritatem, qui Principum aduentus? Principum dico, Regum omnium, & Imperatorum, vel alienigenarum, vel noſtrorum qui concelebrantur, ingreſſus in vrbes, & in populos celebriores cohoneſtatur, qui non carminibus cohoneſtetur, & quidem inuitatis Poëtis, ad

Heroica carmina,ad epigrammata,ad diuerſè Poëmatum genera faciunda ? Non videris cernere parietes ædium cunctarum epigrammatis cuiuſcúnque Poëſeos diuerſitate multum,valdéque ſplendentes.Cùm morentur homines,& maximi potentiſſimíque terræ Principes,non illorum ſepulturæ , non illorum cenotaphia carminibus plurimis longè diſſimili genere cõſtantibus poëmatis exornabantur.Ageciam , qui dies ſanctorum honori conſecrati,quæ natalitia Domini, quæ feriæ vnquam corporis Chriſti Ieſu,qui honores in ſanctorum numeris aſcriptis tributi fuerunt vnquã ſine poëmatum venuſtiſſima compoſitione. Tanta eſt dignitas,tantus ſplendor poëſeos , vt à primordiis humani generis, ab initio ſtatim naſcentis Mundi ad maieſtatem diuini numinis debitis laudibus & honoribus afficiendam carmina delecta fuerunt , propter concinnitatem,propter elegantiam , propter vetuſtatem ſuam & præſtantiam.Quòd Moiſes vetuſtiſſimo celeberrimóque cantu(vt iam cum Rhetore ſacrarum litterarum teſtimoniis agam) cæteríſque ſuorum librorum & ſacræ paginæ cantibus teſtatum oſtenditur. Quam conſuetudinem ab illis antiquiſſimis temporibus hymnis , & verſibus concelebrandæ celſitates Dei immortalis & Chriſti Ieſu gloriæ cæleſtis,ad hanc vſque memoriam cultores noſtræ Fidei conſeruarunt. Niſi verò tam rudes & ignari ſumus temporum,in ſacrorum doctorum voluminibus verſati , vt Dionyſium Areopagitam neſciamus , qui præſtantiſſimi præceptoris Hierotæi hymnos omni laude proſequitur : niſi etiam fateri nolumus huiuſce æmulos & imitatores ſe præbuiſſe Græcos & Latinos Doctores præcellentiſſimos. Quorum carmina Mater Eccleſia cantibus modulatè ſonantibus,in omni loco ditionéque

que Chriſtianorum vſurpat,& tollit in ſublime. Niſi etiam expertes omnis antiquitatis verſus à Doctoribus, & Principibus noſtræ Religionis ad animos in Dei gloriam,& in Diuini numinis cultum excitandos & augendos ignoremus,& fuiſſe prænunciatos & decantatos ſummo ſtudio,miráque religione neſcimus. Nec vellem profectò,memoriam amitteremus fraudum & technarum dæmonis teterrimi: qui cum ſuperſtitiones idolorum &nefarios errores in orbem induceret,ad fallendos decipiendóſque homines,ad Patrum ſanctorum ſimilitudinem ſuis in templis,ſibíque dedicatis delubris verſus decantari docuit à ſuis adminiſtris, & ſcelerum omnium ſatellitibus. Confirmo quidem,quod ſpeciem ſanctitatis, & ſimulationem Religionis hominibus facilius perſuaderet accepta à veris Dei cultoribus verſuum,quibus tanta Religio celebrabatur honorifica frequentatione. Quorum vſque eò carminum ſanctitas viguit, & in tanto apud diuinæ legis cultores honore fuit,vt cœlo confirmauerit Trimegiſtus Deum miſiſſe cœleſtem mirificę ſuauitatem in terras,vt ſanctiſſimum religioſiſſimúmque cultum,quem cælites tribuebant, incolæ & habitatores terrarum ſummo ſtudio obſeruātiáque præſtarent, verſus & hymnos ſanctiſſimè religioſiſſiméque concinendo. Hac cæleſti Poëſeos laude Dauid ſanctiſſimus poſt victoriam de Goliath illo gygante ferociſſimo reportatam à Solymorum populo magnificentiſſimè fuit exceptus, tanto plauſu, tanta acclamatione,totius multitudinis vniuerſæ geſtiẽtis incredibiliter lætitia. Hinc Saulis inimicitiæ, hinc inuidia, hinc deníque bella hoſtili odio imbuta in Rempub. concitata,quæ ad arma & ad cædes plurimas, & ad Regis ſanguinem crudeliter ſitiendum progreſſa fuerunt.

runt : ſed quid ad poëſeos concinnæ &. elegantis dignitatem patefaciendam plura teſtimonia profero. Cùm præter ſuperiora ſatis fuiſſe arbitrer ad illius ſplendorem & gloriam Patres innumerabiles, omnibus ſanctimoniæ numeris expletos in poëſi operam & ſtudium ſuum diligenter & accuratè poſuiſſe. Conferat modo, ſi Placet Rhetor, ſuorum virorum auctoritatem cum noſtrorum Poëtarum grauitate, Rhetores ſuos cum poëtis, Cicerones, Demoſthenes, cum Virgiliis, cum Homeris, antiquitatem Rhetoricę cum vetuſtate Poëſeos, gloriam benedicendi cum artis poëticæ miranda celebritate : iam intelliget profecto his ornamentis oratoria facultate ſuperiorem eſſe poëticam : ſed iam poſt excellentiam & ſplendorem poëſeos, ingredientes in ſecundam orationis partem ad illius vtilitates maximas accedamus. Quas vno poſſem verbo concludere, & ex ſupradictis laudibus veſtros ſenſus & ſuffragia ad ſententiam pro poëſi ferendam efflagitare. Nam ſi in omnibus rebus humanis atque diuinis abhinc tot innumerabilia ſæcula, à primordiis humani generis ſemper floruit, ſempérq; dominata fuit poëſis: quid eſt quod de tãtæ facultatis, vtilitatibus & emolumentis maximis amplius verba facere pergamus. Satis arbitror iſtud vtilitatis eſſe, atque ita reputo, vt à Rhetore nullum in genus hominũ maius beneficium conferri poſſe videatur. Atque ſi vtiles habiti fuerunt Rhetores Rebuspublicis adminiſtrandis, ex Poëtis enumeratis, quos non vrbes tantum, ſed etiam regna florentiſsima gubernarunt, ſi fuiſtis Rhetor vtilitati bellis ineundis, & prælijs acerrimè committendis, quoties carminibus milites ad prælia concitati? quoties carminibus ſpiritum Martis efflantes res maximas & inſignes geſſerunt? quoties

ties milites verſibus magis, quàm clangore tubarum in hoſtes irruentes fugarunt, & fuderunt copias, & ad internecionem redegerunt? incredibile videbitur, quod dicam, ſed ita factum veterum monimenta teſtantur: cùm Athenienſes per ridiculum ac delectamentum Tirteum Ducem laconibus dediſſent, hominem vno captum oculo, & altero pede claudicantem, ſed ingenij acumine acerrimo præditum, is non buccinæ ſtrepitu, non tympanorum ſono, non aliis militaribus præſidiis & adiumentis, ſed verſibus adeo cócinnis & ardentibus, hic exercitum ſuum in Miſenios, à quib9 ſępe Lacones turpiter fugati ſuperatíque fuerant, impulit, & incitauit, vt victoriam & inſignia reportauerint victoriarum, partim fuſis, partim cæſis, partim in deditionem acceptis hoſtibus. Quid etiam aliud vis, ſuadere etiam poëtam, mouere ac delectare animos audientium, narrarem omnem, & ita deſcribere, vt ante oculos ſtatui videatur? vis illum rem efferre verbis aptis & appoſitis, ornare politis & elegãtibus, decorare tranſlatis, illuſtrare luminibus verborum, & inſignibus ſententiarum, denique augere, cum opus erit, & imminuere carminibus, nullos præterire, qui ſint neceſſarij, lætitiæ, ſpei, miſericordiæ, odii, iracundiæ cæterarúmque perturbationum affectus incitatos & turbulentos? lege obſecro poetas noſtros, verſa volumina poëſeos innumerabilia ſi per tempus nõ licet, vnum quæſo Virgilium parentem Latinæ & ſi collibitum fuerit, & Græcè ſcias Homerũ principem Græcæ poëſeos. Hunc cũ tuo Demoſthene, alterum cum Cicerone tuo, parente eloquentiæ Romanæ cõfer, & ſi ſana mente fueris mutabis ſententiam, & plus valere dicendo, quod tuæ facultatis officium eſt, hos poëſeos videbis parentes duos, quam tuæ oratoriæ

riæ clariſſima lumina Ciceronem & Demoſthenem. O ſingularem poëſeos vim! ô robur incredibile! ô magnum rerum humanarum & diuinarum præſidiũ! Non has ſolùm à me commemoratas vtilitates Poëſis affert:ſed animos ad omne honeſtatis officium ſuis præceptis inſtituit atque cõponit. Ecquod genus virtutis reperientur, cuius actiones homo carminibus excitatus non ſuſcipiat? ecquod vitium tam execrabile tantas egit aliquando radices,&in hominum animis inueterauit ſua vetuſtate,quod non præſidio poëſeos radicitus extraheretur? Ardet homo ambitionis & honoris cupiditate,hanc ſedebit poëſis: flagrat diuitiarum & rerum humanarum auiditate maxima, hanc depellet poëſis: odio quis fertur & iracundia præcipiti,hanc cohibebit, & reprimet poëſis: effuſus eſt aliquis in libidinem, & in turpes voluptates, has fugiendas frænandáſque docebit poëſis:inuidiæ quis morſu laceratur & contabeſcet miſer flagrare faciet cum ardore Charitatis inflãmato poëſis:appetit alius epulas exquiſitas, & vina veterrima ac ſuauiſſima, temperantiam & abſtinentiam præſcribet poëſis. Quid opus eſt verbis, nullus erit motus animi, tam turbulentus ac vehemens, nulla tam immoderata & effrænata cupiditas,nullæ tantopere reflantis fortunæ viciſſitudo,& caſus calamitoſi,quos non ſuſtinendos fortitérque perferendos oſtendat poëſis: ſi quiſquam plenam humanarum vtilitatum, plenam commodorum animi,plenam denique omnis veræ ac ſolidæ iucunditatis poëſim non amplectendam putabit, & in iudicium, vt cum illa de dignitate contendat Rhetor,adducendam ſtatuit? Quid iſtius ſceleris ac flagitii?quid audaciæ, & licentiæ? eo progreſſi ſunt Rhetoricæ alumni, vt illorum conatus intolerandi, impe

impetus audaciſsimi, omni ſint neceſſariò ratione re-primendi. Quorum mentes flatu diuino, inſtinctu ſemper cæleſti ad poëma faciundum excitari conceſſerunt omnes hoc laceſſendos violandoſque contendent Rhetores. Quid deſideras amplius Rhetor, delectationem & iucunditatem corporis honeſtam, & animi ſolidam atque veram, quam ſenſus omnes percipiant ex poëſeos facultate? ſi non te delectant ſuperiora, ſi mentis dotes; ſi ornamenta animi non afferunt iucunditatem, bellua quidem es, & in Rhetoris natura ferarum immanitatem geris. Suſpice cœlum ipſum, noctu tantis luminibus diſtinctum, diu Solis aſtrorum principis claritate collucens. Deſpice poſtea terram hanc herbis, violis, roſis, ac floribus ſtratam, luſtra cogitatione tot maria immenſa, tot inſulas, tot portus, denique multitudinem & diuerſitatem omnis generis rerum, tantam pulchritudinem venuſtatemque florentem, tot vtilitatibus & commodis refertam, tanta ſuauitate, iucunditate redundantemque omnia denique quæ infra ſupráque Lunã ſunt, quorum cogitatione, aſpectu commodis, varietate, pulchritudine, immenſitate animi obtupeſcunt, & incredibili ac diuina lætitiæ voluptate perfunduntur. Omnia ſuis carminibus, vt te intueri dicas eadem, & cum illis te tuoſque ſenſus oblectare, dabit luculenter expreſſa Poëtarum ars, & multò melius & magis ad voluptatem tuam, ſiue ſparſa ſingula diffuſáque, ſiue vniuerſè ſpectanda ſtatuat, ſiue coacta collectáque tam mirabili artificio, vt nihil te amplius ſpectare velle nec poſſe planè confirmes. Ob hanc cauſam omnes, qui de Poëſi præclarè iudicium faciunt, eam appellant nitidam & illuſtrem picturam viuis coloribus omnia pingentem decoratamque atque in apum melle ſua-

uitatem ineſſe Poëſeos. Omnes etiam, qui voluerunt commendare Pindari Poëticam dulcedinem, ex illius ſcriptis manantem fluentemque ſuauiſſimè, apum ſuauitate mellita redundare ſemper & affluere Poëtam egregium præcellentemque confirmarunt. Ille enim cum ruſticaretur ſemel æſtus tempore grauiſſimo, neque Solis ardores perferre poſſet, in arborem ſe recepit opacam, & patulis diffuſam ramis ad requieſcendum ſub illius vmbra, quoad tempus eſſet progrediendi longiùs. Mirandum viſu, apes in eius os mel congeſſerunt, quibus iucundam hominis & ſuauem poëſim mortalium generi prædixerunt. Equid vnquam tale de principe ſuæ facultatis, de tuo Cicerone auditum, aut acceptum fuit, cùm ille toties in villam ſuam, toties in Tuſculanum conceſſerit à laboribus & moleſtiis forenſibus requieſcendi cauſa? neſcit Poëſis, quæ fuit ſemper animum commendatione celebrata. Iam verò illud de Syrenibus cur dictum putas, cum illorum cantus in Poëtas potiſſimùm collatos fateantur omnes, niſi quia Poëtæ vim habẽt incredibilem ad flectendos & ad adducendos homines in ſuam ſententiam? Cur etiam Cygni ſuauitatem Poëtis veteres tribuerunt, niſi quia ex Poëtarum ore pendent omnes incredibili Poëſeos dulcedine deliniti? qui quoties faciunt verſus, quoties concinnunt poëmata ſua, quoties denique nos legimus & audimus, concentum & harmoniam mirificam effici planum eſt, qua cœleſtes quoſdam & diuinos potius cantus, quam quidquam opera hominum elaboratum legere vel audire nobis perſuademus. Illa pedum colligatio, ordo ac ſeries mirifica numeris deuincta progreſſio. Horum ab aliis pendens connexio, cadens ſuauiter ac iucundè terminata ſemper Poëſis, & in tã-

ta varietate venuſtas & elegantia, quantum habet voluptatis? Hac mirificè captus orator tuus, quantum cæteri ad ſuas obeundas, quantum ad feſtos dies ludorum celebrandos, quantum ad alias voluptates, & ad ipſam requiem animi & corporis ſumebāt temporis, quantum alij tribuebant tempeſtiuis conuiuiis, quantum denique aleæ, quantum pilæ, tantum ſibi ipſimet ad Poëſeos ſtudia recolenda ſumebat. Addit etiam ille, vt gladio tuo, id eſt parentis tui mucrone conficiaris, Poëſeos ſtudiis adoleſcentiam ali, ſenectutem recreari, ornari ſecundas res, aduerſis perfugium ac ſolatium præberi, homines refici domi, non impediri foris eadem ſtudia cùm hominibus pernoctare, peregrinari, ruſticari, nunquam hominem deſerere, ſed tanquam Vliſſem Mineruam comitari. Hæc non ſunt oratoris tui teſtimonia? negare poteris hunc Ciceronis ſermonem eſſe? ſi Rhetores, ſi profiteris Rhetoricen, non potes, non millies orationem pro Archia, vnde hæc deprompta ſunt, vt tua confeſſione implicere, legiſti? Metus eſt & periculum maximum nè tu neges; ſi negaueris, negabis parentem, negabis Ciceroni debitum obſequium & obſeruantiam negabis pietatem parentibus tribuendam; ſin confiteris, quid eſt, quod reſpondere, queas, cùm te expedire non potueris, videbunt omnes, vt inducris; ſed minus vrgere video domeſticis armis, capio externa, quæ cum ſint Imperatorum, quemadmodum frangas retundaſque iterum atque iterum videbis. Illi illi inquam Africano ſuperiori, quemadmodum carus fuit Ennius. Itaque in ſepulchro Scipionem putatur eſſe conſtitutus è marmore; omnes illi Maximi, Marcelli, Fuluij non ſine maximo ſtudio de mutuis quaſi officiis & honoribus tribuendis Poëtæ decertarunt, Rhetor de

eliciendo exterminandóque genere Poëtarum palàm & inimicè contendit? Quàm multos ſcriptores rerum ſuarum Magnus ille Alexander habuiſſe dicitur: atque is tamen cum in Sygæo ad Achillis tumulum aſtitiſſet non tam propter fortitudinem ſuam,& prælia in Aſia fœliciter commiſſa, fortunatum dixiſſe fertur Achillem, quàm quod ſuæ virtutis, & rerum egregiè geſtarum Homerum præconem inuenerit. Quid Pompeius, quem Imperium Populi Romani, & ſola terrarũ vniuerſa minimè capere poſſe videbãtur, Theophanem, Mitilinæum ſcriptorem rerum ſuarum, militibus magno factum clamore comprobantibus ciuitate donauit. Quid Decius Brutus ſummus vir & Imperator? Ac ij ea carminibus templorum ac monimentorum aditus exornauit. Poſtremò, vt alia innumerabilia exempla præteream, ille, qui cum Ætolis Ennio comite pugnauit Fuluius, Hercule, Ioue, cæteriſque Diis omiſſis non dubitauit manubias muſis conſecrare. Sed quid non facerent Imperatores etiam armati, qui in bello ſine Poëtis eſſe non poterant? ſecum ad bella Poëtas deferebant, cum illis diu noctuque agebant, ſine illis neque ſomnum capere poterant, & cum dormirent, quod Alexandrum feciſſe conſtat, ſub puluino libros illorum habebant, vt experrecti, cum illorum verſibus, cum Poeſeos lectione oblectarent ſeſe. Quare petam à te Rhetor hodierna die, quid mali tibi Poetæ fecerint, vt cum illis gerere velis capitales & apertas inimicitias? Sicc'ne expers videris humanitatis, & oblitus beneficiorum, quæ Poëſis in te contulit in hunc vſque diem? hanc Poeſi gratiam referes, quæ tua præcepta ſuis optimis & elegantiſſimis carminibus vertit ex oratione ſoluta in ligatam? quæ ſuorum verſuum multitudine præſtantiaque tuam facultatem

tatem non modo locupletem, ſed claram reddidit & illuſtrem? Teſtabimur omnes gentes atque nationes; teſtabitur & Italia bonarum parens litterarum: teſtabitur Gallia, Flandria, Germania; teſtabitur Luſitania acutiſſimis Poetarum ingeniis abundans. Denique Hiſpania noſtra teſtabitur ſuarum academiarum homines doctiſſimi, orationis ligatæ monimentis legentes, recolenteſque commendatam poſteritati facultatem oratoriam. Siccine Poeſis experietur, tam ingratam? tam impiam Rhetoricam, tot beneficiorum memoriam abiicentem, pro bonis & commodis præcellentibus hanc perniciem & malum Poeſi comparare auſa fuerit? Non hoc, non hoc profectò Grammatica, quæ ſoror minima, & à multis indigniſſimis tractata modis à Rhetore contempta vexataque, tamen colere nunquam deſinet ſororem ſuam Poeſim, & quod pauculis quibuſdam carminibus, genera, declinationes, præterita, ſupina comprehendit, Poeſim nunquam obſeruare deſtitit, & gratias & habere, & agere priuatim, ac publicè, & quidquid illud ſit, quod acceperit, ſe ſemper abiiciens, infráque Poeſeos pedes ponens, Poeſi humiliter ac demiſsè referet acceptum. Id ſcilicet cogitat Rhetorica tot, ac tantis à Poeſi beneficiis affecta. Quidquid ſit illud, quod certè à cunctis ſemper obtinui honorifica laude commendata, quidquid dignitatis obtinui & honoris, totum illud non obſcurare ſolùm, ſed obliuione ſempiterna delere vellet. Neque ſanguinis neque ſororis recordari venit in mētem illi, quæ vſque eo ſe ſe effert, vt ſine ſuis floſculis & inſignibus reliquas artes & diſciplinas nullas dicat. Te ergo Muſica obſecro, quæſoque ſi tuis innumeris poliendis perficiendiſque quidquam opera nauaui. Teque Arithmetica, cuius petitionem modumque

metiendi, quo res ſingulæ terminantur, atque fœdus illud, quo omnia inter ſe connexa ſunt, & quo cœlum terris per medium cum extremis aptiſſima ratione dimenſis copulatur, verſibus perſequuta fuit, teque etiam proximè Aſtrologia, quæ cœlum magnitudine immenſum ſplendore clariſſimum, ordinata varietate pulcherrimum, conſtantia & ſtabilitate firmiſſima contemplans, tota à me verſibus expreſſa fuiſti. Teque Geometria, voſque reliquæ artes ac diſciplinæ, teque maximè vtilis medendi ſcientia, teque Iuriſprudentia tanta dignitate dominatuque potentiſſimo præſidens orbi terrarum, teque præ cæteris omnibus in honore præcipuo ſacra cœleſtiſque diſciplina, ſi magnam partem eorum, quæ tractas, ſi multa de Deo immortali, multa de gloria beatorum, multa de diuinis illis mentibus, omni concretione carentibus, ſi multa de virtutibus, de habitibus de myſteriis prope omnibus diuinis cõſignaui carminibus. Si laudes diuinas & hymnos ad Dei gloriam & maieſtatem decorandam, cohoneſtandamque compoſui abſoluto perfectoque Poëmate, obſecro vos omnes, precorque ne me in Rhetoricæ manus poteſtatemque adduci patiamini victam ac ſuperatam ex hoc decedẽtem iudicio, vt de Poeſi in locis terrarum celebrioribus trophæa monimentaque ſtatuat ad mei nominis ignominiam ſempiternam. Vos ſi pro me preces adhibueritis, ſi in hoc iudicio meas egeritis partes, ſi mentem Iudicis à Rhetoricę cogitatione ad me decorandam & ornandã abduxeritis, facilè mihi perſuadeo, me victoriã reportaturam eſſe, nihil aliud iudice, qui cauſæ huic præſẽtiq; conditioni præeſt, ne ſi quod ex vſu veſtro & honore fuerit ſententiæ ſuæ auctoritate decernente. Quod vt facias à te etiam atque etiam ſupplex, & ad

tuos

tuos pedes proſtrata Poeſis efflagito, Iudex integerrime, per amorẽ & volũtatem, quam in omnes artes atque diſciplinas oſtendiſti: ſi magni eas feci, ſi progreſſiones in ſingulis factas, tanti æſtimatas, quanti te virum doctiſſimum prudentiſſimum æſtimare æquum, & noſtras vtilitates allatas, & dignitatem noſtram nunquam adhuc minutam, retentam & honorificentiſſimè conſeruatam recordari volueris potius, quàm Rhetoricam pigmentis & fuco ſuo omnes in fraudem adducere nefariè conantem, ex hoc certamine exultantem triumphantémque dimittere, dixi.

Declamatio Rhetoricæ contra Poëſim.

SI quantum dignitatis habet, Iudex integerrime, ars bene dicendi facultate poëſeos multo ſuperior cunctorum iudicio mortalium, eadem tantum majeſtatis in publicis celebrioribúſque locis vellet oſtendere. Sic agerem hodierno die cum Poëſi, vt illam ſpretam contemptámque relinquerem potius, quàm cum facultate multo inferioris fortunæ ad dimicationem & ſingulare certamen deſcenderem, ſed illud eſt demiſsionis, & virtutis maximæ, vt quam profeſſa fui ſemper, & accuratè meos alumnos vrbano more agẽs docendam demonſtrandámq; curaui, cùm agere poſſint tacendo, & nihili faciendo probra petulantiámque aduerſariæ, ſic reſpondendo ſeruare moderationem, meáſque tueri partes, vt nunquam à veritate deſcendens, refutandóque ſingula perſpicuè, & ex ordine quemadmodum à Poëſi liberè dicta fuerũt, & intemperanter, meos alumnos defendam. Non enim Rhetoricæ ſolùm, ſed alumnorum honos agitur, quibus conſulere modis omnibus debeo, ne inſultarẽ Poëſis in Rhetoricæ claros & illuſtres filios licentia liberè debacchandi data, deinde poſſit, atque ob eam cauſam

in noſtra præcelſa vereque Regia facultate dignitatéque reprimenda volitare Poëſeos ſectatores audeant inſolenter,vt adiſcenda colendáque Rhetorica plurimum mei ſtudioſiſſimi adoleſcentes terreantur in poſterum. Etenim cùm Poëſeos alumnos alacres & erectos volitantes in noſtros Rhetores inuehi videbunt, qui non ſunt magno animo præcelſóque neque veri honores tantopere appetentes,Rhetoricæ ſtudium & facultatem abiicient & execrabuntur. Quòd ne accidat iniuria noſtra quomodo diligenter prouidere debemus,antequam de facultate dicendi dicam ea, quæ hodierno die dicenda ſunt , in hac contentione , mihi cum Poëſeos facultate ſuſcepta, reſpondebo aduerſariæ , quæque de ſuis laudibus temerè & inſolenter iactauit, nulla penè extitiſſe , multa autem cum mendacio dicta fuiſſe , iudicis & eorum , qui ad hoc iudicium confluxerunt,auditorum tam erectis & excitatis ad orationem animis demonſtrabo. Atque vt intelligas,Iudex integerrime, quéadmodum fecerit initium dicendi Poëſis, quando illa mecum in cõtentione deſcendit? quando in publico contra Rhetorem auſa fuit agere? illa ne mihi litem intendit, diem mihi dixit vnquã? non recordor, nec vos meminiſſe potuiſtis etiam, quanquàm memoria valetis maxima nullarum nõ literarum,& veterum & noſtrorum annalium ſcientes. Sed vt mentiretur,finxit fortaſſe iudicium in occulto aliquo,& abdito terrarum loco,in cubiculo , & in tenebris , tum cum illa cum ſuis ſe alumnis iactare conſueuit, in confabulationibus , cum omnes de cunctis artibus,de ſcientiis omnibus, & maximè de arte Rhetorica detractum, & illarum dignitatem imminutam pro ſua conſuetudine, moréque venerunt. His initiis illud eſt ſimile conciliandæ beneuolentiæ principium,

dum

dum te ſuæ artis ſcientem appellet, quam non pudet id iactare, quod probro ſummo vertunt docti ſapientéſque, qui cum Poëtam quenquã dicunt, hunc etiam dicunt furioſum & mente captum, ſcilicet poëſi tibi opus eſt, iudex clariſſime, ad cauſas audiendas, ad cognoſcendas lites, ad ſententiam ferẽdam. Poëtæ etiam non Oratores, Poëtæ non Iuriſconſulti cauſis præfuerunt? ſit hoc imprimis documentum ſtultitiæ Poëſeos, cuius principiis progreſſus reliqui totius cauſæ cõſentiunt. Plurimùm inquit, honeſtatis habere poëticam artem. Huic ego impudentiæ me non opponam, non veniam contra Poëtam pro Rhetore bono, ac præſtanti, non veniam contra mendacium pro demonſtrãda veritate, non veniam contra gratiam, non honeſtatis pulchritudine, ſed illius ſpecie ſimilitudinéque cõſequutam? ſed hoc idcirco à Poëtis cõmemoratum puto, vt ſe imperitæ multitudini commendaret: cùm Poëſim omnes recordarentur turpem, & ſuos alumnos impuritatum & libidinum ſectatores obſcænos? At enim inuentum Poëſeos donum eſt ac munus cœleſte. Nam Apollinem & alios huiuſce artis filios inuentores, Linum, & Orphæum protuliſti in medium, ne tu ſi id dixiſſes melius famæ, melius pudicitiæ túæ conſuluiſſes? ſed nec Orpheus vnquam fuit, nec ſi fuiſſet, is à te prædicandus erat, ex adulterio ſuſceptus, & editus in hãc lucem. Quanto clarius principium Rhetorum, qui ab ipſo immortali Deo, qui Princeps & auctor eſt rerum, perennis & in exhauſtus ſapientiæ fons, ortam Rhetoricam & natam oſtendunt, veréque commendant. Atque ſi contendas hoc commune eſſe Rhetoricæ cum aliis facultatibus, quanto clariora ſunt primordia à Ioue ducta Principe Deorum, qui cum Apolline cum ceteris diis Oratorio ſermone loquere-

tur,& inuentum poëſeos Apollini tribuiſſe profectam ab oratione ſoluta planè oſtendit, natámque ab arte bene dicendi Poëſim tuam. Quòd ſi Mercurio inuentionem Rhetoricæ multi tribuerunt, eiusne rei adeo videris ignara, vt non intelligas id dictum propter officiũ Mercurij, qui legatus Iouis à Ioue dono ac munere præcipuè facultatem loquendi, vt eam cum hominum genere communicaret, acceperat, facultates omnes & diſciplinas carminibus poëtas tradidiſſe dixiſti. O incredibilem audaciam, ô impudentiam prædicandam. Quo equidem tempore auctores omnes, qui à te nominati ſunt,id fecerunt,iam facultate Rhetoricæ, artes has & doctrinas litteris mandatas fuiſſe, & quid carminibus conſcripſerunt,ab arte Rhetorice fonte & origine rerum cunctarum accepiſſe non meminiſti:neque aliter licebat fieri, nec niſi noſtris verbis expreſſas & illuſtratas priùs legiſſent & percepiſſent artes & ſcientias omnes viri,quos nominaſti ſcribendo apti videbantur eſſe,nec illos vllo modo niſi ad tempus conterendum & perdendum ſucceſſiuis horis, cùm à meis ſtudiis, & ſuis litterarum occupationibus vacabant ad Poëſim animum appuliſſe conſtabit, At etiam viros clariſſimos, facultatum & doctrinarum ſcriptores commemoraſti,quos quanquam illos ipſos, quos commemoras, mallem à te ſilentio præterire, quàm eorum nomini tantam iniuriam fieri. Nam ſi poëmata aliquando fecerunt, non ſe Poëtas præbere, neque nominari voluerunt. Sed quorum Poëſim meminiſti, non deletam & extinctam ſis, & præter aliquorum pauculos verſus, illorum omnia poëmata periiſſe prorſus? Quòd non item in Oratoriæ facultatis ſcriptoribus factum inuenies:qui manſerunt,& manebunt in omnem ſæculorum memoriã. Sed quos principes,

cipes,quos Reges commemoras, quorum multi inopia oppreſſi, nec ad victum quotidianum nummulos, niſi corrogarent, habebant. Et quidem cuius temperantiæ erit,de Rhetorica contra peſtem dicentem abſtinere maledicto, cùm vnum aut alterum Imperatorem adducis & viros ſanctiſſimos Poëtas facis,& illorum ſcripta nominari, & ſtudium & operam eoſdem Poeſi dediſſe mentiris.Quid hoc eſt aliud,quam Principum obſcurare ſplendorem, quàm Imperatorũ gloriam rebus bellicis comparatã, velle humilitate Poëſeos obruere, quàm ſanctorũm vitę integerrimæ maculas turpitudinis quaſi velle aſpergere?quis vnquam, qui paululùm modo humanitatis & elegantiæ habuiſſet, in contentione publica viros ſplendidiſſimos ornatiſſimóſque,quid dicam Principes, & Imperatores, & ſanctiſſimos Heroas in medium protulit, & in concione celeberrima nominauit? ſit hoc in humanitatis poëticæ,ſtultitiam incredibilem videte,ſit hoc ad alias reſponſum Poeſi,Patres à Rhetorica datum, ſic vſos fuiſſe hos, & quoſcunque alios & genere & dignitate,& ſanctitate viros præſtantes Poeſi,vt re procul ab inſtituto ſuo aliena & iocis & ludis vtuntur litterati, ad corporis & animi requiem:dum ad ſtudia grauiora repetenda, ſuos animos reficiunt. Quemadmodum nonulli fructibus aliquot parui æſtimatis modicè veſcuntur propter guſtum ſolùm leuandum leuiter, qui eſcis exquiſitis & Regalibus ſemper aluntur.Sed quid habes,quod mihi opponas Poeſis elegans & Aulica, vt tuis ſectatoribus &alumnis videris,qui eum faciendorum verſuum tempore vinum hauriant, & pocula frequentẽt,tum te elegantẽ & aulicã dixeris, ſi oſtenderis.quomodo vini plenos,ſis inter ſobrios & temperatos productura, ſed quid opponas tandem ſi negem hos viros à te nominatos carmina compoſuiſſe? qui-

bus me teſtimoniis conuinces? An illorum libris, in quibus tuam fœlicitatem collocas? quî poſſis? ſunt enim omnes propè deleti. Iam inuideo facultati tuæ, quæ te ſuis præceptionibus hæc animaduertere non docuerit? ſed quid eſt minus non dico artis alicuius, ſed neque ſtultæ mulieris, quam id iactare in magno hominum conuentu, quaſi aduerſaria negauerit, id probare non poſſit, quid obiecerit impudenter; at ergo multorum ſcripta nego, teq́ue in iſto ipſo conuinco, non audaciæ ſolùm, ſed etiam impudentiæ mendaciiq́ue. Quod enim carmen eorum, quo Iuriſperitiæ, quo Medicinæ, quò aliarum artium & diſciplinarum præcepta traduntur? Non illud eſt iam ex libris ablatum, ablatum inquam & deletum. Omnis autem tua contentio eſt, quod de te bonæ artes doctrinæq́ue bene meritæ ſint, quòd te tueri defenderéque debeant contra Rhetoricē, quod ad defendendū beneficio verſuum affectæ, ſuam auctoritatem debeāt interponere, quaſi nō plus obſcuritatis haberent, quā lucis, Poëſeos facultate, quam ſi non recognouiſſent, tenebras ſuis rebus offudiſſe paſſæ eſſent, ſermone Poëtico, nō oratorio: ſed cum mihi Iudex integerrime, & pro me Rhetorice aliquid, & in Poëſim multa dicenda ſint: alterum peto à te, vt cōtra illam cum dicam, omnium me mortalium cauſam agere tibi perſuadeas: alterum ipſa efficiam, vt contra poëſim cùm dicam, illa cum Rhetoricæ decertaſſe nollet: ſimul illud oro, ſi cum Rhetoricæ vim & contentionem in magnis cauſis noueris acrem ac vehementem, ne me hodie, cum iſti, quæ Rhetoricem prouocauit, iraſci videris, oblitam eſſe putes dignitatis: ſæpe enim effundam ſthomacum, neque illam aliquando, vt artem tractabo, neque illa me quidem vt Rhetoricam principem &

Reginam celſiſſimam. Etſi illa nullo modo ars, vel quod ea tractat, quæ pernicioſa ſunt Reipub. vel quod ita ſui ſcripſerunt, vt nullo modo artis profeſſores videantur: ego ſine vlla contentione ars Rhetorica & ſcientia, & doctrina. Vt igitur intelligeretis, qualem ipſa obtineret dignitatem, recenſuit Ducum aliquorum præſtantiam, & vnius Adriani ſolùm dignitatem imperatoriam adduxit. Quæ res non modò non fuit ex aliqua parte ſed valdè poëſi contraria, & planè ignominioſa. Quis enim Imperator præter Adrianum verſum à ſe factum reliquit poſteritati: quod ſi reliquerit, & duxerit amplam & honorificum, an in ſepulchris ponendum Imperatorem iuſſiſſe putat poëſis, niſi quia orationem ſepulchrorum anguſtiæ capere non poſſunt? multóque plura ſoluta accipiet cohoneſtata fuiſſe, quàm ligata oratione. Reliqui Imperatores ſecum Poëtas in bellis habebant, vt principes & maximos homines, quorum conſilio res bellicæ gereremur, an vt ad miniſtros & communes aliquot & vulgares ſeruos? Non congruit quod dicis, Poëſis cum humili ſuorum poëtarum fortuna conditionéque, non congruit cum illorum obſcuro genere, cumque ſanguine infimo. Non congruit cum inopia egeſtatéque ſuorum extrema, non congruit cum priuata vmbratilique Poëtarum vita. Quorum vt aliquos commemorem maximè poëſeos humilicatem Horatius oſtendit, qui libertino patre natus honores Reipub. nunquam ſe conſequuturum eſſe ſperauit. Pater etiam Ouidij declarat, qui primum filium iuri ciuili operam nauantem, ſed tamen natura ad poëſim inclinatum, & ob hanc cauſam à iuris ciuilis ſcientia abhorrentem relinquentem honorificam iuris facultatem, ad hanc dum vixit, omiſſa poëtica, ſæpe reduxit & reuocauit.

inui

inuitum ac reluctantem: quòd non faceret profectò ſi Rhetoricæ omnium illis temporibus artium facultatúmque honoratiſſimæ operam nauaret. Idem Ennius teſtabitur Poëſeos princeps inſignis, cuius ſi domum & familiam voluiſtis agnoſcere, parcum & tenuem victum legiſti, & vnam duntaxat ancillam ad ſeruiendum: ſed quoniam illis Poëtis quos adducere potuiſſemus, non eſt oratoris opus inquinandum, veniamus ad eos, qui è poëtica facultate habentur lumina clariſſima. Homerus vir ſumma Poeſos cognitione, ſumma facultate præditus, verſibus his, quos fecit, quam obtinuit dignitatem ampliſſimam, eíque illorum, quos nominaſti, Imperatores ſimiles, Principéſque potentiſſimi, quam opem & auxilium tulerunt? Maro qua concinnitate, quo acumine, qua grauitate, Poeſim Æneidos compoſuit ad Cæſaris decus tendentem ſpectantémque. Hunc cum Auguſtus ſui generis, & rerum præclarè geſtarum ſcriptorem, omniũ Poetarum principem debuiſſet ampliſſimis præmiis afficere, ſerui non illum ſimilem potius, quàm familiariſſimi, vel amici eſſe maluit. Aduentus Principum cohoneſtantur carminibus, & dies Diuorum honore conſecrati adhibentur quoque hymni ad rerum diuinarum preces. O miſeram te Poeſim, ſi non intelligis poſt maximam temporis partem orationi ſolutæ tributam id fieri præſtaríque tandem aliquando: miſeriorem ſi intelligis, qui hæc audis, nos ipſos infatuare volens, apud talem & tantum iudicem dicere, cùm aduentus ſummorum hominum præcipuè oratoria facultate celebrentur. Cùm edicta exeant in vulgus de diebus iſtiuſmodi cum gaudio voluptatéque celebrãdis, non in primo loco ponebantur orationes ſolutæ, poeticæ verò compoſitiones ſui demandabantur &

deman

demandantur hodie alumnis,vt de populo infimo cuique inueniendæ ſtruendæque machinationes, arcus, currus, ſaltationes ab hominum honoratorum dignitate longè abhorrentes, propriè humilium & in abiectis & ſordidis artibus verſantium. Cantus Moiſis & pſalmi Dauidis concinuntur alternis verſibus in Eccleſia.Hi magis ad ſolutam ſpectant, quàm ad ligatam orationem:tua videlicet officia ſunt, quæ Rhetoricæ,delectandi mouendíque. Illuſtraś quemadmodum ego,inſignibus & luminibus clariſſimis,tua poemata. Adeo ne abuti tanto conſeſſu, ſapientiáque maximorum Rhetorum, & auditorum doctiſſimorum non te pudet: vt hoc in gymnaſio id dicere auſa ſis,in quo adoleſcentum florem,qui meis præſidiis & adiumentis ad omnem omnium artium ac diſciplinarum lucem & ſplendorem illuſtraui,& à Rhetore accepiſſe tantam claritatem poetam non ſemel audiuit, tu tibi noſtræ facultatis opes & theſauros arripias & vindices. At etiam cauſa es (quid autem eſt, quod tu non audeas dicere) carmina tua ad magnos exercitus in bellum incitandos plena virium ac neruorum fuiſſe. Vt illa igitur Laconem tela vi maxima contorquerentur, in Miſſenos robur maximum habebant. O ſummam Poëſeos ignorantiam, ô ſtultitiam incredibilem.Quis in eo exercitu Laconum miles,qui pedes obſecro? quis eques,quis illius cohortis, quis vllius ordinis fuit tribunus militum, quis centutio, qui ſic ad præliandum tantam vim adhibuit, cum buccinis omnia perſonarent, & tympanorum fragore percreparent, vt vno carmine ſuccenderentur non bellicis inſtrumentis,vel allatis prius ab Imperatore ſoluta dictione rationibus. Etenim cum hoſtes Miſſeni fundendorum non eſſent inimicorum incerti ſuis copiis

peditum

peditum & equitum multitudine, viribus maximis, & præliis fœliciter antea commiſſis confiderent ſe hoſtiles acies fundere, vim eorum infinitam vulnerare, cædibus caſtra replere, & ad interneccionem vſque delere poſſe, quis eſſet, qui ad Lacones excitandos valeret, vno præſertim verſiculo. Cùm pedites & equites exercitus Laconici haberent talém ducem oculo vno pedéque laborantem, qualis cum ei datus fuit, Laconibus illudere Athenienſes voluerunt: & ſemel atque iterum infœliciter præliati fuiſſent, niſi quibus ante dixi veriſſimis firmiſſimíſque belli præſidiis, & ſoluta priùs oratione confirmata victoriam reportaſſent. Qui autem tibi venit in métem tuos poëtas cum noſtris oratoribus, & Homerum, & Maronem cum Cicerone ac Demoſthene, duobus dicendi Principibus maximis clariſſimíſque conferre. An ignoras tuos Poëtas in ſua arte euadere potuiſſe præcellentes, niſi eloquentiæ præceptis informati fuiſſent: hoc nec aniculæ delirantes dixiſſent vnquam, quas quoniam delirare certò ſcimus, doleo à te poëſi furore & amentia ſuperatas eſſe. Tam autem etiam eras excors, vt Ciceronem & Demoſthenem & vituperares & ſuorum flores, vim, & affectus ex illorum arte depromptos animaduerteres, & illos mouendorum affectuum, & florum tota poëſi ſpargendorum auctores inſectareris? ita quidem quod proprium eſt meæ artis laudaſti, & illarum præceptionum magiſtros egregios vituperaſti. Nam ornatus & ardor ſit oratoriæ facultatis, non vides bona Poëſis, eos, quos Poetis tuis poſthabuiſti harum virtutum Principes & auctores maximos laudari à te éos, quos commendas imminui, & de illis nihil, præter verſuũ pedes à te proferri. Cũ præſertim hi etiam pedes ex oratoriis numeris oratorum

rum obſeruatione prodierint, & emanauerint ad Poeſim obſtringendam deuinciendámque. Iam illud poſtremò cuius eſt non dico audaciæ (vident enim omnes audaciam tuam) ſed quod horret animus cogitare, intolerandæ nequitiæ, qua vincunt improborum gregem poetæ tui, virtutis oratoriæ neruos & vires maximas velle elidere, cùm ex Poeſeos alumnis prodierint tot ſcelerati, cùm in tuo grege verſentur, ô Deus immortalis, qui ſcelerum & flagitiorum omnium fuerint artifices. Accuſo Ouidios, accuſo Horatios, accuſo Perſios, accuſo Lucanos, accuſo Virgilium Maronem, tuos omnes Principes & auctores formandæ perficiendæque Poeſeos. Confiteare enim neceſſe eſt omnes iſtorum libros idololatriæ ſuperſtitionibus, fallaciis & fraudibus, furtis, latrociniis, vitiis omnibus & impuritatibus libidinum cunctarum ſcatere. Hæc cum propter tuorum defenſionem dicas tam imprudenter, quæ tantorum ſcelerum multitudinem infinitam videas: quis te non deteſtabilem, & ex hominum ſocietate, ex vrbibus, Regnis, atque adeo ex rerum natura tollendam & ad inferos amandandam non putet? Qui magis probi videntur, ij res obſcœnas & turpes interponunt, quibus animos inficiunt iuuentutis & ab honeſtate auocant, vt ſe libidinum omnium voluptatibus turpiſſimis ſine fræno dedant. Plurimi petulantes, obſcœni, molles, effœminati, laſciuis & impuris carminibus animos à pudore & induſtria ad libidinem & ignauiam deducunt. Hæc eſt tua diſciplina, ſic tu inſtituis adoleſcentes, ob hanc cauſam te colendam, tuóſque Poetas perlegendos pertrectandóſque illi curabunt, vt vitam ſuam in amoribus, & nefariis voluptatibus tranſigant. Hanc enim tu vitam illos, rationémque doces clariſſimè, &

tuis præceptis imbuis, ad ſe ipſos, & ad Rempub. penitùs delendam extinguendámque. Quid ille tuus Ouidius componendis carminibus facillimus agit? quam artem præcipuè docet? quæ tradit præcepta? quid præter amores, libidinum illecebras, impuritates omnes, atque adeo peruerſitatem peccandi tradit: ſi rectè Philoſophi ſtatuerunt omnes picturas, quæ póſſent animos ad libidinem incitare, eſſe ab adoleſcentum oculis amouendas: quid erit de carminibus laſciuis & obſcœnis ſtatuendum? an nullum venenum in animos influens, & elegantiæ ſuauitate conditum prius interitum animæ dignitatem afferens, quam aliqua medicina fieri poſſit ſalutaris. A nulla reperietur pictura, quæ magis animos in quamcumque ſe partem conferant, impellat, ad appetendum id quod viderit, & magis illecebras omnium turpiſſimarum voluptatum excitet, quam Poeſis mollibus & laſciuis expreſſa carminibus. Quidnam homines putarent, ſi tu in publico, ſpectante multitudine, gladio aſtricto inſequereris adoleſcentes plurimos, eos paſſim interficeres, niſi illi ſæui contentionéque noſtra tuerentur, & Rhetorum adhortationibus grauiſſimis tuum impetum compreſſiſſent, id paſſim facis, facis cædes, quod grauius eſt, innumerabiles tuis verſibus & laſciuis, animos cædens conficiénſque miſerandum in modum. Atque equidem ſi teſtes ad hoc probandum deſiderarentur, Ouidios tuos, & alios eius ſimiles ab inferis excitarem, quorum nemo ſcriptis ſuis te paſſim non conciderent. Quid Horatius ea ſimulatione, ſpeciéque falſa virtutis, ad quam ſæpè videtur inducere ad Rempub. acceſſuros, quæ commiſcet, quem infert ſermonem? quem aures caſtæ, teneræ præcipuè adoleſcentum audire non poſſunt ſine animorum offenſione

ſione perſpicua. Lucanum bella deſcribentem ciuilia non fabulæ multæ, non libidinum frequẽs facta mentio, non ſtupra, non adulteria deorum expreſſa carminibus turpem reddunt & infamem. An Virgilio ignoſcere poſſum, cui nec in Didonem falſum teſtimonium coniectum, nec veneris & cupidinis flammæ, quibus libri flagrant, & ardent maximè, ignoſcendi facultatem ſine ſumma cuiquam prauitate dabunt? An Metamorphoſis Ouidij (ad illum redeo, hic enim maximè præ cunctis animum offendit) an illa ars amandi turpitudinem poeſeos & obſcœnitatem execrabilem deſinet ante mortalium oculos ſtatuere. Quid alios Poëtas Græcos, & Homerum præcipuè dicam, & hos turpitudinis flammis flagrantibus ardere non aſpicies, & vnius præcipuè Helenæ deteſtandos amores, & adulteria carminibus exprimentem mollibus & obſcœnis. At quemadmodum ſe laudauerit Poeſis quam acutè recordamini, ſit enim (inquit) poeſis ſuauitate perſpecta meos alumnos, Syrenas veteres appellarũt, atque eis dulcedinem & ſuauitatem tribuerunt. Cur tibi potiùs, quàm mihi Rhetoricæ, quod ea præcipuè affluis dulcedine? vide ne illa cauſa fuerit appellandi tuos Syrenum nomine, quod cùm cantus edas conſimiles iis, quos ad capiendos & conficiendos homines Syrenes illæ edere ſolebant, tuos potiſſimùm alumnos teſtati fuerint, illos Syrenum, id eſt turpiſſimarum meretricum æmulos & imitatores extitiſſe. Tu autem ſtultiſſima Poeſis, non intelligis, ſi id, de quo gloriaris, ab omnibus tuos appellari Syrenes, laus ſit, etiam ob poeſim ob peccata ſua eiectos eſſe legibus Platonis tuos alumnos poetas, laudem eſſe. Quam enim Plato cauſam attulit, Poeſeos è ciuitatibus eiiciendæ, niſi quia Syrenum ſimiles faciem &

vultum præferret iucunditatis, & re ipſa ſuis verſibus homines interimeret. Sed ſtuporem Poeſeos, vel dicam pecudis, attendite. Dum Plato legibus Poeſim à Repub. eiecit, quia Syrenum ſimiles ſint tui, aut ſcelerati ſunt, aut optimi. Conſtitue hoc Poeſis, tuorum, quam velis eſſe cauſam, edormi crapulam, & exhala. An faces admouendæ ſunt, quæ te excitent tantæ cauſę in dormientem? nunquam ne ſtatues, vtrum ille, qui legem tantam tulerit, ſceleris reus ſit, an Reipub. defenſor. Excita te quæſo pauliſper & tuorum, & ad hæc tempora calamitoſa patrocinium ſuſcipe. Etenim ego Rhetorice, quæ ſum Poeſeos aduerſaria, nego quidquam eſſe medium. Confiteor Platonem & eos, qui Philoſopho tanto aſſenſerunt, niſi legiſlator ille optimus, & cæteri iuſtitiæ adminiſtri, tuorum ſcelerum vindices fuerunt, ſcelerate feciſſe, & dum te, dum tuos eiecerunt, pluſquam homicidas, pluſquam ſiccarios, pluſquam parricidas appellandos eſſe: ſiquidem eſt atrocius magiſtram virtutum, quàm hominem aliquem, aut parentem de medio tollere. Tu Poeſis ſapiens quid dicis, ſi boni ſunt Poetæ, ſi probri tui ſectatores, cur eiiciuntur è ciuitatibus, è rebus publicis, è Regnis florentiſſimis, ſi inducunt in Rempub. ſcelera, ſi perdunt iuuentutem, ſi cupidinem ſi Venerem amandam captandámq; proponunt, quod Syrenum ſimiles ſint, non rectè eiectos, & expulſos è patria fuiſſe dicemus alumnos tuos? & Syrenum à te nomine dum appellatos laudas, illorum facta turpiſſima ad humani generis interitum propoſuiſſe contendemus. Id etiam illi voluerunt, qui polybi nomine tuos appellarunt, qui mollis & ad guſtum ſuauis eſt, ſed eo mortales adigit, qui veſcantur ſuis carnibus, vt nihil non libidinoſe, turpiter, ac præ-

poſterè

poſterè ſomnient. Quòd ſi hyſtriones eiecti fuerunt ab vrbibus bene moratis benéque conſtitutis, hyſtrionica ſimilem artem non è Repub. eiiciemus? Nunquam equidem prærogatiuis & immunitatibus honorificentiſſimis Poetis Philippus Imperator interdixiſſet, niſi Poetarum veneficia, niſi virus, niſi venena, & peſtem vltimam ad Rerumpub. interitum vltimum agnouiſſet. Appella te igitur (vt concludam hanc refutationis partem) te ſanctam, clama igitur, vociferare, homines Deúmque teſtare, te quondam à veteribus ſanctam appellatam, & afflatu cœleſti ad poema faciundum deuinctus excitari tuos. Retexam equidem orationem meam, ſi me mendacij minimi in te dicti, cùm in me tu plurima & maxima inſigniter dixeris & impudenter, arguere poſſis tãtum abeſt, vt conuincas. Atque tranſeo iam ad alterum orationis caput, id eſt ad Rhetoricæ laudes, de quibus dum dico, peto à vobis & à te præcipuè, Iudex integerrime, vt quemadmodum me ad hunc vſque locum audiſti, in poſterum me de Rhetorice, id eſt, de mea dignitate & vtilitate breuiter dicturam audiatis. Atque in me Rhetorica laudanda, quod poeſis in magna laude poſuit, alumnos ſuos commendans, quorum originem ad veteres Deos & commentitios retulit, non id faciam, ſed ad naturam, prouidam atque ſolertem hominum parentem, quæ ſimul atque hominem edidit in lucem, eidem homini paulatim progrediente tempore & annis nondum rationis intelligentia præditis facultatem loquendi dedit, quam cum ætate, prouehit, auget, & ad ſuam amplitudinem perducit, referam. Itaque cum multis aliis rebus, maximè dignitate ſermonis hominis præſtantiam à brutis animantibus rationis expertibus ſeparauit atque

ſeiunxit. Quo quid clariùs & illuſtriùs eſſe poteſt,& ad facultatis oratoriæ glorioſiùs? ſed cùm duplex ſit eloquentiæ genus,vnum cœleſte atque diuinum, alterum noſtrum & humanum: quis dubitat quin ſummus præpoténſque Deus, quanquam ſpiritus ſit præcellentiſſimus, cum verbo effigie & ſplendore ſuæ Majeſtatis conſilium inierit ſæpè de rebus, ad hanc vniuerſitatem ſpectantibus, & maximè cum hanc fabricam totius mundi in omnes partes immenſitate ſua prope interminatam creauerit. Cœleſtes verò ſpiritus,quemadmodum viciſſim, tacitis ſeipſos mentibus colloquantur.Quanquam hac terreſtri corporis grauitate careant, qua ſunt cœleſtis eloquentiæ magnitudine præditi, & vt commodis hominum, quemadmodum ab immortali Deo ſibi demandatum eſt, & noſtrorum & animorum ſaluti conſulant, qua eloquentiæ vi tácitè mortalium animos alloquuntur, & bonas iniiciunt cogitationes, & à vitiis abſtrahere, & ad virtutem reuocare conantur? videntur planè orationem inſtituere, omnibus eloquentiæ diuinæ viribus inſtructam, accuratam & munitam argumentis acerrimis & exquiſitis rationibus refertiſſimam,vt homo ſaluti ſuæ conſulat;& id quod eſt cœleſte,& in omnem ſæculorum æternitatem ſpectat,duntaxat appetat. Quæ dæmon obiicit imperia, quas illecebras carnis,& corporis oblectamenta offert,quas proponit honorum ſedes,& gradus dignitatũ ampliſſimos boni ſpiritus reputant & amouent à cogitatione tanquam inanes & citò perituros & innumeris fortunæ telis expoſitos, infinitis miſeriarum & ærumnarũ acerbitatibus redundantes.Quòd cùm iidẽ Chriſti labores,cum cruciatus hominis eripiendi ex dæmonis faucibus, & ad veterem gloriæ ſtatum, & dignitatẽ immortalem inſti

inſtituendi gratia tacitos cum hominibus habent ſermones,& intimos animi ſenſus, vel peccatorum magnitudine, vel inferorum pœnis, vel mortis, ſingulis horis atque momentis imminentis recordatione commouent,& afficiunt vehementer: nonne hæ ſunt Eloquentiæ partes, non Rhetoricæ ornamenta, non affectus graues & concitati, quibus cum vtantur cœleſtes ſpiritus, non id ſigni eſt,è cœlorum ſedibus delapſam, & ex diuina eloquentia, profectum orationis noſtræ genus & cum hominibus communicatum. Magno ſunt argumento legationes, quas in hominum habitum atque formam cœleſtes ſpiritus obierunt: quas obire profectò, ſine cœleſtis eloquentiæ magnitudine non poſſent. Id quod veteres voluerunt fabulis ſignificare Mercurij cum à Ioue legatus mitteretur in hæc terrarum ſola.Qua de cauſa id in hominum mentibus inſedit, qui peccati grauitate depreſſi, altiùs ad ſupera animos excitare non poterant, donum & inuentum fuiſſe Mercurij, cum infinitis ante ſæculis, à primordiis generis humani, nondum Mercurio cognito, neque inter mortales verſante eloquentiæ, homines vtebantur dono ac munere diuino. Neque aliter profectò ſiue diſperſi in ſyluis, cum more belluarum vagarentur, neque ciuitatum tectis contenti, cum ad ciuilem cultum ab Oratore traducti fuerunt, agere ſine facultate dicendi potuiſſent. Nondum vllæ artes aut facultates erant, nondum bonæ ſcientiæ diſciplinæque cognoſcebantur, adhuc homines rudes & impoliti totius cognitionis expertes erant. Cùm inter illos eloquentia verſabantur, ſoláque regnabat facultas præpotens & excelſa benedicendi. Et qui orationis vbertate copiaque magis affluebat, huic primas reliqui partes deferebant,& eundem tanquam numen de

ſeiunxit. Quo quid clariùs & illuſtriùs eſſe poteſt,& ad facultatis oratoriæ glorioſiùs? ſed cùm duplex ſit eloquentiæ genus,vnum cœleſte atque diuinum, alterum noſtrum & humanum: quis dubitat quin ſummus præpoténſque Deus, quanquam ſpiritus ſit præcellentiſſimus, cum verbo effigie & ſplendore ſuæ Majeſtatis conſilium inierit ſæpè de rebus, ad hanc vniuerſitatem ſpectantibus, & maximè cum hanc fabricam totius mundi in omnes partes immenſitate ſua prope interminatam creauerit. Cœleſtes verò ſpiritus,quemadmodum viciſſim, tacitis ſeipſos mentibus colloquantur.Quanquam hac retreſtri corporis grauitate careant, qua ſunt cœleſtis eloquentiæ magnitudine præditi,& vt commodis hominum, quemadmodum ab immortali Deo ſibi demandatum eſt,& noſtrorum & animorum ſaluti conſulant, qua eloquentiæ vi tácitè mortalium animos alloquuntur, & bonas iniiciunt cogitationes, & à vitiis abſtrahere, & ad virtutem reuocare conantur? videntur planè orationem inſtituere, omnibus eloquentiæ diuinæ viribus inſtructam, accuratam & munitam argumentis acerrimis & exquiſitis rationibus refertiſſimam,vt homo ſaluti ſuæ conſulat;& id quod eſt cœleſte,& in omnem ſæculorum æternitatem ſpectat,duntaxat appetat. Quæ dæmon obiicit imperia, quas illecebras carnis,& corporis oblectamenta offert,quas proponit honorum ſedes,& gradus dignitatũ ampliſſimos boni ſpiritus reputant & amouent à cogitatione tanquam inanes & citò perituros & innumeris fortunæ telis expoſitos, infinitis miſeriarum & ærumnarũ acerbitatibus redundantes.Quòd cùm iidẽ Chriſti labores,cum cruciatus hominis eripiendi ex dæmonis faucibus, & ad veterem gloriæ ſtatum, & dignitatẽ immortalem
inſti

inſtituendi gratia tacitos cum hominibus habent ſermones,& intimos animi ſenſus, vel peccatorum magnitudine, vel inferorum pœnis, vel mortis, ſingulis horis atque momentis imminentis recordatione commouent,& afficiunt vehementer: nonne hæ ſunt Eloquentiæ partes, non Rhetoricæ ornamenta, non affectus graues & concitati, quibus cum vtantur cœleſtes ſpiritus, non id ſigni eſt,è cœlorum ſedibus delapſam, & ex diuina eloquentia, profectum orationis noſtræ genus & cum hominibus communicatum. Magno ſunt argumento legationes, quas in hominum habitum atque formam cœleſtes ſpiritus obierunt: quas obire profectò, ſine cœleſtis eloquentiæ magnitudine non poſſent. Id quod veteres voluerunt fabulis ſignificare Mercurij cum à Ioue legatus mitteretur in hæc terrarum ſola.Qua de cauſa id in hominum mentibus inſedit, qui peccati grauitate depreſſi, altiùs ad ſupera animos excitare non poterant, donum & inuentum fuiſſe Mercurij, cum infinitis ante ſæculis, à primordiis generis humani, nondum Mercurio cognito, neque inter mortales verſante eloquentiæ, homines vtebantur dono ac munere diuino. Neque aliter profectò ſiue diſperſi in ſyluis, cum more belluarum vagarentur, neque ciuitatum tectis contenti, cum ad ciuilem cultum ab Oratore traducti fuerunt, agere ſine facultate dicendi potuiſſent. Nondum vllæ artes aut facultates erant, nondum bonæ ſcientiæ diſciplinæque cognoſcebantur, adhuc homines rudes & impoliti totius cognitionis expertes erant. Cùm inter illos eloquentia verſabantur, ſoláque regnabat facultas præpotens & excelſa benedicendi. Et qui orationis vbertate copiaque magis affluebat, huic primas reliqui partes deferebant,& eundem tanquam numen de

cœlo delapſum ſummo honore & obſeruantia colebant. Hic cùm illos diſſentientes interſeque decertantes aſpiciebat, componebat lites eorum, contentioneſque dirimebat. Quod vſque eò creuit maioribus in dies incrementis, vt ab agreſti immaniq́ue vita iſte præcellens Orator & quaſi Deus inter homines habitus, viribus orationis diſperſam vagamq́ue multitudinem ad cultum ciuilem elegantiamque traduxerit. Quòd ab illis primis deinde temporibus vrbium colendarum tantam vim habuit, vt viri præſtantiſſimi Principeſquè terrarum eloquentiam principatu & honore ſemper Regio digniſſimam habuerint. Itaque Principes illam omnes, omnes Reges clariſſimi, Imperatoreſque potentiſſimi tanquam claram & excelſam facultatem didicerunt in poſterum. Et quoniam ſine arte bene dicendi aditum ad honores &dignitatés Reipub.ſibi præcluſum aſpiciebant omnes, omnes artem oratoriam diſcendam maximéque colendam à pueritia conſueuerunt. Nunquam enim Duces creabantur, nunquam Imperatores ad ducendos exercitus, ad bella gerenda, niſi viribus oratoriis muniti fuiſſent, deligebantur. Teſtata dico, Auditores, & veterum annalibus conſignata: nulla enim vnquam gens, neque tanta humanitate culta, neque tam rudis & impolita fuit, quæ non aſciuerit ad ſuorum Regnorum adminiſtrationem claros & inſignes Oratores. Atque vt imprimis de Moderatoribus Rerumpub. loquamur, & omittamus alias Reſpub. duas conſideremus Orbis gentium Principes celſiſſimas, Athenienſem ſcilicet & Romanam. Conſtat profectò Rempub. Athenienſium niſi Oratorem ab incunabulis adminiſtraſſe neminem. Quòd idem vos de Macedonum, de Thebanorum Rebuſpùb. humanitate, fortitudine, diuitiis,

poten

potentia, dominatu ſemper frequentiſſimo florentibus putatote: ſed quoniam in re trita,& omnium ſermone peruagata verſor, ex Romanis potentiſſimis terrarum Principibus,Reipub. gubernacula tractaturis, quem mihi dabit Poëſis non inſigniter arte prius Oratoria commendatum, filij Principum, & ſummorum hominum qui aditum ad Rempub. habere volebant multo vehementiùs Romæ ad eloquentiæ ſtudium incumbebant omnes, deinde Athenas bonarum artium inuentrices proficiſcebantur, non alia de cauſa,quàm vt eam,quam conſequuti fuerant,dictionem ſummis & exquiſitis Græciæ præceptoribus perpolirent,& perficerent. Qui mos per omnes ætates, Athenas proficiſcendi viguit, & retentus fuit vſque adeo, vt poſt cauſas plurimas,actas in foro & obtentas cum magna nominis gloria,præſtantes iam & egregij Oratores non illam ſe ſummam & conſummatàm eloquentiam obtinuiſſe arbitrarentur, niſi Athenas inuiſendas curarent. Vt id temporis,quoniam iam acriore iudicio & ætate firmata fuerant,ſi quid deerat,quod comprimendum magis, & augendum eſſet, ſi quid quod corrigendum & detrahendum, attentiùs & accuratiùs intuerentur. Ita quidem cum Romani nullum ad Reipub.gubernacula aditum habuerint, niſi dicendi viribus corroborati, ſuum imperium extremis orbis terrarum finibus terminarunt bellica, & Oratoria facultate. Neque tam armis, quàm eloquentiæ, non tam militum robore, quàm orationibus ab exiguis ortum initiis imperium ad vltimas orbis terræ ſedes propagaſſe,verè conſtantérque dicentur. Inde Camilli, inde Scipiones, inde Curtij,inde,vt reliquos omittam, Cæſares, inde Pompeij, qui profectò neque honorum dignitates conſequuti fuiſſent, neque ad res

militares gerendas à Romanis delecti Duces & Imperatores, niſi valere viros fortiſſimos intellexiſſent, plurimum præſidiis oratoriis, ornata inſtructaque dictione. Atque hunc morem ad Reipub. adminiſtrationem deligendorum hominum eloquentiſſimorum ab aliis Rebuſpub. & Regnis potentiſſimis acceperunt. Iam annos antea innumerabiles ab initio naſcentis Mundi vigentem maximéque florentem. Primi enim, vt prædixi, cum nullæ artes, neque facultates adhuc colerentur, & rudes eſſent & ignari rerum omnium, primi inquam diſerti homines tenuerunt vrbium, & populorum gubernacula. In quorum poſſeſſionem ingreſſi quaſi iure ſuo cùm creſcerent, & augerentur Reſpub. propagarenturq́ue imperia, multique Reges creandi fuiſſent ad Regnorum regimen & clauum tenendum, creabantur, & deligebantur, tanquam magis idonei, & rerum gerendarum principes Oratores. Qui reges iam tum dicebantur, & Regum honore & inſignibus ornabantur: videbant enim nihil valere magis ad præſidium & ornamentum Reipub. quàm Regem optimum maximo ornatiſſimoque dicendi genere florentem. Quod ſic confirmatum fuit per omnes ſæculorum memoriam, vt omiſſis Homeri Regibus, & illis qui propiùs à Troiani belli temporibus recenſerentur, certè conſtet Philippum Macedoniæ Regem eloquentię operam dediſſe. Quod exemplum quoque imitatus eſt filius Alexander. Multi deinde illius ſucceſſores, deinde laude floruerunt. Ac ne omnes Reges oratione commemorem, omnes fermè ſic imbutos accepimus, vt omnes Regiæ dignatis amplitudinem in dicendi facultate poſitam intelligerent. Iam verò in omnibus liberis populis quemadmodum ea floruerit, ſemperq́ue dominata fuerit, video vos omnes

nes multò meliùs intelligere, quamuis mea indigeatis oratione. Quòd in ea ciuitate, quæ principatum terræ tenuit, Quoniam vidiſtis, neque quæſturas neque Ædilitates, neque Præturas, neque Cõſulatus, neque Dictaturæ ſummum honorem quemquam cõſequutum fuiſſe ſcitis, niſi dicendi laude florentem: Quid factum fuiſſe putatis, poſtquam illud imperium in vnius poteſtatem ditionemque peruenit? Nũ Principes tantæ Reipub. ſtudium eloquentiæ commiſerunt? minimè quidem. Quis enim primum omnium Iulium Cæſarem candore & nitore orationis ſplendentem non accepit? quem proximè conſequutus fuit, qui miranda orationis laude præcellebat, Octauianus. Neque profectò hanc dicendi gloria caruiſſe Tiberium veterum annalium ſcientes negabunt, ſed neque Reges non ſolùm propter eloquentiam imperia tenuerunt florentiſſima, ſed infimi quoque obſcuris nati parentibus propter ſplendidam & ornatam orationem dignitates & Regium honorem capere cogebantur, & ſæpè clara maiorum ſtirpe procreatis anteponebantur. Non ab aliis potiùs, quàm ab Athenienſibus & Romanis exempla petantur. Qui quondam innumerabiles fuerunt, ab illis libenter abſtineo breuitatem ſequutus, vno contento Ciceronis exemplo: cui generis obſcuritatem, & humilitatem fortunæ aduerſarij ſemper obiiciebant: ſed ille tantum eloquentia ſua perfecit, vt præteritis multis clariſſimis viris, & in Repub. benemeritis, & diuitiis carẽtibus per omnes honorum gradus ad ſummum Conſulatus faſtigium aſcenderit. Atque in illis bellorum ciuilium flammis, quibus orbis terrarum flagrabat, Pompeio ac Iulio Cæſare Imperatoribus, armis hoſtilibus de Imperio cunctarum gentium vniuerſo

uerſo certantibus, victo Pompeio fuſo fugatóque illius exercitu & cæteris Pompeianæ factionis Principibus partim in Africam, partim in Hiſpaniam fugientibus ſumma belli demandabat Ciceroni, cum Imperatoria propter eloquentiam Oratori tanto ſimul delata dignitate. Quid ampliùs de dignitate facultatis oratoriæ dicatur,non video,ad oratorum gloriam immortalem perſpecta præſertim poetarum humilitate. Qui neque honores geſſerunt vnquam Reipub. neque valuerunt vllis propter Poëſim opibus: cum quid maximè conſequuti fuerunt, id erat, quod hiſtriones conſequebantur, vt propter agendi venuſtatem ſuam,tanquam paraciti ridicula iacientes Principibus grati viderentur. Ille Plautus, cuius dicebant Iouem poeſeos facultate,ſi deſcenderet in ſola terrarum, vſurum eſſe,cum hominibus agentem verſantémque,in qua egeſtate fuit & inopia rerum? Horatius eiſdem propè rei familiaris anguſtiis præmebatur. Neque quidquam maius de Homero,de Virgilio, Græcæ Latinæque poëſeos Principibus dicere vnquam valebimus: quibus ad ſcribendum vix otium concedebatur præ ſumma extremáque mendicitate: & inopes & egentes rerum omnium, ad copioſos & locupletes humiles & obſcuros,ad præclaros & illuſtres, imbecillos & infirmos,ad potentes & excelſos ſeruos miſeros & propè mancipia ad Dominos & Principes terrarum comparabimus. Quos parietum tectis & victum iam corrogantes videre erat, vt alerent & ſuſtentarent ſeſe. Quos neque ad operas ſibi ſæpe præſtandas vellent, neque deligerent oratores terrarum Domini ſummi præpotentéſque. Qui quos volebant emergere è mendicitate his ſtipendium ſtatuebant,vt victum quotidianum, non ſummum pretium,

tium, ſed quod ſufficeret, ne tantam inopiam paterentur. Quamobrem cùm oratores audieris, cùm cogitatione comprehenderis, cogitare debes Heroas cultu corporis & veſtitus nitore ſplendentes: poëtas contra ſordido & obſoleto veſtitu amictos, Rhetores comitatu multo ſtipatos: Poëtas ſolos ac diſertos, Rhetores in ſolio ſublimi collocatos: poëtas priuatos & ſine magiſtratu, Rhetores cum facibus & inſignibus Regnorum, quibus imperant: poëtas illorum ditioni poteſtatique ſubiectos, Rhetores feras ligentes & iura, poëtas accipientes humiliter: denique Rhetores, cum imperio, cum poteſtate dominantes, vt Poëtæ Rhetorum auctoritatem & nutum pertimeſcerent. Quæ ſatis ſunt, vt de Rhetorum ſplendore cùm audiamus, veneretur etiam Poëſis Rhetorem & infra illius pedes ſeipſum ponat. Quia verò dicitis cùm ad tam illuſtrem Rhetoris dignitatem ornandam diuinis honoribus & ſacrificiis honoratos fuiſſe Rhetores negare non poſſumus in multi orbis terræ partibus, celebrioribúſque Regnis: ſed ſatis verba fecimus de dignitate, tranſeamus iam ad alteram vtilitatis partem, In qua ſi multus non fuiſſe videbor, ignoſce Iudex integerrime: nam ex ſuperioribus multa colligere potuiſti ad vtilitatem ſpectantia. Neque enim de dignitate dicere potuimus, quin cum hac parte commodum coniungerentur. Nam ſi ad oratores vtilitatem pertinet tempus illud, quod in Rhetoricæ dignitatem incidit, cùm homines paſſim in agris victu ferino vitam propagabant, neque ratione animi quidquam, ſed pleráque corporis viribus adminiſtrabant: atque hoc tempore magnus orator, diſperſos homines in agris & in ſylueſtribus abditos, orationis vi compulit in vnum locum & congregauit, & eos ex feris & immanibus

manibus mittes reddidit, & manſuetos, & mœnibus ſepſit, & iure deuinxit naturali ac ciuili, vt veteri depoſita feritate, qua tantum habebant, quantum manu & viribus, per cædem ac vulnera aut eripere, aut retinere poſſent, ad iuſtitiam atque manſuetudinem facultate dicendi tranſtulit. Cùm Athenas, Spartam Tebas, & alias imperioſas nationes, & gentium cunctarum fortunatiſſimam arcem, vrbem Romam, & illius imperium extremis terrarum finibus contentum Rhetores adminiſtrarent, non in aſſerendis vtilitatibus, non in conſtituendis Regnis, non in illorum finibus propagandis verſabantur? non hoc præſtabant, vt homines leges ſeruarent, vt ſuum vnuſquíſque retineret, vt haberet Reſpub. pacem & tranquillitatem, vt officium omnes facerent, nemini iniuriam inferrent, ab alienis abſtinerent manus, non committerent furta, latrocinia, cædes, qui commiſiſſent, ne abirent impuniti, luerent pœnas legibus ſtatutas. Illud ſanè moderatores, & Reges Rhetores fecerunt, vt iuſtitiæ, cuius virtutis fruendæ cauſa benè morati Reges conſtituendi fuerant, partes omnes cum abſolutione ſumma ſeruarent, neque ad res vrbanas, non ad virtutes colendas vtilis duntaxat fuit ars oratoria: ſed in bellis ſtudium & operam vtilem nauauit, ſine qua caderent multæ Reſpub. cuius ope multa ſteterũt Regna, acies maximæ in hoſtem incitatæ, prælia grauiſſima periculoſiſſimáque commiſſa acerrimè, victoriæ propè iam acie inclinata reportatæ, & fuſis cæſíſque inimicis, multis vrbibus & regnis integris ac florentibus captis, ardenti inflammatáque ditione fortitudinis trophæa celebrioribus in locis ſtatuta fuerunt. An verò Traſybulus Athenienſis exercitu comparato exiguo non orationis vi tantum opis attulit, vt incitatis

acri

acriter ad pugnandum militibus triginta tyrannorum dominationem intolerandam ab Athenienſi populo ſuſtulerit,exules reduxerit in patriam & pacem confirmauerit,lex lata de diſcordiarum memoria obliuione ſempiterna delenda. Quid noſter ille Cicero, cuius mentionem toties fecimus, Pharſalico prælio facto,non acciperet,ſi vellet imperium Pompeanę partis contra Cæſarem delatum, niſi deſperatis rebus omnibus,& otio volens conſulere Brundiſium ſe recepiſſet,ſperans de benignitate Cæſaris, vt in priſtinum ſtatum reſtitueretur. Quippe qui vltimus & improbans ſemper ciuile bellum, & ne Reipub. deeſſe videretur calamitoſis temporibus, ad ea arma profectus fuit,quæ erant ſumpta contra Cæſarem: Sed vt has temporum flammas & incendia renouare deſinamus,non ille exercitus omni copiarum genere abundantes duxit?non res maximas geſſit? non Proconſul prouinciam ſortibus Ciliciam in ſocium atque amicum Populi Romani Regem Ariorbazanem, ab hoſtium incurſionibus,& latrociniis liberam reliquit ac tutam, totiúſque ferè Regni Principum voluntates ab Ariorbazane alienatas Regi reconciliauit ſuo, & in priſtinam dignitatem reſtituto Rege Ciciliam pacauit bellis tumultuantem grauiſſimis? non ceſſabit ſtatim Syriæ turbulentos motus allatoſque nunciis,& multorũ ſermone diſperſos nullo prętio,etiã quod mirabile quidem eſt,commiſſo?Non eloquentia ſua plena animi,plena virium maximarum oratione,hoſtiles copiæ,quæ in monte Amano conſederant,ab eodem ſuperatæ fuerunt Cicerone. Atque cum ille Parthico bello nunciato per locorum anguſtias, & per Montium altiſſimorum ſummas difficultates exercitum ex pedeſtribus copiis & equeſtribus conflatum ad Amanum

num adiunxiſſet magis conſilio & eloquentia, quàm auxiliis bellicis, apud illos qui audierunt multa de facultate facundiáque præſtãti, ſui milites ſuos ad ſigna cõferenda, deinde viribus incitauit, vt Amaniẽces hoſtes nominis Romani ſẽpiternos Carthaginiẽſum nõ diſſimiles, pertinacia voluntatéque delendi generis Romani, copiis omnibus vexauerit, multos occiderit, & cœperit multos, reliquos diſſipauerit, incenderit caſtella munitiſſima magno pretio, atque ipſo aduentu Ciceroníſque oratoris hoſtibus iniecto timore. Quod de Pompeio Magno bello Italico confecto Hiſtorici Romani memorabile factum poſteritati commendarunt. Inde illud conſequutum, vt milites victoria iuſta magnis clamoribus Ciceronem Imperatorem appellauerint apud Iſſum: quo in loco ſæpè, vt ex veterum annalibus accepimus, Darium Alexander Magnus ſuperauit militum internecione magna. Quid igitur reſtabat eloquentię, ad fœlicem ſuam ſecundámque fortunam numeris omnibus explendam, niſi vt triumphum ageret obuiam procedente priùs, comiranté-que deinde ſenatu, totóque ad tantam oratoriæ facultatis pompam ſpectandam ſeſe populo offundente Romano, vt plauſu & acclamatione ſolita, arcubus effectis plurimis, ſpoliis & manubiis ornatus à porta triumphali, agmine perpetuo in curru ſublimis, in veſte triumphantis, coronatus Imperatorio diademate ad Capitolium vſque veheretur: ſed triumphi non agendi, iam à Senatu honorificentiſſimè decreti bella Ciuilia inter Cæſarem, & inter Pompeium concitata cauſam attulerunt. Vos Auditores, animaduertite, & tu præcipuè, Iudex integerrime, quid maius de facultate benedicendi poſſit oratione noſtra commemorari, quàm illam tanto cum honore, non togæ ſolùm, ſed etiam

etiam militiæ verſari videmus. Equidem ille Cæſar, ipſe Alexander,cæteri magni ſummíque duces & Imperatores inuictiſſimi, nunquam tanta rerum præclarè geſtarum gloria floruiſſent, niſi ad militarem arcem adiunxiſſet eloquentiæ laudem. Hac eloquentia idem Cicero Catilinam ſcelus anhelantem, peſtem nefariæ molientem Romanis, & vrbi ferrum flammámque minitantem, ex vrbe eiecit,expulit,& in Caſtra Manliana cum magna ſuorum ſentina ac peſte proficiſci coëgit. Eadem eloquentia Cicero Clodij ſeditioſos ac turbulentos conatus, & vim omnem tribunitij furoris in Rempublicam incitatam perfregit. Eadem idem orator facundia leges Agrarias ad patriæ perniciem & interitum ſpectantes acriter oppugnauit. Eadem ipſa totam Siciliam vexatam,& ſpoliatam à Caio Verre afflictam ac planè perditam in veterem reſtituit ſtatum C.Verre non accuſato ſolùm,ſed iudicium ſententiis damnato. Eadem eloquentia Cicero in M. Antonium poſt Cæſaris mortem crudeli dominatu volentem opprimere Rempub. omnium principum & ſenatum animos compulit & inflammauit, & eoſdem in vrbe Auguſto recepto dignitatem Imperatoriam tribuere, & tanquam in hoſtem patriæ arma capere coëgit in Antonium: quid plura quandiu ſtetit eloquentia Ciceronis & aliorum maximòrum Oratorum, ſtetit Romanum Imperium omnibus gentibus ac nationibus glorioſè, magnificéque ſatis,cùm Oratorum, & maximè cum Ciceronis morte cadere paulatim viſæ ſunt,& ruere miſerabiliter opes Romanorum. Quòd Agamemnon teſtatus eſt,iudicio,quod de Neſtore prudentiſſimo eloquentiſſimóque homine feciſſe dictus eſt, quo cum communicabat, conſilia, res conferebat ad bellum neceſſarias de committen-

dis prælíis,de vrbe Troja obſidenda, de premenda vexandáque magis ſuis temporibus omni machinatione bellica , cum eo prudenter maturéque deliberabat. Ita ex Neſtoris conſilio decernebantur res militares, & omnis ſumma Reipub.Græcanicæ , illius oratione melle ipſo ex ore dulciore fluente gubernabantur. Tantam vim habetEloquentia,non ad vrbanas ſolùm, ſed ad bellicas rationes adminiſtrandas , & ad omne genus hominum,quo velit , impellendum , vnde velit deducendum. Quamobrem non immeritò Hercules,quacumque contendebat,omnia in ſuam protinùs adducebat poteſtatem , qui fingebatur eximia præſtantíque dicendi facultate præditus, & catenula quadam ex ſumma lingua pendente trahens mirifica ſingularíque alacritate vinctos homines,à fugiendo adeo penitùs abhorrentes , cum catenula facilè frangi poſſe viderentur , in monilium elegantiſſimorũ ſpeciem fabricatæ , vt de præeundo mirabili celeritate properantes decertare viderentur. Neque illæ vtilitates, quas in forenſibus cauſis agendis,in curia conſulendo, decernendóque ſemper ex vſu Reipub. cum populo agendo, ſuadendóque ſalutem communem,cum tam magni momenti ſint , vt ex illis pendeat Reipub. ſtatus,ſunt omittendæ. Eloquentia enim defendit inſontes in iudicio , nocentes accuſat , capitis periculum auertit, opprimit improbos & ſceleratos,diſſuadet leges patriæ pernicioſas , & vtiles ſuadet,ſenatus auctoritatem conſilio & auctoritate conuertit,fert opẽ ſupplicibus, dat ſalutem calamitoſis. Quòd homines ad honeſtatem incitat vehementiùs, quòd arcet à turpitudine acrius,quòd virtutem celebrat ornatius ? quid voce vulnerat improbos aſperiùs?non magna laus erit Rhetoricæ?Hoc cum antiquis temporibus ita perſpe-

ctum

ctum fuerit apertè, vt nemini de hac re dubitandi locus relinquatur:in noſtris rebus, in noſtris hominibus ex ſummis Regum & potentiſſimorum Principum negotiis eloquentiam regnantem aſpiciamus: cùm ad Reges & Imperatores decernantur legati : cùm legationes in aula Romana debeant obiri, cùm in conſiliis Theologi de myſteriis noſtrę fidei cœleſtibus loquentur : cùm concionatores diuini verbi populo virtutem perſuadeant, à vitiis deterreant, & excitent ad Beatorum gloriam, non ope præſidióque eloquentiæ munera iſtiuſmodi multitudine innumerabilia, natura diſſimili longè diſſidentia, & dignitate partim humana, partim cœleſti commendata ſuſcipient? ſi Pericles ille tonare ac fulgurare dicebatur, cùm ad dicendum de Reipub. ſtatu prodibat in publicum, ſi Ægeſias ille Philoſophus ita fortunæ ludibria, tragicos exitus ac vehementer calamitoſos dicendo repræſentabat, vt audientibus voluntariæ mortis appetendæ cupiditatem generaret, quos obſecro noſtri concionatores, ſi dicendi viribus muniti eſſent, aculeos in hominum animis infixos & impreſſos relinquerent. Teſtes ſunt Gregorij, teſtes Ambroſij, teſtes Hieronymi, teſtes denique reliqui ſacræ Religionis Doctores, qui admirabili orationis facultate ſingulares tantas Eccleſiæ Catholicæ vtilitates attulerunt. Atque ſic accipite, perſuaſumque vobis habete auditores optimi, cum hoſtibus fidei de ſacra Theologia myſteriis ita vos diſceptaturos eſſe, ſic in medium campus decenſuros & reportaturos victorias inſignes, orationis facultate, qua ſunt illi præditi, & bella faciant inteſtina Matri Eccleſiæ, fueritis inſigniter ornati: Ergo illi hoſtes fidei Rhetoricen ediſcunt, vt ſuas fraudes & mendacia defendant. Vos eam non ediſcetis, vt veritatem & fidem

Chriſti Ieſu tueamini?illi colunt artem Oratoriam, vt vobiſcum contendant,& tela iaciant argumentorum, vos vt illis obſiſtatis & fortiter infringatis in fidem noſtram intortas haſtas, non ad huius artis ſtudium incumbetis?Illi vt exitium & peſtem animis afferunt;artis Rhetoricæ facultate abutentur, vos vt ſalutem, & æternam proximorum animis vitam comparetis, non eloquentiæ viribus vtemini? illi, vt Eccleſiam Chriſti Ieſu ſponſam dulciſſimam vulnerent,& plagis plurimis ſaucient crudeliſſimè, vim orationis conferent, vos vt Matrem Eccleſiam ſaluam & incolumem ab hoſtilibus gladiis, & hæreticorum intentis mucronibus conſeruetis, non eloquentiæ vires adhibebitis?illi,vt vitiorum omnium labem, & hæreſeos erroribus, terras & omnia regna contaminent, neruos diſcendi contendent,vos vt virtutis ſtudium, & totis facundiæ viribus ac neruis contendetis?illi, vt ſanctis omnibus, Virgini ſanctiſſimæ,Chriſto Ieſu,& Triadi celſiſſimæ bellum faciant hoſtili odio, pugnabunt oratoria facultate,vos vt ſanctorum omnium,Reginæ cœlorum, Chriſti Ieſu auguſtiſſimæ, ſanctiſſimæque Triados gloriam & decus immortale extollatis,non laude eloquentiæ multo ſtudio comparata certabitis? denique illi,vt de noſtra, cunctorúmque bonorum peſte agãt, oratione pugnabunt,nos, vt perniciem & exitium vltimum, à noſtris capitibus,& quod maius eſt, ab animis auertamus,non oratoriis viribus confligemus? videte nè, vt glorioſum fuit ſacris Doctoribus, & aliis noſtræ fidei luminibus, quam ab Apoſtolis acceperunt, Eccleſiam eloquẽtiæ cœleſtis magnitudine tueri, ſic turpe vobis, quam tanti Principes parentem magnis incrementis amplificatam reliquerunt,per incuriam veſtram vnius Oratoriæ facultatis ſtudio contempto

tempto ſpretóque non poſſe defendere. Nam ſi Dialectici, ſi Iuriſperiti, ſi Medici, ſi cunctarum artium alumni, dicendi viribus deſtituti, muti ſemper & elingues videbuntur, ſi Theologi expertes eloquentię ſuas opes proferre non poterunt in mediam lucem claritatémque mortalium, ſi cuiuſcumque artis atque ſcientiæ alumni ſine eloquentiæ laude ſuo officio fungentur nunquam, quid eſt quod pro artis Oratoriæ commodis, & vtilitatibus maximis non laboremus. An verò ſat eſt in armentario gladios eſſe, tela fulgentia, galeas & ſcuta, reliquáque armorum genera, niſi proferantur, & armati prodeant milites ad pugnandum. An gladius in vagina conditus vſum afferet militi, niſi miles dato ſigno congrediendi, vix audito clangore tubarum diſtrictum in hoſtem inferat, & cæſim & punctim ex omni parte vulneret aduerſarios? Num arcam habebo loculis pecuniarum refertam, & ad ſumptus faciẽdos, cùm opus fuerit, mea vel aliorum manu non expromam? O diuinum eloquentiæ donum! ô facultatem animi rerum generi neceſſariam, ô Solem clarum & illuſtrem, ô mirandam & prædicandam artem, qua præditi, nullis non rebus præſtò aderunt, & opportunam opem ferre poterunt: ea deſtituti quibuſcumque artium & doctrinarum ornamentis florebũt, nullam vtilitatem afferre, neque priuatim, neq; publicè valebũt. Vos omnes artes & diſciplinas, quas Poëſis ad ſuam opem & auxilium oratoriæ facultatis artificio ſuppliciter implorabit hortor, moneóque, vt fidem iam pridem Rhetoricæ ſeruatam, hoc etiam in loco ſeruetis egregiè fideles, & in hanc peſtem & perniciem generis humani maximam in Poëſim, in quam turbinem ac procellam præſentis controuerſiæ, vos veſtras vires, veſtróſque neruos fortiſſimè conferatis;

Si ego Rhetorica vobis ſemper adſui, ſi ab initio naſcentis Mundi, nunquam adeſſe deſtiti, ſi veſtras res ſemper ornaui,ſi diuitias & opes in media theatra Orbis gentium protuli, ſi luminibus meis illuſtrandas, ſi diuitiis augendas amplificandaſque curaui, ſi denique nunquam niſi meis floribus ornatæ, inſignibus diſtinctæ, vi, contentionéque armatæ, aduerſariorum veſtrorum Sophiſtarum, & hoſtium Fidei technas, & & machinas depuliſtis: ſi telis noſtræ artis viribus contortis acies maximas, armis infeſtis confligentes proſtrauiſtis, & concidiſtis per omne tempus:ſi parata ſum hodierno die & in perpetuum vobis opem ferre, neque vllis temporum iniuriis, nullis procellis ac tempeſtatibus concitatis, veſtræ dignitati, veſtro honori, veſtræ gloriæ deeſſe conſtitui decreuique conſtantiſſimè vindicate iniuriam mihi factam, vindicate tantum facinus, comprimite Poëſeos audaciam & extinguite ancillæ profligatæ furores incitatos, & inflammatos in Rhetoricen dominam ac Reginam Orbis quondam vniuerſi. Suſcipite cum Poëſi capitales inimicitias, Rhetoricæ partes ſtudioſè ac diligenter agentes,vt pro dignitate Rhetoricæ, id eſt pro veritate propugnantes, iuſtitiæ decus illuſtre tueamini,poſt natos homines pro tuenda noſtra facultate nulla ſimili in iudicio cunctarum artium & diſciplinarum in audacem & furentem Poëſim perſpecta coniuratione. Quarum iuſtis inimicitiis & odio, animaduerſo Iudex integerrimus, Poëſi damnata ablegataque ex hominum ſocietate, & in exilium acta perpetuum, pro dignitate Rhetoricæ, quam ego ſpero,quam vos contenditis artes, diſciplinæque clariſſimæ, quam auditores omnes expectant, iuſtam ac debitam ſententiam,commendandam ſæculorum omnium poſteritati ex

ti ex legibus & iuſtitia bonus & integer peto non ſolùm, ſed enixè contendo, ferre non deſinas. Dixi.

Oratio in laudem Medicinæ.

Ex ſuperioribus Argumentis.

CVm propter præclaram & inſignem in corporis humani cuſtodienda ſalute, tam multos, egregios ac mirificè fideles Medicinæ alumnos in omni terrarum parte feliciter habuerimus omnes, ſperare poſſum vos, Auditores, ad hanc orationem de tantæ facultatis laudibus habendam, veſtros animos ſumma cum benignitate excitaturos eſſe. Nam ſi de quocunque homine bene meriti Principes, illius gratam ac memorem beneficiorum voluntatem, cùm ad gratiam referendam impar ea videatur, hæ quidem meritò, quaſi vinculis aſtrictam habent, ad homines, in omne mortalium genus beneficos ac liberales, propter ſalutem præclarè conſeruatam, ſine qua iacent omnia, & nulli mortalibus vſui videntur eſſe, non illi facultatibus & opibus perfrui, non honoribus, nec dignitatibus fungi poſſunt, quàm parati debemus eſſe, ne referendæ gratiæ datam occaſionem è manibus abire patiamur. Quod ſi quærere nos tempus aliquod, & aucupari debuiſſemus ad gratorum voluntatem animorum oſtendendam, hoc fuit ſanè diuinitùs oblatum, cùm de Medicinæ præſtantia, de ſuis commodis & beneficiis in genus hominum collatis, & de iucunditate rerum, in quibus verſatur, neceſſitas fuit impoſita nobis, pro demandata de facultatibus aliis diſciplinisque prouincia ſtudioque in tanto Doctorum hominum, & principum maximorum circunfuſo

conſenſu dicendi: Neque enim æquum eſt profectò, nec fas eſſe quiſquam exiſtimabit, in ſuis gymnaſiis, & theatris ampliſſimis commendata Iuriſperitia, ſacráque ex ordine Theologia, quæ illarum ſocia eſt, & comes in omnibus academiis, facultatem medendi iuſto ac debito honore priuari. Quanquam enim ad ſacram Theologiam, nulla ſcientia ſit neque diſciplina comparanda, tamen cùm cœleſtem hanc diſciplinam in locum honoratiorem commendandam reſeruemus, ſuo tamen loco, ſuo tempore, illius, quæ de vniuerſo genere hominum bene merita eſt, Medicinæ non debemus, nec poſſumus ſine iniuria quidem obliuiſci. Quare dum de rebus à me propoſitis, ac primùm de Medicinæ excellentia dico, benignè quæſo meam & attentè orationem excipite. Atque vt nobilitas à primis ſuis incunabulis oſtendatur, à Diis originem ſuam claram & illuſtrem Medicinam traxiſſe conſtat. An Hebræos, an Græcos, an Ægyptios volumus teſtes locupletiſſimos? Hebræi, qui plurimum veritate valent, Adamum primum humani generis parentem diuino numine facultatem iſtam adeptum fuiſſe ſcripſerunt: quod etiam poſteritati commendatum reliquit Princeps Platonicorum Marſilius: reliqui verò homines Deorum inuectum ac munus ſingulare conſtantiſſimè confirmarunt, plurimiſque conſultis & acceptis deorum oraculis conſtitutam & confirmatam ad hominum ſalutem & incolumitatem. Apollo autem gloriatur ſe primum inueniſſe artem medendi: qui verò minus tribuerunt huic facultati Mercurium inuentorem, auctoremque fuiſſe tradiderunt, plurimis ab eodem herbis ſalutaribus inuentis, & ab eius præcipuè nomine ad aluum purgandam ſpectante Mercuriali. Qui etiam verbaſcum Vliſſi tribuiſſe fertur ad

Circes

Circes veneficia, fraudeſque fugiendas, iſtius herbæ virtute mirabili. Omitto Arabem Apollinis filium, quem in Deorum numerum aſcriptum multi ſcripſerunt ob Medicinæ ſingularem ab Apolline cognitionem acceptam, quod & nominis præſtantia conſtantiſſimè confirmare ſtuduerunt: cùm Apollinem quaſi dono quodam ac munere diuino vatis officio functum fuiſſe non ignoremus. Prænoſcit enim Medicus aduenientes morbos,& ex præſentibus ſignis, quaſi vates & futurorum ſcientiſſimus prædicit morbi grauitatem, diligenti diuturnaque obſeruatione. Atque hic prætereo, quæ de Cadmo Agenoride, quæ de Chirone Centauro, quæ de Serapi, quæ de Æſculapio, litteris commendata ſunt. His enim ſacrificia fiebant, his honores diuini tribuebantur propter inuentas nonnullas herbarum radices. Qui minus profectò tribuerunt Medicinæ, Reginæ illam Oſyridis inuentum dixerunt; à quibus reliqui inuentores & auctores ducti ſunt, & & prędicati plurimarum & ſalutarium herbarum. Sed quid ego, amplitudinem huiuſce ſcientiæ Deorum & maximorum Heroum dignitate confirmo. Cùm Aſſertor humani generis Chriſtus Ieſus & Medici nomine, & honore affectus fuerit, & idem vindex noſtræ libertatis morbos ex humanis corporibus ægritudineſque depulerit ſua cœleſti diuinaque virtute. Atque cum hominibus verſatus, cum poſſet cæcó à natali die reſtituere oculorum aciem, vno verbo, ex luto medicinam fecit,& ſputo concinnatam admouit oculis hominis iam pridem tot annos antea videndi claritate priuato. Quare ipſe Chriſtus Ieſus Medicorum pharmaca ex diuerſis Medicamentis conflata, neque ſimplicia ſolùm, viſus eſt approbare. Quamobrem Medicinam ſacris litteris comprobatam quis non

multis in locis inuenit: Cum ei, qui vulneratus fuerit, operæ reſtituendæ ſint & impenſæ in vulnere ſanando factę Moiſis auctoritate præcellenti? Cùm arbores ille Ezechielis, quæ conſitę ſunt ex vtraque parte ripæ veſtitæ non ſolùm amœniſſimè viderentur foliorum iucundiſſima viriditate, ſed refertæ omnis generis pomorum vbertate fœcundiſſima ad anni quodcunque tempus. Atque folia cum ad arborum veſtitum, & fructus vberes ad victum quotidianum ſpectarent, tum illa plurimum habebant vtilitatis ad medicinam humani corporis ſalutarem. Cùm Hieremias etiam reſinam proponat ad medendum aptiſſimam, & Medicos ad morborum depulſionem, vulnerúmque curationum; Cum deníque Eccleſiaſticus amicum egregiè fidelem ad Medicum comparet, vt mœſtitiam depellat, afflictum conſoletur, iacentem ſubleuet, conſternatum erigat, & inſtar optimi Medici pharmacis quaſi ſalutaribus adhibitis in veterem ſtatum conditionémque reſtituat. Cùm ſpiritus ipſi cæleſtes, vt ex eiſdem ſacris annalibus accepimus, Medicorũ officia facere minimè contẽpſerint. Nónne Raphaël cæleſtis Thobiam docuit ex interare piſcẽ, atq; illius cor, fel, & iecur ad medicamentũ vtile ſalutaréq; conferre? Quid Soſomenus apud Caſſiodorum teſtatur? Audite, audite, Patres, rem magnam, & admiratione digniſſimam. Aquilinus quidam cum graui febri æſtuque iactaretur, quæq; in ventrẽ inferebat, continere nõ poſſet, ſed euomeret confeſtim, ſimilis propè iam morientis, Conſtantinopoli (quæ notiſſima ciuitas propter amplitudinem & celebritatem ſuam) in D. Michaelis delatus eſt. Orare ille ſummo ſtudio ac religione, miſcere precibus lacrymas, & in eo perſtare magnopere, quam ex animo non deſtitit,

vt ſui tot ante dies,grauiter ſemper, periculoſéque ægrotantis B.Michael miſereretur,& cuius rei cauſa venerat,ope ſua cæleſti morbum depelleret. Mirandum equidem ea,quæ conſequuta fuit,nocte,viſus eſt Aquilino B.Michael,& ipſum ægrotantem, ex vino melle, & pipere conficere medicamentum iuſſit ad valetudinem recuperandam: quo priſtinæ valetudini redditus fuit ac reſtitutus. Quid iſtud medicamenti? quid obſecro præſcriptionis fuit?An verò minore virtute cæleſtes ſpiritus ſunt,quàm Chriſti Ieſu Martyres, quàm ſanctiſſimi viri ſuperſtites adhuc memoria ſua, & agentes cum hominibus,vt ab immortali Deo non ſuis precibus impetrent veterem ſanitatem morborúmque curationem? An verò hoc Agneti? hoc D.Rocho? hoc Sebaſtiano, hoc aliis multis noſtræ Religionis Heroibus ſanctiſſimis datum fuit, atque conceſſum,vt nullus tam grauis & periculoſus, tam mortifer ac lethalis morbus haberetur, quem ſuis precibus, & multis magníſque miraculis editis non depulerint,& hoc Michaeli Principi diuinorum ſpirituum, depulſori Luciferi reliquorúmque ſectatorum non tribueretur pro ſuis multis maximíſque meritis, próque celſiſſimo, quem in cæli ſedibus obtinuit ſuprà reliquos cæleſtes ſpiritus, principatu? niſi verò difficiliùs erat vni duntaxat priuato mederi, quàm in Gargani ſummo vertice beſtiam immanem commorantem & tantam in dies ſtragem edentem, & carnificinam mortalium implorato ſolùm Michaelis cæleſti ſubſidio confici,& ex illius animalis truculentiſſimi ore faucibus infinitam multitudinem liberari,niſi deníque glorioſius erat honorem ex vnius hominis ſalute illuſtrem & decus immortale deportari,quam ex Eccleſiæ militantis patrocinio & cœleſti virtute conſeruata

ſeruata tot hominum in dies religione mirificáque pietate deferri ſempiternos honores. Fuit hoc, fuit diuinitùs & ſpeciatim obſeruatum, vt ex officio præſcriptionéque præſenti Medicinæ dignitatem agnoſcerent mortales. Atque illa, quibus generi Hebræorum interdicebatur præcipiente Moiſe, ſi tanta fuiſſent audacia, ſceleréque inquinarentur Hebræi, vt comedere non vererentur, ſi mores pernicioſos & infeſtos ſaluti corporis contrahere cenſebantur, quantum huic facultati gloriam & dignitatem afferēt. Quamobrem mirari deſinamus ad eam amplitudinem & dignitatem euectam fuiſſe Medicinā, vt illam Principes potentiſſimi, vt Reges terrarum clariſſimi, Monarchæ cunctarum gentium ac nationum, atque ipſi Imperatores non honoribus ſolùm eam decorare vellent, ſed ad illius ſtudium omni Corporis & animi contentione incumbere, ſi de Medicina etiam, & in Medicina ſemper gloriarentur, & vellent dici ſemper & haberi præſtantiſſimi ſcientiſſimíque Medici: ſi deníque facultatis iſtius amore ſtudióque capti ſummum honorem & planè Regia Maieſtate digniſſimum duxerint ad ſui nominis gloriam immortalitati commendandam, ingeniorum, ac facultate medendi, poſteritati conſignata monimenta relinquere. Atque omitto Reges Ægyptios, Apim ſcilicet, Oſyrum, Iſidem, taceo Herculem, Theſeum, Iaſonem, Achillem fortiſſimum Græcorum, Patroclum Achillis amiciſſimum familiariſſimúmque. Omitto Cadmum, Maſiniſſam, & Iubam Numidarum Reges potentiſſimos. Quid Antiochum Syriæ Regem, Dionyſium Siciliæ tyrannum commemorem? quid omnibus bonorum copiis affluentem Attalum Regem Pergami proferam. Vt innumeros alios omittam, ille victor orbis terrarum A-

lexander

lexander Maximus, non Medicinæ ſolùm ſtudioſiſſimus fuit, ſed ſcientiſſimus, atque inter acies & horrificos armorum tumultus amicis medendi ſcientia opẽ tulit ægrotantibus, medicamenta præſcribens, & adhibens plurima ſalutariáque pharmaca. Cuius exemplum ſequutus Lyſimachus Rex ita Medicinam caluiſſe dictus eſt, vt herbam inuenerit morbis depellendis vtilem, & à ſuo nomine appellatam Lyſimachiam. Quanti Medicinam habuerit Salomon ille ſapientiſſimus, ſciunt, & teſtantur Theologi, qui tam multiplici variáque rerũ cognitione præſtitit, vt nihil ex omni rerum ſcientia non mente comprehenderit. Quid enim deſideramus in ſapientiſſimo Salomone? an ſcientiam herbarum? an volucrum? & piſcium? an Orbis terrarum ſitus & circunſcriptionis cognitionem? an volumus illum tenere viciſſitudines mutationéſque temporum? an ſtellarum curſus? an cælorum conuerſionem? an animi varietatem, an animalium naturam? an vires beſtiarum? an vim ventorum? an plantarum diuerſitatem, virtutem & efficientiam radicum? an humani corporis compoſitionem, & fabricam ex omni parte tanta mirabilitate congruentem? & quæcúnque recondita ſunt, & abſtruſa, & ab hominum acri intelligentia remotiſſima tenere omni varia multiplicíque ſcientia donatus fuit & ornatus Salomon? Hinc facilè erat agnoſcere, quanta fuerit Salomon ſcientia præditus, qui nullius rei cognitionem abſolutam non obtinuerit. Quod ſi Regibus accedant Imperatores, Imperiorum latiſſima potentiſſima ditione florentes, Auguſti, Tyberij, Adriani, Titi, Conſtantini, Iuſtini, ad quantam amplitudinem perueniſſe dicitur, illuſtris, glorioſáque medendi facultas: ſed iam fortaſſè quidquam quod incredibile videbitur,

tur,

tur,ſpectate illi Pontifices Romani, Vicarij Chriſti Ieſu ad Dominum in terris, cæleſti poteſtate proprius accedentes,& à Domino tanta facultate ac poteſtate tributa,claudentes & aperientis ſedis& domicilia cœleſtis aulæ mortalibus,ad cuius pedes Reges & Imperatores abiiciunt diademata Regnorum auri ſplendore fulgentia,cuius iidem oſculari pedes ad genua prouoluti magnum & amplum ſemper duxerunt: ij certè numero non pauci facultatem medendi ſatis præclarè tenuerunt. Ex quorum numero fuit Pontifex ille Nicolaus V. hoc nomine, nunquam pro dignitate ſatis celebratus. Accepimus quóque Euſebium poſt obitum in ſanctorum numerum aſcriptum eadem medendi arte præcelluiſſe? nec ſilebitur profectò vlla ſæculorum memoria hoc nomine ſecundus & vigeſimus Ioannes,cuius celebrantur libri canonéſque Medicinæ,& alia multa ingenij monumenta: quibus ars medendi creuit plurimùm & locupletata nouis Diuitiis,& opibus Medicorum inſigni ſcientia præcellentium. Neque dicere de Paulo II.deſinemus,qui in curia Romana ægrotantes libenter inuiſebat, conſulebat eorundem arterias,& morbos adhibitis medicamentis ſalutaribus depellebat. Quare Ciconia ſimilem Medicinam veteris cenſuerunt, & iſtius auis ſimulachro illius præſtantiam potiſſimùm teſtatã conſignatámque reliquerunt. Nam præterquam quod inſigne Regum ſit, & in ſceptro ſummo collocatum monimentum pietatis,tum Deum immortalem præferebat, cui Medicinæ donum ſcriptores referebant acceptum. Quare ſi ex ſuperioribus facilè perſpicitur dignitas huiuſce facultatis,quis eſt,qui in tam illuſtri conſpicuáque arte,Medicinæ vtilitatem non incluſam coniiciat. Quæ cum morbos ægritudinéſque depellat,

lat,& corpora mille confecta doloribus ac vulneribus in veterem ſanitatem reſtituat,quid hac facultate vtiliùs,cum etiam occurrat ægrotantibus futuris, & ex corporis ſignis obſeruet grauitatem aut leuitatem morbi,cum conſtituat corporis partes malè affectas, & pharmacis conſeruet conſtitutas,& ex ætate ac robore medicinam adhibeat, quæ magis ſalutaris eſſe videbitur,& hominibus vtilior? At quemadmodum iubet eadem facultas à noxiis hominem abſtinere,veſci ſalutaribus, & ſuis temporibus, atque præfinito. Quod ſi fines aliquando tranſierit ægrotus, aut ſe cibo,vinóque compleuerit,vt humores craſſi peſtilentéſque contrahantur,inde febres aſſiduæ, grauiſſimæ vehementiſſimæque. Quemadmodum cum accerſitus eſt Medicus,ſuę facultatis ope morbum difficilem depellit,& paulatim ſuis gradibus,eo vſque ægrotantem perducit, vt conualeſcat, qui procùldubio erat moriturus alioquin. Quot autem ſunt genera morborum, totidem,& multo plura ſunt medicamentorum quibus humanæ ſaluti conſulitur facultate Medicinæ. Vt enim omittam illa, quæ communia ſunt Medicorum, ſuis interdicere ægrotantibus cibo potúque id temporis præfinire, quibus illi verſantur, eſcas vtiles & ſalutares, exonerare ventrem, grauitatéque ciborum intoleranda,ſcindere, quoties opus ſit, venam, potionibus,& purgationibus vti differentibus, aut pilulis ex rerum varietate ſolita concinnatis,& auro leuiter illitis ad acerbitatem perferendam,quam infinita ſunt medicamentorum genera à Medicis excogitata? alia ad laſſitudinem membrorum leuandam, & ad dolorem leniendum maximè proſunt, alia, quæ ebrietatem prohibent, & diſcutiunt. Alia ſunt, quæ ſitim famémque depellunt,alia, quæ frigiditate coërcent

cent & ſiſtunt alia quæ laxant,& exinaniunt:quot venenum expellunt,propulsántque? quot ſiccandi vim habent? quot aliquo liquore in ore retento crebra reuocatione(quod vulgò dicitur)gargarizant, colluunt, & humorem per os euomunt, & proiiciunt foras. Quid dicam de illis,quæ reficiunt vires, & inſtaurant conflictatum totius corporis ſtatum: ſi quis grauibus & altè factis vulneribus ſauciatus eſt, eadem vulnera complentur & abſtergentur. Bibit homo aliquanto plus, quàm corporis imbecillitas perferre poſſit, laceſſere poterit ſtomachum & prouocare Medicina præſcriptionibus: ſi quis partem aliquam reſerandi, aut aperiendi vim habere voluerit, ſi etiam placidè, blandéque remittendi,ſi doloribus corporis carere, ſi cruciatibus aſſiduis non torqueri ſic acquieſcere & liberari tandem mortis periculo,ab arte medendi,facultatem & opem petemus. Quòd accidere plerúnque ſolet in grauibus perículosíſque morbis, vt totas noctes homo traducat inſomnes,neque vllum capere poſſit ſomnum,anxietate nimia corporis, & debilitate cruciatúque membrorum, numeret horas omnes, & punctum temporis minimè requieſcat, Medicus huic malo medebitur remediis ſoporem accerſentibus,ac ſi neceſſe ſit ad aliquod tempus,ſtuporem ſenſibus: ſed age, quid adoleſcens,magis deſideras,quàm naturalem oris pulchritudinem,ſuauitatem coloris & virium integritatem tueri? huius ope facultatis habere poteris,tu etiam,qui faſtidis omnia ſæpe conflictatus grauitate morbi:neque adduci potes, quæcúnque ante oculos ciborum genera ſtatuantur ad porrigendam manum in patinam, & ad cibum ſemel admouendum ori, ſi fortaſſe nonnihil, aliquantulum vt appetas, vis guſtum explere, ſume, quæ Medicus præſcri-

ſcripſerit, & auidiſſimè iucundiſſiméque veſceris.Sed ingreſſus fuiſſe videor in medicamentorum genera, & quod hominis parum prudentis eſt, omnia perſequi velle dicendo. Quòd quoniam infinitum eſt,& planè temerarium propter multitudinem ſuam infinitam, eam cauſam relinquendum. Quoties deſperata valetudine vidiſtis homines, & iam iam animam exhalaturos? quot habitos pro mortuis;& comparari iam ad funus omnia, agi iam de veſtitu mutando, de lugubribus & atris veſtibus comparandis; de ſepeliendo homine,& iam nihil propè reliquum eſſe, niſi vt ad funus conclametur, & vnius boni virtute Medici priſtinæ valetudini redditos reſtitutoſque videtis. Teſtis eſt, vt omne genus hominum omittam, vna Hiſpalis, quæ peſtilentia graſſante confecta fuiſſet omnino, niſi bonorum adiuta fuiſſe medicorum remediis præſentaneis.Sed quid corpori dũtaxat conſulere contẽdo Medicinã,cum morbos animi curet,&depellat inſigniter. quo in celſiore loco laus illius poſita debet eſſe.Quare ſi magnum eſt corpus liberari Medicorum auxilio craſſis humoribus, multo maius erit animum liberum ac vacuum reddi perturbationibus, quibus oppreſſus veritatem inueſtigare non poſſet, neque conſequi ſcientiarum arcana recondita. Vt equidem oculi rectè curari non poſſunt, niſi totum corpus præclarè conſtituatur purgatione,ſic equidem neque corpus valere, niſi bene ſit affectus animus ad ſuum officium rectè fungendum Medicorũm Coryphæ teſtante Galleno. Quod cum Chriſtiana diſciplina congruere videtur primo Adami ſtatu fœliciſſimo,& poſt illius defectionem turpiſſimam, altero in memoriam redacto.Quid fœliciùs Adamo cùm nondum ardoris vetitæ fructus attigiſſet? Quid infœliciùs poſt teterrimi ſerpentis

hauſtum venenum? continuò morbi, malorum agmina, perturbationes violentæ, labes animorum, non Adamum ſolùm ſed totam poſteritatem inuaſerunt. Quamobrem Ægyptiorum ſacra dignitate ornati, ita ſacerdotij honore decorabantur, ſi medendi ſcientiam magnam habuiſſent. Ita quidem ad conſeruandam iuuentutem caſtam & integram, ad indomitas libidines coërcendas pharmaca præſcribunt Medicinæ profeſſores admodum appoſita. Et his rebus interdicitur aliis hominibus, aliis veſcendi facultas datur. Quot ſunt herbæ ſalutares obſeruatæ ad appetitum libidinis ſedandum? quot vt pernicioſæ prohibentur eſcæ, potuſque mentem animumque perturbantes, & adeo iudicio conſtanti hominem rationemque ſpoliantes. Quæ ſi vera, ſi teſtata ſunt ad animi lætitiam cohibendam, ad frænandas cupiditates, ad reprimendam iracundiam, ad alias perturbationes comprimendas remedia præclara ſatis & conſentanea reperientur in Medicina? Quid quod ex vitiis ſæpè contrahuntur morbi, & ad deſperatam valetudinem homines perueniunt, atque adeò ad mortem ſibi fruſtra remediis omnibus tentatis feſtinant celeriter. Medici ægrotos ſui periculi admonent, admonent officij, quod facturi ſunt, vt in gratiam cum Creatore ſuo redeant, vt expient animum per confeſſionem, & reliquis ſe ſacramentis ad animi deſceſſum è corpore, ad alteram vitam in qua ſalus eſt & gloria animorum ſempiterna poſita eſt, comparent atque præmuniant. Id quod homines boni faciunt libenter, & teſtamenta condunt, & animis diligentiſſimè ſanctiſſiméque conſulunt. Quod ſi non eſſet iſtud officium Medicinæ, cura quidem humani corporis conſeruandi mortalium animos exſuſcitaret ad animum diligentiùs & accuratiùs ex-

plorandum,& in amicitiam diuinam reducendum re-ſtituendumque? An verò tantæ curæ ſit mortalibus corpus iſtud,quod cum brutis animantibus commune nobis eſt, animus contemneretur ad immortalis Dei ſimilitudinem formatus tanto interuallo præſtantior? vita huiuſce ſæculi tanti habebitur, repudiabitur immortalis Beatorum fœlicitas? diuitiæ fluxæ perituræque congererentur,æternæ & in perpetuum duraturæ non appetentur? ad relinquendos filios diuites & copioſos fiet ſtatim teſtamentum, ad hæreditatem cœli comparandam negligentes & deſides erunt mortales? corpus ſepeliendum iubebitur honorificè, vermibus abſumendum breuiter,animus nõ locupletabitur Sacramentorum diuitiis, vt beatorum ſplendore circumfuſus ſæculorum omnium immortalitatem conſequatur? hæc cura profectò ſolicitos habet & anxios id temporis homines præmonente Medico, vrgente neceſsitate illis prementibus admodum anguſtiis vt rerum omnium humanarum obliti, recordentur ſolùm,quæ propria ſunt,& peculiaria duntaxat animi,& ad immortalem ſanctorum gloriam maximè pertinẽt. Quot autem Medici euaſerunt ſanctiſſimi, & omnibus virtutis numeris abſoluti? quot poſt vitam in ſanctorum numerum aſcripti?quot partim in Confeſſorum, partim in Martyrum ordinem celſiſſimùm relati fuerunt? Dies me deficeret profectò, ſi vellem multitudinem infinitam oratione reliqua commemorare: ſed vos recordamini Vrſinos, recordamini Coſmas, & Damianos, recordamini Euſebios, recordamini Panthaleonem in vita animi fortitudine præcellentem. Recordamini,vt alios innumerabiles prætercam, gloriam & decus maximum Euangeliſtarum, Virginis Mariæ ſtudioſiſſimum Lucam: recordamini deni-

que principem Sanctorum, filium Patris æterni, Medicum cœleſtem atque diuinum, qui non herbis, ſed verbo ſæpiſſimè vno, non multis pharmacis, ſed voluntate nutuque ægrotantes curauit, & multos à mortuis excitauit; & quantum opis & auxilij ſit, ad vitiorum viam relinquendam & ad virtutem percipiendam colẽdamque in Medicinæ facultate cognoſcetis. Cùm verò iucunditas quæratur, non aberit illa profectò à medendi facultate plena delectationis, plena voluptatis. Quantam afferet voluptatem videre oculis, mente inueſtigare, iudicio conſequi; pulchritudinem & varietatem, & efficacitatem plantarum, herbarum ac florum, quos tum diuturna periclitatione notarunt, & obſeruarunt, ad ſuam artem exercendam cum vtilitate miranda Medici. Quid cum Medicus violas, quid cum roſas? quid lilia? quid cum radices tam multiplices ad Medicinæ exercitationem conferat, tam multis perſpectis & cognitis mirificis vtilitatibus? Quid cum ille ſyderum vim obſeruet? Lunæ varietatem teneat, agnoſcat temporum viciſſitudines mirabilem corporis humani fabricam, illam venarum toto corpore diffuſarum connexionem congruentiamque eſcarum tranſmiſſionum, & decoctionem ſingularem, quique omnis generis, alit animantes, elaboratum & purum ſanguinem, quanta voluptate perfundi neceſſe ſemper erit Medicum. Quod ſi quæſtus maximi, ſi reddita ægrotanti ſalus, ſi nominis gloria conſequuta, ſi dici ſcientiſſimum & optimum Medicum, ſi cunctorum digitis indicari, ſi mortalium celebrari ſermonibus, ſi accerſiri ad graues mortiferoſque morbos, ſi ad locupletũm, ad nobilium ædes, ad principum palatia vocari, ſi curante tam præcellenti Medico, vniuerſam inſtare ciuitatem, ciues omnes viuere conſideremus?

Quid

Quid hoc iucundiùs, quid voluptuoſiùs eſſe poteſt. Mittamus ſacram cœleſtemque diſciplinam, ad quam nulla comparanda eſt, quæ artes, quæ ſcientiæ ad medendi laudem conferendæ ſunt? Iuriſperiti facultates hominum defendunt, Medici corpora mortalium curant & tuentur: Iuriſperiti præſunt rebus publicis, Medici Præfectos & moderatores ſaluos & incolumes conſeruant: Iuriſperiti lites contentioneſque dirimunt, Medici diſſidentes valdeque perturbatas humani corporis partes conſtituunt: Iuriſperiti pacem afferunt, mores componunt, Medici motus turbulentos & ſaluti contrarios ſedant, & homines à vitiis propoſita morbi grauitate deterrent: Iuriſperiti in legibus, in decretis, in conſuetudine ſeruanda verſantur, Medici in diuerſarum ægritudinum natura rationeque cognoſcenda deſudant: denique Iuriſperiti iuſtitiæ ſeruandæ modum, Medici vitæ humanæque valetudinis tuendæ præſcriptiones tradunt: ſed demus abeſſe morbos, non febribus aſſiduis, non capitis, non lateris dolore conflictari homines, ſaluos omnes & incolumes eſſe, hanc tamen tantam ſalutem & incolumitatem, quis tuebitur niſi Medicus? quis conſeruabit, niſi ſuis Medicina remediis? O præclaram medendi artem, ô Medicinam omni laude celebrandam, ô præclarum & ſingulare Medicorum munus. Quis obſecro niſi barbarus & impolitus, & prorſus nihil humanitatis habens, audebit quidquam de Medicorum facultate detrahere. At hominibus moriendi quidem neceſſitas imponitur, & ea lege nati ſunt, vt ſeriùs, aut citiùs tandem occidant. Quid quod innumeris fortunæ telis expoſita eſt humanæ vitæ ratio, & omnes tandem ad mortem gradibus ſuis tendimus: quod nationes multæ cum cognouiſſent, diem

natalem lachrymis ac mœrore proſequebantur, obitum cuiuſque hominis, cantu & deliciarum omnium ac iucunditatum comite ſaltatione. Quid quod multi miſerias & ærumnas huiuſce vitæ planè recognoſcentes, aut mortem ſibi conciuerunt, vel optarunt tandem aliquando ex his corporis cópagibus ſolui? Quid denique, quod multi præſtantia ſanctimoniæ clari morbis admodum gauiſi fuerunt, & D. Petrus cum poſſet B. Petronillam, qua premebatur morbi grauitate, liberare noluit: ſcimus B. Franciſcum, non antè à ſæculi veritate traductum fuiſſe, quàm in morbum grauiſſimum incidit. Quid dicemus de Beatiſſimo Patriarcha Ignatio, Principe Societatis Ieſu, & Parente ſanctiſſimo, qui iacens in lecto & grauiter ægrotans ab eiuſdem ſæculi prauitate ad veram abſolutamque conſiliorum Chriſti Ieſu rationem tranſiit? Quid ergo tantis laudibus Medicinâ tollimus? multi equidem imo ferè omnes, qui in Deum immortalem ſcelera ſuſcipiunt, integra profectò ſalute ſunt, & niſi morborum grauitate confliсtentur, ſuorum illos non pœnitet flagitiorum. Non nego mortem cuicunque hominum generi præfinitam eſſe: ſed nullum in noſtram ſalutem & vitam imperium habemus. Adde quod temporis præfiniti inſcij ſumus & ignari, & quoad Deo collibitum fuerit, noſtræ debemus incolumitati conſulere, ſi vitam innumeris videmus circunuentam periculis, quæ potuerimus diligenter vitemus, quæ vitari non poſſunt, patienter feramus. Paulus & alij melioris vitæ, ſcilicet cœlorum gloriæ conſequendæ cauſa, vitam hanc citò perituram amittere cupiebant, vel potiùs iſtius breuitatem, cum infinita cœleſtis aulæ gloriæ, & Beatorum immortalitate commutare. Cùm excedat aliquis vir,
eximia

eximia ſanctitate præditus,cur illi gaudium & lętitiam maximam capere non liceat:quod miſeriis & periculis liberatus ad fœlicitatem Beatorum euolet ſempiternam?At B.Petrus id fecit,quod feciſſe dicis, quia filiæ ſuæ potiſſimum intererat id fieri. Neque omnes ad eandem conditionem admittendi, ne morbis plus detrimenti capiant,quàm emolumẽti. Non omnes æquè affecti ſunt, nec pares viribus & animi robore præſtãtes ad labores, ad cruciatus omnes fortiter ſuſtinẽdos. Quòd ſi ſcelerati ſæpè valent,illud eſt improborũ,qui donis Dei ſingularibus ad nequitiam abutuntur.Tolle artes omnes, tolle mercaturam, tolle Iuriſperitiam, tolle poſtremo quodcumque genus boni, quod Deus immortalis generi hominum impertiat! nam omnia ſcelerati in ſuum exitium & peſtem vltimam conuertunt. At in rebus infimis & ſordidiſſimis Medici plerumque verſantur, quas fugit ac reformidat oratio dicere! Imò vero ob eam cauſam maiore laude digniſſimi ſunt, quod vt hominum temporibus ſeruiant, & omnes angores & ſolicitudines detrahant, vt liberent illos cruciatibus corporis intolerandis,& morte ſingulis horis ac momentis imminente,ſeſe adeo demittãt, & abiiciant. Sed cùm id obiiciat aduerſarius non illi venit in mentem ſordium viarum ſterquilinij, atque adeo fœtoris intolerandi locorum vrbis plurimorum, quos purgandos, & ſordium cumulos tollendos exportandóſque in ſolitudinem iubent moderatores rerum publicarum, Prætores ciuitatum & oppidorum florentiſſimorum, qui ſæpe Comites, ſæpe ſunt Marchiones, ſæpe Dinaſtæ præcellentiſſimi ſunt. Atque cùm iſtud obiicis, cur non in viridariis & in hortis amœniſſimis,omni ſuauitate flagrantibus inambulare Medicos animaduertis,qui roſas,qui violas,qui lilia

& flores reliquos præclaram habent artis ſuæ partem? Cur non cogitare voles aurum ſibi ſubiectum, qui multa præſcribunt medicamenta, auro pulchre ſparſa perfuſáque? cur non illos tractare memineris lapides pretioſiſſimos, quos pertuſos, vel minutatim conciſos, medicamenta ſua decernunt? cur non ſuauiſſimos odores, qui balſamum & omnem fragrantem vnguentorum & conditionum ſuauiſſimarum ſpirant. At illud etiam Medicorum inimicus in ore ſemper habet, occidi multos inſcitia prauitatéque Medicorum. Quaſi verò artis maleficium ſit non hominum, & culpa ægrotantium inſcios Medicos acceſſunt. Atque in ſingulis artibus ac diſciplinis multi non ſunt, qui progreſſiones in ſtudiis maximas non fecerunt, multi ſunt etiam, qui flagitioſi per ſummum ſcelus ac nequitíam ſuis artibus & ſcientiis abutantur. An verò quia multi Iuriſperiti contra ius & æquitatem patrocinia cauſarum ſuſcipiunt, quia decipiunt litigatores, quia lites producunt, quia non legibus ac iure, ſed ſuis commodis cauſas metiuntur, qui dum ſit, quod auferant, nihil æquum, iúſque ſpectant, Iuriſprudentiæ cōdemnabitur? multi ſunt imperiti, & inſcij iuris Cæſarei magna quidem ex parte. His oppone Bartulos, Iaſones, Alexandros, & alios præcellentes & egregios Iuriſperitos. Vide etiam nedum damnas Medicinam, damnes etiam ſacram Theologiam, cuius quot doctrinæ ignaros & nomine Theologos, re indoctos & imperitos inuenies. Vide ne deroges huic cœleſti diſciplinæ, cuius multi in Religionis perniciem ſua ſacra dogmata contulerunt, & adeo à noſtra fide per ſummum ſcelus & perfidiam deficientes Matrem ſanctiſſimam Eccleſiam funeſtare, & ad occaſum & interitum deducere conati ſunt: ſis ad veritatem & conſidera

dera fructus & vtilitates, dignitatem & præſtantiam, voluptatem & iucunditatem, omnia denique Medicinæ ornamenta, iam Medicinæ profectò dabis, quod ignorantia vel inuidia, non arti ſolùm, ſed ſuis alumnis detraxiſti. Vos verò, adoleſcentes, qui patriæ vultis prodeſſe, qui mortalium maximis, vtilitatibus delectamini, qui generis humani vitæ cupitis conſulere, qui lethales morbos, qui peſtilentiam, qui mortem ſæpè exultantem in hominum funeribus ab omni ordine, genere & ætate prohibere. Medicinæ ſtudiis operam date, & artis illius alumnos tanti facite, quanti æquum eſt viros de hominum vniuerſo genere benè meritos fieri. Quantum illorum dignitas & ſplendor poſtulat, conſiderate. Perpendite etiam quemadmodum multi viri illuſtres, Principes clariſſimi, potentiſſimi Reges & Imperatores, & ipſi multi Romani Pontifices artem medendi non didicerunt ſolùm, ſed etiam exercuerunt. Cogitate quot Medici ſumma ſanctitate pręditi, quot in ſanctorum numerum aſcripti, quot relati in Martyrum cœtum celſiſſimum: ſic profectò Medicorum in Rempub. in genus humanum meritorum, & laudis fructus, qui nulla deleri valeant temporis vetuſtate præſtantes, iucunditatem gloriam nominis & fœlicitatem perpetuam ex ſuperiore tota animóſque veſtros comprehenſa, luſtratáque oratione conſequemini, Dixi.

Oratio in laudem Iuriſperitiæ.

Ex ſuperioribus Orationis locis.

ANnus eſt iam auditores optimi, cum orationem de Iuriſperitiæ laudibus habendam, auidè mi-

mium expectatis, & optimo quidem tantæ ſcientiæ merito maximóque. Nam cum anno præterito de Medicina dixerimus, quæ dicenda fuerant, conſentaneum rationi videbitur, vt de Iuriſperitia, quę dignitate aſcendit altius, & proxima conſequitur medendi facultatem, in hac vniuerſaria ſtudiorum inſtauratione toto Reipub. litterariæ theatro plaudente diceremus. Tantam enim Iuriſperitiæ dignitatem, tam vtiles & præſtantes eiuſdem fructus, tam deniq; ſupra reliquas omnes artes & diſciplinas (& excipio ſemper ſacram Theologiam) taciti nullo modo ſine ſtudioſorũ vtriuſque iuris alumnorum offenſione præterire poterimus. Commendata enim tam excelſa fructuoſáque facultate, non ſolùm illius & alumnorum animos expletos, ſed officium iuſtum ac debitum vniuerſæ Reipub. quę tantæ ſcientiæ dono ac munere continetur, reddituum à nobis perſolutúmque exiſtimabo. Ergo & auditoribus tantæ facultatis, & academiæ noſtræ, & hominum vniuerſo generi, de tribus à me breuiter oratione ſuperiore præmonſtratis ornamentis cùm dixero vobis audientibus, & tacitam animorum attentionem præſtantibus, cumulatè ſatisfeciſſe videbor. Atque illa ſit prima pars, quæ non video, quomodo meliùs perſpici cognoſcíque valeat, quàm illius origine vetuſtiſſima, clariſſimáque demonſtrata, quæ cùm inuentum ſit Dei immortalis, quod ad veram & ſolidam laudem præſtantiùs excogitari poteſt, vel inueniri laudabilius. Ita quidem verum eſt, quod à me dicitur, & ex veteribus, nulla luce veræ Religionis illuſtrati multi natura duce cognouerunt. Hinc enim Minos Rex Cretæ legum prudentiam & cognitionem à Ioue accepiſſe perhibetur, & Lycurgi leges quaſi Apollinis oraculo latæ, quod eius, Dæmonis familiaritate

vtere

vteretur,ab Athenienſibus habitæ ſunt. Atque cæteri, qui leges tulerunt, vt magni ab hominibus haberentur,& ratæ & inuiolatæ eſſent, in eos, qui tum maximè colebantur, Deos inuentionem contulerunt legimus Zoroaſtrum, quas Bactrianis, & Perſis compoſuit in Horomazim, Trimegiſtrum, quas Ægyptiis conſtituit,in Mercurium,Minoem, quas Cretenſibus dedit,in patrem Iouem,Lycurgum, quas Lacedæmonibus,in Apollinem, Draconem, & Solonem, quas Athenienſibus ſanxerunt,in Mineruam, Pompilium, quas Romanis impoſuit in Ægeriam. Zamolxim,quas Scithis in veſtam retuliſſe. Atque profectò legum ſcribendarum munus ſemper delatum fuit iis,qui religione,conſilio,cæteris illius temporis hominibus præcellerent. Quoniam iſtorum hominum mentes diuinum, neſcio quem ſpiritum concipere viderentur, & ipſe Deus putaretur per hos ſibi gratos, & acceptos hominum cuicumque generi ſuam diuinam voluntatem declaraſſe. An verò fieri poſſe putatis, vt perſuaſum eſſet hominibus Poëtam quondam exiſtere, aut concinnum & elegans poëma niſi diuini numinis afflatu concitatum facere potuiſſe neminem, & rem tanti ponderis ac momenti, tantæ ſimul dignitatis & excellentiæ præſtitiſſe hominem diuinæ mentis inſtinctu carentem didiſcimus ſacrarum litterarum monimentis docti Moyſem in monte Synai ab immortali Deo accepiſſe leges tonitru & fulgure terrifico crebro ſuis oculis obuerſante, & eundem diuinæ claritatis fulgore collucentem & ex vertice montis ac ſummo iugo deſcendentem, quas acceperat ferendas populo Iudæorum leges, quas piè ſanctéque colerent in poſterum,promulgaſſe: ſed quoniam non cum imperitis, & rudibus, ſed cum doctis & ſapientibus, non cum

popu

populo,ſed cum flore ſapientiæ, atque non in obſcuro terrarum loco, ſed in academiæ luce clariſſima, in hoc orbis gentium auguſtiſſimo frequentiſsimóque ſenatu, ſermonem habemus,non ad popularem ſenſum verbis ſolùm,ſed ad Doctorum ſapientiam rationibus agentes orationum accommodemus. Quod enim de dignitate Iuriſperitiæ dicimus, id quiſquam non animaduertit, iuſtitiæ, quam ſibi proponit animaduerſo ſine ſingulari, ſine qua nihil rectum, nihil ex vlla parte cum honeſtate coniunctum fieri poteſt? Etenim ſi Iuſtitia à natura profecta eſt, atque ea eſt diuinæ mentis præcellentiſſima natura,ſequitur, tum ipsū Ius appellandum eſſe Ius,cum iuſta iubeat, prohibeátq; contraria, quæ à diuina potiſſimùm mente proficiſcitur. Quæ rationē inſeuit legiſlatori ad legem ex Dei voluntate conſtituendam.Cuius rationis naturalis non minus particeps eſt homo,quam terra grauitate,ignis leuitatem,ſtirps vigorem, atque bruta animantia ſuos habere ſenſus dicuntur. Atq; ius ipſum iuſtitiæ partes abſolutas habere non poteſt, niſi ſimilitudinem cum diuina mente habeat, quòd ſine Deo dari profectò non poteſt. Itáque fabrica hæc elegantiſſima totius Mundi; quæ ſub oculorum aſpectum cadit,conſtructa eſt mirabili iuſtitiæ proportione: vt quadam quaſi concordi amicitia & caritate partes omnes ſeipſas amplectantur atque deuinciant. Vides cœlum,quod extremum & vltimum Mundi eſt, incitata celeritate conuerti, & illius vna conuerſione diſpares aſtrorum curſus conſeruare: terram autem in media Mundi ſede collocatam,ſolidam & globoſam, quaſi radicibus ſuis hærentem non moueri, quæ omnia diuinæ iuſtitiæ æquabili ſocietate ſuas habent ſedes & loca tanto interuallo diſtantia,ſed pro cuiúſque

natura

natura admirabili vinculo congruentia, quæ legibus impoſitis ab immortali Deo parent: ſine cuius imperio, neque hominum genus, neque aliarum rerum vis & natura, neque ipſe quidem Mundus ſtaret. Quamobrem, quod *δικαίον* græci dicunt, iuſtum Latini *δίκαιον*. Plato dicendum affirmat: vt ſit ipſa mens diuina, quæ poteſtate prędita infinita artificioſe vniuerſa percurrit, penetrátq; vi ſua, libera tamen ipſa & ſoluta, & ab omni concretione mortali ſeparata, omnia intelligens & mouens, atque attingens, vt ſacræ litteræ teſtantur, *a fine vſque ad finem fortiter diſponenſque ſuauiter.* Hinc Poëtas Themin (quo nomine ius faſque ſignificatur) modo Iouis, cuius illi nutu, atque potentia ſola terrarum, domicilia cœli, gubernari fingebant, modo ſolis, qui omnia ſuæ lucis immenſa magnitudine claritatéque colluſtrat, modo cœli, ac telluris filiam eſſe, confinxiſſe legimus. Quòd certis legibus Iuſtitiæ, quæ ratæ & immutabiles, & æternæ ſunt, in omnes partes propè interminatam vniuerſitatis infinitatem moderetur. Homo etiam, quem Græci *μετεχόντων* appellant, rationis particeps eſt, quæ veluti lege quadam imperante bona prohibentéque mala, ſenſus & appetitus rationi contrarias & infeſtos coërcet, atque reprimit, & ad diuinam & æternam legem recta ſalutaríque via piè ſanctéque viuens admirabili celeritate feſtinat, nec cum libero ſit arbitrio præditæ à diuinæ mentis imperio deficiens, nefariis cupiditatum lenociniis incitata ruit in præceps. Quare præclarè Platonis dictum ab antiquitate colebatur, quo negabat ſapienti viro legem vllam eſſe, præter Deum, inſipienti autem, viliſſimo turpiſſimóque cupiditatum mancipio indomitam & effrænatam libidinem. Inde, Patres, facilè eſt decernere cuicúnque mortalium omnis

nis etiam eruditionis experti & ignaro decreta tyrannorum, & ab omni iuſtitiæ particula alieniſſimorum minimè leges appellandas eſſe, quippè quæ iubent iniquum, religioni contrarium, & omnibus tantopere diuinis placitis aduerſum. An verò leges appellem iniqua primis naſcentis fidei temporibus publicata decreta Imperatorum, qui terra maríque Chriſtianum ſanguinem ſitiebant, & bonis & honore, vitáque ſpoliabant quemcúnque qui ſe non ad idolorum cultum impietatémque abiiceret? An appellem leges etiam decreta Iſabellæ nefaria in Fidei Chriſtianæ cultores facta, & ad Religionis exitum, peſtémque vltimam ſpectantia? Quòd ſcilicet Chriſtiani nolint remittere nuncium bonis moribus, Fidei ſanctiſſimæ? quod etiã pergunt profiteri conſeruaréque ſanctiſſimè, quod recuſent adire Eccleſias Hæreticorum, & illorum nefariis conciliabúlis intereſſe? quod Matrem Eccleſiam Romanam fortiter conſtantérque tueantur, Edictis paſſim exeuntibus & manantibus in vulgus iniquiſſimis vt vexentur & lacerentur omni crudelitate. Non hæ leges, non leges inquam appellandæ ſunt, ſed peſtes ac procellæ patriæ, interitus & occaſus Regnorum: nam agite, ſi Medicus aliquis ſceleratus & teter venenum, ad interimendum hominem feciſſet, hoc venenũ diceretis medicinam & pharmacum ſalutare, cùm hauſtum mortem afferret. Docet equidem iuſtitia veritatem, docet omne genus hominum virtutem, & ex omni parte æquabilitatem ſeruandam, & in eos faſces ſoluendos, ſecurim intendam, quĩ nefaria ſcelera patrauerint. Quod Ægyptij duplici ſimulachro facilè teſtatum reliquerunt: fingebatur enim Iuſtitia Virgo grauis ac ſeuera, illa vultus, & oris dignitate, quæ tantæ Reginæ maieſtatem decebat, cum faſcibus ligatis,

ligatis, intra quos ſecuris horrida continebatur, cuius acies eminerer ſumma, & in vna manu trutinam habebat, cum bilancibus in dexteram & in ſiniſtram, pónderum æquabili proportione libratis. Iidem aliter eam effingebant, cum gladio diſtricto, & oculorum aciem ſuo fulgore perſtringente ſceleratorum ceruicibus, mortem vltimam minitantem, vt à ſceleribus abſtinerent. At hominibus video paſſim ferri leges à Regibus, conſtitui ad hominis in officio continendos. Quas continent Iuriſconſultorum volumina, quæ cum diſperſa fuiſſent, ad breuitatem redegit Trebonnianus, Imperatore Iuſtiniano iubente, eas homines ſcripſerunt? cedo igitur iſtud donum, & inuentum diuinum? Non inficias ire poſſum, Auditores, ſed inter inuentum atque decretum intereſt multum: fuerunt leges munus Dei immortalis, inuentúmque ſanctiſſimum, ſed ab his, quæ per ætates omnes, & ſæcula tam multa prudentes homines ſapientéſque tulerunt decreta: legum autem appellata nomine, quòd vim haberent auctoritatémque legum. Id quod confirmauit Demoſthenes Græcorum princeps oratorum: qui ſolitus fuit dicere obtemperandum eſſe legi, quia donum & inuentum eſſet Dei, prudentiſſimorum, ſapiētiſſimorúmque decretum: ſed cum ad omne genus hominum ad humanam ſocietatem tuendam leges ac iura pertineant, cui credibile fiet legiſlatores diuino inſtituto ad commodandum rebus publicis, excogitandis, ſcribendíſque legibus carere, cùm nulla ciuitas, neque Reſpub. quæ diuina fide auctoritatéque nudata ſit, permanere diu poſſit? Atque cùm fundamentum legis ſtatuendæ iuſtitia ſit diuina, quæ finis & ſcopus, cùm non proponatur legum ferendarum, leges non erunt appellandæ. Cum vni ſolum familiæ

domui

domuive dominus conſulere vult, nihil vtile neque præcipuum conſtituere ſe poſſe credit ſana mente præditus, niſi Deus immortalis opem tulerit, & ab illo, qui vniuerſe, qui ſpeciatim omnibus conſulit; primordia cœperit rerum gerendarum. Atque etiam legiſlatores niſi Dei mente concitati leges minimè ferent ad vtilitatem, & commodum commune ſpectandum, ſint Prætores, moderatores vrbibus præficiantur & excubent & vigilent ad Reipub. bonum: de me opem diuinam, Dei conſilium & auxilium cæleſte: tradentur ciues in ſeruitutem miſeram, diripientur ædes, ſacra polluentur, reliqua ferro flammiſque vaſtabuntur: ita leges muti ſunt, & mœnia ciuitatis, ſi à Deo profluxerint & in Dei conferantur obſequium vtilitatémque publicam. Quod Plato ſua mente cóprehendit optimè, cùm ita de ſuo officio monebat legiſlatores, vt nunquam ad legem ſcribendam ferendámque animum appellerent, niſi Apollinis oraculum adiiſſent priùs, & quod ſcriptu optimum eſſet, accepiſſent. Deus enim, Deus, qui rerum diuinarum & humanarum principium, medium, & finis eſt, legum eſt auctor & princeps cunctarum. Qui ſi in hominum animis non inſeuiſſet leges has, & principibus, & acri intelligentia præditis non hanc mentem dediſſet, vt homines initio naſcentis Mundi in ſyluis & agros diſperſos ac diſſipatos more ferarum ad ciuilis vitæ rationem cultúmque traduxiſſent, & nos feritate fuiſſemus adhuc & diritate naturæ. Quam Leonum, quam Tygrium, quam belluarum immaniſſimarum ſimiles. Donum igitur, & Dei immortalis inuentum fuiſſe leges ipſas conſtat inter omnes, his, quas audiſtis, optimis iuſtiſſimiſque de cauſis. Atque hæc ſit prima noſtræ orationis pars iniuriis & legum honeſtate verſans,

ſans,à qua datur ad ſecundam in vtilitate poſitam introitus. Atque ita de vtilitate dicam,vt gradibus maiora ſemper & altiora præponam: Illa autem vident omnes,quæ in promptu ſunt, iuris ſcientiam verſari in antiquitatis effigie exprimenda, in verborum vetuſtate declaranda,in regendis ciuitatibus, in æquitate, iuſtitiáque ſeruanda,in cunctarum gentium moribus componendis. Quæ quod vitia hominum & audaciam coërcet,damnis,ignominiis,vinculis,verberibus, exiliis, morte, cùm opus eſt, mulctat. Qua ſcientia quid excogitari poteſt ad continendum populum vehementius, ad peſtem auertendam ſalutarius, & ad ſtatum Reipub. conſeruandum ſecuriùs & ad illum maioribus in dies incrementis amplificandum præclariùs? intemperantem reprimit, frugi & bonum virum tuetur,obuiam it ſceleratis, virtutis amantibus fauet, eiicit è Repub. tyrannos, retinet conſeruatores patriæ,nihil reſpicit potentes, humiles & imbecilles defendit,tollit de medio ſeditioſos & turbulentos, ciues omnes coniungit mirifica voluntatum conſenſione, denique id negotij demandatum ſibi videns, vt vitia ſcilicet extirpet, mores optimos conſeruet, ita ſuas partes agit, vt nunquam neque cuiuſquam gratiæ, neque potentiæ cedat, neque miſericordia, neque inuidia,neque amore,neque odio commoueatur, ſed ſemper rectè & incorruptè iudicet & cùm lèges ſeruandas proponat, præcipuè ſemper iuuando diuinam atque ſempiternam legem, quæ Deus eſt immortalis, conſulat. Inde Præfecturæ ciuitatum, inde Præfecturæ maximæ, inde ſedes Conciliorum Regiorum honorificæ, inde ordo Cenſorum ſacræ fidei,inde Regia conſilia celſiſſima, inde Pontifices diuerſarum Eccleſiarum,inde poſtremò ſummus Eccle-

ſiæ Romanæ Pontificatus, qui profectò gradus honorum à me nominati Iuriſperitiſſimis, ſanctiſſimíſque Pontificum, non rarò floruerunt, ſæpéque dominati fuerunt in orbe terrarum. Hinc leges à veteribus Ægyptiis coronis ſignificatæ fuerunt, quæ quemadmodum ex herbis, ex floribus, mira pulchritudine varietatéque prædiris, & odoris iucundiſſima ſuauitate fragrantibus conſtruuntur, & illæ religatæ ſunt, arctiſſiméque conſtrictæ, caput ſemper præcipuam humani corporis partem ſua venuſtate decorantes: ita quidem cùm imperium, quod in multitudinem Iuriſperiti tenent, apertè præferant, tum vim ſingularem, qua præditę ſunt ad deuinciendos & conſtringendos homines, vt ab alienis oculos, mentes, animos abſtineant, nemini iniuriam faciant, non latrocinentur, non prædentur, non homicidia, non parricidia admittant, non poſtremò ſcelera audacter committant, & inſolenter, quibus flagitiis & malis intolerandis niſi leges & iura fuiſſent, terrarum ſola redundarēt. Qua etiam de cauſa ſepibus horrificæ nomine leges adumbrantur, quæ vallo quaſi quodam aculeis grauiter pungentibus & exulcerantibus, vineam, belluarum immanitate à furum audacia & ingreſſu ſaluam & incolumen conſeruat. Quòd in muris cernere licet ad ciuitatem ab hoſtium impetu tuendam, bone Deus, quanta fragilitas eſt in ciuibus, quàm longè abeſt intemperantia quemadmodū relegantur ſcelera, virtutes egregiè coluntur, nullæ ſunt turbæ, nullæ ſeditiones, ſumma pax & tranquillitas vbique cernitur, deletur tyrannis, conſtruitur libertas, denique ne plura perſequar, quod eſſet infinitum, iniquitas abeſt, omnis iuſtitia ſolum imperium, dominationémque tenet, ſola faſcium obiecta ſpecie, bilancéque poſita in iudiciorum claro lumine,

mine, vno ſemper diſtricto gladio; & cum neceſſarium eſt, & leges ac iura præcipiunt, in pectus ſceleratorum mucronem infigens. Quid agunt improbi, quantopere tremunt, & totis artubus atque mēbris contremiſcunt. Cùm illum pulſari vident, & virgis cædi tanto cum dedecore & ignominia: cernunt alium in exilium mitti, grandi pecunia mulctari, alium in culeum inſutum, cum Gallo Gallinaceo, fele, & ſimia, deiici in flumen, alium vt alias pœnas taceam in crucem tolli, vel ſi nobilis fuerit iugulari. Non audent improbi commouere ſeſe, pœna ſemper ante oculos, & iuſtitiæ ſeueritate conſtituta. Quam non fruſtrà nobis, duplici ſimulachro, quo de ſuperiùs, veteres expreſſum reliquerunt, trutinæ ſcilicet & gladij. Quare minimum eſt illud, quod leges faciunt, quanquam magna ſemper meritò prudentiſſimus quiſque ducat, importari iubere ea, quibus ciuitates indigeant, & ea, quibus abundent, exportari, pretia cibis omnibus, & fructibus, & rebus cunctis venalibus imponi, aquam in vrbem deduci, curari, ac refici parieti, fornicum ædificiorum vitia, componi formularum actiones, proprias in ſingulas res dari, quæ ad animi partes benè conſtituendas & perficiendas, & ad ſummam amplitudinem ſtudioſè accuratéque perducendos pertinent ea ſummo ſtudio diligentiáque præſtari. Quamobrem in hominum animis impreſſum ſit iſtud & inſideat, quod nullo modo adimi poteſt, niſi per ſcelus & perfidiam maximam legum inuento præclariſſimo à iuſtitiæ, in qua verſatur, munere abſoluto perfectóque, iuſtos viros & omni ſanctitate præcellentes appellatos fuiſſe. A iuſtitiæ laude fuit appellatus Zacharias, & Elyſabeth illius vxor ſanctiſſima commendata, dum vterque iuſtorum cognomenta retulit. Eadem laude

fuit affectus Prothomartyr inuictiſſimus Stephanus tanta ſanctitatis opinione celebratus. Eodem honore decoratus fuit B. Ioſephus, qui propter ſuas eximias & admirabiles virtutes, cum Virgine integerrima Maria, Aſſertoris Ieſu parente digniſſima nuptiarum celebritate coniunctus omnium, qui fuerunt, virorum ſanctiſſimorum gloriæ præpoſitus, tantæ Reginæ Beatorum ſpirituum conſequuta ſocietate. Sed quid horum, & aliorum clariſſimorum noſtræ Religionis Heroum teſtimoniis nitor, cùm ipſe princeps & auctor ſanctitatis, à iuſtitiæ laude idem cognomentum obtinuerit cœleſte. Nam quamquam ipſe ſumma fuerit ſanctimonia, & omnium virtutum pelagus infinitum, illæ tamen ad duplicem potiſsimùm claſſem reuocantur, miſericordię, vt ab hominibus amari queat, & iuſtitiæ, vt metui, tantæ virtutis cognita perſpectáque ſeueritate. Qua cùm res nullæ, quæ rectè dici debeant, & virtutis nomen adipiſci iuſtitia vacare poſſint, Poëtæ finxerunt propter iuſtitiam, Rhadamantum, Æacum, Minoem, inexorabiles iudices apud inferorum ſedes conſtitutos eſſe, qui ex iuſtitiæ legibus, penſatis mortuorum cauſis pœnas iuſtas ac debitas in ſceleratos ſtatuerent. Hæc in inferorum ſedibus vim habet maximam, impios & nefarios grauiſſimis ſuppliciorum generibus ſine intermiſſione torquens. Eiuſdem iuſtitiæ ſeueritatem ſubiit Adamus propter defectionem à Creatore Deo ſuo ſceleratam, paradiſi ſedibus eiectus in hanc terram vaſtam & incultam. Eiuſdem poteſtatem & gladium acerrimum expertus fuit Lucifer, propter honores ſibi diuinos inſolenter arreptos præceps actus in inferorum regiones obſcuriſſimas. Quid ergo vtilius & magis neceſſarium ad Reipub. partes conſtituendas, ad homines in officio
conti

continendos, ad humani generis ſocietatem conſeruandam legibus in iuſtitiæ abſolutione tuenda verſantibus. At dices plus ſibi ſumere Iuriſconſultum, quàm leges tribuant, quæ duodecim tabularum finibus contentæ, non progrediebantur longiùs. Atque has tabellis ex Græcia delatis, vnde ius iſtud ciuile profluxit & emanauit, quo nunc gubernantur nationes, & Regna terrarum vniuerſa. Non id nego, ſed iuris nomine comprehendi, quis neget, humanum, naturale, diuinum. Atque humanum, ſic ius appellandum erit, ad diuini naturaliſque regulam ſanctitatémque referri neceſſe erit, ſine quo, nec leges nec ius vllum legis aut iuris nomen vlla ratione deferre poterit. Vrgebit etiam inimicus iuris ciuilis formulis illis adeundæ, cernendæve hæreditatis captioſis & fallacibus, vt ſi verbo caderet, qui relictus fuerat hæres, amitteret hæreditatem: ſed quis eſt tam ignarus legum, qui captioſiſſimum illud hæreditatis genus non prorſus ablatum acceperit, Imperatorum reſcriptis. Illud verò magis obiiceret aduerſarius, quod cùm opponat, infans eſſe videbitur, & multarum ignarus prauitatum, quæ cùm committantur, legibus vindicantur grauiſſimè. Vrget enim ac premit ſcientiam hanc periculis infeſtam, laqueis implicatam, & foueis multis paſſim obuiis formidandam, hominum præcipitem agendum in exitium & perniciem ſuam. Quaſi laqueos & pericula tenderet Iuriſperitia ad perdendos delendóſque homines, quos ſaluos & florentes, & patriæ Religionique conſulentes reddere contendit ac pergit ſuis placitis & legibus ſanctiſſimis. Quaſi mortem velit aſciſcere, quæ vitam & ſalutem conſeruat, quaſi concitare auet diſcordias, quæ pacem conciliat & affert rebus publicis. Vitia gignat & contrahat, quæ virtu-

tes amat, parit & tuetur. Quid ergo iſtud eſt, quod tantopere contendit in Iuriſperitiam inimicus? qui magnos in Iuriſprudentia progreſſus habent, illi quidem hoc ſunt artificio ſummo cõſequuti, vt quidquid velint, legibus ad libidinem ſuam decretum eſſe contendant, & in quamcumque ſe partem conferant, pro ſe omnia iura facere oſtendant. Itaque non tam in eo operam ponunt, vt bonum & æquum tantum in iuris ciuilis explicatione ſpectent, quod quidem in promptu eſt, & facile cognitione comprehenditur, ſed id agunt, & moliuntur vt rebus clariſſimis tenebras offundant, vt ipſi in maiore honore ſint, ſi viſi fuerint, in arte difficillima verſari, & faciliùs poſſint, oſtentatione diſciplinæ ſubnixi hominibus imperitis illudere, & ad emolumentum & quæſtum omnia iura reuocare. Qui ſpecie fallaci, quæ poſita & firmiter conſtituta erant, cum lubet reuellunt, quæ verò erant ſublata reponunt, quæ contexerant, retexunt, & vim rebus optimè cogitatis & ſancitis intendunt, inuertunt, & immutant, fraudes & inſidias concinnunt, atque nimia plerumque ſubtilitate perficiunt, vt quod iuſtum & pium eſt, iniuſtum & nefarium eſſe videatur: & quod nefarium & impium eſt, debitum & pium officium exiſtimetur. Huic ergo homini P G. pauciſſimis reſpondebo, non ſi fuerint iuris ciuilis alumni aliquot quæſtus auidi, auaritia cæcati, ſi cupiditate, ſi perturbatione, ſi libidine ferantur, continuò ius ciuile in crimen eſſe vocandum; illi ſunt fallaces, & litigioſi ius ciuile pacis & concordiæ amans; illi iuris & æquabilitatis inimici ius ciuile, nihil omnino magis præponere mortalibus vult, quàm amicitiam ſanctámque ſocietatem: illi fraudes & fallaces machinabantur, ius ciuile veritatem, & ſanctitatem conſtituit: *illi*

facul

facultatis virtute abutuntur ſuo ſcelere & prauitate. Ius ciuile, quod rectum eſt, quod iuſtum eſt, ſtatuit atque decernit. Itaque hæc non iuris, ſed hominum ſceleratorum, qui in tanta multitudine, ſi ſunt aliqui, nemini mirum videri debet, accidere iperuerſitate, vident veritatis amantes. Tolle igitur Medicinam, tolle Dialecticam, tolle de medio ſacram Theologiam, tolle etiam ſacramenta Chriſtianæ Religionis, multi his artibus & diſciplinis, atque adeò ſacramentorum Religione abuſi fuerunt ad ſuam perniciem & exitium vltimum. Quicunque leges, vt ſcriptæ ſunt, ſequeretur, is profectò ſemper in iuſtitiæ laude, perfectaque abſolutione verſaretur. Lex enim nihil aliud eſt, niſi recta & à numine diuino tracta ratio, imperans iuſta, prohibenſque iniqua, vitiorum emendatrix, commendatrix virtutum, bene viuendi magiſtra. Cuius auctoritate nutuque docemur domitas habere libidines, coërcere omnes cupiditates, ab alienis cogitationem & manus abſtinere. Nihil niſi ſalutem & vtilitatem Reipub. proponit, nihil, niſi quod ad ius, quod ad conditionem naturæ, ad mentem diuinam accedat, conſtituit, ſine qua nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, neque ipſe Mundus, in quo omnia ſunt arctiſſima ſocietate deuincta. Nihil ergo nec vtiliùs, nec præſtantiùs legibus excogitabitur nec reperietur vnquam. Quamobrem, vt ad vltimam orationis partem accedam, cedant legibus omnes artes atque diſciplinæ, excepta cœleſti, ſacráque Theologia. Cedat imprimis ars militaris: Nam ſi bellum pacis habendæ cauſa comparatur, & hoſtibus infertur, vt iucundam tranquillamque vitam agamus, quis ſtudio milita-

ri Iuriſprudentiam potiorem non exiſtimabit, quæ facit, nec ferro armiſque diſceptemus, quod proprium eſt belluarum? ac ne ſalutem & vitam, ne opes Regnorum & potentiam in turbulentiſſimas bellorum tempeſtates coniiciamus? Quæ tum etiam, cum meliùs, cum victoribus actum eſt, Reſpub. multa amittit præſidia ſtabilitatis, & ornamenta pacis, tum etiam non omni tempore militibus, & ducibus indigemus, vt leges ſemper ſunt, & iura neceſſaria. Atque vtinam, Auditores, bella nunquam inducta fuiſſent hominum ferocitate, non toties bona Ciuitatum diripi, tot prædia vaſtari, tot ex agris fieri prædas, tot vrbium tecta euerti, tot inflammari Ciuitates, non multitudinem tantam vexari, non tantum humani ſanguinis profundi, non denique tot Regna capi, & in miſeram adduci ſeruitutem audiſſemus. In bello corporis vires exercentur, in prudentia, quem leges oſtendunt, honeſtas animi reſidet, in bello latera neruique oſtentantur, Iuſtitia cuſtos humanæ ſocietatis fortitudine corporis præſtantior eſt, imperia dilatantur armis, legibus eadem & moderatorum conſilio conſeruantur. In quo non minorem virtutem viri præſtantiſſimi poſuerunt, cùm præſertim diuturnitate temporis non minùs imperij fines amplificentur legum ſeruandarum adhibito ſtudio, diligentiaque. Quid Athenas, quid Carthaginem, quid alia bellis exciſa Regna commemorem? fruſtra foris ſunt arma, niſi intus ſit Iuriſprudentia. Quis Solonis conſilium, quis leges & diſciplinam Numæ, non Romuli & aliorum Regum bellicis furoribus anteponet? quis non præferet Cæſari Catonem, illius arma familiarum occaſus plurimorum, & Reipub. interitum attulerunt, Catonis conſilium, ſi Romani aures ſalutaribus

taribus monitis præbuiſſent, Imperij Romani vires cum amplificatione ſua conſeruaſſent. Imperatores plurimi ad Reipub. gubernacula ſederunt, verùm id, ſed non corporis, ſed conſilij viribus Reſpublicas gubernarunt. Reges etiam fruendæ iuſtitiæ, non belli gerendi cauſa creati fuerunt primis naſcentis mundi cunabulis. Quid vt bella iuſtè indicantur, vt gerantur etiam, nulla ſcientia niſi Ciuilis decernit. An verò tam rudes erimus & ignari, vt non fabulis Poëtarum moneamur præſtantiam ciuilem, quanquam ſtulti & vecordes eſſemus, dum Neptuno, qui tradente equum è terra dicitur excitaſſe, adimitur prouincia nomen Athenis imponendi, Mineruæ verò demandatur mirifica conſenſione. Atque Minerua ciuilis ſapientiæ Dea fuit prædicata quondam ex Iouis orta cerebro. Quare Homerus ad ius exercendum, dono ac munere diuino Reges creatos eſſe dicebat. Salomon verò ſine controuerſia iuſtitiam fortitudini præponit. Sed iam Medicinam cum Iuriſperitia comparemus, & Iuriſperitos Medicis præferamus. Medicina conſeruat valetudinem, aut amiſſam recuperat, Iuriſprudentia ius ſuum vnicuique tribuens facit, vt ſine perturbationibus in pace viuamus: illa herbas & radices varias & multiplices, hæc virtutes moreſque integerrimos oſtendit: illa corporis morbos, hæc animi ægritudines depellit: illa tuendæ valetudinis, hæc viuendi Magiſtra & princeps eſt. Tanto autem præſtat animi ſanitatem, quàm corporis valetudinem tueri, quanto corpore præſtantior eſt animus, qui propius ad immortalis Dei ſimilitudinem accedit, corpus autem commune nobis eſt cum brutis animantibus. Niſi fortaſsè velimus obliuiſci dictum ſingulare ſapientis, ſatiùs eſſe mori, quàm hominem turpiter viuere. At Rhetor contendit

ſibi primas deberi, nec legalem ſcientiam ſuis floſculis ac luminibus præferendam eſſe, clamabit iniuriam ſibi fieri, qui tenuerit rerum gubernacula publicarum, & in Regia dignitate poſitus Orbi terrarum cum honore ſummo ac maieſtate imperauerit. Sed obſecro quibus adiumentis? legibus ſcilicet, eo inquam iure, quo Reges omnes Imperiorum gubernacula tractarunt. Qui remittat floſculos ſuos, faciat miſſa pigmenta Orationis, meminerit Iuſtitiæ, quam ex Iure Ciuili ſeruandam curauerit, ſuadens bonas, & diſſuadens cõtrarias & pernicioſas Reipub. leges: quas Grachi furore perciti ad patriæ perniciem excogitarunt. In quo gratia agenda eſt & habenda Ciceroni: qui in Grachos peſtes & turbines patriæ inuectus, à peſtiferis legibus accipiendis populum deterruit orationis ſumma contentione: ſed iam præferamus Philoſophiæ, Aſtrologiæ, Arithmeticæ alumnos, quos omnes facilè Iuriſperitiæ poſthabendos putabit doctiſſimus quiſque, ſi conſideret, quantam inueſtigationem, quæ propria eſt ſuarum artium & facultatum, & inter actionem ad cuius ſtudium Iuris ſcientia potiſſimùm incumbit, & in agendo ſemper verſatur hominum generi vniuersè, ſpeciatimque conſulens interſit, prudenter animaduertat. Quare ſit in honore ſummo cognitio legum, ac ſcientia, nihilque in ciuitate tam diligenter retineatur, & in omnibus Rebus publicis, quam ius ciuile, quo ſublato nihil eſt, quare exploratum cuiquam poſſit eſſe, quid ſuum, aut quid alienum ſit, quibus rebus commodet Reipub. proximo, edat virtutem, ſine quo veritatis germanæque iuſtitiæ ſolidam & expreſſam imaginem tenebimus nunquam, qua abſente vmbra & imaginibus vtemur, gratia, potentia, pecunia, vis, ſcelera,
flagitia

flagitia dominabuntur contempta veritate, dignitate integritate, virtutibus, & bonis moribus. Quibus ornamentis per Iuris ſcientiam in Repub. bene morata beneque conſtituta florentibus vitiorum omnium exhauſta ſentina peſtilenti, illud vnum videri neceſſarium eſt, vt fœlix & fortunatus Reipub. ſtatus ad Beatorum fœlicitatem facilè conſequendam bono tantæ ſcientiæ ab immortali Deo diuinitùs tributæ, maxima in dies bonis principibus incrementa capiet. Quæ vt capiantur vobis Iuriſperitis tantæ academię iudicibus & moderatoribus, date operam præceptores, vt ſic inſtituatis adoleſcentes, & legibus & iure ciuili imbuatis, vt cum legibus virtutem, honeſtatem, & iuſtitiam percipiant, vt ex academia, tanquam ex equo Trojano prodeant, qui conſiliis, qui Rebuſpub. qui Regnis præſideant, & habeant rerum cunctarum imperium, cœleſtibus omnia diuinæ iuſtitiæ facibus illuſtrent tanquam legum donis ac muneribus abſoluta ſemper integritate fungentes. Dixi.

Oratio in laudem Sacræ Theologiæ.

Ex ſuperiorum Orationum Argumentis.

Reliquimus in vltimum locum, Auditores optimi, ſacræ Theologiæ laudes hodierno die ex hac loci celebritate commendandas, & ea quidem, quam ſcitis omnes & prædicare potuiſtis, notiſſima iuſtiſſimaque de cauſa. Nam adminiſtrarum auctoritate dignitatéque perſpecta, facilè quidem eſt cuicúnque de cunctarum artium Dominæ Reginæque potentiſſimæ ſplendore coniicere, tot præſertim ſcientiarum & diſciplinarum maximarum vtilitatibus, & ornamentis

ſupe

ſuperiorum orationum laude celebratis. In quo enim honore & æſtimatione apud omnes debeat eſſe ſacra Theologia, ſi non illius nomen oſtenderet, tamen obſeruantia ſingularis, & tantus honos Principi ſcientiarum & doctrinarum altiſſimarum ſumma ſemper demiſſione tributus ante omnium oculos ſtatueret: Regibus enim prodeuntibus in publico, & in aliquem locum progredientibus, aulici ſplendoris ſpectanda viſendáque pompa ex comitatu præcipuè maieſtatis illorum præpotens & excelſa cognoſcitur. Quamobrem dum illius dignitatem & commoda maxima, præcunctis diſciplinis principatum ſuo iure quidem optimo delatum oſtendo, ſolita me quæſo animorum beneuolentia ex hoc loco dicentem attendite. Quo meam autem dignitatis & vtilitatis ornamenta maxima celebres & claras reddunt artes & diſciplinas omnes tum arbitror ignorare quemquam veſtrũ primordia ſacræ Theologiæ. Cuius Princeps & auctor ille quidem eſt, quem ſibi ſcopum & finem præcipuè ſuæ dignitatis maximè ſpectandum proponit eadem ſacra cæleſtiſque doctrina, ſummus ipſe præpoténſque Deus. Quo cùm eadem ſemper fuit, tanti numinis celſitatem infinitam exprimens ante huiuſce mundi fabricam elegantiſſimam, & hominis, qui prę-futurus erat, tántæ rerum vniuerſitati creatam excellentiam. Quæ magis & clarius, quàm cæteræ quæcúnque res incrementum ſuum accepit, & abſolutam perfectionem, ad genus hominum in priſtinam dignitatem reſtituendam in terrarum ſola miſſo Duce, auctoréque ſuo, præceptore maximo Chriſto Ieſu. Itáque Filius Patris æterni præceptor fuit & perfector iſtius ſacræ diuinæque Diſciplinæ: de cuius maieſtate, de ipſius Chriſti Ieſu naturæ diuinæ humanæque

partiei

participis celſitate, nulla eſt cæleſtis cuiuſcúnque ſpiritus eloquentia, quæ minimam vtriúſque dignitatis partem poſſit adumbrare dicendo. Quis enim excelſam illam præcellentémque naturam non admiretur? admirans non colat atque ſuſpiciat propter ſuam magnitudinem immenſitatémque infinitam, qua nihil beatius, nihil bonis omnibus afluentius cogitari poteſt? qui ſua ſemper potentia & virtute gaudet, neque cuiusquam indiget ope, non eget hominum, neque cæleſtium ſpirituum comitatu ad ſuam abſolutã perfectâmque fœlicitatem explendam, principio & fine carens, cum fuerit ſemper, habet etiam exploratum fore ſe ſemper tum in maximis, tum in æternis voluptatibus. Cuius tanta eſt tam infinita nullis finibus terminata potentia, vt mundum hunc ad vſus hominum & ad delicias valde ſpectabilem curauerit, nullis fabris, nullis inſtrumentis, nullis machinationibus, ſed ſuæ potentiæ robore magnitudinéque infinita. Cuius potentia nullis limitibus circunſcripta, vſque eo progredi poteſt, vt quemadmodum hunc, qui ſub oculorum aſpectum cadit, bonis innumerabilibus expletum, omnium pulcherrimum, quæ in rerum naturam fingi poſſent, & quod ex omni parte abſolutiſſimum eſſet, ſua forma rotunditatéque mirabili ſimulachrum quaſi quoddam aſpectabile, in quo omnia animantia continerentur, procreauerit. Atque iidem innumerabiles alios, & pulchritudine, & rerum vbertate præſtantiores ſi collibitum ſibi fuiſſet, mundos procreare potuiſſet. Chriſtus autem Ieſus natura diuina & humana præditus, ſplendor, & imago Patris æterni, miſſus à tanto Domino ad inſtaurandam generis humani ruinam, cum natura diuina Patri ſit æqualis, & omni genere diuinorum ornamentorum par, tum humana

penſata

penſata natura cunctis diuinis mentibus,& cæleſtibus cuiuſcúnque ordinis ac cætus beatorum virtutis conſummata ſanctitate præcelluit. Is ſanctitatis præceptor,dux vitæ ad cælorum gloriam tendentis datus eſt generi mortalium ad veterem gloriam dignitatémq; recuperandam. Ex quo liquidò ſatis conſtare poteſt, quantum dignitate niteat ſacra Theologia propter ſummam auctoris & cæleſtem dignitatem: & cæteris quàm longo artium & diſciplinarum inuentoribus interuallo diſtet. Quarum multæ cum antiquitatem & originem ſuam a diis ipſis fictis & commentitiis tractam oſtenderint,magnum quidquam & eximia laude dignum obtinuiſſe videntur. Quas cum à fabulis, à rebus inaniſſimis,à mendaciis trahere originē multi laudatores oſtendant, vt Poëtæ Orphæum & Amphiona,Medici Apollinem & Æſculapium,Rhetores Mercurium,& alii alios Deos fallaces & fraudulentos iactare non verecundentur, quantum hæc laus habeat inanitatis & turpitudinis, his doctoribus & principibus facilè res ipſa per ſe teſtatur.Quod ſi vates illos diuinos rerum cæleſtium ſcientia imbutos, ab eodem Domino diuinitùs inſtitutos cæleſti tanti numinis afflatu,Regéſque illos quondam clariſſimos eadem ſcientiæ magnitudine, & æternæ cognitionis radiis illuſtratos Iſaiam,Hieremiam,Ezechielem,Dauidem,Salomonem, & reliquos tanta nominis celebritate præſtantes, & ſacris litterarum monimentis commendatos adiungamus, vt iſtorum ſplendorem infinitis gradibus obſcurat immortalis Dei,& Chriſti Ieſu ſempiterna claritas: ſed ad eorum ſapientiam diuino munere conceſſam, & prædictionis ſplendore claram,cuius obſecro noſtrorum hominum,qui nunc ſunt,& antea fuerunt accedit vnquam ſapientiæ comparata

parata magnitudo. His proximè accedant tot ſanctiſſimi Patres, tot ſacri Eccleſiæ Doctores Auguſtini, Gregorij, Ambroſii, Chriſoſtomi, Hieronymi, Baſilij, Thomæ, Bonauenturæ ſummam in Eccleſia Doctorum dignitatem conſequuti, & in ſanctorum etiam Doctorum ordinem euecti cæleſtis aulæ, præter alios innumerabiles: quorum de ſcriptis cum agitur, & fructus Religioni videntur allati, cernitur ſacrę Theologiæ incrementum, & amplificatio præ reliquis ſciẽtiis & diſciplinis maxima. Qua tot Theologorum cætus, toto terrarum orbe ſparſi, & in academiis conceſſum Doctorum ſapientiſſimorum clariſſimo ſuo ſplendore illuſtrantes, & in Eccleſiis ſacerdotiis ampliſſimis fungentes, reliquarum alumnos doctrinarum ſuperant mirandum in modum. Hac tot Canonici, hac tot collegæ ſapientiſſimi, hac tot diuerſarum noſtræ Religionis ſacrarum familiarum milites inſignes, hac viri præcellentiſſimi honoribus in Eccleſia ſacris fulgentes, hac Perfecti ferè omnes Eccleſiarum, hac tot Pontifices, & Patriarchæ, hac poſtremò tot Patres Purpurati, & omnes ferè Romani Pontifices, Theologiæ ſcientia præditi quantam oſtendunt diuinæ Theologiæ dignitatem? Et quanquam Iuris Pontificii Doctores Pontificum ſcientia præſtantes tribunal quodcúnque, Præfecturas, Præturas omnes & Regum conſilia ſummo cum honore, & imperio terrarum obtinentes laicorum res & negotia, & ſtatum propè vrbanum ſuis humeris ſuſtentantes iuris facultati tantam lucem afferant: tamen quis eſt tam parum peritus litterarum, qui filiam ſacræ Theologiæ ſcientiam Iuris Pontificii eſſe non cognouerit, & ab illa procreatã & altam, & in tam ampliſſimam dignitatem euectam, decretis ſuis, & Theologiæ cæleſti doctrina depromtis,

tis,

tis, Romanorúmque Pontificum auctoritate sācitis? Quòd ſi ad diuinæ Theologiæ gloriam conſideretur Pontificum dignitas, & Romanorum præcipuè poteſtas & ſplendor.ad quorum pedes Principes terrarum potentiſſimi,Reges clariſſimi,& Imperatores inuictiſſimi adiiciunt ac proſternunt ſe ſe, tantam maieſtatem & ſanctitatem,perſonam Chriſti Ieſu poteſtatémque ſuſtinentes conſiderantibus alumnis & cultoribus noſtræ fidei,nihil ſacra Theologia occurrere poterit clarius,aut excogitari ſublimius. Omnia plane ſacra Theologiæ ſcientia, omnia tantæ doctrinæ monimentis geruntur & adminiſtrantur in orbe terrarum, ſiue Eccleſiæ, ſiue laicorum ordinis cuiuſcúnque ſtatum,quo vtróque totius orbis adminiſtratio continetur,attenta cogitatione perpēdimus. Quæ veriùs patebunt & illuſtrabuntur, cum intulerimus mentes & cogitationes in ſacrarum litterarum doctrinam à Chriſto Ieſu petitam,poſtea traditam ab Apoſtolis,quæ ſunt certiſſima diuinæ voluntatis oracula, in ſacroſanctæ Eccleſiæ Romanæ dignitatem, in cōciliorum præſertim generalium auctoritatem, in quibus præcipuè floret & dominatur Eccleſiæ ſanctiſſimæ Catholicæque ius & Imperium ſummum, in Doctorum ſanctorum grauitatem, in teſtimonia clariſſimorum Theologorum, in rationem accuratas & exquiſitas,atque in Iura poſtremò & reſponſa Pontificum Romanorum,quæ à cæleſti hac diſciplina profecta fuerunt,quorum cumulo ornamentorum ſplendore cernitur,ſplendebítque ſemper diuinæ Theologiæ glorioſa ſemper venerandáque maieſtas. Sed iam ad vtilitatem tantę doctrinæ noſtram orationem conuertamus: cuius commodis & emolumentis innumerabilibus, vereor ne noſtræ exiguæ orationis nauicula

hoc

oc in mari vaſtiſſimo quaſi fluctibus obruatur ingenbus, cuius partis magnitudinem inſtituam ab ipſius)ei cunctis mortalibus per Theologiam allata perfeta, conſummátaque cognitione. Quam cùm partim ominibus, natura duce, tantus Dominus patefecerit, ræcipuè tamen perfecta à Chriſto Ieſu Theologiæ ognitione data didicimus, & accepimus: Cùm enim uis eſſet Deus, & quod tantæ maieſtatis numen poentiſſimum homines non agnoſcerent, in profunda erum caligine verſarentur, & Deos ac Deos innumeabiles Idololatriæ ſuperſtitionibus, & erroribus nefaijs implicati venerabantur, & eos ſummo ſtudio ac eligione, amentes & cæci, & in exitium ac perniciem nimorum ruentes colebant. Hinc tanta Idolorum aultitudo, infinituſque Deorum ac Dearum numeus, Apollo, Mars, Mercurius, Æſculapius, Venus,)iana, Minerua, cæterique Dij Deæque diuinis hooribus afficiebantur, præcipuè tamen Iupiter, ac Iuo: ille Deorum Princeps, hæc Dearum Regina. Houm ſi ſcire vultis mores & vitam flagitioſam, & omibus ſceleribus inquinatam ex antiquorum volumiibus accipietis. Dij enim in omnes libidines intemeranter effuſi, paſſim adulteria nefaria perpetrabant.)uamobrem liberos habuerunt innumerabiles, ex tupris, ex adulteriis, ex inceſtu deteſtabili ſuſceptos.)eæ verò non minus in libidinem procliues pronæque ferebantur. Iunonem ſororem Iouis Poëtæ fingeant, & hanc vxorem eiuſdem: Venerem verò Deam otius impuritatis, ac libidinis, excitantem faces moris accenſas, quibus flagrabant iuuenes & reiqui mortales Veneris ſectatores turpiſſimi. Hæc fiium habere dicebatur totius turpitudinis auctoré, & nuentorem voluptatum turpiſſimarum, captum ocu-

lorum aſpectu vel potiùs oculos tæniarum oppoſitu velatos nudo corpore, reliquis in partibus, vt omnes impuritates aſpectu ſuo magis, & effrænatas libidines excitaret in hominum oculis incidens. Quòd ſi non longiùs progreſſa fuiſſet veterum amentia, miraremur ſatis, ſed habemus furorem illorum & amentiam ſtupendam in aliarum rerum nequiſſimarum portentis & prodigiis horribilibus, quas diuino cultu religioneque proſequi non deſtiterunt. In primis res mutas,& inanimas, in quibus appareret aliqua pulchritudinis elegantia, vel deformitatis horror execrabilis in Deorum numero ponebant. Quid mirer cum peccati tenebris obcœcati fuiſſent, cœlum illos Dei honoribus coluiſſe. Cùm in illo tam pulchram & ſpectabilem formam,& elegantiam aſpicerent: cùm diu ex omni parte patens & apertum, tranquillum ac ſerenum, tanta alacritate Solis circumfuſum, nocte aſtrorum cœlo ipſi inhærentium diuerſitate ornatum, & Lunæ diſſimili varietate diſtinctum intuerentur. Quid etiam admirationis efficiam, ſi terram verno præſertim tempore in Dearum numerum aſcribebant, & magnam Deam ab omni ratione deuij ac præcipites appellabant? cùm tot ac tantas in illa mutationes ac varietates viderent, & modo hyemali tempore terram horridam ac deformem, modo veris iucunditate viridem & amœnam, veſtitu multiplici ac vario pictam, violis, roſis ac floribus ſtratam, & tanta odoris ſuauitate flagrantem ſuis vſurparent oculis. Inde tot herbas ad hominis ſalutem & victum, & flores ad vitæ delicias & ſuauitatem, denique fructuum multitudinem & vbertatem ad homines alendos,æſtate verò ſegetes ad mittẽdum opportunas, falcem appetentes:iam inde perceptionem tantam frumenti, & omnis

s generis fructuum ad victum annuum neceſſariam ppetentem cunctarum rerum aſpicerent terram alicem. Neque cœlum ſolùm editum & excelſum, & rram in infimo ſolo poſitam, ſed reis in eiſdem conntas, globos ſcilicet micantium aſtrorum, Lunam odò ineuntem, modò creſcentem, & decreſcentem, ediam, plenam, & exeuntem, propter luminis varietates. Atque ipſas herbas ex quibus aliquid vel vtiatis vel damni capiebant. Neque hæc duntaxat onſtituerunt amentes & inſani homines in Deorum ımero, ſed ita ad terram animos abiecerunt, vt mens à ſublimibus & cœleſtibus deiicientes, ad anima rationis expertia ad belluas efferas & immanes condas venerandaſque demiſerint ſeſe, lupos igitur, uod in media noctis caligine vlularent, Leones, quod gitu terrifico vaſtam ſolitudinem commouentes, ygres, Vrſos, quod horribili diritate ſæuientes in ominem audiuiſſent, pleniſſimi timoris colebant: Vt item magis inſcitiam, & ignorationem hominum iremur Crocodillos, feles, mures Deos habebant & ominabant. Ex rebus autem terræ iſtius infimæ allia, epe, quod acrimonia tanta fuiſſent, vt lacrymis exrimerent Deorum honoribus iudicabāt digniſſimas: d dies me profectò deficeret, ſi rerum, quas diuiis honoribus homines olim proſequebātur, oratione ommemorare vellem. Illud verò ſtupore ſuo mentes pprimet, ſic fuiſſe ſtupidos, & ad omne flagitium, & oluptates turpiſſimas præcipites potuiſſe ferri morles, vt ſcelera ipſa flagitiaque, obſcœnitates & imuritates libidinum intemperantiſſimarum, Dearum nctitate proſequerentur. Atque ſanctum & honeum habebatur in ipſis templis inferri ſtupra, comitti adulteria, libidines omnes ſuſcipi, & has Dea-

rum affici nominibus, eiſdem ſacrificia fieri ſtata ſolemniaque. O ſummam hominum ignorantiam, ô profundam generis humani caliginem. Quæ quondam templa ædificabantur? quæ excitabantur aræ? quæ ſacrificia fiebant? qui honores tribuebantur? non thure ſolùm, & infinita animalium ſtrage, ſed mortalium ſanguine profuſo templa funeſtabantur? Quid hoc tetriùs? quid ſceleratiùs, quæ maior hominum ignoratio excogitari fungique potuiſſet: totus terrarum orbis idololatriæ ſuperſtitionibus, dæmonis ſceleratiſſimi nequiſſimo dominatu tenebatur. Nullus erat angulus, nulla pars præter Iudeæ fines exiguos, quibus Deus verus & immortalis agnoſceretur. Atque gens hæc multis tegumentis & inuolucris veritatem vnius Dei adumbratam tenebant oraculis diuinis traditam & acceptam, non ex omni parte & ſæpè à verò Dei ipſius ſempiterni honore ad Idolorum cultum reuocabantur, ſine mente, ſine iudicio perturbationibus temerè concitatis ducti. Quæ res huic malo Medicinam afferre potuit & in tantis tenebris & obſcura caligine parentem hominem ad veri ſempiternique Dei lucem aſpiciendam excitare, Auditores, ſacra cœleſtiſque diſciplina, quæ Deum vnum, & hunc duntaxat ſumma Religione colendum veriſſimè conſtantiſſiméque docuit, cæteros Deos Deaſque ex mẽdaciis factos, cùm diuinis editis miraculis & ab ipſo Deo datis réſponſis cœleſtibus, tum accuratis exquiſitiſque rationibus ſæpè palam ad veritatem patefaciendam miraculis in memoriam redactis abiiciendos adamandoſque procul. Quod quanti habere debeamus homines cunctarum ætatum & nationum antiquiſſimarum facilè declarabunt vetuſtiſſimis temporibus altiùs repetita tenebrarum, in quibus iacebant,

ymmeria profundaque caligine, quæ ſic demerſit
unctorum animos, vt non ſolùm barbaræ & imma-
es gentes, ſed neque Spartani, neque Perſæ, neque
acedæmones, qui Regnorum & Imperiorum latè
atentium dominatu potentiſſimo floruerunt, hanc
nius immortalis Dei cognitionem habuerint. Non
Athenienſes agnouerint, qui operibus magnificis ex-
uiſitiſque antiquorum artibus, & gloria ſummo-
um hominum viguerunt. Vnde humanitas, doctrina,
ruges, iura, leges ortæ, atque in omnes terras diſtri-
butæ putabantur, quique cùm multa eximia diuina-
que dicerentur peperiſſe, atque in vitam hominum
attuliſſe, tum modò rationemque, qua ex agreſti im-
manique vita exculti homines eſſent ad humanita-
tem. Non denique Romani tenuerunt, qui Principes
terrarum humanitatem, fortitudinem, litteras & res
Athenienſium maioribus auxerunt incrementis. Om-
nes enim hos nulla cogitare poteſt idolorum ſuperſti-
tio, quæ deuinctos miſerrimeque conſtrictos non te-
neret: de Deo tamen nullam certam neque explora-
tam ſcientiam aſſequuti fuerant. Quid verò ſi non
ſolùm vnum Deum & immortalem, ſed hunc etiam
vnum & trinum in tribus perſonis Patre & Filio
& Spiritu Sancto conſiſtentem oſtendendit ſacra
Theologia? Hoc ne myſterium tam abditum & re-
truſum & à communi hominum intelligentia remo-
tiſſimum, cùm de Deo vno nihil certi, nihil explora-
ti habuerint: ſed quantum vel ab Hebræis Philo-
ſophi nonnulli mutuari potuerunt, vel ex hac moli-
tione rerum & gubernatione aliquam ipſius, & re-
ctoris tanti notitiam quæſierunt, ſuæ mentis tenuitate
conſequi potuiſſe putatis: eſt iſtiusmodi arcanum
humanis mentibus, & ingeniis ſuperius diuturnita-

te celſitatéq; ſua. Quare cùm B. Auguſtinus rem tam altam, & longè noſtrorum ingeniorum viribus imparem eſſe, qui contenderet, in maris littus accedens de tantique myſterij magnitudine cogitans incidit in puerum, ſcrobiculum aqua maris replere conantem, vno, altero, multóq; hauſtu, donec exhauriret vniuerſum mare. Rogatus puer, quo ſpectaret ſua tanta, tam laborioſa, ac planè inaniſſima contentio. Angelus qui pueri illius formam & figuram ſuſceperat, ſine cunctatione mentem expoſuit, mirabile autem dictu, ſtatim ex Auguſtini oculis abduxit ſeſe. Illo reſponſo, factóque obſtupuit Auguſtinus, & inſcientiam agnouit illicò, quidque Deus, optimus ac maximus eidem per Angeli ſpeciem oſtendere voluiſſet, ſupra ſe velle ſanctiſſimæ Triados arcanum reconditũ & altiſſimum aſſequi humanæ mentis imbecillitate. Hoc igitur, quod ad abſolutam de Deo cognitionem tenendam neceſſariũ erat, ſacra cœleſtiſq; Theologia duce conſequemur. Quod neq; diuinis in litteris Hebræos præter admodũ paucos agnouiſſe, neq: in Syria Chaldęos Aſtrorum ſcientia pręcellentes, neq; Perſarum Magos ingeniorũ acie celebratos, neq; ſacerdos Ægyptiorum tot antiquorum litteris præditos, neque Bractianorum Semandos, aut Gymnoſophiſtas Indorum tanta diſcendi cupiditate flagrantes, neque Græcorum ſapientes, omnibus bonarum artium ornamentis florentes, neque Latinorum Doctores, omnibus prope litteris, & ſcientiis ornatos animo comprehendere, aut attingere ſuſpicione potuiſſe certum erat, niſi ab immortali Deo diuinitùs patefactum eſſet. Theologi litteris ſuæ ſacræ diſciplinæ facillimè oſtendunt Duce ſemper ac præceptore præeunte ſemper tantæ doctrinæ Chriſto Ieſu Filio Patris Æterni. Quòd verò Sybillæ

crebram ſuis carminibus Patris, Filiíque mentionem fecerunt, quòd libros de Chriſto, de ſuæ gentis origine, de mundi ortu conſcripſerunt, quòd Mercurius Tremegiſtus ſuis ſermonibus ob diuinitatem vnam in triplici Hypoſtaſi eſſe tradiderit, quòd Zoroaſtes, & Chaldæi de Patre & Filio aliquid aliquando tradiderint teſtante Pſello Philoſopho, & Chriſtiano auctore. Quòd Ægyptij, cum Deum tenebras ignotas nominarent, ter acclamare conſueuerint ad trinam Hypoſtaſim oſtendendam. Quòd Platonici multa diligenter & apertè de Trinitate diſſeruerint id non nego, ſed illud contendo confirmóque conſtantiſſimę, à Deo priſcis illis, & præſtantiſſimis viris tradita hæc fuiſſe. Atque illi, quos proximè nominaui Platonici in Chriſtianorum tempora inciderunt: qui de ſanctiſſima Triade loqui potuerunt. Sed nunquam ita loquuti fuerunt, atque noſtri Theologi tanta cum perſpicuitate abſolutionéque, duce ſuæ ſcientiæ, maximóque perfectore Chriſto Ieſu. Quare quantum huic doctrinæ, quantum auctoribus & principibus illius debeamus ex præſentis temporis allata luce mortalibus & diſiecta penitùs cuiuſcumq; difficultatis caligine cognoſcite. Sed perſequamur cætera, cùm eadem ſacra Theologia diuinarum mentium præſtantiam & dignitatem, cùm illarum ordines & gradus celſiſsimós, cùm dona ac munera præcipua ſingularum, cùm lucem à Deo propiùs, aut remotius acceptam, cùm conflictum cum nequiſſimis montibus acerrimum, & Luciferi, & ſuorum improborum ſpirituum ruinam Theologia demonſtret, quantam mortalibus vtilitatem affert? Quid cùm de ruina prima parentis, de ratione noſtri generis inſtaurati, de recuperata meritis Chriſti Ieſu dignitate naturæ humanæ agit? non pa-

tent antiquorum mendacia de lumine prauitate Iapeti cœlitibus arrepto ? non Deucalionis & Pyrræ fabulæ deteguntur ? non aliæ multæ hominum animis iniectæ tenebræ diſpelluntur? non via per Chriſtum Ieſum patefacta cœlorum oſtenditur, non modus & ratio ad Beatorum gloriam aſpirandi ? Quid dicam de meritis & infinita virtute Chriſti Ieſu Theologiæ munere demonſtrata, de ſeptem Eccleſiæ ſacramentis, de pulchritudine, ſplendoréque Eccleſiæ, de gradibus Heroum Chriſtianæ fidei ſublimibus, de tot Confeſſoribus, Martyribus inuictis, Doctoribus clariſſimis, integerrimis virginibus, cæteríſque cœtibus triumphantis aulæ celſiſſimis. Omnia clariora ſplendore Solis illuſtrantur beneficio ſacræ Theologiæ. Iam verò gratiam non dicam eſſe diuinæ Theologiæ, quæ militantis Eccleſiæ ſtatum, florentémque dignitatem ſic vno Chriſti Ieſu Vicario Pontifice Romano decoratam extollit, vt illius pulchritudine cœleſti mirabiles ſui cunctorum animis tantæ venuſtatis, elegantiæque præcellentis amores excitentur ? dum illius pulchritudinem mirandam, ornamentorum tanta dignitate diſtinctam, firmam & perpetuam ſtabilitatem, nullis vnquam temporum procellis, tempeſtatibúſque conuellendam, ſimilitudinẽ eiuſdem & agnationem tanto concentu & harmonia cum cœleſti ciuitate congruentem viſendam ſpectandámque ſuæ doctrinæ virtute præbet miræ vtilitatis, mira commoda cernuntur. Dantur opportunitates plurimæ maximæque ad hoſtium infringendam labefactandámque pertinaciã: ſed de fidei teterrimis hoſtibus viderimus poſtea, nunc in mentem vobis veniant virtutes, quæ à Chriſto Ieſu, & Apoſtolis demonſtratæ dirigunt iter in cœleſtem Beatorum ſedem, ſumma ſanctorum perfectáque

que abſolutio, contemptio ac deſpicientia rerum humanarum, magnitudo animi in periculis ſubeundis, in ſuperandis difficultatibus, in aduerſa ſecundáque fortuna æquabilis,& paratiſſima ſemper ad diuinam voluntatem exequendam animi propenſio perpetua, cum demiſſione ſupplici, cum inuicta patientia, caritas in Deum,& in proximum inflammata,ſingularum virtutum & perfectionis abſolutæ dux & princeps, quæ aberrabit homo nunquã,ſacra expectetur Theologia. Nam ſi donum iſtud tribuebatur quondam Philoſophiæ, & illius præceptis ſalutaribus,multi Philoſophi vrbium relicta celebritate, mortaliúmque cœtu frequẽtiſſimo in vaſtam ac deſertam ſolitudinem contulerunt, & alij patrimonium à maioribus acceptum reliquerunt,vt rerum cœleſtium contemplationi vacarent,& cœlorum conuerſiones, & tantam illorum in omni tempore ſtabilem,perpetuámque conſtantiam, Lunæ multiplicem,varietatem eiuſdem, Soliſque defectionem, & reliqua naturæ abdita occultáque myſteria contemplarentur. Quid feciſſe putatis facturóſq; veros Chriſti Ieſu cultores, excitatos viribus diuinæ Theologiæ? ſi multi Philoſophi, ducere veteri Philoſophia noſtræ Theologiæ vmbra minima, adumbratióque ſimulachro rebus huiuſce ſæculi nuntium remiſerunt,& argentum, aurum in mare proiecerunt; perfecti Chriſti imitatores quid præſtitiſſe præſtituróſque eſſe per omne tempus arbitrabimur, facibus huiuſce doctrinę flagrantibus inflammatos bonorum, & acerrimo mentis acumine præditorum? Teſtatur Gregorios,Ambroſios, & omnes Eccleſiæ Doctores, teſtaret alumnos ſacrarum familiarum præſtantiſſimos,teſtaret auctores,& parentes ſanctiſſimorum noſtræ Religionis Ordinum, Benedictos, Dominicos,

Bernardos, qui præſidiis ſacræ diſciplinæ tantam diuini numinis cognitionem conſequuti fuerunt:ſed experientia quotidiana ſingulíſque diebus facta pericula in virtutis Theologorum me ſilere de tantis, tamque teſtatis rebus compellunt,& illud cum magna ſacræ diſciplinæ gloriam prædicare. Nullum tantum capitale flagitium, nullam tam vehementem perturbationem, nullam tam exitialem peſtem futuram eſſe reperiemus, cui medicinam ſacra Theologorum doctrina non faciat. Inanis gloriæ cupiditate, & honorum huiuſce ſæculi auiditate flagras, hanc ſedabit ſacra Theologica: diuitiarum appetens argentum & aurum, & perituras opes,ad quas ſectatores auari incredibili amore decurrunt, cumulare pergis & augere, ſitim hanc inſatiabilem extinguet eadem ſacra Theologia, indomitæ carnis cupiditates libidinis appetitum excitant, hunc coërcebit ac reprimet eadem diſciplina: iracundia mentem de ſuo ſtatu deiicit, & ad inſaniam præcipitem adigere viſa eſt, huius impetus cohibebit diuinæ Theologiæ doctrina: vix poſſe videris abdomen explere ventris inſaturabile, cibi viníque appetentiſſimus, temperantiæ adhibendæ modum rationémque præſcribent ſanctiſſima Theologię placita: ſi fortaſſe aliorum florenti fortuna videas inuidiam in animo excitari tuo flagrare deſinis Theologiæ ſalutaribus præceptis: ſi otio cœperis & deſidia languere,ac res eadem ad laborem, ad actiones ſuſcipiendas ſtimulos adhibebit Theologiæ cœleſtis ſapientia. Nullum erit animo vulnus inflictum, nulla tam mortifera plaga, ad quam ſanandam non pharmaca præſentanea poſſit afferre Theologia ſanctiſſima, & multo quidem præſtantiora, quàm illa quondam à Socrate vocata de cœlo Philoſophia: quæ ſuis

præce

præceptis nunquam ita morbos animorum potuit depellere, vt libera & vacua perturbationibus fuiſſe videretur mens, in tenebris ſemper iacens Idolorum obſcuriſſimis. Sed tu Chriſtianæ Religionis cultor, vos omnes, Auditores, cóuertite veſtros animos, quocúnque volueritis, adhibete remedia, quæ comparauerit ſacra Theologia, & quàm animo conſtanti, quàm omnibus malis libero, quàm in Deum ſemper intento, & in æternæ fœlicitatis immortalitatem ſublato paſſim eritis, experiemini. An vlla pars eſſe poterit Reipub. An vllos ſtatus & fortuna mortalium, quibus cùm non videatur eſſe ſacra Theologia? An domi? an foris? an in foro? an in tribunali? an in contrahendis negotiis? an in agendo quocúnque modo ac ratione iuris? an in Eccleſia, an in vita, an in diſceſſu animi è corpore? an vllo poſtremò tempore, ſi ſui ipſius homo rationem habere voluerit, ſi conſulere ſibi animo, ab hominibus abeſſe poteſt tãtum & tam cæleſte donum? clarum eſt in academiis illam verſari, certum etiam in cænobiis ſacratum familiarum non minus exploratum in templis, in ſuggeſtis ad populũ conciones habentem dominari. Neq; propter dignitatẽ ſuam à Pontificum ſedibus, à conciliis ſanctiſſimorũ Patrum, ab ipſius Romani Pótificis aula abeſſe poſſe cuiquã dubium eſt. Illud eſt etiam, quod recognoſcere confiteri debemus omnes, cũ vniuerſo genere mortaliũ ſemper eſſe, ſempérq; agere ſacram Theologiã, ſi volũt, è Chriſti Ieſu diſciplina, è ſuis placitis, ex animorũ vſu officio ſuo quicúnq; fungi. Atq; poſt vitã in cælorũ ſedibus reliquis conticẽtibus artibus, atq; ſcientiis, ſilẽtibus diſciplinis, quibus opus nõ erit, ſacræ Theologiæ doctrinã, & dogmata in Beatorum agminibus, in diuinis mentibus, in Chriſto Ieſu,

in

in ſanctiſſima celſiſſimáque Triade perſpicuè claréque oſtentantem ſe nunquam videre deſinemus: ſed vt hæc omnia melius intelligantur,recordamini quæſo partem ſacræ Theologiæ triplicem,concertatoriam ſcilicet,placidam,& concionantem. Prima quodcúnque genus hominum vero cultu Religionéque Dei optimi ac maximi,& eiuſdem diuini numinis notitia ſingulari mirabiliter inſtruit: altera cum quæſtiones dubias & obſcuras nequidquam agat, ne contrahat homo,niſi piè,ac ſanctè,ſoluat & de medio tollat:tertia hominem à vitiis auocat, in virtutis ſtudium inflammat, & ad cæleſtia beatorum domicilia ad gloriam & ad aſpectum diuini numinis,in quo vera ſanctorum fœlicitas poſita eſt,mortalium animos euehit: Faceſſat iam Pericles ille,qui quondam ſpiſſis & horribilibus verborum fulminibus mentes hominum commouere dicebatur:faceſſat Ægeſias Philoſophus, qui ſic tragicos exitus & vehementer calamitoſos humanæ vitæ dicebatur exprimere, & audientibus appetendæ mortis cupiditatem ingeneraret: faceſſant poſtremò veteres omnes Philoſophi & Principes facultatis oratoriæ,Cicero,Demoſthenes, qui mouendis affectibus plurimum valuiſſe ferebantur. Omnes illi ad noſtros Theologos,ad Chriſtianos concionatores nulla ex parte comparandi ſunt. Noſtri enim ſingulares & egregii concionatores,noſtri præexcellentes diuini verbi præcones cùm à vitiis auocare volunt mortalium genus, quas faces admouent propoſitis impiorum ſuppliciis? quos damnatorum cruciatus, quas pœnas multitudine innumerabiles, grauitate horribiles,diuerſitate multiplices, diuturnitate temporis ſempiternas opponunt?cùm iuſtitiam diuini numinis, & illius infinitam potentiam,in ſceleratos homines

mines inuecta mala, vaſtatas vrbes, deleta Regna, genus hominum vniuerſum præter paucos homines aquarum illuuionibus è viuis ablatum confectúmque proponunt non auditores totis artubus àc membris contremiſcere cogunt, déque meliore vitæ ratione inſtituenda cogitare? Non hi, quod Vliſſes feciſſe dictus eſt cum Aiace Telamonio contendens, Mineruæ Palladion, non puerorum ſordes atratorum, non rei ſqualorē ante oculos ſtatuunt, ſed ſanctorū aulæ cæleſtis Heroum, celſiſſimæ cælorum Reginæ: Chriſti Ieſu ſimulachris & imaginibus ſanctiſſimis agunt, & contendunt cum auditoribus, & illorum animos cera ipſa molliores reddunt, & traducunt, ad omnem ſanctitatis abſolutam perfectionem, cùm verò ſpem mouere, cùm lætitiam afferre, cùm metum iniicere, cùm excitare luctus, & exprimere volunt lacrymas ab Auditoribus, quóſcunque motus efficere, & confutare placuerit, boni concionatores poſſunt & faciunt ad voluntatem facilè, rerum, quas ſacra Theologia præſtat multitudine præſtantiáque mirifica. Quid amplius vis? video vos expectare, quid de induſtria in vltimam orationis partem reſeruaui, vt quātum Theologia poſſit contra hoſtes noſtræ Religionis infeſtiſſimos, videre cupiatis: multi ſunt hoſtes noſtræ fidei, multi bella faciunt Matri Eccleſiæ, multi cælitibus, Virgini ſanctiſſimæ, Chriſto Ieſu, & immortali Deo bella hoſtili crudelitate imbuti faciunt. Repetite quæſo memoria diuerſas hominum ætates. Recordamini multa ſæcula, quæ præterierunt iam. Ab incunabulis propè noſtræ Religionis hoſtes exorti fuerunt, & bella exitialia ad hæc vſque tempora, cùm in Germania, cùm in Flandria, cùm in Scotia, cùm deníque in Anglia ſignis infeſtis, & collocatis caſtris, terra copiis pluri

plurimis,mari claſſibus ornatis & inſtructis hoſtes nefarii Eccleſiam,dulciſſimam Chriſti Ieſu ſponſam excindere,funeſtare,& ad occaſum interitúmque deducere conati ſunt. Nolo obductas Hæreſum antiquarum cicatrices refricare, & illarum luctuoſa recordatione denuò veſtros animos vulnerare. Cùm Mater Eccleſia ab his nefariis hæreſeos ſatellitibus violata fuit,quem non violauere ſanctorum,dum cælites minimè colendos eſſe contendebant,quo ſanctorum honore à Matre Eccleſia coluntur? Quid alij, qui cum corporibus interiiſſe animos & extinctos eſſe pugnabant,mali fecerunt?quos illi tumultus excitarunt, qui ſacramenta,qui confeſſionem, qui ſanctiſſimam Euchariſtiam ab Eccleſia auferebant? in te, Virgo ſanctiſſima,coniurarunt hoſtes, & furiæ Reipub. quam non omni tempore caſtam & integram voluerunt,alij non ex ſanguine tuo caſtiſſimo puriſſimóque Chriſtum Ieſum ortum fuiſſe, ſed corpus illius è cælo in tuum vterum ſanctiſſimum elapſum fuiſſe aſſeuerarunt, & vt ſpecularia Solem radiis Chriſtum corpus tuum infinita ſua virtute penetraſſe, quid de hæreſibus in Chriſtum Ieſum concitatis? quàm multæ,quã temerariæ?& ab omni rationis ſpecie remotæ? quàm deníque ſeditioſæ,turbulentæque? modò priuant naturâ humanâ Chriſtum Ieſum,modò diuinâ ſpoliant, modò Patre inferiorem faciunt, modò telis aliis, & haſtis proſcindere conantur. Ne quidquam non violarent,& polluerent,in ſanctiſſimam, Triadem, quæ mendacia confinxerunt,quæ tela iecerunt,& retorſerunt præliis accerrimè confligentes. Quis hoſtiũ tantæ multitudini poſſit obſiſtere,& illorum incitatas ac furentes impetus reprimere? Tu,tu inquàm ſacra cæleſtiſque Theologia,cogis copias, ſigna confers, inſtruis

ſtruis acies,committis prælia,& contra ſingulas hære-ſes tela mittis, acerrima tormenta diſplodis, gladios diſtringis,verſas in omnem partem, fugas hoſtes & conficis mille plagis ac vulneribus illatis, diſputationibus maximis, coactis conciliis, auctoritate Eccleſiæ,reſponſione Pontificum,rationibus accuratiſſimis acerrimis argumentis detegis mendaciæ,errores aperis, oſtendis fraudes & patefacta veritate deles & extinguis peſtes has & furias. Quæ non vno,in Regno ſe continuerunt,& latitarunt ſolùm, ſed aluerunt furores ſuos temporum iniquitate, tumultuantes vbiq; & omnia delere cupientes, in noſtram Hiſpaniam irruerunt,& in Bethicam olim Prouinciam, & in hanc potiſſimum noſtrorum Regnorum florentiſſimã potentiſsimámque arcem vrbem Hiſpalim,& in vtrámque Caſtellam nouam & veterem. Obliuiſcine poteſtis Cazallas? Obliuiſcine Ægydios illos,& Conſtantinos,qui cuniculis, occultis noſtram Fidem deformare,& has terrarum partes hæreſeos contagione inficere ſtuduerunt,niſi ex occultis & nocturnis conciliabulis in lucem protuliſſet auctores tanti mali cæleſtis ac diuina Theologia Quid Hiſpaniæ,quid Regnorum omnium florentiſsimis domiciliis actũ fuiſſet?periiſſent, interiiſséntque partes iſtiuſmodi opulentiſsimæ fortunatiſsimæq;: cùm alii populi,cùm vrbes aliæ, præcipuè Valliſoletum interiiſſet, interiiſſet Hiſpalis,duo maxima clariſsimáque Hiſpaniarum lumina. Iam verò cum ex diuerſis terrarum partibus non pauci confluxiſſent in Hiſpaniam,cùm multi agerent & noſtris in ſedibus nobiſcum morarentur,quid detrimenti ex vtriúſque gentis renouatis & excitatis aliquando cerimoniis ex ritibus execrandis,& Iudæorum lege à nonnullis clàm repetita, & ex Mahume-

tes ſecta deteſtabili clàm ſerpente noſtræ gentes accepiſſent, niſi tot malis & calamitatibus occurrere maiores noſtri diligenter properaſſent bono ſacræ Theologiæ? Obſecro, quando oculis non poteſtis, mentibus comprehendite Angliam modo duntaxat à Fide Chriſtiana diſiunctam, & ab Eccleſiæ noſtræ gremio abſtractam. Quantis in tenebris illa iacet? quibus in erroribus verſatur? quemadmodum Hæreſes ſexcentas amplectitur? & ſine ſacra Confeſſione ſine Euchariſtia ſine Sacramentis omnibus placita noſtræ Fidei abiicit, omnes hæreſeos adminiſtri ad voluntatem ſuam nutúmque viuunt, ſanctorum opem, patrociniũ Virginis Mariæ, Chriſti Ieſu decreta, Vicarij ſui Romani Pontificis auctoritatem ſacrificium rei diuinæ, ritus & cerimonias Eccleſiæ abiiciunt, in ſuarum nidore ganearum, ſordibúſque fœdiſſimè edentes, portantéſque intemperantiſſimè ructant ſermonibus proſcriptiones bonorum, cædes Catholicorum, exitium & interitum Chriſtianæ Religionis. Ea de cauſa in Catholicorum bona impetum faciunt, diuitiis & vita ſpoliant. Qui cum illis Chriſtiani agunt, ij occultè verſantur in illis Regnis, & multi è patriis ſedibus eiecti exules & extorres viuunt principum miſericordia Catholicorum. Qui manſerunt, cum capiuntur, carcerem continuò, cruciatus plurimos, tormenta, quę nec tyranni quondam excogitarunt vnquam, mortem deníque crudeliſſimam, niſi à Fide defecerint, perpeti coguntur. Quid in noſtra Hiſpania in his Regnis Fide Catholica florentibus inſigniter aſpicitis. O bonum ſacræ Theologiæ maximum! ô munus diuinum atque cæleſte, ô verè Dei immortalis donum & inuentum? Quod ſtantem Fidem, quod incolumen Religionem aſpicimus, quod ſacramentorum tantam frequen

frequentiam, quod tantum Fidei Chriſtianæ cultum, quod incrementum & amplificationem maximam, quod tantam aſſiduitatem ardoremque pietatis, quod tam inflammatum in ſanctos omnes, & maximè in Virginem ſanctiſſimam ſtudium & Religionem, quod obediētiam & deuotionem animorum ad ſanguinem vſque profundendum pro rebus diuinis, pro Religione, pro Romani Pontificis auctoritate tuēda, quod retentos & ſuis in Regnis altos Chriſti Ieſu cultores ex hæreticorum ſedibus in ſua Regna cōfugientes, quod tot ornamenta monimentaque Fidei Chriſtianæ paſſim Hiſpanorum religione magnificentiſſimè conſtituta cernitis: omnia ſunt trophæa inſigniaque cœleſtis Theologiæ, illi abiecerunt Fidem, Religionemque Chriſtianam, nos colimus, & colere parati ſumus in perpetuum: illi errores & falſa dogmata confinxerunt, & amplexi ſunt, nos veritatem & ſacra Dei præcepta profitemur, & veneramur. Illi à matris Eccleſiæ gremio diſiuncti, in ſexcentas diuiduntur ſectas, & factiones deteſtandas, nos in Eccleſiæ Romanæ ſinu complexuque acquieſcentes vnam Catholicam Romanamque ſedem tuemur ac defendimus. Illi ſacramenta ſanctæ Eccleſiæ negant & eiiciunt è ſuis ſedibus, nos ſummo ſtudio, neceſſaria ad animorum incolumitatem, ad immortalis Regni gloriam comparandam complectimur, & frequentationem eorum honore debito proſequimur. Illi rei diuinæ ſacrificium in ſuarum popinarum & ganearum nidorem execrabilem conuerterunt, nos ſacrificium & victimam hanc cœleſtem quotidie ſupplici veneratione, corporibus pronis, pectorum ſanctiſſima percuſſione teſtamur. Illi bonis, vita cultores Chriſtianæ Religionis ſanctiſſimos crudeliſſimè ſpoliant, nos eoſdem omni

laude prædicationéque celebramus, alimus, atque defendimus. Illi denique bella ſuſcipiunt in Fidei ſanctiſſimæ defenſores, nos acies inſtruimus equitatu, peditatuq; multo, & corpora noſtra in gladios, in tela fortiter hoſtilia coniicimus, nihilque nobis iucundiùs, nec honorificentiùs accidere poteſt, quàm pro Chriſtiana Religione, pro gloria ſempiterni numinis iugulum ceruicibus tradere carnificum. Vnde tantum boni precor, vnde tantum fœlicitatis Hiſpaniarum Regnis, ſi rectè cuncta penſentur, eueniſſe putabitis, niſi è Theologiæ ſacræ diſciplina, quæ maximè colitur ac viget in Hiſpania, tantarum vtilitatum duce ac principe maxima. Hæc eſt illa diſciplina, quæ circuli forma rotundi ſignificatur, vt ſine Theologia cœleſti nihil ſuis numeris abſolutum eſſe cognoſcamus, hæc eſt illa, ad quam Dialecticæ, Philoſophiæ naturæ, morumque indagatricis, ac cæterarum artium cognitione, quaſi gradibus quibuſdam aſcendimus. Hæc eſt illa, quæ Regina cunctarum facultatum & diſciplinarum maximarum, principatum & dominationem in ſolio dignitatis Regiæ collocata tenet ampliſſimam. Hanc cunctis artibus & diſciplinis præcellentem cum ſumma recognoſcite maieſtate. Cui ſe Dialectica, cui Philoſophia, cui Medicina, cui Iuriſperitia, cui omnes artes diſciplinæque dederunt humiliter, & demiſſo nimis ad omnia, quæ ſibi opus fuerit, & ſingulæ ſuam operam & ſtudium pollicentur atque deferunt, ex matris Eccleſiæ commodo & vtilitate maxima: ſingulæ ſeipſas recognoſcunt multò inferiores, ſacræ Theologiæ ancillas humiles & obſequentes & ad inſeruiendum paratiſſimas. Videt Dialectica ea de cauſa ponendi ſibi argumentum, & vtendi ſuis aculeis poteſtatem eſſe datam; vt cum cæteris artibus & ſcientiis

maximè

maximè diuinæ diſciplinæ debeat inſeruire. Recognoſcit Philoſophia vim omnem præceptis imbuendi mortalium animos,& bonis informandi moribus magis præcipuam eſſe ſacræ Theologiæ, quàm facultatis quondam à Philoſophis ſibi conceſſæ. Medicina verò ſanat morbos corporis, ægritudineſque depellit: ſed cœleſtis Theologia perturbationes animi, vitiaque grauioribus peſtiferiſque morbis tetriora delet & extinguit. Iuriſperitia componit Rempub.& iure æquabili, ſuis legibus ac decretis pacatam tranquillamque conſeruat, Theologia ciuibus legum ſecundarum, & pacis retinendæ modum ex Chriſti præſcriptionibus ſalua ſemper conſcientia cum animorum mirabili integritate proponit. Vna deeſt Rhetorica, quæ floſculis & inſignibus verborum ac ſententiarum omnes facultates ornat & diſciplinas, quemadmodum in ſacram Theologiam omnes omninò ſe dedunt, hunc ornatum & ſplēdorem orationis multò libentius cœleſti diſciplinæ defert ac deuouet. Quamobrem ſingulæ artes & ſcientiæ dant hodierno die, & ad illius genua prouolutæ,quidquid facultatis, quidquid operæ, quidquid ornamentorum, & diuitiarum habent ſumma cum demiſſione deuouent, nihil ſacrâ Theologiâ clariùs, nihil illuſtriùs, nihil diuiniùs recognoſcentes profitenteſque. Huiuſce diſciplinæ ſanctiſſimæ dignitatem & vtilitates admirabiles priuatim allatas, & vniuersè contemplemur, & illius amore flagrātes, pro tanto in Rempub. Chriſtianam, in omne genus hominum collato beneficio,ac munere cæleſtis ſapiētiæ gratias immortales ſummo cœlorum architecto, qui nos tam ſalutaribus, firmis, neceſſariiſque præſidiis ad ſuam maieſtatem cognoſcendam, veriſſimoque Religionis cultu ſuſpiciendam, ad victoriam ex

hoſtibus fidei teterrimis glorioſè conſequendas, ad animos virtutibus, Rempub. meritis cumulandam, ad cœlorum tandem comparandam immortalitatem, muniuit & ornauit, læti ſemper & exultantes ſine intermiſſione nunquam agere deſinamus. Dixi.

Orationes ex ſimilibus ad petendos gradus, quæ conſtant ex ſimili, acommodatione, oppoſitis, & teſtimoniis & exemplis & Comparatione.

Prima Oratio ad petendum gradum ex ſimili.

GEmma, P. G. magnopere ſemper ab hominibus appetita fuit, tum propter ęſtimationis magnitudinem, tum propter pulchritudinem & præſtantiam ſuam & illuſtrem: qua nitent & ſplendent res, ad quarum ornatum adhibetur, illuſtratæ nitore clariſsimo. Quæ quo pretioſior eſt, auidiùs quæritur, carius emitur, pluris habetur, & ad res maiores & illuſtriores ornandas decorandaſque confertur. Atque ipſa Gemma quamuis magni pretij & æſtimationis ſit, quandiu latet concha tegumento abdita, quia minimè cernitur, neque pretij, neque pulchritudinis, neque nitoris magnitudinem oſtentare poteſt. Atque intra Concham contenta nulli vſui videtur eſſe: quæ tam eximiam lucem affert, è tegumentis voluminibuſque concharum extracta, & ad rerum decorem & venuſtatem, quarum ornamentum eſt, & lumen illuſtre. ſumma concinnitate adhibita, vt eximio & illuſtri ſplendore longè latéque colluceant res iſtiuſmodi gemmæ claritate fulgentes. Sic equidem, Auditores optimi, ſapientia gemmarum valdè ſimilis, quanquam propter pretium, pulchritudinem ſplendorem ſuum, tanti apud

ti apud omne genus hominum habeatur, quanti vos omnes in omnibus academiis, in populis, vrbibus & regnis florentibus videtis eam ſemper habitam fuiſſe, & hiſce florentiſſimis temporibus haberi ſemper habitam fuiſſe: tamen neque magnitudo illius videretur à mortalibus perſpicuè, neque pulchritudinis aſpectu, ſi ad illam appetendam & comparandam non allicerentur mortales: neque ſui ſplendoris radios eadem tam longè latéque diffunderet, niſi ex tenebrarum obſcuro loco prodiiſſet in medium Orbis gentium lucem & claritatem, ſuæ pulchritudinis, dignitatis & ſplendoris inſignibus illuſtrata, quę tanto clarior & illuſtrior ſplendet, quanto clariora ſunt & & illuſtriora, quibus nitet & elucet, ornamenta. Ita quidem ſunt gradus illius ſapientiæ quibus docti homines cohoneſtati clariùs eminent & ſplendent, & ex illis magni æſtimantur, & deliguntur ad honores Reipub. maximos, ad Regnorum gubernacula pertractanda, ad Eccleſiæ ſedes honorificas, atque adeò ad Pontificiæ dignitatis culmen & faſtigium ſummum. Quamobrem ſi petam hodierno die primum Bacchalaurei gradum, nó iniuriàm Academiæ feciſſe videor, quæ ſi cupit ſuorum alumnorum laboribus partas litterarum opes, & gemmas tantæ æſtimationis immenſis difficultatibus comparatas, vt ſint Reipub. id obtinere non poterit, niſi gemmam hanc in claro lumine poſuerit, volens opibus & diuitiis locupletare partem, quæ fuerit etiam Reipublicæ demandata. Mortales gemmas videre cupiunt vt pretij & æſtimationis cognitionem & notitiam exploratam habere poſſint, iidem non minus optabunt cuiuſcunque litterariæ facultatis alumnos in publico verſantes deſpicere, vt quidquid litterarum ſit, quod illi laboribus

& vigiliis adepti fuerint, explorare poſſint. Mortales pulchritudine gemmarum adducti magis harum cupiditate flagrant, iidem litterarum præſtantia concitati in viros doctiores. Cuiuſcunque ordinis litterarij mentem,& oculos coniiciunt, denique mortales ſplẽdore gemmarum rapiuntur ad lapidum pretioſiſſimorum præſtantiam citiùs obtinendam,iidem luce litterarũ illuſtrati, luce tanta carere Rempub. nefas eſſe putant,& maximum. Atque hoc magis facere ſe debere ſine dubitatione vident,quod ſapientia ſplendore ſuo quãtopere gemmarum claritatem obſcuret nemo ſanæ mẽtis ignorat.Cùm Reſpublicę omnes,cùm Regna,cùm omniũ mortaliũ genus luce litterarum orbatum, in tenebris & obſcuritate maxima iaceret. Id quod veteres, quanquam Chriſtianæ Religionis luce priuati ſapientiam lumen Reipub. & animorum appellantes, poſteritati commendatum reliquerunt. Atque ipſæ ſacræ litteræ, non parum auctoritate ſua momenti habebunt, quæ ſacros Doctores non ſalis duntaxat ſed lucis nomine decorarunt. Quòd ſi nos lucis afferendæ Rebuſpub. & academiæ noſtræ ſpe concitati labores, per tot ac tanta temporis ſpatia ſuſcepimus,ſi gemmarum iſtiuſmodi ſtudio & cupiditate ſuccenſi vitam noſtram in diſcrimen maximum cõiicere non dubitauimus, minimè quidem tibi æquum videre poteſt D ſapientiſſime in ſilentio noſtra iacere ſtudia: ſed vt lucere tandem aliquando videantur, quam petimus poſt quinquennium præteritum Iuris Pontificij lauream academiæ noſtræ ſanctionibus debitam impertiteris, quam vt impertiaris etiam atque etiam rogo.

Reſponſio

Reſponſio Cancellarij.

Ex ſimili, accommodatione, oppoſitis, comparatione.

NEſcio quomodo, Bachalauree digniſſime, ſimilem in laurea tibi deferenda cogitationem Deus Opt. ac Max. inieceraт in animo meo diuitiarum inſidente maximarum ſimilitudine, quæ cum in arca latent aſſeruatæ reconditæ, neque illis vtendi facultas homini datur, nullum vſum, nullum poſſeſſori fructum afferunt. Sic equidem ſapientia cùm in animo lateat, obſcuris occultata tenebris, nullam impertiretur vtilitatem Rebuſpub. Opus igitur eſt, exeat in hanc lucem, & cunctarum gentium theatra clariſſima: quæ domi ſe continuerat, & adhuc intra domeſticos parietes, ſtudiorum ſuorum & eruditionis teſtes, vmbram & ſolitudinem tenuerat. Quòd in ſapientia multo magis appetendum eſt, quàm in diuitiis, quo bonorum omnium copiis affluens tanto ſuperior eſto, quanto magis fortunæ bonis præſtant, & excellunt animi dona præſtantiora. Diuitiæ ſiquidem ex temporum flatu proſpero ſecundóque pendent, ſapientia nullis ſubiecta eſt variantis fortunæ procellis, diuitiæ cum creuerint maximæ, tunc expoſitæ ſunt maioribus ruinis & periculis, ſapientia nouis in dies incrementis aucta maiores radices agit, & eas vbicumque ſit, latiſſimè propagat, diuitiæ ſplendorem habent inanem & fucatum, ſapientia verum atque cœleſtem. Quæ cum vtilitates & emolumenta ſua mortalibus afferre nequeat, niſi bona communicet cum hominibus auctoritatis magnitudine prædita, quantopere eam obtinere neceſſarium eſt ad fungen-

dum rectè & vtiliter, & cum dignitate donis ac muneribus ſuis. Hanc equidem quoniam apex Bachalaurei, & honores litteratorum oſtentant, noſtrum erit, in arca locupletiſſima, id eſt in mente tua ſapientiam contentam & incluſam ab academia nobis auctoritate tributa, proferendarum tuarum in medium opum, ſapientiæ, & diuitiarum, copiam tibi poteſtatémque concedere, vt quas ingenio tuo, quas memoria ſumma, quas laboribus & vigiliis aſſiduis aſſequutus fuiſti opes & fortunas ſapientiæ maximas, in iſtius academiæ, in Reipub. Chriſtianæ commodum & vtilitatem conferas. Concedo igitur Bacchalaurei gradum tibi optimo præſtantiſſimóque diſcipulo, qua fungor ab Academia Matre Doctoris auctoritate conceſſa.

Secunda oratio ad petendum gradum. Ex ſimili, accommodatione, comparatione, diſſimilibus, & exemplis.

AGricolarum P. G. labor eſt magnus & penè intolerandus: quem ſingulis annis, hyeme præſertim & æſtate perferunt. Nam primum terram aratri vomere perſtringunt, & ſulcos deducentes, non herbas ſolùm & tribulos frugibus inimicos euellunt, ſed glebas perfringunt, & lapides de medio tollunt: denique vbi terram vident ad ſerendum affectam ſemina ſpargunt, atque mandant agris. Qui aquam pruinam niues tolerantes, ſpe futuræ æſtatis, & fructuum percipiendorum expectatione labores omnes ſuſcipiunt, & fortiter patiuntur. Quamobrem ab vrbe, ab ædibus, à filiis, ab vxore abeſſe, & amicorum conſuetudine, conſpectúque priuari vidimus eoſdem, magnam anni partem, & magis aſperam, & horridam. Atque illos ipſo æſtatis tempore grauiſſimo cœlorum moleſtias,

ſtias,ſolis ardores pati neceſſarium eſt, & vtroq; tempore humi ſæpe cubare,iaçere ſubdio, & duriter vitam agere, nunquam ad animi ſententiam bibendo nec edendo. Atque hæc omnia non patientibus duntaxat, ſed libentibus animis perferunt memores illius temporis,cùm ſperant fruges ad maturitatem peruenturas & ſe multum frumenti non ad filios ſolùm alendos, ſed ad pecunias maximas conficiendas percepturos eſſe. Itaque ſpe commodorum & vtilitatem maximarum,quas frumenti copia ſibi allatura ſit,eriguntur ad labores agriculturæ perferendos,quos non pertuliſſent profectò, niſi ſpem haberent, exeunte iam æſtate,quod tempus eſt condendæ rei frumentariæ, hordeo,triticóque præſertim plurimo horrea ſe completuros eſſe. Sic equidem alumni litterarum P. G. procul à patriis ſedibus,à parentibus, à fratribus, & cognatis diſcedere coguntur loca aſpera ſæpe & inculta, & periculis infeſta plurimis in ætate tenera, in iuuentutis flore, omnibus paternis iucunditatibus, materníſque deliciis ac ſuauitatibus priuati, in terras longinquas,& cœli non raro intemperie ſaluti pernicioſas, bonarum artium percipiendarum cauſa. Quibus dant operam dies & noctes, & contra imbecillitatem infirmitatémque naturę contendunt non vnum aut duos,ſed plures annos: vt quas diſcere voluerunt colere poſſint bonas litteras ac diſciplinas. Id autem tanta corporum & animorum contentione faciunt, ſpe maximorum præmiorum, & honorum, quos ſibi proponunt ante oculos exeunte quinquęnnio ſe conſequuturos eſſe.Qui ſint honores, vos omnes intelligitis, auditores,intelligis optime tu Doctor ſapientiſſime,in cuius manu mater academia liberaliter ac largè præſentem honorem & reliquos litterariæ digni-

tatis gradus noſtris ordinis diſcipulis & alumnis ſtudioſiſſimis impertiendos poſuit. Quòd ſi non ego fuerim ille, qui tantæ facultatis honore tam ſplendentis laureę dignitate, tantis & tam honorificentiſſimis inſignibus dignus videar, qui ad inſignes & claros adoleſcentes, ingenij acumine litterarum progreſſionibus multis in Iuriſperitia periculis factis, expectatione magna, nominis conſpicua celebritate præſtantes ſim comparandus: non tamen ita iacere viſus fui in litterarum ſtudiis, in iuris facultate celebri, vt mei non aliquot ingenij documenta dederim frequentando gymnaſia, obiiciendo pro poſte, & in publicis ſæpè argumenta diſputationibus ponendo, vel propugnatoris non raró partes acriter tuendo, atque adeo cùm aliqua laude tela noſtrorum æmulorum acerrima perfringendo. Atque hoc totum quinquennium ita ſum verſatus in ſtudiis: vt neque ex hac vrbe pedem extulerim, vt non modo hyemes, ſed ęſtates moleſtiſſimas caloribus & ſolibus difficillimas poſuerim, neque defuerim vel diem vnum præ electionibus, & vt primæ ſic etiam vltimæ interfuerim perpetua conſtantíque cunctis condiſcipulis admirantibus aſſiduitate. Quæ ſi præmiorum huiuſce academiæ adipiſcendorum cauſa præſtitimus, ſi nos fregimus laboribus, & vigiliis, vt quem petimus, gradum, & quos ſperamus, honores, conſequamur: quid eſt, quod alter, doctor ſapientiſſime, non iuſtam ac debitam lauream flagitemus? An minores agricolarum labores putandi ſunt, quàm alumnorum Mineruæ ſtudioſorum? an minus alumni Mineruæ enituntur, atque contendunt. quàm agricolæ? an poſtremò plus vtilitatis cultores agrorum, quàm litterarum ſtudioſi rebus publicis afferent? ſuperant equidem, & longiſſimo interuallo ſuperant agricolas

colas ſtudioſi laboribus, vigiliis, commoditatibus & periculis toto decurſu litterarum aditis. Atque ipſi litterati, cùm lumina ſint, & ornamenta Reipub. cùm Regnorum & Imperiorum firmamenta: ſine quibus ſtare diu Regna non poſſunt, neque hominum inter ſe fidelis & ſancta conſeruari ſocietas, ſanè cuiuſcumque generis hominibus docti litteratíque non immeritò præferentur. Quamobrem litterarum ſtudioſis poſt labores & vigilias legitimo iam tandem temporis curriculo confecto præmia debentur iure ſuo: tu verò, Doctor ampliſſime, quam cæteris mei ordinis & facultatis æqualibus libenter hactenus tribuiſti, mihi quoque Iuriſperitiæ lauream vſitato Academiæ more hodierno die poſtulanti ſolita liberalitate concedas.

Reſponſio Cancellarij ad ſecundam orationem.

QVòd flagitas, clariſſime vir, laborum tuorũ præmium & mercedẽ academiæ ſanctionibus conſtitutum priùs hodierno die perſoluerem cumulo verborum maximo & ex Rhetorum officina depromptæ orationis ornatu, niſi recordarer diem tuis laudibus præſtitutam & oratoris dictione polita nimium & accurata commentandas vigilias & labores tuos in hoc orbis gentium ampliſſimo celeberrimóque theatro. Quare ſileantur à nobis, quæ præteriri debent, quoniam in omnium memoria magis inſidebunt ex orationis habendæ recordatione, quàm à me non dicam celebrari, ſed neque adumbrari poſſent. Noti ſunt labores tui, notæ vigiliæ Doctorum ordinum clariſſimorum, nota præ multis aliis, qui tecum de præſtantia loci decertarunt, conſequuta dignitas. Nec verò maiores, nec honorificentiores vnquam de

quo

quocúnque ſapientiſſimo licenciato, qui tuis in renunciationibus floruit & florebit adepti gradus honore ſermonis academia tota ſparſi fuerunt. Dum tibi omnes primum, primam lauream concedebant, & qui tecum contenderet de primo gradu, ex tot doctiſſimis & ſapientiſſimis viris reperiebant neminem. Quamobrem cum & oratione ſupra dicta, & omniũ de te iudicio facto laudis onere difficillimo liberer, quod proprium eſt mei muneris, & quod ab omnibus videbis tanto plauſu & acclamatione mirifica excipi laureæ honorem tibi petenti libentiſſimè concedam: neque enim quiſquam magis gaudere debet atque ego ex tanti viri acceſſione ſapientiſſimi. Quòd Agricola gratus eſſe debet & acceptis vniuerſo populo, qui non ſolùm ad alendam familiam, ſed ad magnam populi partem ſuſtentandam vim maximam frumenti in horrea ſua condit, vt de præſtituto pretio reliqui emant oppidani, nullo labore terras alienas adeuntes, vnde quod opus fuerit, exportent ſumptibus multo maioribus: quæ tibi laus, qui honores debentur propter conditas omnis generis ſapientiæ diuitias, & opes infinitas? Ex quo tanquam ex horreo refertiſſimo ſit, quod ad animum, non ad corpus, quod eſſet multo inferiùs omni ſapientiæ magnitudine, multitudinéque litterarum complendum boni adoleſcentes & ſcientiarum ſtudioſi depromant. Accipe igitur gradum, quem non volo excipi ſolùm tybiarum cantibus ſuauiſſimis, ſed & parietibus totius theatri propè geſtientibus, & te, quod ego verbis præſtare non poſſum, auditorum vniuerſa multitudine ad tantum ſpectaculum effuſa lætitiáque tanta, noſtræ academiæ honorificentiſſimè, magnificentiſſiméque nunquam tantæ omnis generis & ordinis Academiæ alumnorum

rum

rum plauſa & acclamatione cooptatum aſcriptúmque denuncio.

Tertia Oratio ex eiſdem locis ad gradum Bachalaurei.

COgnitum iſtud eſt,& exploratum generi mortalium vniuerſo, ad gradus ſummos quenquam peruenire non poſſe,niſi imprimis conſtiterit. Atque ob eam cauſam ſcalarum gradus quemcúmque priùs aſcenſuum eſſe primos & medios,quàm ad alumnos, vnde facilem patere aditum ad cubicula ſuperiora videmus, & ad altiores ædium partes & abditos & reconditos receſſus luſtrandos peragrandóſque proceſſus optatos. Vt enim in montis verticem, & ſumma faſtigia non quiſquam priùs aſcendit, quàm ex imis radicibus adhibita corporis &animi contentione cœperit & aſcendere perrexerit ad ſummum vſque pontem:ſit equidem ſummum id,quod in aliqua re fuerit conſequi nemo ſperet, niſi principia,per quæ peruenitur ad illud ſtudioſè, diligentérque tenuerit. Quòd in litterariis honoribus non minus clarè perſpicuéque videri poteſt : qui cùm multi ſint & ſuis gradibus ſinguli deferantur,ſummum cuiuſcúnque artis ac diſciplinæ gradum,niſi priùs conſequuto primo quiſquam ſe aſſequuturum eſſe deſperet. Nam ad ſummum doctrinæ honorem nemini datur aſcenſus, niſi à Bachalaurei laurea primordia duxerit, & qui inter Bachalaurei & Doctoris inſignia interiectus eſt, licenciati gradum obtinuerit. Mihi igitur ad ſummos ſacræ Theologiæ honores aſpiranti Bachalaurei primùm decora & ornamenta ſunt appetenda,ſine quibus fruſtrà ſummam Doctoris amplitudinem enitar atque contendam. Nam ſi in ordinem Theologorum Patrum

trum celſiſſimorum aſcendere voluero, ſi veſtris inſignibus honorificentiſſimis decorari, ſi cohoneſtari Patrum ampliſſimorum dignitate, ſi perfrui tanti conſeſſus prærogatiuis & immunitatibus: ſi deníque ex Doctoris dignitate fructum ferre, præmiúmque magnificentiſſimum optem, mihi priùs gradus eſt tenendus Bachalaurei. Quem ad hæc ſumma præcellentiſſimáque decora & ornamenta veſtræ dignitatis primum mihi nunc poſtulanti non debes, Doctor ampliſſime, negare: ſed potiùs vſitato Academiæ more tua in cunctos paleſtræ litterariæ milites commendata liberalitate concedere. Etenim poſt confectum noſtræ diſciplinæ curſum, quis æquo animo ferre queat, omnis ſpes præſcidi, omnem videre aditum præcluſum, quem primus iſte gradus patefacere viſus eſt, & ſpem veſtrum omnium honorum conſequendorum certã & exploratam afferre, cum pullos domi ſuæ cõtinere vult aliquis, neque extra auiarium euolare ſuũ, pennas incidit illicò, quibus in ſublime elati volatus ſuſciperent, & quas locorum partes vellent, liberè celeritérque præteruolarent. Hoc alumnis diſciplinarum, & ſtudioſis maximarum doctrinarum cultoribus accedere neceſſarium eſt: quibus initio, ſi negentur primi gradus & honores, pennæ præciderentur proculdubio, nec in aula ſapientiæ verſari, non per academiam, non per ſapientiæ tabernacula, non per reliqua litterarum domicilia clari & illuſtres, & ferentes fructus diſciplinæ perceptę, aut ſpargentes opes & diuitias litterarum ſuarum, curſus & progreſsiones facere poterunt. Qui verò ad gradum hunc aſpirant, aliis ſui generis & ordinis relictis, longiùs progredi nolentes in medio itinere deficient; fracti, debilitatíque concident animis, qui hac prima Bachalaurei gloria

ria maximos ſibi facerent animos,& ardentibus,quaſi flammis ad reliquum curſum inflammarentur. Quod malum auertere cupientes præceptores ab academiis, cum in diſcipulos munifici ſemper ac liberales fuerint:tu qui præceptor maximus, & princeps Academiæ ab hinc tot annos primariæ cathedræ gubernandæ tanta cum nominis tui celebritate præfuiſti, & liberalitatis iſtiuſmodi tot dediſti documenta liberalitatis diſcipulis poſcentibus, & efflagitantibus beneficentiam, & benignitatem tuam minimè niſi poſtulationis noſtræ æquiſſimæ honeſtiſſimæq; compotem, pro tua commodandi rebus litterariis vſitata conſuetudine demittes.

Reſponſio Præceptoris.

NVnquam Deus optimus ac maximus velit.P.G. vt poſt labores maximos & intolerandos,quibus ſe fregerunt in litterario curſu bonarum artium ac diſciplinarum amantes,fructu careant laborum & vigilarium ſuarum,iuſto ac debito me præſertim auctore: qui ſi negaſſem vnquam præmium & honorem ſtatis temporibus litterarum alumnis tribuendum me proditorem & hoſtem Academiæ noſtræ,& publicæ vtilitatis oppugnatorem, & Rerumpublicarum euerſorem appellarem. Qui tanto bono de medio ſublato, allatis litterariis honoribus academias & Reſpublicas afflictas ac perditas miſerrimè concidere feciſſem. Teſtarer non veſtros ſolùm animorum ſenſus meæ perpetuæ in ſtudioſos & ſtrenuos adoleſcentes teſtes meæ voluntatis egregios, ſed habitos de me ſermones honorificos,& laudes in publicis circulis,in gymnaſiis maximis,in celebrioribus diſputationibus multorum

torum oratione prædicatas iſtius meæ liberalitatis ergo magnificentiſſimæ. Teſtarer etiam gymnaſia maxima,& noſtrum hoc,quod tantorum etiam diligentiſſimorum adoleſcentum numero ac frequentia celebratum aſpexiſtis, & videtis iſtius diei luce iucundiſſima,qui me deſcendentem de ſuggeſto propter orationes in diſcipulorum laudem habitas in ſuos propè humeros ſublatum fauſta ſecundáque acclamatione extulerunt in peryſtilium : ſed id nolo teſtari multa verborum iactatione , quod omnibus notum eſt ac teſtatum,quod in præſentis diei litteraria celebritate negare me ſtudioſo , diligenti præſtantíque diſcipulo facinus eſſet & ſcelus maximum. In quem ſi cunctorum oculi propter diligentiam & aſſiduitatem ſuam in noſtra facultate poſitam,& ora coniecta fuerunt in hunc vſque diem : ſi progreſſiones ſuæ notæ ſunt , & ſuorum condiſcipulorum & cuiuſcúnque gymnaſii bonorum adoleſcentum celebratæ ſermonibus:ſi habitus illi fuit honos,& decus illuſtre gymnaſij:ſi deníque nihil de diſcipulo numeris omnibus abſolutę laudis expleto dici poteſt,quod non in tanti adoleſcentis præſtantiam iure quidem optimo cadat:debeo profectò liberalis & munificus,in decus tantum , & ornamentum tam inſigne dialecticorum animi præſtantiſſimi propenſione ferri.Quamobrem,quod pręmium, quod tuis meritis iure optimo debetur : quod omnes oculis in me ſuis & animis prorſus intentis expectāt, bachalaurei ſcilicet primam lauream ad reliquorum Philoſophiæ & ſacræ Theologiæ ſummos,qui te manent,honores aditum egregium & illuſtrem , mirifica voluntate gratificandi concedo.

Quarta oratio ex mercatorum ſimilitudine in petitione Bachalaureorum pro Complut. Academia.

CVm Mercatores P.G. in remotiſſimas Indiarum partes,auri,argentique coaceruandi cauſa proficiſcuntur,mirari profectò ſolemus,homines hos diuitiarum auiditate captos tot itinera facere, tantos labores ſuſcipere,maria nauigare vaſtiſſima, & alieniſſimo ſæpè tempore, naufragi faciendi periculo paſſim expoſitos. Atque illi non terra latronum inſidias, non hyemis aſperitatem, non æſtus calores moleſtiſſimos extimeſcunt, neque mari pyratarum prædonúmque crudelitatem, non crebram maris mutationem, non fluctuum intumeſcentium vim, non tempeſtatum turbulentiſſimarum incitationem, quibus iactantur nauigantes, & modo tolli videntur in cœlum, modò in imas deprimi profundi voragines, ſed hæc omnia mala ſubeunt, & ſubituros ſe eſſe quanquam ſciant, à nauigatione non abhorrent, vtilitatum, quas obtenturi ſunt, ſi in Indiam appulerint, cupiditate ſuccenſi: ſic equidem in re litteraria verſaturi laborum & moleſtiarum obliti, tantum & tam immenſum pelagus ingrediuntur, neque ab ſtudiis longo & periculoſo annorum curriculo, neque pecuniarum plurimarum ſumptu, neque aſſiduarum multitudine vigiliarum, neque ingenti ſtudiorum labore, neque quotidiana prælectionum frequentatione, neque hyemalis æſtiuíque temporis difficultatibus, neque aperto ſæpiſſime amittendæ vitę diſcrimine deterreri poſſunt: quin ſe dies noctéſque in litterarum ſtudia animorum ſingulari propenſione conieccrint in mediam vſque noctem vigilando, & multas ſæpè noctes

ſine ſomno tranſigendo, nullum otioſum ducendo ſpiritum, vt ad id, quod enitebantur & contendebant, ſumma cum laude peruenirent. Quamobrem quæſtus faciendi præſtantioris, & honoris Doctorum hom̄inum illuſtriores comparandi cauſa laboribus tantopere fregerunt ſeſe, vitámque ſuam in apertum diſcrimen intulerint. Illud autem, quidquid valetudinis datur, multis morborum tentationibus, multis paſſim perturbationibus afflictatum & conquaſſatum penè videtur in litteratis hominibus. Quamobrem debes hodierno die, Cancellari maxime, talem te erga iuuenes hos præſtantiſſimos litterarum mercibus abundantes poſt earum probitatem cognitam, & exploratam tantis periculis præſtantiam præbere: vt eos hodierno die primæ laureæ inſignibus & ornamentis afficias. Nam ſi mercatores quòd argentum, quòd aurum, quòd reliquas opes inuehunt in vrbem, vtiles habentur Rebuſpublicis, quis verum argentum, verum aurum, & veras ſapientiæ diuitias pro dignitate celebrabit? An verò quæ ad corpus pertinent inferant mercatores in ciuitatem, quæ animum excolunt, & expoliunt, ſapientiæ diuitias abiiciemus? pro bonis ex imis terræ viſceribur extractis, fæcis & ſordium pleniſſimis laborare mercatores videamus, nos pro copiis & opibus ſapientiæ opulentiſſimis non laborem & diligentiam ponemus? mercatores tam diuites fortunatóſque in orbe terrarum per vrbes, per populos, per prouincias, per regna volitare cernemus, litteratos homines inopes & egentes intra parietes domeſticos iacere patiemur, nulla ſuorum laborum & vigiliarum mercede cumulatos? præſertim cùm ex latebris & ex tenebris emergere debeant, & in cunctis terrarum partibus,

tibus,hoc eſt in omnium oculis & clariſſima luce verſari: iacere profecto neceſſarium eſt litteras, & litteratos homines, ſi ſuis honoribus & præmiis ad opes explicandas,& in communem vtilitatem conferendas non excitentur.Quòd ne noſtræ academiæ ſtudioſiſſimis adoleſcentibus,quos detractis pileis,ſolutis togis, & ſtantes adeſſe vides, accidere poſſit hoc tempore, tuum eſt, Doctor ampliſſime, primos liberalium artium honores, tam bene de academia meritis, & ad ſacræ Theologiæ ſtudia aſpirantibus non largiri ſolùm,ſed tanta liberalitate, tanta beneficientia concedere; vt omnes quotquot præſentes ſunt adoleſcentes; qui ad ſimiles honores properant, & accelerant vires maximas & animos ad curriculum liberalium artium mirabili alacritate conficiendum præmij præſentis, quod augurium eſt accipiendorum decurſu temporis in hac academia Complutenſi horum accepta mercede capiant.

Reſponſio Cancellarij.

QVi ſeuit arborem aliquam in irriguo & amœno loco,& maximè fœcundo gaudet magnopere P. G.cùm non ſolùm foliis ac floſculis veſtitam videt,& ſurculis, qui pullularunt minimè fallacibus virentem & nitentem valde, ſed iam adultam, & adeo proceram, vt ramos in omnes partes diffundat bonorum vbertate pomorum abundantes. Quæ cum ad maturitatem peruenerunt, & ſua præſtantia bonitatéque commendentur,vt eis homines veſcantur,& quæ optima præſtantiſſimáque ſunt in menſam inferantur Regalem, vt illorum commendationem reſtare videatur aliud nihil. Quotannis,Patres,ſerantur in hac

academia ardores multæ tenellæque; ſed tamen omnes adeò pulchra mirabilitate adoleſcunt & fructus tam præſtantes ferunt & eximios, vt quocumque pretio dignæ videantur & laude non vulgari. Quòd ſi eos ad Principum & ad Regum vtilitatem & delicias maximas quærere ſtudio magno perſtiterint, egregiè fideles adminiſtri, guſtum proculdubio ſuorum explebunt & ſuauitatem dominorum. Atque hos fructus non intelligatis, qui venerunt paſſim in foro fructuario, & odoris auiditatem ad guſtus ſuauitatem quęruntur, & exquiſito pretio comparantur. Sed qui explent animum inſaturabiliter, & auiditatem ſatiare nequeunt, propter admirandam ſaporis ſuauitatem, quin magis ac magis expectantur. Sed litterarum intelligo fructus vberrimos, & poma cuiuſcumque generis in hoc amœniſſimo ſapientiæ viridario, hoc eſt in academia Complutenſi florentiſſima ſumma fœcunditate collecta: quæ ex tot hortis ſingulis annis colliguntur & deferuntur in omnes terrarum partes ad alendas ſuſtentandáſque Reſpublicas, & prouinciarum ac Regnorum conſeruandam prouehendámque ditionem. Quos enim Dialecticæ pomarium fructus, quos iuris Pontificij horti, ſacræ Theologiæ agri fertiles & abundantes proferunt? ex tot arboribus, multitudine plurimis, pomorum diuerſitate differentibus, & pulchritudine bonitatéque præſtantibus hos colligunt præceptores, tanquam coloni gnaui induſtriíque & ſuis floribus diſtinctos & ornatos, facultatis & doctrinæ ſuæ inſignibus decorandos, egregios & præſtantes adoleſcentes Bachalaureos, viros etiam ſplendidiſſimos & ornatiſſimos licenciatos Magiſtros & Doctores mittunt in orbis gentium vtilitatem maximam. Quarum arborum fructibus, & pomis ſuauiſſimis

uiſſimis præcellentiſſimíſque profectò ſi carerent Ciuitates & Regna cũ ſuis incolis & habitatoribus funditùs interiiſſent. Damus igitur fructus, qui præceptorum duorum ſunt, quos ambo ex ſuis viridariis ſuo labore collegerunt, quos ferunt academiæ, quos Reſpublicæ, Regnáque omnia depoſcunt ad conſeruationem & amplificationem ſuam. Qui nõ aquis ex fonte deductis ac deriuatis irrigati fuerunt, non vnius duntaxat anni redeuntis curſu producti, non temporum iniurijs & tempeſtatibus expoſiti, non poſtremò ad aſpectum pulchri intus putrefacti, non opera conſeruati ruſticanorum, non breuiter abſumendi ac madendi dentibus, ſed ſapientiæ perennibus & inexhauſtis alti fontibus, tot annorum ſpatiis prolati, iam tandem in publicum, nulla temporum procella iactati turbulentiſſimorum, cum viſendi ad oculorum aſpectum, tum ad vtilitatem præſtãtiores, & ipſorum prouecti ſudoribus laboribúſque litteratorum, atque adeo conſeruãdi ad temporis diuturnam memoriam. Quid quod non in calathis, vt arborum fructus floribus adornatos, ſed inſignibus ſapiẽtiæ decoratos damus hoc feliciſſimo fortunatiſſimóque tempore. Cùm magis præſtantes, magis doctos, magis nomine famáque celebratos nunquam emittere potuerit Complutenſis Academia.

Quinta oratio ex militum ſimilitudine.

NVnquam profectò milites, tot dies vel potiùs annos tantis periculis obiicerent ſeſe D. G. niſi ſperarent victoria conſequuta magnas ſe prædas facturos eſſe, quibus locupletati reuerterentur ad ſuos. Atque illa ſpes rebus præclarè geſtis, non præmiorum ſolùm, quæ virtuti bellicæ conſentanea eſſent obtinẽdorum,

ſed nominis immortalitati, ſæculorum commendandi lætos & alacres reddit, vt militarem diſciplinam, labores & pericula quæcumque leuiora ducant. Videbitis igitur milites ſub pedibus eſſe, inediam pati multorum dierum graui obſidione liberantes, in ſpecula manere, vigilias agere, ſuo præſidio, vigiliis cuſtodia ciues vacuos omni metu reddere, tranſilire foſſas, arcem aſcendere, caſtella oppugnare, in mediam aciem conijcere ſeſe, aſpiciens periculis omnibus offerre ſeſe, & multis acceptis illatíſque vulneribus contra hoſtem pugnare, neque deſiſtere niſi prælio confecto victoria potiantur. Atque hæc non ſolùm verno & æſtiuo, ſed prorſus à rebus militaribus alieno hyemali tempore perpeti. Quæ non paterentur proculdubio niſi maximorum ſpe præmiorum ad hos labores, & pericula ſubeunda magnopere cõmouerentur. Id quod Athenienſes, quod Macedones, quod Perſæ, quod Principes terrarum Romani tot præmiis, & honoribus bellicæ fortitudini conſtitutis præclarè teſtatum poſteritati reliquerunt. Ita ſanè P. G. rebus litterariis contigiſſe video, vt ad tantam laudis & honoris amplitudinem peruenerint: quoniam academiarum præmiis, maximorum principum liberalitate, Rerumpub. honoribus cultores bonarum artium & diſciplinarum ad litterarum moleſtias deuorandas, & ad ſuperandas difficultates excitati fuerunt & inflammati. An verò fieri poſſe putamus vt adoleſcentes è gremio complexúque parentum abſtracti tantum ſtudij litteris impertirent pro ſenſis diſciplinarum intimis percipiendis, pro Dialecticæ Philoſophiæq; difficultatibus perueſtigandis, Iuriſperitiæ Medicinæq; ſtudiis pro ſacræ Theologiæ myſteriis abditis & reconditis penitùs intelligendis priuatæ & publicæ vtilitati dignitatíque conſu

conſulentes,niſi præmiis afficerentur & decorarentur honoribus,quibus eorũ labores compenſati cõquieſcerent, & alii tantis præmiis impulſi ad litterarum ſtudium alacriores incumberent. Niſi verò difficiliùs putatis,ſub pellibus eſſe milites, obſidere Caſtra,oppugnare arces,in aciem prodire mediam,ſe capútque ſuum in mortis inferre pericula,quàm noctes totas,ſomnum ſæpe nullum ſuis oculis capere litterarum alumnos,quàm cum otio,cum carne bellum aſſiduum gerere? quàm animum vincere? voluntatem frangere, quàm amittendæ vitæ pericula non reformidare,toties in medio curſu mortem oppetere,cum fractis iam viribus ac propè debilitatis prę laboribus, præ difficultatibus tanta contemptione ſuperatis vix incolumis euadere potuerunt. Tuum eſt Magiſter ſapientiſſimè ſingula acerrimo ingenij tui acumine perpendere,& qua militibus propter labores,& rei bellicæ diſcrimen præmia deferuntur, litterarum ſtudioſis non minorem in re litteraria laborem potientibus, confecto laborioſo difficilique ſtudiorum curriculo minimè denegare. Equidem ſi milites narrant pugnas,& commemorant prælia,res ſuas magnificè iactantes,ſæpe adita pericula, gloriámque cõſequutam verborum inani iactatione tollentes,tu teſtis es optimus. Auditores,qui præſentes ſunt,& nobiſcum curriculum inierunt & perſequuti ſunt ad hodiernum vſque diem teſtari poſſunt: quoties in hunc ſolem & puluerem proceſſerimus,quibus in certaminibus publicis declaremus noſtrorum ingeniorum & ſtudiorum documenta.Quemadmodum non defuerũt opinioni priuatæ,neque academiæ matris honori: quem plauſum & acclamationem excitauerimus,aut aduerſariis reſpondendo, planéque occurrendo argumen-

torum, quæ iaciebantur, telis acerrimis, & præterita tempora recordans hac optata honorificáque laurea, Vigilias & labores litterarios ornabis.

Reſponſio Magiſtri ad lauream.

Pro Granatenſi, pro Oſunenſi, pro Hiſpalenſi, pro aliis Academiis, cum plures gradus accepturi ſunt.

NVllus profectò, Auditores optimi, tam iniquus rerum æſtimator erit, qui ſi vacuus ſit odio, inuidia, aut alia, quæ ſenſus animorum intimos abſumere ſæpè conſueuit, animi perturbatione, non præclarè de factis noſtrorum ingeniorum periculis æſtimare, Vigilias veſtras, ſtudia, labores magnis frequenter laudibus celebrare non debeat. Nullus deníque tam infenſus & inimicus vobis & præceptoribus veſtris erit, aut tam inuidus laudis academiæ tantæ, qui non conſtanter confirmare cogatur tantis veſtrorum laborum maximis clariſſimíſque teſtimoniis compulſus progreſſionum magnitudine præſtantiáque magnam academiæ virtutis & ſapientiæ acceſſionem fuiſſe. Quis enim veſtrorum ſtudiorum curſus & ad omnem laudem proceſſus admirabilis extiterit? quæ Magiſtrorum diligentia, quod ſtudium, qui labores in res obſcuras, aſſiduitas in commentationes, veritatis inueſtigandæ cura, doctrinæ verioris, proximéque tenendæ ratio fuerit exquiſita, ex ingeniorum veſtrorum documentis, ex mirificis præclaríſque reſponſis clarè perſpicuéque viderunt omnes. Quòd ſi non academiæ, in qua alti fuiſtis & educati, gloria, ſi præceptorum etiam, quorum doctrina & præceptis imbuti, nomen omnes prouinciæ Bethicæ terrarúmque ſedis diſiunctiſſimas

ctiſſimas non peruaſiſſet, ſpecimen ingenij, quod dediſtis ad academiæ, & præceptorum laudem claram & illuſtrem reddendum in omnium ſæculorum memoriam ſatis profectò fuiſſet. Atque ſi quemadmodũ orator attigit, militiæ ſuæ præmia quondam & ætate noſtra propoſita fuerunt, ad milites alacres, & erectos, ad Patriæ, Reíque publicæ defenſionem reddendos, debent eſſe Cancellario, nobíſque hoc munere fungentibus magnæ curæ litterarij labores: qui magnitudine, difficultate, periculis militaribus non leuiores videntur eſſe, atque ſi milites laudati, quondam inſpectante exercitu fuerunt ab Imperatore, ſi torque, ſi corona, ſi annulis donati, ſi deníque ſtipendiis confectis agrorum iugere ſuorum, & immunitates: prærogatiuas, & laudis ornamenta ſingularia retulerunt, cur adoleſcentibus in litterarum ſtudio, tanta ſemper alacritate verſantibus, confecto iam facultatis, cui ſtrenuam operam nauabant curriculo, poſt tot difficultates & moleſtias, atque adeò vitæ pericula ſuperata, præmium & lauream non tribuemus honorificam? Vltimam Academia noſtra, quotquot ſunt toto terrarum orbe officinæ litterariæ, fama nominis & celebritate præſtantes fructus tuliſſent ingeniorum & ſtudiorum tales, tam vberes, tam præclaros: haberemus ſpem per doctos homines egregiéque litteratos ſapientiæ gloriam in dies magis ac magis in poſterum amplificandi, & nos non fruſtrà eadem iniecta ſpes ſed certam & exploratam haberemus in noſtra gymnaſia veſtro aduentu laureæq; accipiendas inſignibus laudis non mediocris obtinendæq; progreſſu temporum floreat, & nulla temporum diuturnitate deleatur, quia mihi, Academiæq; vos hodierno die tam inſigniter pepeiſtis, noſtris muſæis quod fœlix

fauſtúmque ſit ad nominis memoriam ſempiternam gaudens ac lætus gratulor. Quamobrem quod tanta demiſſione depoſcitis Bachalaurei decus & honorem non honori veſtro ſolùm,ſed academiæ noſtræ conſulentes,animo libenti deferimus.

Oratio Sexta.

Ex ſimilitudinum conglobatione ad lauream petendam.

CONſtat equidem inter omnes, Cancellarie maxime, hominum animos præmiis præcipuè & honoribus ad labores adeundos vehementer commoueri. Nam agricolæ nunquam ad terram aratri vomere perſtringendam, ad ſemina agris mandanda tantis laboribus,niuibus & pruinis,cæteríſque iniuriis hyemalibus perferendis adducerentur,niſi ſpem condendi frumenti in horrea magnam haberent: ſi Mercator adit terras longo interuallo diſtantes, nauigat maria plurima vaſtiſſimáque alieno ſæpè tempore, & prædonum non raró referto mari ſine dubitatione multis opibus auctum & cumulatum ſe rediturum eſſe in patriam ſperat,& quæſtus ſe facturum eſſe maximos importatis exportatíſque mercibus: quibus aliquando in otio eſſe poſſit & cum honore & dignitate maxima. Quid verò magis notum eſſe debet, quàm milites in medias inimicorum acies irruere ſæpiſſimè,& vndíque telis appetitum hoſtilibus non extimeſcere mortem ante oculos verſantem,nec gladios oculorum aciem fulgore perſtringentes victoriæ ſpe concitatum & præmiorum,quæ conſequuturus eſt dulcedine captum. Cùm ergo quibuſcúnque ſuperioribus corporis

poris exercitationibus contentiones litterariæ præſtantiores ſint,& omnium ſapientiſſimorum auctoritate clariores habeantur:conſentaneum, equidem rationi videri debet, vt litteratorum labores maximi ſi non pro dignitate(quod enim præmium, quæ dignitas litterarum honori par vnquam eſſe poterit)at vſitata ſaltem mercede compenſentur: vt illorum accepto præmio reliqui excitentur ad ſe ipſos in litterarum ſtudium animo voluntatéque coniiciendos. Cùm litteræ præſidia ſint & muri Rerumpublicarum fortiſſimi:ſine quibus neque agricolæ, neque mercatores ſuas artes exercere poterunt commodo & vtilitate publica. Atque ipſi labores bellici, pericula capitis adita, victoriæ quæcúnque reportatæ, Regna ſiue ex inimicorum obſidione liberata, ſiue noua prouinciarum acceſſione propagata, nulla quidem ducentur ſine ſapientiæ imperio ac poteſtate dominante: ſi tamen Romanorum res tandiu ſteterunt, ſi floruerunt Athenienſium imperia tanta nominis & fortunæ florentiſſimæ nota cunctis teſtatáque celebritate. Ita quidem litterarum præſtantiæ retulit acceptum imperium vtrúmque. Quemadmodum autem litterarum curſum inierim & confecerim, quemadmodum opinioni bonorum adoleſcentum reſpondere ſtuduerim, & expleuerim animos doctiſſimorum hominum, qui meis diſputationibus interfuerunt,& cohoneſtare ſæpè non inuitati voluerunt: Patrum extant de meis publicis actionibus grauia & honoris plena iudicia: quibus adductus meos labores libentiùs hoc ampliſſimo præmio compenſare debes. Quo ſi me affeceris habebis adoleſcentum in poſterum magis litterarum ſtudioſum, qui ſe decoratum honore præſenti cernet, non ad vacandum litteris, non ad otium & deſidiam,

non

non poſtremò de inania laureæ ſolùm inſignia iactanda, ſed ad maiores labores & vigilias ſine intermiſſione ſuſcipiendas, ad maiorum in litteris curam aſſiduitatemque ponendam, ad doctorum hominum honorem conſeruandum & amplificandum, & quod caput eſt, ad conſeſſum iſtius academiæ Patrum grauiſſimorum illuſtrem quotidianis facultatis noſtræ ſpectaculis editis honorificè decorandum. Tui verò Doctor ſapientiſſime, veſtrum omnium P. G. iſtorum parietum & florentiſſimæ Salmanticenſis academiæ nunquam obliuiſcar, ſed tantum beneficium, præſentem lauream ſtudio, labore, vigilantia, perpetua denique grati animi recordatione colam, & dum hiſce corporis compagibus includar, illuſtri prædicatione celebrabo. Dixi.

Oratio ad lauream deferendam.

TEſtata ſunt generi virorum doctiſſimorum præmia rebus litterariis ſumma veterum & noſtrorum hominum conſenſione delata. Neque quiſquã eſt tam ignarus rerum, tam parum de Repub. cogitans, qui non ingenuè fateatur, multis corporis exercitationibus præſtare litterarias contentiones, quæ ſuſcipiũtur totis nõ ſolũ corporis & animi viribus, ſed etiã ſine intermiſſione totos dies ac noctes, atq; adeò conſtãter, vt tum cùm maximè vacare videantur à labore litterati, quia dormiunt paululùm temporis, humanæ imbecillitati parendo, vt ſtatis temporibus veſcuntur, id faciant adeo parcè moderateque, vt vires recreare videantur ac reficere: ſic etiam refectis corporibus à menſa ſurgere, vt recreati quidem, non oppleti ſtudia repetere ſæpe conſueſcant. Illud autem vbi, quidquid eſt,

eſt, quod exiguum certè eſt, cùm capiunt, vacare mentem non ſinunt in litteras & in ſtudia ſemper animi cogitatione defixa, ſic ſpiritum nullum otioſum, nullum liberum neque vacuum ducunt. Quæ ſi vera ſunt, ſi litterarum monimentis conſignata: cur ea, quæ agricolas, quæ mercatores, quæ denique milites conſolatur in mediis laboribus, & ad finem vſque properare ſumma celeritate fructuum colligendorum, & præmiorum ſapientiæ obtinendorum ſpes optata non aderit aliquando rei litterariæ ſtudioſis alumnis? An verò ferendum erit, vt agricolarum horrea frumenti copia maxima complicantur, cellæque vino & oleo redundent? vt mercatores ex arte ſua quæſtus vberrimos faciant & viuant diuites & opulenti, bonorum omnium copiis affluentes? vt denique milites victoria reportata ſpoliis potiantur, & honores & dignitates ampliſſimas Regum & Imperatorum liberalitate referant propter labores & edita pericula ex militari cōtentione? litterati debitis præmiis, & honoribus priuentur, vt gradum, quem expectabant honoris non aſſequantur? vt denique hoc ſplendore populari, hac orbis gentium clariſſima luce careant, non ſic, non ſic equidem ferendum puto, neque quiſquam eorum, quos præſentes video, putabit vnquam. Laboraſti, vir ſapientiſſime, laboris pretium feres, ratio poſtulat. Academia parens noſtra ſanctionibus ſuis ſtabiliuit, doctæ confirmarunt beneque conſtitutæ diuerſarum gentium academiæ. Nam vt aliarum omittam artium ſtudioſos, & de vno ſolùm milite loquar, ſi miles hyemat ſub pellibus, inediam tolerat, & perrumpens inimicorum phalanges, capit arces, & fugatis cæſiſque inimicorum multis millibus victoriam conſequitur & præmia refert, nomen ſuum immortalitati com

ti commendans, tu qui per quinquennium cum tuis commilitonibus tanta corporis & animi contentione litterarum ſtudio vacaſti,& otio,deſidiaque,teterrimis hoſtibus profligatis, tot moleſtiarum acerbitatibus fortiter patienterque toleratis,& adeò contra fragilitatem imbecillitatemque humanæ naturæ totus acerrimè conflixiſti,& victus non modò non exceſſiſti,ſed glorioſus ac triumphans præmium non referes amplum, & tuis laboribus conſtitutum,vt in oculis & in ore verſere mortalium, & tuis laboribus,tuis vigiliis cum nominis illuſtri peruagataque gloria perfruaris? fruere præſtanti laureæ dignitate, & fœlix ac fortunatus capias gradus inſignia glorioſiſſima ad quæ cum me tua oratione,tum Auditorum declarata animorum eximia voluntate vocor.

Oratio ſeptima.

Ad laureæ petitionem, ex Nautarum ſimilitudine.

QVa vobis præſentibus,Doctor ſapientiſſime, P. G. oratione me vti deceat, prope iam ex magna iactatione terram videntem,& quem optabam,tutum & tranquillum portum ingredientem præ maximis tempeſtatibus, quas ſubiit quiſque veſtrum in litterarum longa periculoſaque nauigatione, non ignoro ſcire præclarè ſatis vnumquemque veſtrum. Nam ſi nautæ cum aduerſa tempeſtate iactantur in alto, & portum optatum tenuerunt lætãtur magnopere,quod me mare litterarum abhinc tot annos nauigantem dicturum eſſe putatis?quam maris perturbationẽ,quam fluctuum vim incitatam,quas ſcyllas, quos ſcopulos vobis

vobis optimis teſtibus & ſcientiſſimis periculorum commemoraturum, cum altum naues tenuerunt, nec ampliùs apparent vllæ terræ, & cælum vndique, & vndique maria cernuntur, & violenti ab imo mari venti fluctus inſtar montium altiſſimorum tolluntur in cælum, toto mari iactantur nautæ, permixtúſque imber & nymbus creber & horrificus diei, cælíque lucem offuſis tenebris horrentibus aufert, id temporis diſplodere nubes, continuò tonitrus, & perruptione facta, crebro micare fulgura, & oculis obſeruari fulminum iactus terrifico videntur, & curſu nautæ ſcientes excuti, & cæcis in vndis errare, gubernator neſciens cœlo diem noctemque diſcernere. Quid plura multos dies, & multas noctes toto iactari pelago victores dicuntur obſcura cæcaque caligine: donec poſt dies aliquot, tres, aut quatuor, viſa eſt attollere ſeſe terra, aperire procul montes, ac fumum voluere non obſcurum incipiunt, lætari omnes, vela facere, & ſecare ſpumas feſtinanter, portus, terræque capiendæ cupidiſſimi. Quam cum tenuere, quæ euaſerunt, pericla recordari, vix apud ſe præ lætitia eſſe poſſunt, & exoneratis nauibus argento, auro, cunctis mercibus & diuitijs, tanto labore comparatis gaudentes potiuntur, ac lætantes. Non hæc obſcura ſpecies eſt, & adumbratio litterarum nauigationis: in qua non per dies aliquot, ſed per multos annos hyemalibus pruinis & iniuriis cœli ſemper expoſiti, & aduerſis valetudini temporibus non rarò conflictati æſtu, febrique vehementiſſima procul à patriis ſedibus, quę noſtræ ſalutis portus tutiſſimi fuiſſent, tanto naufragio fortunarum, & à parentibus diſiuncti, diuulſique iactamur. Quamobrem cum appulimus portum optatum, periculis omnibus nauigationibus ſuſceptæ liberati reficimur, ac

recreamur

recreamur aſpectu telluris optatæ, & in illa ex tam longo errore & tempeſtate pedem tandem aliquando ponentes in incontinenti, incredibili lætitiæ voluptate perfruimur: & quas tanto labore diuitias comparauimus, quos quæſtus in re litteraria fecimus, pluris habemus, & pretio conſtituto ſtudioſis litterarum dignos arbitramur. Cùm præſertim ſæpè tam perdita valetudine, tam fractis viribus euadamus, tam exhauſtis diuitiis & opibus paternis, vt recuperandæ ſalutis integræ, opumq́ue conſumptarum, decurſu temporis quaſcunque dignitates, quamcunque requiem adepti ſpem non adeo magnam habeamus. Quamobrem pro laboris magnitudine, pro multitudine moleſtiarum, quas litterati deuorant, ſi mercedem perſoluere academiarum gubernatores debent, & in tua dignitate poſiti viri præcellentes & honorati, non ab officio tuo videbitur alienum depoſcentibus nobis licentiati lauream, in nos beneficum ac liberalem te præſtare. Tu Cancellari maxime, quæ tuæ ſunt partes honorificentiſſimæ iſtiuſmodi licentia honoris deferendi, pro dignitate, quam in hac alma Complutenſi academia conſequutus es, munus tuum quemadmodum ego depoſco & omnes expectant libenter obibis, atque liberaliter.

Oratio ad gradum deferendum.

SI labores litterarij pro magnitudine compenſandi fuiſſent, conſiderata præſertim dignitate litterarum, & eorum, qui litterarum ſtudiis ſtrenuam operam nauauerunt difficultatibus diligenter æſtimatis: nulla reperiretur ęqua ſatis ac digna laborum merces, id quod Iſocrates eloquétiſſimus & ſapientiſſimus deplorauit

plorauit inuectus in Græcorum principes,& moderatores Rerum publicarum: qui certaminibus corporis præmia magna decreuiſſent, contentionibus tamen ſapientiæ nullum. Nam quamuis litterati multis decorabantur honoribus, & dignitatibus ampliſſimis, nullos tamen Philoſophos inſignis ducebat,præ litterarum & hominum doctiſſimorum eximiis& immortalibus meritis. Hoc cùm animaduerto, laudo academias omnes,laudo Principes terrarum, qui ſapientibus fauent, & quos ingenio bonarum artium ſtudiis generi mortalium cuicunque præcurrere conſpiciunt: his inſignia litterarum Præfecti academiarum deferũt, & eos Reges in alto dignitatis gradu collocant, nec multi præmiis ſaltem, quæ deferri poſſunt, carentes, ſuos ad alias res animos voluntateſque conuertant: & qui in ſapientiæ ſtudium ingreſſi fuerunt,illud propter deſidiam aut ignauiam deferant. Quamobrem dum mecum tacitus conſidero ſtudium & laborem tuum in litteris poſitum, & temporis præteriti ſpatia longiſſima, progreſſiones plurimas, & maximis litterariis actionibus teſtatas, comparatam ingenij acumine, ſtudio,vigilantia, & aſſiduitate gloriam nominis immortalem, & quanquam maiorum nobilitate niti potuiſſes, tanta corporis & animi contentione curſum fœliciter confectum: non poſſum non te magnopere commendare, non etiam academiæ noſtræ gratulari ſplendorem, vt decus nobis & huic ordini ſapientiſſimorum Patrum ex acceſſione tui gradus allatum. Atque ſi nobis aliquando querendi tempus fuit, & hoſtibus rei litterariæ facultas obiiciendi floris bonorum ingeniorum ad litterarum aliqua ex parte iacentem fortunam ſubleuandam, hodierno præcipuè die magno cum inimicorum noſtrorum dolore rei lit-

terariæ augendæ an detur oblata fuiſſe nobis delato munere fungentibus occaſio debita tuos labores & vigilias compenſando. Quamobrem, quòd depoſcis, quòd debetur tuis egregiis & ſingularibus meritis tāto auditorum,& Patrum grauiſſimorum plauſu læti & hilares honoris inſigne deferemus.

Oratio octaua.

Ad petendum gradum, ex Græcorum antiqua conſuetudine.

GRæcia illa,quæ fama ſemper & gloria, quæ bonis artibus & imperio quondam, & bellica laude floruit, Olympicos magna celebritate ludos ſtatis temporibus ad vires exercendas, & ad eorum, qui maximè curſu, ſaltu,cæteriſque corporis contentionibus decertare vellent, claros & celebres conſtituiſſe fertur. In quibus, qui præſtantiores fuerunt, præmiis magnis afficiebantur, in patriam redeuntes, curru triumphali vecti, aleaque virenti coronati. Atque illi diruptis ex vna parte mœnibus & patefactis, aditum habebant glorioſum & illuſtrem cantus modulatione ſuauiſſima concinnente,multiſque hominibus ornatu militari victoriam honorificè prædicantibus. Quæ res maximos viros ad ludorum celebritatem ex tota Græcia confluentes incredibili nominis comparandi cupiditate flagrantes traxit ad olympica certamina: qui nō currere ſolùm, & ſaltare, ſed pugnos & plagas accipere & inferre didicerunt. Et ij pugiles exercitati admodum,& viribus & agilitate valentes nitores exceſſerunt. Si Græcia corporis exercendi gratia ſuis hominibus ludos hos & præmia conſtituit, qui litteraria ſpecta

ſpectacula, certamina animorum glorioſa propoſuerũt, inſignia profectò laudis & honoris propoſita victorib⁹ nõ denegabãt, qui rei litterariæ multo clarioris & illuſtrioris per tot annorũ curricula labores nõ ſuſceperunt ſolùm, ſed artis & ſcientiæ ſuæ tot & tam glorioſè documenta dederunt. Quem nos laborem & diligentiam adhibuerimus? quanto conatu corporis & animi deſudauerimus, vt ad hanc præmij propoſiti poſtulationem deſcenderemus, non eſt oratione noſtra celebrandum. Cùm ſuam laudem & merita, nemo prædicare poſſit ſine ſummo pudore, quo bonis moribus inſtituti, & indole præclara prædìti afficiantur ferè ſemper: & de ſe nunquam cum aliqua laude loquantur, & cùm id fecerint, parcè nímis faciant & modeſtè. Atque ſi ex Græcia pugiles multi conuenerunt, quot ex diuerſis terrarum partibus, & non ex patriæ propinquis ſolùm ſedibus, ſed ex diſiunctiſſimis prouinciarum, & regnorum finibus excedentes Salmanticam conuenimus litteris bonis operam nauaturi? Qui ſi non plagas corporibus accepimus, aut ſi non intulimus, aut quoties diſtrinximus gladios, & ingeniorum vi tela contorſimus ad diſputationum vſitata ſpectacula celebranda? quot morbos contraximus & pericula ſubiuimus, vt hunc honoris & gloriæ apicem peteremus. Non in currum, ſed in cathedram aſcendendi facultatem, non aleæ, ſed Doctoris inſignia depoſcimus, non muros patefieri parietum euerſione ſolita, ſed aditum ad litterarum honores bono Rerumpublicarum poſtulamus. Non denique propter humiles illas & contentionis nomine indignas, ſed propter vtiles neceſſarias, & glorioſas rei litterariæ pugnas in hunc acceſſimus locum. Denique Patres, ſi pugiles in Olympicis ludis exercuerunt ſeſe, ſuæ dun-

taxat vtilitatis & emolumenti priuati cauſa fecerunt, nihil aliud niſi futilem,& inanem gloriam contendentes : nos Rerumpub. Chriſtianæ Religionis commoda, & ſummum immortalis Dei decus & honorem ſempiternum appetentes, ſtudiorum laborioſam & arduam viam confecimus. Quamobrem, quod illi ſuis hominibus pugna commiſſa, vos alumnis academiæ, curſu tantæ diſciplinæ confecto, liberaliter impertiri non deſinetis.

Oratio ad lauream deferendam.

Diuinus ille Plato, Auditores optimi, cum multis terrarum partibus peragratis benemoratam Rempub. quæſiuiſſet, finxit in libris ciuitatem, cui ſapientes præeſſent; vt eo modo, meliùs & accuratiùs leges ac iura ſeruarentur. Hanc ciuitatem,ſi quam bonis moribus conſtitutam, & ſanctiſſimis legibus temperatam, doctas ille dubitatione diceret academias, tam æquitatis & iuſtitiæ magnitudine præclarè fundatas, & omni tempore virorum ſapiẽtiſſimorum doctrina conſeruatas. In quibus vigiliis, laboribus, & virtuti ſuum præmium, quod facultates hominum tenues & exiguæ perſoluere non poſſent, ſumma æquitate defertur. Neque quiſquam erit tam inſcius rerum, aut hoſpes in hac academia peregrinabitur, errabitque, vt non præmia, ex multis audierit, quæ ſuorum laborum ampla ſatis & magnifica litterati ſpectent. Qui verò in gymnaſiis noſtris annum ſolùm verſati ſunt, quę præmia doctis hominibus tribuantur, quæ quotannis diuerſarum artium & diſciplinarum ſpectaculum præbeantur nouerunt equidem & teſtabuntur. Quòd ſi reliquarum rerum concentum

&

& harmoniã ſpectare voluerimus,ex publicis renunciationibus,quæ anteceſſerunt documēta maxima capiemus,in quibus nihil nō ſumma æquitate iuſtitiaq; factū reperietur,ſed ea nō ſunt huius inſtituti neq; loci,parem tamen aliquam ex præſentis laureæ honore ſpectemus: quæ tanto multitudinis concurſu, tanta nobilium celebritate, tanto doctiſsimorum hominum conſenſu, & totius academiæ lætantis plauſu defertur, actu licentiate ſapientiſsime deſiderare poſſes. Quòd academia dat, ſatis amplum eſſe vides,ſed maius gloriæ præmium, tanquam obſidem & pignus matris eximiæ; in te tuique ſimiles litteratos & doctos viros liberaliſsime. Atque cum honos iſte ſit aditus ad Doctorum ordinem ſapientiſsimorum obtinendum,ad auctoritatem & dignitatem tanti conſeſſus ornandam illuſtrandamque,tum ille vim magnam habet ad honores Reipublicæ conſequendos, & vt te Philippus Rex Hiſpaniarum potentiſsimus in ampliſſimo dignitatis gradu collocet. Quòd ille faciet profectò, cum te non litteris ſolùm ornatum, ſed ex horum Patrum doctiſsimorum florentiſsimo Senatu viderit te vnum eſſe,qui ad generis nobilitatem, ad maiorum vetuſtiſsimam & clariſsimam ſtirpem, virtutem & litteras tanta cum gloria tui nominis adiunxeris. Et quanquam ex tot Patribus venerandis admodum, ex tot luminibus, & ornamentis ordinis huiuſce clariſsimi, non primus lauream Doctoris inſignem accepiſſes, non exiguo tamen propter ſplendorem familiæ tuæ, & propter virtutum & litterarum cumulum,cum academiæ tum Reipublicæ Chriſtianæ præſidio ſemper & ornamento videreris.

Oratio Nona.

Ad gradum petendum, ex triumpho Romanorum.

NVlla gens fuit vnquã, P.G. ex omnibus quotquot propinqua aut diſiunćta terrarũ loca colũt & coluerũt vnquam, Romana clarior imperij opulentiſſimi potentiſsimique magnitudine. Quippe quæ ſuũ Imperium ab exiguis ortum initiis fortiſsimorum Ducũ reb⁹ præclarè geſtis extremis orbis terrarũ finibus terminauit. Quòd ſi cauſam quęrere volueritis, & auctorũ eiuſdem gentis, qui litteris aliquid de Imperio Romano commendarunt teſtimoniis comprobatam ex illorum facilè annalibus eruetis. Nam cùm nullum eſſet laudis præmium, nullum inſigne gloriæ, nullum denique præmium laboris ampliſsimum, quod Romani fortiſsimis Ducibus & Imperatoribus victoria reportata, non liberaliſsimè detulerint: triumphi præſertim gloria, fortes hos, & de Republica benè meritos viros afficiendos decorandóſque S. P. Q. R. auctoritate cunctorum conſentienti decreuit. Hinc Imperij Romani propagati fines, hinc tot Prouinciæ ad Romanorum ditionem & Imperium adiunctæ, hinc Reges orbis terræ potentiſſimi deditione facta populo Romano ſubiecti. Hinc poſtremò Roma facta fuit gentium & nationum cunctarum ſumma præpoténſque domina. Quæ nunquam profectò rerum petita tantopere fuiſſet, niſi Camillos, Scipiones, Curtios, Pompeios, & reliquos Imperatores bellica laude florentes præmiis maximis & honore triumphi ad egregia facinora lætos & alacres reddidiſſet. Quæ ſi fuerunt Patres, quemadmodum veterum monimenta teſtari cognouimus, quid eſt

quod

quod conſuetudinem rei litterariæ præmiis & honoribus excitandæ vetuſtiſſimam non omni laude & honore proſequamur? Non præmia ſpiritum academiarum, non vitam ſtudiorum & diſciplinarum appellabimus? An verò fieri poſſe putatis, vt homines tantis ſe laboribus periculiſque obiecillent, niſi contentionis litterariæ fructum ferrent ampliſſimum? & primum hos honores veſtros, & diuerſarum ſcientiarum dignitatem, lauream ſuam & inſignia propoſita, atque luſtrationem plenam dignitatis expectarent? inde aſcenſus ad cathedram, ad præceptoris munus, ad Eccleſiarum ampliſſima ſacerdotia, ad Reipub. præfecturas, ad concilia Regia oſtenditur inſignis. Factum eſt initium honorum rei litterariæ ab inſignibus clariſſimis, quibus ornati litterarum alumni dignitates & honores ampliſſimos capere poſſunt, & gerere magnificentiſſimè. Hodierno die decus ego iuri Pontificio debitum, clarum & illuſtre depoſco, lauream ſcilicet Doctoris, poſt Bacchalaurei, poſt licentiati gradum obtentum in hac Academia Salmanticenſi florentiſſima. Cuius cùm luſtrationis mihi venit in mentem, cùm veſtræ dignitatis inſignia ante oculos meos verſantur, cùm ille comitatus virorum generis nobilitate clariſſimorum, qui ſe ad Magiſtros, ad Doctores cohoneſtandos adiunxerunt, clarus & illuſtris præire viſus eſt. Cùm tantus ſplendor & pompa tympanorum pulſu tibiarumque cantu tota ciuitate perſonante, ſtupefactas reddit intuentium mentes animóſque mortalium: tædet me veterum Romanorum Pompeij honoris, & triumphi, qui poſt luſtrationis iactationem & oſtentationem inaniſſimam nihil habebat veri, nihil ſolidi. Tota triumphi magnificentia, & ſpectantium oculis obiecta cele-

britas animalium edita ſtrage teterrima terminabatur. Hæc verò pompa ad Reipub. Chriſtianæ gloriam magis augendam honores & dignitates, quas accepturi ſunt & geſturi, tantis inſignibus ornati prædicere viſa eſt ad ſpectaculum, tam inſigne, concurrentibus omnis generis & ordinis mortalibus, veri laboris, veríque fructus appetentibus. Quamobrem tanti Doctoris apicem & lauream præſentem tanti habeo, vt pluris profecto habere nequeam. Cuius honore vt ne velis afficere humiliter ac demiſsè flagito, nulla vnquam ex animo temporis longitudine tanti beneficij memoriam abiecturus.

Oratio ad lauream Doctoris deferendam.

QVòd de Triumpho Romanorum ad gradus petitionem, tanta copia & ornatu protuliſti, Doctor ſapientiſſime, verùm quidem eſt, & ad lauream præſentem nimis appoſitum eſt, ſed cum aureo diademate caput triumphantis ornabatur, quid Romani ſignificare voluerunt, & ſpectatorum oculis exponere. Illum ſcilicet Imperatorem dignum honore victorum, & cæteris mortalibus longo interuallo dominatione potentiſſima præſtare præſtitumque fore per omne tempus. O præcellens Doctoris laurea, ô glorioſus honos, ô decus inſigne veríque hominis præſtantiam honorificiis inſignibus extollens. Fœlix ac fauſtus fuerit vltimus hic honos deferendus tuæ variæ multiplicíque ſapientiæ: hic reſtabat, Doctor ſapientiſſime, vt de nefariis hoſtibus, & maximè litterariis rebus infeſtiſſimis victorias ſtudiorum tuorum decurſu glorioſas admodum reportaſſe viderere. Nullus honos maior deferri poterat triumphi pompa ſolenni

hono

honorificáque, nec vllus in academia de gradibus egregiis, de glorioſis inſignibus maior inuenictur, neque honorificẽtior ad tuos labores ſuis præmiis & inſignibus compenſandos:ſed quemadmodum Imperatoribus hiſce fortiſſimis Conſulatus & Dictatura, & ſæpè honores alij deferebantur pro ſua ſumma generíque Romanorum teſtata fortitudine. Tu quidem ſperare debes, ſi nobiſcum in academia permanſeris, vel dignitates, litteratis, tuíque ſimilibus viris ſuo quidem optimo iure delatas, tuis optimis & notis admodum multis conſequuturum eſſe. Quas vt conſequatis,& omnes optant,vt academiæ vtilitati, & honori eſſe poſſis, & litterarum ſtudioſis ad initium curſum magna celeritate conficiendum, incitamento quam ingenti intuere oculos & ora doctorum, ex illorum vultu tacitos animi ſenſus æſtimabis. Intuere circumfuſam iuuentutis coronam,tanto concurſu frequentiáque conuenientem, & gloriam huiuſce diei mira alacritate ſpectantem.Quid hæc multitudo?quid alacritas prædicis,niſi talem te euaſiſſe, qualem velint & optent omnes ad cathedræ moderationem ſummo breuiter honore ſuſtinendam. Quid hic nobilitatis, quid tantus ſplendor equitum illuſtriſſimorum. Hæc omnia fauorem in tuam lauream attulerunt, & pro meritorum tuorum magnitudine diei lauream ornandam cohoneſtandam omnibus oſtenderunt. Accipe ergo inſigne laureæ quod tibi triumphum tibi luſtrationem, tibi pompam tantam attulit,quòd afferet cathedram non vnam, ſed multas, vt tuis gradibus ad primariam aſcendas cuncta geſtiente plaudentéque academia. Quòd honores afferet huiuſmodi, pariétque dignitates tam honorificas,vt te maioribus,quòd omnes alij augurantur ex academia, præmiis ornan-

dum fore neminem, ex ſuis æmulis, & laborum conſortibus, qui ſunt omnes doctiſſimi, ſapientiſſimíque, nequeat ſperare conſeſſus iſte Doctorum ampliſſimus. Dixi.

Vltima oratio ad gradum petendum, ab exemplo petita.

LYſander ille Dux Lacedæmonum non obſcurus interroganti Perſæ, quam Rempub. maximè probaret, eam reſpondet, in qua viri fortes & ſtrenui rebus preclarè geſtis conſentaneum pretium referrent. Quibus verbis ſignificare voluit virtutem præmiis excitari, ignauiam ignominia mulctari: Atque hæc Achilli cauſa fuit ſtomachandi apud Homerum, quod eundem honorem tribui videret ignauis, ac fortiſſimis ducibus. Hoc ſanè frequenter experiuntur Reſpublicę litterariæ, quæ cum præmiis præcipuè laboribus conſtitutis nitantur, florent bonorum ingeniorum præſtantia, & omnis ordinis litteratorum dignitate glorioſa: quæ iacerent profectò in tenebris & obſcuritate maxima denegatis ſapientiæ debitis honoribus, & gloriæ inſignibus: quæ confecto cuiuſcumque facultatis & diſciplinæ curriculo honorificè deferuntur. Quòd igitur laborare videtis & in litteris deſudare adoleſcentes, quòd gymnaſia bonorum præceptorum voce perſonare, quòd multitudine compleri ſtudioſorum adoleſcentum, quòd rem literariam feruere maximè, argumentantibus & reſpondentibus condiſcipulis, quòd tot publicas actiones litterarias, & diuerſarum artium & diſciplinarum diſputationes celebrari, quòd tot Magiſtrorum, tot Doctorum florem intra ſcholas & ampliſſima theatra verſari, quòd tot in orbis gentium propinquas diſiunctáſque partes tanquam

quam in Colonias milites quondam Romanos,vel ad Rerumpublicarum gubernacula,vel ad opulentiſſima ſacerdotia, atque adeo ad Pontificum ſacras Thiaras emitti viros doctiſſimos ſapientiſsimóſque,quod denique magnum eſſe Salmanticenſis Academiæ nomen, magnam famam apud omnes gentes, atque nationes: præmiorum multitudinem & præſtantiam huiuſce honoris & amplificationis admirandæ cauſam fuiſſe ſcitote. Quot enim academias habent Hiſpaniarum Regna, quàm multas in prouinciis ferè omnibus, & propè cuiuſcumque prouinciis maximis & ampliſſimis vrbibus fundatas, quæ præmiis veſtræ academiæ magnificentiſſimis carent, carent academiæ Salmanticenſis celebritate. Huius laudis (vt alia omittam)teſtes erunt exquiſiti præceptores aliarum academiarum, qui magnitudine ſtipendiorum Salmanticenſium cuiuſcúnque Cathedræ excitati, ad hanc ambiendam præcipuis & primariis relictis,quibus cum magna ſui nominis gloria Magiſtrorum munere fungentes perfruebantur, edictis veſtris palàm propoſitis & emanantibus in vulgus Salmanticam ſumma auiditate decurrerunt. Hæc celebriora ſunt,quàm vt multis verbis indigeant:ſed inſignia cuiuſcúnque, quicúnque gradus & honores bachalaurei, licenciati,ſummus ille præcellentiſſimus Salmaticenſis Doctoris apex quanti habetur? quàm auidè appetitur? quanto deníque honore celebratur? Doctoris omnis laus in Salmanticẽſi laurea conſiſtet, à qua quidem ſemper commendantur Doctores. Et Reges ad honores eiſdem deferendos ipſius Salmanticæ ſolùm audito Doctoris nomine ducuntur. Quid ergo in re litteraria,veſtra in academia mihi abhinc tot annos verſanti clariùs accidere potuit,& ad nominis memo

memoriam ſempiternam illuſtriùs, quàm Salmanticenſem accipere lauream, illius honores & inſignia deferre,quibus ornatus, vbicúmque ſim ſumma cum gloria,dignitates Reipub.appetam atque contendam? Vtrùm ignauo an diligenti,litterarum experti,an iuris Pontificij ſtudioſo tanta gloria digno, an ex aliquâ parte de academia Salmanticenſi benè merito, oblituro in poſterum veſtram liberalitatem,an veſtrorum in me beneficiorum memoriam in perpetuum conſeruaturo lauream præſentem delaturi ſitis ex præterreti temporis curſu,quem vobiſcum confeci,poteritis intelligere. Ego quod meum eſt hodierno die munus, quod inſtitutum præſentis litterariæ actionis, quod omnes, qui in hunc locum & theatrum prodeuntes, mei ſimiles facerent, libens & auidus veſtri honoris facio, ſi nullum officium veſtrum apud me inter moriturum exiſtimatis: ſi nullo caſu arbitramini, hoc grato memoríque beneficiorum viro poſſe contingere,vt memoriam abiiciat veſtrorum in me meritorũ, petam à vobis vt æquales vos erga viros alios,& academiæ Salmanticenſis alumnos præſtitiſtis adhuc, in me Doctoris inſignibus ornando, & hæc diei honorificentiſſima celebritate decorando liberalitate ſolita munificentiáque præſtetis. Quòd equidem quoniam vos P. G. ex ſubſelliis, in quibus tanta cum amplitudine conſidetis mihi ſignificaſſe lætantéſque annuiſſe videmini: tum,qui totius academiæ, & tanti ſenatus partes agis,Doctor ſapientiſſime,vocem in hanc auditorum doctam & illuſtrem coronam tandem hoc expectato, præſentíque iam fœliciſſimo tempore mittendam expecto.

Oratio

Oratio ad lauream deferendam.

QVemadmodum morigeri ſemper, & parentum amantes, omni officio ac pietate parentibus ſatisfacere non deſinunt, & quantum in ipſis eſt eorum vtilitates & dignitatem augere: ſic officium & munus bonorum parentum eſt filiis optimis, & ſpectata præſertim virtute præditis, in amore reſpondere ſemper, itáque hos filios optimos ac præſtantiſſimos dies noctéſque bonis omnibus augendos curant, vt non æquabiliter duntaxat, cum moriuntur, ad patrimonium, quod iure hæreditario obuenit, capiendum partiendúmque cum cæteris teſtamento vocentur, ſed ea præcipua parte, quam ad arbitrium & voluntatem relinquendi leges ac iura poteſtatem faciunt, aucti cumulatíque præ reliquis filiis hæredis nominentur. Ita videre eſt bonorum filiorum obſeruantiam in parentes, & parentum amorem in filios incredibilem, curam ad eos prouehendos & efferendos adhibitam ſingularem, quos vident effigiem alteram morum, vitæ, & memoriam ſui nominis relicturos eſſe poſt mortem. Vt igitur parentes bonorum filiorum virtutem pari viciſſitudine compenſare ſtudent, & Academia mater filiorum indulgentiſſima gratiam laborum & virtutis referre ſtudet, & eos doctiſſimorum hominum honorificentiſſimis inſignibus decorati gradum aliquem dignitatis ampliſſimum poſtea ſuis meritis, ac virtuti parem conſequantur. Atque ob eam cauſam in hoc ampliſſimo auguſtiſſimóque theatro, tanta ſpectatorum circumfuſa multitudine ſepti collocamur in hac ſede dignitatis liberalitate Matris academiæ, & tanti conſeſſus auctoritate ſumma, vt apicem honoris

honoris ſibi,ſuíſque ſimilibus deferamus. Nam ſi filij parentibus morem gerunt, parendi pulcherrimum iuſiurandum ineunte anno litterarum alumni dant, ſi filij tales erga parentes ſe ipſos præbent, vt quorum ſtirpe procreati ſunt,eorum ſanguine digni videantur, filij academiæ quam operam & diligentiam adhibẽt, vt academiæ celebritatem & gloriam non dedecorent. Deníque ſi parentes pro patrimonio filiis optimis amplo copioſóque relinquendo, pro diuitiis, & opibus augendis, pro filiis deníque talibus ac tantis ad honores euehendos laborem omnem ſuſcipiunt,vt virtutis rationem habuiſſe videatur academia, quantopere ſuos filios præmiis propoſitis & honorum inſignibus excitauit. De magnis iſtorum in Matrem academiam meritis,pro breuitate temporis ad dicendum data,quod & aliud tempus eſt decorandæ tantæ támque præclaræ virtutis,quia laudes iſtíuſmodi maioribus theatris propoſitæ ſunt,& celebrabuntur illæ quidem oblata occaſione aliorum dicendi peritiſſimorum oratorum ſermonibus,atque linguis,conſultò tacere volui. Atque quantò clarior ſit & illuſtrior cauſa litteratorum, quibus nominibus excellat & præſtet, quantum academiæ filiis debeant ſuis probè teneo, auditorum ignorare neminem. Cùm animi poliendi, litteríſque illuſtrandi prouinciam ſuſceperit Academiam,parentes corporis iſtius,quod nobis commune eſt cum brutis animantibus alendi veſtiendíque, cùm litteræ,bona animi ſint,& ad veram ſolidámque virtutem percipiendam multum adiumenti ferant: diuitiæ, fortunæ,telis expoſitæ,fluxæ & caducæ;excitati igitur parentum bonorum exemplo, quod iubet & ſuis decretis ſancitum habet Academia parens ampliſſima laureæ poſtulatæ,& optimo quidem iure ſuo

meritæ

meritæ tibi decus honorificentiſſimum deferemus, & quo tua noſtráque cauſa præſtantior, maiore illuſtrioréque cum apparatu.

Oratio ad petendum Vetus Salmāticenſe Collegium, ex ſimilitudine.

APpetenti mihi Collegium iſtud B. Bartholomæo ſacrum & omnium, quæ in academia Salmāticenſi, maximorum Hiſpaniæ Principum, & Pontificum Eccleſiæ ſummorum liberalitate fundata, vetuſtiſſimum veniunt in mentem præſidia, in quibus veterani præcipuè verſari ſolebant, vt cùm prouinciam reliquam, vel ad defectionem ſpectantem, vel parum fidelem populo Romano, præſidiis ſuis armíſque tutam & omni periculo liberam reddidiſſent, tum ex illis, qui maximè ſtrenui, fortes, & inſignes haberentur, ad militares honores efferrentur, & Ducum & Imperatorum officio, quod ſummum decus erat, fungerentur. Non aliter Patres, collegia ſunt academiis, & omnium florentiſſima quatuor maiora, in quibus vel vt in præſidiis ſunt homines litterati iam militiæ litterariæ ſtipendiis confectis, & ſuarum artium, & diſciplinarum honorificentiſſimis inſignibus ornati, vnde propter ſapientiam ſuam ad vrbium præfecturas, ad Regum ſumma conſilia, ad Eccleſiæ dignitates opportunis deducuntur temporibus: ſi Duces enim deligebantur quondam, qui ducerent exercitus, res maximas gererent, prouincias pacarent, & ab incurſionibus hoſtium liberas ac tutas redderent: ſi ſummi creabantur Imperatores, qui ſumma bellorum imperia tenerent, & præliis acerrimè commiſſis, non conſeruarent ſolùm, ſed amplificarent Regnorum fines mul-

tarum

tarum occaſione facta prouinciarum:quid vos putatis Collegas tot ſapientiſſimos ex maximis collegiis, & ex veſtro præcipuè vetuſtiſſimo celeberrimóque facturos eſſe,vel canonicos vel Pontifices Eccleſiarum, vel conſiliarios Regios, aut conſortes ſacræ Fidei ad partes Rerumpub. conſeruandas,& omnibus virtutis & litterarum ornamentis, conſilii,prudentiæ magnitudine decorandas,ornandáſque delectos? Non erunt præſidio ſolitudini atque inopiæ contra vim potentiámque multorum? non afferent opem labanti inclinatæque Reipub.? non tutabuntur auctoritate ſua, fortunas,caput,& iugulum innocentum? non præclarè conſtitutas Reſpublicas conſeruabunt,& augebũt? non Eccleſias ſplendore litterarum clariores reddent & illuſtriores?non etiam, ne longiùs abeamus, Academiis honorem & gloriam afferent in perpetuum? Vos cum talari veſtitu concluſóque,& diuerſi coloris longioribus focalibus ab vtróque humero decidentibus,ſpirarum venuſtiſſima rotunditate, ab vna parte terminatis tanta cum grauitate,binos intueor procedere,ſi iiſque inſignibus in tota academia, latiſſimis in periſtiliis, aut in gymnaſiis præceptorum munere fungentes,ſplendere tantopere,torques illos aureo,& illuſtri fulgore collucentes memoria repeto,galeas loricáſque fulgentes recordor,quibus inter cæteros milites veteranos diſtincti extremis Reipub. temporibus præſidium deſperatæ ſaluti attulerunt: ſic equidem ex Collegiis ſapientiſſimis,ex vobis tanti Collegij Ducibus & Principibus, Reſpublicæ noſtræ, omnes Eccleſiæ,Pontificum ſedes,conſilia Regum, Regna Hiſpaniarum præſidium petunt,& à vobis allatum experiuntur & prædicant. Vos eſtis Coloniæ pulcherrimæ,Rerumpublicarum propugnacula, Eccleſiarum

cleſiarum lumina, Regnorum ornamenta clariſſima: Vt quocúnque venerint homines, huiuſce Collegij Principes, in honore ſummo, dignitatéque collocati reperiantur, vt vobis Regnorum conſeruatio, vobis tranquillitas, vobis dignitas & Regnorum quæcúnq; accepta referatur amplificatio. Quamobrem ſi me ex horum numero cupientem eſſe, ſi Rebus publicis & Regnorum vtilitatibus inſeruire volentem, atque adeo noſtrorum laborum, & militiæ abhinc non paucos annos confectæ ferre fructum aliquem conantem, & ad id, quod enitebamur contendebamúſque, magis properantem feſtinantémque conſpicitis: cum induſtria noſtra, litterarum aliqua comparata ſuppellex, tum maximè veteris collegij inſignia adiuuare poterunt, & mihi quodcumque in animo erit muneris appetendi & obtinendi ſine dubitatione ſpem certam & exploratam afferre. Eſt equidem collegium hoc caſtellum veluti quoddam, & arx Doctorum munitiſſima, qui intra domeſticos collegij parietes continentur ſcientiſſimi peritiſſimique, laboribus iamdiu perfuncti litterarum & inſigni ſapientiæ decorati. Hoc hoc inquam præſidio Reges litteratorum armis, ideſt veſtrarum litterarum præſidiis Regna ſua muniũt, firmántque. Quapropter ſi quid temporis diuturnitate in Iuris Pontificij facultate profeci, ſi meis litterariis in actionibus, ſi publicis in diſputationibus, ſi quotidianis in prælectionibus aliquod ingenij ſpecimen præbui, ſi in licentiæ gradu cunctorum Doctorum conſenſione probatus adeò inſigniter ex ſacello D. Barbaræ ſacro, quod cum cogitarit, qui examinis periculum ſubituri ſunt, totis artubus atque membris cõtremiſcunt, nomen aliquod Iuriſperitiæ comparatæ deportaui: ſi videtis aditum aliquem patefieri ad cathe-

dram appetendam, cum nonnulla mei nominis exiſtimatione, & nulla veſtrum. Omniumne imminutio, nulla collegij iactura, ſi vos me ipſum veſtra benignitate, veſtrarum in me voluntatum non obſcura ſignificatione ad tanti collegij dignitatem & honorem appetendum excitaſtis: ſi noſtræ ſocietatis auiditate reliquas ſpes, quæ mihi videbantur allatę, penitùs abieci, quæſo obteſtorque vos, ne mihi præcludatis aditum, quem ſuffragiis veſtrum omnium certiſſimis multi ſibi perſuaſerunt, & quod vos ignorare non poteſtis, propter ſermones & famam peruagatam noſtræ expectationis. Quod ſi vt ſpero, collegium, & inſignia veſtra conſequutus fuero, non immemorem beneficij in me collati collegam in veſtrum numerum aſcribetis. Dixi.

Oratio ad collegium Complutenſe maximum B. Ildefonſi appetendum, ex ſimili.

PEtiturus Collegium maximum Complutenſe, Rector illuſtris, collegæ ſapientiſſimi, quod B. Ildefonſi nomine celebratum, reliquorum caput eſſe voluit, ſempiterna memoria digniſſimus huiuſce Complutenſis academiæ fundator Franciſcus Ximenius Cardinalis illuſtriſſimus, non ab inſtituti mei officio alienum eſſe cuiquam videbitur: ſi montem editum & excelſum, ad cuius verticē & ſumma iuga magno labore defatigatione corporis ſudantes & anhelantes, & totis viribus nitentes homines aſcendunt ſummo periculo dandi ſe præcipites, antequam in montis præcelſa faſtigia perueniant, ante oculos veſtros ſtatuero. Nam quemadmodum qui perfrui volunt, tot amœnitatibus vallium & camporum viriditatibus, hortorum

&

& agrorũ iucundiſſimo proſpectu,& ex ſummo cacumine, quocunque ſe conuerterint multiplices ac varias ad corporis & ad animi oblectationem, iucunditates capere non recuſant ſuſcipere laborem, quem aſcendendo capiunt, & omnes difficultates ac pericula capitis aperta ſubeunt, ſic equidem qui vel Academiæ veſtræ fructus ferre voluerint,certos & exploratos,aut Eccleſiæ dignitates & honores capere,in arcem hanc tutiſſimam,& principum Caſtellorum,quibus veſtræ ſcholæ munitæ vigent, omni contentione conſcendant neceſſe eſt. Nam quamquam tot laboribus & vigiliis ſtudiorum ſuſceptis, & quod propter amplitudinem veſtræ dignitatis & gloriam collegij maximam orbe toto diffuſam vereri debet doctiſſimus quiſque periculum repulſæ maximæ, & honoris grauiſſimum diſcrimen gradum collegij maximi celſiſſimum reformidet; tamen fructibus academiæ & ſacerdotiis ampliſſimis, & Eccleſiæ dignitatibus,atque nominis immortali gloria, & iucunditatibus veris ac ſolidis, quarum ſapientes fructus percipiunt in hac academia verſantes, rarò profectò niſi collegæ maximi perfrui viſi fuerunt. Quòd ſi multi homines propter veſtitus herbarum, & pulchritudinem florum, vt camporum, & vallium, & agrorum amœnitates capiant intercluſo propè ſpiritu, tanto corporis ſudore, & animi difficillimis anguſtiis præcelſa montium altiſſimorum cacumina petunt & aſcendunt:vt hortos liberalium artium, vt ſacræ Theologiæ amœniſſima viridaria perambulemus,& his &aliis pomariis odoris ſuauitate poma fragrantia colligamus, & faſciculos florum diuerſitate multiplici diſtinctos componamus, & hanc tantam luſtremus academiam cum aliquo laborum noſtrorum fructu,& nominis comparata glo-

ria, vt ab his ſedibus detur aditus ad honores & dignitates Eccleſiæ clariſſimas, quem potiſſimùm montem ſapientiæ, dignitatis, honoris, gloriæ, ſplendoris facibus illuſtratum aſcendemus, quàm celebre ſacrúmque D. Ildefonſo Collegium maximum. Illi vt oculorum aſpectum oblectent difficilem aſcenſum non recuſant, nos vt animorum ſenſus dignitatis adeptæ dulcedine recreemus, in humili planoque loco conſiſtere non deſinemus? illi corporis offenſiones non metuunt, vt quo peruenire volunt, aſcendant, nos ſeueriſſimam Iudiciorum aleam repulſæque metuendos euentus formidabimus? illi vt ad exiguum temporis ſpatium, quæ loca ſæpiſſimè viderunt & adierunt, reſpicere poſſint, & aliquam auram ſuauiſſimam & leniſſimam captare montium difficultates aſcendent, nos vt quo nunquam peruenimus, quo tantis laboribus Principes ſapientiæ contendunt accedamus, non rumores inaniſſimæ gloriæ aucupaturi, ſed laturi fructus laborum & vigiliarum noſtrarum, non omnem operam, & ſtudium adhibebimus. At affert magnum dolorem, ab aliis candidatis ſuperari quemquam, venire in diſcrimen & periculum honoris amittendi, pati repulſam, & aliis præpoſitis candidatis præteriri, eiſdem ſe periculis obiiciunt, qui conſequuntur collegium & inſignia veſtra. Quòd ſi in veſtrum ordinem non cooptemur, non confeſtim facimus iacturam honoris, neque amittimus opinionem, quam de nobis concitauimus in academia Complutenſi: quod illa fuerit contentio cum doctiſſimis hominibus, cum maximis & acerrimis ingeniis; quibus ſi delatum fuerit collegium, non ignominiam ex repulſa reportabimus. Atque illud ſæpè eueniſſe vidimus, vt inter duos æquales cum certamen ſuſcipitur non minore gloria dignus

dignus fuiſſe videatur, qui cathedram aut collegium amiſerit, atque ille, qui ſuffragiorum iuſto numero fuerit conſequutus. Quid quod in laboribus noſtris, in actionibus publicè habitis, in periculis ingenij & ſciẽtiæ noſtræ factis, in virtute, in humanitate, in præſtantia tanti conſilij nos habere ſpem æquum eſt. Illa verò, quæ eſt exiſtimatio nominis, & doctrinæ, & omnium ferè collegiorum honores aſſequuti gradatim magnum momentum habent ad benè de veſtra benignitate ſperandum. Quòd ſi recordari volueritis; quę meminiſſe vos oportet, quem locum in publicis renũtiationibus tenuerimus, tantùm profectò nobis erit animi quantum ſumere non alienum erit à ratione candidatum, qui imprimis ſemper conſtitit: & cũi iure quidem ſuo, non gratia, non ambitione, quæ malo bonas ſæpè Reſpub. euerterunt, hunc honorem delatum, vniuerſa ſemper plaudens academia comprobauit. Quare ſi me montem tantum aſcendere cupiẽtem, & ſummo diſcrimine verticem tam excelſum appetentem, & maximorum ſocietate collegarum, veſtris inſignibus dignum eſſe iudicatis: vt viridaria luſtrem academiæ veſtrę iucundiſſima, vt concendam cathedram aliquam, aut honorem litterarum laboribus debitum, vt in ſinu ſemper gremioque Academiæ matris indulgentiſſimæ acquieſcam, & ſuis filiis & alumnis, ſi quid in me fuerit ingenij, & ſcientiæ, labore ſemper omni ſtudioque non vos defuturas vnquam, ſuffragiis ferendis veſtri ordinis & academiæ oſtendiſtis, ſi quæ ſunt litterarum merita in me creãdo collega, nec voluntatis nec ſermonis conſenſionem animorum ſingularem oſtendite. Quòd ſi veſtræ voluntates in alium candidatum propenſæ ferantur, quod Iuſtitiæ conſentaneum ſit, vos feciſſe iudicabo,

æquiſſimorum integerrimorumque Patrum conſen-tiente auctoritate conuictus.

Oratio ad publicam prælectionem in Cathedræ contentione, pro Complutenſis academiæ competitoribus, ex ſimili.

QVæ prælegendi candidatis in cathedræ contentione leges imponuntur, eæ iuſtæ quidem ſunt, & omnium orbis terræ decretis academiarum comprobatæ, quibus tenentur vt ſui ſpecimen præbeant priùs, quàm ad ſuffragia ſcholaſticorum cathedra reuocetur, honoris appetentes quicunque competitores. Nam vt præſtantia ſericorum exploratur priùs in claro lumine, cum ſerica proferuntur in lucem mediamque claritatem: ſic equidem acceſſiones ſtudiorum, diſciplinarum cultus, demerſa veritas in profundo ex tenebris eruitur & omnium ingeniis & iudiciis intelligentibus cernitur, cum quiſque competitorum quantum arte ſua valeat, & diſciplina protulerit in publicum prælegendo. Atque quemadmodum oculis ſerica videntur, attrectantur etiam manibus, cernuntur & reſpiciuntur attenta conſideratione, & illorum ſplendor nitidus & illuſtris magis bonitatem profert & oſtentat: ita ſanè ex publicis prælectionibus auditis, quantum quiſque ad tradendas bonas artes & diſciplinas, ad formandam iuuentutem competitores adiumenti poſſint Academiæ ferre, ſuffragatores intelligunt. Quærimus optima præſtantiſſimaque ſerica ad ſarciendas, conficiendaſque veſtes, quæramus ad artium & diſciplinarum curriculum ineundum abſoluendumque exquiſitorum ſcientiam præceptorum: exploratur bonitas ſericorum ad corporis cultum &

ornatum,

ornatum, exploretur ad animorum lucem & ſplendorem bonorum cognitio magiſtrorum, non deſinimus adire Mercatorum locupletum ædes, & quæ optima ſint & maximè præcellant, ſerica deligamus, vt bonis litteris & ſtudij omnibus inſtructi ornatíque videantur confeciſſe ſtudiorum initum curriculum. Sed quid facta ſolùm corporis mentione ſerica præſtantiora quæri diligenter dicam & ſtudioſè, cùm ad palatia veſtienda, ad parietes ornandos fulgentibus periſtromatis hanc ab opulentiſſimis hominibus adhiberi diligentiam videamus. Quaſi verò non illa pluris æſtimanda ſint conſilia Regum potentiſſimorum, & Eccleſiarum ſedes ampliſſimæ, quibus litteratiſſimi ſapientiſſimíque Doctores conſilio litteratorúmque cognitione & ſcientia tractentur, neque muti parietes decorentur, quod tribuitur ſericorum pretioſo fulgentíque veſtitui, ſed vt prædixi, dicámque ſæpe mortalium animi, & ad conſtituendam Rempub. & ad conſeruanda Regna & ad imperia nouis in dies incrementis augenda & ad Eccleſiarum ſedes & dignitates amplificandas ad homines abſtrahendos à vitiis, & in cœlorum gloriam veri perſpecta clarius cognitione perducendos. Quòd igitur vobis datum eſt tempus explorandæ ſcientiæ, & progreſſionem cuiuſcumque competitoris, id nunc præſens eſt, & ad academiam veſtram ornandã decorandámque toties exoptatum prælectionibus interfuiſtis, & ex illarum ratione, reliquarúmque rei litterariæ actionum celebritatè videre potuiſtis, quantum cuique ſit ingenij, quæ adiumenta & præſidia doctrinæ comparata ad Magiſtri perſonam ſuſtinendam. Quemadmodum partes præceptoris agere quiſque poſſit, & cum ſcholaſticorum commodo, & gloria

Matris academiæ tueri. Atque ſi ad prælectionis munus præſtitum adiunctis documenta toties in academia noſtræ facultatis cum aliquo plauſu data ſpectatorum; non credo parum ea facere videbuntur ad cathedram libentioribus animis deferendam. Nam cùm in argumentis ponendis, in reſponſis labefactandis, in obiiciendo ſemel & iterum ac ſæpius vim & facultatem noſtram ſpectaueritis, quemadmodum errores ex animis eripere poſſimus diſcipulorum, dubitationem omnem & ſcrupulum euellere, cum pro poſte nobis quidquam obiecerunt facilè recordabimini. Cùm ſæpe etiam in præceptorum locum ſuffecti fuerimus & illorum abſentiam noſtra facultate ſuppleuimus, magnum, ſanè res, momentum habebit ad præceptoris dignitatem, *ſuſtinendam*: vt quam nos viam tradendæ diſciplinæ noſſe videbimur, quam rationem modúmque tenuiſſe, quos perlegiſſe auctores, quid in locis difficillimis, & in quæſtionibus profligandis adhibuiſſe ſtudium, quam in arcanis Philoſophiæ reconditis attuliſſe lucem veritatis in profundo deliteſcentis non admodum ignoretis. Quòd ſi meminiſſe collegia, tot aliis doctiſſimis præſtantiſſimíſque viris præteritis ſine contentione mihi delata volueritis, primum in renunciationibus licentiatorum locum obtentum, toties honorem examinandorum Bachalaureorum, deſignatorúmque ad ſcientiæ gradum cum principibus Academiæ delatum. Denique ſi labores & vigilias, & gloriam noſtri nominis magis auctam & amplificatam, & ex aliis Academiis per litteras frequentiſſimo Patrum Senatu conſentiente ſtipendia nobis minimè contendentibus oblata, & eadem in veſtris ſedibus & officinis litterariis manendi cupiditate, liberaliſſimè repudiata memineritis, neminem

minem arbitror futurum eſſe tam parum de Matre Academia, déque vtilitate minimè cogitantem, qui non libenter cathedram his ornamentis & ad præceptoris munus obeundum præſidiis redundanti Doctori deferre non velit. Quòd vt fœliciter nobis eueniat,ille, qui poteſt & faciet, veſtrum omnium mentes ad verum, & ad fucatum nitorem internoſcendum diiudicandúmque, incredibili ſuæ bonitatis & ſapientiæ magnitudine Deus immortalis illuſtret. Dixi.

Oratio ad Canonicatum Hiſpalenſem appetendum, ex ſimili.

SAtis arbitror P. G. vnumquemque veſtrum intelligere, quantopere expediat in hanc conſeſſus veſtri ſapientiſſimi, iuſtiſſimíque mediam lucem & claritatem, ſplendore Solis illuſtriorem prodeuntes candidatos dare ſui ingenij litteratum & virtutis ſpecimen maximum. Nam quemadmodum milites profecturi in bellum dant ſpecimen fortitudinis & virium ſuarum: neque hos in certamen deſcendere videbitis, niſi armis fulgentibus munitos, quibus & propulſent impetus aduerſariorum, & aduerſus plagas quas hoſtes conati fuerint inferre, ſeipſos tueantur acerrimè, vehementiſſiméque confligentes: ſic equidem in contentione præſenti, certamine de ſacerdotij Eccleſiæ Hiſpalenſis opulentiſſimæ ſuſcepto, ingenium oportet oſtentent, & quaſi prælius grauibus initis, telis ſapientia iactis & intortis victoriam deportare contendant, qui tantum támque ampliſſimum dignitatis ſedem & veſtri cõſenſus ordinem ampliſsimum ſuis meritis aſſequi voluerint, iudiciorum veſtrorum

aleam ſeueriſsimam ſubeuntes optimi præſtantiſsimique competitores. Quamobrem non immeritò tribunorum quondam militarium munus erat, arma militum explorare, quibus tegi deberent, & dato ſigno committendi prælium in hoſtem inuadere, verſare gladios in omnes partes, opponere, cum opus eſſet, retardare impetus hoſtiles, in fugam aduerſarios conijcere, cæſim punctimque vulnerando, atque à patriis ſedibus, à tectis, à mœnibus, & à laribus arcere vim omnem & malum imminens inuicta fortitudine poſſent. Non diſsimile profectò munus eſt, quod oblituri vos eſtis in hac Hiſpaniarum principe Eccleſia Hiſpalenſi, qui ſacerdotium præſens litteris ac virtute appetentes Doctores cognitos omninò debetis habere, vt quibus armis, qua ſcientia, qua virtute contra fraudes & fallacias hoſtiles populum inſtruere valeant ex ſuggeſtis, quæ quoque tela ſubminiſtrare contra nouos incurſus & impetus hoſtis teterrimi dies noctéſque, neque cogitantibus, neque opinantibus hominibus ſępe faciendos cum cognoueritis idoneum maximè tantóque ſacerdotio digniſsimum deligatis: milites gladios diſtringunt, vt ſe ipſos & populum tueantur, concionatores diuini verbi rationes in dæmonem afferent ad homines ex dæmonis faucibus eripiendos: milites gladiis & telis vtuntur ad vulnera, ad cædes faciendas, præcones diuini verbi ſanctorum auctoritate, ſacrorum Doctorum monimentis, ipſis ſacrarum litterarum & vtriuſque teſtamenti telis & gladiis acerrimis dæmonem multis illatis vulneribus contra repentinos impetus celeriter arreptis armis, & multo ante comparatis occurrunt concionatores: nouos in dies mores deprauatos, & noua ſurgentia paſſim monſtra vitiorum plurimis comparatis & habitis

in

in promptu litterarum ornamentis delebunt & extinguent: milites machinationibus bellicis tormentorum ſtrepitu terrifico oppugnabunt, euertent & capient ciuitatem inimicorum contentione defenſam, concionatores acrimonia partim Theologiæ ſacræ, partim ſpiritu ac robore Pauli tonabunt, fulgurabunt, & dæmonem in animis multorum exultantem eiiciēt & ad caliginoſam & obſcuram inferorum ſedes redire compellunt frendentem trementémque: milites oppidanos metu maximo perterritos, & formidantes aduerſariorum copias cogunt ad deditionem, viribus martis inuicti, concionatores peccatorem totis artubus ac membris contremiſcentem eò perducunt, vt peccati tyrannidem pertimeſcat tanquam peſtem & ſerpentem venenatum. Denique milites quantum fortitudine valuerint, & quibus armis vſi fuerint aptis & paratis ad prælium rebus præclarè geſtis, aduerſariorum edita ſtrage, ſpoliis plurimis & magnificentiſſimis, & exitu tandem præliorum victoria terminata ſatis apertè teſtantur, concionatores non minus datis ingeniorum documentis, præmiis litterarum adeptis, conſequutis aliarum Eccleſiarum honoribus, & fructu, quem hiſce diebus afferri viſi fuerunt, ſtatuto ante oculos, & ora confidentium, præſcribere videbuntur iudicibus æquiſſimis, quid facere, quid decernere debeant, vt fœlici tantarum progreſſionum euentu ducti ſuffragia ſua ferant, & in ſacerdotij ſede collocent, quem Eccleſiæ vſui ſemper maiori & ornamento clariore futurum eſſe iudicauerint. Atque cum competitores maximo ingenij acumine, acri intelligentíque iudicio & ſacrarum litterarum ornamentis præditi eſſe debeant, cùm egregij Dialectici, præſtantes Philoſophi, & vtriuſque Theologiæ tam

placidæ,

placidæ, quam conſectatoriæ periti, & in ſacrorum Doctorum voluminibus verſati, & diuinorum ſtudiorum intelligentes commendentur, tum habeāt, oportet ad concionandum comparatam facultatem, & hāc non ſacris duntaxat ſed humanioribus litteris, veterum annalibus, eloquentiæ laude illuſtratam. Quòd ſi ad naturæ præſidia, vocis ſonus, vis & copia dicendi, vires oneris magnitudini pares, auctoritas & reliqua virtutis exiſtimatio, adepta Collegia, honores delati, catedræ conſequutæ, celebritas nominis, & quæ vos omnes probè noſtis ornamenta cætera, cernantur in competitore. Hæc ſunt tela potiſſimùm ſpectanda, hæc diligenter exploranda, hæc ſine dubitatione cognoſcenda. His Theologi præſidiis, hiſce & viribus muniti deligendi in tanti ſacerdotij dignitatem ampliſſimam. Nam ſi milites eos non accipiebant vnquam Imperatores, niſi probè inueſtigatis & exploratis armorum generibus, quibus dato ſigno concurrendi fortiter animoséque confligerent, ad bellum inferendum dæmoni ſacrarum concionum contentione & reliquis tantæ dignitatis muneribus propriis ac peculiaribus, quanto præſtantiora requirentur, & fortiora tela? Cùm præſertim cum hoſte omnium nequiſſimo, vetuſtiſſimóque pugna committenda ſit, qui in gerendis bellis, in confligendo, in vincendo, in edenda ſtrage maxima mortalium, & in illorum infinita multitudine ad inferorum ſedes deturbanda per tot ſæculorum ætates exercitatus fuerit, & nunquam, quæ illius immanis, & effera natura, defatigatus, belli faciundi, hauriendi bonorum ſanguinis auidiſſimus. In quibuſcúnque aliis ſacerdotiis deferendis cum nobilitatis, ſplendoris, meritorum habeatur nonnullorum ratio, quòd ſine litteris, ſine doctrina multa

ſæpè

ſæpè demandentur aliquibus, aut liberalitate Pontificum Romanorum aut cõmutatione facta, aut quod nunc fieri videmus coadiutoribus ſubrogatis, dummodo iſti virtute ac religione vitæ commendentur, nihil mali timeri poteſt. At in iſtiuſmodi ſacerdotiis, quibus de nos ancipiti contentione decertamus præter virtutem ſpectatam, quam multa deſiderentur vos omnes teſtes eſtis, Cùm agatur victus Candidati, agatur honos illius & gloria, agatur Eccleſiæ, quæ litterarum præcipuo ſplendore decoratur cauſa, agantur deníque ſalus animorum quibus iſti candidati ſacerdotii dignitate conſequuta ſuis litteris & virtute conſulent. Quamobrem obſecro vos. P. G. repetite temporum illorum memoriam, quę vnuſquíſque noſtra in academiis, in collegiis poſuerit, ſtatuite ante oculos cathedram & honores adeptos præſentis actionis celebritatem, conciones habitas, ingeniorum & litterarum ſpecimen datum, ex quibus ſingulorum armis probè cognitis, quemadmodum aliis temporibus feciſtis, & hiſce comitiis iuſtitiæ partes ad militiam animorum tractandam ex Eccleſiæ tantæ celſiſſima dignitate metiamini.

Oratio ad Religionem B. Auguſtini appetendam, cum Dauidis exemplo petita.

CVm vates ille Regius P. G. huiuſce ſæculi fluctibus obrutus, tempus ſibi dari cuperet liberum & vacuum à negotiis, quorum intoleranda quaſi mole Reges orbis terræ premuntur ad cogitationem de Deo duntaxat immortali ſuſcipiendam, ad illius delicias, & ſolidas animi voluptates percipiendas, ſimilis columbæ pennis in ſublime efferri cupiebat, vt vrbis

vrbis celebritatem fugeret,& in ſolitudinem ſumma celeritate volaret. Quòd cùm nactus fuiſſet ſe fugiſſe cætus,inquit,mortalium,& in vaſtam ac deſertam ſolitudinem abductum incredibili ac diuina rerum cæleſtiũm voluptate recreaſſe ſuum animum tot vndis & procellis regnorum antea turbulentiſſimis iactatum ac penè ſubmerſum. Quod deſiderium ſanctiſſimi Regis flagrans & accenſum cogitantibus ſæpè viris in hoc ſæculo verſantibus venire debet ſtatim in mentem fragilitas humanæ naturæ,pericula maxima & innumerabilia,quibus frequenter expoſita eſt humanæ vitæ ratio,ſi ſe ſaluos & incolumes ſeruare voluerint in perpetuum , atque illud ſitienter appetere, & conari modis omnibus , quoad conſequantur , non deſinent,vt ab vrbe diſcedant , ſecernant ſe ab hominum cœtibus,ingrediantur in Religionem ſolitudinis receſſu ſatis inſigniter expreſſam. Nam quemadmodum columba auis eſt ſimplex & ſincera nimis , timida admodum & formi doloſa,ſibi ipſi cauens & conſulens,& receſſus quærit , & remotam ab hominum concurſu , celebritatéque ſolitudinem , tanta autem celeritate , quantam nouimus , & quotidie videmus, volatus illa ſuſcipit,ſe ſe efferens in ſublime longiſſimos & altiſſimos:ſic equidem nos,ſi ſaluos & incolumes animos cupiamus , vrbium populorúmque concurſus fugiemus timidi nimium , & nobis conſulentes,ne ſtrepitu tumultúque vrbano miſerabiliter oppreſſi,laqueis & inſidiis dæmonis,Mundi , & ſpurciſſimæ carnis irretiamur. Quos hoſtes videre videor apertis & occultis cuniculis ſemper animum oppugnantes,vt capere poſſint, & in obſcuras præcipitem agere regiones inferorum flammarum ardoribus torquendum. Cùm rationes ſint multæ fortiter ac vehementer

menter pugnandi,& vt declinemus ſimul laqueos, & iniecta paſſim retia trium humani generis hoſtium teterrimorum,illa magnam vim habet,& diuinæ maieſtatis imitanda conſilia potiſſimùm ante oculos ſtatuit, quæ in ſæculi fuga celeri poſita ſit & incitata. Quæ naturæ humanæ fragilitatem, & carnis noſtræ debilitatem notam penitus & exploratam habens receptui,iubet hominem canere,& in fugam coniicere ſeſe mirabili protinùs celeritate: ne ſi vel punctum temporis conſtiterit à valentiſſimis belluis,omni crudelitate dilanietur. Nam cum conſiliis Chriſti Ieſu, leges Mundi contrariæ ſint & infeſtæ, cum carni ſpiritus aduerſetur, cùm Deus immortalis bellum magnum & aſſiduum cum nequiſſimo dęmone gerat, & in cultorem diuinorum conſiliorum tres hoſtes nequiſſimi omni copiarum genere abundantes exercitus educant,debilem & infirmam carnem niſi robore diuino fretam & præſidiis Religionis adiutam tutò imperfectionis viam ingreſſuram fuiſſe putabimus in mediis deliciiis, & in ſæculi voluptatibus, in tanto ſtrepitu, tumultúque ciuitatis permanentem? Chriſtus paupertatem ſuis perfectis cultoribus proponit, Mundus copiam & affluentiam bonorum omnium: Chriſtus contemptionem omnem ac deſpicientiam ſtatuit,Mundus oſtentationem & iactationem ſuperbiſsimam:Chriſtus abiicit honores & Regiam dignitatem tanta vltro populi totius acclamatione delatam, Mundus diadema gemmis illuminatum fulgentibus appetit: Chriſtus vult contemptiſsimas eſcas,temperantiſsimas perpotationes, & cultum omnem & ornatum corporis inaniſsimum: Chriſtus docet luctum & dolorem peccatorum, Mundus riſus, chachinationes & iucunditates offert: deníque Chri-
ſtus

æquiſſimorum integerrimorumque Patrum conſentiente auctoritate conuictus.

Oratio ad publicam prælectionem in Cathedræ contentione, pro Complutenſis academiæ competitoribus, ex ſimili.

QVæ prælegendi candidatis in cathedræ contentione leges imponuntur, ex iuſtæ quidem ſunt, & omnium orbis terræ decretis academiarum comprobatæ, quibus tenentur vt ſui ſpecimen præbeant priùs, quàm ad ſuffragia ſcholaſticorum cathedra reuocetur, honoris appetentes quicunque competitores. Nam vt præſtantia ſericorum exploratur priùs in claro lumine, cum ſerica proferuntur in lucem mediamque claritatem: ſic equidem acceſſiones ſtudiorum, diſciplinarum cultus, demerſa veritas in profundo ex tenebris eruitur & omnium ingeniis & iudiciis intelligentibus cernitur, cum quiſque competitorum quantum arte ſua valeat, & diſciplina protulerit in publicum prælegendo. Atque quemadmodum oculis ſerica videntur, attrectantur etiam manibus, cernuntur & reſpiciuntur attenta conſideratione, & illorum ſplendor nitidus & illuſtris magis bonitatem profert & oſtentat: ita ſanè ex publicis prælectionibus auditis, quantum quiſque ad tradendas bonas artes & diſciplinas, ad formandam iuuentutem competitores adiumenti poſſint Academiæ ferre, ſuffragatores intelligunt. Quærimus optima præſtantiſſimaque ſerica ad ſarciendas, conficiendaſque veſtes, quæramus ad artium & diſciplinarum curriculum ineundum abſoluendumque exquiſitorum ſcientiam pręceptorum: exploratur bonitas ſericorum ad corporis cultum & ornatum,

ornatum, exploretur ad animorum lucem & ſplendorem bonorum cognitio magiſtrorum, non deſinimus adire Mercatorum locupletum ædes, & quæ optima ſint & maximè præcellant, ſerica deligamus, vt bonis litteris & ſtudij omnibus inſtructi ornatíque videantur confeciſſe ſtudiorum initum curriculum. Sed quid facta ſolùm corporis mentione ſerica præſtantiora quæri diligenter dicam & ſtudioſè, cùm ad palatia veſtienda, ad parietes ornandos fulgentibus periſtromatis hanc ab opulentiſſimis hominibus adhiberi diligentiam videamus. Quaſi verò non illa pluris æſtimanda ſint conſilia Regum potentiſſimorum, & Eccleſiarum ſedes ampliſſimæ, quibus litteratiſſimi ſapientiſſimíque Doctores conſilio litteratorúmque cognitione & ſcientia tractentur, neque muti parietes decorentur, quod tribuitur ſericorum pretioſo fulgentíque veſtitui, ſed vt prædixi, dicámque ſæpe mortalium animi, & ad conſtituendam Rempub. & ad conſeruanda Regna & ad imperia nouis in dies incrementis augenda & ad Eccleſiarum ſedes & dignitates amplificandas ad homines abſtrahendos à vitiis, & in cœlorum gloriam veri perſpecta clarius cognitione perducendos. Quòd igitur vobis datum eſt tempus explorandæ ſcientiæ, & progreſſionem cuiuſcumque competitoris, id nunc præſens eſt, & ad academiam veſtram ornandã decorandámque toties exoptatum prælectionibus interfuiſtis, & ex illarum ratione, reliquarúmque rei litterariæ actionum celebritatè videre potuiſtis, quantum cuique ſit ingenij, quæ adiumenta & præſidia doctrinæ comparata ad Magiſtri perſonam ſuſtinendam. Quemadmodum partes præceptoris agere quiſque poſſit, & cum ſcholaſticorum commodo, & gloria

Matris academiæ tueri. Atque ſi ad prælectionis munus præſtitum adiunctis documenta toties in academia noſtræ facultatis cum aliquo plauſu data ſpectatorum; non credo parum ea facere videbuntur ad cathedram libentioribus animis deferendam. Nam cùm in argumentis ponendis, in reſponſis labefactandis, in obiiciendo ſemel & iterum ac ſæpius vim & facultatem noſtram ſpectaueritis, quemadmodum errores ex animis eripere poſſimus diſcipulorum, dubitationem omnem & ſcrupulum euellere, cum pro poſte nobis quidquam obiecerunt facilè recordabimini. Cùm ſæpe etiam in præceptorum locum ſuffecti fuerimus & illorum abſentiam noſtra facultate ſuppleremus, magnum, ſanè res, momentum habebit ad præceptoris dignitatem, ſuſtinendam: vt quam nos viam tradendæ diſciplinæ noſſe videbimur, quam rationem modúmque tenuiſſe, quos perlegiſſe auctores, quid in locis difficillimis, & in quæſtionibus profligandis adhibuiſſe ſtudium, quam in arcanis Philoſophiæ reconditis attuliſſe lucem veritatis in profundo deliteſcentis non admodum ignoretis. Quòd ſi meminiſſe collegia, tot aliis doctiſſimis præſtantiſſimíſque viris præteritis ſine contentione mihi delata volueritis, primum in renunciationibus licentiatorum locum obtentum, toties honorem examinandorum Bachalaureorum, deſignatorúmque ad ſcientiæ gradum cum principibus Academiæ delatum. Denique ſi labores & vigilias, & gloriam noſtri nominis magis auctam & amplificatam, & ex aliis Academiis per litteras frequentiſſimo Patrum Senatu conſentiente ſtipendia nobis minimè contendentibus oblata, & eadem in veſtris ſedibus & officinis litterariis manendi cupiditate, liberaliſſimè repudiata memineritis, neminem

minem

minem arbitror futurum eſſe tam parum de Matre Academia, déque vtilitate minimè cogitantem, qui non libenter cathedram his ornamentis & ad præceptoris munus obeundum præſidiis redundanti Doctori deferre non velit. Quòd vt fœliciter nobis eueniat, ille, qui poteſt & faciet, veſtrum omnium mentes ad verum, & ad fucatum nitorem internoſcendum diiudicandúmque, incredibili ſuæ bonitatis & ſapientiæ magnitudine Deus immortalis illuſtret. Dixi.

Oratio ad Canonicatum Hiſpalenſem appetendum, ex ſimili.

SAtis arbitror P. G. vnumquemque veſtrum intelligere, quantopere expediat in hanc conſeſſus veſtri ſapientiſſimi, iuſtiſſimíque mediam lucem & claritatem, ſplendore Solis illuſtriorem prodeuntes candidatos dare ſui ingenij litteratum & virtutis ſpecimen maximum. Nam quemadmodum milites profecturi in bellum dant ſpecimen fortitudinis & virium ſuarum: neque hos in certamen deſcendere videbitis, niſi armis fulgentibus munitos, quibus & propulſent impetus aduerſariorum, & aduerſus plagas quas hoſtes conati fuerint inferre, ſeipſos tueantur acerrimè, vehementiſſiméque confligentes: ſic equidem in contentione præſenti, certamine de ſacerdotij Eccleſiæ Hiſpalenſis opulentiſſimæ ſuſcepto, ingenium oportet oſtentent, & quaſi præliis grauibus initis, telis ſapientia iactis & intortis victoriam deportare contendant, qui tantum támque ampliſſimum dignitatis ſedem & veſtri cõſenſus ordinem amplisſimum ſuis meritis aſſequi voluerint, iudiciorum veſtrorum

aleam ſeueriſsimam ſubeuntes optimi præſtantiſsimique competitores. Quamobrem non immeritò tribunorum quondam militarium munus erat, arma militum explorare, quibus tegi deberent, & dato ſigno committendi prælium in hoſtem inuadere, verſare gladios in omnes partes, opponere, cum opus eſſet, retardare impetus hoſtiles, in fugam aduerſarios coniicere, cæſim punctimque vulnerando, atque à patriis ſedibus, à tectis, à mœnibus, & à laribus arcere vim omnem & malum imminens inuicta fortitudine poſſent. Non diſsimile profectò munus eſt, quod oblituri vos eſtis in hac Hiſpaniarum principe Eccleſia Hiſpalenſi, qui ſacerdotium præſens litteris ac virtute appetentes Doctores cognitos omninò debetis habere, vt quibus armis, qua ſcientia, qua virtute contra fraudes & fallacias hoſtiles populum inſtruere valeant ex ſuggeſtis, quæ quoque tela ſubminiſtrare contra nouos incurſus & impetus hoſtis teterrimi dies noctéſque, neque cogitantibus, neque opinantibus hominibus ſępe faciendos cum cognoueritis idoneum maximè tantóque ſacerdotio digniſsimum deligatis: milites gladios diſtringunt, vt ſe ipſos & populum tueantur, concionatores diuini verbi rationes in dæmonem afferent ad homines ex dæmonis faucibus eripiendos: milites gladiis & telis vtuntur ad vulnera, ad cædes faciendas, præcones diuini verbi ſanctorum auctoritate, ſacrorum Doctorum monimentis, ipſis ſacrarum litterarum & vtriuſque teſtamenti telis & gladiis acerrimis dæmonem multis illatis vulneribus contra repentinos impetus celeriter arreptis armis, & multo ante comparatis occurrunt concionatores: nouos in dies mores deprauatos, & noua ſurgentia paſſim monſtra vitiorum plurimis comparatis & habitis

in

in promptu litterarum ornamentis delebunt & extinguent: milites machinationibus bellicis tormentorum ſtrepitu terrifico oppugnabunt, euertent & capient ciuitatem inimicorum contentione defenſam, concionatores acrimonia partim Theologiæ ſacræ, partim ſpiritu ac robore Pauli tonabunt, fulgurabunt, & dæmonem in animis multorum exultantem eiiciēt & ad caliginoſam & obſcuram inferorum ſedes redire compellunt frendentem trementémque: milites oppidanos metu maximo perterritos, & formidantes aduerſariorum copias cogunt ad deditionem, viribus martis inuicti, concionatores peccatorem totis artubus ac membris contremiſcentem eò perducunt, vt peccati tyrannidem pertimeſcat tanquam peſtem & ſerpentem venenatum. Denique milites quantum fortitudine valuerint, & quibus armis vſi fuerint aptis & paratis ad prælium rebus præclarè geſtis, aduerſariorum edita ſtrage, ſpoliis plurimis & magnificentiſſimis, & exitu tandem præliorum victoria terminata ſatis apertè teſtantur, concionatores non minus datis ingeniorum documentis, præmiis litterarum adeptis, conſequutis aliarum Eccleſiarum honoribus, & fructu, quem hiſce diebus afferri viſi fuerunt, ſtatuto ante oculos, & ora confidentium, præſcribere videbuntur iudicibus æquiſſimis, quid facere, quid decernere debeant, vt fœlici tantarum progreſſionum euentu ducti ſuffragia ſua ferant, & in ſacerdotij ſede collocent, quem Eccleſiæ vſui ſemper maiori & ornamento clariore futurum eſſe iudicauerint. Atque cum competitores maximò ingenij acumine, acri intelligentíque iudicio & ſacrarum litterarum ornamentis præditi eſſe debeant, cùm egregij Dialectici, præſtantes Philoſophi, & vtriuſque Theologiæ tam

placidæ,

placidæ, quam conſectatoriæ periti, & in ſacrorum Doctorum voluminibus verſati, & diuinorum ſtudiorum intelligentes commendentur, tum habeāt, oportet ad concionandum comparatam facultatem, & hāc non ſacris duntaxat ſed humanioribus litteris, veterum annalibus, eloquentiæ lande illuſtratam. Quòd ſi ad naturæ præſidia, vocis ſonus, vis & copia dicendi, vires oneris magnitudini pares, auctoritas & reliqua virtutis exiſtimatio, adepta Collegia, honores delati, catedræ conſequutæ, celebritas nominis, & quæ vos omnes probè noſtis ornamenta cætera, cernantur in competitore. Hæc ſunt tela potiſſimùm ſpectanda, hæc diligenter exploranda, hæc ſine dubitatione cognoſcenda. His Theologi præſidiis, hiſce & viribus muniti deligendi in tanti ſacerdotij dignitatem ampliſſimam. Nam ſi milites eos non accipiebant vnquam Imperatores, niſi probè inueſtigatis & exploratis armorum generibus, quibus dato ſigno concurrendi fortiter animoséque confligerent, ad bellum inferendum dæmoni ſacrarum concionum contentione & reliquis tantæ dignitatis muneribus propriis ac peculiaribus, quanto præſtantiora requirentur, & fortiora tela? Cùm præſertim cum hoſte omnium nequiſſimo, vetuſtiſſimóque pugna committenda ſit, qui in gerendis bellis, in confligendo, in vincendo, in edenda ſtrage maxima mortalium, & in illorum infinita multitudine ad inferorum ſedes deturbanda per tot ſæculorum ætates exercitatus fuerit, & nunquam, quæ illius immanis, & effera natura, defatigatus, belli faciundi, hauriendi bonorum ſanguinis auidiſſimus. In quibuſcúnque aliis ſacerdotiis deferendis cum nobilitatis, ſplendoris, meritorum habeatur nonnullorum ratio, quòd ſine litteris, ſine doctrina multa

ſæpè

ſæpè demandentur aliquibus, aut liberalitate Pontificum Romanorum aut cõmutatione facta, aut quod nunc fieri videmus coadiutoribus ſubrogatis, dummodo iſti virtute ac religione vitæ commendentur, nihil mali timeri poteſt. At in iſtiuſmodi ſacerdotiis, quibus de nos ancipiti contentione decertamus, præter virtutem ſpectatam, quam multa deſiderentur vos omnes teſtes eſtis, Cùm agatur victus Candidati, agatur honos illius & gloria, agatur Eccleſiæ, quæ litterarum præcipuo ſplendore decoratur cauſa, agantur deníque ſalus animorum quibus iſti candidati ſacerdotii dignitate conſequuta ſuis litteris & virtute conſulent. Quamobrem obſecro vos. P. G. repetite temporum illorum memoriam, quę vnuſquíſque noſtra in academiis, in collegiis poſuerit, ſtatuite ante oculos cathedram & honores adeptos præſentis actionis celebritatem, conciones habitas, ingeniorum & litterarum ſpecimen datum, ex quibus ſingulorum armis probè cognitis, quemadmodum aliis temporibus feciſtis, & hiſce comitiis iuſtitiæ partes ad militiam animorum tractandam ex Eccleſiæ tantæ celſiſſima dignitate metiamini.

Oratio ad Religionem B. Auguſtini appetendam, cum Dauidis exemplo petita.

CVm vates ille Regius P. G. huiuſce ſæculi fluctibus obrutus, tempus ſibi dari cuperet liberum & vacuum à negotiis, quorum intoleranda quaſi mole Reges orbis terræ premuntur ad cogitationem de Deo duntaxat immortali ſuſcipiendam, ad illius delicias, & ſolidas animi voluptates percipiendas, ſimilis columbæ pennis in ſublime efferri cupiebat, vt vrbis

vrbis celebritatem fugeret,& in ſolitudinem ſumma celeritate volaret. Quòd cùm nactus fuiſſet ſe fugiſſe cætus,inquit,mortalium,& in vaſtam ac deſertam ſolitudinem abductum incredibili ac diuina rerum cæleſtiũm voluptate recreaſſe ſuum animum tot vndis & procellis regnorum antea turbulentiſſimis iactatum ac penè ſubmerſum. Quod deſiderium ſanctiſſimi Regis flagrans & accenſum cogitantibus ſæpè viris in hoc ſæculo verſantibus venire debet ſtatim in mentem fragilitas humanæ naturæ,pericula maxima & innumerabilia,quibus frequenter expoſita eſt humanæ vitæ ratio,ſi ſe ſaluos & incolumes ſeruare voluerint in perpetuum, atque illud ſitienter appetere, & conari modis omnibus, quoad conſequantur, non deſinent,vt ab vrbe diſcedant, ſecernant ſe ab hominum cœtibus,ingrediantur in Religionem ſolitudinis receſſu ſatis inſigniter expreſſam. Nam quemadmodum columba auis eſt ſimplex & ſincera nimis, timida admodum & formi doloſa,ſibi ipſi cauens & conſulens,& receſſus quærit, & remotam ab hominum concurſu, celebritatéque ſolitudinem, tanta autem celeritate, quantam nouimus, & quotidie videmus, volatus illa ſuſcipit,ſe ſe efferens in ſublime longiſſimos & altiſſimos:ſic equidem nos,ſi ſaluos & incolumes animos cupiamus, vrbium populorúmque concurſus fugiemus timidi nimium, & nobis conſulentes,ne ſtrepitu tumultúque vrbano miſerabiliter oppreſſi,laqueis & inſidiis dæmonis,Mundi, & ſpurciſſimæ carnis irretiamur. Quos hoſtes videre videor apertis & occultis cuniculis ſemper animum oppugnantes,vt capere poſſint, & in obſcuras præcipitem agere regiones inferorum flammarum ardoribus torquendum. Cùm rationes ſint multæ fortiter ac vehementer

menter pugnandi,& vt declinemus ſimul laqueos, & iniecta paſſim retia trium humani generis hoſtium teterrimorum,illa magnam vim habet,& diuinæ maieſtatis imitanda conſilia potiſſimùm ante oculos ſtatuit, quæ in ſæculi fuga celeri poſita ſit & incitata. Quæ naturæ humanæ fragilitatem, & carnis noſtræ debilitatem notam penitus & exploratam habens receptui,iubet hominem canere,& in fugam coniicere ſeſe mirabili protinùs celeritate: ne ſi vel punctum temporis conſtiterit à valentiſſimis belluis,omni crudelitate dilanietur. Nam cum conſiliis Chriſti Ieſu, leges Mundi contrariæ ſint & infeſtæ, cum carni ſpiritus aduerſetur, cùm Deus immortalis bellum magnum & aſſiduum cum nequiſſimo dęmone gerat, & in cultorem diuinorum conſiliorum tres hoſtes nequiſſimi omni copiarum genere abundantes exercitus educant,debilem & infirmam carnem niſi robore diuino fretam & præſidiis Religionis adiutam tutò imperfectionis viam ingreſſuram fuiſſe putabimus in mediis deliciis, & in ſæculi voluptatibus, in tanto ſtrepitu, tumultúque ciuitatis permanentem? Chriſtus paupertatem ſuis perfectis cultoribus proponit, Mundus copiam & affluentiam bonorum omnium: Chriſtus contemptionem omnem ac deſpicientiam ſtatuit,Mundus oſtentationem & iactationem ſuperbiſsimam:Chriſtus abiicit honores & Regiam dignitatem tanta vltro populi totius acclamatione delatam, Mundus diadema gemmis illuminatum fulgentibus appetit: Chriſtus vult contemptiſsimas eſcas,temperantiſsimas perpotationes, & cultum omnem & ornatum corporis inaniſsimum: Chriſtus docet luctum & dolorem peccatorum, Mundus riſus, chachinationes & iucunditates offert: deníque Chri-

ſtus

ſtus factas iniurias non modo non vindicandas, ſed perferendas & condonandas libentiſsimè præſcribit & ad illas lætis & geſtientibus animis ſuos alumnos properare vult & imperat. Mundus iraſci quémque iubet,& illata mala vlciſci grauiſsimè neque deſiſtere quêquam niſi par pari retulerit,quo grauius offendat, & illum ab hominum linguis & ſermonibus ſuis vſitatis legibus & ſanctionibus laceret. Quid caro deſiderat?molliter ac delicatè viuere,otio luxuriáque diffluere,& vitam voluptatibus confertam agere, Chriſtus vult in omni corporis & animi contentione,ſuos exerceri cultores,frangere ſeipſos laboribus, vigiliis, inedia,cilicio,domitas penitúſque compreſſas habere cupiditates. Dæmon dies noctéſque arcem animorum obſidet,vt homines carnis lenociniis, & mundi nefariis oblectationibus deuinctos conſtrictóſque teneat,Chriſtus viam demonſtrat difficilem & arduam anguſtiis diuinorum conſiliorum contentam. Videte quid agat Dæmon, quantis laqueis conſtrictum teneat hominum genus:cum nihil ferè videamus niſi turpes & obſcænas voluptates,ſuperbiam & inſolentiam,fraudes & fallacias,furta,rapinas,inuidiam, iracundiam, obliuionem Dei immortalis, & omnium poſtremò ſcelerum & flagitiorum multitudinē, quorum & aliorum iſtiuſmodi ſexcentorum peccatorum execrandis exemplis ſtimulari hominem cernimus,& ad peccandum procliuem ferri: Nam quis picem (vt inquit ſapiens)attinget,& non inquinabitur.Cùm verò occaſiones concurrant innumerabiles,quas ſemper in ipſis negotiis,quæ agimus,fugere ferè non poſſe videmur,cum cæca ac temeraria cupiditate ad maleficium animus inducatur, inuitetur blandis illecebris voluptatis ad faciendas prædas incitetur lucro,damnis

deter

deterreatur ab oneris ſuſcepti magnitudine, ignominia & dedecore nihil turpiùs ducat, aſſentatoribus aures patefaciat, ſiue valet homo, ſiue ægrotat, nũquam inſidiis caret, ſalus negligentem, morbus triſtem reddit, diuitiarum affluentia iactationem habet rei familiaris anguſtiæ querelas. Omnia ſunt quocúnque ſe conuertat homo, plena laqueis, plena periculis, & ruinis expoſita miſerandis in hoc ſæculo. Quid ergo aget homo quod tutiùs ſit & ab his malis procul alienum? quo ſe conferet, niſi in Religionem columbæ volatus imitari velociſsimos cupiens. An verò à Columba patiemur homines ſuperari, quæ ſolùm impellente natura fugit hominum cœtus & procùl in ſolitudinem, & miranda volicitate recipit ſeſe, ne quidquam damni corpus accipiat, ne mortalium inſidiis appetita capiatur, ne ſagittis transfixa miſerè proſternatur in terram, & fiat percurſoris cibus, & eſca neceſſaria, nos non ipſa natura ſolùm, ſed præſtantia mentis, qua cunctis volucrum & animantium generibus præſtamus, non in perfugium tutiſſimum compellet. Et quoniam multo facilius eſt nobis, quos nihil opus eſt, in ſolitudinem fugere, non in lucos, non in loca ſylueſtria nos abdere, non in mõtes editos & excelſos euolare, ſed vrbibus ipſis atque adeo intra mœnia ciuitatis cœnobia Religioſorum habemus, quorum parietibus tecti cunctas inimicorum inſidias & pericula propulſauimus, & quod optabat Dauid ab hominum celebritate ſeparati diuini numinis incredibili ac diuina voluptate perfruemur, cur in periculis, cur in diſcrimine nos verſari manifeſtò patiemur, & non ad Religionis ſtudium incumbemus? Dauid ſanctiſſimus & in mediis Regnorum fluctibus, & turbulentiſſimis negotiorum tempeſtatibus cupiebat in ſolitudinem

diſcedere,vt liberiùs,& ſuauiùs diuinæ contemplationi vacaret,neque deſtitit, quoad votis & optatis facta reſponderunt? quid me æquum erit agere Patres tantarum non ignarum inſidiarum?Cui Deus tantum lucis attulit,vt in ſęculo manere,nõ ſine timore maximo poſſim & exitij mei aperto diſcrimine? qui meæ ſim imbecillitatis conſcius,& hoſtilium periculorum,quibus expoſita eſt animi noſtri dignitas. Ad vos Patres ſanctiſſimi confugio,veſtrum ordinem appetens,& in illum cupiens tantorum Patrum conſenſione cooptari. Nam cum omnes ſacræ familiæ tutiſſima mihi ſint receptacula firmiſſimáq; contra dæmonis incurſus teterrimos præſidia, tum B. Auguſtini Religionis mihi mentem Deus immortalis iniecit ab hinc multos dies. Cuius memoriam neque à me per tam longum tempus, quibus tentabam modis & rationibus dimittere potui ſiue domi, ſiue foris eſſem,hæc ſacra Religio ſic in imis viſceribus ac medullis inhæſit, ſic ſæpè dormientem à ſomnis excitauit,vt niſi in veſtram ſocietatem aſcribar, me ſalutis & gratiæ cœleſtis adipiſcendæ rationem non admodum exploratam habiturum eſſe putem. In illam admiſſus confido & ſpero portum me beatorum poſt iſtius vitæ curriculum obtenturum fœlicem, fortunatúmque. Vt hunc obtineam, qui mihi veſtræ Religionis appetendæ cupiditatem iniecit, mentem vobis omnibus per ſuam incredibilem manſuetudinem, & clementiam donandæ patefaciendæque Deus optimus ac maximus iniiciat.

Oratio

Oratio ad publicas Diſputationes dedicandas, ex ſimili.

PAruulæ plantæ, ac teneræ, vir illuſtris, niſi ad arbores maximas,& radicibus infrà terram actis ſtabiles proceras & opacas,& patulis diffuſas ramis adhæſerint, quarum ope ſuſtententur & alantur, & à temporum iniuriis, & ventorum furentibus procellis ſeſe tueantur ac defendant,neque adoleſcere poſſunt, neque in magnitudinem, nec in altitudinem ſuam euadent vnquam.Et cùm nimis opinabuntur agricolæ vi ventorum irruentium inſana furentique vaſtabuntur,& euellentur radicitus, nulla prorſus agricolis eiſdem arboris reſtituendæ ſpe relicta. Sic equidem fœtus ingeniorum ſuis principiis exigui admodum ac teneri,cum proferuntur in vulgus ad linguas maleuolorum præſcindendas,& ad fructus maturitatem aliquā & ad ſpem reliqui temporis alendam ſuſtentandámque magnorum hominum patrociniis indigent.Quorum ope ſi deſtituerentur turbine quocumque reflantis aduerſæ fortunæ conciderent& ad nihilum redigerentur cuiuſcumque litterati hominis conatus & impetus fracti ſemel ac debilitati. Quòd ſi principiis progreſſus conſentire debent,exitus fœlices in obeundo litterarum munere, quo tempore magis patrocinium deſiderabitur, quàm cum primis litterarum, & ingenij documenta dare cœperimus, cùm velut arbores teneræ præſidio maximorum hominum fulciri debeamus ac ſuſtentari, ne contentiones quas deinceps poſt facta ingenij pericula nonnulla adhibere cœpimus,in medio curſu frangantur & concidant. Ad arbores arbuſculæ admouentur contra procellas & tur-

bines temporum perturbatione concitatos,ad Princi-
pes maximos adhæreſcunt litterarum alumni contra
maleuolorum virus & inſaniam temeritatem. Arbu-
ſculæ præſidio maximarum arborum creſcunt & alun-
tur, ſtudioſi litterarum, ſi conatus adhibere cœperunt,
& impetus maximos ad ſtudiorum ſcientiam, eos po-
tentiſſimorum Heroum patrocinio contentione ma-
iore in dies adhibebunt in finem vſque. Denique non
modò plantæ teneræ conſeruantur, ſed fructus ferunt
vberes arborum ope maximarum, litterarum amantes
virorum ornatiſſimorum auctoritate muniti ſuis pro-
greſſionibus vtilitates & adiumenta magna Rebuſpu-
blicis afferunt. Quæ cùm ita ſint & teſtata mortali-
bus, cui meliùs, quàm tibi, clariſſime Princeps, hos
meos ſtudiorum primos fœtus, tanquam teneras ac
paruulas plantas dicandas conſecrandáſque curare de-
beant non inuenio, qui maiorum tuorum illuſtri pro-
ſapia, generis antiquiſſima nobilitate, rerum egregiè
geſta cum celebrata magnitudine, tot monimentis
virtutum maximarum ſtatutis ad poſteritatis memo-
riam ſempiternam, atque adeo ſtudio ſingulari, maxi-
míſque in litteratos beneficiis collatis, litterarum pa-
trocinium & tutelam iure quaſi tuo meruiſſe videa-
tis. Atque arbores proceræ ſæpè ſua tempeſtate non
minora detrimenta capiunt, quàm arbuſculæ, cum ad
has alendas & ſuſtentandas contra tempeſtates turbu-
lentiſſimas infirmæ ſint ac debiles, & impetu vento-
rum furentium vna cum arbuſculis euertantur: aut
euellantur radicitùs. At tuæ nobilitatis imagines fu-
moſæ, tot maiorum tuorum decora & ornamenta cla-
riſſima, tantæ ditionis principatus ampliſſimus, & tuæ
virtutes cognitæ, teſtatæque mortalibus, quo vetuſtio-
ribus titulis & monimentis immortalitatis antiquiori-

bus:

bus nituntur, ad litteras à maleuolorum linguis & iniuriis tuendas vim habent, & auctoritatem maximã. Quamobrem accipe vir illuſtriſſime, quas primũ poſt Iuriſperitiæ curriculum, quinquennij diuturnitate confectum diſputationes humiliter ac demiſsè conſecramus, quas cum auctoritate tui nominis, tutatas protectáſque viderimus, nullos maleuolorum ſermones paſſim ſparſos ac temerè iactatos tanti patrocinij auctoritate defenſi metuemus.

Oratio virum illuſtrem ingredientem in gymnaſium, ex ſimili.

QVanam fœlicitate noſtra factum fuiſſe dicam, illuſtriſſime vir, vt hodierna die nihil nobis tale cogitantibus, nec merentibus profectò, noſtrum gymnaſium tui aduentus beneficio ſingulari cohoneſtare volueris. Atque hoc præcipuè tempore, cùm tuis negotiis maximis & grauiſſimis occupationibus diſtentus, vix otiũ habere videbaris, non ad inuiſendam ſolum academiam, ſed neque ad pedem efferendum è tuarum ædium limine, tot præſertim ad gratulandum tibi de tuo in hanc vrbem aduentu omnis generis & ordinis viris ſplendidiſſimis manè veſperíque concurrentibus. Quo magis inopinatum fuit & inſperatum iſtud beneficium, eò magis gratum & iucundum ordini Rhetorum vniuerſo accidit. Qui ſic gaudet ac vehementer lætatur huiuſce fœlicitatis eximia magnitudine, vt ſuis alumnis gratiùs nihil, neque iucundiùs accidere potuiſſe fateatur. Quemadmodum vere ineunte omnia virent in agris, & amœniſſimè florent. Virere Campi, nitere colles, ſylnæ frondeſcere, montes floribus & herbis veſtiti longò interuallo radiis

Solis fulgentibus illuſtrati ſplendere videntur. Horti plantis omnibus conſiti, nitidiores ſunt & amœniores, viridaria ſpeciem & formam claram & illuſtrem multiplici varietate diſtinctam oſtendunt. Atque arbores, quæ hyeme erant nudatæ floſculis, deinde foliis veſtiuntur. Quæ ſata, quæ fruges, quæ paſcua, qui riuuli pellucidis aquis & chriſtallinis fluentes? qui carduellium, luſciniarum, & omnis generis auicularium volatus, & cantus dulciſſimi, quanta ſuauitas auræ flantis leniſſime? Animalia quidem in vbertate & quaſi luxurie rerum ſumma laſciuire viſa ſunt. Omnia poſtremò, quæ hyemis aſperitate deformia videbantur & horrida, nouam faciem & formam induunt iucundiſſima veris amœnitate redeunte. Sic equidem aduétus tui fœlicitate neſcio quomodo Academia Rhetorum recreari viſa eſt, & ſcholæ reliquæ, quæ ſunt amœniſſima litterarum viridaria, tanti Comitis aſpectu refici: quotquot autem iſtius gymnaſij ſedibus continentur, atque intra domeſticos Mineruæ parietes vſitato more ſubſellia ſua occupant exhilarari mirandum in modum videntur præſentia tua fauſta fœliciſque. Denique nullæ ſunt officinæ litterariæ, quarum alumni plurimi non ſeſe effuderint ad ſpectãdam viſendámque tuam hanc tantam auctoritatem dignitatémque exiguis & anguſtis vnius aulæ finibus contentam. Cùm autem tantum concurſum & frequentiam, cùm tantam corporum & animorum alacritatem, cum in te cunctorum oculos & ora coniecta, cùm admirationem & plauſum maximum animaduertis. Quoniam illi omnes loqui non poſſunt & mihi præcunctis dicendi data facultas eſt & tibi Principi maximo potentiſſimóque gratias agendi, quo nunc ſpectare dicemus hæc omnia, niſi, vt ſpeciem quãdam

præ

præbeant florentis & exhilaratę admodum academię? cuius alumni ac Rhetores noſtri magnitudine tantæ liberalitatis excitati florere nunc videantur, & ad curſum magis litterarum, & ad virtutis actiones præclarè ſuſcipiendas alacriores reddi. Vnde quæ ſpecies & forma Academiæ veræ Chriſtianæ? qui nitor omnis ordinis & ætatis adoleſcentum? quæ poſtremò verè ipſo florẽtiora fortunatioraq; tempora floribus & inſignibus virtutis & ſapientiæ clariſsimis illuſtrata? De gymnaſiis aliis omnibus ipſi loquentur, & nunquam tacebunt ſingulorum ordinum alumni præceptoreſq; De nobis verò, de Rhetorum claſſe, quam aduentus tui ſplendore illuſtrare voluiſti, & agreſte ipſis ac viridariis amœnitate verni temporis iucundiſſimè florentibus florentiorem proculdubiò & magis nitidam & illuſtrem reddere voluiſſe, cùm cogitamus, nunc verè Rhetoricem floridam & nitentem dicemus. Agri violis ac floribus ſtrati, academia Rhetoricæ vario multiplicique flore diſtincta nitebit. Agri vernæ viriditatis amœnitate fructus proferũt vberes ac præſtantes, academia Rhetorum, tanti Principis illuſtrata ſplendore fœtus feret egregios & præcellentes. Agri denique nitere viſi ſunt & ſplendere veris ineuntis iucunditate. Academia Rhetorum aucta magnis ſuorum ornamentorum incrementis plus lucis & ſplendoris diffundet in omnes officinas litterarias. Quæ exercitationes in poſterum? quæ carmina? quæ orationes omnibus Rhetoricæ floſculis ſparſæ, & clariſſimis dicendi luminibus illuſtratæ? & quod caput eſt, qui mores noſtrum militum, quæ virtutum actiones? quæ laus virtutis? quod ſtudium honeſtatis, accenſum & inflammatum, quod remitti poſſe nunquam videatur, augeatur autem, & creſcat in ſingulos dies ma-

gis ac magis? Vere ipſo virere omnia videntur,& aſpectu ſuo recreare mortalium oculos, & ſenſus omnes & animum incredibili voluptate reficere, ſed quam multi ſunt dies, cùm has amœnitates homines percipere nequeant propter aquas, quas exiſtere neceſſarium eſt hiſce menſibus vt plantæ, frugeſque creſcant,& ālantur? quàm multi ſunt dies, verno etiam tempore, aërij aſperitate non procul ab hyemali abhorrenti non parum infeſti? quoties etiam Sol non oritur nitidus & illuſtris, abſceſſuque ſuo contrahuntur & mœrent omnia. Quoties denique aëris aduerſi flatu marceſcunt, quæ virebant & florebant iucundiſſimè? At dies iſte fauſtus atque fœlix aduentu tuo certiſſimam oſtendere viſus eſt ſpem Academiæ capitis tollendi magis in poſterum, & nullius, neque deſidiæ, neque reliquorum rei litterariæ teterrimorum hoſtium incurſiones metuendæ? Vt ſemper florentem, ſemper fortunatam, & nouis incrementis auctam & & amplificatam academiam aſpiciamus. Nam ſi nobilitas generis quæritur, quis te nobilior, cum tot Principibus Hiſpaniæ clariſſimis ſanguinis communione coniunctus orneris? ſi dignitas deſideratur, in eo es gradu celſiſſimo collocatus, quem Marchionibus & Ducibus præcellentiſſimis proximum aſpicimus, ſi denique auctoritas valet plurimum, quantam tui generis claritate, dignitate honoris illuſtri, rerum præclarè geſtarum, virtutumque maximarum cumulo conſequutus es auctoritatem. Teſtes ſunt tot ſcholaſticorum ordines ad litteras & ad virtutem colendam aduentus tui liberalitate concitati. Teſtis animorum voluntas, & incredibilis propenſio, qui iam iam ſe erigere vellent omnes, atque ſi mos & tempora tuliſſent, ſi fieri etiam poſſet, nouæ dignitatis acceptæ beneficium

cium ſolutis & ligatis orationibus poſteritati commendarent. Teſtes denique parietes ipſi, qui geſtire videntur, & nouam faciem & hilaritatem magnitudine beneficij pr& ſe ferre iucundiſſimam, qui quomodo poſſunt, tibi gratias agere geſtiunt, atque ego nomine cunctorum totius academiæ, & noſtræ præcipuè ſocietatis agens tibi gratias immortales, memoriam accepti beneficij iucundam & glorioſam polliceri non deſinam in omnium deinceps ſæculorum poſteritatem ſempiternam.

Oratio ſecunda in alterius clariſſimi viri aduentu.

LIberalitatis eximiæ, illuſtriſſime vir, qua ſe tantopere fortunatam videt academia noſtra magnitudinis oſtendendæ neceſſitatem nobis hodierna dies attulerat, eademque de tuis maximis, & immortalibus in litteratos homines meritis materiam vſitato magiſtrorum Rhetoricæ more dicendi, ſed obſtat temporis breuitas propter inopinatum tuum in hanc litterarum officinam aduentum, vt quantum magnitudo beneficij ſingularis, nobis cupientibus & gaudentibus alacritatis afferat, tantum facultatis inſcientibus & imparatis magnæ, quibus vrgemur, vt vix cogitandi ſpiritum habuerimus anguſtiæ detrahant. Cùm conuiuium aliquod inſtruitur, & ornatur, illud apparitiſſimum debet eſſe, & ęxquiſitiſſimis cibis exſtructum, omni multitudine varietateque concelebratum eſcarum, quas dignitas & amplitudo conuiuarum poſtulant, quod multos ante dies Principes huiuſce ſæculi, pro diuitiis & opibus ſuis maximis comparant, & in palatiis ampliſſimis, aulæorum veſtitu pretioſiſſimo

ſplendentibus, lectis magnificentiſſimè ſtratis, mirifico maparum candore nitentibus, abaci complures auro & argento collucent ornati, ſi tempus tulerit, floribus ac roſis menſæ ſparguntur, vt ſi concelebrantur ab amœnitatibus veris alieniſſimo tempore, ſuccenduntur, odores ſuauiſſimi. Cùm hora venit diſcumbendi, conuiuæ diſcumbunt ordine mirabili, fercula inferuntur varia, multipliciáque, & expeditis & miniſtratis cibis, nouæ ſemper recentioreſque ſuccedunt, & omnes cum exquiſitiſſimi, & acerrima accuratione conditi, tum munditia & elegantia Aulicorum ritibus & ceremoniis planè Regiis, vt nihil ad ornatum & magnificentiam Regiam defuiſſe videatur. Horum quid ſimile nos placere poſſumus in tanta nobis ad dicendum breuitate conciſſa? Qui ſic Principum ingreſſum in gymnaſium, quemadmodum ratio poſtulat, excipere deberemus, multos equidem ante dies eloquentiæ conuiuium comparatum oportebat eſſe, quod ornatũ ſplendidè ac magnificè, tantus & tam prępotens Princeps, in tam alto dignitatis gradu, honoris cauſa lætus & hilaris inires. In quo ornatus cum copia de te concelebrando contenderet, & omnes floſculi ſpargerentur artis Oratoriæ luminibus verborum & ſententiarum diſtincta niteret & ſplenderet oratio. Aliis ferculis alia ſuccederẽt apparatiſſima lautiſſimaque, quibus non modo guſtatum exp leremus auditorum, ſed paſceremus ſenſus omnes multitudine varietateque iucundiſſima. Denique conuiuium fieret nobilitate generis clariſsimi fumoſiſque maiorum tuorum imaginibus inſtructum & apparatum, quas corporis hæc præſtans & excellens dignitas & tanto cum lepore conſentiens membrorum ex omni parte confirmatio conſequeretur. His accederet diuitiarum affluentia &

ſtatus

ſtatus dignitatis ampliſsimus: concelebraretur magis conuiuium rebus ſuis præclarè geſtis virtutibus maximis, & monumentis pietatis,& fortitudinis exſtantibus ad nominis tui gloriam immortalem. Cùm verò ad tantam benignitatis magnitudinem, ad collati beneficij præſtantiam & dignitatem accederemus,atque illæ gratiæ iuſtæ ac debitæ pro muneris præſentis magnitudine agerentur, quid eſſet, quod ad magnificentiam deſideraretur ſplendorem conuiuij. Vides quam in auguſtum omnia ſint adducta, contractaque repentino tantæ dignitatis aſpectu, quàm exiguæ ſint opes facultateſque ad inſtruendum parandumque cõuiuium tuis meritis & amplitudine dignum. Quòd ſi per tempus liceret, illud Rhetoricæ ſolita niteret & ſplenderet elegantia munditiaque, conuiuium, cibis exquiſitis & apparatis admodum haberetur, oratio tuis ornata inſtructaque virtutibus: Ac conuiuium numero diuerſitateque eſcarum concelebraretur, oratio multitudine varietateque tuarum virtutum ornaretur, accenduntur iñ conuiuiis odores ſuauiſsimi & vbique fragrant ſpirãtes ſuauitatem ſuam mirificam, qui motus fierent in auditorum animis tantorum ornamentorum ſpectata magnitudine, ſuccedunt aliis & aliis, noui recenteſque vbi in conuiuiis, diuerſitate luminum clariſsimorum ſplenderet magis ac magis proceſſus orationis mirabilis & exquiſitus. Certat in conuiuiis abundantia cum magnificentia, magnitudo cum varietate, apparatus cum ſplendore, copia cum ornatu, ſententiæ cum verborum nitore, laudes aliæ atque aliç cum diuerſis ornamentis & laudibus ſuis decertarent in oratione. Adminiſtri afferunt ſæpè decus conuiuiis & ſplendorem. Quot & quanta tuis laudibus Rhetorum ſtudia ſeſe offerrent acerrima ſemper de te

commen

commendando contentione decertantium? qui plauſus, quæ proſtremò cunctorum auditorum acclamatio? ſemper Principum in hoc gymnaſium ingredientium nomen celebratum fuit,& ornatum omni laude, tui quoque ſimilium & tuo ſplendore florentium & dignitate decoratum eſſet laudibus honorificis ſublatum in cœlum. Quòd quidem in tantas anguſtias quemadmodum facere debebamus, hodierno die facere prohibemur, erit dies aliqua clarior, & illa illuceſcet aliquando ad tui mentionem faciendam illuſtrior diuini muneris beneficio præſtituta. Cùm concelebremus magnificè ſplendidéque conuiuium aliquod tuis ornamentis inſtructum immortali memoria digniſſimũ. Interim tu, comes clariſſime, gaude tanti beneficij in hanc Rempub. litterariam collati bono, & quam epularum magnificentiam oſtentare non potuimus gratorum animarum voluntate compenſabimus, & te tuáſque præſtantes virtutes, præſentis diei memoriam, prima quaque temporis opportunitate celebraturos nos eſſe ſperamus. Quòd, vt dicimus, tibi pollicemur, & eorum, qui præſentes ſunt nomine, tanti beneficij magnitudine conſtricti deferimus.

Amplificatio ex Deſcriptione ad Similitudinis modum tractata.

Incidit etiam Deſcriptio in ſimilitudinem, ad cuius rationem tractatur, præpoſita Deſcriptione, quæ oppoſitis, & exemplis illuſtratur. Multa huiuſce generis afferentur exẽpla ex Chriſti Ieſu vitæ præcipuis myſteriis, vt cum Rhetoricæ exercitatione pietatem & religionem Chriſtiani Rhetores imbibant.

Ablutio

Ablutio pedum.

COmplectere quæſo animo Aſſertorem generis humani, ſuis veſtibus exutum, lintheo præcinctum albenti, infundentem aquam in peluim, agitantem & mouentem eam ſuis manibus ſanctiſſimis, & in genua procumbentem, abiectum ad diſcipulorum pedes, ſumentem in manus eoſdem pedes ſingulorum, & abluentem, & extergentem illos lintheo. Mirari diſcipuli, mirari præcipuè Petrus magnitudinem tantæ demiſſionis, contrahere humeros, continere pedes, negare deníque conſtanter, manu Præceptoris abluendos, donec ab Aſſertore Ieſu verbum audiuit, pleniſſimum terroris ac minarum, futurum ſcilicet, vt nihil ſecum Petro futurum eſſet, non illum in ſua futurum eſſe ſocietate, non illorum diuinas percepturum eſſe voluptates, ſi præceptori morem gerere recuſaret, niſi domino hac in re dicto protinus audiens non eſſet. Cùm Chriſtum Ieſum pedes abluentem ſingulorum diſcipulorum contemplatus fueris, non omiſſum Iudam aſpicies, & plus fortaſsè temporis contemplabere impertientem Ieſum diſcipulo teterrimo, & oculos ſæpè tollentem in Iudam, ſi flectere poſſet & mollire durum & ferreum diſcipuli proditionem mollientis animum, tantæ manſuetudinis & demiſſionis facto præſtantiſſimo. Quòd demiſſionis exemplum ex præceptore tanto petere poterimus? quod animi manſueti ſignum, quæ documenta pietatis & lenitatis infinitæ? quibus ille diſcipulos ſuos præceptores virtutum cunctarum futuros, & magiſtros abſolutæ ſanctitatis inſtructos & ornatos relinquere voluit in cruciatuum ſuorum pelagus immen-

ſum

ſum & infinitum ingreſſurus crudelis Iudas& impius, qui tantæ manſuetudinis exemplo leniri non vult, & ad pietatem & cultum ſuo præceptori debita Religione præſtãdum reuocari. En iacet ad pedes ſceleratiſſimi Iudæ Chriſtus Ieſus incredibili lenitate manſuetudinéque, Iudas ferreo ac duro animo perſtet in cogitatione proditionis execrandæ, Chriſtus lenire vult cor Iudæ nefarij dirum ac plane ferinum, Iudas magis obdureſcit tygride dirior & immanior: Ieſus mitiſſimus ac leniſſimus appellare Iudam, depoſcere pedes abluendos cernitur, Iudas nihil verborum faciens confirmare ſe ipſum ad proditionem, facinoris immanitatem,& ſimulationis inuolucris velle tegere: Chriſtus Ieſus tollit oculos in Iudam benignitatis & pietatis pleniſſimos, Iudas Chriſtum illis oculis aſpicere perſtat,quibus ſolent ſcelerati ,cum aliquid ſceleris ſecum taciti moliuntur: Chriſtus immoratus de induſtria pergit,magis ac magis pedes abluere,,ſi poſſit à proditionis ſcelere Iudæ cogitationem auertere, Iudas nihil magis cogitare viſus eſt, quàm poſt factũ Chriſti Ieſu pulcherrimum properare ſtatim ad principes ſacerdotum prodendi vendendíque ſui præceptoris cauſa Chriſtus ſecum tacitè cogitare non deſinit, quibus officiis, qua manſuetudinis teſtificatione mentem Iudæ deprauatam flecteret ad pietatem, Iudas nullam aliam cogitationem ſuſcipere viſus eſt niſi de proditione,niſi de pretio, niſi de Præceptore prodendo tradendóque nequiter. Quid agat Petrus, videt Iudas, quòd cæteri Comites intuentur: videt ac videt admirationes Petri,audit Petri ſermones, cum Chriſto Ieſu viciſſim collatos, & illam tandem morigeram,& Chriſto Ieſu mancipatam omninò Petri voluntatem Diſcipuli demiſſo vultu, collacrymantibus oculis,

oculis, vix ſui compotes videbantur præ admiratione præ ſtupore maximo: cùm ad ſuos pedes iacentem Chriſtum Ieſum aſpiceret Petrus, quid putatis illum verborum facturum eſſe, Tu (Petrus inquit) tu meos Chriſte Ieſu mitiſſime, lauas pedes? nonne tu Filius Patris Æterni? pulchritudo cæleſtis aulæ? non ſummus opifex & architectus cælorum? non paradiſus diuinarum mentium? non effigies & ſplendor æterni Patris, non fons perennis & inexhauſtus diuinæ ſapientiæ? Tu Deus infinitæ maieſtatis, & gloriæ ſempiternæ, facies huiuſmodi officium adeo tantæ celſitatis magnitudine indignum? tu qui terram hanc ſua forma tam ſtabilitam grauitate, tanta pulchritudine rerum & varietate diſtinxiſti, qui fabricam & molem tantæ vniuerſitatis elegantiſſimam manus diuinæ robore conſtrictam compreſsámque tenes? qui efficis cælorum conuerſiones, moderaris terram, coërces maria, ſuis contines finibus, temporum viciſſitudinémque partiris, cœtus diuinorum ſpirituum gloria cæleſti cumulas, ducis, dirigis & gubernas homines & rerum omnium, quæ infra ſupráque Lunam ſunt, multitudinem infinitam regis & adminiſtras, meos ſumes pedes abluendos: tu mihi, mihi tu lauabis pedes? tuis inquam manibus diuinis atque cæleſtibus tuis manibus, mihi inquam homini, mortali conditione nato, ex limo & argilla facto, pulueri ac cineri, tot miſeriis & ærumnis oppreſſo, & quod deterius eſt, tantis peccatorum ſordibus inquinato? tu, tu Chriſte Ieſu, ſummæ præpoténſque Domine, mihi infimo, contemptiſſimóque ſeruo, tu celſiſſimus Rex, celſitas tuæ maieſtatis infinitæ, & humilitas & indignitas mea, maculæ ac ſordes meæ cogunt me & compellunt ne patiar, ne feram, non patiar, non feram, non ſinam. Omitte igitur hoc

hoc facere, mitte ſeruorum proprium & communo miniſterium. Omitte tam humile támque contemptum officium. Vide Præceptor ſanctiſſime, ne cælum ipſum, ne naturam rerum vniuerſam, ne filiam deníque Sion non pudeat te ipſum ad hominum infimorum pedes abiectum & proſtratum aſpicere? Cùm cælum tuæ ditioni, poteſtatíque ſubiectum, & in tuas ab Æterno Patre manus traditum, infra terram ſepoſitum conqueratur, manus tuas cæleſtes atque diuinas infra piſcatorum pedes poſitas aſpiciens. Cùm moles hæc & vniuerſitatis admiranda fabrica quoſcún que præter tuos ſanctiſſimos cæleſtéſque pedes fugiat. Cùm ipſa filia Saulis te videns & intuens lintheo præcinctum iſtiuſmodi, repudiet, & abdicet ſponſum, neque te velit eadem Deum ſuum & ducat immortalem. Hæc Petrus, qui quanquam ignarus myſterij, quod in tanto demiſſionis facto lateret abditum: tamen qui præ admiratione ſubmiſſionis aſpectæ vix animum ad facti pulcherrimi præſtātiam cogitandam inſtituere potuiſſet. Omnes diuini ſpiritus de ſuis celſiſſimis ſedibus ſpectaculum tantæ demiſſionis admirarentur, & obſtupeſcerent ſanè, cùm opificem & Architectum cæli ad Apoſtolorum pedes prouolutum intuerentur. Quem hominum natura, noſtræ conditionis contemptiſſimo craſiſsimóque veſtitu amictum mirandum in modum admirati fuerunt ſuorum celebritate Natalitiorum, non hominis hunc, ſed ſerui, neque ſerui tantum, ſed contemptiſsimi mancipii officio fungentem magis obſtupeſcerent. Vos ipſi iudicate, & ex perſona Regis alicuius terræque potentiſsimi Principis Iudicium facite, quem cum imitatorem Chriſti Ieſu, & inopum abluentem pedes detracto diademate, Regiíſque inſignibus depoſitis

poſitis aſtantibus Imperii ſui magnatibus, & vſitatis Aulicorum cærimonijs miniſtrantibus aſpiceretis, præ admiratione lacrymas continere non poſſetis. Et quiſquam erit tam inhumana, tam inſolenti, tam intoleranda ſuperbia præditus, qui ſeſe non demittat tam admirandi facti virtute perſpecta? Quiſquam erit, qui ſe audeat efferre ſe deinceps, & ſpiritus Luciferi oſtētare ſuperbiſsimos? Qui verbis, qui factis, qui cogitatione non fugiat elationem & iactationem ſuperborum inſolentem? ideo Chriſtus Ieſus ſe comparet ad cruciatus pro genere mortalium ſubeundos demiſſionis virtute clariſsima, vt nos animis & cogitationibus turres inaniſsimæ iactationis Architectemur? Ideone Ieſus ſe proſternit ad Apoſtolorum pedes, vt nos efferamus animos & extollamus per ſuperbiam & inſolentiam maximam? Ideone Ieſus abluet pedes diſcipulorum, vt nos obruti rerum humanarum ſtrepitu, tumultúque ſuperbiſsimo, appetamus honores & dignitates ſæculi huiuſce perituras? Ideone Chriſtus Ieſus iecit fundamenta paſsionis ſuæ facto demiſſionis pulcherrimo, vt nos cogitationes inanis gloriæ ſuſcipientes ad diuinæ pietatis & virtutis præcelſa faſtigia neceſſarios aditus & ianuam præcludamus? Ideo Chriſtus Ieſus perſonam humilem & contemptam, non ſeruorum ſolùm, ſed mancipiorum ſuſcepit, vt nos opulentiſſimorum hominum, dominatu potentiſſimo præcellentium ſtatum & amplitudinem appetamus? Ideone ad infimorum hominum pedes Chriſtus Ieſus ſe abiiciet, vt nos præferri generi cuicumque mortalium exoptemus, infimos autem & humili fortuna præditos contemnamus & pedibus iterum atque iterum proteramus? ideone denique Ieſus Iudæ nequiſſimi pedes abluet, & extergendos linteo ſumet

in manus, vt nos ſuperbè & inſolenter elati noſtris inimicis inſultemus, & illorum vitam & ſanguinem ſitiamus in Imperij præſertim aliqua magna poteſtate conſtituti? At ſemel, & vno ſuperbiæ genere peccamus? non ita quidem, non ita facimus. Cogitamus animis noſtris nouos quotidie modos & rationes efferendi nominis, & poſterorum immortalitati ſempiternæ commendandi, artes & inuenta noua, noſtris ingeniis comparatæ fraudes prodeunt in publicum cum pernicie Reipub. maxima, vt apud Regem gratia & auctoritate exiſtimationem imminuere, vt primum in aula Regia gradum obtineamus ſæpè ac ſæpius ſolemus? Nónne iactamus nobilitatem generis? non ementimur ſæpè clariſſimarum, & nobiliſſimarum familiarum ſtirpem? nónne faſtidio & arrogantia minimè ferenda Regum iam more potentiſſimorum, & cerimoniis adiri viſi fuimus Principum ſaltem clariſſimorum? nónne ſpectante populo per vias, per plateas, per loca celebriora, quacumque contendimus, inanes efflamus ventos, & Regiæ quaſi majeſtatis ſpeciem & iactationem ſuperbiſſimam oſtentamus? O ſummam Chriſti demiſſionem! ô factum omni laude prædicandum! vnde gradus eſt factus, & aditus illuſtris ad reliquos cruciatus acerbiſſimos, quos pro genere mortalium tantus iſte Dominus fortiter & libenter perpeſſurus erat. Per demiſſionem tanti Domini maximam, per lenitatem, & manſuetudinem ſummã, per exemplar ad imitandum non diſcipulis ſolùm, ſed Chriſtianæ Religionis cultoribus propoſitum in perpetuum res præclaras in poſterum agamus, & actiones virtutis ſuſcipiamus, à demiſſione ſemper præclara primordia capientes.

Oratio

Oratio Domini in horto, ex eiſdem locis.

QVid agis, anime mi? quid cogitas? non hoc profectò tempus capiundi ſomni: veni mecum & contende in hortum Gethſemani, & auribus & oculis perſpicies occulta prorſus & recondita cœleſtis aulæ myſteria. Cernes mœrere lætitiam, tremere fortitudinem, deficere virtutem, occuli majeſtatem, contrahi magnitudinem, obſcurari gloriam diuinã. Chriſtus enim Ieſus cœna cum diſcipulis concelebrata, in oliuarum montem iuit oratum Patrem Æternum, antequam ſuæ paſſionis certamen & prælium grauiſſimum iniret, Petro, Ioanne Iacobóque tribus duntaxat carioribus diſcipulis comitatus. Quo cùm perueniſſet, non multo interuallo à diſcipulis disiunctus in genua procumbit & tenſis manibus, ſublatis oculis in cœlũ, magna vi & contentione preces ęterno Patri adhibet, & à tanti numinis majeſtate precatur, vt calicem cruciatuum & ſuppliciorum omnium, quem pro genere hominum in priſtinam dignitatem vindicando hauſturus erat, ſi collibitum ſibi fuerit, à Filio pius & benignus auertat. Id temporis Aſſertor generis humani tremere toto corpore, ſudare plurimùm, & ſanguine manare à vertice ad pedes vſque. Adeſſe protinùs Angelus, erigere Chriſtum Ieſum ad prælium ineundum, & ad Calicis acerbitatem hauriendam confirmare. Non recuſare Chriſtus Ieſus, gerere morem æterno Patri, & ab illo diſcedere deinde loco, erecto prorſus & confirmato animo, & ipſis occurrere ſatellitibus accelerantibus & feſtinantibus, ad agnum comprehendendum. Sed ante comprehenſionem, & à ſatellitibus iniectas manus aſſertori Ieſu, animis cernite Chriſtum Ieſum orantem & precantem vehementer,

& illos tres cariſſimos Comites & ſocios, quos potiſſimum ad gloriam diuinæ majeſtatis aſpiciendam in vertice ac ſummo iugo montis Thabor delegerat, nũc dormientes, & ſomno grauiſſimo conſopitos. Quid iſtud, auditores, ſomni, tantam vim & contentionem adhibente præceptore Ieſu? conſederunt in mente Chriſti Ieſu cruciatus acerbiſſimi, quos pro libertate generis humani recuperanda toleraturus erat, & hominum infinita millia, qui tantorum ſuppliciorũ fructus nullos capturi eſſent, ſed per ſummum ſcelus atque perfidiam partim oblituri, partim abiecturi cæci & amentes in ſuum exitium, & perniciem voluntariam ruentes. En Chriſtus diſcedit ad precandum Patrem Æternum, tu quo mentem & animum effrænatæ libidinis præcipitem agunt, nefarius ac furens excedis: Chriſtus ſola cogitatione ſuorum cruciatuum ſanguinis vim & copiam maximam profundit, tu ſceleribus tuis & flagitiis de tradendo Aſſertore Ieſu in ſatellitũ irruentium manus cogitas & agis: Chriſtus voluntatem explere Patris Æterni tanto ſui ipſius exitio non recuſat dæmonis ab animo tuo propulſando cauſa, tu dæmoni nequiſſimo nefariiſque inferorum legionibus te totum addicis, & in ſeruitutem perpetuam vinciendum conſtringendúmque tradis: Chriſtus Ieſus hac precatione magnitudinem multitudinémque ſuorum cruciatuum & tuorum immenſitatem grauitatémque flagitiorum, ad mentem à ſceleribus reuocandam in memoriam tuam vult reducere, tu cruciatus non modò obliuiſceris grauiſſimos & acerbiſſimos aſſertoris tui, verùm etiam Domini benignitate & cruciatibus tantis ad ſcelera ſceleribus & flagitia flagitiis cumulanda turpiter ac nefariè abuteris: Chriſtus Ieſus vt teipſum à ſomno peccatorum excitet iterum

ac tertio diſcipulos excitatum ibit, tu grauiſſimo flagitiorum ſomno vehementer oppreſſus, tot annos teter ac nefarius à furore & mentis inſania non reſipiſces aliquando: Chriſtus poſt preces adhibitas & perſpectam Patris Æterni voluntatem occurrit & obuiam procedit Iudæorum, & iamiam ad comprehendendum accelerantium incitatæ multitudini, tu neque mentem excitabis ad motus vehementes & ſenſus internos animi perſpiciẽdos, quibus mitiſſimus Agnus mentem afficit, ac percellit, vt viam flagitiorum omittas, & veniam ſuppliciter ac demiſsè poſtules, ſcilicet generatim Chriſto Ieſu obuerſata fuit multitudo magnitudóque flagitiorum generis humani: non id temporis tui ipſius tantæ maieſtati venit in mentem? non occurrerunt priuatim tuæ libidines, non effrenatæ cupiditates? non iracundia? non vlciſcendi libido? ſpeciatim omnia tua ſcelera ac peccata in Chriſti Ieſu animo verſata fuerunt, inſiderunt in mente cuiuſcumque hominis priuati crimina & facinora ſigillatim: neque hæc reprehendendi cauſa dico, non oratorio more loquor: conſentiunt vna mente Doctores omnes Theologi, neque dubitandi cuiquam locum relinquunt publicis litteris conſignata hac de re communi cunctorum auctoritate confirmata ſententia. Quòd ſi ſua peccator flagitia Ieſum in tantas anguſtias adduxerũt, ſi memoria ſolùm & recordatione ſanguinem expreſſerunt, cur obliuiſceris maximorum in te Chriſti Ieſu meritorum? Cur augebis & accumulabis peccata quotidie grauiora? cur magnitudinem & grauitatem criminum tuorum, dolorem & acerbitatem ſuppliciorum, quæ pro tua libertate Chriſtus patienter pertulit, non animaduertes? Cur non ſtatues modum tuis ſceleribus & flagitiis effrænatis? An expectas iram diuini

numinis & iuſtitiam tantæ maieſtatis, quæ diſtricto gladio, mucronem in viſcera infigat acerrimum, & det præcipitem in inferorum ſedes obſcuriſſimas? O diuinam Chriſti Ieſu bonitatem! ô manſuetudinem infinitam! ô pietatem omni laude, prædicatione decorandam! Primùm Pater Æternus ad miſericordiam te inuitat peccator, qui tui tantam & tam inſignem memoriam habuit, vt deprecantem Filium ſuppliciorum acerbitatem fluctibus obiecerit cruciatuum acerbiſſimorum, & cœleſtem ſpiritum, eiuſdem Domini confirmandi cauſa de cœlorum ſedibus miſerit? ipſe etiam cœleſtis Paranymphus cum calice in Aſſertoris Ieſu conſpectum veniens, & æterni Patris mandata deferens vinculis acerrimis animum aſtringit tuum, & denuò obligat & deuincit obſidibus amoris diuini datis ad relictum virtutis iter omni ſtudio contentioneque repetendum. Quid dicam de Aſſertore Ieſu, quem vides magno nunc & confirmato animo obuiam procedere feſtinanti Iudæorum turmæ: vt ſe vinciendum conſtringendumque dedat pro veteri tua dignitate recuperãda. Quid agis? quid expectas? an verò tam liberaliſſimus fuerit Chriſtus Ieſus ad ſe tradendum in hoſtium teterrimorum manus, tu promptus & paratus non eris ad iugum perennis hominum inimici, dæmonis crudeliſſimi deiiciendum? Per preces Aſſertoris Ieſu æterno Patri adhibitas, per humilem atque ſupplicem tanti Domini obſeruationem, per victimam corporis & capitis ſui ſanctiſſimi Patri æterno liberaliſſimè deuotam conſecratamque, per ſanguinem pro totius humanis generis peccatorum memoria recordationeque vniuerſè & ſpeciatim expreſſum, per ſudorem, per guttas ſanguinis à capite in pedes vſque profluentis;

relinque

relinque peccator viam ſcelerum & flagitiorum tuorum, obliuiſcere diuitiarum, & honorum huiuſce ſæculi. Recordare iniuriarum ac ſuppliciorum Chriſti Ieſu grauiſſimorum: luge tuorum ſcelerum prauitatem ac nequitiam quamcunque, ſi vis particeps eſſe Chriſti Ieſu meritorum in genus humanum maximorum.

Comprehenſio Domini, ex eiſdem locis.

MAgna vis eſt orationis, multum valet obſecratio ſupplex ad impetrandum id quod poſtulaueris, cultor Chriſtianæ Religionis. Cerne Chriſtum Ieſum ex horto Gethſemani deſcédentem magno ſatis & confirmato animo, accelerantem ad cruciatus acerbiſſimos, & procedentem obuiam ſatellitibus, & ipſi Iudæ iam præeunti, cohortemque ſatellitum & adminiſtrorum crudelitatis nefariorum incitantem & inflammantem facibus verborum flagrantibus, dantemque ſignum eiſdem ad internoſcendum preceptorem, vinciendumque acerrimè. Cùm in illorum conſpectū Chriſtus Ieſus veniſſet, quàm erecto excelſoque ſtatim animo incipit amici nomine Iudam appellare; & ſatellites cauſam aduentus ſui rogare. Quanta vis diuini verbi, qui vno verbo ſolùm facto multitudinem ſatellitum armatorum horrendo crepitu ac fragore proſtrauit reſupinos in terram. Iacent miſeri, porrectis cruribus, & reſupini omnes vaſta illa ſuorum mole membrorum omnium, nequeunt commouere ſeſe tergis in terram adhærentibus, & quaſi defixis, tantùm abeſt, vt habeant facultatem liberam ſolutamque ſurgendi, quoad facta poteſtate per Chriſtum Ieſum nefarij homines ſurgere potuerunt. Quo ſtatim

cæci & amentes à fronte, à tergo, à lateribus adoriri mitiſſimum Agnum, quàm tumultuoſiſſimè, audent comprehendere Dominum ex omni parte, acerrimè funem collo, vincula manibus ſanctiſſimis iniicere, & impellendo, propellendoque vehementer, & ictus infligendo grauiſſimos, verbis & modis omnibus iniquiſſimis tractando, incitato gradu, celeritate præcipiti, diſſonis & horrendis clamoribus per vias publicas deferebant, tanquam pernicioſum & turbulētum hominem perturbatorem populorum, occiſorem hominum. Excitari viſus fuit Populus id temporis, multitudo effundere ſe ſe, viri & mulieres de feneſtris, de locis omnibus ſpectare, commendare plurimi non deſiſtebant Ieſum, ſanctitatem ponere extra culpam omnem, conferre cauſam comprehenſionis in Principū & Phariſæorum inuidiam. Ita ſudantem & anhelantem Ieſum, inflammato vultu, ſine modo, ſine ratione tractantes ad Iudicum & Pontificum ædes rapida, incitataque celeritate deferunt. Chriſtus verò Ieſus inter tantam vim & multitudinem iniuriarum, nullum verbum facere viſus eſt, ſed auctoritatem illam cœleſtem atque diuinam nulla nec minima mutatione vultus, nec impatientiæ vel minima ſignificatione ſeruare. Quid iſtud conuerſionis ac repentinæ mutationis, vt Innocentem comprehendant nocentes, lupi crudeliſſimi mitiſſimum Agnum, improbi ac ſcelerati, virtutem ipſam & ſanctitatem, ſerui, Dominum & præpotentem terræ, cœlique dominatorem? Quem paucis ante diebus tantis honoribus affecerunt, nunc omnibus dedecoris & ignominiæ maculis afficiunt, quem Regem funeſta, ſecundaque acclamatione appellauerant, modò tāquam latronem graſſatoremque viarum, excede & ex ſanguine viuentem horrificis

clamori

clamoribus ad Iudices & Præſides deferunt: quem ingredientem in vrbem & equitantem palmarum honore virentium in triumphantis modum atque ſimilitudinem exceperunt, modo vinculis conſtrictum, & indigniſſimis tractatum modis occidendum curant, quem veſtibus ramiſque ſtratis viis omnibus, filium Dauidis appellantes exceperunt:modo armorum ſtrepitu ac tumultu nefariorum nominibus & iniuriis dedecorantes de medio tollendum conficiēdumque tradunt. Quem denique Regem creare voluerunt, & tanto cum plauſu & acclamatione ſuum Vindicem & Aſſertorem appellare proclamando: modo turpi cũ probro ac dedecore,omni crudelitate,diritateque, neque dignum lucis iſtius vſura putant atque proclamant? Quæ eſt iſta tam impudens, tam immoderata, tamque inhumana crudelitas? vt contra leges omnes, contra ius humanum ac diuinum, contra naturam ipſam, nulla cauſa, nullis teſtibus, per ſummum duntaxat ſcelus & inuidiam Chriſtum Ieſum comprehendatis, comprehenſum tam iniquis modis omni acerbitate crudelitateque tractetis? ſcelerati, nefarique homines, quem paucis ante diebus,tot miracula publicè edentem, morbos lethales, cœleſti virtute ſanantem, atque mortuos excitantem vidiſtis, hoc tempore vinculis omnibus deuinctum conſtrictumque deferatis in Iudicium. Illudne corpus tanta conformatione lineamentorum mirificè compoſitum fune conſtringetis? illaſne manus quibus tot & tanta in veſtrum genus, & gentem Iudæorum vniuerſam beneficia collata ſunt, vinculis comprimetis, illam tantam auctoritatem & maieſtatem cœleſtem ac diuinam à veſtra celeritate, tanta ignominia & dedecore turpiter afficietis? Illud os, illam faciem diuinitatis

ſplendore fulgentem, colaphis veſtris deformabitis? atque adeò in caput, in capillos, in barbam ſanctiſſimam inuolabitis? Quam cauſam affertis veſtræ prauitatis, veſtræ nequitiæ, veſtræ crudelitatis? At Iudas diſcipulus iſtius Domini eum in veſtras ſacrilegas & furentes manus tradidit? quid deinde? An continuò vos inuadetis in innocentem, ſi per ſummam perfidiam nequam ille Iudas ſuum præceptorem prodiderit? quam ille cauſam attulit proditionis? nullam equidem: ſed pretio vobiſcum egit, conuenit etiam, & tandem triginta nummis addictum ſuum præceptorem pacis ſimulatione tradidit. Nihil nunc dico de pretio, nihil de proditione nefaria: luet ille, & luet quidem ſuæ proditionis pœnas inferorum ſuppliciis ſempiternis. Ex vobis ſceleratiſſimi Iudæi percontor, quæ eſt iſta tanta, tam ferina crudelitas, vt quem Aſſertorem generis humani expectabatis, quem habuiſtis dono ac munere diuino Meſſiam datum, quem diuinis ac cœleſtibus miraculis florentem aſpexiſtis, quem Regem denique propter ſuam ſummam virtutem & ſanctimoniam lætantes & exultantes excepiſtis, nunc tanquam nequam & hominem omnibus ſceleribus coopertum tractetis, & ad ſupplicium & ad cædem comprehendatis? nihil ne vos vita illius ſanctiſſima, nihil miracula toties edita, nihil beneficia collata, nihil illius integritas innocentiáque, nihil tot virtutum maximarum ſpectacula commouere potuerunt? At ſi hæc obliti fuiſtis, cernite præſentia miracula tam præclara, tam eximia diuinæ virtutis magnitudine palàm vobis inſpectantibus edita. Cernite manſuetudinem illam diuinam, qua venientem ad ſe & accedentem Iudam deterrimum, & oſculi ſimulatione prodentem præceptorem

ſuum

ſuum, amici nomine compellauit. Hæc ſi nō animaduertere voluetitis, ſi tantæ manſuetudinis rationem habere nollueritis, quæ in veſtris oculis, in veſtro conſpectu edita fuerunt miracula recognoſcite. Nónne vos vno verbo, vno verbo facto duntaxat proſtrauit reſupinos in terram? non ademit id temporis lucem oculorum? non cæcos, veſtrum omnium planè inſcientes reddidit atque ſtupentes? Nónne tandiu iacuiſtis illis veſtris lateribus, illa gladiatoria corporum vaſtitate, quandiu voluit, & collibitum fuit iſtius Domini maieſtati diuinæ? Vſque eò autem iacuiſtis, quoad ille ſurgendi fecit vobis omnibus poteſtatem. Accedit etiam illud, quod vos etiā vidiſtis quod Malchus teſtatur, cui abſciſſam aurem gladio Chriſtus ipſe Ieſus ſua cæleſti virtute reſtituit. Non hæc commouere vos debuiſſent, ſi ſuperiora, quod cōmemorauimus apud vos non valuerunt? O crudelitatem immanem? ô furorem & amentiam incredibilem! ô belluas omni diritate tetriores. Quia à Deo derelicti ſunt, quid non ſceleris & flagitii ſuſcipient? quo non cæci & amentes in ſuum exitium & perniciem vltimam irruent? ſurgitis & omni furore & amentia præcipites in Agnum inuaditis, quo prædixi modo qua crudelitate, in manſuetiſſimum Dominum inuaſiſtis? ſi virum aliquem honoratum & ſplendidum, auctoritate magna præditum, multis egregiis virtutibus præſtantem, notum omnibus propter illius in Rempub. egregia merita, comprehenſum à ſatellitibus videretis per vias publicas, fune de collo deiecto & vinctis à tergo manibus, magno multitudinis concurſu, ſtrepitu ac tumultu maximo, armorum crepitu ac fragore terrifico, militum armatorum clamoribus horrificis, vexatum iactatum, & omnibus iniuriis affectum deferri viderent

rent homines, quo ſenſu precor afficerentur omnes quo dolore conflictarentur in tanto, tam horribili, miſerandóque ſpectaculo? Tollite ſtatim mentis oculos, Auditores, in Chriſtum Ieſum, & animis complectimini Dominum cœleſti maieſtate præditum, qui tot & tam admiranda paucos dies ante, & per omnem vitę ſuæ curſum in vrbe Solymorum ediderat miracula. Ad quem omnes variis morborum generibus conflictati adibant, quem precabantur & obſecrabant ſuppliciter, quem omne genus hominum venerabatur, & in ſuis miſeriis & ærumnis diuinum huiuſce Domini numen depoſcebant. Intuemini modo raptim ac turbulenter à belluis immaniſſimis per vias publicas, & loca celebriora deferri, dedecore multo, & ignominia magna, incitato gradu, non illo, quem auctoritas, & maieſtas tanti Domini poſtulabat, ſed ad ſatellitum libidinem, & furiis illis ac peſtibus humani generis incitantibus & accelerantibus magis ac magis rapidum ac præcipitem gradum, vt rabiem & ſitim Principum ac Phariſæorum inſatiabilem explerent. Qui prædam ſitienter appetebant & Creatoris noſtri ſanguinem ardenter ſitiebant. Intuemini Dominum hunc procedentem ac progredientem ad ſatellitum libidinem nefariorum, derelictum iam à diſcipulis, carnificum improbiſſimorum multitudine ſtipatum, citato gradu, ducto frequenter anhelitu, colore mutato, & ore iam rubenti ex omni parte, incitata celeritate progrediendi, & in tantis iniuriis, in tantis probris & contumeliis tantam in ore modeſtiam, tantam in oculis grauitatem, & illam diuinam faciem, illum ſplendorem cæleſtem in mediis aliis fluctibus ac procellis, diuina ſemper claritate fulgentem. Deinde altius aſcendite, & mentibus complectimini, huiuſce

Domini

Domini dignitatem, verbum ſcilicet Patris æterni, ſapientiam Dei ſempiternam, virtutem infinitã, bonitatem ſummã gloriam Beatorũ, decus immortale cęlorũ, ſpeculum pulchritudinis: Conſiderate etiam homines noſtri generis cauſa, virtutem aſtringi, comprehendi innocentiam, deludi ſapientiam, honorem vituperari, cruciari gloriam, & deformari modis indigniſſimis ſplendorem pulchritudinis eximiæ. Cùm Heli audiuiſſet captam arcam Domini, & in hoſtiles manus veniſſe, magnitudine doloris oppreſſus repentè mortuus fracta ceruice cecidit. Cùm Dauid templum Domini captum & direptum videret ab hoſtibus omni auro diuitiiſque ſuis ſpoliatum, & ab inimicorum teterrima gente pollutum, quem dolorem Regem hunc accepiſſe quámque magnum exiſtimabimus? Nos arcam veram & diuitiis omnibus refertam, & theſauris abundantem cæleſtibus, captam, & à belluis immaniſſimis crudeliter tractatam cum aſpexerimus, quem dolorem accipiemus? quas lacrymas effundemus, ſpectaculi præſentis recordatione luctuoſi. Obſecro Pater Æterne ne ſimus ex illorum numero, qui vincula diuinis Filij tui manibus, noſtris ſceleribus ac flagitiis iniiciamus, per manſuetudinem tuam, per funem collo iniectum cæleſti, per manus vinculis acerrimè conſtrictas, per comprehenſionem, per iniurias noſtræ libertatis & dignitatis recuperandæ cauſa cæleſti virtute toleratas, nos ad ſcelerum, & flagitiorum prauitate liberos fac & ſolutos.

Virgæ Chriſti Ieſu, ex eiſdem locis.

INgredere mecum homo in Pilati Præſidis palatiũ, & defer tecum comparatas etiam lacrymas. Quis enim illas tenere poſſit, cùm videat Chriſtum Ieſum nudatum & ſpoliatum veſtibus, alligatum ad columnam marmoream, & acerrimis conſtrictum vinculis, & à dextra, & à ſiniſtra valentiſſimos carnifices, qui virgis pulſant, & cædunt crudeliſſimè Chriſtum Ieſum horrendo crepitu & fragore maximo, quanta vi poſſunt & contentione brachiorum. Primùm videbimus deformari terga Chriſti Ieſu manſuetiſſimi verbicibus, deinde diſrumpi cutem & auelli à tergo, prorumpere poſtea ſanguinem & flumine multo profluere in terram vſque, diſcerpi, dilaniaríque carnes, plagas plagis, vulnera vulneribus cumulari & adaugeri: vt iamiam parum abeſſe videatur, quin oſſa pateant & cernantur. Et mirum quidem non confectũ fuiſſe mitiſſimum Agnum, & conficeretur planè, niſi Patris Æterni prouidentia ſumma ad reliquos maximos & acerbiſſimos cruciatus reſeruaretur: ſic plaga in medio tergo facta latiſſimè patebat, & diſruptis dilaceratíſque carnibus ſanguinis flumine manabat. Feſſis defatigatíſque carnificibus, noui recentioréſque ſuccedebant, columna tota cruore conſperſa plurimo madebat, cuius extremitatem palus circundabat latiſſima, quæ toto Pilati quidem atrio diffundebat ſeſe fluctuans. Natabant pauimenta ſanguine, madebant parietes, neque carnifices finem Agni cędẽdi faciebãt. Cùm homines omni diritate tetriores amplius millia quínque verberum in terga ſanctiſſima deieciſſent Ieſu manſuetiſſimi, ille inter tantum virgarum crepitum

tum & carnificinam factam, muti ſimilis nullum verbum proloqui neque minimum ſe commouere viſus eſt, quin paratiſſimus erat, ad ictus plures & virgarum multitudinem quancúmque perferendam pro libidinibus hominum perſoluendis. Quod ſpectaculum ſi mentis oculis attentiſſimè cernerent libidinoſi, modum ſtatuerent intemperantiſſimis carnis ſpurciſſimæ voluptatibus. Carnifices alligant Chriſtum Ieſum, libidinoſi vincula quidem acerrima tanto Domino iniiciunt. Carnifices Virgis cædunt vehementiſſimè, libidinoſi ſuis turpiſſimis voluptatibus vehementiùs verberant atque cædunt. Carnifices ſanguinem exprimunt, Carnifices ipſos incitant & inflammant, ad vim & copiam ſanguinis profundendam: Carnifices ad vim omnem brachiorum in Chriſti Ieſu terga cōferendam, atque adeo ad ſanguinis fluuium exprimēdum incitati plagas plagis, & vulnera vulneribus cumulant: libidinoſi facibus libidinum flagrantibus accenſi has omnes efficiunt plagas & mediam in tergo luculentiſſimam. Carnificibus ſuccedunt alii noui recentéſque, libidinoſi ſuis libidinibus alias & alias impuritates addentes nouos & viribus integros ac valētes carnifices in Chriſti Ieſu Corpus immittunt. Quoties enim, quoties libidinoſi nefarias ſuſcipitis cogitationes, & obſcœnas libidinū impuritates, quoties verba turpia & impura facitis, quoties poſtremò vos effunditis in omnem carnis intemperantiam, & in effrænatos obſcœnitatum appetitus, toties, toties inquam alligatis Chriſtum Ieſum ad columnam marmoream, toties eundem Dominum acerrimis vinculis aſtringitis, toties diritate virgarum per omne ſcelus & impietatem excarnificatis, toties ſanguinem elicitis, & plagis ac vulneribus grauiſſimis ſua terga ſanctiſſima

ctiſſima diſcerpitis. At vno duntaxat vos libidinū genere turpiter inquinatis,ſemel duntaxat has impuritates turpes & obſcœnas ſuſcipitis.Nónne cogitationes omnes turpiſsimas in animum admittitis? nónne paſſim turpia verba facitis & obſcœna? nónne committitis ſtupra inceſta,adulteria turpitudinum veſtrarum cogitationibus impuriſsimis? quam Virginem, quam nuptam,quam viduam?cuius formam mulieris non appetiiſtis ad aſpectum oculorum,ad veſtrum appetitum pulchram,& venuſtam?Quas vias non peragratis?quas domos non obſidetis meretricum profligatarum? quas attrectationibus obſcœnis appetitus carnis non excitatis intemperanter?Nulla equidem libido ab oculis,à manibus vnquam abfuit veſtris: id quod ſpectaculum præſens flagellati Ieſu ante veſtros oculos propoſitum oſtendit.Nihil ne vos,vt abſtineatis à libidinibus,vt dometis cupiditates effrænatas, vt voluptates tandem aliquando coërceatis, columna præſens,nihil iniecta vincula Chriſto Ieſu,nihil multitudo flagellorum in corpus immiſſa, nihil fluuius ſanguinis corpore toto profluens, nihil plagæ plagis additæ,& vulnerum aſpectu deformitas, nihil in medio tergo facta plaga luculentiſsima, nihil poſtremò illius carnes diſruptæ,tergáque dilacerata commouere potuerunt?patere propè iam oſſa non videtis, aut parum abeſſe, quin oculis cernantur ipſis patefacta diritate virgarum?vbi ſitis dies noctéſque quas admittatis libidines,quo cœno impuritatum tanquam ſues ſpurciſſimæ volutemini, has omnes in Chriſti Ieſu terga recidere & ipſum veſtras nō animaduertitis lucere libidines?O feram & immanem belluam libidinem,ô voluptates effrænatas & indomitas, ô perniciosam & exitialem mortalibus carnem, in quas Aſ-

ſertorem

ſertorem Ieſum anguſtias adducitis ſupplicium fuit iſtud antiquis temporibus ſeruorum,& omni ſæculorum memoria apud omnes gentes atque nationes infima fortuna præditorum hominum, ſupplicium iſtud adeò turpe fuit & ignominioſum generi Romanorum, vt ſatis eſſet, quemquam ciuem Romanum eſſe, & in vrbe Roma natum & educatum & Romanorum ſtirpe ac ſobole procreatum, vt quibuſcunque flagitiis coopertus adduceretur virgis pulſari minimè potuiſſet. Iam verò cum lege Iudæorum cædi quenquam virgis fas eſſet illis de cauſis, quas ſcimus & ex veteris legis annalibus accepimus,quadraginta tamen flagris cædi nō poterat Iudæorum nemo. Atque hanc cauſam legiſlator addidit, ne frater ad pedes tuos iaceat virgarum diritate conciſus. O bene, benignéque Ieſu! ô mitiſſime manſuetiſſimeque Agne! omnes leges, omnia iura in te vno violantur, qui non modò Romanorum prærogatiuis & immunitatibus non frueris,ſed Solymorum generi modum præfinitum,& tanto ampliorem maiorem infinito numero perfers. Quis vnquam hoc putaret? quis adduci poſſet, vt in Chriſti terga nunquam Aſſertoris noſtri virgæ flagraque redundarent? horum omnium auctor & princeps eſt libidinoſus. Et quiſquam non fugiet, & execrabitur libidinem? Obſecro ſanctiſſime Ieſu, per columnam ad quam alligatus fuiſti,per virgas tanta patientiæ magnitudine toleratas, per ſanguinis fluuium corpore tuo profluentem, per plagas, per vulnera, per diſcerptas, dilaniataſque carnes ſeda libidinem meam, coërce carnis appetitum, & omnem ardorem extingue cogitatione tuarum virgarum,& magnitudine tanti ſupplicij in animo inhærente meo, vt fructus columnæ, & vtilitatem virgarum, corporis & animi

integritatem ſeruans percipiam in omnem ſæculorum æternitatem.

Lacrymæ Beati Petri, ex eiſdem locis.

MOuent me quidem lacrymæ B. Petri, quem foras exeuntem videre videor ad deplorandum ſcelus in ſuum præceptorem admiſſum. Ego enim, inquit, Petrus, petra & cautes duriſſima & omni ſaxo durior & immani Tygride dirior ac tetrior: qui tantum ſcelus admiſerim & à præceptore per ſummam perfidiam defecerim, ſceleratus, nequam, perfidus, & execrandus. Tune Petrus Princeps ſociorum Ieſu? tune Dux ille, & inuictiſſimus Imperator, qui multos ignauos ac timidos ad prælium ineundum excitare debebas fortiter ac magnanimiter præeundo? ſiccine defeciſti? ſiccine cecidiſti animo, vt vnus ex perfidis & ſceleratis hominibus? tune ille? ille inquam amiciſſimus & familiariſſimus Chriſto Ieſu? tune vnus ex ſociis delectus ad aſpiciendam in monte Thabor gloriam diuinitatis cœleſtem & immortalem? tune Petrus ſummo Eccleſiæ principatu decoratus, & primus omnium, & ſemel, ſed iterum ac tertio ſocium eſſe te Chriſti Ieſu negauiſti, ſimul & tanti præceptoris diſcipulum? neque tibi notum illum vnquam fuiſſe dixeris, dixeris etiam nunquam tecum illo verſatum, neque colloquutum fuiſſe? atque tertiò, & cum iuſiurando falſo? tam citò, vno verbo ancillulæ victus? quæ te præſtiturum eſſe confirmabas antea præceptori tuo, dum parato te dicebas animo eſſe, nimiumque confirmato ad mortem pro præceptore ſubeundam? Millies dicebas te mortem oppetiturum eſſe priuſquam defecturum à Chriſto Ieſu præceptore tuo? En

magnum

magnum virum promiſſis & pollicitationibus, verbo magnum re nullum & omnium deterrimum. Abdam me, inquit Petrus, in locum occultiſſimum remotiſſimumque, ac ne lucem videre poſſim etiam obſcuriſſimum: vbi lacrymis & dolore me conficiam, tam erat Ieſus ſceleratus, tam ille erat improbus iudicio tuo Petre, vt illum noſſe te puderet etiam? tam erat indignus, vt neque cum illo te colloquutum fuiſſe teſtareris, ô ſenem deterrimum, & omni petra duriorem. Vide quantum inter te, & inter Aſſertorem Ieſum interſit: & aſpexit me, inquit, Chriſtus Ieſus illis oculis diuinæ miſericordiæ, quibus in viam redirem, & ſuorũ in me beneficiorum recordareris. Quem Galli cantus à ſomno, quo conſopitus eram, excitare non potuerat, excitarunt oculi Chriſti Ieſu in me ouẽ perditam & ſauciatam coniecti, qui ſuorum oblitus cruciatuum, oblitus ſuorum dolorum, & acerbitatum maximarum me miſericors ac benignus aſpexit, vt me ipſum reſpicerem, & perfidiæ crimen lacrymarum largo flumine eluerem. Tu oblitus fuiſti, Petre, præceptoris tui, ille tui recordatus diſcipuli præcipuè, tu deficis à Domino tuo nefariè, ille animi tui benigniſſime miſertus, tu abieciſti gratiam tanti Domini, ille te in ſuam reducere amicitiam voluit ſtatim, tu dolores & cruciatus non attendiſti ſuos, ille te in mediis ſuppliciorum ſuorum acerbitatibus, in mediis probris & conuitiis tui potiſſimùm memoriam, habuit: tu labaſcis vno verbo ancillulæ victus, ille grauiſſimis ignominiis & ſuppliciis affectus, tui nõ poteſt memoriam abiicere: tu deficis à præceptore, ſuorum oblitus in te meritorum, ille te non vult è ſua ſocietate Petrum excludere, teipſum in memoria diſcipulum habens: tu neque noſſe præceptorem tuum, cum iuſiu-

rando confirmas, ille diſcipulum vult & agnoſcit, & in conſilij ſui celſiſſimam reſtituere dignitatem auet, tu tot beneficiis affectus à Magiſtro Dominóque tuo ingratus & impius tot donorum magnitudinem & præſtantiam negas, ille te reſpexit, vt pluribus donis ac muneribus cumularet & augeret : tu principatu Eccleſiæ præcellentiſſimo celſiſſimoque decoratus tantæ dignitatis ſedi glorioſiſſimę nuntium remiſeras, ille vult in gradum tantæ dignitatis ampliſſimum reducere. Quid vis amplius? ille Deus ſummus ac præpotens, tu homo non admodum ſpectata fortuna:ille auctor & princeps ſanctitatis, tu perfidiæ maculis inuſtus, & aliis infinitis miſeriis & ærumnis oppreſſus: ille fons perennis & inexhauſtus miſericordiæ, tu ferreus durus & petræ ſimilis. Quid vis amplius? mouent me tuæ lacrymæ,vt mouerunt miſeriæ defectionis tuæ mitiſſimum Agnum Chriſtum Ieſum ad miſericordiam. Quam perfidiam negare non poſſum in te multo tetriorem, quàm in aliis & magis execrandam fuiſſe, qui tot beneficiis à Chriſto Ieſu affectus, tot honoribus & ornamentis decoratus,particeps tantopere diuinorum Chriſti Ieſu conſiliorum, & in tantam ſedem dignitatis euectus, ad principatum Eccleſiæ celſiſſimum elatus, dux & anteſignanus reliquorũ Chriſti Ieſu ſociorum eoſdem confirmare debueras robore ac magnitudine animi tui. Nam ſi cadat animo dux, ſi frangatur ac debilitetur metu Imperator,ſi fugiat hoſtis aſpectum, ſi reformidet congreſſum,ſi non tueâtur dignitatem Imperatoriam fortiter & magnanimiter,quid agent reliqui milites? quid exercitus vniuerſus?ſcilicet magna ſunt conſilia diuini numinis, recondita nimium & abſtruſa,& à communi hominũ intelligentia remotiſſima.Futurus eras Petre caput Eccleſiæ,

cleſiæ, Princeps & Dux militiæ Chriſtianæ. Vicarius huiuſce Domini ſummus ac præpotens, ac propterea ſciens debebas eſſe noſtræ conditionis, non ignarus imbecillitatis humanæ, vt noſtrum omnium miſereri ſcires, & in ruinis noſtris & ærumnis opem & diuinum auxilium ferre. Denique patefaceres aditum diuinæ miſericordiæ redeuntibus in viam, & immortalis Dei opem implorantibus. Quid quod exemplo tuo teſtatum nobis Chriſtus Ieſus voluit relinquere, quid poſt ſuſceptum aliquod flagitium, poſt defectionis ac perfidiæ maculam facturi eſſemus, vt locum, vt perſonas, quæ peccandi cauſam attulerunt, fugeremus, & ad lugendum crimen, ad veniam ſceleris ac flagitij ſuſcepti petendam nos animo ac voluntate conuerteremus. Diſceſſiſti, exceſſiſti ex illo loco Petre, continuò, atque te aſpexit Dominus ac præceptor tuus. Ad te rediiſti, contuliſti te in remotum ſanè locum, procul ab hominum celebritate diſiunctum ibi te confeciſti lacrymis ac dolore maximo, quod per omne vitæ tuæ tempus, quam peccati veniam tibi datam fuiſſe non ignorabas, & media nocte Galli cantu excitatus à ſomno ſcelus perfidiæ tuæ lacrymis plurimis & acerbiſſimis deploraſti. Id quod Dauid ſanctiſſimus quanquam in Regia dignitate poſitus, & tot Regnorum ſuorum negotiis maximis grauiſſimiſque diſtrictus facere non deſiſtebat, neque prandere, neque bibere conſueuit vnquam, niſi cibum potumque lacrymarum largo flumine commiſcens. Implorabat Rex ſanctiſſimus opem diuini numinis, efflagitabat miſericordiæ magnitudinem, multitudinéque monimentorum tantæ virtutis obſecratione frequenti repetebat. Quid hic Magdalenam afferam, quæ conuiuis inſpectantibus non erubuit demiſſo vultu oculis in ter-

ram defixis,luctu ac mœrore prope confecta palatium intrare. In quo Chriſto Ieſu conuiuium celebrabatur: atque à tergo abiiciens ſe ac proſternens ad tanti Domini pedes lacrymis pedes ſpargere, oſculari iterum ac ſæpiſſimè & ſuorum veniam petens delictorum, capillis auri fulgore clarioribus abſtergere,& adhærere ad pedes Domini,os,oculos, & vultum cum plantis ſui Aſſertoris Chriſti Ieſu coniungere, & oſculandi finem facere nunquam deſtitit, lacrymas ſemper effundens,& flens acerbiſſimè, neque excedere voluit, quoad veniæ datæ verbum ex ore Aſſertoris Ieſu audiuit. Vos etiam obliuiſci non poteſtis hæc & alia exempla pleniſſima benignitatis, pietatiſque diuinæ. Cur ergo Mortales adeò ſcelerati eritis? Cur in veſtris inueterabitis & conſeneſcitis flagitiis? Quouſque per Deum immortalem peccare deſinetis, & in Deum ſummum ac præpotentem flagitia ſuſcipere? quæ eſt iſta nonnullorum elatio ſuperbiſſima?quæ aliorum ardens & inſatiabilis argenti aurique cupiditas? quæ rerum huiuſce ſæculi & honorum præcipuè inaniſſimorum auiditas infinita? cur congerendis cumulandiſque opibus fluxis ac perituris tantopere miſeri & infœlices inhiant,quæ tam indomitæ & effrænatæ libidines? ira elati quemadmodum fines humanitatis tranſilire videmini leuibus de cauſis ſuccenſentes, & inimicis veſtris nunquam iniurias acceptas condonantes. Nota eſt inuidia, nota ventris ingluuies, nota deſidia,& obliuio virtutis & gloriæ cœlorum comparandæ, noti poſtremò mores corrupti ac deprauati ferè multorum: qui ſic viuunt,ac ſi nullam Deo vitæ ſuæ ratione̅ reddituri eſſent. At expectabunt multi ſenectutis te̅pus,vt reconciliēt ſe Creatori ſuo & vitam vitioru̅ relinqua̅t. Hæcne vox hominis ratione præditi? hocne reſponſu̅

cultoris

cultoris Chriſtianæ Religionis? quibus ſi certum eſſet & exploratum ſe ad ſenectutem peruenturos eſſe, tamen ſuæ vtilitatis, & meritorum, quibus cumulati è viuis excederent, atq; adeo diuinę bonitatis & beneficentiæ recordari deberent. Quid quod mortis recordari debent, quæ ſingulis horis atque momentis tanquam ſaxum Tantalo imminet, & ſenes non ſolùm ſed viros, & adoleſcentes & pueros de medio tollit, claros & illuſtres, humiles & abiectos, viribus valentes, infirmos & imbecilles, nobili genere & obſcuris parentibus natos, & doctos, & litteratos, inſcios & ignaros litterarum, Principes huiuſce ſæculi, Reges potentiſſimos, cum infima plebe & vulgi fece commixtos conficit & aufert è vita. Mouere nos debet B. Petri exemplum, quem peccaſſe fateor & iniquè quidem egiſſe. At ſimul atque mitiſſimus Agnus ſuę benignitatis oculos in illum coniecit, pœnitere confeſtim cœpit illum perfidiæ ſuæ, nec punctum temporis moratus foras exiit ad ſceleris ſui prauitatem lugendam acerbiſſime. O præclarum Petri exemplum, ô ſingularem petendæ veniæ formam. Quam ſi ſequerentur qui imbecillitate carnis humanæ, qui nequitia prauitatéque ſua, qui modis aliis peruerſis deprauatíſque in Deum ſcelera commiſerunt, citò ad ſe redirẽt, & melius cum illis, melius poſtremo cum animis ageretur. Obſecro vos, Auditores, imitati B. Petrum mecum in hunc modum, veniam petite ſcelerum in Dei majeſtatem admiſſorum. Tu ſanctiſſimę Ieſu, Agne mitiſſime, qui non vis peccatoris interitum, ſed vt ad ſe redeat & veniam petat flagitiorum, humiliter atque demiſsè ad tuam infinitam miſericordiam confugiens. Qui veniam dediſti latroni pendenti tecum in cruce, qui Matthæum è telonio ad Apoſtoli dignitatem vo-

caſti, qui Magdalenæ preces & lacrymas reſpexiſti, qui poſtremo Petrum oculis aſpexiſti tuæ quidem diuinæ miſericordiæ. Nos omnes quotquot præſentes ſumus, per tuam immenſam miſericordiam per cruciatus omnes, per mortem acerbiſſimam, per omnia diuinæ tuæ miſericordiæ monimenta, quæ extant & extabunt in perpetuum infinita oculis tuæ benignitatis ac pietatis infinitæ, in omne tempus reſpicere non deſinas: vt ſcelerum omnium ſentinam execrantes tibi ſummo præpotentíque domino per omne vitæ curriculum egregiè ſemper & fideliter ſeruiamus.

Spinea Corona, ex eiſdem locis.

PRocedite Filiæ Syon in publicum, & ſuſpicite Regem Salomonem ornatum diademate, quo mater illum in læta ac iucunda ſuarum nuptiarum celebritate decorauit. Anime mi quid agis? mens mea quid cogitas? cur os meum non mutum es & elingue modò? cuius animus non frangetur ac diuelletur dolore? cuius inhumanitas non flectetur ad miſericordiam? Quorum oculi lacrymas continere poterunt cum intueantur hoc tam triſte ac luctuoſum ſpectaculum? intueor mitiſſime Ieſu caput tuum ſpinea corona transfixum, & ex omni parte ſpinarum aculeis perfoſſum, effundens ſanguinis riuos à vertice in pedes vſque, qui copioſè profluentes os ſanctiſſimum, & lumen oculorum obſcurant, barbam & corpus, & ob eam cauſam veſtes madefaciunt & imbuunt. Dextera ſceptrum tenes arundineum, in corpore geris purpuram vetuſtam, & attritam admodum, ſedes in ſaxo, aut in humili contemptiſſimóque loco, ſatellites non defeſſi vigiliis tranſactæ noctis probris & iniuriis,

contu

contumeliis & ignominiis omnibus illatis, velo faciem cœleſtem ac diuinam tegunt, & caput arundine percutientes, vt manum percuſſoris diuines, inſtant & vrgent, non illudentes ſolùm, ſed ictus infligentes inhumaniter & crudeliter. Quid iſtud diadematis? quid coronæ eminentis in capite? quid ſceptri genus? qui purpuræ ſqualor ac ſordes? Accepi ex antiquiſſimis annalibus multiplicia ac varia coronarum genera, & Regium potiſſimum & excelſum diadema, ex auro puriſſimo factum, gemmis vndique fulgentibus illuminatum, ex auro ſimiliter factum Regale ſceptrum. Purpuræ verò nitor quantus & quàm illuſtris. Omnia eiuſmodi fuerunt ornamenta, quæ fulgore ſuo perſtringerent oculorum aciem. Atque omnia non ad Principum ſolùm, & Regum potentiſſimorum majeſtatem clariſſimam & celſiſſimam oſtentandam, ſed ad honorem clarum & illuſtrem eiſdem ſummo obſequio & veneratione tribuendum. Diadema ex ſpinis factum, ſceptrum ex arundine in manum impoſitum, purpura vilis & contempta. Hæc omnia, quo ſpectãt, & pertinent? vt deludant, & irrideant teipſum Chriſte Ieſu, vt omnibus dedecoris & ignominiæ maculis afficiant, vt nouis, & inauditis ante hoc tempus ſuppliciis excrucient, cùm ſis ſummus præpoténſque Rex, cùm potentiſſimus cœli terræque Dominus, cùm tu deferas ad voluntatem tuam Regnorum gubernacula ſummorum, & eadem, cùm collibitum fuerit æquiſſimè ſanctiſſiméque detrahas. Vbi diadema clariſſimũ? vbi ſceptrum ex auro puriſſimo factum? vbi purpura fulgens? vbi ſolium Regale? vbi dignitas & maieſtas excelſa? vbi honos adminiſtrorũ, cunctorúmque Regni Magnatum in tuis oculis, in ore Regio humiliter ac demiſsè aſtantium? vbi ritus & cerimoniæ aulæ

Regiæ?vbi poſtremò plauſus, & acclamatio, & pendentes ex ore Regum oculi & ora miniſtrorum? non hæc inſignia, quæ geris in capite, quæque in manu ſummam dignitatem, ſed deformitatem, non honorem,ſed ignominiam, non obſequium, & obſeruantiam,ſed contemptum, & deriſionem,non poteſtatē, ſed humilitatem,& indignitatem,non plauſum & acclamationem, ſed dedecus & infamiam, non poſtremò ſummum imperium & principatum, ſed inopiam & ſpoliationem præſeferunt, & ante oculos ſtatuunt ſpectatorum. Cùm mihi venit in mentem ſanctiſſime Ieſu illius tuæ pulchritudinis eximiæ & majeſtatis excelſæ, virtutum maximarum præſtantiæ, & ſpectaculi præſentis imago lugubris ac miſeranda meis oculis obuerſatur. Recordor magnitudinem diuinæ pulchritudinis,modeſtiam oculorum, leporem ac ſuauitatem verborum, auctoritatem cœleſtem, manſuetudinem admirandam,tranquillitatem frontis, & faciem omnī cultu religionéque digniſſimam. Recordor demiſſionem in diſcipulos, affabilitatem & comitatem in inimicos,magnanimitatem in ſuperbos, miſericordiam in omne genus hominum. Contēplor magnitudinem infinitæ patientiæ, pelagus immenſum, & inexhauſtum ſapientiæ, tuam in iudicando æquitatem & benignitatem commemorandam,aditus ad pietatem, & ad manſuetudinem tuam faciles, & ſemper patentes liberalitatem, & largitatem ad ignoſcendum. Atque cùm tam abſolutam, & omnibus numeris perfectam imaginem contemplor, ſtupore penè opprimor,cùm doloris pleniſſimum ſpectaculum oculis obiectum intueor:Intueor enim caput, ante cuius celſitatem contremiſcunt cœleſtes ſpiritus, ſpinarum aculeis crudeliſſimè transfixum. Intueor faciem cœleſtem ac diui-

nam ſputis & colaphis deformatam, lucem frontis clariſſimam flumine ſanguinis obſcuratam. Intueor riuos ſanguinis diuini ex omni parte decidentes, & os cœleſte præterfluentes, & claritatem obſcurantes diuinæ pulchritudinis. Quid obſecro ſanctiſſime Ieſu? quid inquam rei Agne mitiſſime? non ſatis erat te tot accepiſſe iniurias, tot contumelias, & ignominias pertuliſſe? Non ſatis erat te ad columnam aſtrictum fuiſſe vinculis acerrimis, flagris cæſum ad carnificum ſatietatem, tot plagis ac vulneribus diſcerptum & excarnificatum. At noua inuenta, noua probra quærebas amoris tui oſtendendi cauſa. Age bone Ieſu proxima, quæ præterierat, & exierat nocte, quantis probris & contumeliis oneratus? quantis conuitiis, nouis & inauditis poſt hominum memoriam laceſſitus fuiſti? noctem totam, quæ ad quieſcendum: & ad corpus feſſum & defatigatum ex diurno labore reficiendum datur generi mortaliũ, in te modis iniquiſſimis tractando, in vexando cruciandóque corpore tuo ſanctiſſimo Iudæi teterrimi conſumpſerunt. Aures, oculi, ſenſus omnes, vocibus execrandis ſacrilegorum hominum factis immaniſſimis, & iniuriis intolerandis violati fuerunt, & crudeliſſimè cruciati. Iam verò mors quæ te manebat crucis acerbiſſimæ, quantum ponderis ac momenti habebat ad Patrem Æternum ſuis meritis & cœleſti virtute placandum: ſed quid mortem profero, cùm vna gutta ſanguinis tui ſufficeret ad pœnas pro noſtris ſceleribus ac flagitiis abſolutè ſatis & cumulatè perſoluendas. Miror equidem ac vehementer, miror Agni mitiſſimi pietatem, & amorem incredibilem, atque miror noſtram peruerſitatem & nequitiam maximam inuentricem tantorum ſuppliciorum, & maximè ſuperbiam, & elationem filiorum Adami:

mi: ad quam comprimendam, cum coronã tanquam galeam, purpuram, tanquam loricam, arundinem tanquam ſcutum, aut haſtam acerrimam ſumpſeris, adeo ſint homines inſolentes, vt elata verba, ſuperba reſponſa facta pleniſſima arrogantiæ fugere modis omnibus non audeant, animis autem ipſis inaniſſimas elationis turres architectentur, inceſſum omnẽ, ſtatum, ſeſſionẽ, motus omnes & actiones cum faſtidio & arrogantia ſemper intoleranda non execrentur, quotidie nouas illi veſtes, nouum cultum, & ornatum corporis excogitent, induant, & ſingulis propè diebus ad iactationem oſtentationẽmque ſuperbiſſimã mutent, domos pretioſis aulæis, multa & lauta ſupellectilia, abacis auro, & argento ornatis, omni ſuperbiſsimo ornatu decorent apparatúque magnificentiſsimo iidem exhauriant rem familiarẽ, conſumant pecunias omnes, obliguriant patrimonia, effundántque reditus omnes ad ſũptus ſuperuacaneos & inanes, ad equos, ad lecticas, ad numerum & gregem alendum ſuſtentandúmque ſeruorum: ne quis ornatu apparatúque locupletiſsimo præat & quoſcũque in dignitate poſitos antecellant ſui generis ac fortunæ opulentiſsimæ viris ſplendidiſsimis præſtent. Quis hos exeuntes domo, luſtrantéſque vias, & loca celebriora ciuitatis in equis ac lecticis tanto præeuntium conſequentiũ grege famulorũ ſtipatos tanto ſtrepitũ ac tumultu procedentes æquiſsimis oculis intuentur. Quos verò honores & dignitates iſti homines fortunatiſsimi non appetunt? quos gradus celſiſsimos non contendunt, vbi eos conſequuti fuerunt, quibus vitiis & flagitiis dedecorãt, rẽpus publicis exitiũ & perniciem vltimam afferentes? & vt illos retineãt, quas artes adhibent, quæ terra ſcelera deteſtandáq; flagitia molliuntur? Mittimus cætera

ſuperio

ſuperioribus contentiſsimus,& hos ſpinea corona caput Chriſti Ieſu traiicere,hos tẽpora tanti Domini ſpinarũ aculeis perterebrare,hos ſanguinẽ e ſummo vertice, cæleſtique celebro exprimere,hos in manũ arũdinem imponere,hos purpura contemptiſſima Agni manſuetiſſimi corpus induere, hos deníque vultum & faciem Solis ſplendore clariorem obſcurare, & illam cæleſtem pulchritudinis dignitatem deformare magis ac magis certum eſt,quàm vt à me pro ſcelerum indignitate vulnerari poſſint oratione: ſuſcipite igitur ſuperbiſſimi homines Chriſtũ Ieſum, & quem Pilatus ſpinea corona traiectum, purpura indutum, arundinem pro ſceptro gerentem,adeo deformatum, & vexatum generi Iudæorum oſtendit, ſi cupiditatem reliqui ſanguinis exhauriendi, vitaq́ue adimendæ ſitim infinitam ſatiare poſſit. Pater æternus Filium hac formá, figuráque luctuoſa viſendum ſpectandúmque proponit. Intuemini coronam aculeis ſpinarum horrentem,intuemini ſpinas ad cerebrum vſque adactas, intuemini ſanguinem, os & barbam deformantem,intuemini arundinem illam in dextera, qua cælorum domicilia, terrarum loca omnia ſuſtentantur,venti,tempeſtatéſque ſedantur,maria coërcentur, omnis machina continetur iſtius vniuerſitatis, pro ſceptro traditam,& ab illa tanta numinis ſempiterni maieſtate libenter acceptam. Intuemini purpura indutum,qui floribus agros, cælorum facies ſyderibus diſtinguit, & ornat tanta venuſtate ſpeciéque viſenda. Intuemini pulchritudinem diuinorum ſpirituum ſpeculum Mariæ,delicias & ſuauitatem Virginis,gloriam & decus Beatorum, ſplendorem & imaginem Patris Chriſtum Ieſum,ſuperbiæ comprimendæ cauſa tantis probris & contumeliis,atque adeo ſuppliciis

acerbiſſimis affectum. Horum omnium auctores fuerunt ſuperbi & arrogantes homines. Veſtes variæ, cultus magnificus, elata verba, honores appetiti, magiſtratus cum elatione geſti, ſpinas, arundinem, purpuram, & hanc tantam deformitatem Chriſto Ieſu attulerunt. Vos ne crudeliores nequiſſima Iudæorum gente, quos non aſpectus Chriſti, non illius forma lugubris & tantopere deformata facies commouit. Me præeuntem quanta potueritis, voce contendentes ſequimini. Precamur te, ô Pater Æternæ, vt ſuperbiam belluam tetram & immanem, ſpiritus omnes elationis & ſuperbiæ, ſpinis hiſce & aculeis acriter caput filij tui pungentibus, per ſpinas Chriſti Ieſu, per arundinem in manum impoſitam, per purpuram contemptiſſimam, per ſanguinem ex ſummo vertice difluentem ſedes & comprimas: vt humilitatis ac demiſſionis ornamentis decorati, res humanas fluxas & caducas contemnamus, cæleſtes ac diuinas, & in omnem ſæculorum æternitatem permanſuras ſitienter appetamus.

Chriſtus Ieſus Crucem ſuis humeris, portans ex ſuperiorum exercitationum locis oſtenditur.

COmitantibus Aſſertorem Ieſum, Crucem, tanquam molem & machinam ad euertendas teterrimi dæmonis opes in verticē vſque & excelſa iuga montis Caluariæ ſuis humeris comportantem factum occurrit Iſaachi pulcherrimum, qui fuit ſpecies & adumbratio Chriſti Ieſu mirifica nimium & ſingularis. Cùm Abrahamus mandatum accepiſſet à diuina maieſtate, vnius filii mactandi & ſibi cariſſimi, &

in

in tantis habiti deliciis Iſaachi, profectus è patriis ſedibus, in montem, quem ſacræ litteræ tradiderunt, ignem ille gladiúmque portauit, Iſaachus faſciculum lignorum ad ſacrificium & ad victimam neceſſarium. Quò cùm perueniſſet pater & filius, Iſaachus à Patre conſtringi ſe ipſum, manus pedéſque ligari paſſus eſt, & iam iam Abrahamus gladium intenderat, & in Iſaachi iugulum infigendum pararat, cùm ecce Angelus viſus eſt, qui brachium intentum & paratum iam Abrahami ad ictum retraxit, nuntians Deum Immortalem, promptiſſima illius voluntate paratiſſimóque animo contentum eſſe, neque quidquam amplius id temporis exigere. Simulachrum eſt iſtud facinus egregium Chriſti Ieſu Filij Patris Æterni, crucem ſuis humeris ad mortem pro genere humano ſubeundam, egregia admodum præſtantiſſima voluntate comportantis, quem tanquam alterum Iſaac animis quæſo veſtris complectimini ab ædibus Pilati proficiſcétem, & loca celebriora Solymorum purpura indutum, ſpinarum terrifica corona tranſfixum, & fune de collo pendente Corpus aſtringente ſanctiſſimum, portantem lignum Crucis horrificum ſuis humeris & ſanguinis flumine toto corpore profluente irrigantem vias & loca omnia, quacúnque deferebatur, terrifico ſuis interuallis tubæ clangore perſonante, cunctorúmque horrendum in modum aures horribili ſono percellente. Interea militum armatorum gladiis fulgentibus, teliſque micantibus longo interuallo perſtringebatur acies oculorum, percrepabant armorum terrifico fragore loca omnia, per quæ deferebatur mitiſſimus Agnus, tanto ſtrepitu, voce præconis quam intenta ſupplicium prædicantes & cauſam eodem præconio affingentis, vt ſpeciem aliquam execranda Pilati

lati ſententia iuſtæ damnationis habere videretur. Quòd ſcilicet commouiſſet populum, concitaſſet ſeditiones, tanquam ſeditioſus ac turbulentus homo. Id temporis effundere ſeſe multitudo omnis generis hominum ad ſpectaculum poſt hominum memoriam inauditum, concurrere viri mulieréſque præſertim, natura miſericordes, lamentis & eiulatibus omnia complere, clamare multi, prædicare virum bonum, & ſumma ſanctimonia præditum, multitudine miraculorum ac præſtantia florentem, deníque traditum per ſummam inuidiã à Principibus & ſacerdotibus ipſius legis, Iudice Pilato mortis damnatum, & cruci crudeliter addictum. Hac ſpecie & luctuoſa forma Chriſtus Ieſus in montis vſque Caluariæ præcelſa faſtigia tanto dedecore affectus & ignominia tandem feſſus & anhelans ſudans & multo ſanguine profluens peruenit. Quam habeat Iſaachus ſpeciem & ſimilitudinem Chriſti Ieſu adumbratam aſpiciamus, & imaginem Veri Iſaachi Ieſu Chriſti conferamus cum Iſaachi ſimulachro propoſito. Nónne aſpicere videmini Iſaachum Abrahamo Patri ſuo morigerum & obſequentem, & æterni Patris dictis omnibus, cum antea per omne vitæ ſuæ curriculum, nunc in extremo diſceſſu obedientem Chriſtum Ieſum? Iſaachus defert lignum ad victimam & ſacrificium, Chriſtus Ieſus lignum Crucis horrificum ſuis humeris comportat: Iſaachus quaſi mutus & elinguis, nullum verbum faciens, ſe vincendum conſtringendúmque patri Abrahamo tradit; Chriſtus vinculis omnibus, & acerrimo fune conſtringi ſe patitur ab adminiſtris crudelitatis intolerandæ. Iſaachus ad locum vſque ſacrificiis lignum defert mandata exequens, Chriſtus in excelſum vſque montis Caluariæ verticem acceſſit: denique

que gladium non exhorruit Iſaachus, neque manum patris iam in ceruicem intentam, Chriſtus pondus & grauitatem oneris ſumma voluntate libentíque animo fortis & inuictus ſubiuit. Iſaachus ſe obtulit, & caput deuouit patris conſtanti deliberatæque voluntati, Chriſtus caput ipſum tradidit & corpus ſatellitum crudelitati tollendum in crucem. Quid addi poteſt ad præſentis facti virtutem abſolutam maiùs & illuſtriùs? Omnia, quæ ſunt in Iſaachi facto præſtantiſſimo, non modo in Chriſto Ieſu videbitis ineſſe, ſed multo clariùs & illuſtriùs, præſtantiáque multò ſublimiore, vt Iſaachus filius Abrahami cædete debeat longo interuallo Chriſto Ieſu, quemamodum id quod fictum & ſimulatum eſt vero ſolidis ac viuis coloribus ex omni parte mirabiliter expreſſo. Nam Iſaachus quid humeris comportabat, niſi faſciculum leuem admodum, Chriſtus pondus maximum, ſuâ grauitate planè intolerandum ligni craſſiſſimi longiſſimíque: Iſaachus integer ac valens onus humeris impoſitum facilè perferebat, Chriſtus tot iam ſuppliciis affectus, virgis cæſus, & ſpinarum aculeis tranſfixus ſudans & anhelans crucem corpore ſuo comportabat: Iſaachus ignarus fortaſsè facti, quod pater tranſacturus erat ad locum vſque ſacrificii pergeret, Chriſtus ab ipſis cunabulis à præſepio ad necis vſque dedecus & ignominiam ſubeundam ſe comparauit. Iſaachus tandem nullo dedecore, & ignominia, & in ſolitudine procul ab hominum multitudine mortem, ſi quam oppeteret, ſubiturus erat, Chriſtus probris omnibus & conuitiis, omni dedecore & infamiæ affectus, & vrbis locis celebrioribus peragratis, voce quam intẽta præconis ignominioſa nece prædicata in montis ſummo vertice fuit ſublatus in crucem. Quid quod

Iſaachus non modo ignominia, ſed morte liberatus ſaluus & incolumis rediit in patrias ſedes, Chriſtus tanto comprobro & ignominia inter duos interiectus latrones extremum Æterno Patri ſpiritum exhalauit. O commemorandam Chriſti Ieſu pietatem, ô miſericordiam inauditam, ô benignitatem omni laude prædicationéque decorandam. Deſideratis teſtes locupletiſsimos, quos refutare nemo audeat, quos neque mendacij, neque machinæ alicuius aut perfidia arguere quiſquam valeat. Vt omittam mulieres, quę ad omnem pietatem animi, lenitatémque propenſæ feruntur, quas proſequentes à tergo Chriſtum Ieſum lamentantes lugentéſque mentis oculis cernere poteſtis, cernite mentibus ipſis, quando oculis non poteſtis Ioannem Euangeliſtam, qui ſimul atque vexillum crucis horrificum aſpexit, & Chriſtum Ieſum mortis damnatum audiuit, nulla mora interpoſita, celeritate maxima citato gradu properat ad Virginem, nuntium ſpectaculi præſentis miſerum & luctuoſum delaturus. In cuius conſpectum cùm veniſſet, ſine eructationibus & ambagibus, quas anguſtię ſpectaculi luctuoſi pręcidebant, ſic Euangeliſtam loquutum fuiſſe cogitate, & quidem ſumma demiſſione, ingenti religione proſtratum & abiectum ad Virginis pedes ſanctiſſimos. Virgo ſanctiſſima, decus Angelorum, Regina cœleſtis aulæ, ianua paradiſi, ſalus iuſtorum, lætitia ſanctorum, ſimulachrum cunctarum virtutum, ſpeculum caſtitatis, exemplar patientiæ, effigies abſolutæ ſanctimoniæ: væ mihi diſcipulo tui Ieſu, & non conficiar ſtatim dolore? non concidam rerum, quas vidi meis oculis ſpectaculo miſerabili. Quid plura? Reliqui filium tuum & præceptorem meum Ieſum in manus poteſtatémque Iudæorum, & quidem poſt virgas,

poſt

poſt ſpinas,poſt cruciatus alios, iniurias contumeliáſque innumerabiles, molem iam & machinam crucis, inquam agendus eſt,ſuis humeris comportantem: veni ſtatim,ni confectum & mortuum videre vis. Quid enim aliud loquar. Hoc graui luctuoſóque nũcio perculſa Maria quid ageret? mortuam id temporis non repentè concidiſſe mirabile fuit, & ſpiritum exhalaret proculdubio,niſi conſilio Patris Æterni ad reliquam paſſionis Chriſti tragœdiam reſeruaretur. Continuò igitur properare Virgo, & quas animi dolor acerbitate ſua vires adimere poſſet,diuinus amor facibus planè ardentibus addebat. Audire longo interuallo Virgo ſanctiſſima ſonitum armorum cõcrepantium, ſtrepitum & tumultum ſatellitum crudeliſſimorũ,clamores multitudinis diſſonos & horrendos,& vocem pręconis mortem Chriſti Ieſu prædicantis acerbiſſimam. Videre etiam eadem Virgo ſanctiſſima paulò pòſt fulgorem gladiorum ac telorum micantiũ. Videre etiam vias ſanguine multo filij ſui perfuſas, veſtigiis ſanctiſſimi cruoris notata loca, quæ ſatis eſſent, vt Matrem ad Filium nullo alio viarum indice deducerent. Accedere,magis ac magis appropinquare ad carum,& valdè dilectum ſibi Filium, coniicere ſtatim oculos obſcuratos multitudine lacrymarum & acerbitate doloris ingenti,ſi fortaſſe poſſet aſpicere,quem in pręcordiis & intimis in medullis infixum & inhęrentem habebat. O metus & amor Mariæ, videre equidem cupiebat vehementer,fugiebat ac reformidabat ſpectare formam adeo luctuoſam ac deformatam. Tandem accedens in eum locum vnde videre potuit. Aſpiciunt ſe viciſſim illa duo lumina cœleſtis aulæ clariſſima, atque ipſis oculis & aſpectu mutuo cruciantur mirandum in modum ambo, torquentúrque dolore grauiſ-

ſimo. Quoniam verò mutuò alloqui ſeipſos non poterant;cögitate vos, quos animis ipſis conferrent ſermones,plenos doloris & acerbitatis maximæ. Filius orare matrem non deſineret, vt inde diſcederet, & ſuam in domum reuerteretur, atque eam verbis amãtiſſimis columbæ, Matris & matris cariſſimæ nominans,vt reuerteretur inquam, & in cubiculum abderet ſeſe,dum nimbus hic tranſiret, & tempeſtas concitatata ſedaretur.Non illius diceret candorem & virginis integritatem, non innocentiam, & pudorem integerrimum decere ſocietatem latronum & homicidarum.Reuertere,reuertere,repeteret Filius ex intimis animi penetralibus repeteret & ingeminaret ſæpè,columba mea,dilecta mihi,caráque admodum,reuertere Mater amantiſſima dum procellæ turbinéſq; iſti & fluctus vehementiſſimè commoti, deſæuiant, atque ſedentur, in ædem,in cubiculum, concluſa vacabis vſitatę contemplationi,& à corporis ſenſibus ad cœleſtes domos abſtracta,vt poteris doloré hunc grauiſſimum perferent.Hęc Matri Filius:Mater verò quid Filio reſponderet mente cogitationéque tacita. Cur me iubes hinc diſcedere,fili mi, cur domum repetere Matrem iubes, & à conſpectu me tuo amouere procul?ſcis optimè ſumme præpoténſque Domine, nullũ aliud mihi ſacrarium, nullum alium contemplationi locum,nec videri neceſſe parenti tuę quàm ibi,vbi tu es. Nam quomodo à te abſtrahar, niſi diuellar protinùs à me ipſa, confecta doloris magnitudine, nihil aliud cogitare,nihil agere,nihil meditari poſſum, niſi te meum Ieſum virgis cæſum, niſi te ſpinis coronatũ, niſi te portantem humeris crucem hanc, niſi denique tollendum in crucem. Tu mea viſcera per nouẽ menſes ſedem & domicilium habuiſti, cur ergo triduum

hoc

hoc non in tuum cœleſte pectus includar, non me in tua viſcera recipies?non denique pectus & viſcera tua tabernaculum & domum parenti tuæ patefacies: ſi me in tua viſcera ſanctiſſima accipias & abdas,tecum cruci affixo ſubibo crucem,tecum ſepulto ſepeliar,& in tuum inferar ſepulchrum Maria, tecum fele permixtum acetum bibam,tecum adibo pœnam omnẽ, tecum in cruce denique ſpirante extremum efflabo ſpiritum. Hæc ſecum tacitè loqueretur Maria ad montis vſque Caluariæ faſtigium, non opus eſt plura teſtimonia proferre,ſatis locupletes ſunt,& omni fide digniſſimi Ioannes & Maria,ſatis ipſe Chriſtus Ieſus. Cuius in re ſua propter ſuam ſummam ſanctimoniam valere debet præclarum hoc & cœleſte teſtimonium,qui conuerſus ad mulieres, iuſſit eas lugere factum,quod manebat filios ſuos ac nepotes, & vltimam Hieroſolymorũ vaſtitatem.Non illa vera ſunt? non euentu conſummata vidimus? non captæ Hieroſolymæ?non ferro dirutæ?non famæ vaſtatæ? non habitatores partim occiſi,partim in ſeruitutem adducti? non reliqui ſuis eiecti ſedibus vagantur,& errant, per tot annos & ſæcula,& errabunt& vagabuntur in omnem ſæculorum memoriam: quandiu genus hominum fuerit,& orbis terræ machina ſteterit, inopes & egentes, nullam ſedem, nullum certum domicilium habebunt,miſeriis omnibus & ærumnis oppreſſi, tributis & vectigalibus vexati, in perpetuo dedecore & infamia viuent.Quis exemplo præſenti, quis calamitate Iudæorum miſerrima, quis poſtremò tanti Domini cruce non commouebitur,vt crucem Chriſti Ieſu ſuis humeris portet ad Regnum in ſæculorũ æternitatem infinitam cum ſummo Imperio majeſtatéque conſequendum.O cæcas hominum mentes, ô teme-

rarias hominum cogitationes, ô prauitatem peruerſitatémque filiorum Adami. Quid agitis? quid cogitatis? ſiccine perſtatis ſæculo vos inſeruire? ſiccine mundo nequiſſimo vos mancipare? ſiccine dæmoni teterrimo vos dedere nequiter & voluptatibus corporis intemperanter, ſic perſtabitis, pro congerendis pecuniis, pro auro coaceruando, pro dignitatibus & honoribus perituris, tot ſuſcipere labores, tot abſoluere moleſtias, iugum tam intolerabile perferre veſtris humeris, vt duram in hoc ſæculo, poſt huius vitæ diſceſſum, duriorem ſeruitutem perferatis in perpetuum. Qui Chriſti iugum deiecerit ab humeris ſuis & crucem non ſuſtinuerit, & perferendam non decreuerit ad extremum vitæ ſpiritum. Valere iubeat Chriſti Ieſu diuitias, valere Beatorum opes, valere gloriã cœlorum, valere denique theſauros omnes, honores dignitatéſque ſanctorum. Quod quoniam eos, qui ſana mente fuerint, facturos mihi non perſuadeo, deſinant ſectatores ſæculi iactare voces illas, quas iactant in vulgus, deſinent iactare ſermones, quos habent in conuenticulis, quos ſecum taciti conferunt animis ipſis atque cogitationibus, graue iugum eſſe Chriſti Ieſu graue nimis & intolerandum. Difficile eſſe pueris & adoleſcentibus in hac tenera ætate, in flore iſtiuſmodi iuuentutis, qui iubentur, vim ſibi ipſis inferre, remittere nuncium voluptatibus. Iam enim Chriſtus Ieſûs viam hanc frondibus ac virgultis intercluſam, ſuis cruciatibus reddidit facilem & expeditam. At obiicit mundus nequiſſimus honores, caro blanda conciliatricula voluptatum illecebras omnes, & lenocinia voluptatum excitat, dæmon inſidias parat & intendit laqueos ad perdendum delendúmque genus hominum? Non nego. Sed fuge occaſiones,
compri

comprime motus libidinis, infer bellum Domini Cruce Ieſu Chriſti, meritis ſuæ paſſionis, ſuis cruciatibus acerbiſſimis. Muni mentem his omnibus præſidiis & animum, & omnes fluctus concitatos diuina virtute ſedabis. Quòd vt facias per Ieſu Chriſti ſanguinem profuſum, per ignominias & iniurias tanto Regi cœlorum illatas, per crucem denique ſuis humeris comportatam, iterum atque iterum obſecro, ſic particeps meritorum Chriſti Ieſu, & crucis inuicto robore munitus ſuperatis hoſtibus, ſpoliis ac manubiis glorioſis onuſtus è viuis excedens, in cœleſtis aulæ ſedes & domicilia ſempiterna exultans & triumphans ingredieris.

De Chriſto Ieſu cruci affixo, ex eiſdem locis.

PEruenimus tandem, anime mí, ad excelſum montis Caluariæ verticem, & acceſſimus ad ſummum ſalutis & inſtaurationis humanæ faſtigium. Quod vt altiùs mente cogitationéque perpendas, complectere precor mente Chriſtum Ieſum, nudatum iterum & ſpoliatum ſuis veſtibus, atque ita nudum, frigori expoſitum, & reliquis illius temporis procellis & tempeſtatibus maximis, tribus traiectum clauis, manus pedeſque transfixum crudelitate Iudæorum hoſtili, ſublatum iam in crucem, interiectum inter duos latrones, totum obductum vulneribus, & mille plagis conciſum, ſine decore veteri, ſine forma pulcherrima pallidum & exhauſtum iam, & à tergo, & à fronte multo ſanguine in terram vſque profluentem, à ſuis derelictum diſcipulis, & in Ioannis oculis, & in matris conſpectu, quæ dolorem & cruciatus magis

auget & amplificat, latro pendens in cruce deridebat, deridebant Iudæi,& multis probris & conuiciis vexabant, vt & ſe & latrones, qui cum illo cruci fuerant affixi, ſua virtute, qua multos alios & incolumes reddiderat, ſupplicio mortis eriperet. Mouere capita multi, deludere, deridere teterrimi, & intentis clamoribus appellare, vt ſuam & latronum vitam conſeruaret, deſcenderet de cruce, eriperet ſeipſum ac liberaret, qui multis aliis vitam & incolumitatem dediſſet. Ille verò perpeti libenter ac patienter iniurias omnes, probra, contumelias, exhibitũm ſitienti acetum felle permiſtum non recuſare, latroni probra iacienti nihil reſpondere, alteri miſericordiam ſuam imploranti polliceri cœleſtis aulæ gloriam ſempiternam. Orare etiam Patrem Æternum, vt ſatellitibus, & adminiſtris tantæ crudelitatis tanquam conſciis & ignaris ſceleris, quo ſe aſtringerent, veniam daret, Matrem Ioanni, Ioannem Matri commendare, ac tandem ſpiritum Æterno Patri commendato animam efflare. Quid aliud expectatis homines? quid maius noſtræ libertatis & dignitatis recuperandæ cauſa Chriſtus Ieſus facere potuit, quàm in hunc montem deduci velle Caluariæ, quàm in crucem tolli, quàm mortem ſubire tam crudelem & ignominioſam? Magnum fuit factum miſericordiæ, Chriſtum dedere ſe comprehendendum, vinciendumque inimicis, maius perpeti tot indigniſſimis modis, probris & iniuriis omnibus ſe vexari, maximum virgis velle cædi & ſpinis transfigi caput ſuum cœleſte: quid dicam in Crucem tolli, vt te hominem ingratum, & immemorem beneficiorum in priſtinum amiſſæ gratiæ ſtatum vindicaret. Intuere homo aculeis ſpinarum cerebrum Chriſti Ieſu perterebratum, feneſtras in circuitu patefactas,

teſactas,& ex illis riuos ſanguinis vndique manantes, obrutos oculos, pallidam ac deformatam faciem,genas depreſſas, liuida labia, ſublatum pectus,plagas ac vulnera corporis,pedes manuſque transfixas, brachia ad vtramque crucis extremitatem extenta, laxata membra, & ſuis propè ſedibus oſſa diuulſa, caput demiſſum, aperta brachia, latus lanceæ diritate patens. Te tanquam bonus paſtor ſibilis aliis & aliis in ſuos amplexus inuitat & prouocat. Hæc ſupplicia oſtendit Chriſtus Ieſus ad tuæ dignitatis recuperationem ſe pertuliſſe, & paratus eſt, mortem iterum ac ſæpiùs ſi fuiſſet opus, tuæ ſalutis cauſa crudeliſſimam perpeti. Quid vis ampliùs? Quem in crucis ligno pendere vides, conſidera Filium eſſe Patris Æterni, Deum ſummum ac præpotentem opificem & architectum cœlorum, celſitatem aulæ cœleſtis, ſpeculum abſolutæ ſanctimoniæ, maieſtatem diuinæ celſitatis, auctorem & Principem bonorum omnium. Cùm in præſepio vagientem ac plorantem puerum & infantem tenerum ac delicatum inter duo animalia interiectum, ſpiritus diuini viderunt toto corpore trementem,perferentem frigus & hyemales tempeſtates hominis forma ac figura præditum: illi cœleſtes continuò ſpiritus delapſi de cœli ſedibus altiſſimis, & in porticum ingreſſi ruinoſam ac malè materiatam, cœleſti concentu totũ aëra cõpleuerunt. Quid in hoc præſenti támq; luctuoſo facerẽt ſpectaculo, non hominis ſolũ forma,ſed latronis & damnati horrorẽ aſpicientes? cùm non in præſepio ſed in ligno crucis, non in humili porticu, ſed in monte Caluariæ non plorantem ac vagientem,ſed ab omnibus atque adeò ab æterno Patre quaſi derelictum, non blanditiis & deliciis Mariæ recreatum, ſed conuitiis & probris nefariorum ho-

minum vexatum,non inter duo interiectum animalia, ſed inter duos cæde & ſanguine mortalium ſaturatos latrones intuerentur. Ita iacebat in præſepio, vt Mater Filio ſuauitates verborum,& vſitatas blanditias diceret: ita verò pendebat in cruce, vt nihil niſi clamores, niſi probra in ſe coniecta Chriſtus audiret: ita in cunis cubabat, vt brachiis & ſinu matris nonnunquam demulceretur: ita pendebat in cruce, vt ſitienti Chriſto omni diritate tetriores homines acetum felle permiſtum præberent: Ita denique in cunis iacebat, vt paſtores per Angelum, Reges per ſtellam fulgentem ad honores puero tanquam immortali Deo tribuendo, euocarentur: Ita pendens aſpiciebatur in cruce vt multi à Deo deſertum putarent,& ſuæ virtutis, ſuæ diuinitatis, miraculorum, quæ toties cœleſti virtute ediderat in vita maximorum,vim & præſtantiam latro ſceleratus ad ſe ex tanti ſupplicij acerbitate liberandum audacter obiecerit. Vſque eo progreſſa fuit in noſtri generis ſalute recuperanda tanti Aſſertoris infinita miſericordia. Cuius ſi quæras, vbi illa pulchritudo vetus?vbi effigies & ſplendor æterni Patris? vbi diuinæ claritatis magnitudo? vbi in monte Thabor diuinitatis gloria prolata foras,& inſpectantibus tribus diſcipulis illuſtrior Solis ſplēdore facies aſpecta? vbi poſtremò ſuæ pulchritudinis & admirandę potentiæ, maieſtatis, & fortitudinis magnitudo?Omnia hæc vnius hominis ex dæmonis facibus eripiendi cauſa latere voluit,& quaſi in tenebris & caligine iacere ſummus præpotenſque cœlorum Dominus. O ſummum in genus hominum amorem, ô charitatem infinitam? ô pelagus bonitatis immenſum. Quo magis deprimere velle viſus es gloriæ tuæ magnitudinē, & inuolucris quaſi quibuſdam,& tegumentis obducere,

re, eò magis emerſit & ſplenduit hoc ipſo mortis oppetitæ luctuoſæ tempore. Ecce enim velum templi diſciſſum eſt, terra horrifico motu contremuit, petræ colliſæ crepitu fragoreq́ue terrifico, patefacta mortuorum ſepulchra, & à mortuis excitati plurimi, Sol ipſe è terris ablatus, nunquam antea viſa tam horribili defectione cœlum tenebris obductum & atra caligine circumfuſum eſt. Omnia tandem elementa ſuum Creatorem Dominumque potentiſſimum recognoſcere, teſtari maieſtatem ſui numinis excelſam, lugere mortis atrocitatem, & crudelitatis & impietatis ferinæ genus Iudæorum teterrimum, arguere viſa ſunt. Quos non iniuriæ factæ, toto cruciatuum grauiſſimorum decurſu, non virgarum ictus infixi, non numerus flagellorum inauditus, non hæc carnificina tanta, non ſanguis ad columnam profuſus, non ſpinarum Corona capiti crudeliter impoſita, non ad cerebrum adacti ſpinarum aculei, non tot feneſtræ patefactæ aculeorum infixorum diritate, non ex cerebro ſentibus impreſſo fontes cruoris largè copioſéque manantes, non purpuræ ſqualor & ſordes, nõ arundo pro ſceptri honore tradita, non ictus infixi eadem arundine, non tot colaphi, tot ſputa, tot iniuriarum inaudita, nunquámque poſt hominum memoriam crudelitatis genera cogitata ſatiare potuerunt: quin Crucem in humeris impoſuerint, impoſitã tanto interuallo in Caluariæ vſque montis verticem cõportare coëgerint, & in illam tanquã improbũ & ſceleratũ impiè nefarieq; ſuſtulerintinter duos latrones interiectũ. Quæ ille facta nefaria, quot furta, quę latrocinia, quas cędes fecerat? qui vos omnibus bonorũ copiis locupletauerat, & in deſerta ſolitudine quadraginta annos eſca cœleſti aluerat, qui ex Pharaonis dura ſeruitute eripuerat, qui

per mare rubrum fluctibus inſtar maris ex vtráque parte conſiſtentibus,ſaluos & incolumes traduxerat, & introduxerat in terram ſummis deliciis abundantem,lacte ac plurimo melle manantem, qui cũ Deus eſſet immortalis, naturam humanam veſtris in ſedibus,in Virginis viſceribus integerrimis mira ſibi ſocietate copulauerat.Quem dum vidiſtis, dum vobiſcum verſatus fuit,ille ſemper integerrimè, ſanctiſſiméque vixerat, & ſuæ diuinitatis aperta documenta dederat,& ſigna clariſſima:quòd vos præ reliquis hominibus florentes, quòd viribus inuictis præditos, quòd ſignis cæleſtibus illuſtratos, quòd multis victoriis claros, quòd gentibus ad internecionem, exigua ſæpè manu deletis,vires veſtras nationes plurimæ timuerunt,omnia hæc beneficia fuerunt in vos, maioréſque veſtros tanti Domini liberalitate collata, omnia ſuæ cæleſtis diuinæque virtutis ad poſteritatis memoriam immortalem monimenta magnificentiſſima. At hæc ignota vobis?non teſtata virtute tanti Regis fuerunt?Illa latuit naturæ humanæ tegumentis inuoluta diuina virtus?Crudeles,inhumani, belluis & feris immanibus tetriores,non expectatis Meſſiam?non ex veſtrorum Annalium monumentis Aſſertorem humani generis acceperatis?Non vates veſtri tot ante ſæculis prædixerunt? non illud tempus apertis & teſtatis admodum ſignis adeſſe iam & præſens eſſe videtis?nullus eſt ignorantiæ locus, nulla negandi cauſa. Reſponſis diuinorum vatum, & teſtimoniis luce clarioribus,virtute eiuſdem Domini,&præſentia tanti numinis, atque in ipſa comprehenſione miraculis palàm editis conſtricti,deuinctíque tenemini,ne poſſitis inficias ire,vt cogamini confiteri palàm inuiti reluctantéſque. Atque illa manſuetudo ipſius Agni,

tanta

tanta benignitas,& miſericordia, tam inuicta patientiæ magnitudo, tam planè cæleſtis ac diuina virtus, conuictos crudelitatis inhumanitatis,perfidiæ, & impietatis execrandæ teſtatur,in exitu verò tragœdię luctuoſiſſimæ, in vltimo iam actu pleno mœroris ac triſtitiæ,quid lapidum & ſaxorum crepitus? quid velum in duas diuiſum partes? quid ſepulchra mortuorum patefacta? quid in media diei claritate repentina Solis defectio,& orbi terrarum vniuerſo offuſæ tenebræ teſtatæ fuerunt,niſi veſtrorum ſcelerum immanitatem,& tanti Meſſiæ dignitatem excelſam & diuinitatis cæleſtem, & omni cultu religionéque venerandam maieſtatem?ſed hæc de Iudæorum prauitate pro breuitate temporis. Quid verò dicemus de nefariis & ſceleratis aliquot Chriſtianis,qui ſic viuũt ac ſi Chriſtum non haberent auctorem principémque ſuæ ſalutis? ac ſi Fidem illius ſanctiſſimam,mandatáque diuina non tenerent, qui ſuis ſceleribus & flagitiis in crucem quotidie tollunt Aſſertorem tantum,atque illius manus pedéſque diuinos traiiciunt millies diritate clauorum. Qui in ſanctiſſimum latus haſtam omni vi contentionéque brachiorum coniiciunt & intorquẽt: ſiccine homines iſti prandia faciant lautiſſima, concelebrent conuiuia magnificentiſſima,cibis omnibus ſe inferciant, & vina veterrima ſuauiſſimáque bibant, cùm tibi Chriſte Ieſu ſitienti, in tantis anguſtiis & cruciatibus mortis acerbiſſimis felle permiſtum acetum præbuerint Iudæi. Oblectent iidem ſeſe lepore & ſuauitate verborum conditis ſermonibus paraſitorum,detrahant de honore bonorum & ſplendidorum hominum,imminuant famam & opinionem aliorum partam,periuria vſurpent, probra & maledicta coniiciant in omnes,verbis ſeſe efferant, & omni iactatione

ne ſuperbiſſima, cum Iudæi crebro motu corporis frequenti iactatione capitis, omni ſpeculatione deformi vexent & inſectentur verbis petulantiſſimis Aſſertorem generis hominum? ſiccine lectos ſterni faciant molliſſimos, veſtitum & cultum corporis pretioſum, domum amplam & ornatam, lauta magnificáque ſuppellectilia quærant, cùm Chriſtus in cruce pendeat nudus & ſpoliatus veſtibus, frigori ſæuienti ventíſque flantibus expoſitus multò ſæuioribus? ſiccine illi appetant honores, ſitiant dignitates huiuſce ſæculi, cum Ieſus ipſe tanto cum probro ac dedecore ſublatus in crucem aſpiciatur! O crux ſanctiſſima, domus Dei Immortalis, ianua cæli, terra omnibus bonorum copiis affluens, perfugium ſalutis & receptaculum tutiſſimum. Tu es arbor illa vitæ fructuoſa ac fœcunda, fructibus vberrimis ac præſtantiſsimis æternæ vitæ onuſta: tu ſcala illa Iacob terram cum Empyrea ſede coniungens, per quam diuini ſpiritus in terrarum ſedes deſcendunt, homines in cælorum domicilia conſcendunt, tu es illa petra quæ Virga Moiſis percuſſa vim ingentem aquarum profudit ad multitudinis ſitim explendam. Tu es illa petra Patriarchæ Iacob, oleo perfuſa, & in celſiorem ſublata locum, pignus & memoria fœderis & amicitiæ initæ ſempiterna: tu deníque botrus è terra melle lactéque fluenti delatus, calcatus & expreſſus in torculari Crucis ad ſalutem hominum & fœlicitatem conſequendã. Cur cultores Chriſtianæ Religionis ad te non confugiunt? Cur in ſuis miſeriis & ærumnis tuam opem non implorant. In te, in te Chriſte Ieſu oculos coniiciant, te medicum ſuum & paſtorem, te Regem & Dominum præpotentem, te ſuum vindicem & aſſertorem pendentem de cruce cùm videant, te quærant, te obſecrẽt

& imiten

& imitentur,te velint & vnicè diligant, nihil præter Crucem, præter Chriſtum Cruci affixum verum ac ſolidum intelligentes. Per Crucem tuam ſanctiſſimam, per manus & pedes clauorum diritate tranſfixos,per latus haſta terrifica traiectum, per mortem deníque tanta cum alacritate pro genere hominum oppetitam, fac vt Crucifixi Ieſu virtutis ac donorum participes in cæleſtem Beatorum aulam veris ac ſempiternis bonis in perpetuum redundaturi conſcendãt.

De lamentatione Virginis propè Crucem, ex ſuperioris Exercitationis præceptionibus.

CVm Virgo Maria Corpus Chriſti Ieſu ſanctiſſimum iam ablatum de Cruce ſumpſiſſet in brachia & in ſinu gremióque ſuo collocaſſet,pro puluino brachium capiti diuino ſubiiciens ſiniſtrum:quantum doloris acceperit, quantum lacrymarum profuderit, dictu profecto eſt incredibile:nam primùm oculos illos collacrymantes in os & corpus Filij ſui coniícere, defixis & ſtupentibus oculis intueri, reſpicere, contemplari, mox faciem ſuam, in os vultúmque filij amantiſſimi deiicere, & filii ſanguine os cruentare ſuum,lacrymis faciem ſpargere Chriſti Ieſu cruentatam,& inter ſpinas illas,& aculeos acriter vulnerantes faciem verſare ſuam, oſculari ſæpè,ac ſæpius, nec auelli poſſe magnitudine doloris infiniti ab ore vultúque filij ſui amantiſſimi videbatur. Cùm verò paululùm ſuſtulit caput,& ós ſuum, & oculos in faciem filij diuinam coniecit,cùm caput illud ſpinarum aculeis, tot ex omni parte patentibus feneſtris pertere-bratum,deformatam faciem,& ſputis reperſam plu-

rimis

rimis labia leporis & ſuauitatis pleniſſima, fœdata adeo, liuentiáque manus illas clauis traiectas, pectus patens & apertum, pedes perfoſos totum corpus mille plagis ac vulneribus conciſum aſpiceret, & proloqui non poſſet, præ dolore, præ ſenſu maximo acerbiſſimóque, quid verborum illam tacito ſecum animo feciſſe coniiciemus? cæleſtes ac diuini ſpiritus flete cum Virgine ſanctiſſima, flete ſedes cælorum celſiſſimæ, flete orbes globíque cæleſtes quæque toto Mundi ambitu continemini, fletum & lacrymas Mariæ comitamini. Complectitur Mater corpus filij diſcerptum ac dilaniatum, acriter vehementérque conſtrictum pectori ſuo admouet, & loqui ſecum incipit animo mentéque cæleſti. Eſtné hic filius ille Nazarenus, filius meus amantiſſimus Ieſus, quem interuentu ſpiritus diuini concepi, quem tanto gaudio & voluptate edidi in hanc lucem, cuius natalitia cæleſtes ſpiritus diuinis cantibus concelebrarunt? Vbi ſpeculum pulchritudinis eximiæ? vbi ſplendor oculorum? vbi claritas oris diuini? vbi ſuauitas & dulcedo ſermonis? vbi conformatio corporis tanta lineamentorum compoſitione decorata? nihil voces meæ, nihil taciti clamores valent, mutuſne & elinguis es? oculi lucem amiſerunt iucundiſſimam? non modò vetus dignitas non eſt, ſed ſumma apparet deformitas, vita extincta, lux obſcurata, pulchritudo deformata cernitur. Quæ illæ manus, quæ tantopere faciem & os cæleſte deformarunt? quam manibus meis coronam capiti ſpinarum impoſitam attrecto? quod intueor vulnus in tuo latere ſanctiſſimo factum? O ſummum Dei ſacerdotem, quæ meis oculis in tuo corpore intueor impreſſa inſignia? quis maculis aſperſit & notauit fœdiſſimis ſpeculum, & pulchritudinem cæli clariſſimam

riſſimè?hinc ſunt oculi Solis ſplendore clariores? hæne manus, quibus à mortuis excitabantur homines? hocne os illud cœleſte, vnde quatuor flumina paradiſi profluebant?fili mi,dulcedo mea,ex me nate,caro & ſanguis Mariæ,vnde hæc tanta tamque vehemens concitata tempeſtas? qui fluctus ac procellæ, vim in te ſuam incitatam contulerunt? fili mi, Chriſte Ieſu, quid mihi fiet in poſterum, quid Matri Mariæ ſine te? quonam deinceps ibo? Quis opem & auxilium feret? cùm viri, cùm mulieres Mariam adeant, vt à Filio ſuo opem & auxilium in ſuis miſeriis & periculis impetrent, vt tua virtute cœci lucem oculorum, claudi inceſſum, muti ſermonem, & aliis membris quibuſcunque capti liberam ſolutámque functionem recuperent, quodnam illis reſponſum largiar? mortuum iam, & inimicorum crudelitate peremptum, parentem generis hominum, perfugium & anchoram tutiſſimam, ſolatium & leuamentum afflictorum vnicum reſpondebo? Fili mi, Ieſu mitiſſime, requies antea,ſuauitas & iucunditas Mariæ,modò gladius acerrimus & telum doloris maximum, quidnam obſecro mali feciſti? quidnam ſceleris admiſiſti, cur Iudæi te ſuſtulerint in crucem ignominioſam? quænam cauſa mortis tam crudeliter allata, hæcne merces,hoc præmium virtuti perſoluitur?ſic homines grati ſunt ac memores beneficiorum acceptorum? vſque eò procedere potuit peruerſitas & nequitia Mortalium? vſque eò bonitas etiam progredi, miſericordiaque Dei immortalis infinita? tantopere maieſtas diuini numinis peccati prauitatem odit & execratur? tanta eſt ſeueritas tam grauis ac vehemens vindicta diuinæ Iuſtitiæ?tanti denique Deus immortalis ſalutem hominum & vitam immortalem facit?O ſuauiſſime iucundiſſimeque

Ieſu: te filium, te patrem, te ſponſum, te Magiſtrum, te ſocium & comitem, te meum ſolatium, meum leuamentum, dulcedinem, ſuauitatem, ac requiem habebam: modo patre, ſponſo, præceptore, ſocio, iucunditate, ſuauitate, deliciis meis, requie, & bonis omnibus orbata ſum, te mihi ſublato Ieſu ſanctiſſimo, mitiſſimoque. Non iam videbo Ieſum meum ingredientem domum meam, feſſum, & defatigatum ex itineribus, non ampliùs abſtergam faciem tuam vultumque diuinum, ſudore manātem plurimo, tum ardorem Solis patientem, non perferentem moleſtias itinerum & aſperitates maximas reficiam ac recreabo, non te diſcumbentem menſæ cum Maria, & cibum manibus tuis ſanctiſſimis capientem, & reficientem animū meum præſentia tui numinis aſpiciam. Extincta iam eſt Mariæ gloria, iucunditas & lætitia Mariæ ſublata, abiit & exceſſit: hinc mœror, hinc luctus, hinc ſolitudo, hinc lamenta Mariæ incipiunt: non loqueris verbum vllum mi Ieſu? nullum verbum parenti tuæ facis, Agne mitiſſime. O diuinum os ac cœleſte, cuius ſuauitate tot hominum millia à mœrore ad lætitiam traducta fuerunt. Cuius virtute tot muti & elinques loquuti ſunt, cur ita ſiles & obmuteſcis, neque matri tuæ vno ſaltem verbo reſponſum largiris? cur vel legatum aliquod ad animi mei conſolationem, & ad tanti ſaltem doloris leuamentum non relinquis? tua venia facultateque conciſſa. Capiam legatum iſtiuſmodi, coronam hanc crudeliſſimis ſentibus in circuitu refertiſſimam, hanc haſtam ſanguine tuo ſtellantem iure hæreditario accipiam, has gemmas & margaritas pretioſas in animo reconditas & abſtruſas ſeruabo, in viſceribus meis inhærebunt claui tam acuti, in medullis & præcordiis hærebunt infixi ſpinarum acri-

ter

ter pungentes aculei, tuę virgæ, tua crux ſanctiſſima. Hanc ego hæreditatem opimam & præclaram, hanc bonorum partem præcipuam, quæ hæres ſum, quæ iure ac legibus in filij mei bona hæres debeo ſuccedere deligam, & per omne vitæ meæ tempus conſeruabo. Quàm breues ſunt voluptates & gaudia huiuſce ſæculi? quàm grauis & acerba doloris magnitudo, quem dolorem affert poſt ſecundam fortunam flatus aduerſus. O Bethleem & Hieroſolymæ quàm longè alij fuerunt & diſſimiles admodum dies, quos in vtraque ſede, mœſtos ac lætos, triſtes & iucundos egi: illa nox Natalitiorum filij mei, quàm plena iucunditatis ac lætitiæ, dies hæc quantum mœroris & acerbiſſimi luctus affert? quantis illa nocte ſuauitatibus & iucunditatibus cœli, quantis opibus ac diuitiis cœleſtibus abundaui: in quanto nunc mœrore ac dolore ſum? quibus anxietatibus, & anguſtiis conflictata? quàm inops & rerum omnium egens. O paranymphe cœleſtis, ô diuine Gabriel, vbi ſalutationis antiquæ laudes ampliſſimæ? vbi cumulus ornamentorum, vbi tantus honos, & immortalis gloria tributa? Non immeritò aſpexiſti turbari Mariam, & expectare quorſum euaderet tantę legationis glorioſa celebritas, & diuina prædicatio: laudes enim & præconia tanta conſequi debebat doloris magnitudo & crux acerbiſſima, non afficit ſui ſtudioſos, & cultores ſui nominis maximos, ſuis donis ac muneribus maximis Deus immortalis, niſi expectans mutuam cœleſtis gratię virtutiſque impertitæ viciſſitudinem plurimam; nunquam honorem oneris expertem, neque principatum difficultatibus vacare maximis, neque gratiam labore liberam ac ſolutam eſſe Maieſtas diuina voluit: id temporis me gratia cœleſti plenam appellaſti, modo doloris acerbitate

magnitudinéque premor ; id temporis fœlicem ac beatam præ reliquis dixiſti mulieribus,modò prę cunctis anxiam afflictamque vides , id temporis Deum ipſum nunciaſti cum Maria eſſe , mecumque commorari ſede ac domicilio ab infinita ſæculorum æternitate delecto ſuæ maieſtatis , modò mecum præſens eſt,& adeſt , ſed mortuus, & vt aſpicio , crudeliſſima morte peremptus. O maxime generis humani vindex & Aſſertor benigniſſime: commeruine iſtud mali, quod tãtum edito te ſuſceptoque in hanc lucem gaudium & voluptatem accepi? in culpane fuit illa lætitia incredibilis, qui tibi lac ſuggenti, & vberibus maternis inhianti mammas in os diuinum inferebam? Errauine fortaſsè , cùm in tuis oculis , in tuo ore vultuque acquieſcebam , neque à facie cœleſti oculos deiiciebam vnquam? cùm te præſentem viderem, cùm tuum ſermonem audirem , cùm tota ex ore tuo cœleſti diuinaque penderem , neque poſſem tantæ ſuauitatis, tantæ iucunditatis magnitudine meum vnquam explere ſatis animum? Peccauine , & contra tuam diuinam voluntatem veni,quæ carum adeò,quę tam eximium ſemper, quæ te meam voluptatem,quę meas maximas delicias & amores habuerim,duxerim ſemper. O Pater Æterne , ô pie miſericorſque Deus valde humani generis amans , & grauis ac vehemens in Filium. Tu noſti optimè fluctus & tempeſtates animi mei vehementiſſimas , tu teſtari potes toties Mariam mortem oppetiiſſe crudeliſſimam, quoties filius Chriſtus Ieſus virgas, quoties vulnera plagaſque grauiſſimas ſuo corpore excepit. Sed adhuc præ cunctis mulieribus vexata conflictaque grauiſſime , pro tanto dolore , pro tantis acerbitatibus , & pro cruciatibus huiuſmodi gratias tibi immortales ago. Id mihi ſatis
eſt,

eſt,te velle ſempiterne Deus, vt ego velim & appetam, & depoſcam, dummodo tibi collibitum fuerit mucronem in viſcera libens ac lætans infigam, pro beneficiis & pro doloribus, pro rebus ſecundis & aduerſis ad laudem & honorem maieſtati tuæ cœleſti tribuam. Cœleſtes ſpiritus numen tuum eximiis laudibus efferant, his te lacrymis meis maieſtatem tuam extollam: ſed obſecro te Pater Æterne, ſi tuæ bonitati collibitum fuerit tres & triginta continuos annos laborum & acerbitatum mearum pleniſſimos recorderis, his contentus eſſe velis, quos totos annos doloribus & cruciatibus acerbiſſimis nunquam vacuam me quidem legiſſe tu teſtis es optimus. Ab illo pũcto temporis cum calicem harum acerbitatum Symeon mihi prædixit in templo mediis meis lætitiis ac iucunditatibus, ſemper interuenit huiuſce diei memoria, ſemper illius recordatio abſtulit gaudium, & crebris incurſionibus viſcera Mariæ perculit in præcordiis inhærens acerrimè. Certò ſcio prouidentia ſingulari, maximoque tui nominis conſilio conſtitutum iſtud ac deliberatum? vt particeps eſſem & conſcia tanti myſterij, quamque filius ab illo puncto temporis cum conceptus fuit in vtero meo, cogitatione complexus fuit, & ante oculos crucem habuit, vt mater etiam animo ſuo complecteretur, & in præcordiis fixam habere nunquam deſineret, ſed ſi diuinæ tuæ maieſtati collibitum fuerit, ſtatue iam tandem modum hiſce laboribus & cruciatibus & acerbitatibus meis, vt cum filio meo moriar mater & ſepeliar, nec ab illo diuellar in morte, quem viuens in oculis & in animo geſſi ſemper, atque adeo in præcordiis infixum & inhærentem nunquam habere deſij. O mors cur adeò crudelis, vt ab illo me abſtrahas, in cuius vita

conſiſtebat mea. Interdum crudelior videris in conſeruanda, quàm in auferenda vita. Quàm benigna, ac miſericors eſſes, ſi de medio vtrumque abſtuliſſes: ſed crudelis in auferendo filio, crudelis etiam in matris incolumitate ſeruanda. Hæc ſecum tacita Virgo loqueretur, à cuius luctu & lacrymis Ioannes & Magdalena non abſtinerent. Ioannes ſic loqueretur complexus corpus præceptoris ſui. O præceptor optime, & ſumme præpoténſque Domine, quis me diſciplina cœleſti, & arcanis diuinis imbuet? ad quem dubitationes meas & quæſtiones deferam in poſterum? in cuius brachiis complexúque acquieſcam? quis me participem diuinarum rerum faciet? quæ hæc tam ſubita repentináque conuerſio? Nocte cœnæ cœleſtis cum diſcipulis concelebratæ recondita & abſtruſa cœli myſteria diſcebam, in complexu tuo ſuauiſſimum ſomnum capiens, & in brachiis tanquam in puluinis molliſſimis acquieſcens, modo gratiam referre videor te ipſum in meis mortuum, & acerbiſſima morte confectum ſuſtinens. Hæccine facies illa diuina, quæ in monte Thabor immortalis gloriæ ſplendore circumfuſam aſpexi? hæccine facies Solis ſplendore clarior & illuſtrior? hoccine corpus, quod radiis omni luce clarioribus & illuſtrioribus in montis illius ſummo vertice micabat, & ſplendebat diuinitatis claritate cœleſti? lugebat etiam & flebat acerbiſſime Magdalena & pedes amplectens & conſtringens Aſſertoris Ieſu clamabat. O lumen oculorum meorum, ô remedium vnicum, & medicina ſalutis meæ: ſi me pondere peccatorum oppreſſam, ſi grauitate ſcelerum ac flagitiorum conflictatam meorum me aſpexero: quem adibo? cuius opem & auxilium implorabo? quis vulnera, quis plagas meas ſua virtute ſanabit?

bit? quis opitulabitur mihi Magdalenæ? quis meas aget partes, & ex Phariſæi ore ac ſermone defendet? quos ego pedes aſpexi, quos ſplendore ac nitore vidi, cùm ad plantas prouoluta ſupplex & lacrymans veniam petebam ſcelerum meorum; cùm rigabam, cùm perfundebam lacrymis, cùm capillis meis extergebam pedes tuos ſanctiſſimos, cùm illis acquieſcebam, cùm oſculabar, cùm debita demiſſione colebam, cùm in illis medicinam & leuamentum inueni, quos & quam longè alios, atque modo clauis transfixos, adeò deformatos, & ſanguine manantes video, ô lux ac vita mei animi. Egone te dicar amare? te vita mea cariorem habere? quem videam mortuum? non diſrumpar, diuellárque dolore. In hunc modum flebat & lamentabatur omnis ille cœtus, & corona ſanctiſſima lacrymarum largo flumine ſpargẽs corpus Chriſti Ieſu ſanctiſſimum, quod ſyndone inuolutum, & in feretrum impoſitum, in ſepulchrum in quod antea nemo fuerat illatus, efferunt omnes, & honores ſepulchri recentis afficiunt, ſepulchrum ſaxo fuit obductum, ſed cor Virginis obſcura mœroris caligine.

De ſolitudine Virginis Mariæ, ex locis ſuperiorum exercitationum.

FErreus equidem erit ille & omni diritate tetrior, qui ſolitudinem Virginis non ſentiat, & dolere non ſtudeat totum hoc triduum ſanctiſſimæ Matris orbitatem Quam videre videor concluſam in cubiculo, & in remotiore quondam angulo latentem & abditam, feneſtris ac foribus occluſis in luctu ac mœrore iacentem: nec quidquam eſſe quod illam conſolari queat, mortuo & è viuis crudeliter ablato Chriſto Ieſu cariſ-

ſimo ſuo filio. Quid enim agat illa niſi flere, niſi gemere, niſi lamentari, quæ tantum boni amiſerat, quæ tantum ac tam inclytum filium, nulla ſua culpa, nullo ſcelere ac peccato, ſed bonitate potiùs, & incredibili virtute, omníque ſanctitatis laude cumulatum, ipſum auctorem virtutis, & principem innocentiæ, tam crudeliter tractatum, tam indigniſſimis modis vexatum, omni diritate confectum & vita ſpoliatum videat. Repetebat memoria pulchritudinem filij veterem, dignitatem oris & lineamentorum omnium conformationem, illam antiquam grauitatem, tanta comitate coniunctam, tantum in ore leporem, tantam in ſermone ſuauitatem, omni melle dulciorem, virtutem & ſanctitatem abſolutam, magnitudinem & præſtantiam miraculorum, & illam diuinitatem cum natura humana tam admirabili ſocietate coniunctam. Redigebat in memoriā legationem Gabrielis & nuntium ab æterno ſibi Patre miſſum, tot & tam innumerabiles laudes, tantum cumulum virtutum maximarum fœlicitatem & diuinitùs adiunctam fortunam Filij Dei immortalis in vtero concepti interuentu ſpiritus diuini, nulla filiæ Virginis labe, nec accepta offenſione minima. Recordabatur natalitia Chriſti Ieſu, veniebant in mentem cantus diuinorum ſpirituum, cultum & adorationem, tanta cum demiſſione tributam ab paſtoribus, & illum ex remotiſſimis orbis terræ partibus aduentum Regum Magorum, cum nominis immortali gloria ſibi comparata. Denique præſtantiam in genus Iudæorum, quæ mens cogitare poſſet perpendebat & contemplabatur: ſingula Virgo meditabatur, & conferebat ſuperiora cum præſentibus, natalitia cum morte filij, honorem cum ignominia, laudes & honores cum probris & contumeliis, dignitatem cœleſtémque

que Chriſti Ieſu cum indignitate crudelitatéq; Iudęorum,beneficia cum maleficiis hoſtilibus, tantam pulchritudinem cum tam inſigni deformitate, veterem formam & ſpectatam figuram,cum deformata, fœdatáque corporis & oris præſtantia, denique manſuetudinem tanti Agni, cum impietate feritatéque Solymorum,robur & magnitudinem patientiæ cum comprehenſione,cum virgis, cum probris omnibus & allata morte crudeliſſima. Hæc omnia quoniam proloqui non poſſet,præ ſenſu, præ dolore maximo ſecum ſic agitaret,verſarétque animo,vt ſe ipſam modo, ſæpe filium,inimicos,aliquando interdum Patrem Æternum alloqueretur. Obteſtaretur cœlum, imploraret diuinos ſpiritus,& hanc vniuerſam molem & machinam in ſuos luctus& lacrymas adduceret.Cur illa tuorum natalitiorum gaudia in mœrorem eſſent luctúmque conuerſa? cur cantus diuinorum ſpirituum in dolorem & lacrymas mutati? vbi,diceret,laudes Gabrielis,vbi lætitia nuncii allati? vbi fœlicitas fructus cœleſtis? ſiccine Dominus mecum eſt, quem non viuum ſed mortuum & ſepulturæ mandatum video? me præ cunctis mulieribus fœlicem aç fortunatam Gabriel prædicauit, quam nunc mœſtam adeo & in luctu lacrymíſque iacere neceſſarium eſt,magis vexatã,magis conflictatam, quàm omnes, quotquot caſibus & ærumnis acerbiſſimis in orbe terrarum vniuerſo,premuntur conflictantúrque miſeræ calamitoſǽque mulieres.Quid commeruiſti fili, qui ſanctitas es & innocentia, virtus abſoluta, perfectáque gloria Beatorum, lætitia diuinorum ſpirituum, exemplar conſummatæ perfectionis,ſpeculum pulchritudinis immenſæ, fons perennis & inexhauſtus ſapientiæ, effigies & ſplendor Patris Æterni, Deus ſummus & immortalis, opi-

fex & architectus cœlorum, potentiſſimus Regum & Imperatorum huius ſæculi maximorum Dominus? itane ſanctitas ſuppliciis nequitiæ innocentia pœnis facinoroſorum afficitur. Virtus æquè atque vitium & ſcelus mulctabitur? gloria pro dedecore & ignominia ducetur? lætitia in mœrore & luctu, in ſordibus & ſqualore iacebit? exemplar virtutis abſolutæ feret latronis & heluonis, & ſcelerati dedecus & ignominiã, ſpeculum pulchritudinis maculis & notis omnibus turpitudinis aſpergetur? ſapientia feret pretium ſtultitiæ, imago diuini numinis maculabitur, ſpeculum pulchritudinis notabitur labe deteſtandæ fœditatis. Deus ipſe virgis cæditur, & ſpinis coronabitur, atque adeo vim & potentiam ſui numinis occultabit, vt infirmitas habeatur, & imbecillitas ſumma, quas ergo virgarum notas in tergo ſanctiſſimo, quas plagas & vulnera grauiſſima vidi. Quam præcipuè in medio tergo plagam luculentam diſruptis diſcerptíſque omnino carnibus tuis integerrimis. Cùm crucem humeris comportabas, non fune de collo pendente conſtricto corpore procedebas ſpinarum aculeis acerrimè transfixus? Quæ illa Regis præpotentis inſignia? non auro gemmíſque micantibus diadema fulgebat in capite: ſed ſentes & ſpinæ terrificæ eminebant? non torquis collum circũdabat pretioſis, ſed funis aſperrimus craſſiſſimúſque, non nitor corporis & ornatus Regiam præferebat majeſtatem, ſed deformis & contempta purpura fœdabat, dedecorabátque corpus tuum. Non faſces Regiæ Imperatoriæque majeſtatis præferebantur, ſed damnati & ad mortem ignominioſam deducti, non pompa & apparatus Regius ornabat tuam celſitatem, ſed tumultus & ſtrepitus ſatellitum mortem & ignominiam prædicantium non ad

arcem,

arcem, non ad ſolium, ſed ad mortem ad patibulum deducebaris, non vlla miſericordia, non benignitāte, quæ damnatorū pœnam aliqua ex parte leuare videtur, ſed inaudita crudelitate, ferináq; immanitate ſudans & anhelās, & cum pondere Crucis grauiſsimo, tu voce præconis ignominiæ dedecoríſq; pleniſsima. Cùm verò in crucem ſublatus fuiſti, quàm inimici non exercuerunt crudelitatem? quod impietatis genus non exprompſerunt, cum impetu magno terrificóque fragore, crucem, cui iam affixus eras in foramen deiecerunt imum hoſtes immaniſſimi. Atque id temporis cum tremefieri membra totius corporis ſanctiſſima, partes diſcerpi dilacerarí que magis neceſſarium erat. Mitto felle miſtum acetum, quod ad ſitim explendam ſatellites crudelitatis porrexerunt. An oculos illos obrutos pallidam faciem, os deformatum, ſublatum pectus, corpus nudatum, expoſitum frigori flatibúſque ventorum ſine ſummo dolore recordari poſſumus. Nunc in meum latus extorqueri viſa eſt, & pectus traiicere ac vulnerare cor Virginis haſta vi ſumma cōtentionéque immiſſa brachiorum. Nunc mortuus & ſepulturæ mandatus in meis hæres præcordiis ac viſceribus Ieſu ſanctiſſime, tuas virgas, tuas ſpinas, tuam Crucem, tuam mortem perpetior: nec quid agam ſcio, dum delicias meas, & amores, vitam & ſuauitatem, tātam virtutem & ſanctimoniam, tantam pulchritudinem & ſplendorem, ſapientiam Patris, & gloriam cæleſtis aulæ Chriſtum Ieſum à me ipſa video abſtractum crudeliſſiméque diuulſum, atq; adeo vita per tantam impietatem orbatum: ſi parentes quæ filios aliqua virtute præditos amiſerunt, quāquam cum honore ſepultos videant, ſeipſas continere non poſſunt, quin lacrymas effundant accerbiſſimas,

mas, & in mœrore & ſordibus iaceant multos dies luctu ac lacrymis propè confectæ: Quæ filium interuentu ſpiritus diuini conceptum & nulla labecula virginitatis editum in hanc lucem, filium Patris Æterni Deum ipſum & opificem cœlorum amiſi, quo ſenſu, quo dolore afficiar? Vos petræ ſaxáque diriſſima, horrendo diſciſſa fragore, & veſtris omnino fuiſtis euulſa ſedibus. Vos ſepulchra mortuorum teſtamini, quæ patefacta è ſinu complexúque veſtro multorum corpora emiſiſtis in hanc auram vitalem. Tu deníque teſtare fulgentiſſima diei lampas Sol ipſe ſplendidiſſime, qui tantam facinoris immanitatem execrans offudiſti tenebras orbi terrarum vniuerſo, ablata de medio diei luce clariſſima. Et non mœroris caligine ac tenebris obſcuriſſimis obducètur animus Mariæ cum mutæ res, lapides ipſi expertes rationis, cuncta quæ creata ſunt, lugeant & fleant, quomodo, qua ratione poſſunt creatorem ſuum. Quantum lacrymarum effuderit Ioannes Euãgeliſta aſpectu præceptoris mortui, quid memoria repetere poſſet arcana cæleſtia in ſinu complexúque præceptoris accepta, quot diuinitatis Chriſti Ieſu in genus hominum meritorum cõmemorare ad augendum amplificandúmque ſuum dolorem, vos ipſi, Auditores, cogitate. Non obliuiſcamini Magdalenæ in Chriſtum Ieſum amorem ardentem & inflammatum, in hunc Dominum charitatem accenſam & flagrantem, non modo ad Domini pedes iacentem & collacrymantem, petentem veniam peccatorum, in ſuam gratiam Chriſtus Ieſus accepit, ſed paſtu diuinæ meditationis deliciis & iucunditatibus Beatorum mirificè recreauit, atque ad eam, quam ex ſacris litteris accepimus abſolutæ ſanctitatis amplitudinem euexit. In quanto illa mœrore ac luctu iacuerit

rit, monimenta Patrum grauiſſimorum teſtatum poſteritati reliquerunt. Cuius ſi dolor inconſolabilis videbatur, ſi mœrebat & angebatur incredibiliter Ioannes Euangeliſta, ſi viſus fuit elemētorum ſenſus apertè cunctorum & Solis repentina defectione mors Domini generi mortalium denunciata fuit vniuerſo, ſi parentes filiorum mortem ita dolent & lamentantur optimorum, quæ vnicè diligebat, Chriſtum Ieſum; quæ conſcia tot myſteriorum, conſcia diuinitatis, conſcia virtutis diuinæ, quæ præ cunctis mulieribus tantis donis ac muneribus diuinis affecta fuerat, quæ tantam ſcientiam & notitiam habuerat, & omnium fuerat manſuetiſſima, mitiſſimáque mulierum ſecundum filium ſuum omnium virtute ſanctitatéque excellebat, ab Æterno Patre ad Matris filij ſui dignitatem ab infinita ſæculorum æternitate delecta, & filium & parentem, & ſponſum, & fontem bonorum omnium Chriſtum Ieſum recognouerat, quo mœrore, quo dolore, quo poſtremò ſenſu acerbiſſimo ob filij tanti mortem crudeliſſimam afficeretur? O belluam efferam, ô feram immanem; ô monſtrum dirum & execrabile peccatum. In quas anguſtias duo hæc lumina cælorum matrem & filium adduxiſti. Tu peccator poſt plagas, poſt vulnera Chriſto Ieſu facta, poſt tot iniurias & contumelias tanto Domino impoſitas, poſt virgarum diritatem, poſt ſpineam coronam, poſt crucem & mortem filio Mariæ allatum, Mariam Virginem ſanctiſſimam & Matrem Chriſti Ieſu digniſſimam in tantum mœrorem & luctum attuliſti; tu flagris, tu ſpinarum aculeis cor & viſcera Mariæ ſauciaſti, tu haſta cor eiuſdem Virginis traieciſti, tu poſtremò morte crudeliſſima Virginem confeciſſes, niſi ad humani generis ſalutem, ad Eccleſiæ naſcentis

vtilita

vtilitatem dono ac munere diuino Pater Æternus ſua cælesti prouidentia conſeruaſſet: ſi te non mouerunt adhuc vulnera filij ſui: ſi non commouerunt cruciatus & acerbiſſima ſupplicia, ſi virgæ, ſi ſpinæ nihil adhuc apud te valuerunt: ſi mors oppetita pro ſalute tua cor ferreum & ex adamante factum non flexit ad pietatem vt tui ipſius, vt animi tui miſerearis, ne ruas cæcus ac præceps in exitium tuum, nec te præcipitem agas in inferorum regiones, obſecro matrem hãc intuere, reſpice mœrorem & luctum, reſpice lacrymas illius acerbiſſimas, reſpice præcordia Virginis Mariæ doloris magnitudine perfoſſa, reſpice Reginam cœlorum, ianuam paradiſi, imperatricem diuinorum ſpirituum, tui cauſa, tuis ſceleribus in filium admiſsis in tanto luctu ac mœrore iacentem. Per luctum Virginis, per cruciatus acerbiſsimos, per lacrymas, per ſolitudinem tantæ Reginæ peccare deſine in poſterum: & cum illa luge mortuum & ſepultum Chriſtum Ieſum. Ille qui pius eſt & benignus precibus tantæ Virginis animum durum ac ferreum cera ipſa molliorem ac leniorem reddet.

In eum qui alapam inflixit in Annæ Pontificis æde, ex ſuperiorum Exercitatio-num Locis.

ARdet animus, nec ſe continere poteſt, Audaciſſime homo, quin facinoris tui audaciam oſtendam pauciſſimis ſaltem verbis. Et quanquam audaciæ magnitudinem intolerandam digne ſatis non oſtendero, factum tamen audax & ſceleratiſſimum proferam. Cerno enim mentis oculis Chriſtum Ieſum in Annæ domo luporum immaniſſimorũ multi-

tudine

tudine circumuentum, qui Dominum tantum accuſant, hoſtes, & arguunt ſeditionis, quæ ab auctore innocentiæ procul abſunt, & conſtrictum vinculis acerrimis Agnum mitiſſimum, Annæ percontationem audientem & ad veſtram accuſationem iniquam & ſceleratam nihil verbi facientem reſpondentem duntaxat ad ea, quæ de ſermone, de verbis, qui præſentes fuerant, percontarentur. Oſtendebat autem ſe nihil occultè, palàm autem omnia & in templo colloquutum fuiſſe, quo multitudo Iudæorum omnis ad illum audiendum magno ſæpè concurſu confluerat. Vix verbum hoc ex ore Chriſti Ieſu exierat, cum proiecta & effrænata audacia miniſter vnus ex ſacrilegorum hominum turba brachium intendens, manum apertam ſuſtulit, & quanta vi potuit, vt fragore multo perſonaret palatium, Aſſertori Ieſu colaphum infregit, quínque digitos in illa cæleſti diuináque facie relinquens expreſſos. Rubere ſtatim os Aſſertoris, videri notæ ſignáque ictus vehementer infixi, notata facies, quínq; digitorum numero inſigniter inuſta roſas ſpirare flagrantes, neque Agnus mitiſſimus ſe commouere. Cùm miniſter argueret illum inurbanitatis, & obiicerit honorem & dignitatem Pontificis ſuo reſponſo violatam, nullum aliud Ieſus proloqui verbum viſus eſt, ſed iubere quęrere de miniſtro duntaxat, quinam crimen & culpam teſtaretur, proferret in publicum: ſi nihil meruiſſet, cur ita cederet? illud eſt primordium luctuoſæ Chriſti Ieſu tragediæ, ab hoc audaciſſimo ſceleratiſſimóque miniſtro factum initium inuadendi in os & in faciem Aſſertoris Ieſu. En faciem illam omni venuſtate pulchriorem deformatam inflicti colaphi crudelitate, imaginem pulchritudinis ictus vehementiſſimi contentione perturbatam ſplédorem

dorem Solis radiis illuſtriorem digitis audaciſſimi hominis turpiter obſcuratum, exemplar Patris Æterni manus iſtius audaciſsimæ turpitudine fœdatum. En ſpeculum Mariæ chriſtalino fulgore clarius, fœditate ſpurciſſimæ dextræ inquinatum. Non hic rubor ille naturalis, omni rubore clarior & illuſtrior, roſarum pulchritudinem obſcurans, non forma cæleſti ruboréque diuino ſplendens, ſed prauitate mortalium notis inuſtis ad dedecus & ignominiam maximam. Quòd ſi repetere memoria volueris tanti Domini pulchritudinem, & eximiam illuſtrémque dignitatem, formam figurámque ſpectatam, vincentem omnium pulchritudinem, & ſplendorem obſcurantem virorum. Conſidera fontem eſſe pulchritudinis eximiæ, ſpeculum cæleſtis diuinæque claritatis, interuentu ſpiritus diuini in vtero Virginis Mariæ conceptum, & illius decor illuſtris, dignitas inſignis, conformatio miranda, denique cæleſtis claritas & ſplendor, dotes omnes & lumina confeſtim apparebunt. Interim quomodo mortales ex rerum pulcherrimarum aſpectu cōſequi poſſunt huiuſce Domini pulchritudinis diuinæ particulā aliquam. Complectamur illum mentis oculis illa trāquillitate frontis, ſplendore oculorum, dignitate oris, ſuauitate ſermonis compoſitione corporis, conformatione lineamentorum & in inceſſu, in ſtatu, in motu, ſingulari grauitate, auctoritate cæleſti, dignitate diuina, vt nihil oculis hominum neque cogitatione poſſit obſeruari ex omni parte perfectius, neque quidquam magis abſolutum reperiatur vnquam in aula cæleſti: is inquam; cuius pulchritudo venuſtatem & aſpectū cæli, terræ, omnis generis mortalium obſcurat, à te ſacrilege miniſter, homo nefarie, violatus eſt & ictu colaphi percuſſus. Age quem percuſſeris non animaduertiſti?

uertiſti? in quem irrueris audacia tam effrænata non vidiſti? cedo cauſam, quam afferes impudentiæ tuæ, & furoris rationem. Tu imprimis vnus ex præſentibus, primus ex tanto ſceleratorum grege. Tu princeps & auctor inuadendi: à te cæteri, qui poſtea violarunt Ieſum, qui in caput illius, qui in capillos, qui in faciem irruerunt, occaſionem ad ſuſcipiendum tam immane facinus arripuerunt. Te preeuntem quaſi Anteſignanum ſceleris, Principem tantæ audaciæ conſequuti fuerunt. Quod in Caiphæ æde, tot poſtea ictibus percuſſus idem Dominus, quod tot colaphis nefariè cæſus, quod impetus in illum toties factus, quod facies diuina tegumento veli obducta, quod alia in tam manſuetum & mitem Agnum in eadem domo commiſſa ſcelera fuerunt: tu princeps & auctor fuiſſe viſus es, primùm manus iniiciens ori diuino, & in faciem cœleſtem ictu tam vehementi furenter inuadẽs. At quomodo irruiſti? quem ictum infixiſti? quanta vi, contentionéque manus potuiſti, intendiſti brachium, ſuſtuliſti manum, aperuiſti palmam ſacrilegam, & porrectis & intentis digitis omnibus, audacter in faciem Aſſertoris inuaſiſti. O bellua, ô fera immanis. Tune illam inuadere faciem, tu nos irruere Ieſu Chriſti? tune manibus ſacrilegis gennam appetere? Tune alapam impingere? tune ſignatum os relinquere ictus vehementiſſimi robore diceris? cuius os nemo vnquam aſpicere, niſi ſumma religione, nemo videre, niſi venerabundus & ad tantam maieſtatem prouolutus intueri audebat? Oza, quod arcam Domini tetigerit, & animo retinendi, ne præceps rueret in terram repentina morte confectus humi cócidit. Multi quod templum Domino conſecratum audacia proiecta, cæcoque furore violare auſi fuerunt, pœnas graues

audaciæ ſuæ dementiæque dederunt, tu arcam veram, viuum templum, Chriſtum Ieſum, Deum immortalem aggredieris, violabis, & Ieſum vehementiſſime cædes. En manum tuam in diem ſceleris: en digitos auctores tanti flagitij & notas & veſtigia audaciæ execrandique facinoris in ore Domini expreſſæ ad amentiæ tuæ teſtimonium, memoriamque deteſtabilem tui ſunt illi digiti, tuæ manus & digitorum eſt illa effigies imagoque nefaria. Quid habes quod reſpondeas audaciſſime ſceleratiſſiméque homo? Agni modeſtiam, non oris dignitatem, non in tanta facinoris audacia demiſſionem, admirandamque manſuetudinem animaduertis? non patientiæ magnitudinem, non ad alteram genam offerendam, præbendamque tuæ ſacrilegæ manui promptiſſimam paratiſſimamque voluntatem intueris? Quam affers cauſam audaciæ, quam facinoris excuſationem? Age, purga teipſum de tanto facinore præſentibus? Quod audacter, quod intemperanter, inquis, Ieſus reſponderat Pontifici, Quod mitius dari reſponſum? quod leuius fieri verbum potuit? Quod magis ad Pontificis explendum animum, & ad rei, quam ab illo percontatus eſt Pontifex idem veritatem teſtandam magis appoſitum eſſet? Pontifex teſtimonium quærit, teſtes efflagitat: quos vult, ille, producit Iudæos ipſos inimicos Chriſti Ieſu? Chriſtus Ieſus omne genus hominum, viros omnes, qui in templum ad illum audiendum, confluxerant: qui ſe Ieſum in conuentu maximo frequentiaque verba tanta facientem audierant; omnes adhibet, nullum recuſat, teipſum non excipit teſtem ſceleratiſſime nequiſſiméque homo. Non Ioannem, non Petrum, non aliquem ex diſcipulis, & ſociis & comitibus ſuis profert neminem. An quidquam Domino huic magis in-

feſtum,

feſtum, an quidquam eidem Ieſu magis pernicioſum? Accuſa Ieſum ſi quid audiſti contrarium legibus veſtris feciſſe: ſi quid infeſtum illum diuinis præceptis præſtitiſſe. Non populum concitauit, nō abduxit multitudinem, non à cultu religionéque Dei immortalis abſtraxit. Obiurgauit vitia, increpauit ſuperbiam reprehendit ſcelera, in crimina publicè commiſſa fuit inuectus, & viam ille cœleſtis aulæ patefecit, & ad illam omne genus hominum excitauit. Ita concionatus fuit, conciones robore diuini ſpiritus muniuerit. Ita verba fecit, vt omnes illum loquentem, verbaque faciētem admirati fuerint, ita vobiſcum verſatus fuit, vt illius verbis vita ſanctiſſima integerrimaque conſētanea fuerit. Hanc diuinis operibus, ſtupendis miraculis, omni virtute cœleſti confirmauit. In templo, in templo inquam concionatus fuit, non in remotis ſine concurſu deſertiſque locis, in magno hominum concurſu celebritatéque, non in conuenticulis, nocturniſque conciliabulis, in media lucis claritate, non in tenebris & caligine, Pontificibus ipſis & Phariſæis præſentibus, cum his non colloquutus ſolùm, ſed acerrimè diſputauit, eiſdem non reſpondit duntaxat, ſed ſatisfecit cumulatè atque conuicit ſępiſſimè, magnificéque ſuperans, mutos & elinques reddidit. Ad hos non verba ſolùm fecit, ſed eos inſcios & ignaros ſacrarum litterarum docuit & pręceptis diuinis imbuendos, informandoſque curauit. At ſeruus tu Pontificis, miniſter Annæ, illius pane veſceris, ſumptibus & expenſis aleris, ſeruus Annæ, debes illius honori inſeruire reſpicere dignitatem, & auctoritatem Heri, in Pontificia ſede collocati. Eſto ſeruieris, aut miniſtraris eidem. Demus hoc impudentiæ tuæ, demus audaciæ, concedamus furori: ſed Annas queſtus? iniuriam illam du-

xit, dedit tibi partes vlciſcendi? minimè innuit, vt inuaderes? neque id quidem viſus eſt ſignificare. Cur ergo id facis? tuum illud ſcelus, audacia tua fuit, cæcus ac præceps furor à te factum eſt initium violandi Chriſti Ieſu, fueris miniſter, ideſt ſeruus, infima fortuna, conditione contemptiſſima, obſcuro genere, nullo honore, nulla æſtimatione, ſcelere, perfidia, audacia, impudentiáque notatiſſimus, ſcilicet in brachia, in corpus, in collum inuaſiſti, in aliquam non tam præcipuam corporis partem diſcidiſti, veſtes impuliſti, propuliſti Dominum, aut minitatus, vel obieciſti ſolum os tuum impudens, & ſacrilegum, oculos ardentes, inflammatum vultum. O furia, ô peſtis, ô labes, ac pernicies in faciem, in faciem inquam, in celſiorem Domini partem, in os diuinum inuaſiſti. Quod ſpiritus diuini contemplantur aſſiduè, & illius aſpectu reficiuntur mirandum in modum, quod eſt claritate cœleſti circunfuſum, atque adeò cœlorum pulchritudine, Solis ſplendore, omni quacunque pulchritudine ſpecioſiſſima clariùs & illuſtriùs. Quod cùm vidiſſet Petrus in monte Thabor immortalis gloriæ claritate ſplendidiſſimum, illius ſplendoris magnitudinem admiratus ad tria tabernacula facienda Chriſtum inuitauit. Quid dicam de B. Maria, de Matre Virgine integerrima? Quæ Chriſti Ieſu faciem, delicias ſuas, quæ voluptatem dicebat ſuam, ea ſe oblectabat, illius pulchritudine ſe reficiebat, paſcebat animum, demulcebat ſenſus omnes, & de tantæ pulchritudinis magnitudine dies noctéſque cogitabat, Ieſum abſentem menſe complectebatur, neque demittebat cogitationem illius vnquam, in præſentis ore vultuque acquieſcebat, nec à tanta pulchritudine deiiciebat oculos, ſuauitatem ſuam, ſuam iucunditatem &

volupta

voluptatem cœleſtem ducens, & habens omni vitæ ſuæ tempore. Hanc tu igitur faciem appetes? hanc lædes? hanc violabis iniquiſſime dementiſſiméque miniſter. Quod non ſimul atque brachium ſuſtuliſti, & intentaſti manum illam, illa cohorruerit antequam furenter in Domini faciem immiſiſſes, quod non tu mortuus concideris morte repentina, antequam ſcelus tam immane ſuſciperes, mirum fuit & ſtupendum planè. Minoribus quidem flagitiis inquinati vitam amiſerunt in ipſa ſceleris ſuſcipiendi cogitatione, cum nondum conatá perfeciſſent. Sed abieris tu ſcelerate, euaſeris impunè, abi, concita alios ad ſimiles in Caiphæ æde ictus infigendos, ad ſimiles impingendas alapas. Non hoc contentus erit vno deterrimo facinore, qui tantam ſemel & tam furenter perfidiam ſuſceperint. Vos verò Auditores, obſecro à maleficiis abſtinete manus, ne bonis alienis iniiciatis manus, ne violetis manuum veſtrarum ictu ſplendidum, nec minimum aliquem hominem, nec cuiquam iniuriam faciatis, ne dedecoris & ignominiæ maculam inuratis, per faciem hanc cœleſtem ac diuinam, per alapam, per ictum tanta magnitudine patientiæ toleratum, per ruborem exortum ſtatim, atque colaphus fuit inflictus, per animum, per voluntatem Chriſti Ieſu plures humani generis cauſa colaphorum & ictuum perferendorum alacrem & erectum, ſic expertes huiuſce reliquorumque flagitiorum culpa vacui pœnas miniſtri iſtius audaciæ furorique debitas, nullo vnquam tempore formidabimus.

In Pilatum qui Chriſtum Ieſum mortis damnauerat, exercitatio ex ſuperioribus locis conſtans.

TAndem aliquando ad Pontium Pilatum iudicem iniquiſſimum veniamus, & illius ſententiam ex ſcelere & mendacio, latam in humani generis Aſſertorem excutiamus, & quantum peruerſitatis quantum prauitatis & nequitiæ fuerit in illo, perſpiciemus. Nõ enim contentus fuit ſupplicijs grauiſſimis in Agnum mitiſſimum conſtitutis, niſi tandem in exitu huius tragediȩ luctuoſæ auctorem innocentiæ mortis condemnaret crudeliſſime. In qua re primum cernite mentis oculis quanto ſtrepitu ac tumultu, quo fragore militum armatorum, quibus & quàm horrendis clamoribus in Pilati palatium Chriſtus introducitur. Ille autem ammota turba, procul à multitudinis concurſu, remotis arbitriis deducere ſecum Chriſtum Ieſum, cõuenire alloqui, quod fieri ſolet in lite intenta, & in iudicio grauiſſimo ſeueriſſimóque excutere tanquam reum Chriſtum Ieſum, rogare multa, obiicere, quæ in illum accuſatores conferebant, conſiderare primò rem attentiſsimè, nihil mali in Chriſto reperire, culpa potius vacuum, & omni criminis ſuſpicione liberũ aſpicere. Denique diligenter attendere principum, & Phariſæorum inuidiam, & hanc cauſam ad ſe delati Chriſti Ieſu, per ſummum ſcelus accuſatur. Itaque multò poſt interuallo, aut aliquid ſpatij interceſsiſſet ad conſilium capiundum, & ad internoſcendam cauſam, redire viſus eſt Pilatus ad multitudinem & auctores accuſationis, principes multitudinis alloqui, & quidem humaniter & comiter ſatis, vt ad lenitatẽ aliquã eorũ animos traduceret, & ab exitio Chriſti Ieſu,

de

de cuius pernicie cogitabant, mentes abduceret, non deſiit dicere, confirmaréque conſtanter, extra omnem culpam eſſe Chriſtum Ieſum, nec vllam ſe hominis innocentis, & omni culpa vacui damnandi cauſam inuenire: ſed ſi mos eſſet, & illorum inueterata conſuetudo hominis alicuius dimittendi, ſedimiſſurum eſſe lætis his & celebrioribus Agni diebus Chriſtum Ieſum, traditurum autem inſignem & valde celebrem latronem Barabbam, ſeditioſum, & turbulentum hominem, & propter cędem factum in vincula coniectum. Quid hic exiſtimatis reſpōdiſſe Principes? Quid Phariſæos? quid denique cæteros conſortes tantæ cō-prehenſionis ſatellites & adminiſtros, ô conſilia ſummi præpotentíſque Domini, ô cæleſtia diuini numinis arcana, ô cogitationes ſempiternæ maieſtatis reconditas & abſtruſas, & tam ab humanis mentibus longè diſiunctas: omnes vnà vociferationibus & clamoribus horrendis dimittendum Barabbam, Cruci affingendum Chriſtum Ieſum depoſcunt. Quid agere Pilatus, quid contendere viſus es: primum voluit obſiſtere populi clamoribus, deinde flagris cæſum, & ſpinis coronatum tradere Chriſtum tollendum in crucem. O ſententiam execrandam, ô Iudicium nefarium, ô Iudicem ſceleratum & impium. Attende Pilate confeſſionem, ſis apud te, ſis ad veritatem, obſecro nónne excuſiſti cauſam? non Ieſum extra culpam poſuiſti? non id dixiſti, confirmaſtíque conſtantiſſime? non innocentiam teſtatus, & virtutem Chriſti Ieſu maximam? non tu adhibuiſti locum, tempus, cōſilium? Qua igitur de cauſa, mortis damnas, & tollendum in crucem Chriſtum Ieſum ſententiæ tuæ auctoritate decernis? Quis vnquam Iudex id fecit? quis ſtatuit ac decreuit palàm & manifeſto? nullis probationibus

nullis inſtrumentis, nullis teſtibus, nullius criminis conuicto reo. Adeóne excors es,& amens? vt repugnantia & longè diſiuncta inter ſe non animaduertas? Reum omni ſcelere vacare,& extra culpam eſſe teſtaris nullius maleficij conuictum, per ſummum ſcelus & nequitiam damnas,ſi innocens eſt, & integer pœna afficiendum decernes. Atque non quæro, quàm iniquè egerint Annas,quàm nefariè Caiphas, quàm temerariè Herodes, qui quanquam omni ſupplicio pœnáque digni fuerint, quod in vnius ædibus alapa cæſus fuerit Chriſtus Ieſus,in Caiphæ per totam noctem pro ridiculo ac delectamento militum habitus, deluſus & vexatus fuit omnibus iniuriis,omnibus cõtumeliis & probris laceratus,& colaphis plurimis cæſus. Quod etiam Hærodes albente veſte indutum, tanquam inſanum & amentem, & omni iudicio ſpoliatum demiſerit ad te Pilatum.Quanquam hæc ſunt maieſtate Aſſertoris indigna,quanquam impiè & nefariè commiſſa,quanquam intolerabilia planè,tamen ſi conferantur cum ſententia à te allata,cum ſuppliciis mandato tuo exercitis,cum ſupplicio mortis acerbiſſimo,quid habent indignitatis & acerbitatis. O crudelis, ô ferox. Iudexne tu Pilate? tune ad dirimendas quæſtiones, ad contentiones componendas, ad odia placanda,ad ſeditiones & turbas ſedandas,ad ius omni æquabilitate conſtituendum ſedeas ad Reipub. gubernacula, vt contra ius fáſque omne ſententiam feras atrociſſimam?ſcilicet placare volens multitudinem,ſpoliatum veſtibus, & alligatum ad columnam virgis innumerabilibus diſcerpſiſti,plagis infinitis cõciſſum ac dilaceratum cum corona ſpinea,& arundine in manu,vetuſtiſſima contemptiſſimáque purpura amictum multitudini viſendum expectandúmque

propo

propoſuiſti, ſi fortaſsè rabiem Principum & Phariſæorum, inſatiabilem ſanguinis Chriſti Ieſu exhauriendi ſitim explere potuiſſes. O ſpectaculum terræ cælóque luctuoſum, ipſis hominibus nunquam viſum, Deo immortali diuiníſque mentibus vindicandum, ſiccine te ſeruare leges, ſiccine te obire partes iuſtitiæ, ſiccine Iudicis officio fungi, ſiccine ſedare temerè concitatum populum, ad ſcelus ad flagitium ſententiæ viribus incitando, atque adeo imperii tibi traditi gubernaculis,& poteſtatis Pontificiæ faſcibus horrendis Rempub. contrucidare, innocentiam opprimere,& vita priuare crudeliſſimè omni culpa vacuum Chriſtum Ieſum aſpiciamus. Quid illa confeſſio?quid reſponſum Principibus & Phariſæis datum? Quid teſtata toties & confirmata tuo teſtimonio innocentia depoſcebat. An verò manus abluendo, ſordes elui conſcientiæ putas, & inuſtas animo maculas mortis condemnati Chriſti Ieſu?Quid te impedit, ne liberes,ne abſoluas hominem innocentem?voces populi,clamores Principum ſynagogæ,contentio tantorum hominum & adhibita vis,oppoſitæ minæ, terrores iactati,intenta pericula ? Hæc plus apud te valere debent,quàm æquitatis vis, & ratio veritatis, quàm iura omnia humana ac diuina,quàm ipſa conſcientia, quæ id temporis morſus efficeret acerrimos, ſtimularet ac vexaret animum, neque dies, noctéſque ſine ſummo angore cruciatúque reſpirare ſineret ? Atque eodem tempore vxor quos ad te nuncios miſit,quanta vi,quantáque tecum contentione egit, ne Ieſum inſontem damnares,vt ſolueres illum, ne traderes in Iudæorum manus, admonens iterum atque iterum, & narrans imaginem,qua in ſomnis deterrita, tædas quaſi ardentes videre vidébatur, & peſtem vltimam

tibi tuíſque fortunis inuehendam. Hæc ſi ſana mente, ſi integro iudicio fuiſſes, ſi partem vllam haberes humanitatis, non teipſum à ſcelere tanto, tantóque crimine abducere debuiſſent? nō vt tecum ageres prius, admonebant? quis ille, quis reus in tuum iudicium adductus, qui accuſatores? qui teſtes? quod crimen, vt deliberares, an mortis ſententiam ferres, an omni pœna ſolutum dimitteres. Dices præuidiſſe te hæc omnia, neque dubitaſſe vnquam de Chriſti Ieſu virtute, de ſumma tanti Domini innocentia, ſimul & perfidiā Principum & peruerſitatem Phariſæorum agnouiſſe: quemadmodum Chriſtum Ieſum per ſummam inuidiam tradiderint in manus tuas, & damnandum, mortéque crudeliſſima mulctandum contenderint. Audio quod dicis: quod verum eſt, quod tu ipſe teſtatus es. Quid ergo mortis es damnaturus? ſis apud te, non potes aliud facere: quamobrem? quia premunt & vrgent Iudæi: quinam? qui principatum tenent, qui religionem colunt. Qui ſunt iſti cultores Religionis? qui mendacia confingunt, qui Religionem violant? & hos verum credes dicere? minimè. Quid ergo? coactus aſcendo tribunal, ſed eò, inquies, Pontificis auctoritate, fero ſententiam contra voluntatem, contra veritatem, contra innocentiam. Opprimis igitur Iuſtum, mortis innocentem damnabis, in Principes, in Pontifices, in genus iſtud hominum ſacrilegorum peſtis, exitiúmq; conferetur. Et auctorem putas, abiturum impune? nullas te daturum pœnas? te tuámque familiam fatum extremum manet. Vnde tantum támque iniquum iudicium legibus, & Deo prorſus aduerſum profluxit & emanauit ad Chriſti Ieſu mortem crudeliſſimam: ſi non ſupplicia ſuperiora ſi pœnæ in Chriſtum tam acerbæ conſtitutæ crudelitatem Iudæorum

ſatiare

ſatiare non potuerunt,continuo ne mortis illum condemnabis?Quid iniquius? A mortuo putas illos cohibituros manus?non in cruce pendenti illaturos inaudita mala? ſed vt es mente captus, vt rebus humanis obcæcatus,video non te attendere, quæ ſi animaduertiſſes paululùm fortaſſe mitigares leniréſque ſententiam,non ad mortem,non ad exitium Chriſti Ieſu vltimum progredereris. Quem condemnes, quem ſupplicio mortis addicas,non aſpicis? num hominem duntaxat,an hominem & Deum? an Aſſertorem generis humani?an Meſſiam exſpectatum, reſponſis diuinorum vatum prædictum,tot precibus patrum ſanctiſſimorum efflagitatum. O ferox, ô dæmon. Hunc morte mulctandum, hunc tollendum in crucem decernes. Nónne ad hoc intelligendum integerrima vita,ſanctiſſimi mores,miracula ſtupenda te compellere potuerunt?nónne in ipſis mediis fluctibus, & ſuorum cruciatuum tempeſtate turbulentiſſima, tanta patientiæ magnitudo,tam immenſum bonitatis pelagus,ipſa potius infinita bonitas & manſuetudo,in veram diuinitatis cognitionem adducere debuiſſet: ſed fueris inſcius, fueris ignarus tantæ diuinitatis, puta Chriſtum eſſe hominem ſolum,humana duntaxat natura præditum. An Crucis mortem ſubire coges tantum & tam præſtantem hominem, tam illuſtrem & tam inſignem,tanta ſapientiæ,virtutum maximarum opinione florentem,Regia & excelſa ſanguinis & nobilitatis ſtirpe procreatum:ſed quid Regiam nobilitatem, quid Chriſti Ieſu claritatem & ſplendorem, à Regibus Iudææ potentiſſimis,principibúſque clariſſimis repetitam ad tantæ innocentiæ defenſionem profero. Cùm Regem hoc more mactari leges ac iura prohibeant,neque Regem ſolùm,ſed Iudæorum Regem,

gem, Iudææ Regem, Regem eius imperij, in quo crucis ſententia iniquiſſima fertur, & turpiſſima, iubeas in crucem tollere. Quis hoc vnquam ſuis in finibus, in ſedibus regni ſui imperiíque notiſſimi, niſi demens, & omni diritate tetrior fuiſſet, facere non dicam, ſed neque tentare auderet. Recito teſtimonium tuum, quod negare non poteris. Regem (inquit) veſtrum crucifigam? ſi ſententiam aliam verba hæc habeant, ede, profer modo; recito prætcrea teſtimonium aliud litteris Latinis, Græcis & Hebraicis conſignatum, tuíque imperij auctoritate confirmatum ad poſteritatis memoriam ſempiternam. Quod in cruce omnis generis homines legerunt, inſigniter inciſum, quod tu ipſe minimè tollendum dixiſti, quod idem poſtea confirmaſti, inſtantibus & vrgentibus aduerſariis, vt ille titulus de medio tolleretur, ne daretur ſermo populis ac nationibus ad Iudæorum dedecus & ignominiam maximam. Supplicium erat iſtud Regis, an infimi, Principis clariſſimi, an obſcuro loco nati, tanta virtute præditi, an omnibus vitiis inquinati? Regis an latronis, cedo cauſam Pilate nequiſſime, tantæ támque execrandæ ſententiæ. Mitte clamores populi, mitte ſeditiones concitatæ multitudinis, mitte conſpirationem Principum, mitte coniurationem Pontificum & Phariſæorum in Chriſtum Ieſum factam. Nulla hæc cauſa defenſionis, atque iſtud eſt officium æqui boníque iudicis, leges ac iura ſeruantis, nullis precibus, nulla contentione, nulla potentiſſimorum hominum vi, à vero iuſtitiæ tramite deflectere. O nefariam regnandi cupiditatem, ô cœcam ac temerariam ſectatorum ſæculi prauitatem, ô peruerſam & execrandam diuitiarum & honorum ambitionem. Vt retineas Cæſaris amicitiam

tiam Pilate, vt conſerues illius gratiam, ne deiiciaris de dignitate tua, ne deturberis de Pręſidis gradu, amittes amicitiam Dei, amittes gratiam immortalis numinis, atque adeo effundes? præcludes tibi aditum ad majeſtatem tantam? Repudiabis honores & dignitates cœli, nullo vnquam æuo perituras? affiges cruci humanæ diuinæque naturæ participem Chriſtum Ieſum, Filium Patris Æterni, vindicem humanæ libertatis? atque aſciſces tibi peſtem & exitium vltimum in inferorum ſedes pręceps agendus in perpetuum. Deus immortalis, auditores, per Chriſti Ieſu mortem acerbiſſimam, per illius crucem ſanctiſſimam, per ignominiam & dedecus in cruce, noſtræ libertatis recuperandæ cauſa tam libenter appetitum, nos in illius officio ac fide manere velit in poſterum. Faxit Ieſus clementiſſimus, ne vnquam per ſcelus & flagitium gratiam Dei optimi ac maximi effundamus, vt excedentes è vita, humanis opibus ſpoliati, veras & ſempiternas diuitias, ſumma cum lætitia conſequamur.

De Chriſto Ieſu à mortuis ſua diuina virtute ſuſcitato.

Ab exordio, deſcriptione, ſimili, diſſimili, exemplis, reprehenſione, præoccupatione & obſecratione.

INfinitæ lætitiæ, qua genus hominum hodierna die, Chriſto Ieſu à mortuis ſua cœleſti virtute ſuſcitato, conſecrata, mirandum in modum afficitur gaudiis omnibus ac lætitiis inſtaurandæ, cœlum ipſum, & res omnes terræ cœlique ambitu contentæ, Patres veteris Teſtamenti, diſcipuli Aſſertoris noſtri, Magdalena & comites

comites illius, ac Virgo præcipuè Maria, cauſam iuſtam ac neceſſariam attulit. Tantam enim lætitiam fabricæ vniuerſæ huiuſce mundi elegantiſſimæ, tantam omnis generis mortalium iucunditatem, tantam ſanctiſſimorum Patrum ac Virginis Mariæ voluptatem cœleſtem ac planè diuinam taciti nullo modo prætcrire poſſumus. Chriſto enim Ieſu robore ſuo ſuæ diuinæ virtutis à mortuis exiſtenti non ſolùm vnius loci, aut celebritatis diem lætum ac iucundum, ſed terræ cœlíque inſtaurationem nouis gaudiis & lætitiis omnibus celebrandam inter nóſque recolendam video. Dolebamus enim ac vehementer omnes antea angebamur, cùm videremus aditum hominibus ad cœlorum ſedes præcluſum, & in mœrore iacebant Patres ſanctiſſimi, vatéſque diuini, cum in inferorum ſedibus tot annos concluſi tenerentur, diſcipuli omnes, & Virgo Maria in mœrore ac dolore maximo erat, cum illi viderent Chriſtum Ieſum ablatum è viuis & crudeliſſima morte confectum. Neque temperare lacrymas, neque luctum ſuum poterant, niſi in hanc lucem humani generis Aſſertore redeunte. Ergo & mihi & vobis omnibus huiuſce diei celebritatis recolendæmore inſtitutóque Matris Eccleſiæ, & ad lætitiam & veram animorum voluptatem capiendam materiam Chriſtus Ieſus huic vitæ reſtitutus, redditúſque attuliſſe viſus eſt. Quis eſt enim, aut erit vnquam, tanto Aſſertore hominum, aut meritis, aut ſplendoris, aut immortalis gloriæ magnitudine clarior? Nullius tantum eſt flumen ingenij, nulla tanta dicēdi, aut ſcribendi vis, tantáque copia, quę non dicam, minimam huiuſce Domini gloriam adornare poſſit, ſed neque adumbrare dicendo. Nam cum à mortuis exiſteret ipſe tantus, támque præpotens Dominus, vidore

dere quidem eſſet illum cœleſti gloria circumfuſum, & immortalitatis ſuæ ſplendore, claritateque beatæ gloriæ ſplendentem adeo, adeóque ex omni parte fulgentem, vt Solis, tum cùm iſta fulgentiſſima lampas die tranquillo ac ſereno, media diei claritate ſplendidiſſima micat, & lucet, ſuo ſplendore cœleſti radios obſcuraret, corpus ita diuinæ gloriæ radiis cœleſtibus illuſtratum micabat, vt micaret caput, niteret corpus, vulnera fulgerent ſanctiſſima, pedes ipſi, manúſque ſplenderent clariſſimè: maximè autem latus diuino ſplendore micabat, ex ore, ex oculis cœleſtis ac diuina claritas diffundebatur. Hæc diuina claritas & ſplendor immortalis nullis verbis, nulla facultate dicendi explicari poteſt; ſed pars aliqua præſenti ſimilitudine nobis adumbrabitur, id accidere ſæpiſſimè ſolet, vt nubem aliquam ad Occidentis partem ſpectemus obſcuram & caliginoſam, & ſuis tenebris horridam ac deformem. Cùm autem Sol ad occaſum properat, atque feſtinat, & iam iam vult occidere, ſuum curſum vſitata conuerſione peragens, dictu eſt incredibile, quam nitidam & illuſtrem reddit, & fulgentis auri ſplendore micantem, ſuis in illam radiis ſplendentibus illatis & inſertis, vt fulgoribus ſuis nitidis & clariſſimis, Solis ipſius luce ſplendidiſſima fulgentis, ſpeciémque & ſimilitudinem, tam eximio multóque fulgore circumfuſa referat. Chriſtus Ieſus tot ſuppliciis pro humano genere patienter toleratis, atque crucis ignominioſa morte libenter oppetita, adeo deformatus, & vulneribus grauiſſimis fœdatus fuit, vt vix hominis formam ac figuram haberet. Corpus virgarum diritate diſcerptum, capùt ſpinarum aculeis ad cerebrum adactis perfoſum, manus & pedes clauis crudeliſſimè transfixi, ipſe multis vulneribus conciſus

ſus transfixis manibus & ſanguine multo ex cerebro, ex corpore, ex pedibus profluente, pallore multo prope ſine ſpecie, ſine forma, effigie mœſtiſſima luctuoſiſſimáque viſus. Quem qui aſpicerent comites ac diſcipuli, virgo etiam Mater ſanctiſſima vix internoſcere poſſe videretur præ figura commutati, & penè prorſus amiſſa veteri forma. Hanc igitur tantis ignominijs appetitum, tantis ſuppliciorum generibus excarnificatum adeo fœdatum, ac deformatum multitudine diritatéque tormentorum, claritate nouæ lucis illuſtrem, nouis gloriæ immortalis inſignibus, & ſplẽdoris diuini luce cœleſti micantem, glorioſum & immortalem à mortuis exiſtentem aſpicimus, & gaudiis omnibus aç lætitiis geſtientes videmus. Quæ clarior dies ac fœlicior? quæ gaudendi lætandíque maiorem occaſionem, & cauſam magis iuſtam, magis neceſſariam fœliciſſima fortunatiſſimáque luce generi mortalium afferet. O diem fauſtum ac fœlicem, ô iucundum ac fortunatum, ô verè diem Domini nuncupatum, ſimul atque anima Chriſti Ieſu ſanctiſſima in corpus, quod reliquerat in ſepultura tantopere deformatum ingreſſa fuit, & intulit ſeſe diuina virtute, noua lucis claritate, ſui ſplendoris diuini radiis clarum adeo reddidit & illuſtre, vt tenebras in lucem, caliginem omnem in claritatem, deformitatem in cœleſtẽ pulchritudinem conuerterit, & ex corpore ſuppliciis omnibus & cruciatibus fœdato deformatóque tantopere pulcherrimum & ſplendidiſſimum reddiderit. Hæc immortalis gloriæ magnitudine clarus & illuſtris rediit in hanc lucem Aſſertor generis humani, glorioſus & immortalis effigies & imago Beatorum gloriæ cœleſtis. Vulnera plagæque corporis non deformes ac horridæ videbantur, ſed illuſtres & claræ

mica

micabant, foramina pedum ac manuum ſanctiſſimarum non ſanguine ſtillabant, ſed ſplendore cœleſti nitebant. Caput ſanctiſſimum non ſpinis coronatum, ſed principis cœlitum diademate fulgenti decoratum cernebatur. Latus non deformitatem neque horrorem præferebat, ſed diuinæ claritatis ſplendorem. Corpus diuinis inſignibus & luminibus Solis fulgore clarioribus diffundebat radios vbique clariſſimos & ſplendidiſſimos in fronte, in òculis, in ore, in corpore, in pedibus ac manibus latiſſimè longiſſiméque cœleſtis ac diuina Regis cœlorum claritas emicabat. Nihil Chriſto Ieſu clarius, nihil illuſtrius fingi aut excogitari poteſt. Hic eſt ille B. Patriarcha Ioſeph ſolutus iam carcere, cultu & ornatu immortali collucens, potentiſſimo totius Ægypti dominatu florens admodum. Hic eſt ille ſanctiſſimus Moyſes, qui ex maris vndis ac fluctibus erutus, currum Pharaonis obruit atque depreſſit in imas vſque profundi voragines demergens. Hic eſt ille Mardochæus inſignis, ſpoliatus iam ſacco cilicióque horribili, & Regiis inſignibus, & ſtemmatibus illuſtratus, qui hoſte deuicto ſuperatóque magnificentiſſime populum vniuerſum, & ſui generis homines è morte crudeliſſima liberabit. Hic eſt ille Daniel ſanctitate clarus, qui è leonum ferociſſimorum ore ac faucibus ereptus, nullo accepto detrimento, è lacu, in quem fuerat incluſus, ſaluus & incolumis euaſit. Hic eſt Sanſon ille fortiſſimus, qui ſuorum inimicorũ multitudine circumuentus, & obſidione oppreſſus vehementiſſime, media nocte ſurrexit, & portis omnibus, ac repagulis perfractis conatus hoſtiles & furentes animos fregit ac debilitauit. Hic denique eſt Ionas ille, qui in ventrem immaniſſimæ belluæ vaſtiſſimum iniici ſe paſſus eſt, vt maris turbulentiſſima tempeſta-

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

te concitati ſocios &comites liberaret,& triduo poſtquam in illius lateribus ac penetralibus vaſtiſſimis delituit, & continuit ſeſe, datus eſt foras, & in vrbis Niniue littus eiectus. Quæ gloria illuſtrior præſentis diei celebritate,& ad Chriſtianorum honorem, & ad Chriſti Ieſu decus immortale? teſtes fuerunt diſcipuli, qui tantæ gloriæ ſemel iterum ac ſæpe participes fuerunt. Teſtis eſt Magdalena, quæ Domini gloriam ſociis ac comitibus alacris & læta nunciauit. Teſtis Virgo ſanctiſſima, cui primum omnium Chriſtus Ieſus à mortuis exiſtens & immortalitatis ſplendore circumfuſus ſe viſendum ſpectandúmque præbuit. Teſtis denique eſt pignus gloriæ cœleſtis, quam Chriſti Domini illuſtris & glorioſa reſurrectio generi mortalium ad bene de tanta bonitate ſperandum, ad cœleſtem illam,&nullo æuo perituram Beatorum gloriam conſequendam huiuſce diei lætiſſima fortunatiſſimáque anniuerſaria celebritate præfert. Et quidem miſeros & infœlices appellamus, Chriſti Ieſu gloria prorſus indignos,& è Beatorum ſocietate cœtúque procul amandandos homines minimè participes Chriſti Ieſu cruciatuum ſuppliciorúmque acerbiſſimorum, qui nihil amant niſi lætos ac iucundos dies, nihil niſi ludos & ſpectacula, nihil niſi gaudia & voluptates huiuſce ſæculi;neſciunt autem cruciatus, neſciunt dolores,neſciunt acerbitates,& cùm accedunt cum prouidentia Domini inuehuntur, ferũt iniquiſſimis animis, ſe miſeros,& ærumnoſos dicunt, afflictos & calamitoſos, quibus nihil miſerius, nihil calamitoſius eſſe videatur. His certum & exploratum ſit Chriſtum Ieſum minime cum hominibus iſtius generis,ſuæ reſurrectionis gloriam,ſui ipſius à mortuis excitentis glorioſi & immortalis gaudia, & voluptates veras ac ſolidas

lidas communicaturum eſſe, qui participes cruciatuũ ſuorum, & acerbiſſimorum ſuppliciorum eſſe noluerunt. Calicem, calicem inquam acerbitatum hauſturi ſumus, & ad mortem vſque cruciatus omnes fortiter patientérque toleraturi, nec ex ore noſtro vnquam illa verba exeant ſatis pœnarum, ſatis cruciatuum nos pertuliſſe: qui ſemel & iterum, aut ſæpius in vita rebus aduerſis conflictemur. Qui quotidie torqueamur, & ſauciemur vulneribus grauiſſimis & omnibus acerrimis telis aduerſæ fortunæ vulneraremur. In mortis vſque tempus, ad extremum vſque ſpiritum Chriſti Ieſu, imitatores præſtantes & magni iniurias, probra, carceres, vincula, mortis grauiſſima quæque ſupplicia debemus appetere, ſi Chriſto à mortuis exiſtente glorioſo ac triumphante perfrui voluerimus. Vt enim omittam porticum Chriſti Ieſu, vt lachrymas, vt octauo die ſanguinem profuſum, vt per omne vitæ ſuæ tempus generis humani cauſa toleratas malorũ acerbitates, an iniuriis, an contumeliis, an probris innumerabilibus, an virgis, an ſpinis contentus fuit? crucem, crucem ipſam in montis vſque Caluariæ verticem ac ſumma iuga perduxit, & in crucem ſublatus extremum ſpiritum exhalauit. At dicis hanc abſolutionem ſummam eſſe abſolutámque ſanctitatem, propriam Religioſorum hominum, propriam Antonij, Hilarij, & reliquorum ſumma ſanctimonia præditorum Chriſti Ieſu cultorum, & imitatorum maximorum. Qui remiſerunt nuncium rebus huiuſce ſæculi, remiſerunt nuncium voluptatibus, & honoribus cunctis, diuitiis, difficultatibus maximis, patrimonio à maioribus accipiendo: vt conſilia Chriſti Ieſu ſanctiſſima ſequerentur. Hoccine eſt hominum dictum, hæccine verba

Chriſtianæ Religionis cultorum, hæccine hominum, de Chriſtiana fide, de noſtra Religione cogitantium. Quaſi verò labores, & pericula, caſus & ærumnas, aduerſos fortunæ reflantis euentus non homines huiuſce ſæculi ſæpe domibus ſuis, atque adeo in filiis, in vxoribus in fortunis & in ſuis corporibus nō excipiāt, cum iacturam rei familiaris accipiant ſæpe ac ſæpius. Cum claſſis deprimatur onuſta mercibus, & auro argentóque onerata, cum filiis maximi natu, aut occumbant in iuuentutis flore, vel hoſtili gladio necetur, cum poſtremo parentes de gradu deiiciantur honoris ampliſſimi cum ſpolientur fama, honore, dignitatibúſque maximis. Non fit opus hoc tempore robore ac magnitudine animi? non patientiæ ſcuto, fideique galea fortiſſima? Hunc diem fœliciſſimum, hanc inquam reſurgentis Chriſti Ieſu fauſtum, lætámque celebritatem mentis precor oculis complectamur, ad cuius veras & ſolidas voluptates percipiendas à Chriſti Ieſu laboribus maximis, & cruciatibus acerbiſsimis, & morte ſua ſanctiſsima peruenire debemus. Hunc diem lætis & geſtientibus animis celebremus, à quo terra veſtitu vario multiplicíque florum geſtire viſa eſt. Aëris circumfuſa regio carduellium, luſciniarum, & omnis generis auicularum cantibus ſuauiſsimis geſtit, & mare pacatis & ſedatis fluctibus, noua tranquillitate & aura ſecundiſsima, curſum facilem ac ſecūdum nauigantibus oſtendit. Cœlum omne geſtit ſerena & illuſtri facie ac Solis præcipuè clariùs, quam vnquam antea, inſolita ſplendoris claritate fulgens. Omnia geſtiunt elementa, quæ profecto, quemadmodum ſui Creatoris mortem acerbiſſimam luxerunt, nunc eiuſdem redeuntis in hanc lucem virtutem diuinam recognoſcunt, atque profitentur. Comitemur ſocios

Chriſti

Chriſti Ieſu, B. Magdalenam, Virginem integerrimam, reditum tanti Domini fœliciſſimum, fortunatiſsimúmque ſolidis gaudiis & cœleſtibus lætitiis proſequentem. Sic equidem ſperare poterimus, poſt huiuſce vitæ diſceſſum voluptatem nos & lætitiam Beatorum cœleſtem & immortalem conſequuturos eſſe.

De Chriſto Ieſu in cœlorum ſedes aſcendente.

Ab exordio, deſcriptione, ſimili, diſſimili, exemplis, obſecratione, & commodis, quæ attulit idem Dominus aſcendens in cœlum.

DIes hic ſacer atque ſolennis, quo Chriſtus Ieſus ſpoliis & manubiis, quas ſibi belli victor effecerat, ornatus, glorioſus & immortalis, & magnificentiſsime glorioſiſsiméque triumphans in cœli ſedes altiſsimas, ſuo robore ac virtute cœleſti conſcendit, nouum & exquiſitum orationis genus, nouum ornatum & inſignia facultatis oratoriæ, ſuo merito quidem optimo depoſcebat, nam cum eloquentia, quanti ſemper veteri Romanorum, & noſtrorum hominum ætate fuit habita, & rebus clariſsimorum Principum & Ducum fortiſsimorum præclarè geſtis, debita laude commendandis inſeruierit; certè quantum in Chriſtianis oratoribus eloquentiæ fuerit, totum id in Chriſti Ieſu triumphum glorioſum & immortalem animorum propenſa voluntate, ſi non pro meritis & dignitate, ſaltem pro humanarum virium imbecillitate celebrandum prædicandúmque conferri debet. Chriſto enim Ieſu in cœleſtem vrbem aſcendente, & à beatis mentibus tanto plauſu & acclamatione, magnificentiſsimáque triumphi gloria decorato, non ſo-

lùm Imperatoris tanti merita præcellentiſsima coho neſtantur, ſed humanæ naturæ humilitas ad celſiſsimam dignitatis amplitudinem euecta ſupra diuinarum mentium ſedes ampliſsimas collocata, cœleſtis gloriæ poſſeſsionem Chriſto Ieſu ad Patris Æterni dexteram conſidente capit. Quòd ſi cæleſtes ſpiritus, in referenda gratia Aſſertori Ieſu, propter ſedes improborum Angelorum ruina vacuas ab hodierna die glorioſè nimis inſtaurandas, tam alacres videntur, & geſtientes, certè noſtram non minùs animorum voluntatem, in aliqua tantorum in nos meritorum parte perſoluenda, æquum eſt diligenter & ſtudioſè laborare Quamobrem dum aſcendentisChriſti Ieſu gloriam ante oculos veſtros ſtatuo, meam beneuolis & attentis auribus orationem excipite. Atque vt ab hac parte propoſita initium dicendi faciam. Cum quadraginta iam dies à Reſurrectionis ſacris & ſolennibus feriis præteriiſſent, intuemini, Auditores, Chriſtum Ieſum ſuo robore ac virtute cæleſti paulatim à terra efferentem ſeſe, & altius atque altius aſcendentem, donec è conſpectu Virginis, & reliquorum comitum ac ſociorum ablatus, immortalis gloriæ ſplendore circumfuſus in diuinas ſedes & domicilia cæleſtis aulæ intulit ſeſe: ſuſpicere Virgo Maria, & omnes diſcipuli ſublatis & intentis oculis in Dominum ac præceptorem ſuum. lacrymæ oboriri præ magnitudine tanti ſpectaculi, præ dulcedine gloriæ præſentis, atque adeo præ amore ſummo in Dominum diſcedentem & abeuntem à ſedibus his terrarum infimis, & à ſocietate ſua, ſanctorum Patrũ, diuinorum vatum, Regum clariſſimorum, & reliquæ clariſſimorum Heroum cohortis grauiſſimæ, qui ex inferorum carcere, potenti virtute Chriſti Ieſu fuerant

rant educti:legiones diuinorum ſpirituū innumerabiles,nubē,in qua tanquam in curru deaurato ac triumphali procedebat,circunciſtere,& comitari triūphantem Chriſtum Ieſum magnificentiſſimè, obuiam alij occurrere,infinita multitudo effundere ſeſe & cohoneſtare pompam triumphi glorioſiſſimi. Progrediens ordine mirifico, & illuſtri ſplendore, pompa ſplendenti, & vias omnes, plateáſque auro nitenti ſtratas, & loca celebriora cœleſtis aulæ luſtrare incipit cantibus mirificè concinnentibus, & omni ſuauitate diuinarum vocum. Viſebantur arcus triumphales, & artes admirandæ, nunquam viſa monimenta, litteris conſecrata diuinis,& titulis ornata ſplendentibus trophæorum,quæ Chriſtus Ieſus ex hoſtibus deterrimis inuicta virtute deportauerat. Donec ad ſanctiſſimæ Triados tabernaculum peruentum eſt,& tanti numinis maieſtas filium excepit.Filius Æterno Patri manubias & opima ſpolia, quæ nefariis & ferociſſimis hoſtibus detraxerat,& ſuo cæleſti robore pepererat,obtulit, deuouítque gratiſſimus. Pater ipſe Filium ad dexteram ſuam collocauit, cæleſti maieſtate viſendum,quóſque ſecum Heroas inclytos detulit,pro meritis & dignitate cuiuſque præſtantiſſima meritis & honoribus ſempiternæ gloriæ decorauit. Incipiunt recipere ſeſe diuini ſpiritus in ſuas ſedes, ſinguli ſuas adire ſtationes,& ad ſpectacula ſeſe comparare,& ad ludos apparatiſſimos magnificentiſſimóſque. Cogitate fieri ſtatim ludos,præberi ſpectacula,certatim contendere beatos ciues, nouis artibus,nouis inuentis, omni generis ornatu, apparatúque viſendo tantum ſplendorem magnificentiámque triumphi mirandam concelebrare & à minoribus diuinarum mentium ordinibus fieri ſpectaculorum initium, his & aliis ſupe-

riorum ordinum cætus clariores ſuccedere,obire ſuũ munus primi ordinis & proximè conſequentium ordinatim videretis,ardoris &pietatis nominibus claris, ſpiritus ſuis locis & temporibus magis viſendos ſpectandóſque celebritatem ornare & principatum & poteſtatem obtinentes ampliſſimam. Itáque nemo erat,qui non ageret partes ſuas inſigniter,& ſeſe cum ſuis inſignibus & ornatu ſpecioſiſſimo, tum modis mirificis,& artibus inauditis non iactaret & oſtenderet mirabiliter: quid hic commemorem demiſſionis inſignia,patientiæ laudes,ſigna manſuetudinis, ſimulachra virtutum reliquarum? Quid proferam titulos? quid Emblemata?quid ſpecie viſenda trophæa,monimentáque triumphi ſuis præcipuis laudibus & honoribus decorata cæleſtibus?An verò clauorum & virgarum inſignia ornamenta,ſpineæ coronæ,ſcalæ, mallei,trophæa ſanctiſſimæ Crucis, cunctorum cruciatuum laudibus tributos honores, caracteres inciſos grandiores & illuminatos diſtinctóſque multipliciter & eximiè,quiſquam commemorare poſſit?Atque hęc omnia ſuauitate cæleſtis harmoniæ,cantibus mirificè tota aula Beatorum perſonantibus, & in ore, & in oculis ſanctiſſimæ Triados auguſtiſſima celſiſſimáq; præſentia ludos & ſpectacula cohoneſtantis celebrabantur.Fœlices labores,fœlices virgæ, fœlices ſpinæ, fœlices cruciatus, fœlix denique mors, quæ tantum honorem & gloriam conſequuta fuiſti. Fuiſti comprehenſus Chriſte Ieſu à crudeliſſimis carnificibus, modo exceptus in aula cæleſti à diuinis Beatíſque ſpiritibus:appetitus fuiſti omnibus iniuriis & contumeliis, modo laudibus & honoribus eximiis affectus: ſpoliatus veſtibus,& virgis crudeliſſimè cæſus, modo immortalitatis ſplendore colluces,& collucebis *illuſtratus*

ſtratus in perpetuum. Deformabant corpus tuum ictus & vulnera facta crudeliſſime, modo non ſolum eadem illud cohoneſtant, ſed ſolis radiis clariora micant,& illuſtriora: manabas totus flumine ſanguinis large copioséque ad terram vſque, modo à vertice ad pedes vſque non ſplendes ſolum clariſſime, ſed ſplendores tui radiis totam cæleſtem aulam illuſtras: caput tuum ſanctiſſimum ſpinea corona fuit tranſfixum, modo diademate ſmaragdis illuminato fulgentibus ſplendet atque collucet. Te nefarij homines probris & contumeliis omnibus afficiebant, modo Beati ciues honorem tuum & gloriam omnibus diuinis cantibus proſequuntur. Tranſfixus clauis mortem obiiſti ignominioſam ſublatus in crucem, modo tot inſignibus immortalitatis ornatus, ſedes ad Patris Æterni dexteram cæleſtis Regni maximus florentiſſimúſque Dominus: in cruce pendentem deridebant, & ſibilis inſectabantur homines nefarii, modo in tuis oculis, in tuo ore, vultûque acquieſcunt incolæ & habitatores cæleſtis aulæ, & te ſuum decus, ſuam gloriam, ſuum cibum, & eſcam cæleſtem ducunt: te præpotentem Dominum, te patronum ſuum, fontem bonorum omnium, cauſam vitæ, ſalutíſque ſuæ victorem noſtrorũm hoſtiũm, inſtauratorem Regni cælorum, Deum ſuum omni religione colendum prædicant atque teſtantur. Quòd hoſtiles copiæ ſuperatæ ſunt, quòd inimicorum vires fractæ, quod furor dæmonis compreſſus, quod tyrannis peccati ſubiugata, quòd imperium mortis deletum, quòd Eccleſiam habemus, tot honorum inſignibus ornatam, tot præſidiis ſalutis æternæ redundantem, tot ornamentis gloriæ ſempiternæ florentem, tot Confeſſorum, tot Virginum, tot Martyrum inuictiſſimorum, tot omnis generis & ordinis

cælitum Heroibus illuſtriſſimis fulgentem, quòd denique nouimus & habemus patefactas cæli ſedes, & Beatorum gloriæ domicilia celſiſſima, tot comparata præmia, tot honores & dignitates, tot gradus & ſedes ampliſſimas alumnorum egregiè fidelium Chriſtianæ Religionis virtutibus præfinitas, tua laus eſt immortalis, tuarum rerum præclarè geſtarum gloria, tua trophæa, tua poſtremo cæleſtia, diuináque monimenta. Cæli palatia tuis diuinis laudibus Chriſte Ieſu perſonent, & omnibus cæleſtis gloriæ honoribus, tuam maieſtatem diuini ſpiritus proſequantur: ſis in æterna gloria, qui tot bonorum & ornamentorum omnium multitudine cultores tui numinis egregios infinita tua virtute cumulaſti. Aſcendiſti bone Ieſu, vt nos ad cælorum gloriam excitares, vt noſtræ cogitationes & ſpes in te vno Patréque tuo Æterno collocarentur, vt natura generis humani eueheretur in ſublimem dignitatis gradum, vt abiiciamus res humanas & citò perituras, & illas appetamus Beatorum opes; illas dignitates & ſedes altiſſimas, quæ gaudiis æternis & honoribus redundant: vt te denique Ducem habeamus, & Principem noſtrarum rerum, te patronum & deprecatorem apud Patrem Æternum, quem præcaberis ad tanti Domini dexteram conſidens vulnera tui corporis, manus & pedes clauis tranſfixis, latus haſtæ diritate traiectum oſtendens: deſcendiſti in hanc infimam terram, vt tuæ doctrinæ luce mentes noſtras illuſtrares. Verſatus fuiſti nobiſcum, vt nos tuæ ſanctitatis exemplo ac diuinis verbis ad omne pietatis & veritatis ſtudium excitares. Obiiſti mortem in crucem, vt nos ex ore Dæmonis ac faucibus eriperes. Corpus fuit ſepulturæ mandatum, vt à nobis peſtem mortis teterrimam depelleres. Deſcendiſti in inferorum

rum ſedes obſcuras, vt diriperes & ſpoliares Regnum & patriam miſerorum. Excitatus fuiſti à mortuis tua diuina virtute ad futuræ vitæ ſpem in noſtris animis excitandam. Denique aſcendiſti glorioſus & immortalis ad cæleſte Regnum, hodierna die triumphum agens glorioſiſſimum, vt viam cœli noſtrorum defectione parentum occluſam patefaceres: iterum atque iterum imperio Beatorum ſempiterno potire, fruare gloria cæleſti Regis æterni in omnem ſæculorum æternitatem. Non fuit aſcenſus tui in cælorum ſedes ad decus æternum, ad requiem immortalem, & ad fructus laborum virtutis cruciatuum, mortis tuæ ſanctiſſimæ percipiendos in omne æuum ſempiternum, & ad illos communicandos cum omni proborũ genere mortalium in poſterum, qui tuorum meritorum, qui virtutis, qui cruciatuum, & gloriæ immortalis participes erunt in perpetuum. Aſcende tuo robore ac virtute diuina, aſcende cœleſtis arca Domini, nullis fluctibus neque tempeſtatibus ſubmerſa. Ingreſſus fuit Abacuc in vrbem Babylonem ſpiritu quodam diuino duce. Elias in mediam, & à terra tanto interuallo diſtantem aëris regionem igneo curru ſublatus fuit. Aues efferuntur in ſublime ſuarum pręſidio pennarũ, nubes in eandem regionem excitatis terræ vaporibus ſua leuitate, ſupera petentes efferuntur, Chriſtus Ieſus ſua virtute cæleſti, nullius rei ope, nullo auxilio. Veteres Romani ſuos Imperatores deuictis hoſtibus & nationibus ad ſuum imperium & ditioné adiunctis patentibus portis, & locis celebrioribus ciuitatis peragratis, triumphum agentes quadrigis vectos tanta põpa tantóque apparatu viis omnibus herbis ac floribus ſtratis, parietibus periſtromatis & aulęis pretioſiſſimis conueſtitis, erectis aris, & odorũ ſuauitate fragãtibus,

arcubus

arcubus varia, multiplicíq; arte factis plurimis vbiq; ſtatutis monimẽtis trophæíſque virtutis Imperatoriȩ, laudibus & titulis paſſim rerum geſtarum inciſis, & tybiarum modulatè ſonantium viciſſimque vocum modulatione iucundiſſima, prælatis ſpoliis, & prædiis ex hoſte delatis, tot imaginibus, tot ſimulachris vrbium, populorum & prouinciarum, effigie multiplici Ducum & Regum bello ſubiugatorum, atque hoſtibus vinctis, & ante currum tractis, tot militibus, tot Centurionibus, tot Ducibus, ſociis & comitibus præliorum pompam triumphi comitantibus in Capitolium vſque deducebant. Senatus Populuſque Romanus, Magiſtratus omnes, & Conſules ſuis inſignibus ornati in illam Capitolij vſque partem triumphantem Imperatorem cohoneſtabant. Sed videre eſſet pompam huiuſce diei, tantum ſplendorem, tantam gloriam, Chriſti Ieſu, ingredientis cœleſte Regnum. Quid ſplendoris habet illa pompa Romanorum, cum triumphi cœleſtis gloria? Quid vrbs Romana cum cœleſti Regno? quid ciues? quid Senatus, quid equites, cum cœtu diuinorum ſpirituum, cum tot ordinibus cœleſtis aulæ glorioſiſſimis, cum cœtibus principatu poteſtateque præcellenti fulgentibus? Quid dignitas Conſulum, quid Magiſtratuum cum Magnatibus Beatorum aulæ Principibuſque clariſſimis? quid præda, quid ſpolia plauſtris comportata pleniſſimis, cum Patribus antiquiſſimis, cum potentiſſimis Regibus, cum vatibus diuinis? Quid illa Senatus auctoritas cum auguſtiſſima celſiſſimaque ſanctiſſimæ Triados maieſtate? Quid apparatus omnis & ornatus, cum ſpectaculis, cum ludis diuinarum Mentium apparatiſſimis? Quid Imperatores Romani cum Imperatore inuictiſsimo Chriſto Ieſu. Quid veſtes Romanorum

norum albentes cum ſplẽdore gloriæ immortalis. qua Chriſtus Ieſus circunfuſus totum cœleſte Regnum illuſtrabat?quid Imperator Romanus præter vrbem, præter prouinciam, præter Ducem aut Regem bello deuictum præferebat; Chriſtus autem Ieſus dæmonem ipſum, tyrannidem peccati, carnem indomitam & effrænatam belluam, mortem & vitiorum omnium agmina ſuis præliis maximis ſecundiſſimiſque ſuperauerat. O glorioſum Chriſti Ieſu in cœlorum ſedes aſcenſum, ô gloriam triumphi commemorandam, ô decus immortali gloria prędicandum. Quis aſcendentis Domini gloriam, vnde tot in genus hominum commoda redundarunt non omni laude & honore proſequatur. Quò nos aſcenſus tanti Domini vocat, quò excitat & inflammat, quò poſtremo noſtræ fœlicitatis, noſtræ dignitatis caput & auctor Chriſtus Ieſus aſcendit: nos omni ſtudio, præclaris virtutibus, moribus integerrimis aſcendere ſtudeamus. Per beneficia tanti Domini in genus humanum collata, per gloriam hodiernæ fœlicitatis cœleſtem, per poſſeſſionem à Chriſto Ieſu Regni cœlorum captam, in aſcendentem Chriſtum Ieſum, in imperium & poteſtatem ab ęterno Patre traditam animos & mentes intendamus. In cœleſtis Regni ſedem, in diuina domicilia omni feſtinatione properemus. Huic Chriſto Ieſu Principi bonorum omnium, auctori noſtræ ſalutis, recuperatori libertatis dignitatiſque noſtræ maximo grati modis omnibus eſſe nunquam deſinamus. Ad Patris Æterni dexteram conſidet ſummus virorum mortuorumque Iudex conſtitutus, inſignis generis humani patronus, precatorque maximus. Ille ſuos clauos, ille latus apertum, ille poſtremò plagas pro genere mortaliũ æterno Patri libens oſtendit, atque profert, ſpem in illo

habea

habeamus certam, & exploratam, ſi fuerimus, qui debemus eſſe, diuinæ virtutis cultores, & imitatores maximi, nos meritis Chriſti Ieſu ſempiternam eſſe Beatorum gloriam adepturos.

De Aduentu ſpiritus Diuini.

Ex eiſdem locis exercitatio petita.

TAndem ad Pentecoſtes, quemadmodum alij appellant diem ſolennem, vt alij ad ſpiritus diuini aduentum decorandum, oratione noſtra: Mater Eccleſia vtroque nomine cohoneſtati acceſſimus. Rē vobis proponam & myſteriū cœleſte, vos illud vtriuſque nominis pondere penditote. Beneficium ipſum priùs ſpiritus diuini venientis cognoſcite Auditores: deinde procul dubiò ſatis clarè cognoſcitis, vtróque nomine nuncupandum diem hunc ſacrum ſolennemque. Nego in Chriſtiana Religione tam locuplete, tam veteri, tot populis, tot vrbibus, tot prouinciis, tot Regnis florente vllum factum virtutis pulcherrimum, vllum Religionis opus egregium, vllam hominis ad noſtram fidem traductionem fuiſſe: nego vllam gemmam honeſtatis, aut margaritam caritatis fuiſſe: aut quidquam ab Apoſtolis ſanctiſſimis, & reliquis egregiè fidelibus diuinæ Fidei præconibus ex ore verbum exiiſſe ſanctiſſimum ad animorum commodum & vtilitatem factum, ex tot miraculis & ſtupendis diuinæ virtutis ſpectaculis, ſignum editum fuiſſe, niſi diuini ſpiritus virtute cæleſti, nego etiam aduentum Chriſti Ieſu in terrarum ſola, natalitia eiuſdem tanti Domini, curſum omnem vitę ſuæ clariſſimum integerrimumque, labores, vigilias, conciones, cruciatus omnes, virgas & ſpineam coronam, mortem & crucem ſuam ſanctiſſimam,

mam,atque à mortuis excitati gloriam,& in cœlorum aulam aſcendentis immortale decus,omnia poſtremò merita ſua maxima quidem & immortalia & infiniti pretij & virtutis infinitæ tantam in terris habitura vim eſſe,niſi de cœlo diuinitùs Apoſtolorum cœtui, reliquoque generi mortalium bonorum impertito ſpiritu diuino. Quemadmodum enim ſi quis pharmacum aliquod, aut medicamentum tantæ æſtimationis ac roboris habuiſſet, vt illius viribus & præſtantia nullum morbi genus, nullæ ægrotationes, nulla pericula valetudinis humanæ non propulſarentur. Illud equidem niſi ad corporis humani partes ægrotantes adhiberetur, nihil virium, nihil efficacitatis haberet. Ita ſanè quid profuiſſent homini tot Chriſti Ieſu merita virtuteſque præclariſſimæ, tot vitæ actiones ſanctiſſimæ, tot cruciatus & ſuppliciorum acerbitates, ſi ſpiritus diuini virtute non conaremur ad depellendos animi morbos, & ad gratiam recuperandam, & ad munera cœlorum ac dona ſempiterna conſequenda,tantorum Chriſti Ieſu meritorum multitudinem magnitudinemque conferre. An quiſquam cùm in Indiam locupletem, & argento, auro, gemmiſque refertiſſimam peruenit, vllos ex opulentiſſimis partibus fructus feret, niſi particeps eſſe ſtudeat opum & diuitiarum Indiæ maximarum. Quam afferet homini in cubiculo deliteſcenti, foribus & ianuis omnibus occluſis,atque adeò quibuſcunque foraminibus, per quæ lux Solis in cubiculum ſeſe inferret, vtilitatem Sol toto orbe longè latéque diffuſus, niſi per aliquem in lecto tibi iacenti vel in cubiculo latenti fores vel feneſtræ ad aſpiciendam lucem diei clariſſimam aperirentur. Videamus vim & efficacitatem ſpiritus aduenientis in terrarum ſola, vt illius amore flagremus,illum ab æterno

no Patre, filio precante flagitemus. Quam enim Aſſertor humani generis victor bellorum aſcendens ab æterno Patre mittendi ſpiritus diuini in hæc terrarum ſola, ad animos menteſque diſcipulorum, cœleſtium donorum largitate complendas, fidem egregiam & illuſtrem dederat, hodierna die, quod fœlix fauſtumq; ſit generi Chriſtianorum, vt cumulatius nihil fieri poſſit magnificentiſſime cumulatiſſiméque pręſtitit. Nam cũ iam decẽ dies ab aſcenſu Chriſti in cœleſtem ciuitatem glorioſo prætcriiſſent, expectantibus ſociis comitibuſque & efflagitantibus ſummis & aſſiduis precibus, promiſſus cœleſtis iſte ſpiritus, in eorum animos intulit ſe ſe magno ſtrepitu, & quaſi fragore ruentis cæli delapſus. Non quo crepitu maximo diſcipuli perturbarentur, & ſuis artubus atque membris contremiſcerent, ſed quo ſuauitate mirifica afficerentur, & diuina cœleſtique voluptate perfunderentur omnes, quo vix apud ſe viderentur eſſe præ eximia gaudij lætitiæque magnitudine. Delapſus autem fuit ſpiritus iſte cœleſtis inflatus vehementiſſimi ſpeciem & ſimilitudinem coruſcantis ignis. Quo ſic omnes ferre viſi fuerunt magnitudine diuini ſpiritus, & illius igne flammato, flagrare, vt illius vim immenſam infinitamque, ardorem inflammatum & flagrantem, qui præſentes erant, qui ex diuerſis terrarum partibus conuenerant, intentis oculis in diſcipulos & animis ſtupentibus admirarentur. Multi, quique rebus Apoſtolorum & Religioni Chriſti Ieſu fuerant infeſti, vino obrutos putarent, ac dicerent temulentos Apoſtolos: ipſi tamen Apoſtoli ab illo puncto temporis, diuerſis in locis celebrioribus in plateis amplis ac patentibus, in templo Salomonis ampliſſimo magno ſemper conuentu hominum atque frequentia concionari, habere

ſermo

ſermones ad multitudinem, quæ innumerabilis ad audiendum nouitate rei ſtupefacta confluebat, enuntiare myſteria noſtræ Religionis, prædicare Chriſtum Ieſum Aſſertorem generis hominum, à Iudæis ſublatum in Crucem, excitatum à mortuis eximia ſua virtute, & in cœlorum ſedes, ſuo quoque robore diuino iam ante dies decem elatum, adhibere teſtes fide egregia ſingularíque præditos ex Solymorum, quis ſpectaculo tanto interfuerunt, gente clariſſima, hortari ad virtutem, ad nouos mores, ad cælorum gloriam, ad colendam ſuſpiciendamque tanti Domini maieſtatem. Atque idem munus obire videbantur, cum magna vi cōtentionéque verborum, tùm ore vultúque diuinæ claritatis luce nimis inflammata, vt ex ore, ex oculis cæleſtes flammas ſpirare viderentur: tam etiam animis flagrantibus id præſtabant, vt in illis cæleſte robur, & præſentia diuini ſpiritus emicare cerneretur. Quid quod illorum, qui præſentes erant, (conuenerant autem ex diuerſis gentibus atque nationibus innumerabiles) patrio ſermone concionantes Chriſti diſcipulos nemo non audire videbatur, & profitebantur omnes planéque recognoſcebant. Admirari etiam plurimi non deſiſtebant, & illi ſapientiæ celebritate clari, qui probè nouerant, neque litteris imbutos, neque vlla diſcipulos doctrina præditos fuiſſe, & ignaros diuerſarum præſertim linguarum, tot res admiratione pleniſſimas tam cœleſtes ac diuinas, tam procul ab hominum cognitione diſiunctas enunciare, & tam diſſimilibus longéque differentibus diuerſarum gentium ac nationum ſermonibus. Diſcipuli perſequi concionés ſuas, & innumerabilem multitudinem ad Chriſti Ieſu Religionem traducere, ſuarum vi facultateque cœleſti concionum omni contentione properabant.

Quis hoc exiſtimaret? quis in animum ſuum induceret? homines rudes & indoctos, ignaros & expertes litterarum, nulla vnquam ſcientia, nec minima cognitione præditos prodituros in publicum, piſcatores inopes, & victum piſcatu antea comparantes, in conſpectu tantarum gentium ac nationum verba facturos eſſe. Qui neque verbum vllum à præceptoribus acceperant, qui neque in ſtudiis ſacrarum litterarũ verſati fuerunt, qui vulgo contẽpti erant, & nullius apud Principes, apud Pontifices æſtimationis in litteratorum & ſapientiſſimorum legis antiquæ Doctorum oculis & ore concionaturos eſſe & interpretaturos diuinæ ſcripturæ res abſconditas & abſtruſas, & contra iſtorum Principum opinionem contra auctoritatem venturos, & de Chriſti Ieſu aduentu, de morte ſua, de reſurrectione, denique de Aſcenſu in cœlorum ſedes. Atque quod Doctores veteris leges ægreferebant, quod audire non poterant de Meſſia Chriſto Ieſu, miſſo ab immortali Deo, de legis Moſaicæ tandem occaſu, & interitu vltimo iam ſuccedente multo clariore & illuſtriore Meſſiæ, id eſt Chriſti Ieſu ſanctiſſima veriſſimaque Religione, & ad ſalutem animorum, ad cœli gloriam conſequendam planiſſimè neceſſaria Apoſtolos dicturos quis putaret. Atque ad hęc confirmanda, ad Principum infrigendam auctoritatem, ad conuincendas opiniones illos tot rationes, tot argumenta afferre, exponere ſacros libros & monimenta diuinorum vatum, quis non admiraretur? Quis denique apud ſe ſtatuere poſſet, id quod poſtea vidit, tantam multitudinem omnis generis hominum, neque ex Iudæis ſolùm, ſed ex omnibus gentibus ac nationibus, qui ad Iudeæ principem ciuitatem confluxerant traducendam ad ſacram Chriſti Ieſu Religionem

Moiſis

Moiſis iam legis,& idolorum ſuperſtitionibus, & erroribus nefariis nuncio remiſſo. O vim ſpiritus diuini præclaram, ô virtutem ſingularem atque diuinam. Qui latebant in obſcuro tenebrarum loco, prodeunt iam in publicum: qui nullas vnquam litteras, neque minimam notitiam acceperant ſacrarum litterarum monimenta interpretantur, qui piſcatu viuebant & arte capiendorum piſcium alebantur, capiunt iam hominum animos, & ad veritatis cognitionem adducunt, qui nunquam à Iudeæ finibus exceſſerant, omnium gentium ac nationum linguis loquuntur: qui in infima plebe numerabantur in magno iam pretio & æſtimatione habentur: qui probris & iniuriis afficiebantur, maxima gloria & honore decorantur: qui deſerti & derelicti ab omnibus fuerant,illorum modo audiuntur, & ſumma cum admiratione conciones excipiuntur, & ad eorum pedes innumerabilis multitudo ſpectantibus & frementibus veteris legis Principibus & maximè Pontificibus, ſe abiicit atque proſternit. Quid hoc diſcipuli?Quid iſtud obſecro verborum ſocij ac comites Chriſti Ieſu. Vosne illi, qui comprehenſo Chriſto Ieſu profugiſtis ſtatim, & diſperſi ac diſſipati tenebras & caliginem quæſiuiſtis? vosne illi,qui abiecti debilitatique metu deſeruiſtis preceptorem veſtrum? neque in publico verſari auſi fuiſtis in poſterum? tune ille Petre, qui ſemel iterum ac tertiò, vno verbo ancillulæ victus & cum iuſiurando negauiſti præceptorem Ieſum? tune Thoma, qui certior factus de Chriſto excitato iam à mortuis, cùm diſcipuli nunciarent, cùm confirmarent conſtantiſſimè, cum ſuis ſe oculis vidiſſe teſtarentur,nunquam fidem adhibuiſti, neque crediturum id te eſſe conſtanter aſſeuerasti: niſi tuis eundem oculis aſpexiſſes, niſi in pedes,

in manus, atque adeò in latus lanceæ diritate traiectum manum & digitos tuos intuliſſes? vnde quæſo tantum roboris? vnde tanta animi magnitudo? vos ne Iudæorum Pontificibus, voſne Principibus veteris legis adeò vehementer obſiſtere auſi fueritis? voſne cum illis argumentari, vos contendere velle atque diſceptare perſtiteritis. Vos denique illis præſentibus ſuæ legis myſteria velle exponere, & tanquam ignaros & imperitos myſteriorum veſtris concionibus inſtituere velle Doctores hos in ſcriptura verſatos, magiſtros ſynagogæ præceptores ſuæ legis viſi fueritis. Magna vis eſt diuini ſpiritus, magnum robur & planè cœleſte. Lux de cœlo delapſa mentes diſcipulorum illuſtrauit Auditores, & tam fortes, tamque conſtantes in mediam Principum & Phariſæorum phalangem & turmam coniecit. Non videtis diſcipulos claritatis diuinę ſplendore collucere? non in capitibus eminere linguas ignis coruſcantis ardore flagrantes? non illorum ora vultuſque ardere cœleſti claritate fulgentem? non in animis vim ineſſe diuini ſpiritus robore ac virtute confirmatam? Qui obiicere tantæ ſapientiæ magnitudini, tanti luminis fulgori, tot radiis diuinæ doctrinæ viribus Dei immortalis inuictis, & cæleſtibus armis audeant ſeſe. Non afferamus ad ſpiritus diuini vim & robur oſtendendum, admirationem multitudinis. Sileamus ſtuporem omnis generis diuerſarum gentium ac nationum, non ponamus in oratione fractos ac debilitatos Principum & Phariſæorum ſpiritus inſolentes. Recordamini vnam duntaxat B. Petri cõcionem, in qua ſic tonare ac fulgurare viſus fuit, ſic infinitam hominum multitudinem commouere, tonitruis ac fulminibus verborum ſuorum, vt ampliùs triginta mortalium millia ad Fidei Chriſtianæ veritatem cognoſcen

gnoſcendam colendamque Princeps iſte Eccleſiæ clariſſimus traduxerit. Recordamini conciliabula Principum, & Phariſæorum, fremitus & furorem tædis ardentibus inflammatum, qui profectò cùm conciones Apoſtolorum audirent, cùm concurſum & frequentiam omnis generis mortalium, cùm admirationes maximas, cùm denique traductionem infinitæ multitudinis ad Chriſti Fidem viderent, iam conuentus agerent ſuos, frequenter conuenirent, occultè & palàm ad Apoſtolos & Diſcipulos è ciuitate è Iudææ finibus eiiciendos exterminandoſque conſpirarent. Recordamini teſtimonia alienigenarum & cuiuſcunque nationis & barbaræ & humanitate cultæ mortalium, qui cum ſermone ſuo diſcipulos Chriſti Ieſu loquentes audirent, clamores pleniſſimos admirationis tollerent in cœlum: neque id fieri poſſe ſine ſummo miraculo, ſine virtute cœleſti conſtantiſſimè confirmarent. Vt planè conciones, planè fidem, quam diſcipuli enuntiabant veram ſummaque Religione colendam teſtarentur. Atque hanc teſtimoniis clariſſimis & miraculis ſtupendis comprobarent. Quòd ſi altius mentibus veſtris contemplari volueritis, planè reperietis diſcrimen veteris & noſtræ legis perſpicuum. Illa lex ſcripta fuit in tabulis lapideis, hæc in hominum animis infixa: illa informabat animos & illuſtrabat, hæc clariorem lucem affert, & in Dei immortalis amorem faces ardentes admouet: illa viam ſolum oſtendebat in cœlum, hæc & viam demonſtrat ad iter faciendum, & ad ingrediendum in Beatorum ſedes ingentes animos facit: illa pœnis & terroribus animos in officio continebat, hæc amore magis ad virtutis & Religionis ſtudium allicit. Quamobrem illam legem timoris, hanc amoris, illam ſeruorum, qui

metu ſuppliciorum à ſceleribus deterreantur, hanc filiorum qui magis amore ad parendum diuinæ voluntati ducuntur, putatote. Quamobrem cum illa ferretur, tanto timore fracti fuerunt, atque debilitati filij Iſraëlis, vt totis artubus atque mẽbris contremiſcẽtes, vix ſuę mentis cõpotes à Moyſe efflagitauerint, vt ille, ille inquam, non Deus immortalis, ne repẽtina morte conciderent, legem populo Solymorum ferret. Quid quòd Moyſes legem illam tulit, hanc verò Chriſtus Ieſus, Filius Patris Æterni? Quod ſi Iudæi quicumque toto terrarum orbe fuiſſent ſparſi diffuſique, relictis ciuitatibus, & oppidis omnibus, longiſſimis itineribus ſuſceptis, magnis laboribus, & aditis periculis Paſchatis ſui, ad diem ſtatum ſolennémque celebrandum ſtudioſiſſimè concurrebant, ſi alienigenæ ex plurimis diſiunctiſſimis, longéque diſtantibus terrarum partibus in Solymorum vrbem huiuſce dieĩ celebritate totum orbem per vagata conueniebant: ad Pentecoſtes ſacras ſolennéſque ferias, ad ſpiritus diuini glorioſum & immortalem diem recolendum interſéque inſtaurandum, quanta animorũ religione flagrare debemus, & inflammari facibus veluti ardentibus accenſi: tot præſertim donis ac muneribus diuini ſpiritus afficiundi, ad vitæ noſtræ curſum alacriter ſanctéq; conficiendum? Cùm fratres Ioſeph patri nunciaſſent, Ioſeph filium ſuum, non ſolùm ſuperſtitem eſſe, ſed opibus abundantem, imperio florentem, Ægypti tenere principatum ampliſſimum, magnitudine nuncij ſtupefactus: vix illud in animum inducere ſibi poterant. At vbi dona ac munera magnificentiſſima, diuitias & opes maximas, plauſtra multitudine rerum ac donorum maximorum completa ſuis oculis aſpexit, quaſi è graui ſomno excitatus, nihil ſigni deſiderabat amplius,

plius. Itaque Patris animus, & in Ægyptum adeundi, & filij inuiſendi incredibili cupiditate flagrabat. Non fidem adhibebant Iudæi priùs verbis diſcipulorum, Chriſti Ieſu Reſurrectionem prædicantium: at vbi vim, ardorem dona ac munera magnificentiſſima, multitudinem miraculorū, claritatem lucis illuſtrem, flammarum facem; & illam virtutem cœleſtem, magnanimitatem, pacem, gaudium, lætitiam, fortitudinem, & magnitudinem animorum, tam cœleſtem ſapientiam ac planè diuinam ſpectarunt, & ſuis oculis & auribus acceperunt tantorum operum admirabilitate commoti, ſapientes, veritatem plurimi profiteri & teſtari cogebantur: prædicabántque illam Apoſtolorum fidem vna cùm alienigenis tollentes clamores magnos in cœlum. Sed quid Apoſtoli non agerent? quid diſcipuli non præſtarent claritatis tantæ radiis illuſtrati, tanto mentis ardore tantis diuini ſpiritus facibus inflammati, tantorum, & tam cœleſtium cognitione myſteriorum imbuti? continere ſe non poſſent, quin multis vocibus & magnis clamoribus immenſam diuinæ virtutis magnitudinem enuntiarent? Quid aliud facerent, qui lucis claritate, magnitudine cognitionis Patriarchas omnes, vates omnes diuinos longo interuallo ſuperabant? hoc igne cœleſti animis æſtuātibus, quanam ratione flammas illius cohibere poſſent Apoſtoli? ſi aquæ ipſius, quæ natura grauis eſt, & in inferiorem locum impetu naturali fertur, poſtquam igni fuit admota vehementem ignis calorem concepit, & velut naturæ ſuæ oblita in ſuperiorem locum nititur, nec intra vaſis anguſtias continetur, ſed erumpens & ex omni parte redundans, effundit ac proiicit ſeſe foras. Quid mirum Apoſtolorum animi huiuſce ignis flagrantibus certè quidem facibus ardentes in

has laudes,& prædicationis voces erumperent: id non linguæ ſolùm igneæ, ſed flatus vehementiſſimus,quo tota domus commota fuit mirandum in modum teſtabatur. Hæc enim de cauſa ſpiritus iſte cœleſtis in vehementis auræ ſimilitudinem venit,vt ipſa ſpecies, quæ ſenſibus obiecta erat, latentem eiuſdem vim & impetum, quo nos ad virtutis & ſanctitatis amorem exuſcitat, demonſtraret. Cùm aura enim vehemens & concitata flat,in quaſcumque res incurrit, eas impellit vehementiſſimè, ſic impetu magno, celeritate mirabili naues incitatę vehementi medium mare pręteruolant: quo minimè flante non modo non perſequuntur ſuum curſum, ſed nec mouentur quidem. Sed quid in Apoſtolis ſolùm ſanctiſſimis,& Principibus Eccleſiæ vim tanti ſpiritus oſtendo,& robur infinitum iſtius temporis,cum illius cœleſti virtute muniti totum poſtea terrarum orbem peragrauerint, vniuerſa maria nauigauerint, & omnes gentes atque nationes à Solis ortu in occaſum vſque in Chriſti Ieſu ditionem poteſtatémque redegerint.Quòd ſi ſectatores huiuſce ſæculi animaduerterent, ſi vellent attentiſſima cogitatione perpendere vim diuinam & cœleſtem ſpiritus ſanctiſſimi virtutem,illius amore flagrarent incredibiliter.An verò vos putatis homines iſtius ſæculi ſic appetere diuitias, ſitire honores,dignitates, & voluptates ſuas, imperia conſectari, ſic exiſtimatis Cæſares illos,Alexandros,reliquóſque terrarũ Principes tantis vitæ periculis aditis, honoris & gloriæ humanæ deſiderio flagraſſe. Atque cultores Chriſti fidei ſanctiſſimi huiuſce diuini ſpiritus facibus ardentes, præter cogitationem omnem, cœleſtium rerum amore flagrarunt, & ſeſe in labores,in pericula, in aperta capitis diſcrimina coniecerunt? cuius obſecro auari
homi

hominis ſtudium, ardor, labores & pericula, cùm B. Pauli ſtudio, ardore, laboribus & periculis conferentur? Neque verò Paulum dumtaxat, ſed Laurentios, Sebaſtianos, Vincentios, & alios innumerabiles Martyrum inuictiſſimorum exercitus proferre potuiſſemus, qui flagrantiore ſtudio, & ardentiore charitate ſuccenſi vitam cum ſanguine pro Chriſti Ieſu Religione profuderunt, quàm honores & dignitates, quàm diuitias & opes, quàm Regnorum ſceptra potentiſſimorum, ſectatores iſtius ſęculi concupiuerunt. An non hoc facile (vt alios omittamus) B. Ignatius oſtendit, qui tam ingenti Martyris lauream cupiditate ſitiebat, vt ad beſtias damnatus, ſtudio eas & auiditate flagranti deſiderauerit. O felices belluas, dicebat, quæ comparantur mihi? & quando præſentes erunt? quando emittentur foras? quando in me impetum facient? quando carnes dilacerabunt, dilaniabúntque meas, quando eiſdem veſcentur inſaturabiliter? Quas equidem in me cupio multo vehementiores eſſe, quàm ad hoc vſque tempus fuerint: nec à me ipſo, ab hoc corpore, ab Ignatij carnibus ora ſua inhiantia continere. Quæ ſi morabuntur, ego Ignatius vltro laceſſam, prouocabo belluas, & ad irruendum in me vehementer incitabo, méque ipſum, ſi opus fuerit, in illarum os & fauces inferam, & intrudam. Quid hac animi magnitudine præclariùs, quid præſenti robore, ac fortitudine præſtantiùs? vnde robur & animi magnitudo tam inuicta niſi ab hoc ſpiritu vehementi, qui in Apoſtolorum animos hodierna die intulit ſeſe. O diuinam ſpiritus vim, ô robur inuictum, ô vires admirandas, quibus quicumque munitus fuerit, non robore ſolùm & magnitudine animi præſtantiſſima præditus erit, ſed omnibus ornamentis abſolutæ ſanctitatis illuſtra-

tus. Ille præceptor eſt & magiſter actionum & virtutum maximarum. Ille auctor & princeps Eccleſiæ Chriſti Ieſu conſeruandæ, & ad tantam quantam aſpicimus, dignitatem & amplitudinem euehendæ. Ille in rebus gerendis hominum animos luce ſuæ cognitionis illuſtrat. In rebus aduerſis perfugium præbet, in dubiis & obſcuris lucem affert, labantes ſuſtinet & confirmat ad certamina ſubeunda, & ad pericula adeunda fortitudine maxima corroborat, diuitiis omnibus & ornamentis cœleſtibus locupletat, mites reddit & manſuetos, benignos ac liberales, patientes in caſibus & calamitatibus paſſim & venientibus, hominibus cœleſtes quoſdam ſpiritus, omni ſanctitatis abſolutione cumulatos impertitur. Qui quaſcumque res huiuſce ſæculi contemnant, fecem & ſordes ducant, nihil quod præter Deum immortalem ſit, & ad illum dirigat deducátque expectendum putent. Vt quanquam corporibus in terra ſint, animis tamen in cœlo verſentur, vt muneribus illius redundantes in cœlorum gloriam immortalem corporis compagibus ſoluti euolent. Vtinam his donis ac muneribus diuini ſpiritus in hunc modum locupletemur, vt ad hæreditatem Beatorum acquirendum cumulum illorum & magnitudinem, felices ac verè fortunati conſequamur. Dixi.

De Oratione funebri, ex Argumentis ſuperioribus, auxilio tamen aliorum ornata.

ORatio funebris in hanc partem cadere poteſt: quæ maximè ſplendet, & illuſtratur Similibus,

Compa

Comparatis,& exemplis. Illa autem componitur locis & capitibus exornationis,& deliberationis. Nam continet laudem perſonæ, quæ exceſſit è vita: quoniam fuerit bona,ſapiens,vtilis Reipub. Habet laudem perſonatum,rerum & factorum, diligenter obſeruatis & deſcriptis ad commiſerationem circumſtantiis, loci communes & amplificationes inſeruntur:in eum qui cauſa fuit mortis inuectiua adhibetur, ſi res poſtulet,quærimonia ad Deum, qui paſſus fuerit tam vtilem,& tantum virum è medio tolli.Adhortatio etiam adhibetur & ad vindicandam, & ad imitandum.Vt ſi laudaretur Cæſar deinde miſeratio adhiberetur deſcriptione mortis,denique adhortatio ad mortem vindicandam,inſectatione Bruti,Caſſi & occiſorum. Talem funebrem teſte Cicerone, habuit Antonius poſt mortem Cæſaris. Alter eſt modus & hunc imitabitur Eccleſiaſtes, qui tractabit materiam ad Auditorum inſtitutionem accommodatam, vt de præparatione ad mortem,de morte, de miſeriis vitæ humanæ,de earum liberatione poſt mortem, de contemptione rerum humanarum,de expetenda fœlicitate Beatorum,de animorum immortalitate,de extremo Iudicio,de reddenda ratione omnis anteactæ vitæ, de ſuppliciis inferorum,de Iuſtitia aut Dei miſericordia, non lugendos immoderatè mortuos,ſed agendas immortali Deo gratias, qui malis omnibus illos eripuerit:deinde data occaſione de laudibus mortui, auditores ad imitationem excitari poterunt.

De primo modo.

In obitu Domini Ioannis ab Auſtria, fratris Philippi, hoc nomine ſecundi, Regis Hiſpaniarum potentiſſimi.

MOeroris ingētis, quo fuerunt hiſce temporibus affecta Domini Ioannis ab Auſtria è viuis immaturo diſceſſu nunciato, Hiſpaniarum imperia partim tanti viri meritis maximis, partim noſtrarum rerum iactura dolorem hodiernus dies renouauit: idémque neceſſitatem afferet obductarum aliqua ex parte cicatricum, quas fugit ac reformidat animus, diei præſentis acerbitate refricandarum, tantā enim fortitudinem, tam incredibilem & inuictam virtutem, tantam in ſummo ornamentorum cumulo defendendæ Religionis auiditatem, tam expreſſam ac planè paternæ virtutis imaginem neceſſariò in memoriam redigere debemus. Præcellentiſſimo enim Domino Ioanne Auſtriaco, & Philippo Regi potentiſſimo, & ſuis Regnis & imperiis ablato, non ſolùm illius virtutem amiſſam, ſed Chriſtianam Rempub. magnopere ſauciatam, afflictámque videbitis: dolent enim Hiſpani ac vehementer anguntur, cum vident talem Ducem, qui in Religionis cauſa ſuſcipienda talem ſe præſtiterit, quamuis mortali conditione natum, tamen non multo plures annos & ſæculorum ætates plurimas permanſiſſe. Nec ſibi perſuadere poſſunt, neque fas eſſe quidquam aliud cogitare putant, quin Deus immortalis fuerit iratus, hiſce formidoloſis & adeo calamitoſis temporibus tanto defenſore Fidei propugnatoréque acerrimo è viuis ablato. Ergo & mihi de

tanto

tanto Principe dicturo,& exequiarum cunctis ſpectatoribus, cùm primùm animi mœrorem dolorémque renouauerit,præſens ſpectaculum,& ad lacrymas eliciendas, & ad omnem ſenſum doloris acerbiſſimum occaſionem & neceſſitatem maximam attulit. Quid agam Auditores?Quid primùm quærar? aut quid potiſſimùm deplorem? Quamobrem ſanctiſſime Deus, quibuſnam tantis ſceleribus noſtris & flagitiis grauiſſimis ſpes tantas Hiſpaniarum Regnis præcidiſti?tantum propugnaculum Reipub. Chriſtianæ eripuiſti? hoc ipſo tempore,cum illo magis Religionis res indigere videbantur?cùm Flādriæ ſperabatur ad noſtram fidem vniuerſæ traductio futura tanta Imperatoris fœlicitate clariſſimi?cum Romana ſedes cuius armis tot & tantæ præclaræ res geſtæ fuerant contra Mauros,contra Turcas,eius inuictiſſima dextera Flandriā matris Eccleſiæ gremio ac complexui reddendam reſtituendámque ſperaret. Cùm denique noui ſingulis propè diebus & ſecundi nuncij venirent in Hiſpaniā, & toto terrarum orbe commearent, litteræque volitarent creberrimæ de rebus in Flandria per tantum Imperatorem fortiter geſtis, de præliis fœliciſsimè commiſsis,de ciuitatibus captis, de expugnatis oppidis, de traditis imperio ſuo, deditis populis atque prouinciis,de ſpe denique deditionis prope certa exploratáque hoc fœliciſsimo tempore, tam ſecundo vento,cùm res Flandriæ,cùm Hiſpaniarum ſtatus, cū cauſa Fidei veheretur, ablatum columen Imperii, præſidium Hiſpaniarum,propugnaculum Religionis, ſi noſtris ſceleribus violauimus maieſtatem tui numinis,at pœnis aliis noſtra ſcelera lueremus: in nos alia ſupplicia ſtatueres,& auctores & principes ſcelerum deleres potiùs, quàm tantum decus & lumen extingueres.

gueres. Cuius interitu acerbiſsimo mæret Hiſpania, ſqualent Hiſpanorum Regna, Roma conflictatur, maximè ſacra luget Religio & omni veteri hilaritate exuta, omni ſplendore ſpoliatæ ſedes & domicilia Chriſtianorum in ſordibus & ſqualore iacent: ipſi verò Principes terrarum quàm grauiter mortem tulerint, quàm dolenter Magnates Hiſpaniarum acceperint, atque ille ipſe vnicum noſtræ Fidei fundamentum, frater tanti Principis, cui æquè carus erat, atque ſibi ipſimet Philippus Rex Hiſpaniæ potentiſsimus, quanto ſenſu ac dolore animi affectus fuerit, declarauit ille dies, cum litteris nunciiſque de morte venientibus ad tantam maieſtatem, qui redderent litteras, qui nunciare auderent, vix reperiebatur vnus, ne mortis nuncio mortem quóque tanto Regi terrarum afferre videretur. Videbant id quod re comprobatum fuit, aut morbum ex mærore tracturum aliquem, aut ex dolore repentino non parum detrimenti accepturum eſſe Regem eum, qui videbat in fratre, quantum momenti poſitum eſſet, ad Fidei religionem defendendam, ad metum iniiciendum hoſtibus, ad Flandriam recuperandam, ad ægras & propè deplorandas tantarum prouinciarum partes ſanandas. Qui ſi malum iſtud non deleret, quis obſecro delere poſſit? an Principes Germaniæ? ac plurimi hæreſeos labe contaminati? an Eliſabeth crudelis & impia, quæ de perdēda Scotia, de tota Anglia delenda, & hæreſeos erroribus ad inferos detrudenda, nunquam cogitare deſinebat. An Principes Flandriæ? Princeps ipſe Orangienſis rebus Fidei contrariis erat & infeſtus. Videte quā iuſtas cauſas habuerit Philippus Rex Chriſtianiſſimus mortem fratris iſtius ſibi ſemper cariſſimi grauiter & acerbè lugendæ. Quam omnes Hiſpaniarum

habita

habitatores & ipſa mater Eccleſia immaturo Domini Ioannis obitu incredibiles plagas accepit. Atque imprimis proponamus ante oculos vobis hunc Principem præcellentiſſimum admirandi corporis & animi ornamentis præditum. Quæ enim illius oris dignitas? Qui oculorum ſplendor? Quæ ſuauitas coloris, pauculæ erant in malis leuiter eminentibus, atque naturali rubore perfuſis maculæ leuiter ſparſæ, quæ magis honeſtabant & illuſtriorem oris ſpeciem atque dignitatem. Accedebat erectum & exceſſum corpus, directa & habilia ad cohoneſtandum inceſſum crura, inceſſus cum grauitate ſumma, dignisſimus tanta nobilitate, tanto ſplendore adoleſcentis clariſsimi, qui ſic omnibus corporis lineamentis, omni ex parte mirificè congruentibus, ſummo cum lepore conformatus fuerat, vt omnem iuuentutis Hiſpaniæ pulchritudinem ſui aſpectus præſtantia obſcuraſſe videretur, & omnium in ſe oculos & ora conuertere, quacúnque præteriret, quacunque equitaret aulicorum flore, ſtipatus omnibus ſuæ ætatis adoleſcentibus, elegantiſsima pulchritudinis ſpecie præſtabat. Quæ augebantur in illo comitate mirabili, amore cunctorum hominum in illum ſingulari, atque illa multa florentiſsimáque arte equitandi, & armis ſcienter vtendi, & in omnibus ſeſe ludis, & ſpectaculis oſtentandi magnificentiſsime: vt qualem ſe progreſſu temporis ducem præſtiturus eſſet parente ſuo Carolo inuictiſsimo digniſsimum filium, iam ab illo tempore videntur in illo documenta clariſsima. His igitur initiis, hac ſpe alebatur ab inuictiſsimo fratre ad omnes Regnorum expeditiones. Exortum fuit illis temporibus bellum, quod propter recentem memoriam præſentes obliuiſci non potuerunt Agarenis in Regno Granatenſi concitatis, erant

viri

viri bellicarum rerum peritiſsimi. Erant Duces ad illius belli periculum propulſandum fortiſsimi: erant inter alios Prorex Granatenſis Marchio de Mondejar,& ſcientia rei militaris,& ſummo conſilio,& maxima fortitudine celebratus erat:deniq; Princeps cunctorum Dux præcellentiſsimus de Seſa, qui Agarenis rebellantibus bellum faceret,& illos turbulentos motus bellicis rationibus ſedaret. Quorum opera quanquam ad bellum conficiendum vſus fuit, tamen Ducem belli totius præpoſuit Dominum Ioannem Auſtrium adoleſcentem magni animi,magnæ ſpei, auidum paternæ virtutis imitandæ, & imperatoriæ ſuis egregiis facinoribus comparandæ iſtius, videre erat per omne tempus,quod aſperum & hyemale fuerat, induſtriam in agendo,conſilium in prouidendo, tolerantiam in patiendo,fortitudinem in reſiſtẽdo:quæ in bello maximæ clariſsimæq; virtutes perſpectæ fuerũt in adoleſcente clariſſimo.Cùm itinera facienda eſſent, tranſmittendi colles, prætereundæ ſyluæ,calcandæ niues, & aliæ innumerabiles ſuperandæ difficultates, quàm ad omnia ſe præſtitit diligentem, induſtrium, patientem,inuictum. Vt Annibal iam adoleſcens videretur,qui Saguntho fame capto, altiſſimas Alpes, in Italiam deſcenſurus, ducens exercitum omni contentione penetrauit. Alter Cn.Pompeius, qui adoleſcens à Sylla prefectus exercitui contra tres Duces fortiſſimos, & Principes Marianæ factionis exercitatiſſimos,fudit, fugauítque copias omni ferocitate Romanam in nobilitatem, in Senatum &in totam Rempub. inſultantes videretis. Circumuenire hoſtes, intercludere fugam, tranſitu prohibere, expectare, perſequi, prælia plurima facere, cogere ad ſeditionem illum ex vna, ex altera parte Ducem de Seſa ad bellum conficiendum

ciendum omni ratione contendere, donec confecerunt ac profligarunt partim hoſtes, partim coegerunt ad deditionem, ita bellum magnum & periculoſum per annos paucos ſumma contentione geſtum Duce Domino Ioanne ab Auſtria confectum eſt. Cuius magnitudo belli non tanta principio videbatur, quanta poſtea viſa fuit, & re ipſa noſtros expediri neceſſarium erat. Nam cum omnes concitati eſſent, & ex Africanis ſedibus euocati innumerabiles veniſſent, in montes altiſſimos ſeſe receperunt Agareni, Maurique coniuncti, quò propter difficultatem, propter altitudinem ſuam, propter locorum inſcientiam maximè, propter aſperitatem hyemis, propter paludes ſtagnantes,& oppoſitas niuium moles altiſſimas immaniſſimaſque omnes aditus præcludebantur. Neque noſtri ad hoſtem niſi magno periculo, & hoſtilibus ſemper inſidiis circumuenti acceſſum habere poterant. Ita quidem quem Sylla Pompeio victori honorem tribuit, vt militibus audientibus Imperatorem appellaret, hunc omnes milites inclyto Ioanni ab Auſtria fortiſſimo feliciſſimoque Duci impertiri potuerunt. Atque in hoc clarior Cn. Pompeio Dominus Ioannes ab Auſtria. Ille fugauit copias inimicorum, hic ſuperauit & in deditionem accepit. Ille vno perculſo reliquos equites pediteſque perterritos in fugam coniecit, Ioannes fortiſſimus, plurimis vulneratis, aliis interfectis reliquos belli viribus ſubiugauit. Quorum cum perfidiam metueret Rex catholicus, neq; fortunam tentandam iterum putaret, ſi fortaſſe defeciſſent, per totam Bethicam & alias Caſtellæ partes ſemen execrandi generis diſperſum ſtatim aſpeximus. Quid tam inuſitatum, quàm adoleſcentem rei milita-

ris imperium gerere? at præfectus fuit bello Granatenſi Dux præcellentiſſimus Ioannes ab Auſtria. Quid magis nouum, quàm in bello nunquam antea verſatum, diſciplina duntaxat militari inſtructum, & ipſa indole, & animi virtute tanquam exercitatum multum diuque Ducem aſſuefactum rem bellicam adminiſtrare? quid tam inauditum, quàm id temporis exercitui præpoſitum eſſe, cum nunquam in hoſtem haſtam conieciſſet, nunquam in acie verſatus eſſet, neque ipſas vidiſſet ſuis vnquam oculis copias inſtructas tam fortiter belli munera difficillima præſtare, vt præliis plurimis contenderet cum hoſtibus, & in illis cædes fecerit, & ſtrages plurimas. Quid denique magis ſtupendum? quid tam præter communem hominum expectationem, quàm adoleſcentem, vix annos viginti natum Ducis partes agere, præire Ducem, dare ſignũ, acerrimè confligere, perſequi bellum, vſque eò progredi cædes innumerabiles facientem, quoad hoſtium copias tanta multitudine redundantes victor afflixerit atque perdiderit. Omnia hæc adoleſcentis Dominus Ioannes ab Auſtria præſtitit, ſatis longum ſermonem habuimus de primo bello Patres, & non ſine cauſa, vt ex principiis his reliqua colligeretis. Audite, audite nũc nauale prælium, quod neque Cæſar neque Pompeius Imperator magnus, neque victores Imperatores Romani tanta cum felicitate confecerunt. Nota fuit omnibus conſpiratio Chriſtianorum Principum, Pio Quinto Pontifice maximo ſuadente in Turcarum Regem ſuperbiſſimum, qui poſteà quam maximam ornauit ædificauitque claſſem, innumerabilemque multitudinem quibuſcunque ex gentibus potuit, comparauit, Chriſtianæ genti cladem & calamitatem horrendam minitatus eſt. Liceat mihi paulò clariùs exponere mentem Turcarum inſaniſſimam, liceat im-

petus & furores illorum nefarios proferre, liceat denique ſuperbiam & arrogantiam oſtendere, qui cum paucos ante annos freti victoria conſequuta venirent, quos ſpiritus, quos animos ſumpſerant? inſtruxerat,& ornauerat impius Turcarum Rex claſſem talem ac tam ſuperbam, rebus omnibus bellicis militibus ſuis veteranis,& Ducibus fortiſſimis munitam atque cõfirmatam, qualem nunquam antea, nec ille, neque Maiores ſui vlla ſæculorum memoria, quæ inflammato ſtudio in noſtra Regna rapiebatur, vagabatur toto mari prędonum innumerabilis multitudo exultans atque furens, & noſtras ſanè fortunas, noſtra Regna, noſtrum ſanguinem,& ſi potuiſſent, noſtrum omninò exitium & interitum ſitiens, niſi noſtrorum hominum claſſis non tanto numero neque multitudine, ſed animis atque virtute freta maiore acriter obſtitiſſet. Conſpirauerant enim Duces multi Italię, Venetorum Senatus florentiſſimus,& Pij Quinti Pontificis maximi ſuaſu Rex ipſe potentiſſimus Hiſpaniarum ad copias, ſuas etiam Pontifex iſte ſanctiſſimus adiunxerat, & cuncti vires ſuas ad perdendam delendamque Turcarum potentiam contulerũt. Talis claſſis inſtructa fuerat, ſic omnibus rebus ornata, & ad congrediendum paratiſſima, vt Religionis veritati fidens, & inuictæ virtuti Chriſti Ieſu pugnam non recuſaret: videre erat claſſem hanc tam florentem, tam munitam, tam ornatam ex omni Chriſtianorum flore delectam, vaſtiſſimum mare ſulcantem, quærẽtem aduerſariam, & inimicam,& illius hoſtiles congreſſus appetentem, & eum, qui præpoſitus fuerat, Imperatorem, qui totius claſſis ſummum imperium tenebat Dominum Ioannem ab Auſtria in ipſo flore iuuentutis poſitum nondum ſex & viginti annos natum, excitantem animos

ſuorum ad pugnam, paucos poſt dies committẽdam. Hoc interea ſpatio, quæ preces Chriſtianorum? quæ ſacrificia facta? quæ vota nuncupata? vt immanes & efferos Turcas noſtri vincerent, & illorum exultantem audaciam ferocitatemque comprimerent. O calendæ Octobris felices, atque fauſtæ, quę tantũ Chriſtianis gaudium, tantum boni, victoria de Turcis comparata attuliſtis. Venit in conſpectum noſtræ tandem aliquando claſſis inimicorum, quæ ventis primo ſecundis in noſtros vehebatur, exaltare caput cœpit, & quaſi explorata victoria tota in noſtros parata iam ad dimicandum in mediæ Lunæ ſpeciem furens ac fremens ferebatur. Ecce ſubito, cùm iam fugiendi nemini daretur poteſtas, reflare ventus viſus eſt & noſtris ſpirare ſecundiſſimus: confligitur ab vtraque parte fortiter atque vehementer, & per multum tempus dubio & ancipiti Marte, ſuos ſemper hortante incitanteque milites ad pugnam Imperatore Ioanne fortiſſimo. Quid ego dicam fuiſſe ſuperatos & victos hoſtes, cum pauci illorum fuga euaſerint? quod captas triremes plurimas in Chriſtianorum veniſſe poteſtatem, cum centum & nonaginta quinque Turcarum triremes, aliaque complura nauigiorum generis à noſtris capta fuiſſe conſtet? Quid vulneratos hoſtes? & alios captos commemorem, cum quadraginta hoſtium millia cæſa fuerint & decem millia, & his amplius capta fuerint à nobis? An ignoramus ex captiuis noſtris, quos ſecum remiges Turcæ habebant, plurimos recuperatos & ſeruitute liberatos fuiſſe, cum amplius decem millia captiuorum in libertatem vindicarentur. An verò victoriam conſtitiſſe nobis glorioſum prædicem, cum poſt hominum memoriam & veterum & Chriſtianorum, ſimilem nunquàm, neque

neque legerimus, neque audiuerimus vnquam? cum ex terrarum tanta multitudine vix vnus immaniſſimus prædo, & vnus item ſeuiſſimi piratæ Ariadeni filius fuga liberaretur, qui ad immaniſſimum Turcarum Regem tantæ nuncium inſperatæ cladis miſerrimum & luctuoſiſſimum deferret? Poſſumus recordari Cruciferorum B. Ioannis fortitudinem, in quos immaniſſimi Turcæ furenter inuaſerunt. Omnium maximè recordari debemus triremem Imperatoris inuictiſſimi Ioannis ab Auſtria ab hoſtibus circumuentam, totam oppugnatam acerrimè tormentis omnibus appetitam vehementiſſiméque verberatam, & puppim ſuarum iam iam illatam in Imperatoriã obſtruſámque. Quod factu facillimum erat propter hoſtilium multitudinem triremium: ſcimus in his anguſtiis noſtræ Prætoriæ triremi veniſſe ſubſidio Marchionem de ſancta Cruce, ipſam Prætoriam fortiter ſe defendentem contra numerum tantum inimicorum pugnante ſemper & acerrimè reſiſtente Imperatore fortiſſimo Ioanne ab Auſtria, quoad Chriſti Ieſu effigies in edito fuit præcelſóque ſtatuta loco, caput Ducis Turcarũ à ceruicibus abſciſſum, & elatum in ſublime, vt à ſuis omnibus cerneretur. His iam cadere videres Turcarum animos, noſtris cædere, dedere ſe plurimos, & triremes tradere, deprimi plurimas, & in profundum deiici, plurimas capi, & omnes in noſtrorum hominum poteſtatem venire, præter nominati ſuperius à nobis prædonis vnius pauculas, quæ in cæcis illis, nubibus ac tenebris fuga elapſæ fuerunt. Inclamare cõtinuo noſtri victoriam. Qua victoria reportata, quæ glorioſior vnquam fuit? quæ commendatior hominum memoriæ ſempiternæ? Ago tibi gratias ingentes immortalis Deus, qui tantum roboris ac fortitudinis

Chriſtianorum genti tribuiſti: quod talem ac tantum Ducem, & Imperatorem in tanta annorum paucitate largitus es: qualem euentus fortiſſimus teſtari potuit. Quod igitur exultantem Turcarum audaciam compreſſam, quod maria ex omni parte prædonum refertiſſima poſteà patefacta, & omninò liberata gladiorũ mucrones à Chriſtianorum iugulis depulſos, quòd cædes, quòd incendia, quòd rapinas à noſtrorum tectis, fortunis ſublatas, quòd à templis ſacrilegia, ab oppidis direptiones, ab Italia præcipuè vaſtitatem, ab omnium vita crudelitatem depulſam fuiſſe videmus, fortitudo fecit, & ſummum inuictiſſimi Ioannis conſilium, atque prudentia, nullas ſtatuas, nullos arcus triumphales, nulla trophæa, nulla inſignia laudis, nulla monimenta honoris ſatis magnitudini rerum à ſe geſtarum ſatisfacere poſſe videbamus. Quò tantum & tam fœlicem Imperatorem & inuictum, tanta comparati nominis celebritate clarum reſerues, niſi ad Chriſtianæ Reipublicæ defenſionem, ad hoſtium Fidei conatus reprimendos. O verum Caroli Quinti Imperatoris filium, ô filium memorem Patris, imitatorémque paternæ virtutis. Audieras adoleſcens, & ex Hiſpaniarum annalibus acceperas, fortitudinem parentis tui, inuictam Caroli fortitudinem, omnium Imperatorum Romanorum laudibus obſcuritatem afferentem. Audieras expugnatam in Africa, opibus & viribus florentiſſimam vrbem Tunetum, turpiter expulſo fugatóque tyranno. Audieras propulſatum ab Vngariæ Poloniæque finibus immaniſſimum Turcarum Regem. Audieras Rhenum ipſum fractis ſubactiſque Germaniæ Principibus ab eodem Imperatore occupatum. Audieras Italiam ſibi ſuíſque militibus deditam,

ditam, & terrarum principem Romam imperio ſuo parentem. Audieras Argelium Turcarum receptaculum & aſylum commune, ad Hiſpaniæ mala paſſim inferenda repentinis incurſionibus & aduentu ſæpe inopinato, ab eodem Imperatore, ni ſæua tempeſtas obſtitiſſet, ferè captum, & in Imperatorias manus breuiter eſſe venturum. Audieras motus temporum turbulentiſſimorum abſente Carolo, tot populorum, tot vrbium, tot Principum conſpirationem Hiſpanorum compreſſam atque ſedatam, totam Hiſpaniā, ſuas prouincias, ſua Regna potentiſſima vnius parentis aduentu robore, conſilio, pacata. Audieras tremuiſſe Mauros, metuiſſe valdè Turcas, formidaſſe Anglos & gentes omnes ac nationes vnius Caroli inuictam virtutem exhorruiſſe. Audieras denique, & victoriarum monimenta clariſſimarum conſequutum Carolum Imperatorē pluſquam Cæſarem, pluſquam Alexandrum fuiſſe, & honoratum ab omnibus orbis terræ propinquis remotiſſimiſque nationibus. Hac tanta ſtirpe procreatus, hoc inuicto parente ſuſceptus non poteras, non animum inuictum, non ſpiritus magnos, atque verè Imperatorios in Turcas immanes, in vniuerſos Chriſtianæ Religionis hoſtes, in dies confidentius non ſuſcipere. Raro equidem otio torporéque iacent, quos paterna auitáque laus ad res fortiter gerendas exuſcitat. Quo igitur ibis, poſt tot ſpes excitatas præcellentiſſime Ioannes, ad cuius rei ſtudium poſt naualem pugnam incumbes, vt parentis te ſimilem, vt ſuarum virtutum æmulum, & imitatorem præbeas. Ad te ſe noſtra tandem aliquando conuertat oratio Philippe potentiſſime. Audio enim fratrem à te mitti Ioannem in Flandriam, vt quam neque Duces multi, neque Dux Albanus ſedare potuerit, eam ad-

uentu ſuo frater tuus quietam reddat atque paccatam. Feciſti Rex Catholicæ, quod tuo conſilio, quod prudentia, quod fide tua religionéque ſanctiſſima digniſſimum eſt. Dediſti fratri ſegetem copioſam & materiam abundantem, in qua illius fortitudo latiùs potuiſſet excurrere. Quem enim tanta fortitudine, tantis bellicis laudibus, victorem naualis pugnæ, repreſſorem Turcarum & extinctorem tantæ fœlicitatis Flandri audierunt. Timebunt omnes, & illi ſe libentibus animis ſubiicient. Complectimini vos iam cogitationibus veſtris Dominum Ioannem ab Auſtria ingredientem in Flandriam, accipientem tot Flandriæ prouinciarum gubernacula, res multas præclarè gerentem, horum deditionem oppidorum, aliorum timorem, & paratiſſimam voluntatem ad omnia, quæ ille vellet & imperaret. Denique res illius ſemper ſecundo fortunæ flatu vehi, hæreſeos imminutionem fieri, fidei reſtitutionem in multis Flandriæ partibus amiſſæ videri, atque vt concludam breui totam Flandriam venturam in tanti Principis poteſtatem ditionémque fœliciſſimam. Quid tanto Principe fœlicius? quid Domino Ioanne ab Auſtria fortunatius eſſe videbatur? O diram, & immanem mortem, ô crudelem & atrocem parcam, quæ in tanta rerum ſecundarum fœlicitate, vitam ſecundo ſuæ vitæ flatu curſúque tam proſpero de medio auferes, è vita tolles nobis & vniuerſæ Reipub. Chriſtianæ, tantùm & tam inſignem Imperatorem eripies, & cùm magis putabamus victurum eſſe, conſeruandum ad perſequendum conficiendúmque curſum prouinciæ demandatæ tam fœliciter inſtitutum, audimus mortuum eſſe, diem ſuum obiiſſe præcellentiſſimum Ioannem ab Auſtria, columen Hiſpaniarum, Granatenſis Regni

conſer

conſeruatorem, depulſorem Turcarum immaniſſimorum, victorem gentium ferociſſimarum. Atque priùs mortuum audiuimus, quàm in morbum incidiſſe nuncij litteræque detulerunt. Non ego hic conſiſtam, non deplorem caſum miſerabilem, non ærumnas noſtras & miſerias, non veſtram ô Flandri ſortem miſerrimam. Qui ſi iacetis adhuc in ſordibus & in ſqualore, ſi veſtris in erroribus verſamini, ſi laqueis hæreſeos implicati conſtrictíque tenemini, ſi à gremio Matris Eccleſiæ abſtracti diuulſique à cœlorum regionibus tam procul aberratis, ſi ab hinc tot annos neq; pacem, neq; otiũ habetis, ſi ſemper bella, ſemper arma tractatis Hiſpaniarum Regi Philippo veſtro Domino, veſtro Regi legitimo, & ipſi Matri Eccleſiæ bellum omni crudelitate imbutum facitis, ſi tot millia veſtrum quotidie deturbantur in inferorum regiones, neque vlla ferè ſpes eſt abiectis ſacris, dirutis templis, proſtratis ſimulachris, deleto cultu, Religionéque extincta, conculcato Chriſto Ieſu ad vos redeundi, quam cauſam dicam fuiſſe huiuſce mali communis peſtíſque deterrimæ, quæ vos ad hunc vſque diem depopulatur & abſumit? quæ fuit & vos mihi date veniam Duces Hiſpaniarum, ignoſcite Leones fortiſſimi, quæ fuit inquam cauſa naualis pugnæ contra Angliam non committendæ, non reprimendæ, Anglorum Reginæ Elyſabethæ deterrimæ, & totius Angliæ ad fidem Chriſtianam Religionémque reuocandæ? quæ denique videtur cauſa hiſce proximis miſerrimis temporibus belli contra hoſtes alios non confecti, quos neque & alij Duces, neque noſtri Hiſpani reprimere potuerunt? inſultarunt potiùs illi & contra nos bellum voce præconis & tubarum clangore flamma ferróque gerendum prædicarunt, ſi tu ſuperſtes

eſſes fortiſſime Ioannes, ſi tantum de terris præſidium ablatum non eſſet, haberemus, quem hiſce furiis omnibus, atque procellis Religionis opponeremus: ſed quando noſtris ſceleribus ſuperſtitem retinere non meruimus, deploremus miſerias noſtras, lugeamus caſus miſeros & ærumnoſos, lugeamus calamitates & clades rebus noſtris inuectas: nihil eſſe mali, quod peccatum non poſſit inferre, nihil calamitatis, quàm non importare ſoleat rebus humanis intelligamus. Nos ipſos moréſque noſtros corrigamus, ſi voluerimus viros vtiles Reipub. neceſſarios Religioni conſeruare, neque noſtras ſpes, & animis excidere, ſed ali, augeríque ſucceſſu quotidie maximarum rerum ſecundiſſimo. Cùm Flandria, cum reliquæ partes, tu præcipuè Hiſpania vulnus grauiſſimum acceperis, huic quemadmodum mederi valeamus, neſcio, Auditores, niſi precati à mitiſſimo Ieſu fuerimus, vt quem, habemus Regem, diu per multos annos ſaluum & incolumen conſeruet: in illo omnia Hiſpaniarum Regna, omnis ſalus & incolumitas noſtra, omnis propulſandæ delendæque hæreſeos ſpes, omnis denique defendendæ Catholicæ ſedis hiſce temporibus in ſua dignitate vires poſitæ ſunt atque facultates. Hunc Regem per clementiam & manſuetudinem tuam Chriſte Ieſu per caritatem incredibilem, & æterno Patri tributam obedientiam, per liberalitatem, & in omne genus hominum beneficentiam inauditam, per cruciatus tuos, per ſanguinem profuſum, & mortem in crucis ligno pro generis humani ſalute libenter oppetitam tuere atque conſerua. Nam de præmiis tanto Duci pro ſuis diuinis atque immortalibus in Chriſtianam Religionem meritis, ſolita tua liberalitate tributis, cùm virtus Ducis fortiſſimi, tum tuæ
maxi

maximæ fideléſque pollicitationes, ne dubitare debeam, certam mihi & exploratam auditoribus ſpem afferre potuerunt. Dixi.

De ſecundo modo orationis funebris in morte Sebaſtiani Regis Luſitanorum:

Omnis conſummationis vidi finem.

VEllem Deus immortalis feciſſet, illuſtriſſimi viri, vt viuo potiùs Rege Sebaſtiano gratias ageremus, quàm mortuo iuſta celebraremus. Nec verò dubito, quin ſi Rex ipſe reditum ad nos habuiſſet, victoria nobis eſſet, & illius fortitudo prædicanda: ſed quoniam ita tulit caſus infeſtus, vt in grauiſſimo periculoſiſſimóque prælio, fortiter & acriter confligens occubuerit: mortem exultantem in Regum funeribus aſpiciamus, vt quantum nobis ipſis conſulere debeamus, & ſibi quoque Magnates Luſitaniæ, qui propius ad Regiam majeſtatem accedunt, cùm prouiderint mortem propter incertos caſus quotidie imminentem, ſibi ſuíſque animis conſulant, quæ quamuis longè abeſſe videantur propter adoleſcentiam, & corporis vires valentes, res tamen præter opinionem aggreſſuram, & nobiliſſimum quemque pignoraturam fuiſſe ſibi genus omne hominum ex præſenti miſerrimo. Quæ enim Regibus non pepercit, minimè parcet mediocribus, aut in aliquo dignitatis gradu collocatis præclarè ſereniſſimi Regis diſceſſum à mortalibus in Beatorum regna vates ille diuinus ante oculos ſtatuit, cum inquit, *Omnis conſummationis vidi finem*: vt nullus eorum, qui præſentes ſunt, cuiuſcúnque ſtatus, atque fortunæ, fuerit mortem euaſarũ

ſe

ſe eſſe putet,ſed moriturum certè,& incertum quando. Quando nihil eſt in humanis tam illuſtri ſpecie, neque abſolutione perfectum, quod non aliquando neceſſariò ſit occaſurum. Conſideremus terram hanc veſtitam herbis ac frugibus,decoratam violis ac roſis, & omni pulchritudinis varietate diſtinctam, quæ in aëris circumfuſi regione multitudo varietáſque auiũ volatus conficit incredibili celeritate ſublatos in cœlum, aut demiſſos in terram? quæ ſunt animantium ſiue mitium, ſiue immanium genera multiplicia? Omnis in rerum natura ad vſus & ad delicias noſtras varietas & pulchritudo creata ſpectatur. Quidquamne futurum eſſe putatis perpetuum? nihil eſt,quod permanere poſſit ad perpetuitatem.Hac natura ſunt,quæ infra Lunam procreata fuerunt,vt aliis alia ſuccedãt, & omnia futura non ſint perpetua. Qua lege minimè quidem ſolutum eſt genus hominum: ſed cum naturæ conditione fuerit, & ſuſceptum in hanc lucem, tum grauioribus malis expoſitum eſt calamitatibus, vt nulla pernicies,neque calamitas aliarum rerum genus & diuerſitatem quancúmq; peruadere poſſit,quæ per homines cuiuſcúnq; ſtatus & conditionis liberius & impunius nõ peruadat,& ab initio naſcentis mũdi, non peruaſerit Vt melius videretur actũ, cum multis hominibus,quã illos in tantas miſerias & ęrũnas fuiſſe coniectos. Quas quomodo declinent,neque quemadmodum ad eas propulſandas animos inſtruere valeant,intelligunt: ſic illos vndique mala circunſtant, & mors ſemper inſequi videtur à tergo miſeros& calamitoſos,ſiue debilitate naturæ,ſiue virium imbecillitate,ſiue caſibus repentinis, ſiue periculis intentis, aut impendentibus malis, aut morborum varietate grauiſſimorum vel impetu ſubito,nullo habito diſcri-

mine

mine neque ratione perſonarum. Quòd ſi quis propter nobilitatem generis putat ſerìus ſe moriturum eſſe, non parentes iam, & principes & auctores ſui generis ac ſanguinis antiquiſſimi mortuos conſiderabit? ſi propter florem iuuentutis non iuuenes, pulchritudine ſua, ſua ætate præditos in memoriam rediget? ſi propter bonorum abundantiam, quot ſeipſo locupletiores, & qui maiores redditus habebant in hoc ſæculo recordari poterit mortuos? ſi propter vires ac bonam valetudinem, quot illo valentiores? quot conſtitutione mira corporis prӕditos leui de cauſa de medio ſublatos meminerit? ſi propter ingenium & litterarum cognitionem, non plures Theologi præſtantiores, & omnibus artibus, atque diſciplinis maximis ornati ſpectaculum præbebunt generi mortalium miſerum ſatis atque luctuoſum? Quid de Thiaris, quid de dignitatibus dicam? reperti ſunt Pontifices creati: ſed qui ſedem ſuam non occuparint, & in his rebus humanis ſpem vllam habebimus, in noſtris viribus in bona valetudine, in elegantia corporis, in affluentia bonorum, in litterarum cognitione, in honoribus & dignitatibus. Non is benè profecto recordatus vatis diuini ſententiam, non præpoſitum Pſalmi verſiculum, non illa paucula verba in memoria habet, aut ſi habet, animum non attendit, ad ea quæ tanti ſua interfuit attendiſſe: nihil vnquam ad tántam amplitudinem, ad tantum faſtigium aſcendit, quod non mole ſua ruerit, vel temporum inclinatione, vel viciſſitudine fortunæ, vel aliarum incurſu grauiore calamitatum. Cerno animo montes altiſſimos, & cælo ipſi propter altitudinem ſuam quaſi imminentes tanta firmitate ſtabilitos, atque inhærentes in imis terræ viſceribus paulatim prolatos erectos & excelſos, & ad

ad altitudinem infinitam elatos,quorum verticem & ſumma iuga neque conſequi poſſunt oculis mortales, neque in ſummum & præcelſum cacumen aſcendiſſe ſcimus vnquam. Aues me Heche, quaſi metuere videntur,& in aëre medio tutiores videtur eſſe,quàm in ſummo iſtorum montium altiſſimorum iugo, ne vento perflante vehementiſſimo, alarum debilitate ſuarum, contra vim magnitudinémque ventorum fruſtrà contendentes,ad ſaxeta deferantur,& illidantur miſerrimè. At quoties montes hos vidimus vetuſtate exciſos multis in partibus,in aliis horridos atque deformes,inæquales &lacunoſos,atque decurſu temporis ſedibus ſuis euulſos, deiectos in planiciem aliquam,cum campis patentibus, cum infimis vallibus adæquatos,mons cadens defluit,hæc verba facit Iob. poſt expoſitam communem humani generis conditionem,& neceſſitatem moriendi cunctis mortalibus impoſitam, quos cùm prædixiſſet, ſicut flores agrorum albente cælo naſci,ad Solis occaſum occidere, & ad breue tempus, ad punctum; vt ita dicam & momentum videri, quaſi ſpeciem aliquam & vmbram oſtendit quæ cum apparet,nihil habet firmi, nihil ſolidi: cum queri videtur de miſera noſtra ærumnoſáque conditione, quantum inter illam, & ligna contemptiſſima intereſt?vt mortuus homo in lucem hanc non reuocetur,neque redeundi ſpem vllam ad vitam habet:lignum præciſum cum fuerit rurſum reuiuiſcere conſtat, & pullulare ramos illius, germinare folia, flores & fructus reſtitui ad veterem ſpeciem,& pulchritudinem ſuam arborem recuperare:hominem ſemel mortuum recipiendæ lucis,& vitæ ſemel amiſſæ recuperandæ ſpem non habere. Nec tamen hac lege fuiſſe ſolutos potentes, nec in hanc vitam redeundi

diuitiis

diuitiis,nobilitati,honoribus,gloriæ prerogatiuam immunitatémque datam fuiſſe videmus. En Iob montes addit etiam cadere. Montes, intellige nobiles ſcilicet & generis claritudine præſtantes & parentum ſtemmatibus antiquiſſimis inſignes. Montes, copioſos ac benè nummatos, omnibus in hoc ſæculo bonorum copiis circumfluentes. Montes,honoribus multis, & dignitatibus ornatos,per populos,per prouincias, per Regna cum dominatu,cum imperio volitantes. Montes,litteratos,Iuriſperitos, Theologos, Principes Eccleſiarum,atque thiaris Præſules ante oculorum aciē perſtringentes:montes,quos aſpicio in hac Eccleſia, in hoc ſacelloRegio tanta cum auctoritate,tanta cum dignitate conſidentes:qui nihil loquuntur, nihil cogitant,nihil gerunt niſi principatum, niſi ditionem ampliſſimorum Comitū, Marchionum, Ducum:quibus nihil clariùs, nihil illuſtriùs, nihil potentiùs eſſe poteſt. Qui magnates Regnorum ſunt,à Rege ſecundi, præpotentéſque Domini in Regno Luſitaniæ: hos omnes non mors excipit,non eximit. Non enim inuadit ſolùm,ſed eos de culmine celſiſſimo deiicit vno ictu, quaſi turbine repentino ſtatuas de loco celſiore eiectas,vt non à mortuis excitandi ſint, non ad hanc vitam reuocandi. At quomodo? ruina, Auditores ſæpè miſeranda,qua cadunt,euertuntur ſuis bonis, fortunis omnibus, honoribus ampliſſimis, dignitatum gradu celſiſſimo,acerbiore ſenſu,grauiore dolore,fortunæ gradu celſiſſimo deiecti,quia cum laqueis diſtricti,& implicati vinculis rerum humanarum tenerentur,eos ſolui profecto ſummis anxietatibus, & totius corporis & animi cruciatibus neceſſarium erat. Quòd in pauperem,in bonum virum minimè cadit. Quid enim eſt,cur pauper mortem metuat, qui viuens vitam

tam viuebat miſertimam. Neque ad victum, neque ad veſtitum corporis habebat quidquam, qui corrogare viccatim ſtipem cogebatur, ſi ſe vellet alere, sẽper ſe videt famelicum, nunquam ſaturum; nudum, non veſtitum, contemtum ab hominibus, non honoratum, patientem frigoris hyeme, calorum æſtiuo tempore, ſubdio, aut in Xenodochio nõ tecto, non in æde pernoctantem, operas præſtantem, ſudantem, & anhelantem, & inſeruientem fortaſſe duro ſemper & difficili quidem hero: ſcilicet is mortem æquo animo non feret, cui nihil meliùs accidere poſſit, neque ad corporis vtilitatem, neque ſi in gratia Dei immortalis fuerit, quidquam ad animĩ requiem ſempiternam optatiùs. Cadent equidem, non ſtabũnt, montes licèt videantur, qui erecto collo, lætantibus oculis, excelſo corpore, multo grege famulorum, in equis pulcherrimè ſtratis, aut in lecticis ſummo fragore percrepantibus, vias omnes plateas, loca celebriora peragrent, ſeipſos ſuámque fortunam magnificentiſſimè iactantes. Qui quo in altiorem gradum aſcendunt periculis omnibus, telis fortunæ, & morti paſſim imminenti videntur expoſiti fuiſſe. Vt fumus ſuperiora loca petit & in mediam aeris regionem aſcendit altiſſimus: ſic calamitates, mala, febres, ægrotationes mortiferæ, potentiſſimos homines inuadunt. Quid Athenienſium viros ſummos, quid Perſarũ Imperatores? Quid Romanæ Reipub. Pompeios, Scipiones ex veterum annalibus eruamus? Inſpicite in Cænotaphium mole ſuperbiſſima extructum, in parietes hos amictu pullo coopertos in multitudinem tantam funalium accenſarum, in præſentem luctúmque mœrorem, in vos Magnates mutata veſte ſqualidos & ſordidatos in tãtum florem Portugalliæ Principum attratorum, in exequias

qũias & iuſta, quæ hoc tempore luctuoſiſſimo perſoluuntur. Quid dicam Auditores, prohibet me ſenſus acerbiſſimus, prohibet grauiſſimus animi dolor, & veſtrum omnium gemitus & ſuſpiria, luctus & lamenta, vel vna recordatione tanti Regis prohibent dicere. Heu mulierum eiulatu, adoleſcentum luctu, fletu veſtro, lamentis omnium perſonat Eccleſia: neque cum ad iuſta Chriſtianiſſimo, potentiſſimo, ſanctiſſimóque Regi perſoluenda Sebaſtianò conuenimus quemadmodum vellemus animos nobis facere poſſumus ad dicendum. Qui qua ætate mortem obiit? in ipſo flore iuuentutis? telis inimicorum traiectus. Atque vbinam ille iacet? mortuum ſcimus, cadauer illius vbinam iaceat, ignoramus: ſcimus tamen inſepultum iacuiſſe ſuo ſanguine imbutum, arena fœdatum atque deformatum, in campis patentibus, in horrido atque ſterili Africæ ſolo, ſine nomine, ſine honore inter reliqua ſubditorum cadauera iacentium, & longè latéque multa camporum iugera occupantium. Non igitur in hoc cœnotaphio, non in magnifico ſepulchro iacet: id ſi ſaltem de malis omnibus nobis reliquum feciſſet fortuna noſtra, miſera multúmq; iactata conditione Portugallenſes mei aliquid conſolationis haberetis: ſi corpus illius inter Portugallenſium Regum, inter Manuelis, inter Ioannis cadauera ſuo in loco, pro antiquitate dignitatéque fuiſſet aſſeruatum, ſuis vnguentis ſuauiſſimis conditum iacere videremus ad memoriam habitæ Regiæ majeſtatis ſempiternam. Appulerat fugatus poſt Pharſalicam pugnam exercitu fuſo Pompeius in Ægyptum, & Regis non ſolùm ingrati, ſed etiam impij perfidia fraudéque necatus, in littoris Ægyptij, media arena relictus, obtruncatus relinquitur Magnus Imperator ſine ſpecie, ſine forma

iacens, corporis ſui ſanguine cruentatus fœdiſſime in fugientem, ſed iam mortuum, quem magna feſtinatione inſequutus fuerat, Cæſar incidit. Ad cuius cadauer conſtitiſſe dicitur, multum diúque, & ſimilis ſtupentis & attoniti, collacrumaſſe ſpectaculo ante ſuos oculos propoſito, miſiſſe denique voces plenas doloris & ſenſus acerbiſſimi, quo cor illius diſrumpi diuellíque videbatur. Hiccine (dicebat Cæſar) eſt ille Cn. Pompeius decus & lumen Imperij Romani? hiccine tot honoribus & Conſulatibus plurimis illuſtratus? hiccine ſocius & comes in triumuiratu potentiſſimus? hiccine victor tot gentium atque nationum? hiccine Dominus (vt ita dicam) populi Romani, ad quem honores omnes, dignitates omnes, imperia ſumma deferebantur, hiccine quem extremis vitæ temporibus Imperatorem bellorum, ciuilium S. P. Q. R. delegit? quem flos nobilitatis, quem Senatores, quem Conſulares, quem Prætores, quem Tribuni plebis, quem Conſules, quem Magiſtratus, quem omnis Reſpub. ſuis quaſi ſedibus euulſa, tot Reges externi, orbis ipſe terrarum toto quaſi humano genere conueniente in campis Pharſalicis proſequi videbatur: vbi tot honores? vbi Conſulatus? vbi terrarum imperium? vbi tot res præclarè geſtæ? vbi tot inſignes victoriæ reportatæ? vbi denique de tribus terrarum partibus acti tres triumphi glorioſiſſimi? Tunc Pompei Tygrannem Regem ad tua genua procumbentem manu ſubleuaſti, in Regnum reſtituiſti? Tu Ptolomæum Ægypti Regem, ſupplicem & tuam opem implorantem in amiſſam ſedem Regiam reduxiſti: te ipſum tu neque reducere, neque quos tu reduxiſti iidem te ad recuperandam veterem tuam dignitatem adiuuare potuerunt? ô quantæ ſunt in ho-

minibus

minibus fallaciæ, quantæ fraudes & ſcelera: ſi te viuum, ſi ſuperſtitem, nactus eſſem, te in tuam ſedem reſtituerem, vt te reſtituto maiorem gloriam quàm hac mea manu confecto conſequerer. Quòd Pompeio Imperatori Maximo, id tibi Sebaſtiane sereniſſime, accidit. Neque quiſquam fuit eorum qui in tua ditione ac poteſtate erant qui te noſſet, qui te iacentem ſubleuaret, ex aceruo cadauerum iacentium interciperet, & ad condendum in auitis ſepulchris, & aſſeruandum extraheret: tanta multitudo cadauerum congeſtorum, tanta vis & copia hoſtium erat, & Maurorum fluctus irruentium, vt neque Regis internoſcendi, neque extrahendi facultas daretur. Ex Regiis inſignibus, ex armis ſplendentibus, ex corporis habitu, ex forma & dignitate Regis internoſcere nemo potuit. Quod hoſtis Cæſar in Pompeio, tui multo libentiùs, ſi noſſent, ſi potuiſſent, in te vno facerent aſſeruando: ſed ſaluum te & incolumem, ſuperſtitem multi putabant: neque tam feram & immanem mortem futuram eſſe, quæ Regem Portugallenſem tam crudeliter mulctaret, quiſquam fuit arbitratus? Quæ tua Rex sereniſſime profectio? qui tuorum comitatus? quæ claſſis? quàm inſtructa? quàm rebus omnibes ornata? quod robur Portugallenſium? qui flos nobilitatis? quàm delecti milites? quàm fortes? quàm parati ad dimicandum? quæ tua animi magnitudo, qui ſplendor? quæ Regia celſitas? quacumque præteribat claſſis, quemcumque capiebat portum, illuc omnis multitudo propinquarum vrbium & populorum confluebat, tuæ majeſtatis inuiſendæ ſpectandæque claſſis cauſa: dicant Gaditani qui ſe fœliciſſimos duxerint excipiendi Regis Sebaſtiani, & ludis & ſpectaculis omnibus cohoneſtandi valde cupidi & appeten-

tes, tot dies continuos intenti.Cùm claſſis poſtea nullo amictu cooperta, demiſſis & deiectis regiis vexillis in tabulationem nauium infimam,pleniſſima ſordium & ſqualoris, magna ex parte nauibus vacuis & inanibus, ſine Ducibus, ſine Principibus, ſine ſuo Rege reuerteretur, qui luctus Gaditanorum? qui mœror omnium? qui florentem & ornatam antea viderant, & in Africam incitato curſu properantem, poſtea in Portugalliam,miſeranda ſpecie, luctuoſáque forma,ſummo ſilentio redeuntem reuiſerunt. Verſabatur ante oculos captiuorum multitudo,horum militum ſpoliatio, gemmis antea auróque fulgentium, illorum vexatio,aliorum vulnera, plurimorum in prælio proſtratorum, cæſorúmque ſanguis profuſus cadauerum plurimorum ſuper alia iacentium acerui, tot Principum, tot Magnatum mortes indigniſſimæ, & ipſius Regis Sebaſtiani miſeranda nimis & tam immatura mors. Inde inſedebat in animo claſſis acceſſus ad Portugalliam, paucorum redeuntium fœditas & diſſipatio,eiulatus mulierum,lamentationes Virginum,ploratus puerorum fletus tota Portugallia,motúſque vniuersè facti propter ſuorum, & mortem Regis miſerandam. Hi propinquos,illi parentes ſuos,alij fratres, omnes amiſſum Regem, & repentinam Regni conuerſionem lugerent. Tragica hæc res eſt & vehementer calamitoſa, Auditores,quę neceſſitatem affert omnibus mortis eiuſdem ſubeundæ mortalibus. Quæ tenet dominationem,& imperium ampliſſimum in Reges etiam potentiſſimos.Commemoremus, ſi placet, breuiter virtutes tanti Regis, vt plus admirationis afferat Regis Sebaſtiani mors immatura:quæ meditata nobis in perpetuum eſſe debet: non ego hic indolem Sebaſtiani, & à natura ad virtutem colẽdam propenſionem

ſionem inſitam commemorabo. Non dicam à puero bonis moribus imbutum,& virtutis præceptis ſalutaribus informatum. Non oſtendam politioribus litteris,& ſtudiis illis,quibus Regia dignitas informari ſolet ad omnem elegantiam, & excultum politúmque: quis eſt,qui neſciat ad virtutis ſtudium ſemper à pueritia Regem incubuiſſe Sebaſtianum? An verò maiora virtutis documenta dare potuit Rex inclytus, quàm cum ſæpiùs ille per ſacram confeſſionem expiaret conſcientiam per vnum annum,quam alij vitæ ſuæ curriculum principes huiuſce ſæculi? Qui ſæpiùs cum viris omni ſanctitatis laude cumulatis egit quàm alij cum hominibus etiam ſæculi eò fuerunt interuallo verſati, ſæpiùs de diuino numine colendo ſuſpiciendóque ſanctiſſime caſtiſſiméq; ſuo in Regno ſermones habuit, quàm alij Principes de humanis opibus acquirendis cúmulandíſque. Cuius pueritia non ad licentiam puerorum vſitatam,ſed ad carnem cohibendam à libidinibus,non ad Mundi leges,ſed ad Dei mandata exequenda, non ad inanem iactationem, & aulicorum inſaniam, ſed ad Dei placita diuinámque voluntatem, non ad exhauriendam Rempub. compilandáſque Prouincias, ſed ad benè merendum de genere mortalium liberalitate, miſericordia, magnanimitate, & omni genere virtutis informata fuit. Non illum peccatum capitale fugiſſe ſemper, non ſe caſtum & integrum in mortem vſque ſeruaſſe ſcimus? Quid maius, quid illuſtrius in Rege prædicari poterat? omnes fuerunt in illo Regiæ virtutes, quas vos ignorare non arbitror, ſed præcipuè Religionis amplificandæ ſtudium inflammatum. Illud iure quaſi hæreditario à parentibus acceperat, qui ad Iaponium vſque Regnum claſſem tanta diſtantia locorum, &

interuallo diiudicandum per maria maxima periculoſiſſiméque ad fidem diuulgandam ſingulis annis miſerunt. Qui Patres Societatis Ieſu & inter alios primum Beatiſſimum Patrem Franciſcum Xauerium æterna memoria digniſſimum, miraculis omnibus, & abſoluta Chriſtianæ vitæ perfectione præſtantiſſimum ad Indiarum gentium conuerſionem à Romanis Pontificibus impetrarunt. Cuius de virtute quoniam non eſt locus hic tempúſque dicendi, in Sebaſtianum parentum imitatorem mentes & animos intendamus: qui nouas alias Indias, noua Regna, non ad amplificandam Portugalliæ ditionem, ſed ad Chriſti Ieſu honorem, ad ſuam fidem in Africam reducendam reſtituendámque quærebat. Et quoniam duæ cauſæ Sebaſtiano Regi Chriſtianiſſimo expeditionis huiuſce fuerunt, vna Regis reſtituendi, qui ad Sebaſtiani fidem, ſupplex & Regno ſpoliatus confugerat: altera Religionis in Africam reducendæ, qui in adoleſcentia tam ingentem animum, tam cœleſtem ſpiritum ſumpſerat, quem oſtenderet, cum ſe corroboraſſet, & iam vir inter viros fuiſſet? Quid magis regium erat, quàm vt Regem vt ſuo patrio auitóque Regno expulſum, afflictum ac perditum, rebus omnibus diffidentem, qui fidem illius ſuppliciter implorauarat, ſuum in Regnum reducendum curaret. Neq; per Duces ſuos, nō per claſſes ſolùm, ſed per ſeipſum, ſuis armis, ſuo robore diſcrimine ac periculo vitę reddendum curauit. Id fecit Sebaſtianus, quod Pompeius quondam, qui vt prædixi, Tygrannem ad genua procumbentem in priſtinam dignitatem reſtituit. Quòd Cæſar in duobus conſeruandis Regibus, Patre & Filio Dejotaro non minùs ſe oſtendit munificum & liberalem. Quòd Tygrannes qui Mitridatem Regno

fugien

fugientem non excepit ſolùm, & exercitu omni copiarum genere abundantè adiuuit:ſed cum illo in acie contra Romanos Imperatores fuit, Mitridatíſque hoſtem Populum Romanum hoſtem eſſe duxit ſuum. Quod ſenatus Populúſque Romanus, qui in nullum genus hominum liberalior fuit, neque magis profuſus, quàm in Reges, in ſuum Regnum dignitatémque reſtituendos. Sebaſtianus lios omnes partim imitatus eſt, partim ſuperauit ipſa magnificentia liberalitatéque Regis reſtituendi. O ingenium Sebaſtiani planè Regium, ô verè Regalem animum, qui quod in Regibus obſeruauit potentiſſimis, & in Populo Romano victor cunctarum gentium, ipſe adoleſcens, nondum ætate firmatus, maiore cum præſtantia præſtitit & laude Regia. Habetis vnam belli contra Africanos ſuſcipiendi cauſam, accipite nunc alteram, & quomodo videtis omnes, clariorem & illuſtriorem, Sebaſtiani inſtitutione digniſſimam, dignam parentum ſuorum Religione, dignam denique Rege ad omnem pietatem & virtutem ſingulariter inſtituto. Illa fidei defenſionem continet, vnde fides ipſa eiecta fuerat in Africam per ſe reſtituenda videbatur. Huius rei conficiundæ cauſa claſſem armauit, inſtruxítque rebus omnibus, & tanquam alter quondam Scipio Carthaginis debellandæ gratia claſſem in Affricam vſque tranſmiſit, venit in hoſtium conſpectum, caſtra poſuit, fortiter conflixit, pro reducendo Rege, pro Fide Chriſtiana reſtituenda Barbarorum circumuentus multitudine cecidit: ſi hoc eſt cadere, vnde perpetuam ille gloriam, & cœlorum immortalitatem comparatam coniicimus: quod fortiter rē aggreſſus fuerit laus eſt Sebaſtiano tribuenda, quòd non reportata victoria illa fortuna fuit belli, quæ ſæpè exultantem dejecit de

gradu & perculit ab inferiore. Quot enim Imperatores in re bellica exercitatiſſimi, aut loci difficultate, vel hoſtium multitudine, vel alia calamitate ſuperati? Exemplum à Pompeio petamus, qui poſt tres terrarum partes bello ſuperatas, etiam opportunitate loci numero militum & robore, victoria propè explorata cum ſuperior eſſet, fuſus tamen atque fugatus fuit à Cæſare: deſinamus cauſas quærere partæ vel amiſſæ victoriæ, quæ exiguis momentis pendet, & rerum inclinatione ſæpè parua, & deploremus noſtram vicem, noſtrum lugeamus caſum, qui non tanti Regis præſtantia digni fuerimus. Tempus aderit, & illuceſcet illa dies, qua Portugallienſes in Africam reuertentur inſtructa claſſe, vlciſcentur allatam Regi Sebaſtiano mortem, calamitatem Regno Portugalliæ importatam, denique conuerſionem, & commutationem regni ſemper florentiſſimi repentinam. Tunc Heroes magni recuperabitis animos, excitabitis veſtram fortitudinem: qua quondam in Indorum gentes barbaras & immanes veſtri maiores vſi fuerunt. Qua homines veſtri noua Regna non magna ſæpè claſſe duobus aut tribus nauigiis non patefecerunt ſolùm, ſed in Portugallenſium ditionem imperiumque redegerunt, qua iidem Luſitani Regnorum ſæpè maximorũ exercitus plurimos, & cõpias proſtrauiſtis. Qua mucrones gladiorum veſtrorum Africano ſanguine manantes, poſt ſtragem Maurorum infinitam in Portugalliam reportabitis exultantes atque triumphantes de genere aduerſariorum deterrimo: tu, tu ipſe vlciſceris præcipuè Rex Enrique clariſſime. Vlciſcetur etiam, qui te iure hæreditario ſequetur Rex Catholicus: ad quem propter ſanguinem ſuum, propter mortem generi allatam, magis quàm ad aliarum terrarum Reges, Re-

giæ

giæ mortis vlciſcendæ cauſa pertinebit. Vlciſcetur Deus ipſe immortalis, qui in ſuum tempus pœnas tantæ calamitatis reſeruat, & quanquam morari videatur, non remoratur, mihi credite, vindictam, ſed ad gladium in perfidos Fidei hoſtes acriùs ac vehementiùs diſtringendum, vt Portugallenſium manu ac ferro concidant belluæ immaniſſimæ, & in Africam Chriſtianæ Religionis arma victores inferamus. Interim ſpectaculum præſens intueamur, Regias exequias, luctum & mærorem attendamus. Non fruſtrà tantam calamitatem nos accepiſſe putemus, niſi vt de Regibus æſtimetis, quid vobis, quid cunctis Principibus futurum ſit. Quemadmodum in media ætate, in flore iuuentutis, tum cùm minus opinemini Magnates ante tribunal ſupremi Iudicis ſiſtere poterunt, ac multi ſteterunt, & veſter Rex Sebaſtianus, cui de veſtris actionibus, de vita præterita de cogitationibus minimis rationem eſtis reddituri. Et quàm ſummo iure, quàm ad viuum omnia reſecanda ſunt, voluiſſet in cauſa Fidei, in cauſa Religionis, in prælio pro Chriſto Ieſu in Africam reuocando vitam cum ſanguine profudiſſe. Magnam habet laudem in homine fuiſſe Magnatem Portugalliæ, vnum de Principibus Luſitaniæ clariſſimis, vos honore, dignitate ſecundos ab ipſo Rege fuiſſe: ſed virtute, caſtitate liberalitate, beneficentia, fide, fortitudine, reliquis virtutibus Regem tantum imitamini: qui docuit in vita exemplo ſuo, & mortis ſpectaculo, nihil infra Lunam futurum eſſe perpetuum. Vbi pulchritudo Sebaſtiani? vbi dignitas oris? vbi conformatio lineamentorum? vbi diadema Regium? vbi ſceptrum? vbi ſolium? vbi ſpes illa capiundæ Africæ? vbi expectatio diadematis imperatoris in Africæ Principe Marrochio conſequendi? vbi

reditus in Portugalliam? vbi nuptiæ, quæ comparabãtur cum Hiſpaniarum infante celſiſſima? vbi denique reliquus apparatus? gaza Regia? Regius ſplendor, omnia ad nihilum redacta cernitis. Quod nihil infra Lunam ſit mortale, quòd varias non poſſit habere mutationes. Quod non innumeris fortunæ telis expoſitum ſit, & tandem aliquando periturum: tu Chriſte Ieſu, cuius maximè gloriam & honorem Sebaſtianus augendum curabit illatis armis & copiis in Africam ad leniendum mærorem hunc & luctum, in quo ſumus ex morte Chriſtianiſſimi ſanctiſſimíque Regis, ſignum aliquod infinitæ tuæ ingentem Portugalienſem placatæ maieſtatis munificus ac liberalis in poſterum dare non deſinas, nos oculis tuæ benignitatis reſpiciens: ac nos potiùs aliis ſuppliciis grauiſſimis, quàm bonorum Regum de medio ablata virtute noſtrorum ſcelerum ac flagitiorum multitudinem magnitudinémque mulctabitis. Dixi

De Conſolatione.

QVoniam magna pars Conſolationis ex voluminis huiuſce locis petitur, ea nobis prætermittenda non eſt. Conſolatio eſt præſentis doloris diſſuaſio, medicina & remedium. Conſolari enim eſt diſſuadere dolorem. Conſolationis quæſtio eſt. An ſit verbi gratia, propter hunc caſum dolendum homini Hiſpano. Conſolari afflictos, & iacentes erigere, quicúnque volet principium conſolationis prudenter capiet, ab inſinuatione: primúmque dicet meritò eſſe dolendum, ſimul atque ſuum dolorem ſignificabit additis rationibus & ſenſu publici mali ſe vehementer affici demonſtrabit, augendo caſum acerbum,

bum,quod magnus ſit & multa mala importarit. Augebit hic orator interdum imbecillitatem naturæ humanæ, breuitatem vitæ, commutationem fortunæ, ſimilitudinibus & comparationibus, & exemplis & teſtimoniis ad rem accommodatis, vtetur locis, & facibus miſericordiæ.

Confirmatio ſumetur ex locis deliberationis ab honeſto ex prouidentia Dei,à iuſtitia diuini numinis, à ſignis paternæ dilectionis, ab effectu electionis diuinæ: Quia quos Deus elegit, hos glorificauit: à promiſſionibus Dei,qui vires ſuppeditat, & tentari non patitur ſuis vltra quàm vires perferre poſſint: ab exēplis ſanctorum,& Chriſti Ieſu, quem imitari debemus. Ab exemplis Ethnicorum vt Socratis Reguli: adhibebuntur comparationes, ſimilitudines & teſtimonia. Hic locus communis fortitudinis oſtendendæ in rebus aduerſis ſedem habet.

Ab vtili, id eſt præmiis,quæ manent poſt mortem, patientes: ab exemplo, quod ex mea patientia reliqui petent rerum aduerſarum ferēdarum patienter, quantum mali mœror afferat, oſtendatur.

A iucundo gaudebant Apoſtoli, D. Laurentius alij quaſi in palatijs ac violis ſtratis inambulare videbantur.

A neceſſario, ne in impatientiam incidamus,ne ſuperbire videremur. Nam aut in hoc ſæculo patiendum,aut in altero, melius eſt autem pati in vita breuiſſima, quàm in altera æterna cruciari per omnem ſæculorum æternitatem.

A facili, ſtatuet Deus his malis omnibus finem, à præſenti auxilio Spiritus ſancti noſtram infirmitatem adiuuantis. Deum amanti nihil eſt difficile, ob quem omnia difficillima facillima ſunt factu: mala quæ nos

premunt

premunt Deum adire compellunt. Oſtendemus rem exiguam eſſe comparatione aliorum malorum, quæ vel paria, vel maiora paſſus eſt, & gratulabimur propter aliorum declinationem malorum, quod exemplis confirmabit.

Cohortatio adhibebitur ad execrationem ſcelerum, ad peccata lugenda, ad mores & vitam commutandam, vt diuinum numen placemus.

Conſolatio ad Hiſpanos, propter claſſem in Angliam profectam, ſubita tempeſtate ſubmerſam.

MAgno in dolore ſumus, & ſummo quidem in mœrore, Hiſpani fortiſſimi, ex claſſe in Angliam profecta, ante prælium cum hoſtibus commiſſum ſubita tempeſtate partim diſſipata, partim ſubmerſa, paucis nauibus, ex his, quæ ſoluerant, Vliſſippone ſaluis & incolumibus. Tantam enim iacturam, tantum & tam delectum Hiſpaniarum florem, tam fortes & inuictos Duces, tam denique inſtructam & ornatam rebus omnibus claſſem amiſſam dolere quidem vehementer debemus. Claſſe enim ſubmerſa, maximis & illuſtriſſimis orbata Principibus Hiſpaniç, non ſolùm ſe afflictam, ſed in multum tempus amiſſam ac perditam putat. Dolemus enim iure quidem optimo ac vehementer cruciamur, cum videamus tales viros, qui ad fidem defendendam animati tantopere contendebant talibus ſtudiis, & animis incenſos interiiſſe, nec verò adduci poſſumus, nec vllo modo à nobis impetrari poſſe putamus, vt verſemur nos aliquo gaudio illis præſidiis & propugnaculis fortiſſimis ab Hiſpania noſtra ſublatis. Ergo & mihi faciundum,

&

& ſingulari veſtræ pietati conſentaneam, vt medicinam expectandam quaſi de cœlo temporibus hiſce calamitoſis allatam arbitremur. Difficilis eſt conſolatio, cum mortiferum eſt vulnus, non facilis eſt Medicina, cum deſperata fuerit curatio: ſed vbi malum redundat, conſilium & virtus moderatur omnia, de quorum præſtantia cum cogito facilè ad dolorem leniendum adducor. Atque vt omnes intelligatis me huic calamitati, tantum impertiri grauitatis, quantum grauiſſimis acerbiſſimiſque malis, & omnibus miſerrimis caſibus tribui videatur. Dico iſtius grauitate mali claſſem ornatiſſimam rebus omnibus, quæ in Anglia inflammato ſtudio rapiebatur tempeſtate, partim diſſipatam, partim fuiſſe ſubmerſam, forteſque viros, & inuictos Duces vi eiuſdem tempeſtatis obrutos: eadē tempeſtate robur maximum noſtrorum militum, & incredibilem nobiliſſimorum adoleſcentum partem, quæ prima belli ſtipendja faciebat, & rei militaris via ire conſtituerat per iactationem multam vehementiſſimámque periiſſe. Non paucas naues refertas plurimorum militum veteranorum ab hoſtibus captas, atque aliquot, quæ ſe dedere recuſarunt vi tormentorum depreſſas, magnam copiam clariſſimorū hominum, omne firmamentum claſſis atque præſidium, ipſos Duces Ildephōſum Leiuam, & huius alios ſimiles non paucos eiuſdem maris turbulentiſſimi fluctibus periiſſe, paucos ſaluos & incolumes euaſiſſe, atque hos triremium diſſipatis armamentis omnibus, magis diuino beneficio, quàm vlla nauigandi ſcientia in portum eiectos fuiſſe: ſatis opinor hoc eſſe mali, atque ita reputo, vt hoc vos etiam intelligatis, an vllo iſtorum, qui claſſem amiſſam dolent, calamitatem noſtram grauiùs amplificādam eſſe. Requiretur fortaſsè, quemadmodum

admodum, cum hæc ita ſint, noſtra iactura tolerabilis eſſe poſſit. Attendite Hiſpani. Non ſine cauſa conſolationem videbor inſtituiſſe: Primùm nihil factum putetis ſine ſumma immortalis Dei prouidentia, qui nouit cauſam vtriuſque partis, & noſtram multò ſanè ſuperiorem: quæ contra hæreſeos fraudes fictaſque falacias venit, venit contra iniurias Chriſtianis,& nobis præcipuè Hiſpanis illatas ad gentem Catholicam triſtem ac mœſtam erigendam,ad Chriſtianorum animos proſtratos & iacentes ſubleuandos, ad fidem ex illis Regnis eiectam,reddendam,reſtituendamque cõtendebat. Atque idem Dominus iſtius tantæ vniuerſitatis, nihil niſi ſummo conſilio, & bono ſuorum ad cæli felicitatẽ ſempiternam delectorũ facit,ſiue cũ illis adeſt & indulget,propter virtutẽ ſuam,ſiue pœna afficit,propter improborũ ſcelera ac flagitia Chriſtianorũ, vt ex bonis & ex malis ſemper comparet ſuis bonis cultoribus commoda maxima, & quicquam boni filiis ſemper comparare velit ad vtilitatem & emolumentum animorum: quæ pluris hominibus eſſe debent, quàm corpora, quàm fortunæ fluxæ atque caducæ. Neque putemus cum nobis res proſperè cadũt, atque flatu vehuntur fortunæ ſecũdæ,tum meliùs nobis eſſe, meliùs cum animis actum eſſe, quorum in calamitatibus,pręcipua ſemper ratio haberi debet. An verò quidquam magis in vulgo iactari ſolet quàm id, quod ex ſacris annalibus petitum eſt, qui filios caros habuerint,in hos ſupplicia parentes maximè ſtatuere, atque pœnas de mortalibus ſumptas magno quidem argumento eſſe diuinæ in homines eximiæque caritatis. Si Deus igitur immortalis, noſtris rebus adeſt, ſi reſpicit de cœlorum ſedibus, præcipuo quodam amore ac ſingulari: cum pœnam irrogat, cùm malum inuehit

nehit, cum re cariore nobiſque, quomodo iudicarent homines vtiliore magiſque neceſſaria priuat, & id tẽporis, quod alienum à malis, beneficiis accipiendis opportunum videtur, ſi gerere viſus eſt liberaliſſimè magnificentiſſiméque, quid eſt quod de tolerantia rerum aduerſarum dubitemus: ſcilicet milites Chriſti Ieſu fortiſſimi non afflictati, non incommodis maximis vexati, non fortunis, bonis, vita, & honore ſpoliati fuerunt? an Iob obliuiſci poſſumus, & alios diuinæ maieſtatis amiciſſimos, qui in mediis calamitatibus, in ſuis ærumnis atque miſeriis, in fluctibus grauiſſimarum vehementiſſimarũque tempeſtatum magis erecti, magiſque confirmati videbantur, & ad carceres, vincula, & ad mortem & ad omnes cruciatus intolerabiles læti alacreſque properabant? Neceſſe quidem eſt, ſi veri volumus eſſe Chriſtianæ Religionis alumni, & ad Chriſti Ieſu mores ſimilitudinemque ſanctiſſimam deduci, nos diſcipulos & filios ſuos, Dominum eundem ingenti ligno Crucis ſuis humeris impoſito præeuntem ſequi. Quòd ſi hæc à nobis conſiderata non fuiſſent, neque præuiſa, tamen cum in viris clariſsimis, etiam Religionis expertibus hanc animorum patientiam, tolerantiamque laborum aſpiceremus, ad fortitudinem & conſtantiam oſtendendam ſpiritus & animos maximos ſumere debuiſſemus. An verò Socrates cum ſententiis impiorum hominum damnatus eſſet, non æquiſsimo animo dixit ſe mortem oppetere? neque iudicibus ſupplex fuit, & adhibuit ſtabilitatem & magnitudinem animi conſtantiſsimam, cum ipſo vitæ ſupremo die de animorum immortalitate iucundè nimis diſputauit. Cùm fugiendi data facultate, fugere noluit, cùm ad mortem porrexit lætus & hilaris, tanquam ad honores, &

ad

ad academiæ gymnaſia. Denique vt alios multos præ-
teream, Regulus primo bello punico miſſus Romam
à pœnis retineri non poterat à propinquis & amicis,
& ad ſupplicium rediuit, & reſectis oculorum palpe-
bris, illigatus in Machina, vigilando necabitur acer-
biſſimè,& feret patienter conſtanterque mortis acer-
bitatem. Non ille dereliɛtionem patriæ, non orbita-
tem ſuorum, non ſpoliationem honoris, non mortis
crudelitatem metuit: nos Chriſtiani diuinis præceptis
inſtituti, tot exemplis docti Sanctorum,ipſo Chriſto
Ieſu præeunte duce, dolebimus, angemur, cruciabi-
mur? Non agamus iam generatim, ſed ſpeciatim de
noſtro caſu quæramus. Cùm in illa expeditione quæ-
reretur gloria Dei immortalis, cùm dignitas Fidei
Chriſtianæ, cùm tranquillitas afflictorum in Anglia
Catholicorum, cùm recuperatio veteris ſtatus Regi-
næ Mariæ fœliciſſimi,cum ſacrorum reſtitutio, cum
Religionis noſtræ defenſio quæreretur: minimũ erat
iniurias à prædonibus factas vlciſci,vindicare latroci-
nia,prædas, direptionem inſularum, purgare maria
omnia,& ab his nefariis prædonibus tuta reddere ac
libera, comprimere ſceleratos impetus,tantam auda-
ciam & inſolentiam frænare, qui Domino præpoten-
ti terrarum,Catholico Regi audebant inſultare,& ex
anguſtiis,& ex latebris ſuis erumpere, & in noſtras
inſulas inuadere,attentare Portugalliæ Regnum, &
in noſtris oculis in Gaditanorum conſpectu, lucéque
volitare,quid dicam ſolicitare Regna aliena,concita-
re Reges ſuæ ſectæ teterrimos, & ad immaniſſimum
Turcarum Regem mittere litteras legatóſque ſuos
contra Hiſpaniarum vires, atque Philippi potentiam
formidandam.Parum erat nefarios piratas occupare
maria noſtra infeſta reddere ſuis nauigiis, expectare
noſtras

noſtras claſſes, ſi quam à cæteris diſiunctam, aut tardè nauigantem, aut reliquis longo interuallo præeuntem viderent, in hanc inuadere, multis eundem circumſiſtere, vſque eo multitudine tormentorum opprimere, quoad deprimerent, aut caperent, captam ingrederentur, & in omnibus bonis, & mercibus apertiſſimè impudentiſſiméque prædarentur, nam ad manus peruenire, naues noſtras oppugnare niſi magno numero prædones circumſiſtentes ab omni parte, non audebant. In hac cauſa tam æqua, tam iuſta, tot præſertim factis & illatis iniutiis an mori non æquum videbitur? non glorioſum, & illuſtre erit? & ad immortalis Dei gloriam & decus pertinebit? Quid ergo dolebimus? quid ſuſpirabimus? quid lamentabimur? Quanto magis afficeremini ſi luctuoſum Angliæ ſtatum videretis, ſi veſtris animis, quando oculis non poteſtis, cerneretis, ſi primum Catholicos, qui ſunt in Anglia afflictos videretis, latitantes domibus, nunquam prodeuntes in publicum, in agris, in ſolitudine vagantes, ab vrbium celebritate diſiunctos. Cùm veniunt in vrbes, tenebris, atque caligine, mutata veſte in habitum peregrinorum aut militum, aut mercatorum, quibus nihil ſolicitius, neque miſerius videtur, veniunt: quod hoſtes illorum reditum odorari, inueueſtigare ſciant, ſuis ex latebris extrahere, in cuſtodiam tradere, multis iniuriis afficere, in caliginoſa tenebroſaque loca coniicere, vinclis conſtrictos, ferroque oneratos Chriſtianæ Fidei veros cultores. Quibus cibum introferri nec permittant hæretici pauculum panis & atri, neque ſæpè: ſed cum collibitum fuerit, & iam morituros certò ſciant, niſi quod detur ad retinendam animam, quam fame enectis, vix trahere videntur in præcordiis propè morte concepta. Sed quid

ego Catholicorum miſerias Anglorum commemoro. Cùm eiecta ſit de ſuis finibus Fides Chriſtiana, nullum templum, nullæ aræ ſint, neque ſacrificia Religionis, nullæ videantur ſanctorum imagines, ſi quæ repertæ fuerint in angulos coniectæ, pleniſſimæ pulueris, pleniſſimæ ſordium, pedibus conculcatæ ſacrilegis, perditæ, attritæ, comminutæ, aliæ ſine capite, ſine forma, tanquam lapides parietibus adhærentes, aut tanquam in ædificiorum ruinis, humi iacentes confuſæ permiſtæque cum reliquis parietinis. Iacent humi plurima proſtrata templa diſiectis parietibus, tectis euerſis, & cum areis coæquata: quo baiulorum, quo infimorum multitudo cõfluit corporis neceſſitatibus obtemperare volens. Multa conuerſa ſunt in popinas fumo nidoreque redundantes gannearum, multa in vſus & habitationem hæreticorum mutata: quo ganeones, cerdoneſque nequiſſimi ſua conciliabula, ſua nefaria ſacra, ſuorum ſermonum virus peſtilentiſſimum ad ſe cibo vinóque complendos ſtatis diebus inferunt: ita nullum rei diuinæ ſacrificium fit in Anglia, nullæ preces neque recitatæ, neque decantatæ exaudiuntur, nullis perſonant concionibus præconum diuini verbi templa Catholicorum, ſed diſſonis & horrendis clamoribus hæreticorum, confeſſiones ablatę de Regno, ſublata ſacramenta, hoſtia abiecta conculcatáque ſanctiſſima, Romano Pontifici nullum obſequium, nulla obſeruantia, nullus denique diuinæ maieſtati cultus tribuitur. Hæreſis erecta ceruice, euaginato gladio mortem & crudelitatem ſpirans latiſſimè dominatur: quò ſe conuertant Catholici, niſi ad Regem Catholicum habent neminem. Philippi auxilium implorarunt, Philippi fidem adhuc teſtantur, & illam repetũt maieſtatem Regiam, quam primùm cum Mariam

Reginam

Reginam duxiſſet vxorem, reſtituit in Angliam, ſatis hoc cauſæ eſſe videtur, cur non illi ſolùm, ſed vos etiam vitam cum ſanguine profunderetis. Sulpicius, quod difficillimo Reipublicæ tempore contra vim grauitatemque morbi contendens, vt ad caſtra M. Antonij peruenirent, in obeundæ legationis meditatione nondum congreſſus cum Antonio, diem ſuum obiit, quaſi re confecta præmio afficitur S. P. Q. R. conſentiente. Vos honore iam & gloria veſtris hominibus in regione cœlorum debita præſtitutaque &, vt coniicere poteſtis pro ſuis in Religionem animis, iam perſoluta, mœrorem & luctum non deponetis? ſi pro patria fœlices quondam putabantur, qui acerrimè dimicantes occumbebant: quod decus ſatis illuſtre, putandum eſt, atque debebitur iis, qui pro Fide Chriſtiana nihil maris illius immenſitatem, nihil fluctus intumeſcentis pelagi, nihil vehementiſſimas tempeſtates, paſſim concitatas timuerunt? An verò ignorare potuerunt pelagus illud periculoſum multis mutationibus, & ventorum varietati ſubiectum? in quo cum Cæſar in Angliam nauigaret, ea tempeſtas fœda vehemenſque commota fuit, qua parum à morte legimus Imperatorem abfuiſſe. Quid hic Decios admotis calcaribus equos incitantes, & in medias acies irruentes pro patria fortiter tanta nominis gloria cecidiſſe dicam? Quid Curtios nobiliſſimos Romanos, armis fulgentibus munitos pro ſalute patriæ in medium ſe terræ patentis hiatum dediſſe præcipites commẽdem, cum vtriuſque virtutis factum Reipub. ſalutem, noſtrorum Hiſpanorum expeditio Religionem Chriſtianam attingeret. O fortunata mors, quæ naturæ debita pro Religione eſt potiſſimùm reddita, in prælio ipſo Mars ex acie fortiſſimum quemque pignerare ſolet.

Quid igitur miramini,ſi in medio mari,mors tot viros fortiſſimos,nondum ad arma congreſſos præoccupauerit. Quanquam quid eſt, quod dico, nondum in prælio verſantes, noſtros fuiſſe præoccupatos morte non ignoramus. Iam ab illo puncto temporis cum ſe dederunt in hoſtium conſpectum, & noſtra claſſis aduerſariam exſpectabat, & illam noſtri alacres inſequebantur, appetebant prçlium,non depoſcebant ſolùm,niſi continuiſſet illos Imperator,& ad ſuum tempus congreſſum reſeruaſſet. Eſt gloria quidem huiuſmodi, quæ luctum omnem debet aſtergere. Quid ſi vtilitates animorum perceptas conſideremus: deſinamus lugere vitam ablatam, quod antiquorum erat, quod miſerorum hominum eſt, quod improborum proprium, qui mortui ad inferorum ſedes pœnas flagitiorum ſuorum luũt. Noſtri verò,qui in expeditione vim tempeſtatis ſubierunt, cum à tempeſtate ad trãquillitatem, à fluctibus ad quietem, à laboribus ad præmia,ab hoc ſæculo ad cœlorum immortalem gloriam vocati fuerint, quid eſt, quod nobis angorem aliquem aut luctum afferant? Qui tam ſanctè comparati, qui maculis omnibus peccatorum elutis in difficilem hanc nauigationem ſe dederunt, & ad mortem pro Religione ſubeundam alacres volitabant piorum ſedem & locum non conſequuti fuiſſe putabuntur. Breuis futura quidem eſt vita, quam acturi erant, atque hæc non multos annos duratura, plena laborum, plena ſolicitudinis, plena miſeriarum futura. Cur non igitur actum præclarè cum illis, quibus breuitas cum longitudine, fortunæ humanæ cum cœleſtibus,fletus cum gaudiis, labores cum quiete, miſeriæ cum fœlicitate, ſpes cum immortalibus præmiis, veſtri honores humani non cœleſtium ſempiternis dignitatibus,

veſter

veſter aſpectus cum oculis & ore ſempiterni numinis commutatus fuit. Abiecti quidem animi,& parum de immortalitate cogitantis videtur eſſe, gaudia fœlicitatemque noſtrorum hominum lacrymis & luctu præſenti quenquam videri contaminare, ſed hæc ad illorum vtilitatem pertinent: Veſtræ etiam res aguntur Hiſpani, & vtilitates non vulgares. Quibus de rebus cum agam,non ſalutem hic, quam fletu plurimo conſtat debilitari, vireſque infringi mortalium penſandam intelligite. Nec enim ij eſſe debetis ſi vultis de numero illorum,qui ſapiant haberi, qui vos angoribus conficiatis, quibus multi malo ſuo cùm ſe dediſſent, breui confecerunt ſe ſe:ſed per Deum immortalem vtilitates plurimas conſpicite vobis allatas. Quis eſt qui neſciat, nos natura noſtra ſuperbos eſſe, ſæpe pares rebus,vno flatu ſecundæ fortunę efferri nos plurimum,& inani iactatione intumeſcere,neq; ſcire modū,neq; moderationē tenere.Quamobrem diuino cōſilio incidunt,ſæpè aduerſa tempora, quibus iactamur tanquam tempeſtate vehemēti & parū abeſt,quin fluctibus intumeſcētibus obruamur.Dat occaſiones plurimas & pręclaras De⁹ immortalis,quibus demittam⁹ nos ipſos & abiiciamus ſuppliciter atq, demiſsè cœleſtē opē implorantes,poteſtatē diuini numinis dignitatemq; celſiſſimam ſitientes.Quod igitur noſtri claſſe munitiſſima mittebātur in Angliam,quod tātus flos & robur excellerat in Hiſpania,quod congreſſi victoria reportata fortaſſe non tantā Deo gratiā relaturi eſſent ante ſuſceptū facinus,qua ſe munierāt ad præliū poſiti in Chriſti Ieſu gratia de medio ablati fuerunt.Quid ꝙ cum victoria comparata ad Hiſpaniarū Imperium adiunctā Angliam extuliſſemus fortaſsè ſuperbię materiā præcidit Deus immortalis,qui nos vult eſſe ſumma

demiſſione? Quid ergo nos tot ac talibus Ducibus orbati faciemus? nō deſunt alii viri fortiſſimi, qui Ducibus occiſis, cum ſucceſſerint, nomen illorum & gloriā tuebuntur. Alia ſunt tempora, & expectantur illa quidem opportuna hoſtium vlciſcendorum, quin delatione temporis vires augebuntur noſtræ, exhaurientur aduerſariæ, qui cum nos quotannis claſſes parare, delectus habere, exercitus facere audiunt propter immenſam ac propè interminatam Hiſpaniarum potentiam, & multitudinem hoſtium diuerſitatémque locorum, quo milites mittendi ſunt, aut exercitus debeant venire ſubſidio, cum ignorent, ſemper in armis ſunt, ſumptus nunquam facere deſiſtunt. Magnum nomen Hiſpaniarum, magna dignitas, magnus honos. Neque vlla gens, non Anglorum dicam, quorum vſque ad hanc memoriam vires nunquam cum Hiſpania conflixerunt, non Maurorum, quorum gentem Hiſpani ſemper contempſerunt & aſpernati fuerunt. Non Germanorum, quorum fœlicitas multis præliis acerrimè cōmiſſis ab Hiſpanis fracta fuit, atque compreſſa, non Indorum, quorum in diſiunctiſſimas oras Hiſpaniarum imperia peruenerunt, non denique Turcarum, qui latiſſimè dominari videntur, quibuſcum Hiſpani pedeſtres ſæpe, equeſtréſque pugnas commiſerunt, neque defenderunt arces ſolùm Chriſtianorum, ſed ſoluere obſidionem, mouere caſtra, ac fugæ ſeſe præcipiti mandare Regem ipſum Turcarum coëgerunt, ſed præliis naualibus poſt hominum memoriam maximis ſuperarunt partim captis, partim depreſſis nauibus, pauciſſimis & his diſſipatis, laceratíſque omnibus armamentis, fuga plena dedecoris & infamiæ præter opinionem euadentibus. Sed Regum omnium potentia noſtris hominibus & potentiſſimi

Philippi

Philippi viribus obſiſtere profecto non poteſt. Non videtis quantam inuidiam excitarit apud omnes gentes nomen Hiſpaniarum, quemadmodũ in illum conſpiraſſe videantur Reges omnes ac Principes terrarũ, quod tantam molem Regnorum, tantam Imperiorum potentiam,tam ad veterum Romanorum amplitudinem & culmen peruenientem ferre non poſſe videantur?hæccine parua vobis videntur, aut non eiuſmodi,quibus tuti poſſimus eſſe, & nos contra quaſcumque gentes, atque nationes terrarum opponere. Quantopere aberratis, ſi claſſis amiſſæ, malum maximum ducitis, cum grauiora paſſi fuerint Luſitani in Africano bello.Cùm viderint exercitum amiſſum flore Portugallenſium partim cõfectum, partim captum ab hoſtibus, & ſuum Regem, & qualem Regem,& quantum,omni virtutum genere florentem,inter reliquorum cadauera permixtum, & iacentem, vt internoſci non poſſet neque reperiri præ cadauerum incredibili cumulo camporum imměſam latitudinem longitudinémque cooperentium. Quid quod minimè nunc primum claſſem hanc emiſit. Hiſpania amiſit alias claſſes aliis temporibus fœda tempeſtate iactatas. Amiſit claſſem illis temporibus cum Carolus Imperator inuictiſſimus Argelium traiiciebat:amiſimus ſæpe naues ex Indiis redeũtes, aut nauigantes in vtrãque Indiam, & iam quidem conſuetudine nauium amittendarum ſenſum omnem doloris amittere debuiſſemus. Quod ſi aut conſuetudo, aut iactura facta aliis temporibus noſtros animos non præmuniſſet & inſtruxiſſet contra iniuriam omnem tempeſtatémque turbulentiſſimorum temporum, tamen cum Hiſpaniarum Regna iam ſua mole quodammodo laborare videantur, quin in maximis latéque patentibus impe-

riis iacturæ faciendæ ſint aliquot, perſuaſum nobis habere debebamus. Quos modo tumultuari, quos oblatrare videtis Hiſpaniæ, quos vni & alteri inſulæ minitari, direptionem, inter turbare partes à nobis diſiunctiſſimas contemnite hos Hiſpani: qui nihil equidem auſi fuiſſent, ſi ſua Regna finibus exiguis non continerent ſeſe, atque eadem continuata coniunctáque non eſſent ex omni parte: vt vno penè pũcto temporis ad defendendum quemcumque locum confluere poſſint ſuis in finibus, anguſtiſſimíſque limitibus manentes. A Philippo Rege prudẽtiam petite, diſcite ſapere vos oro, atque obſecro. Cui cum Principes pro veteri more miſiſſent legatos ad dolorem ex amiſſa claſſe oſtendendam poſt mutua Regiæ munditiæ, & elegantiæ officacia conſueta, poſt gratias actas iuſtas ac debitas, eorum çuidam illum reſpondiſſe ſcimus, quod ad claſſem amiſſam attineret, nihil ſua referre, rem id incommodi habere, quod annus ad alterã claſſem comparandam fuiſſet expectandus: atque in iſtud tempus deferretur in Angliam reditus Hiſpanorum. O vocem magnificam atque liberalem, ô verè Regiam & excelſum, ô dignam cum Regibus, tum potentiſſimo Hiſpaniarum Philippo Rege, ſic viſus eſt Rex Catholicus ſeſe habere cum his hoſtibus, vt vir fortis cum Catillo, qui cum latret ſemper, & oblatrãdi prætereuntibus finem non faciat, non metuit latratus aut verbo, aut manu fugat & deterret aliquando feſſus iam in illũ impetum volens facere, cum fuſtim, quam habebat, ſuſtuliſſet intentam ad conficiendum, antequam ictum infigeret catellus fugit & è conſpectu ſubduxit ſeſe, in quem ſi ictus fuiſſet infixus, die proculdubio non latraret iterum, ita cum prædones iſti nauibus aliquot prædandi cupidiſſimi toties no-

ſtros

ſtros laceſſant,& inſulis & portubus Hiſpaniarũ imminere non deſinant & inſultare ad illos hoſtes comprimendos,claſſem armauit, quæ ſi appelleret in Angliam, actum de Anglis proculdubio fuiſſet, ſed vim illius & incitatos impetus, antequam in Angliam fierent, fluctus concitatæ tempeſtatis fregerunt. Quis conſilia Domini recondita conſequetur? ſed frangentur aliquando furores hæreticorum, & Catholicos Anglos, & noſtros Hiſpanos reſpiciet ſuo tempore Deus immortalis. Ætas ſuccedit ætati, & iidem ſunt qui fuerunt id temporis Reges Hiſpanarum,redibunt ad vlciſcendas noſtris hominibus illatas iniurias, redibunt ad cauſam Religionis agendum, redibunt ad Catholicos Principes,ad Chriſtianos Anglos, ad homines temporum iniquitate depulſos in patriam reducendos,redibunt ad perditum Angliæ ſtatum in veterem dignitatem reſtituendum, redibunt denique ad eiectam &exterminantem Fidem Catholicam in ſuas ſedes & Regna reuocandam.Vos erigite & confirmate veſtros animos,& à luctu, & mœrore auocate, robore ac pręſidio inuictæ fortitudinis corroborate,quid cauſa honeſtatis,quid animorum vtilitas poſtulat conſiderate.Quam facilia recuperatu ſint,quæ amiſimus, & quæ exſpectentur,vlciſcendi tempora legitima, ne obliuiſcamini. Quam neceſſitatem afferat moles imperiorum, quam multa grauiora gentes aliæ perpeſſæ fuerint cogitate, neque nobis genus iſtud mali nunc primum inauditum.Denique quod ex magnanimitate Philippi debeatis exemplũ petere veſtris animis complectimini.Cùm in Rege noſtro,tum pręcipuè in cauſa fidei, in ſummo præpotentíque cœlorum opifice veſtras ſpes collocate,futurum equidem ſpero, vt horum memoria repetita, luctum omnem & animi do-

lorem leniatis,& in poſterum contra omnes fortunæ tonitrus, & contra fulminum ictus terrificos magnos animos & inuictos geratis in poſterum. De clariſſimis viris, quos amiſimus in claſſe, quoties cogitabimus, toties de ſua fortitudine, toties de virtute Hiſpaniarum,toties de præmiis conſequutis,toties de Religionis ſtudio,de noſtrorum ad Chriſtianam fidem defendendam ardore, toties de gloria Dei immortalis, pro qua tutanda in maris vaſtiſſimi concitatíq; vehementiſſime tempeſtates ſe coniecerunt cogitate. Denique precemur ſupplices Deum immortalem, vt nos, qui hoc genere fortiſſimorum virorum nati ſumus, virtutem tantorum Ducum retineamus,& ad honorem, & ad gloriam diuinæ maieſtatis defendendam in hac terrarum ſede diuino robore & auxilio muniti,vires omnes neruóſque contendamus.

De Querimonia.

Querimonia ex cauſis & adiunctis,exemplorum ope, ſimilium & comparatorum exornata.

SI querat apud vos ſcholaſticos de cathedra, quam me cunctorum ferè ſuffragiis obtenturũ eſſe ſperabam, nemo mirari debet Auditorum. Nam neque iuſtior vlla querela videbitur vnquam fuiſſe, quàm præſens, quæ non iracundia quidem vlla, neque verbo me vlciſcendi cauſa, qui mali vobis nihil afferre poſſim, ad hunc locum venire compelleret: ſed vt meum in Academiam animum, nonnullorum voluntatem minus cognitam oſtenderem, qui ſi fuiſſent, ij, qui debuerunt grati & memores noſtræ diſciplinæ, nunquam in hunc locum adduxiſſent hominem de Acade

Academia bene meritum, & matris honorem ſuis commodis,laboribus & offenſionibus ac periculis anteponentem:ſed quoniam ita tulit fortuna miſera, vt in hac contentione cathedræ repulſam paſſus fuerim, tam præter hominum opinionem, & benè de ſtudiis, de noſtris laboribus iudicantium, feram æquo animo caſum Auditores: neque tanta rerum noſtrarum inclinatio à voluntate ſeruiendi academiæ parenti noſtræ abalienauit,& ita dicam, vt ſine cuiuſquam offenſione cauſas quæram, quas habueritis ad me de Cathedræ poſſeſſione deturbandum, & ad alium me ipſo multo recentiorem,tanto cum plauſu collocandum. Quod ſi nunquam antea moderatus fuiſſem cathedram hanc ſi tunc primum ad eam petendam ſurrexiſſem,ſi noſtram non illi probaſſent doctrinam, aut deſideraſſent vnquam diligentiam,nunquam quidem ad deferendam querelam hanc,aut os,aut animum oſtendiſſem. Quid igitur erit cauſæ, cur cathedra præterito die tam ignominioſè priuarer. Adoleſcens ne eram, vobis ignotus, aut ſi notus, adeo ineptus,vt illo,quem contendebam, honore viderer indignus. Primum ætas nobis auctoritatem affert, oboriri incipientes cani,barbáque ex aliqua parte caneſcens,hunc errorem eripit. Notus qui non poteram non vobis eſſe,qui octo iam continuos annos prælegerim,qui bis de cathedra decertaueram,bis cum doctiſſimis hominibus contenderam, bis cathedram plurimorum ſuffragiorum numero detuleram, bis me in cathedram Authomedon Achillem ſuum in currum impoſuiſtis, quem præceptorem tot annos ante habuit academia,& vos Theologorum Scholam noſtris vocibus perſonare audieratis,quibus noſtra ſciētia, noſtra methodus,noſtra ſcripta probata fuerunt

ſem

ſemper. Ad quem audiendum primum omnium tanto concurſu confluxiſtis omnes (quod intenta voce dicam) Theologo abſente nemine. Placuit tot ante annos ſciētia mea doctiſſimis hominibus:placuit magiſtris cuiuſcūq; artis & facultatis:placuit præceptoribus mei laboris & ſtudii conſortibus:quorum ſemper in hac Academia valuit auctoritas:placuit idem,quod cunctis,veſtrum cuicúnque,qui cum multi meas prę lectiones admirantes laudaretis, tum quod me prælegendæ ſacræ Theologiæ natum præceptorem iactaretis. Maximè verò meum prælegendi modum , Rector ipſe doctiſſimus comprobauit , qui vt me prælegentem audierat , diſcedens è gymnaſio gratulatus Academiæ , mea diſciplina Theologiæ gymnaſium auctoritatem maximam retenturū eſſe dixit : ſed quid ego ſingulos commemoro ? frequentiſſimo Patrū ordini ſic placuit,vt eſſet nemo,qui mihi non vt Primario Profeſſori,& de diſciplina tanta , iure merito non Theologorum difficultates , & ancipites tantæ diſciplinæ quæſtiones afferret,ſed quoniam illos,quos tales ac tam locupletes teſtes produxi,quotidie videtis, & alloqui poteſtis,proferamus abſentes , qui Principes ex ordine Theologorum duo maximi ſunt. Epiſcopus Salmanticenſis ſumma ſcientia , incredibili auctoritate,ingenio,doctrina,laude ornatus , meis ſcriptis,quæ vos me dictante prælegentéque excepiſtis, quantam auctoritatem tribuit?eíque illi ipſi , vt ex illius litteris,& multorum ſermonibus amici ſui exceperunt,magni Doctores Salmanticenſes aſſenſi fuerunt,qui honos catedram bis conſequuto habitus eſt de Academia Complutenſi,præterea nemini.Epiſcopus etiam Cordubenſis , quibus pecuniis , quibus librariis,ad ſcripta noſtra deſcribenda conductis, & ad

id muneris præſtandum delectis potiſſimum vſus eſt? Reliqui de noſtra, de aliis Academiis, de ſacris Religioſorum cenobiis quibuſcúnque noſtra deſcribenda magis & modis omnibus comparanda ſcripta curarunt. Hos ex ſacræ Theologiæ facultate delectos homines: cum auctores & Principes ſuffragiorũ veſtrorum potuiſſetis habere, aliorum vos fautores ſuffragatorum eſſe maluiſtis, quam mei ipſius Primarij iam Profeſſoris. Doctior, credo, erat aduerſarius, aut in Theologorum diſciplina magis verſatus, ad quem in academia continendum veſtros animos, viréſque cũcti contendiſtis ad idque prælegendi lepos, ſacræ Theologiæ cognitio, gradus inter Doctores conſequutus ingenii monimenta, vt enixè contenderitis compulerunt. Non eſt in animo de ſcientia Doctiſſimi hominis, in tanto præſertim gradu collocati veſtrum omnium præſertim Primarii Profeſſoris approbatione renũciati verbum vllum facere: quid vos, quid academia noſtra recognoſcere incipit, id vt recognoſcat magis in dies cupio, vehementérque precor: ſed fructus vellem noſtros, labores & vigilias, noſtra ſcripta, noſtros in hac diſciplina conſumptos annos, opinionem de nobis conceptum non conſeruatam ſolum, ſed auctam & amplificatam non parum animaduerteretis, & recordaremini vellem: tum conferre potuiſſetis annos meos, cum aduerſarij noſtri ætate, noſtros cum illius fructibus, mea cum illius beneficiis maximis in Academiam merita, curſum meorum ſtudiorum cum competitoris mei laboribus, honores in Academia conſequutos, cum præmiis ab eodem acceptis. ſermones hominum de laude noſtra, cum opinione de competitore noſtro vulgò concepta: denique ſpes vnius & alterius excitatas: ſi ſuperior

rior fuiſſet candidatus,non dubito, quin ad veſtra ſuffragia meum ego libens adiungerem:ſed ſi in nulla re ſuperior ſaltem erat,quia par fuiſſet, non illi potius, quàm mihi ſuffragari debuiſſetis: cùm apud Doctos valeat antiquitas,valeant anni,valeant in Academiam officia,valeant denique noſtra in vos explorata voluntas. Cui mutuam non præſtare voluntatem, non parem referre gratiam ingratorum quidem hominum videbatur eſſe. Nam vbi compenſatio laborum? vbi noſtrarùm remuneratio vigiliarum?vbi fructus vtriúſque rei percepti? vbi obſeruantia diſcipulorum in præceptores,qui parentum loco haberi debent,& debita coli ſemper & obſeruari pietate? Non dico id quod veriſſimè teſtari poſſem, præceptorem nullum fuiſſe,cui vel amore, vel labore, vel pietate, vel perſeuerantia in labore, vel vllo genere meritorum in diſcipulos vlla ex parte præſtarem, ſed ſi nulla in re meum officium deſideraſtis, ſi nunquam me vobis defuiſſe dicetis, requiſiſtis minimis in rebus ſtudium & operam noſtram (& veſtrum omnium animos & conſcientias teſtor) cur ita mihi cathedram ademiſtis, cathedræ ſpoliatione commodum, commodis ablatis honorem & gloriam comparatam?cur feciſtis me in luctu & ſqualore iacere tanquam expertem totius Theologiæ parietum vmbraculis tectum, & occultatum in poſterum,nulli iam vſui non academiæ modo,ſed neque priuatim amicis futurum,carentem huius academiæ celebritate Doctorum auguſtiſſimo côſeſſu priuatum,& orbatum ſcholaſticorum,qua ſemper tantopere delectabatur,vſitata frequentia, veſtro deinde ſermone,ſuauiſſimis colloquiis, diſputationibus,congreſſu cunctorum, communíque aſpectu, & omni humana conſolatione deſtitutum. Nam ego vt adduci

adduci poſſim ad veſtram Academiam, ad repetendas litterarias concertationes, ad hanc reſpiciendam Academiæ lucem, neque erit quidem animi mei, & cum ad vos redirem toties, putarem ego tacitè me ab omnibus impudentiæ vel temeritatis notari, vel quod minimum vellem ſtultitiæ: qui repulſa tanta iniuria accepta ad vos reuerter: neque haberem rationem honoris, neque dignitatis meæ. Vidi enim; vidi multos candidatos, qui prima contentione cathedram non aſſequuti per multos dies domi ſe continuerunt, & cum auſi fuerunt in publicum prodire, deiectis oculis in terram præ pudore maximo, præ ſenſu doloris, quaſi fracti debilitatique inter Scholaſticos verſabantur. Audiuimus omnes de aliis viris doctiſſimis, qui cathedra priuati, ſua diuerſa fortuna iactati, non modo ad vos, ad ſcholas veſtras non redierunt, ſed repulſæ nuncio accepto, continuo aſcendentes in equum ex vrbe exierunt, neque manu prehenſi detineri potuerunt, non ab amicis vi facta in veſtrum conſpectum retrahi ſalutem Academiæ veſtræ dicentes in perpetuum. Quæ ſcientiam & dignitatem adeptam per alumnos ſuos tam indigniſſimis modis tractaſſet: multi verò Doctores quoties à litteris ad otium, quoties ab Academiis ad curiam Regiam, quoties à prælegēdi munere ad cauſarum patrocinia conuerterunt ſeſe plus quietis habituros ſe eſſe rati mutata ratione viuendi, quàm inter tantas dimicationes contentionéſque litterarias expoſiti periculo quem ſemel conſequuti fuerant, cum honore gradum, cum ignominia ſumma, & dignitatis ſuæ detrimento ventis contrariis voluntatum reflantibus amittendi. Hanc ſcilicet gratiam retulit Archiæ Cicero, qui quod in ſe fuit ingenij, quæcúnque exercitatio dicendi, in qua magnopere

pere fuerat verſatus, quæcúmque vllius rei ratio ab optimarum artium ſtudiis & diſciplina profecta earum omnium rerum vel imprimis ad Archiam defendendum, fructus vberrimos contulit: ita ſe memorem præſtitit Alexander victor orbis terrarum Ariſtoteli præceptori ſuo. Cicero in iudicio defendit magiſtrum ſuum Archiam, vos me præceptorem veſtrum in contentione cathedræ veſtris ſuffragiis oppugnaſtis. Cicero omnem orationis vim & facultatem conuertit ad honorem præceptori tribuendum, vos me veſtrorum ſpoliatione ſuffragiorum ignominia affeciſtis. Cicero non deſtitit, quoad in ciuitate retinendum, & pro ciue habendum Archiam Iudices ſuis ſententiis confirmarunt, vos vſque eo in meam perniciem conſpiraſtis, vt ex Academia eiiciendum relegandúmque curaueritis. Alexander Ariſtotelis patriam, matrem indulgentiſſimam ferri viribus exciſam, Solóque adæquatam petentis, vel ſignificanti potius præceptori inſtaurandam curauit & dixit: vos me a gremio complexúque parentis meæ Academiæ abſtraxiſtis animorum alienatione veſtrorum, & à gymnaſiis exulem & extorrem feciſtis. Teſtor academiam parentem omnium communem, teſtor officinas omnes & tabernacula ſtudiorum, téque imprimis ſedes ac tabernaculum ſacræ Theologiæ, teſtor in calamitate mea, nihil mihi grauius neque moleſtius accidiſſe, quàm à te diuelli, quàm abſtrahi, inuitũ me cedere, cedere fortunæ, cedere inuidiæ, denique cedere tẽporibus. Cùm vis affertur, ratio nõ valet, ante opprimitur, quàm nos poſſimus defendere: ſi manerem, quam ego de meis rebus, de conſilio, de litteris redderem neceſſariis, qui factam ſibi ducunt iniuriam, & nos ſibi confirmant iniuriam facturos eſſe manſione noſtra.

noſtra. Ibo quo me fortuna duxerit, vbi gratæ ſint & acceptæ litteræ: vbi compenſentur hominum labores & cum nihil ſuppetat ad remunerandum, voluntas tamen præſtetur, & præclarus animus. De tuis Mater Academia in me beneficiis, de maximis & immortalibus in me meáque ſtudia meritis exſtantibus nullo ſilebo tempore, ſed præ me feram beneficia, quibus vſus fuerim: tu mater indulgentiſſima veniam dabis, cui melius fortaſſe erit diſceſſu meo, aut ſaltem hoc conſequeris boni: vt filij tui ſapientiam non eiiciant ſed eſibus tuis: vt enim proſequar querimoniam meã, ſi ſunt auidi ſapientiæ filij tui, ſi virtus colitur in academiis præcipuè, ſi iuſta merces ac debita perſoluitur laboribus non video abitu meo, quem ferat fructum ſapientia, quem labores, qui ſi iuſtitiæ partes deſertas fuiſſe dixero, non mentiar. Qua de cauſa Academiæ conditæ fuerunt, nèmo ignorat, vt bonæ litteræ percipiantur, colantur ſtudia, ingenia acuantur, limetur doctrina, perficiantur & conſumentur omnes diſciplinæ, & ea de cauſa præmiis incitati maximis & diſiunctiſſimis terrarum partibus euocantur præceptores, qui venerint, detineantur, ornentur cumuletúrque honoribus. ſunt Academiæ officinæ bonarum artium, emporia diſciplinarum maximarum, altrices ſummorum ingeniorum, lumina gentium & nationum cunctorum: quæ tunc his diſtincta luminibus micabunt, cum præceptorum præſtantia excelluerint, & illis eiectis & expulſis iacebunt ſemper in luctu & in ſqualore, neque vllam habebunt veram ac ſolidam ſapiẽtiæ rationem, ſed fucatam & ementitam ſpeciem. Neque de me putent iſtud, Auditores, inſolenter iactare, & hominis doctiſſimi: atque Theologiæ principis meis ſermonibus nomen inane prætendere: non

is ſum, qui tantum velim mihi præripere nominis atque gloriæ: ſed qui ſum, quicúmque ſim, qui ſcio quam ſim nullus, is totus ego ſum beneficio academiæ, ſapientia præceptorum ſuorum: ſed vt ſi quem locum nacti fuerunt, quem tueri valeant præceptores boni cum aliqua Academiæ laude, hunc non adimendum intelligant egregiè præceptorum amantes filij: ſi bonorum copia præceptorum abundantem videre voluerint parentem ſuam. Nam de me quod factum fuerit, ſi qua vel inſcientia vel alio modo: (neque enim grauiſſimum ſceleſtiſſimúmque prauitatis nomen mihi venit in mentem) alumni Academiæ quicúnque in me fuerint, nihil curo, totum vobis remitto atque condono: tantum abeſt, vt vobis ſuccenſeam: vt his de tot tantíſque damnis, in fortunas, in honorem meum factis nullam quærelam haberem, niſi putarem me ad has ſcholas rediturum eſſe nunquam, neque vobiſcum, quod antea mihi ſummum fuit ſemper gaudium, deinceps verſaturum: ſed cum me ab incunabulis ſtudiorum meorum, multis maximíſque beneficiis & honoribus ornatum vidiſſem, præmonendos putaui vos alumnos, vt academiæ progreſſionibus, vt bonorum præceptorum honori conſuleretis in poſterum. Ne matrem, quam omnibus ornamentis & honoribus afficere debetis, veſtris factis diſcerpatis atque dilanietis. Quod procul dubio futurum vobis perſuadete, ſi ſapientiam in Academia non retinendam conſeruandámque curaueritis: de me vobis iſtud perſuaſum habebitis, vbicúnque locorum fuerim, ſiue auocer in aliam litterarum officinam, ſiue ad honorem aliquem beneficio Dei immortalis, qui in illo ſperantibus benignè ſolet ſuccurrere, prouehar, neque me veſtro-

tum

rum meritorum , neque academiæ obliturum eſſe. Veſtrum erit noſtros labores, noſtra ſcripta, conſequutos in academia honores, doctorum de nobis iudicia facta, præceptoribus officium debitum, dignitatem ſapientiæ, iuſtitiæ vim, mercedem laborum, academiæ damna facta, diligenter conſiderare, ſi deinceps in creandis præceptoribus,in deferendis cathedris, in mandandis honoribus officium veſtrum iuſtum ac debitum deſerere nolueritis. Dixi.

FINIS.

ELENCHVS PRÆCIPVORVM CAPITVM, IN HOC VOLVMINE contentorum.

DE Similitudine. pag.2
De Diſſimilitudine. pag.4
De Contrariis. 5
De Comparatione. 7
Exercitatio Similium cum rationibus amplificandi. 10 & ſeq.
Similia ex accommodatione. 21.ſeq.
Secunda exercitatio ad ſimilitudinem ſuperioris ex deſcriptione, accommodatione per alteram deſcriptionem cum diſſimilibus, & exemplis. 32
Diſſimilium exercitatio tractatur, eiſdem modis, quibus ſimilium vſus. 41.& ſeq.
De repugnantibus & Contrariis. 56
De Comparationis Amplificationibus cum exemplis. 69
De aliis modis amplificandi à Comparatis, ex Cicerone potiſſimùm petitis. 79
Vſus & exercitatio exemplorum & teſtimoniorum. 102
Exemplum de fide Regum Magorum. 103
Exemplum paupertatis B Franciſci. 109
De aliis rationibus amplificandi ab exemplis, & teſtimoniis quæ remotorum argumentorum nomine continentur. 116
Exempla per Præteritionem cum repetitione. 150
Epilogus ab exemplis. 159
De exordiis componendis ab exemplis. 165
Locus communis Eloquentiæ ab exemplis. 169
Locus communis de Iuſiurando ab exemplis & minoribus, locupletatum effectorum grauitate. 170
Locus communis ab auctoritate, exemplis, comparatione, de ſtudio

li terarum. 172
Locus communis de perfidia Iudæ, ex variis exemplis, & aliis conſtant argumentis. 174
Locus communis de Prætore. 177
Locus communis in laudem virtutis, cum exclamatione & exemplis, & acclamatione. 178
Locus communis de conſuetudine peccandi in vnius hominis exemplo. 179
Genera amplificandi ab Etymologia in laudem B. Ignatij Confeſſoris. 180
Praexercitationes ad Similia reuocata. 188
Præceptiones Fabulæ. ibid.
De Chria. 190 & ſeq.
De Sententia. 199 & ſeq.
De Athopeia. 204
De loco communi cum præceptionibus. 217
De Theſi. 225
An Dialectica diſcenda ſit. 226
An Aſtrologia diſcenda ſit. 238
An Philoſophia diſcenda ſit. 252
Comparatio Annibalis Publiique Scipionis. 261. 262
Comparatio B. Chryſoſtomi & B. Ambroſij. 266
Comparatio Complutenſis Academiæ cum Salmatiſcenſi. 272
Comparatio demiſſionis cum Patientia. 281
Pugna Dauidis cum Goliath. 295
Vtra ſit præſtantior Poëſis, an Rhetorica, in declamatorio Genere, & ad comparationem relatæ orationes duæ. 311
Declamatio Rhetorica contra Poeſim. 327
Oratio in laudem Medicinæ, ex ſuperioribus argumentis. 359
Oratio in laudem Iuriſperitia, ex ſuperioribus orationis locis. 377
Oratio in laudem Sacræ Theologiæ, ex ſuperiorum argumentis. 395
Prima Oratio ad petendum gradum, ex ſimili. 420
Secunda oratio, ex ſimili, accommodatione, comparatione, diſſimilibus, & exemplis. 424
Tertia oratio ex eiſdem locis ad gradum Bachalaurei. 429
Quarta Oratio ex mercatorum ſimilitudine in petitione Bachalaureorum pro Complutenſi Academia. 433
Quinta Oratio ex militum ſimilitudine. 437
Sexta Oratio ex ſimilitudinum conglobatione ad lauream petendam. 442
Septima Oratio ad laureæ petitionem, ex Nautarũ ſimilitudine. 446

Octaua Oratio ad Petendum Gradum ex Græcorum antiqua conſuetudine. 450
Nona Oratio ad Gradum petendum, ex triumpho Romanorũ. 454
Vltima Oratio ad Gradum petendum, ab exemplo petita. 458
Oratio ad lauream deferendam. 461
Oratio ad petendum vetus Salmanticenſe Collegium ex ſimilitudine. 463
Oratio ad Collegium Complutenſe maximum B. Ildefonſi appetendum. ex ſimili. 466
Oratio ad publicam prælectionem in Cathedræ contentione, pro Cõplutenſis academiæ competitoribus, ex ſimili. 470
Oratio ad Canonicatum Hiſpalenſem appetendum, ex ſimili. 473
Oratio ad Religionem B. Auguſtini appetendam ex Dauidis exemplo petita. 477
Orationes ad publicas diſputationes dedicendas, ex ſimili. 483
Oratio virum illuſtrem ingredientem in gymnaſium, ex ſimili. 485. 489
Amplificatio ex deſcriptione ad ſimilitudinis modum tractata cum exemplis ex Chriſti Ieſu vitæ præcipuis myſteriis. 492
Oratio Domini in horto, ex eiſdem locis. 499
Comprehenſio Domini, ex eiſdem locis. 503
Virgæ Chriſti Ieſu, ex eiſdem locis. 510
Lacrymæ B. Petri, ex eiſdem locis. 514
Spinea corona, ex eiſdem locis. 520
Chriſtus Ieſus Crucem ſuis humeris portans, ex ſuperiorum exercitationum locis oſtenditur. 526
De Chriſto Ieſu cruci affixo, ex eiſdem locis. 535
De lamentatione Virginis propè Crucem, ex ſuperioris exercitationis præceptionibus. 543
De ſolitudine Virginis Mariæ, ex his locis ſuperiorum exercitationum. 551
In eum qui alapam inflixit in Annæ Pontificis ade, ex ſuperiorum exercitationum locis. 558
In Pilatum qui Chriſtum Ieſum mortis damnauerat, exercitatio ex ſuperioribus locis conſtans. 566
De Chriſto Ieſu à mortuis ſua diuina virtute ſuſcitato. ab exordio, deſcriptione, ſimili, diſſimili, exemplis, obſecratione, & commodis, quæ attulit idem Dominus aſcendens in cælum. 581
De aduentu Spiritus Diuini, ex eiſdem locis exercitatio. 590
De Oratione funebri, ex Argumentis ſuperioribus, auxilio tamen aliorum ornata. 602

De

De primo modo. In obitu Domini Ioannis ab Auſtria, fratris Philippi, hoc nomine ſecundi. Regis Hiſpaniarum potentiſſimi. 604
De ſecundo modo orationis funebris in morte Sebaſtiani Regis Luſitanorum. 619
De Conſolatione. 634. & ſeq.
De Querimonia. 650. & ſeq.

FINIS.